Jaroslav Mareš

KURUPIRA

zlověstné tajemství

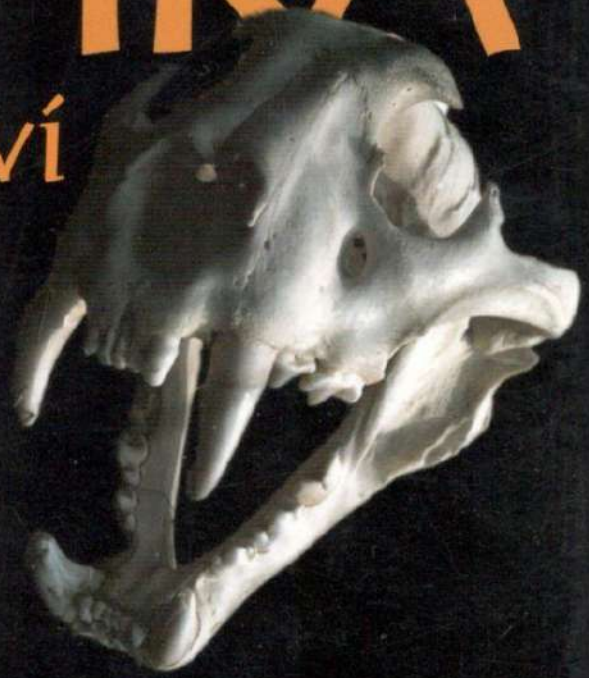

Démonická stolová hora
v srdci amazonských pralesů

motto cesty

Kurupira - zlověstné tajemství
Démonická stolová hora v srdci amazonských pralesů

Jaroslav Mareš

Před pětatřiceti lety se autorovi podařilo ztotožnit tajemnou stolovou horu, na niž Arthur Conan Doyle klade děj svého románu Ztracený svět, se záhadami opředenou mesetou v pralesích na brazilsko-venezuelských hranicích. Indiáni Waikové ji nazývají Kurupira a považují ji za sídlo zlovolného a člověku nepřátelského démona pralesa. Autor věnoval veškeré své úsilí tomu, aby zjistil proč, a dopátral se řady podivuhodných a těžko vysvětlitelných skutečností.
První dvě části obsahují nezkrácený původní text, publikovaný zatím jen ve výtahu v knihách Hledání Ztraceného světa "Svoboda - Libertas 1993) a Hrůza zvaná Kurupira "Ivo Železný 2001). Třetí část je věnována znepokojivým a podivným souvislostem, které se kolem stolové hory Kurupira objevily v poslední době.

ČÁST PRVNÍ

K HRADBÁM ZTRACENÉHO SVĚTA
Psáno v roce 1978

Kurupuri je duch pralesa, je to cosi hrozivého, cosi zlovolného, je to něco, čemu je záhodno se vyhnout. Nikdo z indiánů nedokáže popsat jeho podobu nebo podstatu, ale samo jméno Kurupuri šíří hrůzu po obou březích Amazonky. A všechny kmeny se shodují v udání místa, kde žije. Skrývá se tam něco děsivého.

Profesor Challenger
Kdybychom se o zevrubný průzkum pokusili sami, byl by výsledek zcela jednoznačný. Nikdy bychom se už nevrátili.

Profesor Summerlee
Čím víc o té oblasti víte, tím spíš pochopíte, že je tam možné všechno.

Lord John Roxton
Musel jsem myslet na indiánskou pověst o Kurupuri, o tom hrozném, číhajícím duchu pralesa.

Edward Malone
Je úkolem muže konat hrdinné činy a úkolem ženy vyhradit takovému muži svou lásku jako odměnu.

Gladys Hungertonová
Váš cit nemohl být příliš hluboký, když jste dokázal jít až na druhý konec světa a nechat mě zde samotnou.

Gladys Pottsová

Mohlo mi být tak dvanáct. Tehdy jsem dostal knížku, do které jsem se pustil jedním dechem hned týž večer. Když jsem si nakonec přece jen musel jít lehnout, dočítal jsem ji ve svém pokojíku tajně až do čtyř hodin do rána s rozsvícenou baterkou pod peřinou.
Tou knížkou byl Ztracený svět od Conana Doylea, literárního otce Sherlocka Holmese. Tohle však nebyla detektivka. Spíše cestovatelská fantazie o úžasných dobrodružstvích, která prožili profesoři Challenger a Summerlee, lord John Roxton a reportér Malone na neznámé, od světa odříznuté

nepřístupné stolové hoře v nitru brazilského pralesa. Setkali se se zástupci prehistorického života, kteří tu přežili svou dobu, viděli obrovské býložravé dinosaury a bojovali o život s jejich masožravými bratranci, vedli válku primitivních indiánů proti osadě opolidí, lovili ptakoještěry a nakonec se šťastně dostali zpět do Londýna, aby tu mohli vyprávět o svých neuvěřitelných dobrodružstvích. O poloze záhadné stolové hory je v knize jen několik náznakových informací a mapka cesty k ní. Výslovně je zdůrazněno, že obojí je záměrně zkresleno tak, aby ji podle těchto údajů nikdo nepovolaný nemohl objevit.
Již od klukovských let jsem toužil jít jednou po stopách hrdinů Doyleova románu. Nepřístupných stolových hor, na nichž dosud nestanula noha člověka, je v hraničních oblastech Brazílie, Venezuely a Guyany stále dost, ale jen jedna je ta „pravá". Jen na jednu z nich kladou indiáni sídlo démona amazonského pralesa. Jen před ní mají takovou hrůzu, že se její jméno ani neodvažují vyslovit. Všechny kmeny se shodují v udání místa, kde Kurupuri žije, praví v knize profesor Challenger. Skrývá se tam něco děsivého. A já si stanovil za cíl zjistit co.
Když jsem po mnoha letech při svých cestách do Brazílie k svému úžasu objevil, že tato záhadná stolová hora opravdu existuje, pokusil jsem se o totéž.

Ztracený svět
Brána zeleného pekla

Tocantins - Xingu - Tapajos - Madeira - Amazonka - Rio Negro.
Jména veletoků protínajících při letu do Manausu nekonečné moře zeleně pod námi znějí jako osudové zaklínadlo.
Nikdo, kdo vstoupil do zeleného pekla, již odtud neodchází takový, jaký přišel. Ti šťastnější, které démon amazonského pralesa neschvátí přímo, si s sebou odnášejí jeho věčné prokletí. Každého, kdo jednou pronikl do jeho království, to neodolatelně vábí zpět. A bude se sem vracet stále nebo po tom bude aspoň toužit a nikde nedojde klidu, neboť tu Kurupira uvěznil jeho srdce.
Urubu - Demini - Mapulau.
Ta jména jsou znělkou dobrodružství. Pokaždé, když se blížím k tomuto městu uprostřed pralesa většího než polovina Evropy, cítím podivné rozechvění. Poznal jsem pralesy západní a střední Afriky i savany Afriky východní, znám indickou i malajskou džungli i pralesy Bornea a Sumatry, ale nikde se necítím tak opravdově v divočině jako právě tady. Jako by se tu čas zastavil. Ačkoli píšeme již rok 1978, dvacáté století sem jen nesměle proniká kolem toků velkých řek a nově budovaných dálnic. Všude kolem, skrytý za temně zelenou clonou neproniknutelného pralesa, vládne však věk jiný, cizí a nevraživý, nemající s naší dobou nic společného.
Letíme temnou nocí nad místy, kam dosud nevkročila noha bělocha, kde jaguáři slídí v pobřežních houštinách a obrovští žakarové se střetávají s ještě většími anakondami v bojích beze svědků, kde pánem nad životem a smrtí je jedový zub surukusu, nenasytné čelisti piraň či otrávená šipka serbatany, indiánské foukačky.
Pod námi zuří divoká pralesní bouře. Křižující se blesky osvětlují temnou siluetu nekonečných pralesů a já v tom okamžiku nevím, zda je to velkolepý ohňostroj na přivítanou, či poslední varování Kurupiry po překročení hranic jeho říše.
Objevují se světla Manausu, zrcadlící se v temných vodách Ria Negra. Podvozky letounu se dotknou přistávací plochy letiště. Přímé spojení Paříž-Manaus připomíná doby na začátku století, kdy si odtud kaučukoví zbohatlicí posílali prádlo na vyprání do anglické metropole přímou linkou Manaus-Londýn. Odjakživa měl Manaus blíže do Evropy než třeba do Ria de Janeiro. V zajetí neproniknutelného pralesa bylo závislé na jediné cestě, spojující je se světem.
Amazonka. Řeka-moře. Splavná i pro největší zaoceánské parníky až do Iquitosu do vzdálenosti tří tisíc čtyř set kilometrů od ústí. Teprve v poslední době spojila Manaus s ostatními brazilskými městy dálnice. Ale zdá se, jako by právě ona ztra-cenost Manausu spíše podtrhovala než zmírňovala. Výkladní skříň civilizace v pralese. Tudy procházejí ti, kteří pak třeba navždy zmizí ve vlhkém zelenavém šeru. Brána zeleného pekla. To platilo o Manausu kdysi, to o něm platí i dnes. Nezkrotná divočina na město každoročně útočí. V období dešťů stoupá hladina Ria Negra až o dvanáct metrů a

zaplavuje pobřeží v pruhu širokém několik desítek metrů. Na ulicích i na dvorech domů se objevují kajmani a hadi.
Slavná manauská opera, vděčící za svůj vznik kaučukovému boomu, je po letech úpadku od roku 1971 opět v provozu. Připomíná mi zmenšeninu Opery pařížské. Nejen její styl, ale i materiál dovezený z ciziny, jak velela móda a umožňovalo bohatství tehdejších dnů. Šestadvacet tisíc modrých a zlatých tašek, pokrývajících kopuli, z Alsaska a Lotrinska, lustry z Benátek, schodiště z carrarského mramoru z Itálie, sedadla a veškerý nábytek z Anglie. Nástěnné malby i olejomalby byly zhotoveny francouzskými a italskými mistry. Při vstupu do renovovaného hlediště na vás znovu dýchne nenapodobitelná atmosféra premiérové noci 6. ledna 1897, kdy tudy proudili muži ve fracích a bílých náprsenkách a ženy v nejskvostnějších pařížských róbách se širokými klobouky, marně se snažící bojovat proti všudypřítomnému vlhku a vedru vějíři ze slonové kosti. Jako by tu někde dodnes zůstal ztracený hudební tón, zapomenutý střípek dívčího smíchu a ozvěna dávno doznělých kroků oné barevné noci, kdy zde přední italská scéna uvedla přestavení Giocondy se všemi předními sólisty i kompletním sborem.
Vyjdu ven a chvilková nostalgie je tatam. Vnořím se do záplavy obchodů, nabízejících nejlepší světové fotoaparáty, kamery, radiopřijímače, televizory, hodinky a co já vím co ještě. To je Manaus dneška. Pásmo bezcelního obchodu, zóna franca, zřízené v roce 1967, přitahuje kupující nejen z Brazílie, ale z celé Jižní Ameriky. Přitahuje i pašeráky. Pověstný „Král řeky", disponující celou flotilou pašeráckých člunů, se tu stal živou legendou. Ráj překupníků a nekalých obchodníků. Zlato, diamanty i barevné drahokamy, drogy, zbraně, vzácná dřeva zákonem chráněných stromů. Není řídkým jevem, že při náhodné kontrole rybářské lodě objeví policie v každé rybě balíček kokainu. Utajená prostituce, kterou v bigotní Brazílii není možné provozovat veřejně, nabízející v nočních klubech na předměstí ukojení i těch nejúchylnějších vášní. Námořníci, jejichž lodě kotví v přístavu, jsou však uspokojováni přímo na místě. Kontrast mezi bohatstvím a extrémní chudobou.
Bezcelní pásmo umožňuje levný dovoz nejrůznějšího zboží a stalo se ostruhou nové výstavby Manausu. Všude rostou moderní budovy, opravují se staré, které tu činí jako památníky dávné slávy. Městská tržnice, projektovaná Eiffelem, celnice, postavená v Anglii a převezená do Manausu v jednotlivých blocích, i honosné domy kaučukových boháčů z přelomu století dokazují, že toto město bylo kusem Evropy vrženým jakousi neznámou silou doprostřed nejhlubších jihoamerických pralesů. Kdysi si Manaus dokonce troufal snít odvážný sen stát se hlavním městem Brazílie. Zrádná katastrofa přišla v okamžiku, kdy se zdálo, že splnění tohoto snu nestojí již nic v cestě.
Ale Manaus má pro své hosty ještě několik dalších trumfů v záloze.
Viděl jsem je už několikrát, ale při žádné návštěvě Manausu si neodpustím navštívit je znovu. Snoubení vod. Místo, kde se temné vody Ria Negra spojují se žlutohnědými vodami Solimoes a vytvářejí Amazonku. Tečou pak dál po mnoho kilometrů vedle sebe, aniž se navzájem smísí.

Manaus leží na levém břehu Ria Negra asi osmnáct kilometrů od soutoku a plavba dolů po řece, jejíchž břehů sotva dohlédnete, představuje sama o sobě nezapomenutelný zážitek. Veletok vděčí za své jméno barvě vody, která se při pozorování shora jeví jako černá. Naberete-li ji ale do sklenice, zjistíte, že připomíná spíše barvu slabého čaje. Dlouho se vedly spory o příčinu tohoto zbarvení, až nejnovější studie ukázaly, že je způsobeno kyselinou vznikající rozkladem pralesní vegetace stržené řekou. Přítomnost této kyseliny zabraňuje množení vodního hmyzu, a tak jsou břehy Ria Negra prosty komárů, což bohužel neplatí o Amazonce a ostatních tzv. bílých řekách a jimi vytvářených jezerech. V mnoha oblastech jsou komáři hlavní příčinou znemožňující trvalé osídlení. Spolu s kočovnými mravenci jsou součástí armády divočiny, proti níž je člověk dosud bezmocný.
Nabízeli nám i výlet k souostroví Anavilhanas. První ostrov leží asi šedesát kilometrů od Manausu proti toku Ria Negra a další ostrovy pak pokračují následujících osmdesát kilometrů. Řeka je v těchto místech široká až třicet kilometrů, takže se sem už pár ostrůvků vejde. Nikdo je však nemá přesně spočítané, obecně se říká, že je jich několik tisíc. Záleží totiž na tom, v jakém ročním období je počítáte. V období dešťů, kdy hladina řeky stoupne až o dvanáct metrů, jich mnoho zmizí pod vodou. Ty, které mizí pravidelně, jsou neobydlené. Čas od času však řeka náhle zaplaví i ty, které mnoho let předtím ušetřila. Jejich obyvatelé pak přijdou o všechno a jsou rádi, pokud zachrání holý život. Ne

všem se to podaří. Nikdo též nemá kontrolu nad tím, kdo všechno na tom nepřehledném množství ostrovů a ostrůvků žije a co tu provádí. Je známo, že poskytují spolehlivý úkryt mnoha hledaným zločincům. Žije tu i množství divoké zvěře včetně jaguárů. Na jednom z blízkých ostrovů má základnu i turistická kancelář Selvatur. Nabízí tu dvou - i vícedenní programy v nefalšované divočině, spojené s pobytem v pralese, lovem piraní a pozorováním ptáků a zvířat. My však tolik času nemáme. Snad příště. Tak tedy vzhůru ke Snoubení vod!
Naše loď pomalu míjí manauský přístav, kde kotví čluny nejrůznějších velikostí a tvarů. Vykládá se tu exotické zboží, vzácná dřeva, ovoce i zemědělské produkty. Nosiči s těžkými náklady běhají po úzkých prknech mezi palubou a molem téměř poslepu. Pytle paraořechů, cukrová třtina, želvy, sudy s olejem, trsy banánů, papája a další tropické ovoce, capuasú, papuňa, velké bedny malých bobulek assaí a náklady ryb - obrovské pirarucú, jejichž šupiny jsou tak tvrdé, že slouží domorodcům jako pilníček na nehty, tucanaré, caráasú i malé říční sardinky. Nikoli sladká vůně ovoce, ale právě tyto posledně jmenované produkty dodávají přístavu jeho typický pach.
Cestující, kteří právě připluli z osad ztracených v pralese, se tu mísí s těmi, kteří se do nich vracejí. Je to nenapodobitelná směsice postav a typů, zformovaných divočinou. Pro mnoho z nich je Manaus vrcholem civilizace a jeho špinavé krčmy na kůlech v zátoce Educandos se svou cachassou a lehce dostupnými ženami symbolem nejvyšších požitků, které je mohou v životě potkat. Přivážejí však s sebou nejneuvěřitelnější příběhy a historky, o nichž jen ti nejzkušenější z jejich posluchačů vědí, že mohou být pravdivé.

Zátoka Educandos je hned vedle přístavu a představuje jednu z nejtypičtějších manauských scenerií. Domy při jejích okrajích jsou vystavěny na vysokých kůlech, aby byly chráněny před každoročními záplavami Ria Negra. Rozdíl hladiny řeky mezi obdobím dešťů a sucha dosahuje až dvanácti metrů. Pravidelně však bývá zatopeno množství domků, jejichž majitelé špatně odhadli potřebnou výšku kůlů. Mnoho obyvatel této čtvrti má příbytky postaveny přímo na zakotvených člunech. Když stoupá hladina řeky, stoupají s ní. Má to ještě další výhodu. Když je místo pobytu přestane bavit, jednoduše zvednou kotvy a odplují jinam.
Řeka je tu hlavní magistrálou a prakticky stále jedinou dopravní tepnou. Potkáváte čluny upravené jako plovoucí snack-bary, plující oběma směry a prodávající posádkám míjejících je lodic občerstvení. Pozorujete také několik plovoucích čerpacích stanic, nazývaných pontony, které zásobují čluny na řece benzinem nebo naftou. Při šířce Ria Negra, dosahující nedaleko Manausu až dvanácti kilometrů, je pochopitelné, že by zajížďka ke břehu znamenala velké zdržení.
Lodím pro přepravu osob se říká recreios. Některé mají před sebou třeba jen několikahodinovou cestu, jiné putují daleko do vnitrozemí a bude to trvat týdny, než dorazí k cíli. Čluny zvané regatano jsou vlastně pojízdnými prodejnami, zásobujícími osadníky při řece nejrůznějším zbožím. Buď je přímo prodávají, nebo je mění za kaučuk, jutu, paraořechy, solené ryby či kůže šelem, hadů a kajmanů, kterým tu říkají žakaři. Několik dnešních velmi dobře situovaných obchodníků začínalo kdysi jako majitelé právě takových regatanos. Ubožáka ztraceného v pralese lze okrást velice snadno. Na druhé straně však také mnoho kapitánů regatanos skončilo kdesi v divočině s prořízntutým hrdlem vedle svého vykradeného člunu, protože někdy nebývá snadné odlišit tlupu banditů od poctivých usedlíků.
Nejtypičtějším obrázkem na řece jsou však malé čluny se střechami vrchovatě naloženými zemědělskými produkty. Všechny míří na trh do Manausu.
Hladinu po pravém boku náhle prořízne známá trojúhelníková hřbetní ploutev. Kousek dál druhá. Žraloci. Nejsou tu žádnou zvláštností. Proplouvají dokonce až do Iquitosu, který je od ústí Amazonky téměř dvakrát dál než Manaus.
Jsou tu i delfíni, správně vlastně delfínovci, dokonce ve dvou druzích - růžoví a černí. Ti růžoví, inie amazonské, jsou větší a ve vodách kolem Manausu dokonce hojnější. Tady se říká oběma druhům botos a domorodci věří, že to byli původně válečníci dvou nepřátelských indiánských kmenů, které démon pralesa proměnil za jejich válečné krutosti ve zvířata. Čas od času však na sebe mohou opět vzít ztracenou lidskou podobu, aby sváděli mladé dívky, pro něž jsou prý neodolatelně přitažliví. Když se objeví na indiánských slavnostech, je nemožné je rozpoznat, neboť jediným rozdílem mezi nimi a

normálními muži je jejich dýchací otvor na temeni hlavy, ukrytý pod vlasy. Dodnes se v odlehlých oblastech Amazonie o některých nemanželských dětech věří, že jsou syny či dcerami botos.
Za osm let od mé poslední návštěvy se Manaus příliš nezměnil. Vyrostly tu sice nové věžovité budovy, ale duch města zůstal stejný. Zato se změnili mí tehdejší přátelé, pokud jsem je ještě vůbec našel. Jeden z nich, dříve průvodce a nyní šéf malé cestovní kanceláře Amazon Explorers, nechce o nové cestě do pralesa ani slyšet.

Má teď jiné starosti. Začíná ztrácet klientelu ve prospěch konkurenčního Selvaturu. Selvatur má ve znaku tukana, Amazon Explorers kajmana. Půjde-li to tak dál, uklo-ve tukan kajmana zanedlouho k smrti.
Příčinou je sen tropické turistiky nedávno realizovaný Selvaturem. Uprostřed rozlehlého jezera v džungli mezi Amazonkou a Riem Negrem je na kůlech zaražených do dna vztyčen luxusní hotel se šestadvaceti klimatizovanými pokoji, velkým bazénem, restaurací, barem a stylovým tanečním parketem. Turistická základna na jezeře Janauary. Nejde však jen o hotelové hosty. Touto atraktivní základnou vede Selvatur i všechny své jednodenní túry do pralesa. Spojení s Manausem je obstaráváno lodí. Při příjezdu každé z nich se na svých člunech sjíždějí okolní indiáni, nabízející suvenýry. Zbraně, nejrůznější ozdoby, kůže hroznýšů, anakond a žakarů. Základna slouží jako výchozí bod k různým exkurzím do džungle, ať je to jízda v malých pramičkách úzkými průjezdy igarapes zatopeným pralesem igapos spojená s návštěvou místa, kde kvetou obrovské lekníny viktorie královské, plavba ke Snoubení vod či jakýkoli jiný výlet do pralesa, třeba i vícedenní, střižený přesně podle zákazníkova přání a zájmů. Ornitologie? Entomologie? Nebo prostě jen lov divokých zvířat a rybaření? Nic není nemožné na tomto umělém ostrově snů, vztyčeném na kůlech uprostřed amazonské džungle.
Pravidelnou každodenní nabídkou je noční lov kajmanů, jehož se můžete zúčastnit za pouhých sedm dolarů. Je to zážitek, na který nezapomenete. Měsíc a hvězdy se odrážejí na hladině rozlehlého jezera a jen občas prořízne ticho hlas probuzeného ptáka. Zkušený domorodý lovec vede loďku neslyšně sítinami u břehu až do těsné blízkosti obrovského plaza, oslní ho lampou a se svými společníky chytí podle starého indiánského způsobu živého do lasa. Kajman se brání ze všech sil, bije mohutným ocasem a rozstřikuje do všech stran gejzíry vody. Dokud se nepodaří svázat i ocas, není boj rozhodnut. Pak však plazův odpor ochabne a za chvilku je již pevně spoután. Přitáhnou ho k lodi. Účastníci lovu se dotýkají kůže, fotografují. Nakonec ho opět odvážou a pustí zpět do vody. Selvatur se nechce zbavit možnosti organizovat pro své klienty tuto atraktivní podívanou tím, že by všechny kajmany v okruhu základny vychytal.
Pokud jste již tento lov prožili či o něj nemáte zájem, můžete v baru usrkávat manhattan a sledovat taneční produkci polonahých mulatek, které se i po vystoupení starají o to, aby se tu hosté nenudili. Kajmanů černých, kterým se tu říká žakarové, je v jezeře hodně a ten největší se stal pro návštěvníky velkou atrakcí. Tento zhruba pětimetrový obr se chová jako napůl ochočené zvíře. Zdržuje se neustále poblíž základny, pod níž má pravděpodobně i doupě, a vybírá si odtud daň - odpadky z kuchyně. Konzumuje je s neobyčejným apetitem. Snad právě kvůli tomu, co se do něj vejde, dostal i své podivné jméno. Nazvali ho Mála gigantesca. V překladu to znamená „obrovský kufr".
Pravděpodobnější však asi bude druhá výkladová verze, spočívající na představě, jak obrovský kufr by se dal udělat z jeho kůže, kdyby se mu na ni někdo dostal.
„Obrovský kufr" je vcelku slušné zvíře. Loďky turistů neobtěžuje, bez námitek se nechá fotografovat z nejtěsnější blízkosti a vůbec se chová přijatelně. Zlé jazyky
však o něm přesto roztrušují, že by mohl leccos povědět o tom, kam tak náhle zmizela jedna ze zdejších tanečnic krátce poté, co se pokusila vydírat prominentního amerického hosta.
Jinou pozoruhodností tohoto města v džungli je Ivan de Sá. Je to malý hubený muž rychlých pohybů a bystrých očí. Najdete ho v Manausu na Rua Quintino Bo-caiúva v originálním obchodě Casa do Beija-Flor, specializovaném na nákup a prodej původních indiánských výrobků všech druhů. Sám pro sebe mu říkám českým jménem „U Kolibříka". Věci, které zde vidíte, mají vysokou hodnotu a nakupuje zde i několik muzeí a etnografických ústavů. Majitel tohoto obchodu Richard Mel-nyk získává většinu předmětů buď vlastními expedicemi do pralesa, či od misionářů působících hluboko ve vnitrozemí. Z

oblasti severně od Manausu zde najdete výrobky i tak obávaných kmenů jako Atroari, Waimiri či Hiškaryana. Od horního Ria Negra a jeho přítoků jsou zastoupeny kmeny Maku, Tukano a Baniwa. Mezi zvláštní rarity patří předměty kmene Waiká od horní Mapulau. Dalších devět kmenů, jejichž práci se tu můžete obdivovat, má sídlo jižně od Amazonky.
Vidíte tu pěkně podle velikosti srovnané slavné serbatany, indiánské foukačky. Jejich délka se pohybuje od jednoho do tří metrů. Ty malé jsou užívány v hustých pralesích k lovu zblízka, ty delší na otevřených prostranstvích. Indián s nimi přesně trefí cíl na vzdálenost třiceti metrů.
Serbatana je hlavní indiánskou loveckou zbraní. Vyfukované šipky jsou namáčeny v rostlinném jedu kurare či ještě mnohem prudším jedu získávaném z kůže pestře zbarvených žabek-pralesniček rodů Dendrobates a Phyllobates. Výrobě serbatany je věnována od samého počátku mimořádná péče. Vodicí trubice je obvykle vydlabána v měkkém dřevě palmy pačiuba a je potom u delších foukaček ještě zasunuta do ochranného obalu bambusovité rostliny borirana. Náustek zvonovitého tvaru je pevně spojen s trubicí černou stromovou pryskyřicí zvanou sorva. Zatuhlá sorva se někdy láme a drolí, ale indiáni ji zahřívají nad ohněm, takže se stane opět vláčnou a lze ji do škvír a mezer vtírat tak pohodlně jako máslo. Asi třicet centimetrů dlouhé šipky jsou rovněž zhotoveny ze dřeva palmy pačiuba se stabilizátory z materiálu připomínajícího koudel. Indiáni je vkládají do toulců spletených z proužků palmové kůry, nahoře i dole zpevněných sorvou a uprostřed zúžených.
Ale serbatany nejsou jedinými zbraněmi, které tu můžete spatřit. Jsou tady i nejrůznější luky a šípy, kamenné sekyrky a zdobené válečnické kyje opatřené ostrými kůstkami, jež prorazí lebku jediným úderem.
Jsou tu i krásné náhrdelníky z jaguářích zubů, klů divokých vepřů pekari, drápů lenochodů či mravenečníků a barevných semen. Jsou tu bubny, flétny řehtačky, vesla, hamaky, masky z želvích krunýřů a spousta dalších věcí, o nichž ani nevíte, k čemu vlastně slouží. A na každém předmětu přilepena cedulka s názvem kmene spolu s datem, kdy a kde byl předmět získán.
Ivan de Sá pozoruje s uspokojením váš nelíčený zájem a předvádí vám věci, které jste napoprvé přehlédli. Co třeba tahle flétnička kmene Baniwa, vydlabaná v jediném velkém plodu okaki, který vzdáleně připomíná náš kaštan, nebo lapač žen, užívaný kmenem Tukano k získání nevěsty? Je to jakýsi podlouhlý náprstek, spletený z proužků ohebné palmové kůry. Mladík jej navlékne své vyvolené na prst a odtáhne si ji na něm do své chýše, neboť tahem napnutý „náprstek" svírá dívčin prst tak, že ho nemůže vyprostit.
Ivan de Sá se v těchto věcech opravdu vyzná, neboť sám pochází z horního Ria Negra. Je to caboclo, potomek bělocha a indiánky kmene Maku. Mluví plyne anglicky a v obchodě je Melnykovi pravou rukou. Jeho schopností a znalostí je využíváno i jinak. Nedávno se vrátil z pacifikační výpravy za kmenem Waimiriů a Atroariů, žijících severně od Manausu, jejichž bojové akce si neustále vyžadují oběti z řad osídlenců i pracovníků Úřadu pro ochranu indiánů "FUNAI). Za posledních pět let zabili tito indiáni padesát devět lidí. Ani poslední pacifikační výprava nebyla úspěšná, ale aspoň se obešla bez lidských obětí. Ivan de Sá odkládá přírodní závěsný květináč zhotovený indiány z plodu ořechovitého stromu sapukaja a vypráví dlouhou historii bojů těchto dvou kmenů proti pronikání cizinců. Vystačila by na celý román.
Nedaleko prodejny „U Kolibříka" můžete spatřit malý obchůdek, který vám při prvním pohledu skoro vyrazí dech. Je to obchod s čarodějnickými potřebami pro candomble, brazilskou obdobu vúdú, vzniklou smíšením animistického náboženství černých otroků přivezených do Brazílie se špetkou katolické mytologie. Candomble provozované v Manausu je téměř totožné s macumbou z Ria de Janeiro. Liší se jen v drobnostech, atak je často i tady nazýváno macumbou. Křesťanští svatí dělají tento divoký exotický koktejl zlých duchů afrických pralesů ještě pikantnějším. Mezi oběma skupinami dokonce podle candomble i macumby existují velmi těsné příbuzenské vztahy, démoni tu vlastně svaté zastupují. Tak třeba Panna Maria je manželkou Satana a ostatní svatí na tom nejsou o moc lépe. Na některých místech se silnější populací potomků původního indiánského obyvatelstva, jako je tomu právě v Manausu, obohacují podivné společenství ještě démoni amazonské džungle. Obřady začínají večer, trvají často celou noc a řídí je kněžky-zaklínačky. Tance na počest jednotlivých bohů a démonů tančí mladé dívky v bílých šatech. Ty během tanců upadají do transu a komíhají se pak už jen bezvládně ze strany na stranu. Jejich rty se stále pohybují, aniž je slyšet, co šeptají.

Podstatou candomble je čarování. Zaklínačkám je jedno, zda mají čarovat proto, aby vás zbavily nemoci, či proto, aby zahubily vašeho nepřítele. Candomble i macumba zapustily v brazilském životě hluboké kořeny a jejich oddanými vyznavači jsou příslušníci všech sociálních i rasových skupin. O několika boháčích si lidé šeptají, že vděčí za svůj majetek kouzlu, které přimělo mrtvé, aby pro ně pracovali jako zombie.
„To je něco pro nás," upozorňuje mě Manuel. „Při cestě ke Kurupiře budeme mít postaráno o spolehlivé, mzdu nepožadující nosiče!"
Zasměju se, ale o několik hodin později, když se jeho zásluhou účastním svého prvního obřadu candomble v Manausu a jsem pohlcen chorobnou atmosférou vytvořenou bezduše se klátícími muži i ženami s vytřeštěnýma skelnýma očima, si najednou nejsem tak jistý, zda to opravdu myslel jako vtip. Ti, kteří žádají o provedení kouzel, se řadí před několika zaklínači poslušně do fronty. Nepřestávají se však pohupovat a monotónně prozpěvovat chraptivými hlasy v rytmu udávaném bubny. Teprve teď zpozoruju pestrou výzdobu a ucítím těžký nasládlý kouř. Jedna starší bílá žena již dávno netančí, jen se čím dál tím obtížněji potácí ze strany na stranu. Je v transu, s očima vytřeštěnýma. Před chvílí bylo právě na ní prováděno kouzlo. Teď působí dojmem, jako by požila větší množství hašiše. Vnímá jinou skutečnost než my, vidí jiné osoby a hovoří k nim cizím, pro ostatní nesrozumitelným jazykem. Potácí se čím dál bezmocněji, ale trvá to ještě nejméně pět minut, než padne k zemi. V bezvědomí ji odnášejí kamsi dozadu. Vzápětí po ní je odnášena i mladá, sotva osmnáctiletá mulatka. A ruce zaklínačů krouží kolem dalších zájemců. Dotýkají se čela, paží, rtů. Kouzlo musí být mocné, očarovaní jsou mimo tento svět. Dávno již nejsou v ubohé, dřevěné, špinavé, s vybraným nevkusem pestře vyzdobené boudě, před níž čeká přivázán velký černý kozel s dlouhou bradkou. Jeho chvíle ještě nepřišla. Je teprve kolem jedenácté večer a obřad candomble vyvrcholí až hluboko po půlnoci. Bude černý kozel přiveden do sálu jako oběť, či jako předmět zbožnění? Raději se na to Manuela ani neptám. Při candomble není fetišistické uctívání zvířat nic neobvyklého a nejsou tu prý výjimkou ani tajné lidské oběti.
Hysterické ženy se svíjejí a vykřikují proroctví a dávno zemřelí promlouvají ze záhrobí ústy jiných. Candomble vládne chudým i bohatým, černým i bílým. Je jedním z ďáblových trumfů v divoké hře, kterou hraje odnepaměti proti bohu o tuto pohádkovou zemi a která stále nemá vítěze.
Volání Ztraceného světa
Bezpochyby víte, vypráví v Doyleově románu Ztracený svět profesor Challenger svému pozdějšímu druhu, reportéru Malonemu, že jsem před dvěma lety vykonal cestu do Jižní Ameriky, abych potvrdil některé závěry Wallaceovy a Batesovy. Když jsem však byl na místě, udal se zvláštní případ, který mi otevřel úplně novou badatelskou cestu. U vyprávění dobrodružného profesora se ještě chvíli zdržíme.
Na zpáteční cestě jsem nocoval v malé indiánské vesnici na místě, kde jistá řeka, jejíž jméno tajím, se vlévala do řeky hlavní. Podle znamení indiánů jsem hned poznal, že některý z nich zřejmě potřebuje mé lékařské pomoci, a proto jsem následoval jejich náčelníka do jedné chatrče. Když jsem vstoupil, viděl jsem, že trpící právě skonal. Ale k mému překvapení to nebyl indián, nýbrž běloch. Byl oděn v hadry, byl nesmírně vyhublý a jevil veškeré stopy dlouhého strádání. Pokud jsem mohl rozumět zprávě domorodců, byl jim úplně cizí a přišel do vesnice z pralesa v posledním stupni vyčerpání.
Vak toho muže ležel vedle jeho lůžka a já jsem se dal do prohlížení jeho obsahu.
V jedné schránce bylo napsáno jeho jméno a rodiště. Jmenoval se Maple White a byl z Detroitu. Je to jméno, před nímž jsem ochoten kdykoli smeknout klobouk.
Z obsahu vaku bylo zřejmo, že tento muž byl umělcem a básníkem a že hledal přírodní krásy. Byly tam také načrtány verše. Nechci se prohlašovat za znalce v takových věcech, ale zdálo se mi, že se jim nedostává valné ceny. Pak tam bylo ještě několik obrazů, představujících krajiny při řece, malířská skříňka s barevnými tužkami, několik štětců, tamhleta ohnutá kost, která leží na mém kalamáři, atlas motýlů, laciný revolver a několik patron. Pokud se týká ostatní výzbroje, buď žádnou neměl, nebo ji ztratil cestou. Vtom jsem zpozoroval, že vpředu něco vyčnívá z jeho roztrhaného kabátu. Byl to tenhle náčrtník, který byl již tehdy ve stavu tak zbědovaném, jak jej vidíte teď. Mohu vás ujistit, že ani první vydání Shakespearových děl bych neměl v takové úctě jako tuhle památku. Prohlédněte si ji stránku za stránkou!

Reportér Malone otevřel náčrtník s očekáváním nějakého zjevení, ale první obrázky ho zklamaly. Neviděl na nich nic mimořádného.
Podívejte se na následující stranu, pravil profesor, který se zatím uvelebil v křesle a zapálil si doutník.
Ale Malone neviděl stále nic zvláštního. Celá strana byla vyplněna náčrtkem nějaké krajiny provedené hrubě v barvách oním způsobem malby, jakého používá umělec při náčrtech ve volné přírodě jako vodítka k pozdějšímu dokonale propracovanému obrazu. Bylo zde jakési bledě zelené popředí, pokryté roztřepenou vegetací. Terén se pomalu zvyšoval a končil u čáry skalní stěny, která měla barvu temně rudou. Tato stěna se táhla nepřerušovaně přes celé pozadí. Na jednom místě byla osamělá skála v podobě pyramidy, na jejímž vrcholku stál obrovský strom. Tato je-hlanovitá skála byla od kolmé stěny oddělena úzkou rozsedlinou. Za tím vším byla modrá tropická obloha. Tenká linie rostlinstva lemovala vrcholky rudého úskalí. Na následující straně byl ve vodových barvách jiný obrázek, znázorňující stejné místo, avšak mnohem blíže, takže bylo vidět veškeré podrobnosti.
Nuže? Tázal se profesor.
Je to zajisté zvláštní útvar, odvětil Malone, ale nejsem dosti geologem, abych mohl říci, že je to podivuhodné.
Podivuhodné, opakoval profesor. Je to jedinečné. Je to neuvěřitelné. Nikdo na světě ani ve snu netušil takovou možnost. A teď obraťte další stránku!
Malone to učinil a vykřikl překvapením. Na celé stránce byl obrázek nejpodivnějšího tvora, jakého kdy spatřil. Bylo to jako divoký sen kuřáka opia, jako vidění v horečce. Hlava toho tvora se podobala hlavě ptačí, tělo bylo jako u nafouklé ještěrky, vlekoucí se ohon byl opatřen hroty, které čněly vzhůru, a obloukovitá záda byla vybavena hřebenem pilovitých desek, které vypadaly jako tucet kohoutích hřebínků, postavených za sebou. Před tímto tvorem byl jakýsi směšný trpaslík nebo postava malého človíčka, jež tu stála a zírala na zvíře.
Nuže, co o tom soudíte? Zvolal profesor, mna si ruce s výrazem triumfu.
Je to nestvůra -je to příšerné!
Ale co ho pohnulo, aby nakreslil takové zvíře?
Myslím, že obyčejný rum.
To je tedy vaše nejlepší vysvětlení?
A jaké je vaše?
Moje vysvětlení je zcela pochopitelné, totiž že onen tvor žije, že je nakreslen podle přírody.
Malone by se rád zasmál, ale vzpomněl si, že jakékoli vyslovené pochybnosti uvádějí profesora do stavu nepříčetné zuřivosti, i na to, že to není tak dávno, kdy se na něj profesor vrhl a točili se spolu po celé chodbě jako ventilátor v okně.
Zajisté, řekl tedy hlasem, jako by uklidňoval šílence. Zajisté. Ale přiznávám se, Že mě mate tato malinká lidská postava.
Profesor zafuněl jako rozzuřený býk. Pohleďte sem, vykřikl náhle, nakláněje se vpřed a ťukaje prstem na obrázek. Vidíte tady za zvířetem tu rostlinu? Asi jste si myslel, že je to nějaká pampeliška, ne?
Nuže, je to vzrostlá palma, vysoká patnáct nebo osmnáct metrů. Cožpak nevidíte, že ten člověk je tu nakreslen účelně? Ve skutečnosti by přece nemohl takto stát před oním zvířetem a zůstat naživu. Malíř tam načrtl svou vlastní postavu, aby tak podal poměr velikostí.
Pro pána krále, zvolal Malone, vy si tedy myslíte, že ono zvíře bylo - Vždyť by potom nádraží Charring Cross sotva stačilo pro takového netvora jako chlívek!
Profesoru Challengerovi se postupně Malonea podařilo přesvědčit.
Dovedete si představit, že jsem sotva odešel od Amazonky, aniž bych se pokusil vniknout do této věci trochu hlouběji. Nalezl jsem některé stopy ohledně směru, kterým zemřelý malíř přišel. Indiánské pověsti mi mohly ovšem postačit i samy o sobě jako vodítko, neboť jsem vzájemně si podobné vypravování o nějakém zvláštním území nalezl u všech kmenů v celém poříčí. Slyšel jste zajisté, co je to Kurupuri?
Nikdy.
Kurupuri je duch lesů. Je to cosi děsného, cosi zlovolného, je to něco, čemu je záhodno se vyhnout. Nikdo z indiánů nedokáže popsat jeho podobu nebo podstatu, ale samo jméno Kurupuri šíří hrůzu po

obou březích Amazonky. A všechny kmeny se shodují v udání místa, kde žije. Skrývá se tam cosi děsivého. A já si stanovil za cíl zjistit co.
Lehkovážná nálada Malonea zcela opustila. Profesor ho přinutil k pozornosti i úctě.
Po mnohých dobrodružstvích, které nehodlám popisovat, a po cestě do jisté vzdálenosti, o níž se nechci zmiňovat, ve směru, který zatajuji, přišel jsem konečně do jisté krajiny, jež dosud nebyla popsána. A také nebyla nikdy navštívena, kromě oním mým nešťastným předchůdcem.
Profesor ukázal Malonemu fotografii, která se přesně shodovala s kresbou v náčrtníku amerického umělce.
Bylo právě období dešťů, pokračoval profesor, a moje zásoby byly vyčerpány. Probádal jsem jistou část oné obrovské skalní stěny, ale nebyl jsem s to, abych našel nějakou cestu nebo způsob, jak bych ji mohl zlézti. Rovina nahoře musí být nesmírně veliká. Pod skalní stěnou je bahnitá a džunglovitá oblast, plná hadů, hmyzu a zimnice. Tvoří přirozenou ochranu tohoto zvláštního kraje.
Avšak co ono zvíře, které Američan nakreslil? Jak si vysvětlujete to?
Můžeme se jen domnívat, že se dostal na vrchol stěny a že tam zvíře viděl. Proto jsem také přesvědčen, že tam nějaká cesta být musí. Stejně tak dobře však vím, že tato cesta je velice obtížná, poněvadž jinak by tito tvorové přišli dolů a vpadli do okolní krajiny.
Můžeme již odložit Doyleův román a přenést se zase z říše fantazie do skutečnosti. Možná že bude ještě napínavější.
S indiánskými pověstmi o strašných neznámých zvířatech, vyskytujících se v močálovitých oblastech amazonského pralesa i na nepřístupných plošinách jeho stolových hor, se setkávali již první conquistadoři a další cestovatelé je znovu potvrzovali.
Tak například v roce 1825 publikoval kapitán Cochrane svá pozorování z kolumbijských And, které mu vyneslo spoustu posměšků a jízlivých poznámek. Tvrdil, že zde viděl stáda obrovských mastodontů, pohybujících se po horském úbočí a spásajících trávu těsně pod hranicí sněhu. Stejné pozorování uvádí ve své knize dva roky poté John Randall. Téměř o sto let později byli paleontologové šokováni právě nálezem z And. Nedaleko Quita byla nalezena úplná kostra mastodonta společně s množstvím střepů a hrotů kopí, jejichž datování potvrdilo, že toto zvíře žilo ještě ve 4. století našeho letopočtu. Stará zpráva kapitána Cochrana se tak rázem dostala do jiného světla.
Ale mastodonti nejsou jedinými jinde dávno vyhynulými tvory, kteří v Jižní Americe přežili svou dobu. Velmi dlouho se tu udrželi obrovští chudozubí savci, z nich např. megatherium dosahovalo délky téměř osm metrů a výšky přes čtyři metry. Bylo prokázáno, že jemu blízce příbuzné rody byly v Jižní Americe po dlouhou dobu současníkem člověka. A některé nedávné zprávy se zdají napovídat, že takový tvor žije v hlubinách amazonské džungle dosud.
Co když těch zvířat, jinde už dávno vyhynulých, přežívá v odlehlých oblastech Jižní Ameriky víc?
Co může být původcem vyprávění indiánů o gigantickém kajmanovi o délce až dvacet metrů z oblasti močálů na brazilsko-bolivijské hranici? Takoví obrovití kaj-mani z geologického hlediska ještě relativně nedávno skutečně v Brazílii žili. Mohly zbytky jejich populace přežít ve ztracených močálovitých oblastech?
A co neustále se opakující zprávy o velké šelmě s obrovitými tesáky, připomínající šavlozubého tygra smilodona? I on je znám z Brazílie z nepříliš starých paleontologických nálezů. A takových zvířat, o nichž indiáni tvrdí, že je občas pozorují, a která se až nápadně podobají tvorům, považovaným vědou za vyhynulé, je mnohem víc.
Amazonský prales má své tajemné legendy, má i svá tajemná místa. Třeba minhacao. Zprávy o jeho pozorování přicházejí z různých míst již více než sto let. Indiáni ho popisují jako obrovitého čtyřnohého hadovitého netvora, vybaveného kostěným pancířem, dlouhým krkem a ještě delším ocasem. Většinou se prý zdržuje v bažinatých oblastech. Při pohybu rozhrnuje stromy jako trávu, obrací toky řek a mění suchou půdu v bezednou bažinu. Odmyslíme-li si všechno to přehánění zůstane neznámé obrovské zvíře, připomínající sauropodního dinosaura. Není dravé, živí se prý plody pralesních stromů. Prvním vědcem, který se zprávami o minhacao vážně zabýval, byl v 19. století německý zoolog Fritz Miiller. Při svých cestách po Jižní Americe se často setkával s legendami o tomto gigantickém zvířeti. Zprvu jim nevěřil, později však, když odlišil přehánění od skutečnosti a dostalo se mu přímých svědectví od hodnověrných pozorovatelů, začal brát existenci neznámého obrovského

zvířete v nepřístupných brazilských bažinách vážně. Zmiňuje se o něm i plukovník Fawcett: „Indiáni mě upozorňovali na obrovité zvíře, které je čas od času pozorováno v močálu, do něhož je napůl ponořeno. Má dlouhý hadovitý krk a na hřbetě jakýsi pancíř. Občas se také v bahnité půdě nalézají jeho obrovské stopy."
Na několika místech v severní Brazílii, nepříliš daleko od stolové hory Kurupira, byly nalezeny staré skalní kresby, pocházející ještě z doby před příchodem bělochů. Jednou z těchto lokalit je známá skála Pedra Pintada na horní Uraricoeře. Na kresbách jsou zobrazeni tvorové nápadně podobní některým druhům dinosaurů i ptakoještěrům. Kdo indiány inspiroval k těmto výtvorům dávno předtím, než vědci poznali prvního dinosaura?
Brazilské hraniční stolové hory jsou odjakživa opředeny mnoha tajemnými zkazkami. Dosahují výšky i kolem dvou a půl tisíce metrů a tyčí se vysoko nad okolními pralesy či savanou. Jejich vegetace je zcela odlišná od porostů v nížině pod nimi. A na těch, na které se podařilo vystoupit, našli zoologové i odlišné živočichy, mnohde zcela unikátní. Kdysi souvislá náhorní plošina rozprostírající se na obrovském území se vlivem eroze rozpadla na řadu osamělých stolových hor, nazývaných v Brazílii mesety a ve Venezuele tepuí. Tento geologický proces začal v druhohorách. S postupující erozí se relativní výška meset nad okolní krajinou neustále zvětšovala. Druhohorní zvířena i rostlinstvo se tak ocitly izolovány od okolního světa stále strmějšími kolmými skalními srázy. Byly lépe chráněny před pronikáním jiných druhů z nížin než na nejopuštěnějším ostrově uprostřed oceánu. Po dlouhou dobu byly vrcholky meset dokonce opravdovými ostrovy, neboť celá amazonská nížina byla zaplavena mělkým mořem. Jsou to nejstarší a nejtajemnější hory na zemi. Vývoj se tu v mnoha případech ubíral úplně jiným směrem. Možná nás tam čeká něco, nad čím ustrneme v úžasu.
„Čas ani noha člověka se dosud nedotkly těchto vrcholků," řekl o mesetách velký znalec brazilských pralesů plukovník Fawcett v roce 1909 na londýnské přednášce po návratu z jedné ze svých jihoamerických cest. „Tyčí se vzhůru jako ztracený svět a naše představivost sem může oprávněně umístit království tvorů, kteří odjinud zmizeli již před dávnými věky. Izolovány od změn okolního světa, v prostředí s neměnícími se podmínkami se mohou příšery z dob dávno před úsvitem lidské existence stále toulat po těchto vysočinách nikým neohrožovány, uvězněny a současně chráněny nepřekonatelnými sráznými útesy."
Fawcettova přednáška hluboce zapůsobila na spisovatele A. C. Doylea. Oba muži se rychle spřátelili a Doyle se dověděl od Fawcetta i to, o čem proslulý cestovatel, který nakonec sám beze stopy tajemně zmizel v brazilském pralese, na přednášce nemluvil. Následujícího roku vychází na pokračování v časopise Strand Doyleův román Ztracený svět a v roce 1912 následuje i jeho knižní vydání. Věcné podklady k němu pocházejí od Fawcetta. Skutečnost dokazuje, že je Doyle v románu pozměnil jen nepatrně. Jedna z meset je totiž opravdu jiná než všechny ostatní. Jen ona jediná je opředena pověstí, že je sídlem ztělesněné hrůzy.
Legendy brazilských indiánů jsou bohaté. Amazonskému pralesu přisuzují hned několik démonů, s nimiž si není radno zahrávat. Plíživý Jurupari, Jokurugva s ohnivýma očima či potměšilý kulhavý trpaslík Matu Tapere přichystají nic netušícímu člověku vždy jen to nejhorší. Ale nejvyšším pánem džungle, jejím bohem a současně úhlavním nepřítelem člověka je Kurupira. Je zosobněným děsem, koncentrovanou hrůzou a jistojistou zkázou. Indiáni o něm mimo jiné tvrdí, že může libovolně měnit velikost nebo že jeho stopy směřují opačným směrem, než kam skutečně kráčí, aby tak každého zmátl. Jiná pověst vypráví, že před příchodem člověka byla džungle rájem, v němž zvířata žila v harmonii. Jejím neomezeným vládcem byl Kurupira a jeho nejoblíbenějším zvířetem caititu, pekari, na jehož hřbetě se často projížděl. Kurupira ho pověřil, aby prvního člověka, který do džungle přišel, při putování v ní doprovázel a do všeho zasvětil. Tehdy byl ještě k člověku laskavý a vlídný. Caititu seznámil člověka se všemi zvířaty i se vším, co k životu v džungli potřeboval. Pak však v člověku převládla agresivita a svého průvodce zabil. Kurupira se rozlítil k nepříčetnosti. Člověka proklel. Určil, že bude věčně pronásledován a zabíjen silnějšími zvířaty a slabší se před ním budou skrývat a budou mu unikat. Od těch dob nezná s člověkem slitování a jako narušitele řádu pralesa ho ničí, kdykoli se s ním setká. Čím blíže k místu, kde údajně sídlí, tím je představa o něm mlhavější a hrůza z něho větší. Waikové, žijící v blízkém okolí, se jeho jméno ani neodváží vyslovit. Říkají mu proto pouze „On".

Ačkoli je Kurupira vládcem celého amazonského pralesa, lokalizují indiáni jeho sídlo na jediné, přesně určené místo. Na strmou mesetu na brazilsko-venezuelských hranicích, oddělenou od okolního pralesa příkrými, v průměru asi dvě stě metrů vysokými kolmými srázy. Na venezuelskou stranu odtud pramení Orinoko, na brazilskou Catrimani, přítok Ria Branca, a Mapulau, Pacocimau a Tootototobi, odvádějící své vody do Demini. Tady je sídlo hrozivých, člověku nepřátelských tajemných sil. Nikdo přesně neví jakých, ale pravověrného indiána byste k výpravě sem nepřemluvili, ani kdybyste mu platili zlatem. Waikové si vyprávějí, že lidé padají mrtví bez zjevného důvodu, jen když se k této hoře přiblíží. Tvrdí také, že shora skáčou na náhodného návštěvníka malí kostlivci a běda tomu, komu dopadnou na záda. V několika vteřinách ho prý rozsápou. Oblast mesety chrání proti vetřelcům jiná příšera. Je to mapinguary, popisovaný jako mohutný opočlověk s dlouhými vlasy, porostlý rezavou nebo velmi temnou, téměř černou srstí. Má prý obrovskou sílu, která mu dovoluje lámat stromy a vyvracet kůly indiánských chýší. Na venezuelské straně mu říkají didi.
I když Doyle skutečnost maskuje, jak to sám několikrát v knize zdůrazňuje, není nejmenších pochyb, které mesety se týká děj jeho románu. Šifru „Kurupuri rovná se Kurupira" lze rozluštit velmi snadno. Z četných knižně publikovaných legend amazonských indiánů každý dobře ví, jak zní správné jméno démona pralesa. I to, že tajemná stolová hora musí ležet na hranicích brazilsko-venezuelských, a nikoli na hranicích Brazílie s Kolumbií lze podle Doylem uváděného popisu cesty vysledovat bez problémů. Dokazuje to i mapka cesty zveřejněná v původním anglickém vydání knihy. Je zrcadlovým obrazem skutečnosti, i když -jak na to ostatně sám Doyle upozorňuje - není dodrženo jednotné měřítko. Také délka obvodu této stolové hory, odvozená z Doyleových údajů, odpovídá zhruba skutečnosti.
Jak však mohl Doyle tak dokonale znát prostředí, v němž nikdy nebyl? Pocházejí tyto informace od Fawcetta? Dostal se někdy Fawcett při mapování brazilských hraničních oblastí až ke stolové hoře Kurupira? Co všechno věděl o tomto místě? Co dalšího z Doyleova románového popisu je odrazem skutečnosti a co pouhým výplodem jeho fantazie? Je první cesta profesora Challengera a jeho přednáška v Zoologickém institutu v Londýně jinotajnou parafrází cesty a přednášky Fawcettovy? A co když věděl tajnůstkářský Fawcett o této hoře ještě víc, co ani Doyleovi nesdělil?
Doyle klade na tuto stolovou horu sídlo prehistorického života. Jeho čtyři hrdinové se setkají s dinosaury nejrůznějších druhů, ptakoještěry i s divokými lidoopy. Popis lidoopů odpovídá přesně tomu, jak Waikové popisují mapinguaryho - mohutný, nesmírně silný, svalnatý a rozložitý.
Ale nechme legend a dohadů a zaměřme se na to, co je o doupěti démona amazonského pralesa spolehlivě známo. Podle nám dostupných map má meseta Kurupira nepravidelný rozervaný tvar, zhruba připomínající velkou osmičku, o obvodu asi sto osmdesát kilometrů. Je zhruba čtyřicet kilometrů dlouhá, v nejširším místě asi dvacet, v nejužším osm kilometrů široká. Její nadmořská výška je něco přes tisíc metrů. Podélně jí prochází hranice mezi Brazílií a Venezuelou, brazilská část protíná ještě hranice mezi brazilskými státy Amazonas a Roraima. Na některých mapách bývá jako Serra Curupira označována celá plošina mezi pohořím Tapirapeco a Parima. Západní část je však nižší, snadno přístupná a s indiánskými legendami o démonu pralesa nemá nic společného. Skutečná Kurupira se zvedá jako nepřístupná tvrz až v nejvýchodnější části této plošiny.
Nejbližším výchozím bodem pro cestu ke Kurupiře je misijní osada Porto da Maloca na horním toku Mapulau, která je od východní stěny vzdálena vzdušnou čarou asi pětadvacet kilometrů. Druhým nejbližším bodem je osada Tupari na Catrimani, vzdálená asi sedmdesát kilometrů. Malocu Mácu a Rozendo z horní Urariocoery jsou odtud asi sto sedmdesát kilometrů.
To jsou jediné čtyři větší osady ležící v okruhu dvou set kilometrů od Kurupiry. Boa Vista je vzdálená tři sta a Manaus téměř sedm set kilometrů.
Všechny tyto údaje byly pro nás mimořádně důležité vzhledem k úvaze, odkud by bylo nejlépe k útoku na Kurupiru nastoupit. Původně jsme chtěli dosáhnout její vrcholové plošiny vrtulníkem. V Riu de Janeiro má ústředí letecká společnost VOTEC, zaměřená na speciální lety do pralesa na objednávku a mající největší flotilu vrtulníků v celé Jižní Americe. Nabízí své stroje k průzkumným i záchranným akcím kdekoli v amazonském pralese.
Využijte vaší fantazie a my vám zaručíme, že se vaše sny stanou skutečností, nabízí ve svém inzerátu hned na první stránce měsíčníku pro turisty The Rio Visitor.

Použili jsme své fantazie dokonale. Teď zbývalo zjistit, kolik si bude VOTEC účtovat za její přeměnu ve skutečnost. Nedělali jsme si žádné iluze. Původně jsme předpokládali, že by nás helikoptéra na Kurupiru vysadila a za čtrnáct dní pro nás zase přiletěla. Abychom srazili náklady na polovinu, dohodli jsme se, že stačí, když nás pouze vysadí. Dolů slaníme a pěším pochodem dosáhneme pětadvacet kilometrů vzdálené osady Porto da Maloca. Pak se po vodě s některým člunem směřujícím do civilizace vrátíme zpět po Mapulau, Demini a Riu Negru do Manausu. Celý tento krásný plán ztroskotal na tom, že náš záměr byl označen za příliš riskantní a VOTEC ho odmítl bez zvláštního povolení brazilské vlády realizovat. K amatérským výpravám, jako byla naše, vláda podobná povolení zásadně nevydává. Je to celkem pochopitelné - mnoho takových expedic končí špatně a vláda pak musí vynakládat velké finanční prostředky na záchranné akce.
Nezbylo nám, než se pokusit o Kurupiru načerno a bez vrtulníku.

Příběh z přístavní krčmy

Dnes večer se loučíme s Manausem. Získali jsme možnost dostat se skoro až pod Kurupiru po vodě. Firma podílející se na stavbě dálnice Perimetral Nořte nás dopraví svým minibusem do tábora číslo čtyřiadvacet, ležícího na průsečíku projektované trasy dálnice s řekou Demini. Odtud bude vypraven zásobovací konvoj několika lodic vzhůru po Demini a Mapulau do misijní osady Porto da Maloca, kam bychom se prý měli dostat asi po desetidenní plavbě. A odtud je to ke Kurupiře už jen asi pětadvacet kilometrů vzdušnou čarou. Jsme přesvědčeni, že se nám v osadě podaří získat indiánské nosiče na poslední úsek.
Touláme se po břehu Ria Negra daleko za Manaus. Ještě se nám nechce jít spát, i když zítra vyjíždíme brzy ráno. Je teplá noc, oživená jen neustálým cvrkotem cikád.
Upřesňujeme podrobnosti našeho plánu. Shýbám se. Do písku, vlhkého po odpolední přeprše, rýsuju klacíkem mapku naší cesty. Zde je Manaus, tady ílio Negro, Catrimani, Demini, Mapulau. A tady dálnice na Boa Vistu, kudy zítra pojedeme, zde se křižuje s Perimetral Norte, po níž se stočíme na západ. A tady leží tábor čtyřiadvacet. A tady, na nejhořejším toku Mapulau, je Porto da Maloca. A tu už je Kurupira. Moc se mi zrovna nepovedla. Trochu jsem přehnal její osmičkový tvar, ale Manuel mi to odpouští. Stále se nemůžeme shodnout, jakým směrem máme při hledání výstupové cesty stolovou horu obcházet. Celou ji zřejmě obejít nemůžeme. Pokud v rozumné době nenajdeme cestu vzhůru, musíme se vrátit. Cesta západním směrem by snad mohla mít vzhledem k topografii okolního terénu větší naději na úspěch, je však mnohem riskantější, neboť se neustále od Porta da Maloca vzdalujeme. Cesta severovýchodním směrem vypadá bezpečněji v tom, že si - měřeno vzdušnou čarou - udržujeme od této osady zhruba stále stejnou vzdálenost. V bodě, kde se rozhodneme k návratu, se můžeme vydat přímo, aniž bychom byli nuceni se podél stěny stolové hory vracet zpět k výchozímu místu. Tato varianta má výhodu i v tom, že můžeme hledání výstupové cesty věnovat téměř dvojnásobek času než při cestě na západ. Také v případě nečekané nehody by mohla mít vzdálenost k osadě rozhodující význam. To jsou argumenty rozumu. Ale srdcem nás to táhne k riskantnější cestě. Nevím, jak jsme na to přišli, ale oba dva jsme podvědomě přesvědčeni, že právě tudy se nám podaří vystoupit nahoru.
Nad hlavami nám třepotavým letem zakrouží velký černý stín. Podle velikosti to může být jedině vampýr, největší jihoamerický netopýr s rozpětím křídel tři čtvrtě metru. Dlouho byl považován za nebezpečného upíra. Jistě k tomu přispěl i příšerný vzhled jeho obličeje, dokreslený výrazným kožnatým výrůstkem na nose, připomínajícím růžek. Ale upírem není. Na to má brazilský prales jiné specialisty.
„Mít tak jeho křídla," povzdechne si Manuel a hledí do tmy za odlétajícím netopýrem. Pak pomalu a soustředěně maže nohou mapu v písku, aby naše cesta na Kurupiru zůstala až do poslední chvíle tajemstvím.
Vracíme se mlčky do Manausu. Aniž jsme se o tom předem domluvili, stáčejí se naše kroky k Educandos. Ne kvůli pití. Kvůli jeho nenapodobitelné atmosféře.

Kdo nenavštívil některou z přístavních krčem na kůlech v zátoce Educandos, nebyl v Manausu. Jsou posledními konečky chapadel divočiny, obchvacujících v pralese ztracenou výspu civilizovaného světa.
Krčmář před nás staví nové sklenky cachassy. Manuel ji do sebe obrátí skoro naráz. Místností se rozléhá podnapilý zpěv skupiny pěti sešlých mužů od stolu v koutě a chichotání ještě docela svěží mulatky, která jim střídavě posedává na klíně. Dovnitř proniká hnilobný zápach slepé zátoky Ria Negra. Čas od času se ozve skřípění loďky s novými hosty o dřevěný okraj nástupní verandičky. Jinak než po vodě není do téhle krčmy na kůlech přístup. Hosté před ní přivazují své čluny jako kovbojové koně před některým z výčepů na Divokém západě. Oknem, které nebylo nikdy zaskleno, je vidět skupinu černých supů urubu sedících trpělivě na střeše sousední budovy. Jen oni vědí, na co čekají. Vědí i to, že se dočkají.
V koutě se na podlaze válí prázdná krabička od hadího séra z Butantanu. Působí na mne jako nesmělý pozdrav místa, které jsem nedávno navštívil, ale které mi teď připadalo nesmírně vzdálené.
Butantan. Slavná hadí farma nedaleko Sao Paula. Z celé Brazílie sem chodí zásilky. Dřevěné bedničky, pečlivě zatlučené a zabalené. Je na nich jediné slovo. Psát další adresu je zbytečné. Každý poštovní úředník ví, kam má takto označenou bedničku poslat. Nikdy v takovém případě nežádá zaplacení porta. Zásilky z celé Brazílie jsou do Butantanu zasílány zdarma. Samozřejmě letecky. A do třetice ví každý poštovní úředník i to, co je obsahem těchto bedniček.
Živí jedovatí hadi. Nebo jedovatí pavouci sklípkani. Nebo škorpioni.
Butantan je největším světovým ústavem na výrobu sér proti uštknutí jedovatými hady, v důsledku nichž umírá dnes v Brazílii okolo šesti tisíc osob ročně. To je však jen statistika. Ke kolika neštěstím tohoto druhu, o nichž se nikdo nedoví, dojde v hloubi pralesa? Ochranné sérum lze vyrobit jen z jedu odebraného živým hadům a v Butantanu můžete být přímými svědky této operace. Zkušený zřízenec uchopí hada obratným chvatem za hlavou, donutí ho otevřít tlamičku a oba dlouhé jedové zuby vstrčí do připravené nádobky. Jemným stiskem pak přiměje hada, aby vyprázdnil své jedové váčky. Po stěnách nádobky stéká několik kapek nažloutlé tekutiny, která by stačila usmrtit člověka. Tahle je však předurčena k výrobě protilátek, jimiž se budou lidské životy zachraňovat.
Zřízenci a laboranti mají pro práci s hady vždy užívat speciální gumové rukavice, několikrát jsem však v Butantanu viděl, že brali hady i holýma rukama. V těchto případech dopadla naštěstí jejich lehkomyslnost dobře, ale stalo se tu už také, že skončila málem tragicky.
Mladý, velmi schopný laborant přesvědčoval neustále sebe i své okolí, že mu
žádný had nemůže ublížit. Prudce jedovaté hady bral holou rukou, někdy i dva najednou, a hrál si s nimi jako s domácími zvířaty. Před hezkými dívkami dokonce líbal hady na tlamičku a dívky, fascinované jeho hazardní odvahou, ho později s příjemným vzrušením nechaly zopakovat podobnou operaci i na sobě. Nakonec se však ukázalo, že přes všechna rizika je líbání dívek přece jen bezpečnější než polibky hadí. Milostné kousnutí, které mládenci uštědřil jeden nádherně zbarvený su-rukusu, bylo málem jeho zážitkem posledním. Za zachránění mohl děkovat jen tomu, že se prozíravě nechal uštknout přímo na půdě ústavu přecpaném všemi možnými séry a že přesně znal i druh hada, který si ho spletl s nádobkou najed. Tak úplně bez následků to však pro něho přece jen nezůstalo. Po uzdravení byl za své ustavičné hazardérství z Butantanu propuštěn a musel vymýšlet jiný způsob, jak zaimponovat děvčatům.
Tvrdí se, že uštkne-li někoho had, má se ho postižený pokusit zabít a přinést s sebou, aby bylo možno podle druhu vybrat odpovídající sérum. V praxi to však není tak jednoduché. Znám případ, kdy byl postižený, poctivě se snažící o vyplnění této rady, uštknut ještě třikrát, než se nakonec svého úsilí vzdal. A tak je nejpoužívanější protilátkou sérum polyvalentní, které je sice méně účinné než speciální, zato však působí proti účinkům jedu všech hadů a člověk si nemusí lámat hlavu s jejich vědeckou determinací. Na všech našich výpravách jsme měli vždy jen toto polyvalentní sérum. Naštěstí jsme nikdy neměli příležitost vyzkoušet jeho účinnost.
Je už hodně pozdě. Podnapilá skupina od protějšího stolu se vypotácí ven. Zůstáváme tu jako poslední hosté. Podíváme se po sobě.
Přesně u tohoto stolu jsme před deseti lety slyšeli poprvé vyprávět o naší stolové hoře od starce, jehož hrob na manauském hřbitově již zarůstá travou. To díky němu jsem tehdy pochopil, že Doyleův

Ztracený svět opravdu existuje, to on mi dal impulz k dalšímu pátrání, to on mě nakazil horečkou, která mi celých deset let nedala spát. Mohl jsem jezdit světem křížem krážem a prožívat všechna možná dobrodružství, ale myšlenka na Kurupiru ležela kdesi na dně, doprovázela mě všude a nemohl jsem se jí zbavit. To díky němu jsme dnes tady.
Najednou cítím, jako bych byl o těch deset let zpět a prožíval celý ten večer znovu.
Stařec naproti mně se dlouze napil a otřel si ústa hřbetem ruky:
„Tohle se stalo už nejméně před třiceti roky. Měl jsem tehdy menší obchod s tropickým dřevem, které jsem plavil dolů po Amazonce. Moc to nevynášelo, ale přesto se z toho dalo docela dobře žít. A do toho přišli ti dva.
Seděl jsem s nimi tehdy zrovna u tohoto stolu jako teď s vámi - od té doby tu sedávám vždycky. Pamatuji si to tak přesně, jako by to bylo dnes. Chtěli někam tam nahoru, kde je sídlo indiánského démona pralesa. Na jakousi tajemnou stolovou horu u venezuelských hranic. Chtěli, abych jel s nimi, abych jim dělal průvodce.
Byli to takoví zvláštní, podmaniví muži, kterým nebylo možno nic odříct. Prohánělі tu holky ostošest a dostali každou, na kterou se podívali. Nikdo nevěděl, odkud přišli. Podle typu to snad mohli být Švédové. Kamkoli šli, vždycky spolu. Snad nikdo je nikdy neviděl samostatně. Mnoho toho nenamluvili, ale přímo z nich čišela rozhodnost. Taková umíněná nebezpečná rozhodnost, která se nezastaví před ničím a která už tolik lidí zničila.
Napřed bych vám ale měl říct něco o sobě. Už z mé tváře vidíte, že jsem nebyl vždycky jen usedlou dřevařskou bábovkou. Podepsal se mi tam jaguár. Ano, byl jsem lovcem kožešin a své řemeslo jsem nepověsil na hřebíček proto, že by mě divočina omrzela. Plazi mě nezajímali. Velké hady ani žakary jsem nestřílel - jejich kůže mi nemohly vynést tolik, kolik jsem potřeboval. Sem do Manausu jsem mohl přivézt jen omezený náklad, můj člun nebyl velký, a tak jsem vozil jen kůže jaguárů a ocelotů. Zpočátku jsem sice zabíjel anakondy pro maso, to se však strašně rychle kazilo. Tak jsem toho nechal. Naučil jsem se potápět a lovit v řece želvy. Musíte je sledovat, když se vynořují k hladině, a pak je rychle překvapit. Rozvířená voda lákala piraně. Nebylo jich tam moc, ale věděl jsem, co umí. Jednou jsem našel na mělčině kostru dobytčete - nezbyl na ní jediný kousek masa. Tak dokonaleji obrali. Kvůli nim jsem musel často zpět na břeh bez úlovku. Nikdy mě však nedostaly. Naopak, byl jsem to já, kdo si pochutnával na nich. Lovit piraně je úžasně jednoduché. Skočí po jakémkoli zkrvaveném kousku masa. Nestačíte ani první piraňu vytáhnout a už se do ní zezadu zakousne postupně několik dalších. Jednou jsem takhle vytáhl šest těchhle ďáblů najednou - první byla mezitím už celá ožraná.
Všechno tohle bylo spíš vzrušující než nebezpečné. Ale skutečný lov - stopování a střílení šelem - mě vyčerpával víc, než si dovedete představit. Když jsem spal, připadalo mi, jako bych se sám okrádal o čas, tak těžce vykoupený, který mi bude při závěrečném účtování chybět. Byl jsem posedlý prokletím zlatokopa, jenž narazil na zlatou žílu a ví, že se každou hodinou zvyšuje riziko, že mu osud nedopřeje jeho zlato vytěžit. Byl jsem tehdy v loveckém ráji - všude bylo těch velkých koček plno. Vyrážely svůj útočný řev, kňouraly láskou, plížily se noční tmou na cestě za kořistí, kterou jsem se mohl stát lehce i já. Obklopen výhružným zpěvem divočiny jsem se v bezesných nocích převracel a snil o velkých penězích i o tom, co s nimi podniknu.
Oceloty jsem chytal do pastí, jaguárovi jsem se však musel vždy postavit tváří v tvář. Buď já, nebo on. Vábil jsem ho napodobením zvuků, které vydává roztoužená jaguáří samice. Uměl jsem to perfektně ústy, ale v záloze jsem měl ještě jeden trik. Stejného zvuku je možno dosáhnout třením kmene stromu pruhem šupinaté kůže jednoho druhu ryb. Fungovalo to vždycky spolehlivě. Podvedený samec se přiblížil k mému úkrytu a pátravě se rozhlížel. Pak se stal podezíravým, zastavil se, zavrčel, znovu nasál do nozder vzduch. Na ten okamžik jsem čekal. Zamířil jsem přímo mezi oči a stiskl spoušť. Vždycky to však neprošlo tak hladce. Někdy byla šelma jen raněna a rychle se probrala. Jeden velký samec, který se po nepříliš zdařilé ráně vzpamatoval velmi rychle, se na mne vrhl a vyrazil mi pušku z ruky. Ještě že jsem měl u pasu dýku. Bylo to však o vlásek!
Jo, ale o všechny ty nádherné kůže jsem během jediného dne přišel. Když jsem se vrátil večer z lovu, našel jsem skrýš prázdnou. Táhli tudy kožešinoví piráti, jak se jim říká. Odborníci na slovo vzatí. Pádlují v rychlých kánoích vzhůru po řekách a bezpečně dokážou odhadnout místo, kde táboří lovec kožešin. Znají i všechny možné typy úkrytů i jejich maskování. Nezbylo mi nic. Mohl jsem být rád, že

jsem byl v té době na lovu. Jinak bych nepřežil. Zoufalství znamená v pralese neodvratnou smrt. Pronikl jsem výš proti proudu jperi a začal znovu lovit. Tam jsem potkal konkurenta. Jak dlouho to trvalo, než jsme začali jeden druhému opravdu důvěřovat! Pak jsme lovili společně. Naučil mě, že želví vejce, čerstvě zahrabaná v pobřežním písku, jsou pro jaguáry velkou pochoutkou. Na taková místa jich chodí pravidelně hned několik. Stačilo si na ně počkat. Táhli jsme to spolu až do jeho smrti. Uhodli jste. Taky jaguár. José slíbil, že zbaví jednu osadu černého jaguára, který si dobytkem vesničanů ideálně zpestřoval jídelníček. Pak se stalo, že jaguár odnesl mladou ženu. Hrozilo nebezpečí, že v tom bude pokračovat. José se vypravil na čekanou. Já s ním nemohl, ležel jsem v horečkách. Byl naprosto sebejistý, snad až moc. Nikdo neví, co se tehdy stalo. Když se ráno nevracel, šli ho hledat. Narazili na černého jaguára požírajícího tělo mého přítele. Snad na posedu usnul, snad to bylo jen kratičké, několika vteřinové zdřímnutí. Šelma se musela neslyšně dostat pod něj a jediným skokem ho z nízkého posedu ve vidlici stromu strhnout k zemi. Je také možné, že v domnění, že se již jaguára nedočká, slezl ze stromu a chtěl se vrátit. To se již nikdo nedoví.
A jsem zase sám. Na Josého jsem si už zvykl a chyběl mi. Co mi však zbývalo? Zase jsem se pralesem ozýval hlasem roztoužené jaguáří samice a lákal její líky. Došlo však k tomu, že na mne samotného nastražila ta vychytralá šelma léčku. Vlákala mě do pasti. Houštinou se mihl velký skvrnitý samec, ale dřív než jsem mohl zareagovat, zmizel. Orientoval jsem se podle jeho vzdalujícího se vrčení a šel jsem za ním. Zase jsem ho na zlomek vteřiny zahlédl. Byl to nádherný obrovský kus, sytě zbarvený. Kožešina za tři sta dolarů, ne-li víc! Lovecká vášeň mě zaslepila. V šeru pralesa si na mne počkal. Číhal na větvi, pod níž jsem musel projít. Sekl po mně shora tlapou. Roztrhl mi celou tvář a čelo. Uskočil jsem, vzápětí jsem však klesl k zemi. Obličej jsem měl zalitý krví, v očích jsem cítil strašlivou bolest. Neviděl jsem nic než červenou tmu. Myslel jsem, že mě oslepil. Pušku jsem kdesi při pádu pustil z rukou. Byl jsem teď tomu ďáblu vydán na milost a nemilost. V hrůze jsem prožíval každý okamžik, každou chvíli jsem čekal smrtící úder. Nic se však nedělo. Sedí vedle mne a pozoruje mě? Nesmím se pohnout, musím hrát mrtvého, prolétlo mi hlavou. Byly to příšerné minuty, divím se, že jsem nezešedivěl.
Jaguár musel být už dávno za horami, když jsem se odvážil pohnout. Skutečně, neviděl jsem. Jsem slepý, bušilo mi v mozku nemilosrdné kladivo. Slepý! Stejně se do své tapery nikdy nedostanu. Jak bych našel cestu?
Nevím, jak dlouho jsem tak ležel. Snad den, dva. Třásl jsem se horečkou. Věděl jsem, že umírám. Bylo mi najednou tak nějak lehko. O nic jsem už nemusel bojovat
... o nic se nesnažit. Jen čekat. Věděl jsem, že to nebude dlouho. A pak jsem najednou poznal, že zase začínám vidět.
Všechny své peníze jsem dal za plastickou operaci obličeje. Výsledek vidíte sami. Na jedno oko jsem prakticky slepý, na druhé vidím špatně. Jaguár. Přesto ty velké kočky miluju. Jsou nádherné! Pořád tam daleko v pralese mručí a řvou, pořád kňourají láskou. A já tu kšeftařím se dřevem!
No, ale abych to nezamluvil. Zpět k těm dvěma. Tak dlouho mě přemlouvali, abych jel s nimi, až jsem jim to slíbil. Tehdy večer jsem to opravdu myslel vážně. Brzy se mi to však rozleželo v hlavě. Vždyť jsem napůl slepý! Co mám hledat za tajemství tam nahoře na severu v pralesích, kde dosud nestanula noha civilizovaného člověka? Dostal jsem co proto v pralese, který je proti oněm místům pouhým parkem! Proč mám lézt mezi indiány, kteří ještě neviděli bělocha a kteří myslí a jednají jinak než my, kteří se plíží pralesem jako neviditelné stíny, kteří jsou slabí a zbabělí a útočí zákeřně ze skrytu smrtonosnými foukačkami? Proč bych měl hledat jakési neurčité tajemství v neproniknutelných oblastech zamořených jedovatými hady, jaguáry, žakary a obrovskými anakondami? Mne teď musely zajímat peníze, a ne tajemství - a už vůbec ne nebezpečí. A co můj obchod? To jsem měl všeho nechat a jít se kamsi trmácet po nepřístupných stolových horách?
Zrušil jsem slib a nejel jsem nikam. Ti dva však vyrazili přesně. Tak, jak si to určili. Zelená clona pralesa se za nimi zavřela. Snad proto, že z nich vyzařovala ta zvláštní síla, mnoho lidí věřilo, že se vrátí. ‚Určitě se vrátíme,' slibovali. A přivezeme věci, které dosud nikdo neviděl.'
Obchodník se suvenýry z podzemního krámku na konci slepé uličky, nazývané Ulička lebek podle malých indiánských hlav, které tam prodával, si u nich dokonce zajistil předkupní právo. Byl to takový starý zachmuřený míšenec a věřil málokomu. Jim však ano.

Víte, o téhle stolové hoře se mezi indiány povídá spousta věcí. Jedni tvrdí, že kdo se k ní přiblíží na určitou vzdálenost, padne bez jakékoli zjevné příčiny mrtev. Jiní jsou přesvědčeni, že nahoře žijí malí kostlivci, kteří skočí na záda každému, kdo se pod skalní stěnou objeví, a zardousí ho. Říká se také, že tu stolovou horu chrání před vetřelci rezaví opolidé mapinguary a roje upírá. Jednou jsem mluvil s venezuelským vojenským zběhem, který těmi místy prchal na brazilskou stranu ještě s dalšími šesti druhy. Hrozivé pověsti o té stolové hoře neznali, jinak by si možná vybrali jinou cestu. Na horním toku jedné z řek, po níž se chtěli dostat dolů k Demini, se na jediný den rozdělili. Muž, který mi tu historku vyprávěl, byl ještě s jedním svým druhem vyslán, aby zjistil délku úseku řeky přerušovaného peřejemi. Chtěli vědět, zda je výhodnější nahrubo postavenou lodici přenést, či dole za peřejemi postavit novou. Zvědové se vraceli do tábora s příznivou zprávou a už se těšili na radostné přijetí od svých druhů. Místo toho však spatřili jen jejich tváře sešklebené záhadnou smrtí. Leželi všichni na světlině kolem vyhaslého ohně v nepřirozených, křečovitě zkroucených pozicích. Všichni si rukama kryli hlavu či snad oči. Něco je muselo znenadání překvapit. Tak rychle, že ani nevěděli, kam před tím uprchnout. Každý se rozběhl jiným směrem, nikdo však nedoběhl daleko. Nejrychlejší ležel asi patnáct metrů od vyhaslého ohně. Na mrtvolách nebylo patrné sebemenší zranění. Lodice byla přivázaná u břehu, aniž se jí kdokoli dotkl, a lehce se kolébala na vlnách.
Byli to obávaní Waikové, obývající tyto oblasti, kteří zaútočili svými foukačkami? Všude kolem světliny byla vlhká, močálovitá půda, kromě šlépějí vojenských bot na ní však nebyla patrná jediná lidská stopa. A ani účinek toho nejprudšího jedu by nebyl tak příšerně rychlý. To nemohli být lidé, kdo zde zabíjel!
Průzkumníci znovu prohlédli mrtvoly. Jaká děsivá tragédie je zakleta v jejich sešklebených tvářích a ústech otevřených v teprve nedávno doznělém řevu? Kdo tu zabíjel, tak příšerně rychle a spolehlivě, v rozpětí několika vteřin? Nejpodivnější na všem bylo, že nikdo z mužů nesáhl po ručnici, kterou měl položenou těsně vedle sebe. Pušky ležely netknuté na svých místech kolem vyhaslého ohně a vše dokazovalo, že se muži rozběhli na všechny strany plni hrůzy z děsivého nepřítele, proti němuž nikoho z nich nenapadlo použít zbraň. Musel to tedy být nepřítel, proti němuž byly zbraně na první pohled neúčinné. Přízrak? Děsivé zjevení? Nikdo z nás přece nevěří na pohádky! Tak tedy co? Indiáni by na to měli jednoznačnou odpověď: Kurupira.
Ale k těm dvěma, o kterých jsem vám začal vyprávět. Na dlouhou dobu zmizeli v pralese. Už jsem ani nevěřil, že je ještě někdy uvidím. Pomalu jsem na ně zapomínal. Plavil jsem dál dřevo po Amazonce a těšil se z lehkonohých tanečnic v manauských krčmách. Párkrát jsem se po Riu Negru dostal až na Demini, ale po těch dvou jako by se slehla zem.
A pak jsem měl jednou takový divný živý sen. Viděl jsem je úplně zřetelně, jak šplhají po kolmé skalní stěně vzhůru, ale čím výš vystoupili, tím víc se jim vrcholová plošina vzdalovala. Jako by ta ďábelská skála rostla přímo pod jejich rukama. A současně jsem je viděl dole na břehu jakési řeky. Leželi na zemi a byli podobni dikobrazům, jak byla jejich těla obsypána jedovatými šipkami indiánských foukaček.
Od té doby jsem na ně myslel stále. I když plynul měsíc za měsícem, měl jsem podivnou předtuchu, že je jednou opět spatřím. Že dodrží dané slovo. Že se vrátí.
A pak se mé tušení splnilo. Ti dva se vrátili. Splnili svůj slib. Spatřil jsem je. Za výkladem krámku zachmuřeného míšence na konci slepé Uličky lebek. Jejich hlavy nebyly větší než pěst a spočívaly na leštěné podložce z týkového dřeva. Rysy obou obličejů byly naprosto věrné. Dostali se tam? Odhalili záhadu té proklaté stolové hory?
Marně jsem si kladl tyto otázky. Tenkým provázkem pevně sešněrované rty mlčely. Jen štěrbinami zpod jejich zavřených víček se na mne šklebilo tajemství."

Tábor čtyřiadvacet

Vlevo prales, vpravo prales, fotíme se vpřed, utopeni v moři zeleně, rychlostí, která nikde neklesá pod osmdesát kilometrů v hodině. Brzy ráno jsme vyrazili z Manausu, večeřet bychom již měli v táboře čtyřiadvacet. Přes osm set kilometrů v jediném dni. Náš červený mikrobus s velkými žlutými písmeny je splašeným šípem vystřeleným k ležení stavitelů dálnice Perimetral Norte, ztracenému v nejhlubší

džungli severní Amazonie. A přece až k němu již vede dálnice. Dálnice, z níž je zatím vybudována jen střední část. Na západě končí v husté džungli mezi řekami Cuieiras a Araga, na východě v pralesích na hranicích brazilských států Roraima a Para. Dálnice odnikud nikam. Zatím.
Na hotovou část Perimetral Nořte se napojíme až v Caracarai, kde se kříží s dálnicí mezi Manausem a Boa Vistou. Teď se na plný plyn řítíme na sever.
Automobilový provoz je tu mimořádně slabý. Po celé hodiny nepotkáme protijedoucí vozidlo. Projíždíme právě lovišti obávaných indiánů Atroari a Waimiri, kteří jsou s pronikajícími bílými osadníky v odvěké válce. Motor našeho mikrobusu zabíjí velebnou harmonii přírody, tak jako předtím pily a sekery zabíjely nebetyčné lesní velikány. Jeho řev je neodpustitelnou provokací vůči divoké moci pralesa, která není úzkým červeným pásem silnice zdaleka pokořena. Prales se mstí. Ke kolika neštěstím došlo třeba jen následkem nárazu letícího nosorožíka Megasoma actaeon do předního skla prudce jedoucího automobilu. Tvrdý chitinový krunýř černého broučího obra má při takové rychlosti stejnou průraznost jako vržený kámen. Při jízdě pralesní dálnicí, po jejíchž obou stranách žijí divoké indiánské kmeny, musí řidič svému vozu slepě důvěřovat. Zastavení pro poruchu motoru v místech, kudy po celé dlouhé hodiny neprojede jiný automobil, by mohlo být zastavením posledním.
Naši dva řidiči, kteří se během jízdy střídají, však svému vozu věří. Jsou si také vědomi důležitosti nákladu, který vezou a který opravňuje k té troše rizika. Samozřejmě že to nejsme my, dychtivá dvojice směřující k sídlu démona indiánských legend. Není to ani několik zaměstnanců stavby, vracejících se zpět z dovolené. Řidiči vědí, že vezou náklad mnohem důležitější. Devět lehkých holek objednaných k posílení sestavy táborového baru. A tak oba, ať zrovna řídí či ne, zkoumají s několika vracejícími se zaměstnanci aspoň předběžně kvality nově přiváženého zboží. Magnetofon vřeští ven pootevřeným oknem a prales kolem zlověstně mlčí. Snad právě v těchto místech vztyčili před deseti lety Atroariové kůl s lidskou lebkou hlásili tak válku dělníkům pracujícím na stavbě dálnice z Manausu do Boa Vista.
Snad právě tudy postupovala výprava misionáře Calleriho, která měla Atroarie
usmířit a přemluvit je k posunutí jejich lovišť mimo projektovanou trasu dálnice.
Snad právě někde v těchto místech byly nalezeny rozdrcené kosti účastníků nezdařeného Calleriho pokusu o smír.
Prales se kolem míhá jako nesmyslně zrychlený film. Je to však jen klam. Ve skutečnosti je to člověk, kdo spěchá. Prales má čas.
Do roku 2000 se chce Brazílie stát světovou velmocí. K dosažení tohoto cíle má pomoci kolonizace a využití Amazonie. To má umožnit síť dálnic, která je již z větší části hotova. Její osou je Transamazonika, o níž se psalo a mluvilo snad nejvíc ze všech silničních projektů, které kdy byly ve světě realizovány. Nejodvážnější z amazonských dálnic si Brazilci nechali na konec. Zastiňuje i samotnou Transamazoniku, jež se o ní tolik nepíše. Téma pralesních dálnic stálým opakováním zevšednělo. Jen málo lidí na světě zná název Perimetral Nořte. Její projekt protíná amazonský prales v jeho nejdivočejší a nejnepřístupnější oblasti. Vede neobydlenými pralesy podél hranic Brazílie s Francouzskou Guyanou, Surinamem, Guyanou, Venezuelou, Kolumbií a Peru. V celkové délce přes čtyři tisíce kilometrů prochází pouze čtyřmi městy - vše ostatní je nepřístupná divočina. V místech, kde projekt této dálnice křižuje toky velkých řek, rostou jako houby po dešti pomocné tábory. Odtud se zasekávají do panenského pralesa pily a sekery. Vyrubané světliny, rozbíhající se .... a na obě strany od vodního toku jako neustále se prodlužující chapadla civilizace vstříc jiným chapadlům, prodírajícím se pralesem ve stakilometrových dálkách, urovnávány ocelovým konvojem buldozerů. Řeky jsou přemostěny, čety dřevorubců se zavrtávají čím dál tím hlouběji do džungle a se základním táborem, který se pro ně již po krátké době pobytu v pralese stává vytouženým zosobněním všech lákadel civilizace, je pojí jako tenká pavučina za nimi se táhnoucí úsek syrové, nehotové, ale přesto již pro terénní a nákladní vozy sjízdné cesty.
Vyjímkou není ani průsečík projektu Perimetral Norte s řekou Demini. Je tu vybudován tábor s pořadovým číslem čtyřiadvacet. Nízké dlouhé baráky s nedalekým letištěm, a tím i snadným spojením s Manausem. Přistávat tu však mohou malá letadla. Pro větší počet osob či rozsáhlejší dodávky zásob se využívá nehotový úsek dálnice. Odtud se pak zásobují všechna předsunutá pracoviště v pralese. Občas odtud vyplouvá i malý zásobovací konvoj několika motorových pramiček proti proudu do

misijní osady Porto da Maloca na horní Mapulau, vzdálené sto sedmdesát kilometrů. I tam je sice improvizované polní letiště, ale zásoby se ton musí dopravovat po vodě. Malá letadla, která tam mohou přistávat, jsou určena i k dopravě dvou tří osob. Nejbližší zásobovací výprava vyráží pozítří. Cíl naší cesty začíná nabývat konkrétní podoby.
Příjezd všemi očekávaného mikrobusu je pro celý tábor událostí. Bastiano, vedoucí inženýr tohoto úseku stavby a vedoucí zásobovací výpravy, nás srdečně vítá a hned ujišťuje, že o nás ví a s naší účastí počítá. Posily baru jsou očekávány s velkým zájmem. Počínají si suverénně a vyzývavě, vrhají svůdné pohledy na okounějící dělníky a zvou je na večer. V jejich chování je však něco křečovitého. Víc než po budoucích zákaznících těká jejich zrak po prostředí kolem, po barácích sbitých z neohoblovaných prken a po pralese, začínajícím hned za posledními domky. Jen směrem k řece je tábor otevřen - k širokému, bahnem páchnoucímu pralesnímu veletoku Demini. Kromě nehotové dálnice je to jediné pouto, spojující tábor se světem. Do Barcelos na Riu Negru, nejbližší výspy civilizace, je to však odtud přes dvě stě padesát kilometrů. Poslední úsek cesty vede bažinatým bludištěm delty Demini, v níž se už ztratilo mnoho lodic. Dívky to dobře vědí. Nové zboží se sem dopravuje se vším komfortem, aby dorazilo čerstvé a přitažlivé. Cesta zpět nebývá tak přepychová. Ty, které si nedokážou v krátké době vydělat dostatek peněz, aby odtud zmizely včas, často už nikdy civilizaci nespatří. Procházejí táborem, vyzývavě kroutí boky a jejich namalovaná ústa se smějí. V jejich očích sedí zoufalé odhodlání přijít k penězům za každou cenu. Dobře vědí, že do tábora občas zavítají i garimpeiros se zlatem nebo drahými kameny. Opilý garimpeiro může dát za jedinou noc lásky hotový poklad. To je příležitost, na niž všechny číhají jako hladové pralesní šelmy. Vědí, že mají pramalou naději, a proto nejhlouběji v jejich pohledu prosvítá strach.
Bastiano znalecky poplácá ty nejhezčí po zadku a pak nás vezme na obhlídku tábora. Nedaleký most přes Demini je již hotov. Obrovské jeřáby tu stojí jako opuštění obři a jejich lomené konstrukce se tyčí nad řekou jako zkamenělé kostry dlouhokrkých dinosaurů. U břehu kotví ponton s novou zásilkou dosud nevyložených buldozerů. Několik vorů právě odplouvá dolů po řece. Amazonie je dodavatelem mnoha druhů vzácných dřev a na tento zdroj zisku se nezapomnělo ani při stavbě Perimetral Norte - aspoň v nejbližším okolí tábora.
Prohlížím si úkradkem našeho průvodce. Podsaditý, nepříliš vysoký muž, skoro úplně plešatý. V jeho pevném pohledu se zrcadlí rozhodnost a jeho zbrázděná tvář svědčí o tom, že není v pralese nováčkem. Jak jsem později zjistil, je mu kolem čtyřiceti, vypadá však nejméně o deset let starší.
„Tohle je moje druhá pralesní dálnice," vypráví při obchůzce. „Předtím jsem dělal devět let na Transamazonice. Jde o to zvyknout si na prostředí, přijmout zvyky, které tu vládnou. Pak se to dá vydržet. Tady v táboře čtyřiadvacet je však střílení snad ještě víc než na Transamazonice. Každý tu má bouchačku a každý s ní umí setsakramentsky dobře zacházet. Podmínky jsou kruté. Jedovatí hadi, nemoci, ve vzdálenějších oblastech indiáni. Násilnou smrtí tu umírá jeden dělník z deseti. A v poslední době, jak předsunuté skupiny pronikají stále hlouběji do pralesa, se procento úmrtí ještě zvyšuje. A to nepočítám doživotní mrzáky, které odtud pravidelně odvážíme."
Asi třicet roztroušených dřevěných baráků, z nichž některé jsou skoro na spadnutí, tvoří tábor. Ty stojící na břehu řeky jsou postaveny na kůlech. Naklánějí se jako opilé, jako by chtěly každou chvílí sklouznout do líně tekoucí špinavé vody. Stmívá se.
Bastiano nás zve na večeři. Nikoli k sobě, ale k příteli. Seznamuje nás s Diegem. I ten s námi pozítří popluje. Na rozdíl od Bastiana je Diego vysoký, vyzáblý a nepředstavitelně zarostlý, takže mu mezi vlasy a vousy vykukuje kromě očí jen pár čtverečních centimetrů obličeje. Oba společně pracovali na Transamazonice a od těch dob jsou nerozlučnými přáteli. Zůstali věrni pralesu. Shodně tvrdí, že by se už v Sao Paulu, odkud pocházejí, ani nedokázali pohybovat. Jen zdálky sledují, jak jim roste konto v bance. Ale vzhledem k rychlosti, s níž cruzeiro neustále ztrácí na hodnotě, to ani s tím kontem není tak hrozné.
Chodit na večeři k Diegovi má několik předností. Do mé paměti se nevryl ani tak jako odvážný inženýr staveb pralesních dálnic, nýbrž jako vynikající kuchař. A navíc jako zanícený propagátor brazilské kuchyně. Ostatně, není to tak zcela přesné. V první větě vám Diego brazilskou kuchyni vřele doporučí a hned v druhé suverénně prohlásí, že vlastně žádná brazilská kuchyně jako taková neexistuje.

„Brazilská kuchyně je vlastně takový koktejl," prohlašuje, „vynikající tropický koktejl, namíchaný podle následujícího receptu: dva díly portugalských chutí, dva díly západoafrických a jeden díl chutí původních indiánských kmenů. Dobře v šejkru promíchat a přidat tropické ovoce!"
Ty portugalské chutě se sem dostaly s kolonisty, ty západoafrické s dováženými otroky a ty indiánské tu byly odjakživa. Už první portugalští kolonisté se počátkem 16. století setkali se stravou indiánů, jejímž základem vedle ryb, zvěřiny a pralesních plodů byl maniok. Jeho kořeny představovaly odedávna jeden z hlavních zdrojů obživy - především v Amazonii. Maniok rostl všude. Nebylo nutno nic pěstovat, stačilo jen sklízet.
Manioku je mnoho druhů, základní jsou však dva. Sladká cassava se získá vařením velkých kořenů, které navenek vypadají jako dřevěné klacky, ale uvnitř jsou bílé a sladké. Kořeny se musí vařit mnoho hodin, než změknou a zvláční natolik, aby se daly jíst. Kromě škrobu však nemají žádné jiné výživné látky. Diego nám dal ochutnat několik tyček sladké cassavy, ale musím přiznat, že jsem tomu nedokázal přijít na chuť. Na můj vkus to chutnalo naprosto bezvýrazně.
Ještě používanější je prý tzv. hořká cassava, jejíž kořeny obsahují nezanedbatelné množství smrtelně jedovaté sloučeniny kyanovodíku. Je těžké pochopit, jak se amazonští indiáni naučili tuto nebezpečnou rostlinu používat k přípravě bezpečných jídel, faktem však zůstává, že to dokázali. Indiánky loupou masivní kořeny a trpělivě je strouhají až na dřeň, z níž ve speciálních těsně přiléhajících pružných košících upletených z palmového lýka, zavěšených na větve stromů a zatížených přivázanými kameny, extrahují jedovatou šťávu. Košíky jsou válcovitého tvaru a při zatížení se prodlouží a smrští. Vzniklým tlakem se jed z dřeně vymačká. Bílý zbytek pak indiánky vysuší a lehce opraží nad ohněm. Vznikne farinha de mandioca, manioková mouka, kterou pravověrný Brazilec posypává snad všechna svá jídla a používá ji při přípravě poloviny dalších. Samozřejmě že jeho farinha se vyrábí trochu moderněji, ale princip je stejný. Dokonce i pro jedovatou šťávu se najde uplatnění. Buď se jí tráví nepohodlné osoby, nebo se vaří tak dlouho, až pozbude svých jedovatých vlastností, a pak poslouží jako chutná omáčka.
Diego servíruje brazilské národní jídlo, feijoada completa, směsici nejrůznějších druhů mas. Uzené jazyky, žebírka, hovězí i vepřové, slanina, párečky, vše pěkně srovnáno v plátcích na velké míse uprostřed stolu. Kolem rozestavěny talíře s přílohami. Manioková moučka s vajíčky a olivami, nějaká drobně sekaná zelenina připomínající svým vzhledem špenát, rýže s rajčaty a cibulí, jako kompot nakrájené pomeranče. V malých kelímcích pepřovocitronová omáčka pro ochucení a ozdobný plátek citronu. Hotová recepce.
Než se pustíme do jídla, musíme spláchnout nějakým drinkem únavu z cesty. Diego namíchá batida paulista, lehký osvěžující koktejl ze dvou dílů cachassy a jednoho dílu citrónové šťávy. Trochu přisladit, led a plátek citronu - a již se připíjí na zdolání Kurupiry.
„Skvělé, amigos. Když nebudete mít nic proti tomu, odskočíme si tam z Porta da Maloca s vámi. Konvoj se vrací zpět až za čtrnáct dnů - za tu dobu to musíme zvládnout!"
Na těch čtrnáct dnů mám sice trochu jiný názor, ale proč bychom měli něco namítat. Bastiano i Diego jsou staří pralesní vlci, kteří nám mohou být jen užiteční. A jejich nezdolný optimismus dvojnásob. Tak tedy druhý přípitek na nové účastníky výpravy. Po několika dalších skleničkách nám dobytí Kurupiry už nepřipadá vůbec obtížné. Vždyť to bude skoro legrace!
Povídá se o pralese i civilizaci. Víc o pralese. Stavba amazonských dálnic a její prostředí se často srovnává s obdobím Divokého západu. Severoamerický pionýr přišel do nové, divoké, neznámé země. Postupně se s ní musel sžít, přetvořit nejbližší okolí podle svých potřeb. Stavitel pralesní dálnice však nemá žádné trvalé místo, kde by se usadil. Proniká do nepřístupných a neprozkoumaných oblastí, kde před ním nestanula noha bělocha. Neví, z jaké houštiny se na něho snese déšť šipek z indiánských foukaček, neví, jací jedovatí hadi v oné oblasti žijí a jak se jim bránit. A sotva se se svým novým prostředím stačí jakžtakž seznámit, sotva vykácí stromy a prodlouží o pár metrů široký červený pruh táhnoucí se do dálky za ním, musí postoupit kupředu, vstříc novým nebezpečím a novým neznámým nástrahám. Rychlostí deseti metrů za den se skupiny budovatelů dálnice probíjejí pralesem. A platí za to ročně životem každého desátého pracovníka. Jestliže Bastiano s Diegem pracují na stavbách amazonských dálnic deset let, měli by být podle statistiky již oba mrtví.

„Nástrahy pralesa jsou jen jednou stránkou mince," vzpomíná Bastiano. „Druhou jsou neustálé přestřelky mezi dělníky. Jde v mnoha případech o dobrodruhy všech možných typů. Někdo sem přijde proto, aby získal předkupní právo ke koupi pozemku kolem nové dálnice, na němž chce rychle zbohatnout, jsou tu však i vyložení zločinci, kteří si v divokém a těžko kontrolovatelném prostředí chtějí dopomoci k majetku jinak než prací. Dochází k mnoha zabitím i plánovaným vraždám, ať již jde o peníze, barovou holku či prostě jen hádku. Občas sem přijíždějí shora po řece i hledači drahých kamenů, garimpeiros. Jsou to ostří hoši, ale tady jsou ve větším nebezpečí než nahoře mezi jaguáry a jedovatými hady. Pár zdejších lotrů číhá právě na tuto příležitost. A někteří jsou v tomto směru dokonce domluveni s nějakou barovou tanečnicí. Noc lásky se tu pro takového garimpeira už několikrát změnila v noc poslední. Pachatel, pokud je znám, obvykle zmizí v džungli, aby se vyhnul dopadení a trestu. Většinou se tím však sám odsoudí k smrti, strašnější, než jakou připravil své oběti."
„Jeden můj dělník," navazuje Diego, „si zakoupil s využitím předkupního práva pozemek na Transamazonice nedaleko Altamiry. Koupil to za babku a obratem to mohl prodat za částku rovnající se pěti tisícům dolarů. Ale odmítl nabídku a začal půdu vzdělávat. Vymýtil prales, vysázel kávovník, začal pěstovat dobytek, vystavěl si pěkný zděný dům, stodoly a ostatní hospodářské budovy. Díky dálnici mu šel obchod skvěle. Za šest let mu nabídli za jeho farmu již sto dvacet tisíc dolarů, ale neprodal. Pracuje na ní a rozšiřuje ji dál. V Amazonii můžete rychle zbohatnout i poctivou prací!"
Bastiano k tomu chce ještě něco dodat, vtom k nám však dolehne z nedalekého baru ohlušující výbuch řevu a smíchu. Opakuje se v krátkých intervalech ještě mnohokrát. Nechápeme, oč jde, až nám to Bastiano vysvětlí:
„Jo, o nové holky je vždycky obrovský zájem. Tak se o ně první večer pořádá loterie. Výherci patří celá noc. Teprve v následujících dnech jsou uspokojeni i ostatní, i když v podstatně kratších intervalech."
Trvá to dlouho, než řev z baru poněkud utichne. Vyjdeme na verandu. Je temná noc, obloha je spoutána těžkými mraky. Doléhá k nám hravý zvuk, něžný a osudový. Šplouchání vln pralesního veletoku Demini. V neproniknutelné tmě není hladinu řeky vidět. Slyšíme jen její vábivý, neodolatelný šepot, jímž vypráví tajuplné legendy od svých vzdálených pramenů.

Ve svatyni divočiny

Pět malých pramiček se závěsnými motory se probíjí vzhůru proti proudu. Větší lodě nelze použít vzhledem k mělkému korytu řeky tam nahoře na severu a několika peřejím, které bude nutno obejít. Zpočátku bychom tomu ani nevěřili. Demini vypadala jako veletok, jenž nikde nemůže skončit. Ale velmi rychle ztrácí svou tvář, kterou jsme znali z tábora čtyřiadvacet. Jakmile se vymaníme z prostoru staveniště dálnice a pronikneme prvních pár set metrů do pralesa, sevře divočina stále ještě mohutnou řeku jako do kleští, které svírá tím víc, čím dál postupujeme proti proudu.
Naši noví společníci Bastiano a Diego jsou dobýváním Kurupiry tak nadšeni, že si vůbec nepřipouštějí jakékoli obtíže, které by se nám mohly postavit do cesty. Berou celý podnik jako příjemnou vyjížďku a jsou skálopevně přesvědčeni, že výstupovou cestu na mesetu lehce najdeme. „Vylezlo se na dvojnásobně vysoké stolové hory, i na vyšší, na Roraimu, na tepuí Auyan. I na tu nejvyšší, na Neblinu. To by bylo, abychom se nedostali na Kurupiru, která je proti nim úpný trpaslík," smějí se. Svým nezdolným optimismem nakazí i nás.
Je krátce po rozednění. Všude znějí nekonečné ptačí trylky, občas přerušené ostrým skřekem tukana. Nad hlavami nám prolétne několik červených papoušků ara a zmizí kdesi mezi stromy na druhém břehu. Z obou stran se k nám vztahují jako natažené zchromlé paže zkroucené větve pralesních velikánů. Místy, kde se tok zužuje, jedeme jako v tunelu, z něhož jen občas zahlédneme útržky modrého nebe. Z větví přečnívajících nad vodu na nás pokřikují vřešťani, dávající se na útěk, sotva že k nim přiblížíme. Občas spatříme i nádherné orchideje, svítící svými pohádkovými rudými, bílými a fialovými květy jako majáky tajemná. Tajemná, které nás tu obklopuje ze všech stran a mizí v tmách, jakmile po něm vztáhneme ruku. Nechává nám v ní jen čarokrásnou katleju jako svou navštívenku.
Jsme v království stromů a vody. Vegetace je tu tak hustá a rozmanitá, že na ploše jednoho hektaru můžete najít až devadesát různých druhů stromů, stěží však mezi nimi najdete od jednoho z nich víc než šest kusů. Stejně jsou na tom savci, ptáci, obojživelníci, plazi, ryby a hmyz. Nepřeberné druhové

bohatství, ale řídký výskyt jedinců stejného druhu. Naučit se znát amazonský prales je stokrát těžší než porozumět pralesu africkému.
Život ve zdejší džungli s jejími jezery, močály a všemi typy vodních toků závisí na schopnosti plavat a lézt po stromech. Tyto extrémní podmínky vedly v mnoha případech k obdobným adaptacím živočichů různých řádů. Například k těm, u nichž se vyvinul chápavý ocas, za nějž se jeho majitel zavěšuje na větvi, aby uvolnil všechny čtyři končetiny k lovu či sběru potravy, patří šelmička kinkažu, mravenečník tamandua, různé opice a jihoamerický dikobraz.
Opicemi, zavěšenými za ocas na větvi a kolébajícími se ze strany na stranu, jsou některé stromy doslova obsypány. Visí z nich jako pitoreskní vánoční ozdoby.
Cesta pokračuje. Ze všech stran jsme obklíčeni vyčkávajícím pralesem. Míjíme zákeřného stromového vraha, který se zpočátku chová velice nenápadně. Říká se mu apuseiro. Svůj život začíná tak, že šplhá po některém z kmenů vzhůru za světlem jako břečťan. Shora pak spouští liánové kořeny, zakořeňující se u paty napadeného stromu. Liány záhy zdřevnatí a samy se stanou kmeny. Postupně sílí, rozvětvují se a škrtí pod sebou hostitelský strom až k úplnému zániku. Jiné liány omotávají pralesní velikány jako úskoční hadi. Jako by svazovaly všechen život v tomto spodním, pochmurném a nebarevném patře pralesa. Jen občas zahlédneme průrvou ve vegetaci svět slunce a světla, svět zelených stromových korun, bromélií, orchidejí a motýlů. Ale když se řeka vnoří do některého z pralesních jezer a hradba lesa se stáhne zpět, přepadne nás život všemi svými projevy tak náhle a prudce, že na to ani nejsme připraveni. Velcí, kovově modří motýli morfo doprovázejí naše pramičky a pořádají nám přímo nad hlavou nejnádhernější letecký den, jaký jsem kdy viděl. V letu srazím na dno loďky obrovskou dravou vodní ploštici rodu Belostorna. Měří čtrnáct centimetrů a loví ryby a hady mnohem větší, než je sama. Po vbodnutí jedovatého sosáku rozpouští trávicím sekretem tkáň oběti a vysává ji. Ti, kteří to zažili, přirovnávají její bodnutí ke kopnutí koně. Rád si vždy všechno prověřuju, ale tohle zkoušet nebudu.
Některé části jezer jsou zcela zarostlé nádhernými lekníny viktorie královské. Jejich listy měří v průměru i přes půldruhého metru a silná žilnatina jejich spodní části je zpevňuje tak, že unesou i sedící dítě. Okraje, spodní část i lodyha směřující ke kořenům zachyceným ve dně jsou na ochranu proti rybám opatřeny silnými trny. Opylení si tyto rostliny zajišťují mimořádně zajímavým způsobem. Téměř v každém jejich bíle kvetoucím květu najdete několik asi dvoucentimetrových vrubounovitých brouků. Ti, celí pokryti žlutavým pylem obřích leknínů, přeletují vpodvečer a v noci. Proto se květy viktorie královské na noc otevírají a silnou vůní lákají brouky k sobě. S úsvitem se však květ uzavře a brouci jsou lapeni. Ve snaze uniknout se otírají o bliznu, na niž přenesou pyl získaný předchozí noci v jiném květu, i o prašníky, až jsou znovu obaleni pylem. Květ zatím mění barvu do růžova a přestává vonět, aby následující noci k sobě nelákal pozornost malých opylovačů na úkor jiných bílých květů, které je budou potřebovat. Večer se opět otevře a osvobození brouci se rozletí k dalšímu z bílých květů, aby mu od svého věznitele přinesly poselství lásky. Tam přenesou pyl na připravenou bliznu, hodují, k ránu jsou uvězněni, květ růžoví a historie se opakuje. O tom, že viktorie královská nepatří v lapání brouků k žádným diletantům, svědčí skutečnost, že v jediném květu bylo nalezeno i sedmačtyřicet malých vězňů.
Ke vzniku těchto leknínů se pojí poetická pověst. Amazonští indiáni vyprávějí o krásné mladé dívce, která se utopila v jezeře, když se obdivovala obrazu měsíce, odrážejícímu se na hladině. Měsíc ji pak proměnil v okouzlující leknín, aby stejně jako hvězdy na obloze, jednou z nichž se toužila stát, prozařovala opuštěné temnoty tichých pralesních jezer.
Když jsme u těch pověstí, napadá mě varování, kterého se nám dostalo v Manausu. Prý si máme dát pozor na rudého červa, údajně mimořádně nebezpečného. Někde mu též říkají vousatý červ, protože má u tlamy jakési dlouhé hadovité výrůstky. Žije prý nedaleko řeky, většinou na spadaném listí. Bývá jen asi tři centimetry dlouhý, jasně červený a člověka, který se ho dotkne nebo na něj bosou nohou šlápne, dokáže v témž okamžiku neznámou silou zabít.
Poloindián Amarante, pracovník manauské cestovní kanceláře Amazonas Explorers a náš společník z cesty po Urubu v roce 1970, který nám o rudém červu vyprávěl, ho sice sám nikdy neviděl, ale hovořil prý se dvěma indiány, kteří na něho náhodou narazili při lovu. Schylovalo se k večeru, když přirazili ke břehu s bohatým úlovkem. Chtěli si několik ryb hned připravit k večeři, a tak se vydali nasbírat dříví. Náhle jeden z nich vykřikl a strnul. Před ním leželo nehybné tělo velkého hada a nedaleko od něj se

kroutivými pohyby plazil rudý červ, který ho zřejmě právě usmrtil. Indián se neodvažoval ani pohnout v obavě, aby ho nepotkal stejný osud. Krátce nato přivolán křikem přispěchal jeho druh. Málem by na obávaného červa šlápl, protože přicházel z protější strany, a jen varovný výkřik a pohyb ruky jeho společníka mu zachránily život. Oba pak bez hnutí pozorovali, jak rudý červ rychlými hadovitými pohyby klouže po vlhkém spadaném listí, dokud nezmizel pod hustými keři. Teprve potom se sklonili k mrtvému hadu. Byl dlouhý asi půldruhého metru a zjevně tu neležel dlouho. Na jeho těle nebyla nejmenší stopa po zranění. Oba indiáni byli přesvědčeni, že ho rudý červ, vládnoucí neznámou smrtící silou, zahubil teprve před několika minutami.
Jiná historka, kterou nám Amarante o rudém červu vyprávěl, měla smutnější konec. Několik indiánských dívek se koupalo v řece. Jednu z nich to po chvíli omrzelo a vrátila se na břeh. Neudělala však ani deset kroků a zhroutila se k zemi. Když k ní její společnice přispěchaly, poznaly, že jí už není pomoci. Na jejím těle nebyla opět jediná stopa po zranění. O několik dní později spatřil jeden z lovců na témže místě rudého červa a usoudil, že právě on způsobil dívčinu smrt.
Přemýšlel jsem, jakým živočichem by mohl obávaný červ být, pokud opravdu existuje a není jen výplodem indiánského folklóru. Amarante však jakékoli po-_ hybnosti v tomto směru odmítal. Ti, kteří mu o něm vyprávěli, si prý určitě nevymýšleli. Šlo však opravdu o červa? Pohyb jeho rychlého hadovitého těla tomu příliš neodpovídal. Jedná se snad o malého hádka vybaveného neobyčejně prudkým jedem, který dokáže v neuvěřitelně krátké době usmrtit i velkého savce? V úvahu také přicházel drobný beznohý jedovatý ještěr. Okamžitá smrt i v případě působení toho nejprudšího jedu se mi však zdála málo věrohodnou. Spíše to vypadalo na zásah silným elektrickým proudem o vysokém napětí. A hadovité výrůstky připomínající vousy? S těmi jsem si taky moc rady nevěděl. Říkal jsem si, že by snad mohlo jít o nějaké přeměněnými šupinami vytvořené dlouhé růžky, které nejsou na temeni, ale po stranách tlamičky. Také jsem uvažoval o neznámém druhu prudce jedovaté stonožky s velmi krátkýma nohama, které nejsou při zběžném pohledu vidět. Ty vousy by pak byla její tykadla. V každém případě měl být rudý červ neobyčejně vzácný, což Amarante pronášel s velkým ulehčením. Teď už si ale hlavu s rudým červem zabijákem nelámu. Kdybych takhle uvažoval o každém nebezpečí, ať známém či neznámém, které nás na cestě může potkat, asi bych se z toho zbláznil.
Motor pramičky spořádaně přede a postrkává ji vpřed do zelenavého šera. Manuel kouří dýmku a hledí do pralesa, Fernando a Bastiano se zuřivě přou o to, zda jsou vášnivější černovlásky, či blondýnky, a Diego vytahuje starou otlučenou šachovnici a vybízí mě k partii hry, které se na Amazonce říká onsa a ve světě, pokud ji někdo zná, amazon. Přestože se hraje na šachovnici, je to hra velmi rychlá. Tvrdí se, že ji bezpečně dohrajete i tehdy, trefí-li vás při prvním tahu otrávená šipka indiánské foukačky. Onsa znamená v portugalštině jaguár a hra vlastně představuje boj dvou jaguárů, skvrnitého a černého, kteří kolem sebe skáčou a vzájemně se ohrožují. Žádný z nich však nesmí doskočit na místo, kde již on sám či jeho sok jednou stál - a samozřejmě ani na místo, které je v dosahu tesáků protivníka. Hraje se jen dvěma figurami - bílou a černou. Hráči se na tahu střídají. Každý z jaguárů má stejný akční rádius ohrožení soupeře jako dáma při šachu, zvýšenou navíc o pohyb jezdce. Figury mohou být při „skocích" pokládány na jakékoli pole šachovnice soupeřem neohrožované a v průběhu hry dosud nepoužité. Po odskoku soupeře se právě opuštěné pole označí mincí nebo kamínkem, čímž se pro další doskok stává tabu, při útoku se však jaguár i přes tato pole může pohybovat. Ten, kdo už nemůže nikam odskočit, neboť všechna pole jsou buď obsazena mincemi, či v přímém ohrožení, prohrává.
Onsa pintada, onsa preta. Skvrnitý jaguár, černý jaguár. Obyvatelé divočiny jim však většinou říkají jinak. Skvrnitému akangasu, černému susuarana. Jaguár a zase jaguár. Tohle jméno slyšíte při rozhovoru v amazonském pralese hodně často. V jednom indiánském jazyce to znamená „ten, který zabíjí jedním skokem". Uznávaný vládce džungle, obrovská kočka, symbol nebezpečí divočiny. Před několika lety jsem hovořil o jaguárech se specialistou na kočkovité šelmy z Přírodovědeckého muzea v Sao Paulu. Ten je na rozdíl od jiných zoologů přesvědčen, že vlastně nejde o jediný druh, ale o několik druhů, které se navzájem dost výrazně liší nejen velikostí a zbarvením, ale především chováním a způsobem života. Obě formy žijící v Brazílii, a to jak na severu, tak i na jihu, jsou dvakrát větší než například druhy žijící ve Střední Americe. Poznatky získané o jednom z těchto druhů, ať se to týká jeho kořisti, útočnosti, nebezpečnosti pro člověka a podobně, se nemohou automaticky

aplikovat na ostatní. Velcí jaguáři hrají v oblastech svého rozšíření podobnou roli, jakou má v Asii tygr, způsob života menších druhů odpovídá více levhartovi. Je zajímavé, že v pralese severní Brazílie existuje vedle té obrovské paralelně i forma menší a obě se navzájem chovají jako odlišné druhy. Vzájemně se nekříží a mají i odlišné potravní preference. Velká forma loví tapíry, kapybary, pekari a troufne si i na kajmana, malá se pohybuje více po stromech a kromě občas ulovené kapybary, paky nebo pekariho loví hlavně opice. Obě formy jsou též náruživými lovci ryb, ale i zde se jejich kořist liší velikostí. Indiáni zase považují skvrnitého a černého jaguára za dva odlišné druhy. Tvrdí, že černí jaguáři loví hlavně tapíry, zatímco skvrnití dávají přednost pekari. Jsou přesvědčeni i o tom, že černý je útočnější a nebezpečnější.
„Říká se, že jaguár neřve," začíná Diego svou přednášku o této šelmě, která ho fascinuje. „Je to pravda. Když vychází na lov, často jen mručí. Takovým hlubokým hrdelním hlasem, až z toho jde mráz po zádech. Jakmile se přiblíží ke kořisti, obvykle několikrát krátce zafuní. Když však vymezuje své lovecké teritorium, zní pralesem ozvěna jeho řevu, při němž ztichnou ptáci i opice, tapíři znehybní a kapybary a žakaři se schovají ve vodě. Ani silný žakar nedokáže jaguárovi vzdorovat na souši. Přitom to jeho děsivé řvaní není signálem počínajícího lovu. Slouží k odrazení jiných jaguárů a má pomoci domácímu pánovi uhájit jeho lovecký rajón. Na to má leště jednu metodu. Na hranicích svého okrsku se u nějakého silného nápadného stromu vztyčí na zadní a drápy předních tlap vyznačí v kůře hluboké škrábance. Tak vysoko, kam až dosáhne. Případný rival si pak může u takového stromu lehce ověřit velikost vlastníka loveckého teritoria, a pokud nedosáhne nejméně stejně vysoko, obvykle zase zmizí. Jestliže však není strom se škrábanci pravidelně označován močí, znamená to, že původní dominantní kus už zřejmě nežije a revír je volný. Při práci na Perimetral Norte jsme někdy nacházeli stromy, kde byly jaguáří škrábance neuvěřitelně vysoko. Někteří jaguáři jsou však nenapravitelní tuláci a nedrží se na jednom místě. Je to například případ jednoho lidožrouta, který se dostal až do oblasti vzdálené sedm set dvacet kilometrů od místa, kde původně žil. Než se podařilo zorganizovat akci k jeho likvidaci, byl už bůhví kde. Indiáni vyprávějí o lidožravých jaguárech, kteří měli na svědomí i několik desítek lidských životů. Tyto případy nemají ovšem takovou publicitu, jako je tomu u tygrů, lvů nebo levhartů, protože k nim dochází v oblastech od světa zcela odříznutých."
Skoro neuvěřitelně zní vyprávění indiánů o tom, jakou zázračnou moc má jaguár nad rezavým vřešťanem. Vřešťan je prý k jaguárovi jakoby magicky přitahován a sám mu skočí ze stromu přímo do drápů. Tuto těžko vysvětlitelnou skutečnost potvrzuje i několik cestovatelů. Dokonce sám Bastiano mi vyprávěl, že jednou pozoroval jaguára pod stromem, na kterém seděl vřešťan. Sotva opice šelmu spatřila, začala tiše kňučet a třást se na celém těle. Pak jako přitahována neviditelnou silou se začala - pouštět dolů, až dopadla přímo před jaguára, který ji okamžitě zabil. Indiáni znají mnoho dalších podrobností z jeho způsobů lovu, které zatím zoologové nebyli schopni potvrdit. Tak například tvrdí, že jaguár napřed upoutá pozornost kořisti vztyčeným ocasem a pak ji hypnotizuje, takže není schopna pohybu. Jsou rovněž přesvědčeni, že dokáže napodobit hlasy některých pralesních ptáků i savců, a tím je lákat do léčky. Ryby prý loví tak, že leží na převislé větvi a ocasem bije do vody. Když se ryby připlavou podívat, co se děje, sekne po nich tlapou a vyloví je. Tuto jaguáří loveckou metodu, ač se to zdá neuvěřitelné, indiáni s úspěchem napodobují.
Vždycky když se hovoří o jaguárech, vzpomenu si na obrovský exemplář v Přírodopisném muzeu v Sao Paulu, vystavený dole ve vstupní části expozice. Při každé návštěvě jsem před ním postál aspoň několik minut jako před pohanskou modlou, božstvem divočiny. Setkal jsem se v přírodě s několika velkými jaguáry, ale nikdy bych nevěřil, že může existovat takový obr. Jaguár ze Sao Paula je větší než průměrný sumaterský tygr a velké obdélníkové rosety jeho kožichu s malou skvrnkou uprostřed jsou jako okénka lodní kajuty.
Ze všech velkých koček se o jaguárovi ví nejméně, jeho fotografie z volné přírody jsou ve srovnání s fotografiemi lvů, levhartů a tygrů mimořádně vzácné. Jak útržkovité je to, co víme o jeho zvycích a způsobu života! I v odlehlém amazonském pralese je velkým štěstím se s jaguárem setkat. Rozhodně to není každodenní podívaná. K docílení toho, aby člověku přeběhlo po zádech lehké zamrazení, stačí však i výrazné jaguáří stopy vtisknuté pánovitě do bahnitého břehu či vzdálené podvečerní chrčení a hluboké hrdelní zamručení. Jeho řev není sice tak impozantní jako řev lva, ale v tichu noci působí hrozivě. Vřešťaní národ vypukne v ohlušující, uši drásající pokřik a bezhlavě prchá korunami stromů

na všechny strany. Do probuzené kakofonie džungle se ostře zařezávají pronikavé hlasy probuzených ptáků. Teprve za dlouhou dobu se zase všechno uklidní a postupující noc odevzdá na pár hodin vládu tichým stínům upírů, kteří do ní nehezkým třepetavým letem vpisují své právo na krev.
Ale džungle nespí. Když nemůžete usnout vedrem, vzrušením nebo strachem, připadá vám, jako byste měli přiloženo ucho na její tepnu a vnímali pulz jejího života. Temnotou kolem vás se plíží neznámé zvuky, dechy a harašení. Vzdálený výkřik rdoušené oběti kontrastuje s výsměšným pomroukáváním sytící se šelmy. V několika vteřinách se v temnotě naproti vám jako strašidelný přízrak rozzáří celý strom statisíci různobarevných světel, blikajících a měnících se každým okamžikem. O chvíli později při prudším závanu větru mizí vše opět v temnotě. Ale několik světelných koulí zůstalo a pomalu se pohybuje tmou směrem k vám jako strašidelné lucerničky nesené neviditelnými skřítky. Ozve se výsměšný chechtot, napřed z jediného, pak z několika hrdel, lucerničky pomalu hasnou a chechtot sílí, až zachvátí celý prales okolo vás. A do toho satanského výsměchu se náhle zaryje zoufalý výkřik vražděného, zasténání a smrtelné zachroptění. A stejně jako se předtím celý prales chechtal, tak nyní sténá, kvílí, chroptí a umírá. A do toho zoufalého nářku se opět rozsvěcuje strašidelný strom a najednou vše tichne, kolem je až neuvěřitelný klid a jen strom svítí blikavým světlem jako pohádkový přelud.
Rozsvícený strom je obalen nelétavými samičkami světlušek, a to hned několika druhů, které do tmy vysílají signály své lásky, jimiž vábí sámečky. Každý druh má jinou intenzitu světla, jiné zbarvení i frekvenci záblesků, aby sameček našel právě tu samičku, jež k němu patří. Jsou však i samičky, které, sytý lásky, zatouží i po nasycení žaludku. Jsou natolik ohleduplné, že nedecimují vlastní druh, jak to dělají třeba kudlanky nebo pavouci. Jdou na to rafinovaně. Falešným signálem s odlišnou frekvencí si přivolají samečka jiného druhu a spořádají jej bez nejmenších výčitek svědomí. Když zavane silnější vítr, broučci rychle své lucerničky pozhasínají, a když se počasí uklidní, opět je rozsvítí.
A ty světélkující pohybující se koule? V trávě pod stromem, kam mnoho světlušek popadá, je po stovkách polykají velké žáby. Broučci však světélkují krátkou dobu po spolknutí i v žabích žaludcích, jejich světlo prosvítá ven a mění bachraté obojživelníky v záhrobní přízraky. A ty chechtavé a naříkavé zvuky? Opět žáby, pro změnu zase jiných druhů. Nic strašidelného ani hrůzostrašného. Každý, kdo se toulá amazonským pralesem, si na tohle všechno brzy zvykne.
Jsou ale věci, nad kterými zůstává člověku rozum stát. Přistáváme pozdě odpoledne u větší pobřežní světliny. Úpal dne pozvolna polevuje. V těchto okamžicích se probouzí život. Ti, kteří se před sálavým vedrem ukryli ve stínu, v děrách pod zemí či v bažinách, vycházejí na pastvu i na lov. Na hustě porostlém kmeni padlého stromu pozoruji obrovského pavouka sklípkana. Jedovatého kousnutí tohoto chlupatého monstra velkého jako dlaň se indiáni panicky hrozí, i když velmi rozené zprávy o jeho smrtelných následcích jsou přehnané. Vyskočí-li však taková luda, měřící s roztaženýma nohama až čtvrt metru, nečekaně proti člověku, lekne se každý.
Během dne se sklípkan skrývá v díře v zemi či v dutině stromu. Na lov vylézá teprve vpodvečer. Nepřede sítě, ale loví přímým útokem. Jeho kořistí je nejen velký
hmyz, ale i drobní savci, ještěrky a menší ptáci. Kusadla sklípkana, správně nazvaná chelicery, jsou párová a na rozdíl od kusadel například brouků jsou
otočena svisle. Jsou dutá a do rány jimi proudí jed a trávicí sekret, rozkládající tkáň kořisti v řídkou kašovitou hmotu. Tu pak pavouk vysaje. Rány ostrými zakřivenými chelicerami zasazuje shora dolů. Připomíná to prudké bodání dýkou.
Sklípkan na kmeni se vysoko vztyčí ve výhružné póze a široce rozevře chelicery
Opravdu z něj jde hrůza. Vtom zpozoruji nový pohyb. Rychlý, trhavý, nervózní.
Tmavomodré štíhlé tělo, modře se lesknoucí křídla. Úhlavní nepřítel sklípkana,
hrabalkovitá vosa rodu Pepsis. Může mít k osmi centimetrům. Délkou je její tělo shodné s tělem sklípkana, protože je však mnohem štíhlejší, vypadá proti chlupatému zavalitému pavoukovi jako trpaslík. Pochopím. Ten výhružný sklípkanův pohled není určen mně.
Vosa pobíhá s tykadly skloněnými ke kmeni, jako by tu sledovala určitou stopu. Její křídla se přitom neustále chvějí. Uhýbá hned vpravo, hned vlevo. Pavouk se natáčí podle jejích pohybů. Poskakuje směšně na místě, občas šlehne po vose dlouhou nohou. O výpad se však nepokouší, stáhl se do obrany. Očekávám, že uvidím divoký boj na život a na smrt, trvající někdy i několik hodin. Párkrát

jsem již takový u nas pozoroval a byla to vždy vzrušující podívaná. Nakonec ovšem vosa vždy pavouka udolá, ochromí žihadlem, odtáhne do podzemní díry, naklade na něj vajíčko pak opět díru zahrabe a zamaskuje. Pavouk je paralyzovaný, ale stále živý. A ještě dlouho bude. Vosí larva konzumuje pouze živou potravu, o rozkládající se zdechliny nestojí. Tentokrát však má sklípkan mimořádné štěstí. Vosa o něj najednou přestane jevit zájem, poodlétne stranou, chvíli pobíhá se skloněnými tykadly pod ním a pak odletí. Je to nepochopitelné. Proč vosa na pavouka nezaútočila? Zdál se snad přece jen příliš velkým soustem? Jenže skutečnost byla mnohem neuvěřitelnější, než se na první pohled zdálo.
Na druhý den po ránu skládáme ležení a chystáme se k další plavbě. Vtom spatřím svou včerejší známou znovu. Popoletuje a pobíhá ve velkých kruzích s tykadly dotýkajícími se země jako neselhávající pomůckou zkušeného proutkaře. Však také poklad, který hledá, je ukryt v zemi. Vosa se najednou zastaví před tmavou dírou pod kořeny gumovníku. Chvilku pohybuje nervózně tykadly, popoleze kupředu a zase se vrací. Najednou zmizí na pár okamžiků v otvoru. Hned je zas ale zpět, dobrých dvacet centimetrů od ústí. Vyčkává. Nic se však neděje. A tak svůj kousek zopakuje. Tentokrát je venku ještě rychleji. A těsně za ní vyráží chlupatý sklípkan. Ten ze včerejška. Vosa na něj nezapomněla. Přišla si pro něj s počátkem nového dne, kdy odpočíval po nočním lovu v doupěti. Stane se nyní z lovce kořist?
Pokud ano, rozhodně to nebude jednoduché. Sklípkan se vysoko vztyčuje a hrozivě otevírá chelicery. Vosa pobíhá kolem, hned útočí z jedné, hned zas z druhé strany. Nikdy ne přímo zepředu, aby se nedostala do nebezpečné blízkosti smrtonosných jedovatých dýk. Pavouk se otáčí za ní a nedává jí možnost, aby se mu dostala na kůži. Teď vyráží rychlým skokem po vose, ta však v posledním zlomku vteřiny uhýbá, utírá si tykadla předními nožkami a pak se chystá k novému útoku. Tohle všechno je vlastně jen zdlouhavá předehra. Rozhodující útok začne až za dlouhou dobu, až bude pavouk bojem unaven a ztratí ostražitost. V současné fázi boje jsou oba soupeři vyrovnanými soky.
Všichni na mne hartusí, ať nezdržuji a připravím se k odplutí. Nemůžeme tu ztrácet čas kvůli nějakému hloupému pavouku nebo vose. Však jich ještě tam nahoře uvidím spoustu! Nedám se. Uvědomuji si, že dělám problémy, ale od tohohle divadla se nehnu! Vyhrožují, že mě tu nechají a odplují sami. Aby dokázal, že to myslí vážně, dává Bastiano nahodit motory pramiček. Jeden podivně zachrochtá a zmlkne. Fernando, zkušený mechanik, se na něj dívá a kroutí hlavou. Pak se pustí do opravy. Ostatní si sednou na složené rance a čekají. Bastiano a Diego si zapalují dýmku. Přece jen jsem získal čas!
Dramatická podívaná pokračuje. Vzdáleně se to podobá mnohonásobně zvětšenému souboji naší hrabalky s pavoukem. Sklípkan dosáhne s nataženými nohami čtvrt metru, tmavomodrá vosa má v rozpětí křídel jistě dvanáct centimetrů. Největší blanokřídlý hmyz a největší pavouk světa v boji na život a na smrt.
Vosa musí sklípkana paralyzovat bodnutím do nervové uzliny na spodní straně hlavohrudi. Jak to dokáže, aby unikla jeho jedovatým tesákům? Zdá se to téměř nemožné. Ale vosy rodu Pepsis na to mají připraven podivuhodný trik.
Po delší době jednotvárných výpadů a ústupů je pavoukova pozornost otupena. Počíná si s jakousi profesionální ledabylostí, jako by byl přesvědčen, že již dokonale ovládá bojový rejstřík protivníka, jako by si byl jist, že jej již ničím nemůže překvapit. Naopak sám vyráží k nečekaným výpadům a vrhá se na svého soka razantními skoky. Zdá se, jako by vosa začala v boji ochabovat, jako by se jí zmocňovala únava.
Teď se chystá k dalšímu útoku. Těsně pod pavoukovými rozevřenými chelicerami jí však na levé straně těla sklouznou na nerovném povrchu nohy, padá na bok, stáčí se, aby unikla do bezpečí. To se na ni již sklípkan vrhá. Boj je rozhodnut. S opačným výsledkem, než by se mohlo na první pohled zdát. Zadeček odvážné lovkyně se vymršťuje a vpichuje žihadlo přesně do nervové uzliny, ovládající pohyb smrtonosných chelicer. Pak sebou vosa smýkne stranou a popoběhne několik kroků zpět. Pavoukova jedovatá zbraň je vyřazena z činnosti. Chelicery jsou paralyzované a nepohyblivé. Další boj už netrvá dlouho. Tmavomodrá vosa pronikne pod sklípkana, který ji již nemůže ohrozit, a umísťuje vítězné vbodnutí přesně do nervové uzliny na spodu hlavohrudi. Celé tělo kořisti je nyní ochromeno. Pavouk stahuje nohy k tělu a přestává se hýbat. V tom okamžiku se nepochopitelně zmenšil. Vítězná vosa, jíž ve srovnání s ním není trpaslíkem.

Poslední figura tance smrti je dotančena. Vosa uchopí kořist a pracně ji táhne k díře. K vlastní sklípkanově díře, ležící necelý metr odtud. Když vidím, jak těžká práce to pro ni je, náhle chápu, proč včera neútočila. Jen si obhlížela terén. Stopovala oběť. Táhnout obrovského bezvládného pavouka na velkou vzdálenost by bylo nad její síly. Stejně tak i hloubení velkého otvoru, do něhož by mohla sklípkana uložit. A proto na to šla jinak. Včera si ho našla a vystopovala jeho doupě. Dnes ho v něm přepadla. Ráno, aby jí neutekl. A nyní ho tu také pohřbívá. Vosa zmizela se sklípkanem v díře a mně šel mráz po zádech z toho, čeho jsem byl právě svědkem. Z té neuvěřitelné živočišné intuice, jevící se pozorovateli jako promyšlený bitevní plán.
Průzkumná cesta, vystopování oběti. Přepad kořisti v její díře, která má být současně jejím hrobem. Taktika boje a přesnost obou vpichů. Musí být úspěšné hned na první pokus. O kousek vedle, bodnutí se mine účinkem, nervová uzlina ovládající chelicery zůstane funkční a boj skončí smrtí lovkyně. Jak vosa ví, kam musí bodnout, aby pavouka paralyzovala? Kdo jí poradil vyřadit z boje napřed soupeřovy chelicery, aby konečné vbodnutí, kdy se musí celá vsunout pod sklípkana, bylo pro ni již zcela bezpečné?
Zatímco se zabývám podobnými úvahami, probíhá kdesi v podzemí poslední dějoví dramatu. Na nehybné, ale stále živé tělo kořisti, které musí zůstat čerstvé, dokud se jím nově vylíhlá larva nenasytí tak, aby se mohla zakuklit, klade vosa jediné vajíčko. Pak opět vyleze ven, otvor zavalí a zamaskuje. Nikdo v něm nepozná příšerný hrob, v němž je zaživa pohřbena nyní bezmocná chlupatá nestvůra, ještě do včerejška postrach okolí.
Tmavomodrá vosa odlétá a mne napadá, jestli opravdu každý boj končí jejím vítězstvím. Jestli chvilková nepozornost, zaváhání, nerovnost terénu či jiná nečekaná překážka nepřispějí někdy na pomoc sklípkanovi, který odvážnou lovkyni zahubí. Zřejmě se to může stát. Tím víc mě naplňuje úžasem ten dobrodružný, riskantní způsob zabezpečování potravy ještě nezrozenému potomstvu. Vždyť vose Pepsis by muselo stejně dobře posloužit třeba několik neškodných kobylek, sarančí nebo velkých housenek. Tihle tvorové však neobývají podzemní doupata, z nichž by je bylo možno vylákat a krátce nato téměř bezpracně pohřbít. Má to ta vosa ale vymyšleno!
Stejně neuvěřitelným faktem je, jak jsou tyto obávané lovkyně s neobyčejně účinným žihadlem napodobovány některými velkými mouchami, můrami nebo plošticemi, a to nejen celkovým vzhledem a barvou, ale i rychlými trhavými pohyby. Přese všechny učené teorie o různých typech mimikry nikdy na jejich základě nepochopím, jak mohla vzniknout tak neobvykle dokonalá podobnost.
Největší překvapení s obrovskou tmavomodrou vosou mě však teprve čeká. Těsně předtím, než vyplujeme k další cestě, napadne Manuela, že jsme mohli toho pohřbeného sklípkana vzít pro sbírky saopaulského muzea, s nímž udržujeme styky už osm let, od naší plavby po Urubu. Vracíme se zpět a malým rýčkem se pokoušíme sklípkana vydolovat. Nemůže být přece pohřben nijak zvlášť hluboko. Nerýpáme se v zemi snad ani minutu - a náhle je tu tmavomodrá lovkyně znovu. Zuřivě útočí. Odrážím ji rukou, Manuel má méně štěstí. Dostane žihadlo do tváře pod okem. Zařve bolestí. Urychleně vyklízíme pole. Vosa si nás už nevšímá a začíná upravovat své narušené dílo.
Jak se však mohla dovědět, že chodba s jejím vajíčkem je ohrožena? Od okamžiku, kdy díru zamaskovala a opustila, uplynula již dobře hodina, možná víc. Za tu dobu mohla být na hony daleko. Přesto se jako blesk vrátila a zběsilost jejího útoku odnesl Manuel. Rozhodně tu předtím nepoletovala a nehlídkovala. Museli bychom si jí všimnout. Co ji vedlo s neomylnou přesností nepřehledným pralesem zpět k místu, kde bylo potřeba jejího zásahu proti narušitelům? Se stejnou neomylnou přesností, s jakou dokázala nabodnout obě nervové uzliny jedovatého sklípkana?
Manuel kleje a potírá si tvář čpavkem. Krátce nato je motor opraven a my vyrážíme k další plavbě vzhůru po Demini. Mně však stále nejde z hlavy ta podivuhodná obrovská vosa a její tajuplné schopnosti.

Garimpeiros

Rozbíjíme tábor. Našli jsme ideální místo. Porost pralesa ustupuje, proti toku řeky se zdvíhá vzpurný ostroh. V tišině za ním se na hladině houpou stříbřité květy irupé. O jejich vzniku si indiáni Guaraní vyprávějí poetickou pověst:
Krásná Morotí byla dcerou slavného náčelníka. Byla však nejen krásná, ale i nadmíru pyšná. Všechny nápadníky s posměchem odbývala. Jeden z nich, jménem Pitá, ji ovšem miloval tak, že byl ochoten vyplnit každý její rozmar. Nosil jí nejkrásnější orchideje i nejšťavnatější ovoce a byl připraven udělat vše, co jí jen z očí vyčetl.
Jednou si ho Morotí poslala do světa pro zlatý náramek. Celý rok trvalo, než jej Pitá opatřil. Ani pak však nebyla Morotí spokojena. Vzala náramek a hodila jej do řeky v místech, kde byla nejhlubší. Tam sídlila zlá vodní čarodějnice.
..Jestli mě opravdu miluješ," řekla, „skoč do řeky a přines mi náramek zpět. Pak si tě vezmu za muže."
Pitá skočil, ale zpět již nevyplaval. Vodní čarodějnice ho připoutala ke skalisku
na dně. Teprve nyní Morotí pochopila, jak ji Pitá miloval, a vrhla se za ním, aby ho vysvobodila. Ale také ji pohltila hlubina.
Náčelník přišel žalem málem o rozum. Přemýšlel, kudy chodil, jak by vysvobodil dceru a jejího ženicha z moci čarodějky. Až mu poradil kmenový šaman: „Vždy ": úplňku vystupuje čarodějnice z řeky a koupe se v měsíčním svitu. Jen na břehu můžeš přemoci, neboť tam nemá o nic větší sílu než jakýkoli indián. Nosí s sebou dlouhý oštěp, kterým tě bude chtít usmrtit. Dám ti jiný oštěp, jen o něco kratší. Budeš-li však pozorný a silný, můžeš jím její útok odrazit."
Náčelník poděkoval za radu a zařídil se podle ní. Sotva ho čarodějnice spatřila, hodila po něm svůj oštěp takovou silou, že mu jeho zbraň, kterou se snažil krýt, vyrazil z ruky. Oba oštěpy letěly setrvačností vzhůru k obloze a už tam zůstaly. Čarodějnice pak skočila na náčelníka a začala ho rdousit. Celou noc a celý den tak bojovali, až v tom boji oba zahynuli.
Krásná Morotí a její věrný Pitá byli osvobozeni ze zajetí u dna řeky, protože čarodějnice zahynula. Nemohli se však už stát lidmi, neboť v boji nezvítězil ani náčelník. Staly se z nich nádherné stříbřité květy irupé, navždy se spolu kolébající na vodní hladině. Od těch dob také svítí na obloze nové souhvězdí. Indiáni Guaraní je nazývají Zkřížené oštěpy. Ten delší je oštěp čarodějnice, ten kratší náčelníkův. My to souhvězdí známe také. Pod jménem Jižní kříž.
Z temně zeleného tunelu před námi se vynoří dlouhá lodice. Nikdy si nemůžeme být jisti, koho tu v divočině potkáme. Práce na budování tábořiště ustávají, zbraně jsou v pohotovosti. Lodice se blíží a po chvilce je nade vši pochybnost jasné, že míří k nám. Vystupuje šest zarostlých otrhaných chlapů. V jejich tvářích jsou vryta dlouhá léta strávená v pralese. Netroufal bych si odhadnout jejich věk. Určitě jsou mnohem mladší, než na kolik vyhlížejí.
Bastiano a Diego hovoří s jejich vůdcem. Rozhovor trvá dlouho, chvílemi se mi zdá, že se mění v hádku. Stále se nemohou dohodnout. Hlouček mužů obou stran obklopuje diskutující. Teď se k nim přidává i Manuel.
Jsou to garimpeiros, prospektoři, hledači drahých kamenů. Mají namířeno do tábora čtyřiadvacet, aby tam doplnili zásoby. Po cestě by se však ještě rádi podívali kousek proti proudu jednoho z přítoků Demini a potřebovali by trochu soli a střelného prachu. Chtějí na Bastianovi, aby jim přenechal něco z toho, co vezeme do Porta da Maloca. Nechtějí to zadarmo. Jako protihodnotu nabízejí drahokamy. Jejich vůdce se vrací do lodice pro malý kožený váček a vysype na dlaň několik kamínků. Jsou surové, nevybroušené. Jen opravdový odborník dokáže v tomto stavu rozpoznat jejich cenu. Když Bastiano stále váhá, předkládá vůdce garimpeiros k výběru obsah dalších dvou váčků. Je skutečně z čeho vybírat. Poslední sluneční paprsky se odrážejí od různobarevných plošek. Vzpomínám na prohlídku Sternova klenotnictví v Riu. Všechny jeho kameny pocházely ze sertaa. Na barevné drahokamy je Brazílie nejbohatší zemí světa. Na rozdíl od diamantů, které se nacházejí především v říčních nánosech, jsou roztroušeny v skalnatém terénu. Akvamaríny v nekonečných variantách všech možných tónů nebeské modři, turmalíny hýřící zelení, modří, purpurem i žlutí, fialové ametysty, jako lahodné sherry medově zbarvené královské topazy a zelené smaragdy, blyštící se jako oči šelmy.

Garimpeiros, kteří nacházejí všechny ty nádherné kameny, zářící z výkladních skříní klenotníků v Riu, si však nechodí do divočiny brazilských pralesů pro bohatství. Na mnoho z nich tu čeká smrt. Nemoci, jedovatí hadi, vysílení, kořalka, vraždy i sebevraždy. Krutá je pomsta drahokamů na těch, kteří po nich jako první vztáhnou ruku. Jednou jsem měl možnost tábor garimpeiros navštívit. Dlouhé hodiny jsme projížděli landroverem křovinatou divočinou, v níž osamělé dvojice suchých stromů tvořily pitoreskní brány na cestě odnikud nikam. Náhle se před námi vynořil narudlý skalní útes, podvrtaný chodbami. Jámy vypadaly jako díry v ementálu, jako otevřené buňky včelího plástu. Některé byly opuštěné, na dně jiných se hrabali polonazí zpocení muži. Jiní si z děr provrtali dlouhé podzemní chodby a v těch byli zalezlí. Jen šramot a údery, které se z nich ozývaly, prozrazovaly, že se tam tvrdě pracuje. Kolem bylo roztroušeno několik ubohých chatrčí na spadnutí, tak zaprášených narudlým prachem, že byly stěží k rozeznání od okolní, stejně poznamenané suché vegetace. Garimpeiros zavrtaní v podzemních chodbách se prokopávali stále hlouběji a hlouběji. Z původní, poměrně široké jámy téměř kruhového půdorysu vybíhaly na jejím dně úzké štoly do všech stran. Muži, kteří sami sebe odsoudili k pohřbení zaživa, kteří vyměnili život za karátové šílenství, vršili nahoře haldy hlušiny, jež stály mezi nimi a okolním světem jako neustále rostoucí ne-překročitelné hradby.
Případy, kdy se garimpeiro po šťastném nálezu vrací jako bohatý muž zpět do civilizace, jsou neuvěřitelně řídké. Překupníci se spolehlivě starají o to, aby garímpeiros příliš nezbohatli. A podaří-li se přece jen velký nález, patří zde k dobrému tónu jej okázale prohýřit. Lehké dívky v nejbližším městě či pouhé osadě, která může být od místa nálezu vzdálena i přes sto kilometrů, neberou peníze. Nechávají si platit drahokamy. Malými, středními i většími.
„Tak malý kamínek nabízíš své Pepitě za tak velkou lásku, miláčku?"
A opilý garimpeiro přidává. Kdy to bylo, kdy naposled viděl ženu? Kdo může říci, zda ji po návratu do divočiny ještě uvidí? V sertau nejsou krásné ženy vlnící se jako palmy v přímořském vánku a vonící ibiškem, ani krásné lži. V sertau jsou jen jedovatí hadi, malárie, moskyti. Kolik garimpeiros končí život ve své štole zavaleni balvany a metráky zeminy, aniž kdy spatří záblesk některé z obrovských, ve snech j neustále pronásledujících zářivých hvězd podzemí!
Bastiano se konečně nechá přesvědčit. Vybírá tři kameny a dohaduje se o množství přenechaného střelného prachu a soli. Sůl nad zlato! V tomto případě sůl nad drahé kameny. V Brazílii se každá pohádka může stát skutečností.
„Kdybychom si postavili fazendu a založili plantáž, nadřeme se jen z poloviny a vyděláme mnohem víc - a náš výdělek bude jistý. Ale my chceme žít! Vztahujeme ruce po nebeských kamenech a řítíme se do pekel. Baví nás to. Neměnil bych s těmi, kteří se v civilizaci plouží jako vyloužené šedé stíny ráno do práce a večer z ní a jsou už ve své jednotvárnosti vlastně dávno mrtví, aniž o tom vědí."
Manuel mi to přeloží.
Vůdce garimpeiros se zachechtá a zadívá se na mne pohledem, který mě probodává skrz naskrz.
„Co za štěstí hledáte v Brazílii, když neumíte portugalsky?" promluví anglicky. Překvapil mě. Od prospektora z hlubin amazonského pralesa bych to nečekal.
Pár větami mu řeknu, kam míříme. Znovu se tvrdě zasměje, téměř zle:
„Víte, kam lezete? Waikové, největší zabijáci mezi indiány, se Kurupiry bojí jako čert kříže. Je tam prý sídlo nejvyššího démona pralesa. Toho nejhoršího, jakého si dovedete představit. Všichni Waikové se té stolové hoře už zdálky vyhnou. A nejenom Waikové. Asi na té pověsti něco bude. Víte, co se o té stolovce všechno vypráví? My se z té oblasti právě vracíme. Kdepak, nebyli jsme až u Kurupiry, to zdaleka ne. Ale stačilo to. Ztratili jsme čtyři muže. Z šera pralesa vyletěly otrávené šípy. Ani jsme neviděli, kdo je vystřelil. Myslíte, že zelenáči uspějí tam, odkud protřelí zálesáci prchají?"
„Každý protřelý zálesák byl kdysi zelenáčem. Jednou se začít musí. A pak, pár cest pralesem už máme za sebou. Tahle rozhodně není první! A jak dlouho se potloukáte pralesem vy?"
„To není důležité. Mám rád nebezpečí. Čelit mu a cítit příval vzrušení, to je život. To ostatní je jen čekání. Jestli jste naladěn na stejnou stranu, tak jen dál! Třeba nakonec i tu cestu přežijete, kdoví? Zelenáči mívají štěstí!"
Nezní to moc povzbudivě, ale čert to vem. Zřejmě rád dělá chytrého.

Obchod je uzavřen, zboží přeloženo. Kožený váček se třemi kamínky putuje do Bastianovy kapsy. Ještě ale nemusí být všemu konec. Nenápadný pokyn, abychom byli ve střehu. Garimpeiros chtějí nocovat s námi.
Táborák praská, plameny šlehají do tmy a plaší noční stíny. Ale stín podezření zaplašit nedovedou. Kolem se šíří vůně pečeného masa. V mihotavých odlescích ohně připomínají vychrtlé tváře garimpeiros hlavy číhajících supů. Maso rvou jako dravci. Ale tváří se přívětivě. S pomocí Manuela se dám do řeči s jedním z nich:
„Kdy jste naposledy našli drahokam, který stál opravdu za to?"
„Asi před půl rokem. Docela pěkný topaz. Škoda že nebyl úplně čistý. A nahoře u přítoků Demini jsou diamanty. Za těmi se nemusíte vrtat do země, ty najdete třeba přímo u břehu v mělké vodě. A pod horami tady na severu jsou smaragdy a akvamaríny. Najít jeden pořádný smaragd, koupím si půlku holek z Ria!"
„A tu druhou půlku si vezmeš na dluh!" směje se jeho soused. Chlap zachrastí jedním z kožených váčků, zatváří se nespokojeně a prohlásí:
„Je toho ještě málo. A samé drobné věci. Tentokrát mi ještě štěstí nepřálo. Ale pro ty vaše holky v táboře čtyřiadvacet je toho až až. Máte tam ještě tu dlouhonohou mulatku? Sakra, jak se jmenovala... Fajn holka. Když došlo k placení, rozházel jsem jí vždycky pár kamínků po podlaze. Pod postel, pod skříň, všude. Ať si je hledá, stejně jako garimpeiro, hahaha! To byla legrace! Lezla po čtyřech jako pes, nahý zadek vystrčený. Ležel jsem na posteli a výborně se bavil. Když se přiblížila, švihl jsem ji páskem. Vystrčeno, dovoleno, no ne? Přestože schytala spoustu ran, to její hledání nemělo konce. Pořád věřila, že všechny kamínky nesebrala, že tam nějaký zakutálený musí ještě objevit!"
„Víte, jak dlouho jsem neviděl ženu?" vmísil se do hovoru další. „Když nepočítám sem tam nějakou tu indiánku, tak dobrých sedm měsíců."
„Copak indiánky nejsou ženy?"
„Jsou to opice. Když jsou hodně mladé, jsou docela hezké a dá se s nimi užívat. Ale pořád to jsou opice. Neumí ani pořádně brečet, jen kňučí. Jako zvířata."
„Celou tu dobu se potloukáme tady nahoře kvůli pár mizerným kamenům," stěžuje si soused. „Dřina a samá dřina, celý den pod zemí. Náš den ale jednou přijde. Hlavně že se vracíme celí. To nelze říct o všech, s nimiž jsme se před rokem tam nahoru vydali."
„Však ani já tu už nemusel být," přihlásil se jiný. „Málem mě dostali tocandeiros. Kutal jsem zrovna na místě, které vypadalo velmi nadějně. Už už jsem vztahoval ruku po nádherném drahokamu. Ničemu jinému jsem nevěnoval pozornost. Najednou proběhlo kolem několik zvířat. Běžela jako smyslů zbavená. A za nimi další. Ani to mi ještě nestačilo. Přímo ke mně přiběhla opice. Na chvíli se zarazila, ale pak poskočila kupředu, jako by u mne hledala ochranu. Teprve potom mi to došlo. Něco se děje! Další zvířata skákala kolem. Něco hrozného se blížilo a já nevěděl co. Pak se na okraji světliny vynořily první šiky kočovných mravenců. Málokdy postupují pralesem přímočaře, trasu pochodu stále mění. Při útěku jsem letěl přímo doprostřed jiného jejich křídla. Najednou začalo pod mýma nohama něco v porostu křupat a vzápětí jsem měl nohy obaleny těmi malými rezavými ďáblы, kteří mají kusadla tak velká jako celé tělo. Napřed jsem ucítil palčivou bolest na nekrytých částech těla, brzy se mi dostali i pod košili. Strhal jsem všechno, co jsem měl na sobě, a pozabíjel je jednotlivě. Jinak bych se těch satanů nezbavil. Zakousli se však do mne tak pevně, že jsem je vůbec nemohl odtrhnout. Utrhl jsem tělíčko, ale hlava s obrovskými kusadly nepovolila. Nosil jsem pak ty hlavy několik dní zakousnuté v kůži jako připomínku, jak to mohlo skončit. A víte, kolik garimpeiros takhle zašlo, když zahrabáni ve svých štolách nevěděli o světě a přepadli je tocandeiros?"
Kolem dohasínajícího ohně začíná kolovat láhev cachassy. Za ní druhá a další. Supí tváře potemněly, oči se zvětšily. Těžko se v nich vyznat. Opilí garimpeiros nesahají pro pistoli nikdy daleko. Ani pro nůž. Cítím, že Manuela napadlo totéž. Ale Bastiano s Diegem jsou klidní. Noční organizovaná akce k získání zásob, to snad. To by mohlo jít do tuhého. S opilci se však během let strávených na stavbě dálnice v džungli naučili zacházet.
Vůdce garimpeiros přestal pít po několika prvních douscích. Teď sedí kus od svých řvoucích kumpánů - nad řekou na samém konci strmého ostrohu. Bez pohnutí. Silueta jeho postavy završená širokým

kloboukem se chvílemi téměř ztrácí v temnotě noci. Dívá se kamsi na druhou stranu, přes řeku do pralesa, jako by jeho zrak dokázal tou černotou proniknout.
Nevím, co to bylo za člověka, a nikdy se to již nedozvím. Zdálo se mi, že je jiný než jeho druhové. Ale Manuel by se mnou asi těžko souhlasil. Pro něho byli všichni garimpeiros stejní. Suroví a necitelní. Takový, jaký je život k nim. Velká většina vskutku této představě odpovídá. Pro barevný kámen se nerozpakují ani tasit dýku a vraždit. Nedaleká řeka a pirani zahladí pod pláštěm noci dokonale všechny stopy. Konečně, nikoho to ani nezajímá. V sertau zákon nevládne. Tam vládne jen pěst a puška.
Stane-li se, že je objeveno bohaté naleziště drahokamů v oblasti obývané indiány, je o nepřítele víc. Garimpeiros se dějí indiánů, dějí se jejich nenápadných fou-kaček, vysílajících odkudsi z tajemného zeleného šera neviditelnou jedovatou smrt, tak tichou jako motýlí políbení. Dějí se jejich luků a šípů. Přesto zde však zakládají své tábory, pyšně nazývané Diamantina, Cristalina, Topazlandia, střílí indiány na potkání, vraždí je otrávenou potravou a kradou jim ženy. Indiáni málokdy ustoupí. Jsou zvyklí bojovat a nevzdávat se. Počet obětí na obou stranách rychle roste. Garimpeiros znásilňují, vraždí a umírají. Především však kutají. Když je ložisko drahokamů vyčerpáno, nezůstane obvykle z indiánského kmene jediný živý muž. A polozbořenými chatrčemi Diamantiny, odkud poslední garimpeiros už dávno odtáhli hledat štěstí jinam, se prohání vítr a vyvrací vratké kříže na pustém hřbitově těch méně šťastných, kteří tu zůstali jako věčná stráž vytěženého dolu v sertau.
Zátoka orchidejí
Než se dostaneme k ústí Mapulau, musíme naše pramičky několikrát přenášet kolem peřejí. Tok Demini se tu zužuje, razí si cestu mezi skalisky a balvany, běsní, pění se a vzteká. První peřej, první brána do království Kurupiry. Přirazit ke břehu, vyložit všechny zásoby, naložit si je na záda a přenést je terénem plným vývratů, děr zarostlých vegetací a mokřin o tři sta metrů vzhůru. A pak lodě. Pramičky jsou malé, ale pro šest lidí je to nadlidská dřina. Zapadáme po kolena do močálů. Zapadáme do děr zakrytých vysokým pobřežním rostlinstvem. Větve stromů, sklánějící se skoro k zemi, nám zabraňují v další cestě. Pramička na našich zádech se kymácí, kývá se ze strany na stranu a my přesně cítíme, který z nás právě pod její vahou podklesl. A pak nás už přestanou zajímat kajmani i jedovatí hadi, roje ostře bodajících komárů, rozedřené rameno, nesnesitelné vedro. Jen se vlečeme a potácíme jako galejníci, tlačení nákladem k zemi. Vývraty a mrtvé, vzhůru čnící kořeny nám podtrhují nohy. Chtějí nám dokázat naši bezmocnost. Skoro se jim to daří. Nohy se podlamují, ale bojujeme dál. Cíl, který máme před sebou, za to stojí.
Nedaleko břehu plave ve vodě podivný živočich. Zdálky to vypadá, jako by si tu razila cestu obrovská rezavě hnědá žába. Když se dostaneme blíž, poznáváme, že je to pták velikosti holuba. Je celý pokryt rezavým chmýřovitým peřím. Křídel užívá n naprostou samozřejmostí jako vesel. Plave rychle, chvilkami se dokonce potápí. Je ve vodě jako doma. Pak se velkým obloukem vrací a začíná se drápat na dolní větve keřovitého stromu, skloněného těsně nad hladinou.
Zatajím dech. Podivný pták vztáhne křídlo po větévce. Uchopí ji dvěma silnými drápy a škrábe se vzhůru. Počíná si obratně jako opice. K lezení užívá drápovitých křídel, zadních nohou i zobáku. Oživlý archaeopteryx z doby jurské, žijící před více než sto čtyřiceti miliony let. Předsunutá hlídka pravěku před branami Doyleova Ztraceného světa!
Hoacin je skutečným reliktem prehistorie, živoucí ilustrací vývoje ptáků. Jako jediný ze všech dnes žijících druhů si z dob před desítkami milionů let zachoval primitivní znaky, charakteristické pro počátek odštěpení jedné z větví ptáků od ostatních dinosaurů. Mládě hoacina je v pravém slova smyslu čtyřnohým ptákem. Přední nohy opatřené dvěma silnými drápy jsou vybaveny i vyvíjejícími se pernatými letkami. Teprve tehdy, až jsou letky plně dorostlé a schopné letu, mladý hoacin drápy na křídlech ztrácí. Prapodivný předvěký vzhled mu však zůstává. Dorůstá zhruba velikosti bažanta, má rezavě hnědé peří s bílými skvrnami na zádech a dlouhý ocas. Na hlavě má rozcuchaný hřeben dlouhých rezavých per. Létá nemotorně a těžce, škrábe se po větvích stromů stejně jako v mládí a užívá k tomu křídel, i když už na nich drápy nemá. Hnízda si staví na větvích stromů, přečnívajících nad vodní hladinou. Když se mladý hoacin, který dosud neumí létat, ocitne v nebezpečí, skočí prostě z hnízda přímo do vody, kde velmi obratně plave. Pak se opět po větvích stromu vyškrábe drápatými křídly zpět.

Není skutečnost, že tento primitivní pták přežil v brazilských pralesích dodnes, stejně zázračná, jako by byl objev samotného archaeopteryxe? Proč by ve ztracených koutech pralesa nebo na nepřístupných stolových horách nemohla existovat další zvířata, přinášející naší skeptické době sto milionů let staré poselství pravěku?
Tlupa vřešťanů se zdálky až neslušně hlučně chechtá mé myšlence, kterou se ani neodvažuji vyslovit nahlas.
Pak přijdou další peřeje. Znovu všechno vyložit, přenést, vrátit se pro lodě. Nové vývraty, nové močály, nové kořeny, pády, krvavé odřeniny.
Jsme vyčerpáni, vysíleni, hlava nám třeští fyzickým vypětím i dusným vedrem. Začátek plavby byl nádhernou projížďkou panenskou divočinou. Ta nám teď ukázala méně příjemnou tvář. I to však patří k věci. Kdo by chtěl doufat, že cesta k sídlu démona amazonského pralesa bude bez překážek? Kdoví kolik mnohem horších nás ještě čeká!
Konečně jsme u ústí Mapulau. Její vody jsou podstatně světlejší než černý tok Demini. Mapulau je bílá řeka. Stáčíme se vpravo, vzhůru k severu. Život kolem vodního toku je tu mnohem bohatší. Na břehu se sluní několik velkých kajmanů černých (Melanosuchus niger). Jsou to opravdu pořádné kusy. Zde, kde lidé nežijí a nikdo je neloví, mají čas dorůst do maximální velikosti. Vsadil bych se, že někteří z nich mají jistě okolo pěti metrů. Jsou však doloženi i obři více než šestimetroví. Místní říkají každému kajmanu žakar, aniž rozlišují druh. Kromě kajmana černého žije totiž v Brazílii ještě několik menších druhů, přírodovědci však vybrali jméno žakar buď pro kajmana šíronosého "Caiman latirostris), dorůstajícího jen asi poloviční velikosti, nebo pro jeden poddruh kajmana brýlového (Caiman crocodilus yacare). Pak se v tom vyznejte! O kus dál vidíme v zátoce řeky stádo kapybar. Jako by se dobrovolně nabízely kajmanům k večeři.
Indiáni se velkých žakarů velmi obávají a vyprávějí o případech, kdy nejen stáhli pod vodu plavce, ale zaútočili i na člun s posádkou. Při naší plavbě po Urubu před osmi lety jsme se v místech, kde tato řeka tvoří velké jezero, setkali se seňorem Fernandezem, majitelem malé chátrající fazendy. Na první pohled bylo vidět, že o své hospodářství ani příliš velký zájem nemá. Když nás pozval na večerní lov žakarů, dověděli jsme se podivnou historii jeho života. Začal zde před dvaceti lety jako mladý farmář s velkými plány. Přivedl s sebou i manželku a mladšího bratra. Ženu mu stáhl pod vodu obrovský žakar dva měsíce předtím, než sejí mělo narodit dítě. Fernandez byl jako pravý Brazilec posedlý touhou po pomstě. Spolu s bratrem vyjížděl noc co noc na řeku hnán jediným cílem - zabít vodní monstrum, které ho připravilo o štěstí. Několikrát obrovitého žakara potkali, ale vždy jim unikl. Konečně však došlo ke střetnutí. Žakar napadl loďku, uchvátil její okraj do tlamy a pak ji rozbil úderem ocasu. Fernandezova bratra již nikdo víc nespatřil. Od té doby jako by se Fernandez pominul. O nic neměl zájem. Fazenda chátrala, stavy dobytka se tenčily. Jedinou hnací silou jeho života se stala pomsta. Pobil spoustu žakarů, ale hledaný obr mezi nimi nebyl. Sice se s ním dvakrát či třikrát setkal, nikdy ho však nedostal. Plaz byl vychytralý a potměšilý. Fernandez se dušoval, že ho bezpečně pozná podle jizvy na tlamě po ráně sekyrou, kterou mu zasadil, když žakar uchvátil loď. „Druhý takový obr tu nežije," tvrdil. „Dva takoví giganti by se v jednom jezeře nesnesli." Té noci jsme se měli stát svědky jeho pomsty.
Nočního lovu žakara jsem se tehdy zúčastnil poprvé. Pluli jsme v poměrně lehké loďce, Fernandez, jeden míšenec, Manuel a já. Míšenec vesloval, já měl v ruce svítilnu, Manuel držel druhou pušku. Právo první rány měl však Fernandez, Manuel měl zasáhnout jen tehdy, kdyby se situace stala kritickou.
Všude okolo byla soví tma. Pluli jsme nedaleko břehu kolem hustých sítin. Svítil jsem lampou, kolem byl však klid. Jen vesla monotónně šplouchala ve vodě. Vtom se proti nám zaleskl rudý bod, světlo lampy odražené od žakarova oka. Plaz 'L v takovém okamžiku oslepen a není schopen vrhnout se do vody. Druhé oko není vidět, neboť světlo lampy na ně dopadá v jiném úhlu. Připluli jsme opatrně blíž, ale Fernandez nestřílel. Žakar měl nejvýše půldruhého metru, nemohl to být obr, po němž pásl. Náš hostitel nechtěl zbytečným výstřelem svou nenáviděnou kořist varovat a vyplašit.
Pluli jsme dál. Opět rudý bod a opět se tiše vzdalujeme. Pátrání pokračuje. Byl to zvláštní pocit. Napětí v Manuelově tváři, ozařované narudlým svitem svítilny. Milenec u vesel, na přídi temná silueta Fernandeze s připravenou ručnicí, napjatá jako

struna. A tam kdesi v hluboké tmě lidožravý žakar, s nímž Fernandez vede boj na život a na smrt, kterého jsme se stali bezděčnými účastníky.
S Fernandezovým žakarem jsme se té noci nestřetli. Mnohokrát jsem si však vzpomněl na toho kapitána Achaba na daleké Urubu, planoucího pomstychtivostí, jehož jedinou náplní života byla nesmrtelná nenávist vůči zvířeti, které ho připravilo o všechno. Dostal už svého Moby Dicka? Či dostal nakonec žakar jeho? Nebo ten prastarý obrovský netvor už dávno skončil svůj život na dně jezera v nánosech bahna a kalu a Fernadez se dál zběsile žene za fantomem své pomsty, nyní už úplně zbytečně?
Je však zajímavé, že ještě větší obavu než z černého žakara mají amazonští usedlíci z obrovitého sumce piraiba (Brachyplatystoma filamentosum). Ten prý dorůstá délky až pět metrů, číhá skryt u dna a pak bleskovou rychlostí vystřelí za kořistí. Podle těchto zpráv je mimořádně útočný, lidožravý a napadá čluny. Je doloženo, že již mnohokrát byly v jeho žaludku nalezeny zbytky lidí, především dětí. Brazilci mu říkají assasin peixe, což znamená ryba-zabiják. V rybí tržnici v Manausu jsme viděli obrovského sumce tohoto druhu, měřícího tři a půl metru. Vystavovali ho jako raritu a lidé se tam sbíhali ze všech stran, aby ho spatřili. Byla před ním obrovská fronta a čekali jsme dlouho, než na nás došla řada. Ulovili ho prý u ústí Madeiry, nedaleko od Manausu. V těchto obrovských velikostech se prý vyskytuje i na Riu Branců, dolním toku Catrimani i Mapulau. Tak to abychom si dali pozor! Díval jsem se na tu širokou plochou tlamu s neuvěřitelně dlouhými vousy, malé zlomyslné oči a mohutné protáhlé tělo, o němž jsem nepochyboval, že sebou dokáže pěkně rychle mrsknout. Nedivil jsem se indiánům, že si někde na ochranu před piraibou a kajmany budují v místech, kde se koupají, pevné oplocení ze silných kůlů.

Proplouváme po Mapulau ještě několik kilometrů a hledáme místo k založení tábora. Plujeme těsně podél břehu. Náhle si všimnu, že z řeky do výše i přes půl metru vyskakují houfně malé rybky. Míří k listům keřů sklánějících se nad vodou, kratičký okamžik tam setrvají a pak opět padají dolů. Nenapadlo by mě, že se zdej-
ryby takhle divně krmí. Upozorním na to ostatní. Diego se směje:
„Jsi si tak jist, že se krmí?"
„Co jiného by dělaly? Vyskočí, bleskurychle uždibnou kus listu a zase spadnou do vody."
„Chceš se vsadit?"
Začínám čichat čertovinu a sázku odmítnu.
„Tak nedělej drahoty a pověz, co tam tropí, když se podle tebe nekrmí!"
..Kladou tam jikry." Cože?!"
..Ano, kladou jikry. Za prvé si všimni, že nevyskakuje jedna rybka, říká se jim ictry, ale hned dvě. Jsou k sobě přitisknuté tak těsně, že to na první pohled ani nepoznáš. Samička na list vyklade jikry, sameček je bleskově oplodní a pak zase svorně zmizí pod hladinou."
Chvíli se na Diega dívám, jestli si nedělá legraci. Ani Manuel tomu nechce věřit. Máme už za sebou několik cest amazonským pralesem, ale tohle vidíme poprvé. Bastiano to však potvrzuje:
„Pro jikry je to mimo vodu bezpečnější. Nehrozí jim takové nebezpečí, že je něco sežere."
„Vždyť tam musí za chvíli vyschnout!"
„Nevyschnou. Sameček hlídkuje na hladině pod nimi a občas je postříká vodou. Proto se tomuto druhu teter říká tetra stříkavá!"
Vzdávám to a pozoruji dál ty podivné malé skokany. Co všechno si ta příroda nevymyslí!
Bastiano konečně najde místo k přistání. Rozbíjíme tábor. Jsme k smrti unaveni, máme toho pro dnešek opravdu dost. Teprve mnohem později si uvědomuji, jak kouzelné místo jsme si vybrali. Úzká dlouhá zátoka, pokrytá zelenými talíři viktorie královské. Břehy jsou vroubeny stromovými obry rovnými jako svíčka i jinými, zkřivenými jako zchromlé prsty staré čarodějnice. Vše navzájem pospojováno liánami. Zelenými i černými, zdřevnatělými i čerstvými, tenkými i širokými jako paže dospělého muže. Odumřelé, přelomené stromy nepadnou k zemi. Spodní pahýly jejich kmenů trčí vzhůru jako žalující vykřičníky, zatímco horní části se houpají ve spleti
lián jako živoucí mrtvoly, trouchnivějící a hnijící, stále se však držící zpříma.
Na mrtvém i živém dřevě, v průrvách ve spleti popínavých rostlin, v děrách kmenů,

na zemi i závratně vysoko v korunách, všude rostou orchideje. Nespočetné, ve všech barvách a tvarech, mnohem pestřejší, mnohem fantastičtější, než by mohla.. tvořit nejšílenější obrazotvornost kuřáka opia.
Tahle napodobuje samičku pestrobarevného motýla tak dokonale, že samečci pokoušejí o kopulaci s květem. Aniž to vědí, zajistili mu tím opylení. Jiné jsou skvrnité jako srst jaguára. Žíhané jako tygr. Další vypadají jako rozesmátí skřítkové.
Do bizarnosti protáhlé korunní lístky plazící se z květu dolů jako dva nebezpeční hadi.
Takové množství orchidejí vidím poprvé. Ze stromu obepnutého liánami stékají v širokém proudu hrozny sytě purpurových, oranžových, bílých i zlatavých květů. Mramorově kropenatá katleja visí o samotě z nedaleké větve jako stydlivá princezna. Naproti ní obrovský sametově žlutý, rudě lemovaný květ jiné katleje, o jakém si tisíce pěstitelů ani neodváží snít. Hustě zlatě žilkovaný červenofialový pysk jako by k vlastnímu květu ani nepatřil. Zasadil tu někdo veliký drahokam do zlatého šperku?
A další květy. Zelené, bílé, červené, modré, žluté. Hladké jako nejjemnější pokožka pěstěné ženy i chlupaté jako pralesní pavouk, žíhané a kropenaté v nejneuvěřitelnějších barevných kombinacích. Jejich opojná vůně je nasládlá a těžká. Začíná z ní bolet hlava. Jak to, že pralesní orchideje tak intenzivně voní? Proč nevoní ty pěstované ve sklenících? Je to proto, že se pěstují jen šlechtěné hybridy, které se svou původností ztrácejí i přirozenou vůni?
Za chvíli přestává hlava bolet. Zvykám si. Některé květy jsou až strašidelné. Třeba ta orchidej přímo přede mnou se zlatohnědě skvrnitými korunními lístky a bílým pyskem vychlípeným jako otevřená tlama. Rudá spodní část z ní visí jako vyplazený jazyk. Nebo tyhle skvrnité se štíhlými, mimořádně dlouhými okvětními lístky. Vypadají jako smečka útočných chobotnic. Jiné připomínají otevřený chřtán žraloka s hustě ozubenými čelistmi.
Ale jsou tu i další květy, podobající se zhmotnělému snu. Sněhobílé, purpurové, zlaté. Něžné na pohled i na dotyk. Zakleté víly pralesa. Drahokamy na zeleném plášti Kurupiry.
Některé z nich dobře znám. U jiných si troufnu určit aspoň rod. Ale co jsou latinská jména proti kráse? Odontoglossum, oncidium, epidendrum miltonia, laelia, cattleya a desítky dalších. Zasvěceným znějí ta jména jako báseň o kráse. V Brazílii roste přes dvě stě rodů orchidejí. Odhaduje se, že v sobě zahrnují okolo deseti tisíc různých druhů. Kdo si troufá vyznat se v té záplavě? A neustále se nacházejí další. Kdo si dovolí tvrdit, že v té spoustě pohádkových, jakoby navoskovaných květů před námi není nějaký nový, vědě dosud neznámý?
Zmocňuje se nás horečka lovců orchidejí. Kolik z nich kdy objevilo takový ráj, jako je tahle zátoka na dolní Mapulau? Únava z nás padá. Spolu s Manuelem strháváme ze stromů květy, které se nám zdají neznámé a zvláštní, v celých chomáčích i s kořeny. Balíme je do vlhkých hadrů a jemně jako největší vzácnost ukládáme na dno loďky. Bastiano a Diego se smějí. Naše orchidejové šílenství je náramně baví. Křičí na nás:
„Tohle jsou ty nejobyčejnější druhy, amigos. Takových rostou na stromech, které kácíme na trase dálnice, stovky. Hledejte dál! Něco lepšího!"
Na větvi nad sebou spatřím několik velkých modročerných orchidejí se žlutými lemy kališních lístků. Vzdušné kořeny visí z větve jako klubko zelených zmijí. Mne však neoklamou. Natáhnu se po květu a chci jej strhnout. Vtom jeden z kořenů oživne. Pod rukou mi projede štíhlý trávově zelený had a sklouzne se zlobným zasyčením k zemi. Bastiano s Diegem se přestávají smát, když spatří můj úlovek:
„Takový květ jsme ještě neviděli!"
Naděje na možný objev nového druhu mi vydržely přesně jeden den. O něco výš proti proudu Mapulau rostly těchto orchidejí stovky. Zato až několik měsíců po svém návratu z Brazílie jsem se dověděl, že jedno z malých a nijak zvlášť mimořádných oncidií, které jsem toho dne v mokrém hadru bůhví proč uložil spolu s ostatními květy, novým druhem opravdu je. Samo o sobě pro pěstitele moc neznamená, ale pro své nezvyklé zbarvení se prý dobře hodí na křížení. Dodneška z něj vypěstovali už několik velmi žádaných hybridů. V každém úspěchu je trochu hořkosti. Obvykle přichází trochu jinak, než by si to člověk přál.
Manuel se vrací z pralesa hned s celou náručí nádherných květů. Jeho tvář je po vosím bodnutí příšerně oteklá. Na oko skoro nevidí. Má slabou horečku. Stěžuje si na bolest hlavy. Přesto se lovu orchidejí nechtěl vzdát. Překonává sám sebe. Sotva však zabalí a uloží své úlovky, usedá na zem s

hlavou v dlaních. Má toho pro dnešek dost. I ostatní si stěžují na rostoucí malátnost a neustále se vracející bolesti hlav. Konečně, není se co divit. Po tak vyčerpávajícím dni, jaký máme za sebou, si zasloužíme odpočinek. Lehký vánek zavane od pralesa rovnou k nám. Cítíme zas tu těžkou, omamnou vůni.

Nad zátokou zakrouží pestře zbarvený dravec s rezavou hlavou, rezavobílou hrudí, příčně černobíle kropenatým břichem a černými křídly. Na hlavě má černou čepičku s vysokým pernatým hřebenem. Orel pralesní "Spizaetus ornatus). Celkovým zjevem i způsobem letu připomíná trochu přerostlého jestřába. Jako všichni dravci lovící v lese má krátká široká křídla, umožňující mu rychle mezi větvemi měnit směr. Viděl jsem ho při lovu už mnohokrát a vždy mě přiváděla v úžas jeho vychytralá lovecká taktika. Dravec se vznáší nepříliš vysoko, většinou těsně nad stromovými korunami. Náhle vydá zvuk k nerozeznání podobný zamručení lovícího jaguára. Velcí pralesní ptáci, sedící na zemi a krytí porostem, vystrašeně vzlétnou nad vrcholky stromů. Tam se stanou snadnou kořistí pestrého orla. Orel ještě několikrát zakrouží nad zátokou, klesá ve stále se zužujících kruzích níž a níž, jako by si vybíral nejvhodnější místo k útoku. Pak se rozletí těsně nad pobřežními stromy a vzápětí nato se několikrát za sebou ozve typické jaguáří zamručení. Smrtící spáry se natahují připraveny uchvátit kořist. Nic se však neděje, všude j klid. Žádný pták nevzlétá poplašeně z lesního porostu. Orel se velkým obloukem vrací a zkouší svůj trik znovu. Opět bez výsledku. Je to podivné. Vždycky když jsem pozoroval, jak loví, vzneslo se hned na první pokus několik ptáků, takže si dravec mohl vybrat. Zdá se, že i on je překvapen neúspěchem. Znovu stoupá do výše a pomalu, jakoby líně, krouží nad pralesem. V jediném zlomku vteřiny mizí téměř střemhlavým letem jako blesk v moři zeleně. Změnil taktiku. Odepsal vyplašené ptáky a vrhá se za opicemi. Snad již v tomto okamžiku se jeho silné paťáty zatínají do bezmocné kořisti.

Asi o sto metrů dál se opět vynoří nad vrcholky stromů a stoupá k obloze. Bez úlovku. Ani se už nepokouší svůj výpad opakovat. Za chvíli se jako malá tečka ztrácí v dálce. Jen ozvěna jeho rozzlobeného skřeku se pomalu láme o hradbu pralesa.

Zdá se mi to divné. Všechno se mi zdá nějak divné, ale nevím přesně co.

„Ta zatracená vůně," vykřikne najednou Manuel. „Ta zatracená těžká vůně, kvůli které tu nic nežije - a jestli tu něco žilo a včas neuteklo, tak už to spí spánkem, z něhož se neprobudí!"

Slyšel jsem o tom také. Jsou prý místa, kde kvete tolik orchidejí, že jejich vůně omámí i člověka. Dokonce je mezi nimi i jedna, jejíž vůně ho může usmrtit. Stačí prý k tomu jediný květ, poblíž kterého se nic netušící zálesák uloží ke spánku.

Nepodložená pověst, nebo skutečnost?

Bastiano a Diego se přou. Manuel se dožaduje okamžitého odplutí. Je pravda, že nás všechny bolí hlava, jsme malátní a k smrti unavení. Co však jiného můžeme očekávat po takovém dni, jaký máme za sebou? Tábořiště je připraveno - to máme zase všechno naložit a plout dál? Kdoví kam až sahá oblast kvetoucích orchidejí? Kdoví zda se nám podaří jim uniknout?

Fernando souhlasí s Manuelem: „Odplout! Nemůžeme riskovat - odplout!"

Ale život tu přece jen je. Ten zelený had například. I já si však uvědomuji, že za celou dobu našeho lovu orchidejí jsem neviděl jediného drobného savce, jedinou opičku, jediného ptáka. Ne, tohle místo nebylo normální!

Bastiano, velitel konvoje, rozhodne. Nakládáme všechno znovu na loď. Klejeme. Posádky ostatních pramiček se řídí podle nás. Konečně přichází povel k odplutí.

Slunce, klonící se již k západu, dodává zátoce orchidejí pohádkový, sametově narudlý tón. Vůně květů je omamná. Řekl bych, že výrazně silnější, než když jsme sem dorazili.

„V téhle zátoce jsme nocovali už několikrát, ale nikdy jich tu tolik nekvetlo. A ta těžká vůně tu také nebyla," syčí Diego mezi zuby. „Co se to tu dnes k čertu děje?"

Zapaluje si dýmku, rychle vtahuje kouř a vyfukuje ho nosem.

Poslední pohled na barevný zázrak, před nímž prcháme. Ale květy, které mi dřív připomínaly ústa ženy pootevřená k polibku, mi náhle připadají jako šklebící se tvář číhajícího démona. Skvrny na jejich korunních lístcích jsou jako oči, které se nám vysmívají. Hlava nesnesitelně bolí a mozek šílí. V těle cítím každý sval. Už nepřemýšlím

o tom, zda prcháme před skutečným nebezpečím, či před pověrou a výplodem vlastní podrážděné fantazie. Cítím to zřetelně. Mám strach.
Kdoví co všechno dokážou orchideje! Kvetou v zemi, jako drobná něžně růžová Rhizanthella gardneri. Prodírá se půdou vzhůru ke světlu, nikdy však povrchu nedosáhne. Její rozevřený květ odsouzený k životu ve věčné tmě nepohladí sluneční paprsek, nepřistane na něm motýl ani včela. Bez chlorofylu, který nepotřebuje, bez listů, které jsou pro ni směšnou zbytečností, vytváří, zaživa pohřbena v syrové zemi, semena, z nichž vyrostou nové drobounké něžně růžové květy. Žádné oko je nikdy nespatří. Kdo by si troufl vymyslet takovou květinu?
Nebo druhy s trojími květy na jediném stvolu, lišícími se tvarem, velikostí i zbarvením. Či Grammatophyllum speciosum, obr mezi orchidejemi, dorůstající výšky osm metrů a ozdobený stovkami patnácticentimetrových květů, skvrnitých jako srst jaguára. Květy uzpůsobené jako pasti na hmyz, který je v nich zákeřně vězněn, dokud nesplní poslání opylovače. Je něco nemožného v této říši více než pětadvaceti tisíc druhů, k nimž stále přibývají další, nově objevované v horkých pralesích nížin i na chladných úbočích hor?
Motory pramic jsou nahozeny. Bastiano křičí na posádky ostatních lodic. Zátoka orchidejí, pokrytá velkými talíři viktorie královské, nejkouzelnější místo, jaké jsem dosud v Amazonii viděl, se začíná vzdalovat. Byl jsem tu jen pár hodin, ale vím, že tu nechávám kus srdce.
Dlouho se dívám zpět. Zátoka orchidejí mizí pomalu za temnou hradbou pralesa, která se přes ni sune jako nepodplatitelná opona za posledním dějstvím neskutečně krásného představení.

Waikové

„Kára kusuba, kára kusuba," hučí výhružně prales kolem nás. Chvílemi ten podivný nápěv zaniká v předení motorů našich pramiček, chvílemi zní silněji a naléhavěji. Začíná pršet, indiány to však neodradí. Dají se do kvílivého pištění. Není to příjemné, naskakuje z toho husí kůže. A pak znovu: „Kára kusuba, kára kusuba."
Dal bych nevím co za to, kdybych věděl, co to znamená. Ale snad je dobře, že to nevím.
Plujeme temným tunelem mezi stromy do neznáma před sebou. Vpravo prales, vlevo prales. A indiáni. Nemohou být daleko od břehu, snad deset patnáct metrů. Možná méně. Jsou dokonale kryti clonou vegetace. Neviditelní původci pištění pronikajícího do morku kostí a válečných zpěvů nás mají všechny na mušce. Na otevřené řece jsme snadným cílem. Ležíme sice na dně pramiček, nejsem si však jist, že by to v případě útoku bylo co platné. Stačí vylézt na strom sklánějící se nad řekou.
Zapínám příruční magnetofon. Jak krásně bude tenhle válečný pokřik znít, až ho budu při dobrém drinku pouštět známým v bezpečí svého pražského bytu!
„Kára kusuba, kára kusuba."
Manuel se na mne tázavě dívá. Bastiano a Diego se tváří, jako by o nic nešlo. Fernando se třese hrůzou.
„Řeky jsou pro indiány pásmem nikoho. Kdo se po nich plaví, na toho neútočí," syčí Diego, aby ho uklidnil. „Jen nesmíme přirazit ke břehu - na řece se nám nic nestane."
Není to tak docela pravda. Vím o případech, kdy byla indiány napadena ze břehu posádka lodic, plujících po řece. Lodice dopluly po proudu do cílové oblasti. Přivezly však jen mrtvá těla, obsypaná otrávenými šipkami.
Indiáni nás nechávají proplout. Výhružný zpěv slábne, až kdesi v dálce docela zamkne. Zmocňuje se nás opojné šílenství.
„Na ty, kteří směřují ke Kurupiře, indiáni neútočí," směje se Manuel „Osud takových bláznů je stejně zpečetěn. Tak nač by indiáni zbytečně plýtvali silami?"
Ještě dlouho však hledíme do zelenavého šera, zda nás odtud nesleduj i pozorné oči, či zda se některá z větví hustého porostu nemění náhle v serbatanu, indiánskou foukačku. Na jednom z širokých listů skloněných k vodě zpozoruji malou pestře zbarvenou žabku. Déšť bubnuje do jejího drobného tělíčka, jako by ji chtěl utlouct. Skoro s ní mám soucit, dokud si neuvědomím, že je to jedna z pralesniček, navzdory krásnému jménu i vzhledu prudce jedovatých. Právě z nich připravují indiáni nejprudší šípové jedy, které mnohonásobně předčí i účinky populárního kurare. Získávají je tak, že otáčejí

nabodnutou žabku nad ohněm. Z pálené kůže se vylučují jedovaté kapky, které indiáni setřásají do připravené nádobky. Z jediné asi třícentimetrové žabky se získá jed na napuštění padesáti šipek, z nichž každá pouhým škrábnutím dokáže v několika minutách usmrtit člověka. Yanomamové, do jejichž oblasti jsme se nyní dostali, patřili odedávna mezi nejobávanější amazonské indiány a přepady misijních stanic, k nimž stále občas dochází, jejich pověst nevylepšují. Dlouho zůstali tajemnými, hrůzostrašnými, opředenými mnoha pověstmi.
První nesmělé etnografické expedice začaly mezi ně ojediněle pronikat teprve v poslední době. Civilizace však obvykle postupuje velice dravě a rychle. To bylo důvodem, proč brazilská vláda vyhlásila v oblasti u venezuelských hranic indiánskou rezervaci Yanomamo. Je sice zatím jen na papíře, měla by však zaručit, že tato oblast zůstane původní i v budoucnu.
Yanomamo je společné jméno mnoha příbuzných kmenů a klanů. Někteří etnografové je zahrnují do velké jazykové skupiny Aruak. Jiní si s jejich původem nevědí rady. Existují i názory, že jsou spřízněni s Ainy, tajemnými původními obyvateli Japonska. Žijí v nepřístupném pralese na obou stranách brazilsko-venezuelských hranic a odhaduje se, že jich je dnes asi patnáct tisíc. Vesničané obývají jedinou společnou chýši kruhového tvaru, zvanou šabono, otevřenou do jakési vnitřní návsi, kde probíhá veškerý společenský život. Všichni žijí společně a vše spolu sdílejí. Soukromý majetek u nich neexistuje.
Individualismus a majetnické sklony jsou považovány za duševní chorobu a takto postižený jedinec, označovaný jako šiimi, skrblík, je z kmene vyobcován.
První zprávy o jejich životě přinesla Helena Valerová, běloška, která byla v roce 1937 jako mladá dívka unesena při přepadu misijní školy a žila pak mezi nimi dvacet let. Teprve poté se jí podařilo spolu s jejími třemi indiánskými dětmi uprchnout a vrátit se do civilizace.
Po ní se mezi Yanomamy dostalo několik cestovatelů, jako například Italové Vinci a Biocca, salesiánští misionáři Cocco a Bigiaretti a především etnograf Chagnon, který mezi nimi strávil čtyři roky. Při studiu jím získaných poznatků nám nebylo nejlíp. Některé působí až hororově. Naprostá většina válek mezi jednotlivými osadami Yanomamů je vedena o ženy, které nazývají wamani. Pokud zajmete ženy nepřátel, nejenže to v budoucnu oslabí jejich bojový potenciál, ale pokud se tomu trochu napomůže, a to rozhodně ne nepříjemným způsobem, řady bojovníků vítězného kmene se výrazně posílí. Možná že tyto nájezdy spojené s loupením žen, jsou vyvolány i podvědomou snahou přinést do izolované vesnice nové geny. Každý muž vesnice úspěšných válečníků mívá několik žen, tři i čtyři. Osady poražených mají o ženy nouzi a jsou často blízko zániku. Podle Chagnona i jiných autorů, například Cowella, jsou pro Yanomamy válka a zabíjení sportem. Vítěznými trofejemi jsou wamani nepřátel. Mladé Yanomamky jsou prý velmi hezké, rychle však stárnou. Jednotlivé osady mohou trpělivě sledovat své sousedy, sídlící o několik kilometrů dál v pralese, po dlouhá léta. Když jsou sousedé nějakým způsobem oslabeni, nadešel vhodný čas k útoku. Vítězové pobijí co nejvíce mužů a odvlečou ženy. Útočníci i obránci se přitom většinou znají, volají na sebe při boji jmény, dokonce se mezi sebou baví, jako by šlo o hru, a nikoli o boj na život a na smrt. „Tam, kde mnoho kilometrů divokého pralesa odděluje jeden kmen od druhého, je válka, přinášející opojné vzrušení ze smrti, jediným způsobem jejich vzájemného kontaktu," tvrdí Cowell.
Přesto, jak o ně usilují, chovají se Yanomamové ke svým wamani velmi krutě. Chagnon podává svědectví o tom, žeje nejen často trestají surovým bičováním a bitím, ale také je úmyslně dost vážně zraňují. Občas je prý dokonce usmrtí. Někteří sekají své ženy mačetami nebo sekerami a střílejí jim lukem do zadku nebo nohou ostré šípy. Jiní je trestají tak, že jim přikládají na kůži rozžhavené konce holí, což má za následek vážné spáleniny. Nejhůř se zachází se zajatými wamani v prvních dnech po únosu, dokud si je vítězové nerozdělí. Neustále jsou znásilňovány všemi muži vítězné vesnice.
V širším okolí mesety Kurupira žijí yanomamské kmeny skupin Širiana, Paiwana, Haraibo, Pakidai a nejobávanější ze všech, Waikové. Žádný etnograf se v nich dosud pořádně nevyzná. Někteří například nepovažují indiány Waika za samostatnou skupinu, ale za jeden z kmenů skupiny Širiana, někdy dokonce jen za společné označení nejdivočejších klanů různých kmenů této skupiny. „Jsou to nejsveřepější Širiané, divoši mezi divochy," charakterizuje je italský cestovatel a etnograf Alfonso Vinci.

Upřímně se přiznávám, že nám bylo celkem jedno, jsou-li Waikové samostatnou skupinou, či nikoli. Mnohem důležitější bylo, že to bude právě jejich území, kterým musíme při cestě ke Kurupiře projít. Před započetím cesty jsme proto studovali vše, co je o nich známo, co se ví o jejich zvycích a životě. A čím víc jsme se toho o nich dovídali, tím víc sílila naše původní touha, abychom se s nimi nikdy nesetkali.
Většina z nich dosud nepoznala bělochy. Žijí životem, který je nám cizí, mají pro nás nepochopitelné zvyky. Jednotlivé vesnice, zvané šabono, svádějí mezi sebou neustálé boje. Jejich motiv je většinou stejně jako u ostatních Yanomamů nudně jednotvárný - loupení žen. Žádné ze šabon nemá prý víc než sto až sto dvacet obyvatel. Po překročení tohoto počtu propukají uvnitř šabona bratrovražedné boje, muži se střílejí šípy a rozbíjejí si hlavy ozubenými válečnými kyji, přičemž nešetří ani děti. Bojovníci se rozštěpí na dvě nepřátelské skupiny. Slabší uprchne, najde si kdesi v hloubi pralesa spojence, s nimi v odvetném útoku přepadne předchozí vítěze, většinu pobije a odvleče ženy. Tak to jde stále dokola. Bez neustálých válek by si snad Waikové ani nedovedli život představit. Mrtvé spalují a jejich popel pijí smíchaný s řídkou banánovou kaší, nabíranou z jakýchsi necek, zhotovených ze stromové kůry. Nádoba, do níž je kaše s popelem nabírána, koluje mezi všemi účastníky obřadu.
Bastiano tvrdí, že už pěkných pár zálesáků nebo misionářů takhle skončilo, a chce se sázet, z koho z nás bude nejlepší indiánský koktejl.
Na vrcholy stolových hor kladou Waikové sídlo duchů hekurá. Jakýkoli naprosto bezvýznamný jev si mohou vyložit jako projev jejich
vůle a jednají pak podle toho. V těchto případech je jejich počínání nevyzpytatelné a bez okolků zabijí i malé dítě, vyloží-li šaman náhlé uhasnutí ohně či kupící se mraky jako pokyn hekurá k takovému činu.
Jen na jediné stolové hoře hekurá nesídlí. Tomuto místu vládne někdo mnohem mocnější a hrozivější. Hekurá lze aspoň dočasně podplatit obětí, získat je na svou stranu. Nejvyšší moc amazonského pralesa je však nepodplatitelná a člověku nepřátelská. Když i samotná nesmrtelná hekurá mají strach z mesety Kurupira, jak by se jí mohli nebát mnohem zranitelnější Waikové?
Každou hodinou se cíl naší cesty blíží. Každou minutou roste naše napětí. Nad pobřežními květy se třepotají a bzučí kolibříci. Drží se ve vzduchu na jednom místě jako malé helikoptéry. Opisují křidélky své osmičky takovou rychlostí, že je to okem nepostřehnutelné, a noří štíhlé zobáčky do květů. Připomínají spíše lišaje, držící se v letu nad květem a sající nektar dlouhým sosákem. Pestrá tělíčka, v některých případech jen o málo větší než čmelák, hýří všemi barvami, sluneční paprsky hrají na pestrém peří oslnivě kovovými odlesky. Zlatými, zelenavými, purpurovými, modrými. I Sternovy kolekce nejkrásnějších klenotů z Ria de Janeiro blednou před nádherou živých skvostů pralesa. Ocasní péra samečků některých druhů jsou často tak protažená, že jsou mnohem delší než vlastní tělíčko. 72 Navíc jsou ozdobena různými třásněmi, vykrajováním nebo listovitě rozšířeným zakončením.
Nad řekou přelétá velký papoušek, na první pohled nápadný doširoka roztaženým polokruhovým ocasem. Teprve až usedne na větev, vynikne naplno jeho krása. Zelená křídla, zelený, na konci domodra tónovaný ocas, čelo a temeno hlavy bílé, líce hnědé, bíle kropenaté. V týle hlavy a na břiše má peří červené, modře lemované. Pohupuje se na tenké větévce a nohou si čistí zobák. Snad pro jeho rychlý a pohotový let, kterým se bez potíží pohybuje i v hustém pralese, snad pro jeho vzhled i velikost se mu říká papoušek jestřábí. Jinak ovšem nemá s jestřábem nic společného. Živí se spořádaně různými plody, semeny a oříšky. Když však poskakuje po větvičce, houpá se na ní, čepýří temně červená, modře lemovaná pírka na temeni hlavy a ozývá se skřípavým ček-ček-ček, nelze mu upřít, že opravdu působí dost sveřepým dojmem. A nejen na člověka. Prý se mu takhle podaří zahnat i některé dravé nepřátele, mnohem silnější, než je sám.
Nedaleko od nás zahlédneme na silném kmeni, ležícím již svou korunou ve vodě, nejméně dvoumetrové hnědé zvíře. Zpozoruje nás, ale neprchá. Naopak, vztyčí zvědavě hlavu, aby si nás dobře prohlédlo.
„Ariraña!" zašeptá Bastiano. „Říká se jí tu říční vlk!"
Vydra obrovská je již velmi vzácná a vyskytuje se jen hluboko v divočině, kde není lovena. Její kožešina je na trhu mimořádně ceněna a caboclové ji střílejí na potkání. To, že ji zde vidíme, je

důkazem, že jsme od posledních výhonků civilizace pořádně daleko. Někde v břehu má dobře ukryté doupě, v němž přebývá celá rodina. Samec, samice i mláďata. Nádherná hravá zvířata! Rodiče se o dorost vzorně starají a trpělivě jej učí lovit. Aspoň to předpokládám, neboť jsem při této činnosti sledoval jiný, menší druh brazilských vyder, kterým tu říkají lontras. Vydra obrovská se odlišuje od ostatních svých příbuzných nejen velikostí, ale především zploštilým ocasem, skvěle uzpůsobeným k veslování a připomínajícím trochu bobra. V řece plné kajmanů a piraň si vede velmi zdatně. Malé kajmany požírá, velkým díky své mrštnosti uniká. Ani obávané pirani ji nevyvedou z míry - někde dokonce tvoří hlavní složku její potravy.
„Pořádný kus," chválí Bastiano. „Podle velikosti to bude určitě samec. A jak se jeho srst nádherně leskne!"
Vydra se na nás již dost vynadívala a sklouzla do vody. Zahlédnu ještě žlutavou náprsenku a zase je všude kolem klid, jako by tu ani žádný život nebyl. A přece kolik se právě v tomto okamžiku odehrává tragédií pod kalnou hladinou Mapulau, v přítmí spodních pater pralesa i ve stromových korunách prozářených sluncem!
Malí jsou požíráni většími, větší největšími a největší armádou nejmenších. I ten největší hroznýš královský, jenž právě spolkl kořist a teď jen leží a tráví, je několik dnů bezmocný proti útoku kočovných mravenců, kteří za pár hodin zanechají jen čistě obranou kostru obrovského hada i jeho dosud nestrávené poslední oběti.
Vydra se znovu vynořuje a vylézá na jeden z balvanů u břehu. V tlamě drží ulovenou rybu, do níž se chystá pustit. S lidmi se dosud nesetkala, a tak se nás nebojí.
Než mu v tom může kdokoli zabránit, zvedá jeden z míšenců ve druhé lodici pušku a vystřelí. Zachtělo se mu vzácné kožešiny, ignoroval přísný zákaz střelby, která k nám může přilákat indiány z širokého okolí. Bastianovy oči metají blesky. Tahle rána přijde míšenci draho. Smrtelně zraněná vydra sebou v posledním tažení smýkne do vody, která se okamžitě zbarví krví. Signál, na nějž čekají jako nůž ostré ocelové čelisti piraň. Jako by řeka kolem nás ožila a začala vřít. Dokonávající zvíře se s uši drásajícím zavytím ještě jednou vymrští nad hladinu. Do jeho těla se již zakouslo několik nejrychlejších rudobřichých ryb. Ostatní o překot dohánějí, co zpočátku zameškaly, jakmile dvoumetrové hnědé tělo zmizí ve vlnách. Role se vyměnily. Z lovce se stala kořist, jak jsem toho byl v amazonském pralese svědkem už mnohokrát. Tentokrát to bylo tím smutnější, že se to stalo zásahem člověka.
Bastiano okamžitě odebere míšenci pušku a strhne mu polovinu mzdy! V očích provinilce zableskne vzdor a nenávist, ale podřídí se. Od tohoto okamžiku mají Bastiano s Diegem nepřítele přímo mezi našimi lidmi. A kdoví zda jen jednoho. Je štěstí, že již dnes večer máme dorazit do Porta da Maloca. Obava z toho, že by výstřel mohl podráždit indiány v okolí, se prozatím zdá lichá. Od příhody s vydrou uplynuly již více než dvě hodiny a plavba probíhá zcela klidně. Do míst, kudy nyní plujeme, nemohl být výstřel ani zdaleka slyšet.
Diego dává znamení a lodice se blíží ke břehu. Za chvilku přistáváme. Na naše udivené pohledy nás vybízí, abychom vystoupili a následovali ho.
Naskytne se nám nečekaný pohled. Několik kamenů navršených na sebe, mezi nimi vsazená láhev, do poloviny naplněná hnijící dešťovou vodou. Za hromadou kamení zaražený primitivní kříž ze dvou ledabyle k sobě svázaných větví. A před ním se šklebí žralok roztrhané boty, napolo zpuchřelé. Druhou už dávno někam odtáhla pralesní zvěř. Nebo měl zde pohřbený muž jen jednu nohu?
Hrob neznámého tuláka sertaa. Nikdo k němu neklade květiny. Jen prales, který ho zahubil, sklání teď nad ním větve porostlé bromeliemi v tichém smířlivém gestu. A jediný, kdo se občas nad jeho hrobem pomodlí, je velká hnědá kudlanka, spínající na nedaleké větévce své ozubené paťáty v licoměrně nábožném gestu.
Co to bylo za člověka? Jak zahynul? A kdo ho tu tak podivně pohřbil?
Nikdo neví. Bastiano a Diego objevili náhodně toto místo při své první cestě do Porta da Maloca. Vypadalo to tu přesně tak jako dnes. Prázdná láhev, snad od cachassy, a roztrhaná bota. Jediné, co zůstalo po muži, který vyzval prales na souboj a prohrál.
Nemoc? Uštknutí jedovatého hada? Šipka z foukačky Waiků? Nikdo o něm nic neví, nikdo ho nepostrádá. Ani v Portu da Maloca, ani v táboře čtyřiadvacet. Přišel tedy odjinud. Garimpeiro? Zlatokop? Uprchlý trestanec? Hledač kaučuku? Lovec kožešin?

Opuštěný hrob v pralese působí stísňujícím dojmem. Jako memento nebezpečí, které tu stále někde číhá. Čím jste vy, tím jsem byl já. Čím jsem já, budete i vy. Ne, nikde to tu není napsáno jako podobné nápisy tesané do kamene na hrobkách ve spořádané Evropě. Ale ta zpuchřelá bota mluví jasněji než jakýkoli nápis.
„Mne nemůžeš zastrašit pekelným ohněm," povídá ďáblovi umírající amazonský sběrač kaučuku. „Žil jsem v sertau."
Jaký život má asi za sebou tenhle mrtvý?
Plujeme dál.
Stín Kurupiry se nad námi vznáší v čím dál tím konkrétnější podobě. Jsme jí už tak blízko! Tam kdesi vlevo za hradbou pralesa, asi třicet pětatřicet kilometrů odtud, se tyčí její nepřístupné stěny. Podaří se nám je zdolat? Najdeme cestu nahoru? A jaká překvapení nám tajemná, hrůzostrašnými legendami opředená meseta chystá?
Nedaleko se ozve slabé, sluchem sotva postřehnutelné šplouchnutí. A pak druhé a třetí. Snad drobné rybky lovící hmyz a vyskakující přitom nad hladinu.
Plop.
Něco brnkne o okraj naší pramičky a padá do vody. Ohlížím se za tím. Dlouhá tmavá tříska obalená na konci světlým chomáčkem je proudem unášena pryč.
Manuel zařve. Vmžiku ležíme na dně pramičky. Bastiano huláká vleže příkazy dalším lodicím konvoje. Suneme se vpřed podél pravého břehu. Tiché pozdravy Waiků jsou vystřelovány zleva. Střelci musí být dost vzdáleni od řeky, neboť až na onu jedinou, která zavadila o boční stěnu pramičky, nedokážou k nám ostatní šipky doletět. Dopadají ve vzdálenosti dvou tří metrů a jsou odnášeny proudem. Skoro je mi Aaiků líto. Tolik práce si dali s výrobou šipek, tak pečlivě obalili jejich konce a teď jimi tak zbytečně a bez výsledku plýtvají. Zatím.
Tisknu se k mokrému dnu loďky, tvář otlačenou od jednoho z žeber, a mačkám knoflík příručního magnetofonu. Ani pořádně nevím, co dělám. Ráno jsem se těšil, jak budu pouštět válečnou píseň Waiků přátelům při dobrém drinku v bezpečí svého pražského bytu. Netušil jsem, že ji budu přehrávat tak brzy, za zcela jiné situace bez drinku!
Něžné plop šipek dopadajících do vody, znějící jako nesmělý šepot lákající k dlouhé neznámé cestě bez návratu, je přehlušeno bojovým pištěním a krátce nato pochmurným monotónním zpěvem. Knoflíkem hlasitosti otáčím na doraz.
„Kára kusuba," huláká to znovu pralesem, „kára kusuba."
Páska dohrála. Je ticho. Jen motory pramiček vrní do rytmu. Žádné plop-plop už není slyšet. Ujeli jsme Waikům? Nebo nás sami chtěli zahnat a teď se veselí a vytahují před ženami, jak jsme před nimi prchli? Nebo se zděsili, jaká mocná hekurá vezeme s sebou, celou družinu nepřátelských bojovníků chystajících se za zpěvu válečných písní k protiútoku?
„To nebyl útok," uklidňoval nás salesiánský misionář Varezi, když jsme mu později v Portu da Maloca svou příhodu vyprávěli. „Kdyby chtěli zabíjet, střílelí by velké šípy z luků. Waikové vám jen chtěli zabránit v přistání u jejich břehu."
Budiž. Pochybuji však, že kdokoli z nás měl v té chvíli podobný úmysl.

Přístav zla

Maloca je obrovská kruhová chýše, společná pro celou indiánskou vesnici. Kolem ní jsou pak soustředěna políčka, která indiáni obdělávají. Porto da Maloca by se tedy dalo přeložit jako „Přístav u obří chýše" nebo snad trochu volněji i jako „Vesnický přístav". Mapulau zde tvoří přirozenou zátoku, jako stvořenou pro vznik přístavu. Před příchodem misionářů, kteří zde založili osadu, tu bylo jen příležitostné přístaviště pralesních dobrodruhů na cestách mezi povodím Catrimani a Demini. Také název tohoto místa býval dříve jiný. Jmenovalo se Porto do Mal - „Přístav zla".
„Z Mal se jméno upravilo na Maloca," vysvětlují misionáři, „i když tu samozřejmě žádná indiánská maloca nestála. Chtěli jsme však přinášet dobro, a ne zlo, a tak jsme původní název nemohli ponechat."
Proč se však toto místo nazývalo dříve Přístav zla?

Dovídáme se, že existuje několik verzí, ale všechny se shodují v jednom. Velmi často tu potkávalo posádky člunů nějaké nečekané, nevysvětlitelné neštěstí. Jednou zde za záhadných okolností zahynula celá skupina dvanácti garimpeiros. Leželi v okruhu dvaceti metrů od vyhaslého ohně, aniž zvedli pušky k obraně. Nikdo se též nedotkl ničeho z jejich majetku, vše zůstalo ležet na svém místě. Indiáni by věci rozebrali nebo aspoň zpřeházeli. Na těle mrtvých nebylo patrno žádné zranění.
Tahle historka mi nápadně připomínala příběh, který jsem před lety slyšel v naší krčmě na kůlech v manauském Educandos. Jde o tutéž událost? Nebo o dvě různé na sobě nezávislé a překvapivě podobné příhody?
Trochu nezdvořile zapochybuji, zda právě to, že nejsou křesťany, chybí Waikům ke štěstí. Není to právě obráceně? Nepřichází s vnucováním jiné víry rozvrácení jejich odvěkých kořenů, pevné základny, na níž stál jejich dosavadní život? Nedojde se ztrátou odvěkých tradic i ke ztrátě osobnosti, sebevědomí a v konečném důsledku i k úpadku celé komunity? Proč nám tak moc vadí, že žijí jinak než my, svým původním způsobem života, na nějž jsou odpradávna zvyklí, že mezi sebou vedou války a zabíjejí se, aby získali více žen? Vždyť křesťanské státy vedou války mnohem ničivější a zkázonosnější a jejich příčina bývá mnohem odsouzeníhodnější a absurdnější!
Manuel do mne po straně strká, abych mlčel, otec Varezi se však usmívá:
„Něco vám ukážu!"
Řekne něco italsky nejblíže stojícímu řeholníkovi a ten se po chvilce vrátí s malou lidskou hlavou v ruce.
„Tsantsa. Určitě ji znáte."
Kývnu hlavou, ale netuším, kam tím míří.
„Jejich zhotovováním jsou pověstní Jivarové, dělají je však i někteří indiáni v Brazílii, třeba kmen Munduruku nebo Šavante. Podle svého přesvědčení tím s konečnou platností pacifikují zabitého nepřítele, aby se jim nemohl po smrti mstít. Můžete mít proti tomu zvyku výhrady, ale postižený bojovník je již tak jako tak mrtvý. Výroba tsantsy ho o život nepřipraví. V poslední době však mezi indiánské kmeny, včetně několika okolních osad Waiků, pronikli překupníci, kteří těmito morbidními suvenýry zásobují trh. Nevěřili byste, jak velká je mezi americkými i evropskými turisty poptávka. I přesto, že zájemce zaplatí za jednu hlavu asi pět set dolarů. Proto se také tak rozmohla výroba napodobenin z hlav opic nebo lenochodů. Překupníci mají však především zájem o ty pravé. Vyměňují je od indiánů za láhev levného alkoholu, většinou cachassy, a přemlouvají je k zabíjení příslušníků jiných vesnic jen proto, aby měli tsants co nejvíc. Úmyslně vyprovokují válku, hlaviček na obou stranách utěšeně přibývá a zisk překupníků astronomicky roste. I takový je důsledek prvního setkání indiánských kmenů s vyslanci civilizace. Všimněte si toho rozdílu! Teď, po styku s civilizados, zabíjejí indiáni své soukmenovce proto, aby jejich vyuzené zmenšené hlavy vyměnili za láhev pálenky! A civilizados je přesvědčují, že se chovají naprosto správně. Trh je trh, obchod je obchod. A ten vládne světu bílých! Hlava, na niž se díváte, patřila člověku žijícímu tady někde v okolí. Našli jsme ji spolu s několika dalšími, které jsme již pohřbili, ve vaku jakéhosi dobrodruha, co zahynul v pralese pár kilometrů severně odtud.
Příklad s tsantsami je snad nejdrastičtější, existuje však mnoho dalších. Styk s civilizados, na nějž nejsou připraveni, může být pro Waiky smrtelný, jako se stal již pro mnoho jiných indiánských komunit. A před tím chceme Waiky ochránit. Chceme, abychom to byli my, kdo s nimi přijde do styku jako první. Abychom je na kontakt s civilizací, k němuž dřív nebo později stejně tak jako
tak musí dojít, včas připravili. Proto jsme zřídili tuto misii. Obracení na víru v tom roli nehraje a je až tím posledním, co nás zajímá. Pokud se ovšem někdo později chce s naší vírou seznámit hlouběji, pomůžeme mu v tom."
Misijní osada Porto da Maloca není velká a v pravém slova smyslu už také není pouze misijní. Dole u řeky sídlí pokřtění indiáni. Mnohem víc je však těch nepokřtěných. Zabývají se různými ručními pracemi a jejich výrobky jsou prodávány prostřednictvím salesiánského kláštera v Manausu. Za utržené peníze se pro ně nakupují pěkné látky a šaty a především nejrůznější nástroje. Misionáři je s nimi učí zacházet a pozvolna je vedou ke specializaci v práci. Učí děti i dospělé. Snaží se seznámit své žáky s úplně jiným světem, který není tak daleko a o němž neměli dosud ani tušení, s jeho odlišnými zákonitostmi i logikou.

Salesiáni jsou moderním řádem, jenž na rozdíl od některých jiných katolických řádů nelpí nekriticky na církevních dogmatech. Nepovažují pozemské bytí za slzavé údolí, mají pochopení pro život zajímavý a veselý. Chtějí mu jen dát hlubší duchovní náplň. Snaží se pomáhat těm, kteří pomoc potřebují, a to především skutkem.
„Brazilské indiány ohrožují v současné době dvě nebezpečí," pokračuje Varezi. „Jedním je pronikání civilizados, kteří o sobě prohlašují, že jsou nositeli civilizace, indiánům z ní však přinášejí jen to nejhorší. Někdy je dokonce na potkání střílejí jako divokou zvěř, zabíjejí je otrávenými potravinami. Určitě víte, že právě tím se proslavil FUNAI, úřad zřízený na ochranu indiánů. Druhým nebezpečím je skutečnost, že se jednotlivé kmeny Yanomamů mezi sebou neustále vyvražďují. V době, kdy neexistovalo první nebezpečí, bylo vždy možno tyto úbytky nahradit, ale dnes jsou vzájemné války jednou z příčin vymírání celých kmenů."
Varezi se zúčastnil i několika pacifikačních cest mezi různé klany Waiků i jiných skupin Yanomamů, aby je přiměl zastavit vzájemné nepřátelství. Byly to nebezpečné výpravy. Jeho úsilí však nikdy nemělo dlouhodobé výsledky. Tisíciletá tradice byla příliš silná. Většinou neuspěl vůbec. Pokud ano, pustili se indiáni do sebe dřív, než se misionáři vrátili do Porta da Maloca. Ti se však nenechali odradit. Byli přesvědčeni, že trpělivost přináší růže, a proto ve své snaze neustávali.
Při podobných výpravách se postupně seznamovali s mentalitou indiánů, jejich vnímáním světa a způsobem jednání. Jejich chování v mnohém připomíná děti. Jednají impulzivně, pod vlivem prvního podnětu. Mnohdy si ani neuvědomují hrozící nebezpečí, a proto se jejich činy zdají až nesmyslně odvážné či bezúčelně kruté. Jindy se chovají podle našich kritérií jako zbabělci. Jistě v tom má svůj podíl i jejich svět duchů a jejich tajná znamení. Jsou známy případy, kdy jediný neozbrojený zálesák zahnal skupinu dobře ozbrojených Yanomamů jen tím, že na ně začal řvát a nevybíravě jim nadávat. Pokud to byl garimpeiro, jejichž slovník trochu znám, ani bych se příliš nedivil.
„Jednou jsem při takové výpravě," pokračuje ve vyprávění Varezi, „nevěřil vlastním očím. Bylo to v jedné vesnici na horní Catrimani. Náčelník mě přivítal s potápěčskou helmou na hlavě. Když jsem se vyptával na její původ, dověděl jsem se následující: Před lety se na řece objevila pramice s bílým mužem, který neustále zvedal ruce a zase je dával dolů. Indiánům se zdál podezřelý, a tak ho zabili. Lodice zůstala na místě, přidržovaná ke dnu pevným černým šlahounem. Po několika dnech napadlo indiány šlahoun vytáhnout. Na jeho konci se objevila potápěčská helma a uvnitř rybami ožraný obličej jiného bělocha. Byl to zřejmě prospektor hledající na dně diamanty. Tyhle končiny jsou na drahokamy hodně bohaté. Když byl jeho druh nahoře na palubě prostřílen šípy a přestal pumpovat vzduch, potápěč se utopil."
v Jindy se u osady Porto da Maloca objevili Waikové sami. Hnali před sebou asi dvanáctiletého bílého chlapce. Jakmile viděli, že si ho misionáři všimli, zmizeli v pralese. Nikdo nevěděl, odkud chlapec pochází, nikdo ho nepostrádal. Zřejmě žil s otcem a matkou někde na samotě, jeho rodina byla Waiky přepadena, rodiče zabiti, dům spálen, plantáž zničena. Mohlo to samozřejmě být i úplně jinak. V každém případě se však chlapec dostal do zajetí, z něhož ho vysvobodilo jen to, že zešílel.
„U Yanomamů je každý pomatený tabu. Proto Waikové chlapce vrátili. Domnívají se, že do blázna vstoupilo nějaké to jejich hekurá, a neodváží se mu ublížit," končí Varezi.
Manuel si oddechne.
„Můžeme být klidní," obrací se ke mně. „Od Waiků nám nebezpečí nehrozí!"
Hovor se stáčí na amazonské legendy a pověsti. Co soudí misionáři o legendě, která dala Amazonce, největší řece světa, její jméno? Mají podle nich zkazky
o kmeni válečnických žen reálný podklad?
Varezi se usmívá. Asi nejsem první, kdo se ho na podobné věci ptá.
„Těžko říct. Možná to je pravda. Zprávy pocházejí ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. O boji s kmenem žen, podobných svými válečnickými schopnostmi Amazonkám z řeckých legend, píše kronikář Orellanovy výpravy, páter Gaspar de Carvajal už v roce 1542. Mělo k němu dojít někde v okolí soutoku Amazonky s Madeirou nedaleko Manausu. Podle Carvajala měly zcela bílou pleť, byly velmi vysoké a dlouhovlasé. Plavé vlasy si splétaly do copů a nosily je omotané kolem hlavy. Až na bederní roušku chodily nahé, bojovaly luky a šípy a byly to tak skvělé a udatné bojovnice, že se každá

z nich vyrovnala deseti indiánům. Carvajal byl kněz a řekl bych, že jeho cestopis dokazuje, že neměl ve zvyku si vymýšlet.
Nezávisle na Carvajalově svědectví se v celé Amazonii udržuje přesvědčení, že v pralesích vládl mocný kmen bojovných žen, držící v područí všechny sousední kmeny. A proč je už dlouho nikdo nespatřil? Pověstí o tom je několik. Jedna z nich vypráví, že bojovné ženy vlastnily kouzelné bambusové flétny jakui, které je činily nepřemožitelnými. Nakonec se však muži těchto fléten uskokem zmocnili a od těch časů je bedlivě střeží. Bez kouzelných fléten ztratily Amazonky svou sílu a byly v následném boji s muži poraženy a pobity. Dodnes však mají indiáni strach, aby se z jejich žen nestaly stejně zdatné bojovnice. A tak není žádné indiánce dovoleno nejen na takovou flétnu hrát, ale dokonce ji nesmí ani spatřit. Během slavností, při nichž muži na flétny hrají, musí ženy pod pohrůžkou citelného trestu zůstat v chýších. Po skončení obřadu jsou flétny pečlivě zabaleny a ukryty ve zvláštním přístřešku. Podle indiánů se ten kmen bojovných žen nazýval Jamuricumá. Některé kmeny amazonských indiánů pořádají stejnojmenné vzpomínkové obřady s tanci na počest slavných válečnických žen dodnes."
„Třeba je někde v pralese dosud ukryto město, kam byli přiváděni vybraní zajatci, aby bojovným ženám zajistili nový dorost," zasní se Manuel. „Třeba tam prošlé válečnice žijí i nyní?" Je na něm vidět, že by nic nenamítal, kdyby se s nimi mohl blíže seznámit.
„Aby si udržely charakteristické rysy své rasy, bílou pleť, plavé vlasy a vysokou Štíhlou postavu, musely by se nechat oplodňovat muži stejného typu, nikoli okolními indiány, kteří jsou ve všech směrech naprosto odlišní," namítnu.
Manuel se však nedá:
„Nikdo neví, co prales skrývá. To skalní město bílých Amazonek může být ukryto třeba někde na vrcholku obtížně dostupných hor nebo v nepřístupné džungli."
Varezi se znovu usměje: „Těžko. Jednak podle pověsti snad ani o žádné město nešlo, jen o řadu osad jako všechny ostatní. A i kdyby skutečně o město šlo, jakás takáš naděje snad mohla přežít až do roku 1975. Před třemi lety však padla. Dnes lze již s určitostí říct, že pokud by mělo být takové město z kamene, nemůže v Brazílii existovat."
„Jak si tím můžete být tak jist?" ptám se nedůvěřivě. „Na mnoha místech pralesa dosud nestanula noha bělocha, jsou tu obrovská neprobádaná území a při pohledu z letadla může být vše přikryto zeleným kobercem obrovských stromů!"
„Na základě tajné vládní akce RADÁM, což je odvozeno ze sousloví Radar Amazon, byl z letadel radarem dlouhodobě přesně mapován povrch celé Brazílie. Letadla startovala tajně ve dne i v noci, za každého počasí, a mapovala horstva, půdu, vodu i vegetaci. Před třemi lety bylo vše skončeno. Teď začalo vyhodnocování snímků, které bude trvat dlouho. Cílem této nesmírně náročné akce nebylo samozřejmě hledání ztracených měst, ale celkový průzkum možností dalšího rozvoje Amazonie, zpočátku hlavně z hlediska jejího geologického bohatství a nového osídlení na kultivovatelné půdě. Na mapách RADÁM by se však musely objevit i zříceniny jakéhokoli kamenného města ztraceného v džungli."
Manuel jen pochybovačně pohodil hlavou, ale Varezi pokračoval:
„Na základě přesných údajů map byly na vybraná místa v pralese vysazeny helikoptérami týmy geologů, půdních odborníků, lesních a plantážních specialistů, zoologů i botaniků. Mnoho lidí přitom zahynulo při haváriích, podlehlo nemocem, padlo pod šípy indiánů nebo se prostě ztratilo v divočině. Bylo však učiněno mnoho nových objevů. Tak byla například objevena nová, dosud zcela neznámá řeka, dlouhá šest set padesát kilometrů, nemluvě o bohatých nalezištích nejrůznějších nerostů a ropy, zjištěno rozšíření některých druhů vzácných dřevin zoufale hledaných nábytkářským průmyslem a podobně. A víte, že je Amazonie plná zlata? Jen z oblasti řeky Tapajos přichází měsíčně přes půl tuny tohoto kovu. A díky projektu RADÁM byly nalezeny nové zlatonosné oblasti. Zlatokopové se tam hrnou po stovkách."
Vzpomněl jsem si na svou návštěvu zlatokopeckého tábora na Tapajosu před osmi lety. Bylo to v kopcích u řeky Rio das Tropos nedaleko jejího ústí do Tapajosu. Jacareacanga se to tam jmenovalo. V překladu to znamená „Doupě žakara". Žakarem tu nazývají všechny druhy kajmanů. Většinou však mají na mysli největšího z nich, kajmana černého. Ten dorůstá v oblastech odlehlých od civilizace délky až šest metrů a indiáni tvrdí, že se nerozpakuje zaútočit i na člověka. Stěží by kdo mohl

vymyslet pro onen zlatokopecký tábor přiléhavější název. Kolik zlatokopů pohltilo Jacareacanga, kolik jich nikdy nevydalo zpět! Můj průvodce mi tehdy říkal, že v okolí jsou rozesety hroby nejméně tří tisíc hledačů zlata, k nimž se štěstí otočilo zády. Někteří zemřeli následkem nemocí, většinu z nich však mají na svědomí kulky ze vzájemných přestřelek.
„Zde v okolí je hodně drahých kamenů, hlavně diamantů a smaragdů," pokračuje Varezi. „Na sever odtud kolem Catrimani a v pohoří Parima je několik táborů garimpeiros. Jak to vypadá, bude jich tu stále víc a víc."
Zajímá mě, jak to vypadá kolem mesety Kurupira. Nerad bych se trmácel pralesem jen proto, abych ji našel obleženou tábory prospektorů.
Misionáři naštěstí nevědí o nikom, kdo by tam kutal. Ta stolová hora má - bůhví proč - opravdu špatnou pověst. Mají z ní strach nejen Waikové, ale všichni, kdo se do této oblasti dostanou. Ovšem pokud by se tam něco našlo, hned se to rozkřikne, a pak pověst nepověst, garimpeiros se tam pohrnou jeden přes druhého a budou ochotni postavit se i samotnému indiánskému ďáblu. Před lety tu na venezuelské straně působila nějaká expedice, která též objevila prameny Orinoka, vyvěrající pod Kurupirou. Od těch dob sem kromě několika potulných zálesáků nikdo nezavítal. Nahoře na mesetě dosud člověk určitě nestanul, na to prý můžeme vzít jed.
Aspoň tahle zpráva nás potěšila. Rozhodně jsme nečekali, že pětadvacet kilometrů od tajemné stolové hory vyslechneme od misionářů poslední zprávy o tom, jak rychle a s využitím nejmodernější techniky pokračuje dobývání amazonského pralesa. Bylo mi z toho smutno. Viděl jsem obrovské buldozery razící cestu pralesem

---------PROJEKTOVANÁ A ZČÁSTI
JIŽ POSTAVENÁ DÁLNICE PERINETRAL NORTE

Trasa naší výpravy ke Kurupiře

Viděl jsem rozsáhlé úseky pralesa vypálené osadníky i opuštěné osady znovu zarůstající křovinatou džunglí. Boj člověka proti pralesu vstupuje do rozhodující fáze. Brazílie se chce stát do roku 2000 jednou ze světových velmocí a záruku uskutečnění této touhy spatřuje v Amazonii. Prales jí brání, musí být tedy poražen. Je to gigantický, odvážný projekt. Skrývá však strašné nebezpečí. Existuje něco, čemu se říká ekologická rovnováha. Kdoví zda „inferno verde" nemá v této hře na život a na smrt v záloze poslední bojový trumf, zda okamžik jeho zániku nebude znamenat i zničení podmínek nutných k životu jeho zdánlivého přemožitele.
„Máme tu nedaleko i další záhady, pokud vás to zajímá," pokračuje Varezi. „Tvrdí se, že severně odtud na horní Uraricoeře žije tajemný kmen bílých, mimořádně vzrostlých mužů. Tedy takových, jací by se k těm legendárním Carvajalovým Amazonkám hodili. Kdoví jestli to nemá přece jen nějakou souvislost s těmi bojovnými ženami Jamuricumá, jejichž pleť měla být též bílá a postava rovněž velmi vysoká. Svědectví o tom bílém kmeni podává i známý cestovatel a antropolog Marcel Homet. Narazil v džungli na dva bílé muže, on jim říká indiáni, kteří však zmizeli dřív, než se mu s nimi podařilo navázat kontakt. Kromě bílé pleti měli prý orlí nosy, široká čela a velké oči. Celkově to byli velmi hezcí lidé. Homet prohlásil, že mu připadali povědomí. Jeho průvodce tvrdil, že to jsou nebezpeční a ukrutní bojovníci, příslušníci kmene Waika. Unášejí prý bílé ženy, aby si jejich potomci udrželi bílou barvu pleti. Toto označení je však nesmysl. Waikové jsou typičtí indiáni, Yanomamové. Průvodce slyšel o ukrutných Waicích i o bílých indiánech a spojil si oba pojmy dohromady. I plukovník Fawcett se o takzvaných bílých indiánech zmiňuje. Koneckonců, píše o nich i Carvajal. Orellanova výprava se s nimi setkala dokonce dříve než s bílými Amazonkami, někde poblíž soutoku řeky Napo, po níž pluli, s Amazonkou. Tedy ještě na území dnešního Peru. Do indiánské vesnice, kde si stavěli novou loď, přišli tehdy čtyři bílí, velmi vysocí muži. Carvajal píše, že byli o celou píď, to je asi o čtvrt metru, vyšší než největší křesťané, tedy Španělé. Nikdo nemá ponětí, co to bylo za kmen. Indiáni to nebyli, i když se jim tak často říká. Možná že jde dokonce o potomky starověkých Féničanů, kteří dosáhli Jižní Ameriky dávno před Kolumbem. Nebo nějaké úplně jiné rasy. Typově se zdají nejvíc podobní Vikingům. Těch pověstí o obrovitých bílých lidech najdete v Amazonii spoustu.

„Když jsme u těch bílých zvláštností," přidává se jiný misionář, „nedaleko odtud směrem na sever se prý vyskytují bílí jaguáři. Nikoli albíni. Oči nejsou červené. Mají barvu jantaru nebo medového topazu, srst je sněhobílá, skvrny temně šedé. Proč ne? Když můžou být bílí tygři a lvi, proč ne jaguáři? I když sám jsem nikdy žádného neviděl. Ani jeho kůži."
„Ve stejné oblasti se nachází ještě jedna záhada - slavná Pedra Pintada, Pomalovaná skála," ujímá se zase slova Varezi. „Je na ní spousta kreseb, pocházejících prokazatelně z doby dávno před příchodem Evropanů. Najdete mezi nimi i takové, které by vás mohly zajímat. Zobrazení velmi podobná různým druhům dinosaurů a ptakoještěrů. Neptejte se mě však, kdo, kdy a podle jakých vzorů je tam maloval.!
Jestli chcete věřit v existenci předvěkých zvířat na vrcholové plošině Kurupiry, jak o tom píše Doyle, můžete si myslet, že se před dávnými věky někomu podařilo vyšplhat nahoru a pak na Pedra Pintada namaloval to, co tam spatřil. Vzdálenost mezi oběma místy není zas až tak velká. Ale na jednu věc byste si pozor dát měli. Všichni zdejší indiáni jsou přesvědčeni o tom, že tu v okolí žije velký, mimořádně silný lidoop, něco jako himalájský yetti. Říkají mu mapinguary a mluví o něm hodně konkrétně. Chodí prý po dvou, má hustou rezavou srst, velké špičáky a dlouhé drá-povité nehty. Je však nesmírně obtížné ho zabít. Šípy i kulky se od něj odrážejí, usmrcen může být jen střelou do břicha. Není prý příliš hojný, ale mnozí zde žijící Waikové tvrdí, že ho na vlastní oči viděli. A co víc, zprávy o stejném tvoru přicházejí i z jiných míst, dokonce až z Venezuely, i když tam jim říkají didi. Jo, a taky si dejte pozor na lidožravé liány. Stáhnou vás prý svými trnitými šlahouny, probodají, spoutají a vysají. Zní to trochu divně, ale všichni indiáni tady na stanici tvrdí, že v okolí Kurupiry rostou. Sami nevíme, co si o tom myslet. Konečně, těch divných věcí je tu víc. Některé jsou samozřejmě pouhé pohádky. Waikové třeba spojují Kurupiru s jakýmisi podivnými štíhlými tvory s velkou vejčitou hlavou a ohromnýma černýma očima bez bělma, které ve tmě září. Nos nemají, jen nozdry. Rty také ne. Jsou prý o něco větší než člověk, chodí vzpřímeně, lidé to však určitě nejsou. Kůži mají holou a vrásčitou, na rukou čtyři prsty s velkými drápy, na nohou prsty jen tři. Jsou to prý démoni Kurupirovy družiny. Waikové je nazývají rakahaši. Pověrčiví zlatokopové, kteří těm povídačkám věří, jim říkají démos do inferno verde - „démoni zeleného pekla". Moc působivý název. Nebo další příklad holého výmyslu. Někde kolem, hlavně při břehu větších řek a jezer, tu prý běhá jakýsi až třímetrový pštros s obrovitou hlavou a velkým zahnutým zobákem. Waikové mu říkají šikira. Dalo by se to přeložit jako pták hrůzy, hrůzopták. Indiáni tvrdí, že má místo křídel pracky s drápy. Běhá prý tak rychle, že každého dožene, tím strašným zobákem zabije a roztrhá. Hrůzostrašný tvor vytvořený lidskou fantazií z několika jiných, to je typické. Takovým povídačkám se věřit nedá. Je to podobné, jako byste v Evropě věřili na existenci bytostí z pohádek, vodníků, rohatých čertů nebo draků. Konečně, vždyť i ti evropští draci se hodně podobají dinosaurům nebo ptakoještěrům. Tak proč po nich nepátráte tam u vás? A pokud jde o indiány, máme zkušenost s tím, že m toho navymýšlejí desetkrát víc než dávní Evropané!"
Varezi ještě dlouho vyprávěl o záhadách a pověstech zeleného pekla. Co z toho všeho je skutečností a co pouhou legendou nebo výmyslem? V Portu da Maloca najímáme nosiče a indiánského průvodce. Bez pomoci a přemlouvání misionářů by to byl úkol nad naše síly. I pokřtění indiáni mají hrůzu před démonem pralesa. Kamkoli jsou s námi ochotni jít, jen ne k naší stolové hoře. Nakonec se nám přece jen daří dát dohromady šest „dobrovolníků" - čtyři nosiče a dva průvodce. Budoucnost měla ukázat, že přes konečný příslib byly jejich úmysly zřejmě hned od počátku odlišné od našich.
Zajímalo nás, zda se misionáři sami někdy ke Kurupiře podívali. Vždyť od ní byli vzdáleni jen pětadvacet kilometrů! Překvapilo nás, že je to nikdy ani nenapadlo.
O tom, že tam indiáni kladou sídlo démona amazonského pralesa, věděli. Ale prosím vás, indián si toho navymýšlí, nemůžete za každou jejich povídačkou hledat reálný podklad. To byste pak museli vyrazit i na ostatní mesety lovit hekurá - a kdoví co ještě dalšího. Na některých z těchto stolových hor už přistáli výzkumníci s helikoptérami a nic mimořádného tam nenašli. Pravda, nějaké nové druhy orchidejí, bromélií, masožravých rostlin nebo žab. Ale žádné předvěké příšery ani velká neznámá zvířata. Jsme tu proto, abychom indiány postupně zasvěcovali do našeho pojetí světa, a ne proto, abychom podlehli tomu jejich. To byl názor misionářů.
Něco pravdy na tom je. Já však chci pronikat do původní atmosféry pralesa! Prastará indiánská legenda o stolové hoře Kurupira je tak podivná, že rozhodně stojí za prozkoumání. Nechci do této

nádherné divočiny vnášet cizorodé prvky, chci ji poznat takovou, jaká skutečně je. Kdoví jak dlouho takovou zůstane!
„Předělávání" původního životního stylu indiánských kmenů má své stinné stránky. Vzpomněl jsem si na osud indiánů Héta, objevených v brazilském pralese relativně nedávno - v roce 1955. Za necelých dvacet let od okamžiku, kdy s nimi výzkumníci navázali kontakt, přestali Hétové existovat. Podobný byl i osud mnoha dalších indiánských kmenů - a kdoví na kolik z nich ještě čeká.
Hétové se mi vryli do paměti proto, že při jejich objevení i při poznání způsobu jejich života sehrál mimořádnou roli moravský cestovatel a etnograf Vladimír Kozák, ve světě uznávaný a u nás prakticky neznámý. I misionáři v Portu da Maloca jeho jméno znají.
Kozák se narodil v roce 1897. Odmalička hltal mayovky a Vinnetou byl jeho nejoblíbenějším hrdinou. Probudil v něm obrovský zájem o indiány, který ho neopustil do konce života. Po studiích na brněnské technice pracoval asi tři roky jako inženýr, ale v roce 1923 podlehl volání dávného snu, odjel do Brazílie a usadil se tam. O dva roky později již podnikl svou první výpravu mezi indiány skupiny Aimoré, po níž následovaly cesty k mnoha dalším divoce žijícím kmenům. Na většině těchto výprav ho doprovázela jeho sestra, nadaná stejnou odvahou a dobrodružným duchem.
Kozák měl nejen vynikající etnografický postřeh, ale také dobře fotografoval a maloval, což podstatně zvyšovalo vědeckou hodnotu jeho expedic.
V listopadu 1955 byl jako fotograf univerzity přizván k výpravě organizované k vypátrání neznámých indiánů, hlášených z oblasti řeky Ivai v severozápadní části brazilského státu Paraná. Kozákovou zásluhou skončila expedice úspěšně a navázala s Héty první kontakt. O dva měsíce později se mezi ně Kozák vypravil znovu a věnoval se jim pak soustavně až do roku 1974, kdy byl kmen v důsledku styku s civilizací vyhuben a mizí po něm poslední stopa. Podrobně popsal a zdokumentoval jejich způsob života, jejich zvyky, lovecké, svatební i pohřební rituály, výrobu zbraní a užitkových předmětů, získávání potravy, způsoby léčení, legendy a pověry.
V době, kdy je Kozák poznal, byli již Hétové pokojní a mírní. Ale sami vyprávěli, že jejich minulost tak zcela mírumilovná nebyla. Ještě před nepříliš vzdálenou dobou byli kanibaly. Se zvláštní rozkoší si pochutnávali na zbloudilých lovcích kožešin, zálesácích nebo sběračích kaučuku, kteří jim padli do zajetí. Zajatec musel pokleknout a vložit hlavu do podélně rozštípnutého kmene stromu, zajištěného klínem. Po vyražení klínu byla hlava oběti rozdrcena. Pak byl zajatec sněden a jeho bezhlavá kostra položena u cesty či do potoka nedaleko vesnice, aby zastrašila ostatní cizince. Podobné zvyky mají ostatně některé kmeny v Amazonii dodnes.
Kozákovi se podařilo získat též několik vzácných sošek zlých duchů mou, kterých se Hétové velmi obávali. Věřili, že mou žijí v pralese a vracejí se vždy v okamžiku smrti, ať již člověka či zvířete zabitého při lovu. Sledují též neslyšně lidi kráčející džunglí. Jsou neviditelní, ale Hétové věřili, že jejich přítomnost lze odhalit podle nepříjemného pachu. Sošky mou byly zhotoveny z černého včelího vosku, většinou měly tělo bachraté žáby a hlavu podobnou hlavě kapybary, někdy však měly lidskou podobu. Oči byly znázorněny dvěma rudými okvětními lístky, vtlačenými do měkkého vosku.
Zvyk vyrábět figurky zlých duchů a démonů z černého včelího vosku je ostatně rozšířen u mnoha kmenů brazilských indiánů. Rovněž Waikové tak ztvárňují svá hekurá a misionáři nám ukazují mnoho nejrůznějších voskových sošek od zcela malých po téměř čtvrtmetrové, které zhotovili jejich chráněnci. Figurky jsou stejně jako ostatní rukodělné etnografické výrobky prodávány prostřednictvím salesiánského kláštera svaté Terezy v Manausu nebo ve specializované indiánské prodejně „U Kolibříka". Hned na místě si vybírám několik nejhezčích. Jsou mezi nimi i sošky zpodobňující samotného Kurupiru. Jeho pojetí je sice dost nejednotné, ale právě ta různotvárnost je nesmírně zajímavá. Každý z tvůrců se nechal unášet na křídlech vlastní fantazie. Koneckonců i samotné legendy líčí Kurupiru v mnoha různých podobách. Misionáři nám potvrzují, že se podle pověstí dokáže změnit z trpaslíka v obra a naopak, že jezdí po pralese na zádech pekariho, aby nalákal chtivé lovce, které pak zahubí, že se toulá pralesem s chodidly postavenými obráceně, s prsty vzadu a patou vpředu, aby ho nikdo nedokázal vystopovat. Ještě je toho hodně, co se o něm vypráví. Některá líčení jsou celkem úsměvná, z jiných běhá po zádech mráz. Nejvíc hrůzy je skryto v těch, která nehovoří o Kurupirovi jako o konkrétní bytosti, ale jako o neosobním koncentrovaném zlu, jež zahubí každého, kdo se jeho sídlu přiblíží.

Toho večera před posledním úsekem naší cesty měním houpavou hamaku za civilizovanou postel. Nemohu tvrdit, že to není příjemné. Ležím v čistém pokojíku s křížem na stěně, vykoupaný a svěží, mé myšlenky se však už toulají bůhví kde. Pětadvacet kilometrů odtud vycházejí hvězdy nad tajemnou stolovou horou, jejíž vrcholová plošina představuje stovky milionů let svět sám pro sebe, dokonale izolovaný od okolního pralesa. Je mi, jako bych se chystal vystoupit na povrch jiné planety, na níž se můžeme setkat s čímkoli a nic nás nesmí překvapit. A indiánské pověsti o démonu pralesa věřím. Něco zvláštního tam musí být. V nejbližších dnech bychom měli zjistit co.
Vyhlédnu oknem na blízkou řeku. Křižují nad ní velcí vodní netopýři lovící ryby. Létají nízko nad vodou, takže se zadníma nohama téměř dotýkají hladiny. Jejich nesmírně citlivý sonarový systém zaznamenává každé zachvění vody, prozrazující přítomnost ryby těsně pod hladinou. Po lokalizaci kořisti se netopýr bleskově potopí a v okamžiku je zase ve vzduchu. V drápech drží zmítající se rybku a odnáší ji ke břehu na klidné místo, kde začne hodovat.
Nejsou to však jen netopýři, kdo v té době loví. Pod jedním z nich náhle vyrazí z vody obrovská otevřená tlama a ušatý létavec, příliš zaujatý vlastním lovem, v ní zmizí dřív, než může nabrat výšku a uniknout do bezpečí. V houstnoucím šeru není možno rozeznat útočníka. Ozve se jen hlasité šplouchnutí a pak se nad Přístavem zla, místem nevysvětlitelných neštěstí, rozhostí opět ticho.
Podívám se do tmy dozadu přes řeku. Tam kdesi se tyčí k nebi strmé stěny mesety Kurupira, černější než noc. Jsou tak blízko. A čekají na nás!

Hradby neznáma

Jsme na cestě již druhý den. Klopýtáme přes vývraty, kořeny, místy se prodíráme hustým porostem, pak zase kráčíme v šeru pod klenbou vysokých stromů.
Kousek za misijní osadou narazíme na dvě opuštěné, dokonale maskované lovecké chýše Waiků, nazývané tapiri. První se rozpadává a střecha z palmového listí byla už dávno odvátá větrem. Zato druhá vypadá podezřele zachovale. Dlouho trvá, než se odvážíme dovnitř. Teprve tam nabýváme jistoty, že její majitel je už kdesi za horami. Kostru chýše tvoří tyče a kůly zaražené do země, stěny jsou spleteny z palmového listí, stejně jako střecha. Uvnitř visí od stropu jakási miska zhotovená ze skořápky velkého ořechovitého plodu, z rohu na nás mžourá černé ztrouchnivělé prkno porostlé houbou a na zemi se povaluje vydlabané poleno, které snad kdysi sloužilo jako jídelní mísa.
Všech šest indiánů, kteří nakonec souhlasili, že nás ke stolové hoře doprovodí, nemá očividně z chýše velkou radost. Neustále navrhují, abychom se vrátili. Po záporné odpovědi nás aspoň nutí ke spěchu. Asi proto, aby nás za naši neústupnost vytrestali. Mohou být klidní. Kurupira, kterou již cítíme ve všech pórech, nás přitahuje tím víc, čím jsme k ní blíž.
Procházíme bambusovými houštinami, brodíme se mokřinami, zdoláváme návrší porostlá pralesními velikány bránícími v rozhledu. Plašíme tukany, kteří před námi odlétají s rozzlobeným skřekem, i hejna drobných papoušků, z nichž někteří v nečekané hravosti usedají i na zavazadla na zádech nosičů.
Náš průvodce Alfonso, pokřtěný indián, nás vede s tak přímočarou a neomylnou jistotou, až ho začínáme podezírat, zda jdeme opravdu správně. Jak se tak přesně dokáže orientovat v pralese v místech, kde v životě nebyl a kde navíc není žádný výraznější orientační bod? Nevodí nás jen kolem dokola a nezavede nás nakonec vyčerpané zase zpět do misijní osady, šťastné, že jsme se ve zdraví dostali mezi lidi a proklínající jakoukoli myšlenku na Kurupiru?
Nezbývá, než věřit, i když Bastiano a Diego mají podezření, že se stáčíme do kruhu. Jdeme za sebou husím pochodem. Vpředu Alfonso s dalším indiánským průvodcem, pak já s Manuelem, oba inženýři a průvod uzavírají nosiči. Na noc rozbijeme provizorní tábor a následujícího dne brzy ráno vyrážíme na cestu.
Zaujmou mě tukani. Je jich mnoho druhů a spolu s blízce příbuznými arassarii jsou nápadní obrovskými zobáky. Vypadá to, jako by ptáci jejich obrovskou váhu nemohli ani uzvednout. Zobáky jsou však vyplněny vzduchovými komůrkami, takže jsou navzdory své velikosti neuvěřitelně lehké. Tukani jsou stále v pohybu. Poskakují z větve na větev v nejvyšším patře pralesa a neustále přitom pokřikují. Na zem nikdy nesestupují - když se chtějí napít nebo vykoupat, užívají k tomu vody, která se

zachytila ve stromových děrách nebo mezi listy bromelií. Nejvíce příležitosti k jejich pozorování je na okrajích světlin, kde sestupují i na nižší větve. Zajímavé je sledovat tukana při požírání menších plodů a bobulí, které vzhledem ke svému velkému zobáku nemůže spolknout přímo. Utržený plod si akrobaticky nadhodí do vzduchu, opět jej zachytí a polyká s hlavou kolmo vztyčenou. Polykání jednotlivých bobulí následuje tak rychle za sebou, že se zdá, jako by pták cvičil nebo se někomu klaněl.
Ukloním se také jednomu zvlášť horlivému tukanovi, to však již vycházíme na rozsáhlou světlinu, porostlou jen nízkou vegetací. Půda je tu silně podmáčená. Z příšeří na druhém konci vytéká potok. Alfonso znejistí. Manuel však sleduje kompas nad leteckou mapou a zdá se, že je spokojen. Netušíme, jaké nebezpečí se k nám v té chvíli řítí. Ještě nikdy nebyla naše výprava tak blízko konce.
Nad lesem se objeví vířivý šedavý mrak. Neustále mění tvar, hned se rozvíjí do šíře, hned se zužuje, pak vztahuje postranní chapadla až k okrajům světliny. Bleskově se blíží. Už zaujímá nejméně polovinu šířky světliny, chvílemi i víc. Zaslechneme sílící šumění.
"K zemi," zařve Alfonso. Vtlačíme se do mokřiny. Jeden z nosičů začíná i s nákladem prchat zpět. Alfonso na něj cosi vykřikne a indián zmizí v mokřadním porostu na zemi stejně jako my.
„Sršni," zavyje Alfonso. „Kočovní sršni!" Šedočerný mrak přelétává nad námi, rozvinutý přes celou světlinu. Zastíní slunce a naplní prostor temným bzučením. Letí nízko, tři až pět metrů nad zemí. Nedaleko něco zaječí. Koutkem oka postřehnu velkého chápana, řítícího se k zemi a zrní tajícího se v kotrmelcích u okraje lesa. V okamžiku se změní v neforemnou černou kouli, jejíž pohyb zvolna ustává. Hlavní roj se již přehnal, jen nad místem útoku víří neustále mihotavý, na špici postavený temný kužel drobných těl. V dálce se vytvoří jiný, mnohem větší, snad úměrný velikosti oběti. Teprve po chvíli se opozdilci vydají za svými společníky, kteří již zmizeli za protějšími stromy.
Všude je opět ticho. Snad až přílišné. Jako nad všemi místy, kudy se přehnala smrt.
„Kočovní sršni," opakuje Alfonso a ždímá si košili, promočenou z močálu skrz naskrz. My ostatní na tom nejsme lip. „Kdybychom zůstali stát a oni nás spatřili, byl to náš konec!"
Odtrhávám si přisáté hnusné pijavky, i když se to prý nemá, a nevím, co si o tom všem mám myslet. V životě jsem o kočovných sršních neslyšel. Ostatně, ten přídomek „kočovní" nebude asi úplně přesný. Manuel mi přeložil do angličtiny jejich název jako „army hornets". Odpovídá názvu kočovných mravenců, kterým se v angličtině říká „army ants". Slovo „army" však neznamená „kočovní", ale „vojenští", tedy vlastně něco jako „útoční". Nájezd těch žlutočerně pruhovaných bestií nebude mít asi s kočováním nic společného. Zřejmě jde o nějaký druh mimořádně útočných obrovských vos, ženoucích se z neznámého důvodu v gigantickém roji krajinou. Nevím však o tom, že by něco takového v Jižní Americe existovalo. Ale v jihovýchodní Asii ano. Znám tam nejméně tři druhy obrovitých vos, proslulé svou agresivitou. V Indonésii jsou oblasti, kde znemožňují pobyt člověka. Přes husté zalidnění této země zůstávají tyto kraje neosídleny. Ten příšerný roj, který se tu před chvílí přehnal, jsem však viděl na vlastní oči.
Nebo snad ty obrovské vosy opravdu žene stejný pud jako stěhovavé mravence? Někde ve skalách mohly mít hnízdo, které zaniklo. Možná zeje v určitých intervalech, kdy vše kolem sebe vybijí, samy zničí a povraždí larvy, podobně jako na podzim sršni v Evropě. Zatímco se však evropští sršni rozlétají jednotlivě a po krátké době s příchodem zimy hynou, spojují se možná tito žíhaní běženci v obrovské společné roje a vydávají se spolu s mladými královnami na ničitelskou pouť, při níž pátrají po novém místě k uhnízdění a přitom slepě útočí na vše živé.
„Mají obrovitá hnízda ve stěnách Kurupiry," sděluje Alfonso. „Čas od času je opouštějí, shluknou se v obrovský roj a rozletí se do kraje. Nejraději létají nad světlinami a nad toky pralesních řek."
Jak to může vědět, když u Kurupiry nikdy nebyl, napadlo mě. Bylo jisté, že nás chce od další cesty za každou cenu odradit a je tajemné stolové hoře ochoten okamžitě přisoudit všechny skutečné i neskutečné hrůzy. Nebo jsou opravdu ti žíhaní smrtonoši s Kurupirou spojeni a jsou třeba i jednou z příčin její ďábelské legendy? Nebo aspoň předsunutou hlídkou, střežící jiné, daleko nebezpečnější tajemství?
Chvíli se bavím fantastickou představou, že se tu v pařeništi brazilského pralesa vyvíjí nový druh sociálního hmyzu, shlukujícího se do obrovských rojů, nadaného schopností rychlého letu a vybaveného smrtonosným jedovatým žihadlem. Kdyby se odtud začal šířit do jiných oblastí, byl by

takový mnohamilionový útočící roj nepřemožitelným nepřítelem nejen pro pralesní osady, ale i pro velká města.
Cesta pokračuje, nové vjemy zatlačují vzpomínku na sršni zabijáky. Znovu se dostáváme do vysokého lesa. Na protější větvi se náhle vztyčí podivná bílá opice a zvědavě, beze strachu, si nás prohlíží. Není větší než kočka. Nejnápadnější je hlava, celá lysá a stejně jako stařecky vyhlížející obličej zbarvena dorůžova. Opice se vůbec nebojí, naopak, posměšně se šklebí. Růžový uakari. Vsadil bych se, že je to právě on, kdo dal vznik indiánské pověsti o potměšilém trpaslíkovi Matu Tapere. Výraz jeho obličeje, umocněný plešatou hlavou a dvěma lícními laloky, s nosem i ústy téměř lidskými, zosobňuje zakrslého starce, užírajícího se žlučovitou zlobou na celý svět a připraveného uškodit, jakmile se mu k tomu naskytne příležitost. Teď tu stojí jako stráž na hranicích Ztraceného světa a zvedá proti nám ruku v gestu, které může značit jen jediné: „Došli jste až na samu hranici - dál ani krok!" Neposlechneme. Růžolící trpaslík pokrčí rameny: „Dobře, sami jste to chtěli." Pak začne směšně kolébavým pohybem šplhat po velkém, lišejníkem porostlém stromě, v jehož koruně nakonec zmizí. V témž okamžiku spustí protestující pokřik vřešťani. Ano, jsme na hranicích Ztraceného světa!
V duchu si promítnu popis cesty z Doyleova románu, který znám skoro nazpaměť, a srovnávám ho se skutečností.
Z Manausu jsme po tři dny pluli na parníku Esmeralda směrem severozápadním, líčí v závěru sedmé kapitoly plavbu výpravy reportér Daily Gazette E. D. Malone, protiproudu, který i zde, tisíc mil od ústí, byl tak ohromný, že z jeho středu se jevily na vzdálené čáře obzoru oba břehy jenom jako stíny.
Je nad slunce jasnější, že jde o plavbu proti proudu Ria Negra.
Malone pokračuje:
Čtvrtého dne po odjezdu z Manausu obrátili jsme se do jednoho přítoku, který při svém ústí byl o málo menší řeky hlavní (zde šlo o široké deltovité ústí Demini). Ale úžil se rychle a po další dvoudenní plavbě jsme dospěli do jedné indiánské vesnice. Tam trval profesor na tom, abychom vystoupili na břeh a aby byla Esmeralda poslána zpět do Manausu (toto místo by mohlo být zhruba někde v oblasti nad táborem čtyřiadvacet). Vysvětloval nám, že záhy doplujeme k proudům a slapům, které by její další použití učinily nemožným. Soukromě pak dodával, že se teď již blížíme ke vchodu do neznámých končin a že bude tím lépe, čím méně lidí zasvětíme do našeho plánu.
V osmé kapitole románu pak popis cesty pokračuje dál, přerušován ovšem líčením zážitků účastníků výpravy, které vynechávám:
Po dva dny jsme pluli proti proudu mohutné řeky o šířce několika set metrů. Její voda byla temná, ale průzračná "tj. cesta pokračovala vzhůru proti toku Demini, patřící mezi takzvané „černé řeky") ... Dvakrát jsme narazili na peřeje a pokaždé jsme museli nésti čluny asi půl míle, abychom se jim vyhnuli... Asi kolem třetí hodiny odpolední jsme dopluli k velmi příkrým slapům, více než míli dlouhým ... Do večera jsme tyto slapy obešli a pluli jsme asi deset mil od nich, načež jsme na noc zakotvili. Počítám, že jsme na tomto místě byli od hlavní řeky (tj. od Ria Negra) vzdáleni nejméně sto mil vzhůru po přítoku (tj. po Demini - shoduje se se skutečností; jak plyne z následujícího, byla výprava v oblasti soutoku horní Demini s Pacocimau).
Popis cesty pak pokračuje:
Za časného dopoledne následujícího dne jsme pokračovali v cestě. Už od rána jevil profesor Challenger velkou netrpělivost a neklid, prohlížeje neustále oba břehy řeky. Náhle vykřikl uspokojeně a ukazoval na jeden strom, který se na břehu vypínal ve zvláštním úhlu.
„Co myslíte, že to je?" tázal se.
„Je to dojista palma assai, " řekl Summerlee.
„Správně. A byla to tato palma assai, kterou jsem si zvolil za ukazatele cesty. Tajný průchod je o půl míle dále, na druhé straně řeky. Mezi stromy není průlom patrný. A to je právě zázrakem a tajemstvím celé věci. Tam, kde vidíte světle zelené stíny místo temně zeleného porostu, je můj soukromý vchod do neznáma.
Účastníci výpravy se řídili přesně podle Challangerových pokynů a dospěli opravdu na uvedené místo. Malone to popisuje takto:
Bylo to opravdu místo čarovné. Když jsme dospěli na označený bod u čáry světle zelených sítin, poháněli jsme oba čluny skrze ně do vzdálenosti několika set metrů a náhle jsme se vynořili na mělké

a klidné řece, jejíž voda byla nad písčitým dnem průhledná. Byla asi dvacet metrů široká a po obou stranách byly její břehy pokryty nejbujnější vegetací.
Touto řekou byla Pacocimau, pramenící přímo pod Kurupirou. Po této řece je nejkratší, přímý přístup ke stolové hoře. My jsme se plavili po Mapulau jen proto, že jsme si zvolili základnu pro konečný útok na Kurupiru v Portu da Maloca. Ta samozřejmě v době expedice profesora Challengera ještě neexistovala.
Když účastníci výpravy dospěli k nejzazšímu bodu, kam se mohli dostat na člunech, skryli je do křovin a pokračovali dále pěšky podél toku řeky. Mapky na stranách 9 a 81 nejlépe ukazují, kudy k mesetě Kurupira směřovala románová výprava profesora Challengera a kudy jsme k ní cestovali my.
Ústy reportéra Malonea Doyle mnohokrát v knize prohlašuje, že popis cesty, udání směru i mapka jsou natolik pozměněny, že je nelze k vypátrání tajemné stolové hory použít. Nikoho to taky nenapadlo, všichni považovali tuto horu za výplod fantazie. Doyle, autor příběhů Sherlocka Holmese, byl však známým milovníkem šarád a zamotaných hádanek. Podařilo se mi dokázat, že do své knihy vědomě zašifroval přesné údaje, podle nichž lze jeho stolovou horu najít a dostat se k ní. Naplňuje mě zvláštním rozechvěním, že jsem se mohl se svými přáteli vydat jako první po stopách jeho hrdinů. Teď již leží Kurupira jen kousek přede mnou.
Stoupáme na mírné návrší. Porost se mění. Obrovské rozložité kmeny stromu mata mata, jehož dřevo neshoří ani v přímém ohni, se tu vyskytují jen ojediněle. Jsou nahrazeny nižším porostem a křovinami, z nichž tu a tam ční jako lodní stěžeň vzhůru k nebi štíhlá palma. Objevují se pestré květy a vzduch je plný neustálého bzukotu hmyzu, tvořícího jednolitou zvukovou kulisu ptačím trylkům. Prales je náhle zase přátelský a zahrnuje nás opojnou krásou stejně marnotratně, jako ještě před chvílí plýtval hrozbami.
Vtom ji spatřím. Jako se legenda mění v pravdu, jako se touha stává skutečností, vyrostla meseta Kurupira před námi v celé své odmítavé mohutnosti. Tají se mi dech. Sen, který jsem spřádal přes deset let, se zhmotnil před mýma očima. Kolikrát jsem si ji v duchu představoval, pokaždé jinou, ale nikdy tak nádhernou a velkolepou. Tak nebetyčnou a nepřístupnou. Mrazí mě v zádech. Mé oči jako v horečce dychtivě kloužou po kolmých stěnách vzhůru až k hornímu, jako by obrovským nožem seříznutému okraji. Co se tam nahoře skrývá? Jaké prastaré tajemství je chráněno tou fantastickou přírodní pevností? Teď už i já jsem ochoten věřit všemu. I na mých společnících se projevuje neskrývané vzrušení. Manuel těžce oddechuje pootevřenými ústy, pot se mu řine z čela dolů přes oči, on jej však nestírá. Jako v transu zírá vzhůru. Není v té chvíli také mocen slova. Bastiano a Diego pohlížejí přímo k hornímu okraji skalní stěny. Z výrazu jejich obličeje je patrno, že teď si už vůbec nejsou jisti, že dostat se nahoru bude tak nadmíru jednoduchou záležitostí. Je jasně vidět, že s něčím takovým nepočítali. Majestát stolové hory je ohromil, stejně jako mě s Manuelem.
Teprve nyní si všimnu našich indiánů. Zůstali asi pět kroků za námi. Všichni leží tváří k zemi a zdá se, jako by je jejich náklad mačkal ještě hlouběji do kypré půdy. Nevypadají, že by proti tomu měli námitky. Spíš jsou za to vděční. Přijaté křesťanství je jen tenkou slupkou na jejich duši. Nyní, kdy se ocitli tváří v tvář sídlu démona amazonského pralesa, v nich zvítězila prastará tradice dávných legend a pověstí. Nechtějí vidět ty nebetyčné kolmé skalní srázy, tyčící se před nimi. Nemají odvahu spatřit vzdálený okraj tajuplné plošiny, vznášející se jim nad hlavami jako hrozba pekel. Naše peklo bývalo odjakživa pod zemí. Indiánské pluje nad ní. A oni došli až k jeho bráně. Ztrestá je démon za jejich troufalost?
Odvrátím oči od ležících indiánů a opět pohlédnu vzhůru. Obrovský osamocený ostrov v zeleném moři okolního pralesa. Ostrov izolovaný po dobu stamilionů let. Místo, kde dosud nestanula noha člověka. Svět uzavřený sám v sobě a žijící jen pro sebe. Odštěpek druhohor, vržený přes propasti věků do našeho času jako gigantický bludný balvan, jako kus jiné planety. Sídlo démona pralesa, nejobávanější místo v Amazonii. Konečně stojíme před ním!
Kolmé stěny se tyčí do výše okolo dvou set metrů. Zmocňuje se mě pocit beznaděje. Tudy se vzhůru určitě nedostaneme. Kousek dál však třeba najdeme příhodnější terén k výstupu, tajný vchod do nedobytné pevnosti. Opájím se vítězstvím, nechci se teď zabývat zítřejšími problémy.
Po dalších čtyřech hodinách staneme přímo pod skalní stěnou. Bez indiánů. Alfonso vyjádřil zcela nesmlouvavě jejich stanovisko:

„Slíbili jsme, že vás doprovodíme ke stolové hoře. Stojíte před ní. Zasloužili jsme si svou mzdu a teď se vracíme. Nikdo nás tu už neudrží ani minutu!"
Nepomohlo přemlouvání, sliby, nabídka zvýšené odměny. Od místa, kde nás průvodci opustili, přeneseme do tábora pod skalní stěnou jen základní vybavení. Ostatní věci necháváme tam, kde je nosiči složili. Zítra se sem ještě pro něco vrátíme, zbytek tu zůstane jako přechodná základna. Stejně budeme v následujících dnech na neustálém pochodu kolem stěny a nemůžeme s sebou vláčet nic zbytečného.
Již dávno se na černém nebi rozsvítily hvězdy, každou chvíli zastiňované roztrhanými, divoce plynoucími mraky, já však ve své hamace stále nemohu usnout. Mým přátelům se asi nevede o moc lip. Mám neustále pocit, jako by to, co tam nahoře žije, o naší přítomnosti vědělo, jako by nás to shora pozorovalo chladnýma, studeně nepřátelskýma očima, připraveno zaútočit, čekající jen na vhodnou chvíli. Byl to přesně ten pocit neurčitého strachu, o němž mluvili indiáni.
Noční ticho prořízne klokotavý chrčivý řev přicházející shora. Napřed se ozve jen krátce, pak se však vrátí znovu v dlouhých, nepravidelně členěných kaskádách, začínajících dunivým hřměním a přecházejících ve zlobné bublavé mručení. Nikdy jsem něco takového neslyšel. Tma je v té chvíli neproniknutelná a okraj plošiny je v ní beznadějně utopen. Stále se vracející řev však dokazuje, že na mesetě je život. Že tam musí žít něco velkého a neznámého. A pokud se to tam v posledních stamilionech let nemohlo dostat zdola, muselo se to tam po celou tu dobu vyvíjet nezávisle na okolním světě. Mrazí mě při té představě.
Pak se mraky roztrhají a vyjde měsíc. Postříbřená skalní stěna dostane pohádkový nádech. Jako by neměla konce, jako by kdesi tam nahoře její strmé srázy splývaly s temnou oblohou. Jako by byla mostem, který od věků spojuje Zemi s hvězdami, mostem, na nějž není souzeno vkročit žádnému člověku.

Řeka mrtvých

..Tamhle nás pozoruje smrt!" Manuel je jako pravý Brazilec pověrčivý a takový začátek dne není rozhodně podle jeho gusta.
Na nízké větvi, zčásti kryt hojnou vegetací, sedí zcela bílý orel s černými skvrnami kolem očí a černým zobákem. Jeho hlava vypadá zdálky jako lebka s prázdnými očními důlky. Zbytek těla je zahalen v bílém řasnatém rubáši. Orel sedí bez hnutí jako vytesán z kamene. Dívá se přímo na nás.
Manuel to už nevydrží. Shýbne se pro kámen a hodí ho směrem k hrozivě vyhlížejícímu ptáku. Bílý orel odsekne dvěma výhružnými skřeky a mohutnými rozmachy křídel stoupá vzhůru. Teprve teď se ukazuje, že není tak úplně bílý. Celý hřbet - pod povrchem křídel je černý, stejně jako pernatý hřebínek na hlavě. Krátce po něm vzlétá i několik malých černých supů urubu, kteří museli být usazeni na okolních větvích, aniž jsme o nich měli tušení. Následují černobílého orla jako skupina ponurých hrobařů.
„Smrťák se svou družinou," bručí otráveně Manuel. „Přinese nám neštěstí!"
Orel černobílý (Spizastur melanoleucus) není příliš hojný. Je to teprve podruhé, co se s tímto dravcem setkávám ve volné přírodě. Před osmi lety jsem ho pozoroval na Urubu. Také tam za ním táhli černí supi. Vzhled jeho hlavy i jeho obvyklý doprovod, jev, který nebyl u jiných dravců pozorován, jsou zřejmě důvodem, proč mu Brazilci říkají smrťák a proč jsou přesvědčeni, že na svých černých perutích přináší neštěstí a smrt.
Černobílý orel letí vzhůru podél kolmé stěny. Jako by se nám chtěl vysmívat. Jako by nám chtěl předvést, jak je to jednoduché dostat se nahoru. Jako by nás chtěl právě na tomto místě vylákat za sebou. Dostoupá asi do poloviny skalní hradby, pak se obrací, pozvolna klesá a mizí nad pralesem, sledován pochmurnou rotou svých černých průvodců.
V této chvíli jsme již na pochodu nejméně čtyři hodiny. Od základního tábora můžeme být vzdáleni asi osm až deset kilometrů. Tábor je však prázdný. Tady se nemusíme bát, že nám ho někdo vykrade. Bastiano a Diego vyrazili na druhou stranu. I když víme, že se nám nepodaří obejít celou mesetu, abychom zjistili, kudy tu vede přirozená, byť sebekrkolomnější cesta vzhůru, chceme poznat největší možný úsek jejího obvodu. Proto jsme se rozdělili. My s Manuelem vlevo, oni dva vpravo. Vzhledem k

rozeklanosti a poloze Kurupiry je obtížné hovořit o světových stranách. V domluvených časech budeme mezi sebou udržovat spojení vysílačkou. Za několik dní se zase setkáme v základním táboře. To ovšem pouze v případě, že nikdo z nás nenajde výstupovou cestu. Pokud ano, úspěšná dvojice přivolá druhou, počká na ni a společně pak povedeme útok na vrcholovou plošinu. Slepě věříme ujišťování všech, s nimiž jsme hovořili, že se Waikové děsí Kurupiry natolik, že se sem neodváží. Kdyby náš předpoklad nevyšel, obohatili bychom možná přes své naprosto vážně míněné protesty jejich sbírku vyuzených hlaviček, určenou pro černý obchod, nebo se stali hlavní ingrediencí speciálního koktejlu místního barmana při nejbližší slavnostní recepci. Po takové slávě jsme vůbec neprahli. A tak jsme raději na Waiky vůbec nemysleli.
Popruhy batohu mě řežou do ramen a sotva už pletu nohama. Vidím, že Manuel na tom není o mnoho lépe. Košile máme propocené, jako bychom je právě vyprali, a komáři na nás útočí jako diví. Jen ještě kousek kupředu a na prvním vhodném místě se utábořím. V poledních hodinách se stejně nemůžeme nikam trmácet.
Mou pozornost upoutá malý motýlek, poletující mezi drobnými květy jakéhosi keře. Náhle vyletí z křoviska malá šedobílá bobulka a strhne motýla s sebou. Přímo pod velkého pavouka, který je vmžiku u něj a začne ho poutat svými vlákny. Překvapeně se podívám na Manuela. Tu bobulku považuji za vystřelené semeno nějaké rostliny, která náhodně trefila poletujícího motýla a srazila ho k pavoukovi.
„Co to bylo?"
„Ty neznáš bolasového pavouka? Upřede malou kuličku na dlouhém vláknu, a když přiletí moucha, menší motýl nebo cokoli, na co si troufne, mrští tou kuličkou po něm. Střílí na dálku i deseti centimetrů a perfektně se trefuje. Jako argentinští gaučové bolasem. Vlákno kořist bleskurychle omotá a pavouk ji prudce strhne k sobě. Vždyť jsi to sám viděl. Promyšlená taktika!"
Neuvěřitelné. Pavouk přece nemůže vymyslet tak komplikovanou a rafinovanou taktiku. Jak na ni přišel?
Výsledek našeho průzkumu je zatím žalostný. Víme, že se skalní stěna nestává přístupnější, naopak se nám zdá, že se neustále zvyšuje. Je to způsobeno tím, že terén, po němž se kolem ní pohybujeme, není rovný, a v těchto místech povlovně klesá. Žádná diagonální trhlina, žádná skalní chodba vytvořená vodou odtékající z náhorní plošiny. Jen úponky lián visí ze skalních škvír několik metrů nad našimi hlavami. Škodolibý výsměch skalní pevnosti. Potřebovali bychom mnohem silnější liánu visící z vrcholu. Nebo gigantický popínavý filodendron, obtáčející skálu a pnoucí se zdřevnatělým pněm vzhůru. V okolním lese je popínavých filodendronů plno. Šplhají po kmenech stromů, berou jim světlo a prostor, dusí je a rdousí. Na skalní stěnu si však žádný z těch škrtičů netroufne. Vypíná se tu k nebi jako kus hrozivé cizí hmoty, jako něco, co sem vůbec nepatří, co tu zanechala dávná minulost, která to zapomněla zničit spolu s ostatními výtvory své někdejší gigantomanie.
Manuel mě volá k sobě.
„To je dnes podruhé!"
Ukazuje na skupinku hnědozelených květů, přichycených na skále. Teprve při pohledu zblízka poznávám, že jde o orchideje. Sklánějí se k nám právě ve výši očí, jako by jim nesmírně záleželo na tom, abychom je spatřili. Jsou podivné. Nezvyklé. Hnědozelené okvětní lístky jsou těsně přimknuty k sobě a tvoří jakousi komůrku, vystlanou temným purpurem. Květy se od skály odvracejí a směřují přímo k nám. Z hloubky každé komůrky na nás prázdnými očními důlky upřeně hledí bílá umrlčí hlava se zřetelnými nadočnicovými oblouky a s vysunutými zaťatými čelistmi, ztrácejícími se ve vyhrnutém límci šarlatového pláště. V životě jsem neviděl přísněji vyhlížející květ. Ze svých úkrytů tu na nás zírá celá kolonie kostlivců, chladně a vyčkávavě. Nejsem pověrčivý, ale z těch květů jde strach.
„Na zpáteční cestě je strhneme a vezmeme s sebou," povídám Manuelovi. „Viděls někdy takovou kytku? Třeba je to nový druh!"
Manuel si jen odplivne a něco zabručí. Snad v tom smyslu, že by o nic nepřišel, kdyby tahle orchidej zůstala pro něj navždy neznámou. A jestli se mi líbí, stačí říct, a bude mi ji pravidelně posílat k svátku. Ani se neotočí a vyráží k další cestě. Nezbývá mi, než ho následovat, i když toho trmácení pralesem mám tak právě dost. Záhrobní sešlost drobných kostrounů v šarlatových pláštích za námi dlouze a nepřátelsky hledí. Mám hroznou žízeň a sotva už pletu nohama. Náklad, který vleču na zádech, je čím dál tím těžší. Zatracení nosiči! Proč nám utekli? Jsem utahaný, zpocený a všechno mě svědí. Vlasy

mám plné drobného smetí, suchých lístků a malých větviček, které mi tam napadaly při prodírání houštinami. Lituji, že jsem si nevzal čepici a že se mi stále nedaří přemluvit Manuela, aby si už konečně někde sedl. Klopýtáme dál přes vývraty, kořeny a zarostlé díry a přelézáme klouzavé, bůhví čím obrostlé balvany.
Po chvíli Manuel prohodí: „Víš, já mám takový divný pocit. Nevím, jak to přesně vyjádřit, ale připadá mi, jako kdybychom tu nebyli sami. Jako by nás něco shora neustále pozorovalo. Jako by se nás to chtělo zbavit. A nejsou to indiáni."
Přesně týž pocit mám od samého počátku cesty i já. Pocit číhavého, neznámého, ale zcela konkrétního nebezpečí. Nebezpečí zcela jiného druhu, než jsme si dosud představovali. Pocit něčeho myslícího, co se nás všemi prostředky snaží zastrašit, zahnat. A pokud nezažene, udeří.
Zřejmě chtě nechtě podléháme indiánské legendě a předrážděné fantazii. Kolmou odmítavou skalní stěnu, kolem níž se s vypětím všech sil plahočíme, si podvědomě zosobňujeme a přetváříme ve všudypřítomnou mocnou bytost, nespouštějící nás z očí. V jistém smyslu je to pravda. Je teď neustále s námi. Majestát stolové hory, čnící nad pralesem jako nepřekročitelná nebetyčná hradba jiného světa, musí působit drtivě na každého. Indiána i bělocha. A zvlášť na bělocha, uvědomujícího si s úžasem, že se dostal na dno sil. Nebo je to jen chvilková slabost?
Slunce svítí naplno, žízeň se už nedá vydržet. Konečně záchrana! Cipó ďágua, vodní liána! V jejím silném, zdřevnatělém stonku proudí chladná, čistá voda. Přeseknu jej kousek nad hlavou a již z něj do žíznivých úst prýští osvěžující tekutina. Piji jak velbloud. Musím si vytvořit zásobu, kdoví kdy zas na takovou oázu narazíme! Vedle mne si to úžasné pralesní pítko vyrábí Manuel. Zlatá cipó!
Putujeme dál. Slunce žhne stále víc, já však najednou pociťuji několik záchvěvů zimy. Na chvilku to přejde, pak se to však vrací znovu. Začnou mi drkotat zuby. Horečka? To by tak ještě scházelo! Nemyslet na to, a dál! Co nejdřív se už ale musíme utábořit!
Projdeme houštinou a vyjdeme na volnější prostranství. Zde by to docela šlo. Cestu nám však přetíná široký temný pás. Konce nedohlédneme. Na jedné straně se ztrácí v pralese, na druhé pokračuje vpřed podél skalní stěny.
Přicházíme opatrně blíž. Již víme, s kým máme tu čest. Tocandeiros. Soldados. Kočovní mravenci. Ecitoni. Nejobávanější zabiječi amazonského pralesa, přinášející smrt a zkázu všude tam, kam vkročí. Je nemožné se jim vyhnout. Jako nomádi křižují v milionových konvojích prales křížem krážem. V noci odpočívají v obrovských shlucích, v koulích spletených z vlastních těl, nazývaných bivaky.
Nezapomenutelnou podívanou je, narazí-li na sebe dvě mravenčí armády. Vmžiku mezi nimi vzplane bratrovražedný boj. Vítěz neušetří ani larvy poražených, nesené v koloně zvlášť k tomu určenými dělnicemi. Nejpříšernější je pohled na mrtvá těla vojáků, jejichž hlavy byly již dávno uťaty kusadly protivníka. Bezhlavá těla se někdy ještě celou půlhodinu drží na nohou, motají se vrávoravě mezi bojujícími jako záhrobní přízraky a živí před nimi v hrůze couvají a nikdy na ně neútočí.
Nejpodivuhodnější skutečností je, že tito obávaní teroristé amazonského pralesa jsou prakticky slepí. Při pochodu se orientují pouze čichem. Žijí v tajemném světě pachů a vůní, zcela odlišném od našeho. Zrak jim zakrněl, stal se pro ně zbytečným. Vnímají své okolí způsobem, jaký je pro nás nedostupný. Tak se orientují i při svém tažení. Jsou řízeni tajemnými pachovými příkazy, jednají jako perfektně sehrané buňky jediného rozptýleného organismu. Každý jedinec zanechává za sebou pachovou stopu, podle níž se řídí jeho následovník. Je to spolehlivý způsob, jak udržet armádu pohromadě.
V koloně ecitonů pochoduje pospolu několik od sebe vzhledem velmi odlišných kast, které byly dříve popsány jako samostatné druhy. Nikdo nevěřil, že by se jednotlivci téhož druhu mohli od sebe tak lišit. Kromě obrovité královny tu najdeme normální dělnice, trpasličí dělnice, vojáky různých velikostí, odlišující se větší hlavou i kusadly, a pak takzvané giganty, obrovské vojáky s neuvěřitelně velkými srpovitě zahnutými kusadly, mnohonásobně větší než jejich drobnější soukmenovci. Konvoj ecitonů se pohybuje organizovaně jako armáda při válečném tažení. Ve středu proudu kráčejí nejmenší dělnice. Ty se nezúčastňují lovu, jejich jediným úkolem je pečovat o královnu, nejdůležitějšího jedince konvoje. Ta nejen zajišťuje potomstvo, ale vylučovaným pachovým feromonem drží všechny pralesní nájezdníky pohromadě. Podél nich běží větší dělnice, pak vojáci, čím blíž ke kraji větší a větší, a celý konvoj lemují giganti. Ti představují hlavní údernou sílu. Pobíhají při okraji proudu sem tam, jako by na celý postup dohlíželi a organizovali jej. Připomínají velící důstojníky. Útočí na vše, co se hýbe a na

co narazí. Současně chrání i dělnice ve středu kolony. Jednotlivé kasty se odlišují nejen velikostí, ale i zbarvením. Vojáci a giganti mají rezavou hlavu, dělnice všech velikostí černou. Zadeček mají obě skupiny rezavý, hruď černou. K čemu barevná odlišnost slouží, když jsou ničiví nájezdníci prakticky slepí a barvy nevnímají?
Vědci zjistili, že některé kolony kočovných mravenců mohou být tvořeny i dvaceti miliony jedinců. Skupinový lov ecitonů, jichž je mnoho druhů, je propracován do posledního detailu. Je mnohem účinnější než individuální lovecké akce nekočovných druhů mravenců. V krátké době zdolají i kořist mnohem větší, než jsou sami, na kterou by jako jednotlivci nikdy nestačili. Jejich zdroje potravy jsou mnohem rozsáhlejší a bohatší, což umožňuje existenci tak neuvěřitelně početných společenstev. Většinou postupují v několika rozvětvených proudech, připomínajících tlusté černé hady, z nichž se postupně odštěpují další odnože. Prchající kořist, sevřená mezi rameny jejich proudu, může uniknout jednomu z nich, na útěku však narazí na sousední a je ztracena. Občas se jednotlivé kolony na svých koncích spojí a uzavřou tak past, z níž není úniku. Druh Eciton burchelli používá odlišnou taktiku, ještě zhoubnější. Ráno vyrazí z bivaku v několika proudech, které se postupně dále větví. Po určité době se čela jednotlivých kolon spojí v obrovský, dvacet metrů široký vějíř. Nebo spíše jakýsi trychtýř s oběma konci vysunutými daleko dopředu. Setkal jsem se však se zálesákem, který tvrdil, že viděl obrovitý nálevkovitý útvar tohoto druhu, široký nejméně sto metrů. Frontální linie napadá a ničí vše, co nedokáže včas uprchnout nebo uletět. Ani vesnice nejsou ušetřeny jejich nájezdu. Obyvatelé, kterým se podaří v počáteční panice včas utéct, si pak sice pochvalují, jak jim mravenci pomohli ode všeho obtížného hmyzu, hlodavců a podobné žoužele, nájezdníci však často také na kost ohlodají uvázané psy a koně, stejně jako zapomenuté dítě nebo nepohyblivého starého či zraněného člověka.
Sledovat armádu tocandeiros při jejím tažení je nezapomenutelný zážitek. Rozlévá se džunglí na stovkách čtverečních metrů jako jediný obrovitý živý organismus, jako superpredátor měnící neustále tvar, jako nestvůrná zhoubná měňavka s hrozivými panožkami a chapadly slídícími po kořisti. Nikdo mu nevelí, nelze zjistit, čím je řízen, ale chová se a reaguje zcela racionálně. Pozorovatele při sledování takového promyšleného zátahu na vše živé až mrazí. Přes vynikající čichovou orientaci nemusí však být optimální volba směru jednoduchou záležitostí. V nejobtížnější situaci jsou vůdci konvoje, elitní jednotka gigantů v okamžiku, kdy nemají žádné čichové vodítko k dalšímu postupu. Kdysi na Urubu jsem pozoroval menší výpravu ecitonů a zdálo se mi, že obrovští vojáci měli s hledáním další cesty dost problémy. Postupovali velmi pomalu a opatrně a každou chvíli se vraceli. Tím, že se orientují jen čichem, dávají přednost místům, kde ucítí pach jiných příslušníků svého druhu. Jako by nejraději cestovali po připravené silnici. Snad v tom vidí záruku, že je tam bezpečno a že tam najdou i očekávanou kořist. V některých okamžicích se mi dokonce zdálo, že směr dalšího postupu není ani tak určován iniciativou vůdců jako spíš netrpělivým tlakem řad kráčejících za nimi.
Zvláštní skupina dělnic buduje při pochodu nekonečnou podzemní chodbu, v níž je přenášena královna. Ta nesmí být vystavena žádnému nebezpečí číhajícímu na povrchu, neboť je v ní ztělesněna budoucnost mravenčího státu. Na noc se celá armáda shlukne dohromady a v neuvěřitelně krátkém čase vytvoří obrovské živé mraveniště - bivak. Mraveniště tvořené odshora dolů spletenými mravenčími těly. Dělnice napřed vyberou větev rostoucí nízko nad zemí. Pak se zaháknou za drápky na chodidlech a spouští se z ní dolů. Tím vytvoří kostru budoucího bivaku, Po těchto živých provázcích pak vystupují další mravenci a svými těly vyplňují stěny. Konstrukce postupně narůstá a vzniká v ní tisíce chodbiček a komůrka pro královnu. Všude vládne přesná organizace a řád, ani stopa po zmatku nebo chaosu. Kdo dal mravencům stavební plán této často i třímetrové stavby, jak který z nich ví, kam má vylézt a kde spočinout jako živá cihla tohoto výhružného pralesního mrakodrapu?
Ecitoni putují s nočními přestávkami nepřetržitě asi dvacet dní. Pak se na stejnou dobu usadí, aby královna mohla v klidu naklást vajíčka. V nomádní fázi je její zadeček splasklý, což jí umožňuje dobře se pohybovat. V usedlé fázi se však výrazně zvětší, nafoukne, je teď přeplněný vajíčky. Královna jich naklade opravdu pěknou řádku - v prvních pěti až sedmi dnech této usedlé etapy okolo dvaceti až třiceti tisíc. V několika dnech se vylíhnou larvy, a jakmile trochu poodrostou, vydá se celá kolonie na další pochod. Z nejdříve vykladených vajíček se během usedlé fáze stačí vylíhnout už i noví mravenci. Je zajímavé, že právě obrovití vojáci giganti potřebují k vývoji nejkratší dobu. Zřejmě proto, že jsou při

nomádském způsobu života divokých nájezdníků pro kolonii nejpotřebnější. Jejich nové jednotky musí být připraveny k bojovému nasazení od počátku kočovné fáze.
Blížící se armádu ecitonů provází zvláštní varovný zvuk. Připomíná šumění deště. Je způsoben šelestem vegetace, kterou v milionových počtech překračují, skřípotem jejich těl o sebe navzájem, drcením kořisti v kusadlech i zběsilým úprkem všech drobných obyvatel pralesa, hledajících záchranu. Tento děsivý zvuk ale působí paniku a probouzí obranné reakce i u velkých druhů zvířat. Málokterý živočich hrozivým tocandeiros odolá. Prchá jaguár i puma. Běda hroznýši, který nedávno spolkl velkou kořist a nemůže se včas odplazit, běda menším hadům, žábám a ještěrkám, běda pozemnímu hmyzu, jeho housenkám a larvám, na zemi hnízdícím ptákům a jejich mláďatům. Běda všem zraněným a málo pohyblivým zvířatům. Útok armády ecitonů bývá tak rychlý a oblast, kudy postupují, tak nepřehledná, že jsou jimi prchající zvířata často doslova obklíčena. Smrt v jejich kusadlech je snad tou nejméně příjemnou smrtí, kterou může ve svém bezkonkurenčním výběru amazonský prales nabídnout. Vzpomínám na setkání s garimpeiros, kteří nám vyprávěli, jak tocandeiros přepadli jejich nic netušící druhy v kutacích štolách.
Pohlížíme s obavou na široký pruh před námi. Neradi bychom se nechali obklíčit. S kolmou skalní stěnou za zády bychom neměli kam utéct. Zdá se však, že proud obávaných mravenců směřuje podél mesety na druhou stranu. Zvědavě přistupujeme blíž. Něco se nám na těch mravencích nezdá. Jejich formace zůstává stále stejná. Jako by vůbec nepostupovali kupředu. Pak to pochopíme. Je to neuvěřitelné, je to však pravda. Před sebou vidíme armádu mrtvých.
Skláníme se nad drobná neživá těla. Leží tu zkroucená jedno vedle druhého, se staženými nožkami a sevřenými kusadly. Tisíce a tisíce mrtvých mravenců, držících i po smrti přesně svou bojovou formaci. Tu o něco širší, tu užší, jak terén dovoluje. Dva až tři metry široký proud drobných mrtvolek tvorů, kteří byli ještě před pár hodinami postrachem pralesa. Jaká katastrofa postihla nepřemožitelnou armádu malých dravců? Vypadá to, jako by byli všichni zabiti najednou v jediném okamžiku.
„Opatrně," varuje Manuel. „Třeba je tu ložisko nějaké silně radioaktivní horniny nebo něco podobného!"
Ostatnímu hmyzu to však vůbec nevadí. Čile se pohybuje kolem a někteří jedinci již dokonce hodují na padlých mravencích. Role se obrátily. Kdyby ti malí kočovníci žili, byli by nynější hodovníci dávno sami sežráni.
Co však zahubilo ecitony? Máme odpověď na tuto otázku hledat v přední, či zadní části jejich armády? I teď bylo totiž podle orientace těl možno rozeznat, jakým směrem pochodovali ve chvíli, kdy je stihla smrt. Rozhodneme se, že najdeme čelo kolony. Přecházíme široký proud mravenčích těl. Po stovkách je drtíme a vtlačujeme do kypré půdy. Ecitoni mířili ke stěně Kurapiry a pohybovali se pak dál kolem ní. Ujdeme patnáct dvacet metrů. Řeka mrtvých se stáčí znovu do pralesa. Zde je již její šířka mnohem menší. Pronikáme páchnoucí houštinou, dostaneme se na volnější prostranství a znovu vstupujeme do hustšího porostu.
„Mám takový zvláštní pocit, jako by nás někdo upřeně pozoroval," svěřuje se Manuel. „Jsem na tyhle věci neobyčejně citlivý a obvykle se nepletu."
Nechci posilovat jeho obavy, ale od okamžiku, kdy jsme začali sledovat proud mrtvých tocandeiros, cítím přesně totéž. Kdo by tu ale mohl být?
Mezi záplavou mravenčích těl občas prosvitne kostra drobného hlodavce, hada, krovky a štíty brouků. Poslední oběti loupeživé hordy. Znovu se stáčíme. Rozechvěně sledujeme tajemnou řeku mrtvých. Zatím se nám nedaří odhalit příčinu jejich smrti. Mravenčí šik vypadá docela spořádaně. Po stranách hroziví giganti s obrovskými kusadly, pak běžní vojáci, dělnice. Uprostřed nosiči larev a kukel. Žádná panika, žádná stopa po něčem mimořádném. Jako by strašliví tocandeiros jen odpočívali, jako by byli každou chvíli připraveni vyrazit k dalšímu pochodu.
Jaký druh ecitonů máme vlastně před sebou? Skláním se nad neživými tvory, beru do ruky jednoho z gigantických vojáků a prohlížím si ho. Pak několik dalších. Menší vojáky, dělnice. Nakonec to vzdávám. Druh nejsem schopen určit. Obrovití vojáci se mi zdají výrazně větší než ti, které jsem kdy viděl jak v přírodě, tak v muzeích. Kdoví jestli se dokonce nejedná o nový, vědě dosud neznámý druh. Tady, pod Kurupirou, kam noha přírodovědce nikdy nevkročila, je možné všechno! Beru vzorky všech kast pro muzeum. Mezi mrtvými mravenci lze občas rozeznat i jejich hosty, bezkřídlé vosičky a brouky

drabčíky. Tvarem těla i barvou se tak podobají mravencům, že jsou od nich téměř k nerozeznání. Proč je však toto mimikry nutné, když ecitoni jsou zcela slepí a tvar ani barvu malých příživníků vnímat nemohou? A jak jejich hosté dokázali oklamat nejobávanější dravce pralesa a žít přímo v jejich středu? Podstoupili toto riziko v touze po snadné obživě. Jejich dávní předkové, kteří s tím začali, to asi jednoduché neměli. Kolik jich asi zahynulo v kusadlech tocandeiros, než přirozený výběr vytřídil ty, kteří našli způsob, jak je oklamat! Mravenci se mezi sebou vzájemně krmí - na požádání tykadlovou řečí nakrmí sytý hladového z úst do úst obsahem svého volátka. Malí příživníci se naučili tykadlové řeči a nechávají se krmit také. Kolik řečí se naučíš...
Všimnu si, že někteří z těch podivných drabčíků se dosud hýbají a snaží se prodírat řadami mrtvých ecitonů. Stejně jsou odsouzeni k zániku. Neumějí se sami živit. V přijímání potravy jsou odkázáni na mravence. Je však jasné, že katastrofa nemohla nastat před dlouhou dobou - a jak se zdá, týkala se především mravenců. Co to mohlo být?
Řeka mrtvých nájezdníků teče před námi stále dál. Kdy skončí? Pořád ještě nejsme u čelní formace. Ale šířila se zkáza opravdu odtamtud? Spíše se zdá, jako by postihla celý ten hrozivý loupeživý konvoj najednou. Napětí roste. Najdeme příčinu?
Pak přijde nečekané rozuzlení. Obloukem se vracíme na prostranství, odkud jsme vyšli. Před námi činí vzhůru nepřátelská stěna Kurupiry. Proud mrtvých se jí dotýká a stáčí se podél ní. Nikde nezačíná a nikde nekončí. Tajemství svého zániku uzavřel v nekonečném kruhu. Sbíráme vzorky jednotlivých kast ecitonů i jejich po lehké obživě prahnoucích hostů. V muzeu v Sao Paulu nás pochválí. Málokomu se naskytne příležitost takhle beztrestně sbírat přímo uprostřed smrtonosné armády tocandeiros. A mravenčí hosté, myrmecophilové, jsou nyní velmi módní entomologickou disciplínou.
Mám co dělat, abych se v té směsici drobných mrtvolek dobře orientoval. Myrmecophilové dokazují, že jsou opravdovými mistry převleků. Bezkřídlé vosičky i někteří drabčíci se natolik podobají mravenčím dělnicím, že častokrát oklamou i mne. Objevuji však i jiné hosty, třeba brouky mršníky, kteří se vůbec neobtěžovali s jakýmkoli tvarovým napodobováním. A je tu i několik druhů jiných drabčíků, kteří rovněž nemají žádné či jen slabě naznačené tvarové mimikry. Proč bylo pro jednoho nutným to, co se pro druhého k dosažení téhož cíle ukázalo naprosto zbytečným? Nacházím tu i několik tvorů, s jejichž zařazením si vůbec nevím rady. Imitují mravence dokonale. Později se dovídám, že jde o bezkřídlé mouchy. Člověk ani netuší, co všechno s kočovnými mravenci táhne džunglí! A čeká mě ještě jedno překvapení. Přímo na tělech některých gigantů nalézám další parazity, některé z nich ještě živé. Na hlavě jednoho se zuby nehty drží malý tmavý brouk. Nemám tušení, co tam pohledává. K několika obrovitým vojákům jsou z boku přilepeny jakési rybenky, dost velké, s hlavou v úrovni hlavy hostitele. Zřejmě se na jeho potravě přikrmovaly přímo u zdroje. A když se podívám hodně pozorně, objevím na vnitřní straně srpovitých kusadel jiného giganta dva malé roztoče. Někteří mravenci mají roztoče jiných druhů přichyceny na prvním článku tykadel nebo na posledním článku chodidel. Vypadá to, jako by měli prodlouženou nohu.
Znovu se mě zmocňuje lehká zimnice. Měl bych si už konečně pověsit hamaku a lehnout si. Stále však nemohu odtrhnout oči od té masové zkázy před sebou.
„To je během jediného dne třetí a poslední varování," rozumuje Manuel. „Napřed orel smrťák, pak ti trpasličí kostlivci v orchidejích, teď řeka mrtvých tocandeiros. Co chceš ještě víc?"
„Nech toho sýčkování, stejně je k ničemu. Raději vymysli, jak k tomuhle mohlo dojít."
„Vypadá to, že tocandeiros někoho obklíčili, někoho, kdo je dřív, než mohli zaútočit, v jediném okamžiku zničil."
Je to bláznivá a neuvěřitelná představa. Dokážu však přijít na něco věrohodnějšího? Sklouznu pohledem po širokém proudu mrtvých mravenců, stočeném pod skalní stěnou jako obrovský otazník. Pak si uvědomím, jak silně mě bolí hlava. Vzápětí mě roztřese další vlna zimnice.
Začíná se stmívat. Velice rychle.
Ležím v hamace a přes moskytiéru se dívám do nebe. Vlastně jen na jeho malý kousek mezi temnou skalní stěnou a stromy. Přemýšlím. Co zahubilo ty mravence? Opravdu někoho obklíčili? Koho však? Pak jsem si vzpomněl na ten úžasně silný neodbytný pocit, že jsme někým pozorováni. Měli jsme se podívat do houštiny ve středu kruhu smrti, který tocandeiros opisovali. Třeba bychom tam něco objevili.

Čím víc však o tom přemýšlím, tím víc pochybuji, že bychom k tomu našli odvahu.
Jako strašidelné bezhlučné stíny poletují nade mnou trhavým letem netopýři. Jsou ch spousty. To sama noc roztahuje černá křídla a snaží se ve mně vzbudit hrůzu. Někteří se vrhají k zemi, a když už se zdá, že je srážka nevyhnutelná, změní směr. Stočí se prudce vzhůru. Každý druh netopýrů létá jinak. Týká se to i letové výšky. Jedni loví v úrovni korun stromů, jiní létají těsně nad zemí. Ačkoli až na pár výjimek jsou člověku zcela neškodní, nemohu se nikdy ubránit stísňujícímu dojmu, když se octnu uprostřed jejich nočních rejů. Snad to působí to ticho, v němž kloužou a vynořují se z temnot jako neskutečné přízraky, aby v nich vzápětí opět zmizeli.
Vzduchem se mihne obrovský stín, divoce zakličkuje a ticho netopýří noční produkce prořízne zoufalé vypísknutí. Nejsou tedy tak zcela bezhluční, jak se mi zprvu zdálo. V zubatém chřtánu smrti se i oni naposled ozývají protestujícím hlasem. Obrovský vampýr proletí těsně kolem mne. V tlamě si odnáší kořist, ostré zuby pevně zaťaty do šíje menšího netopýra, jehož svěšená blanitá křídla se skomíravě pohybují posledními předsmrtnými záchvěvy.
Jihoamerická džungle hostí více netopýrů než všechny ostatní světadíly dohromady. Jak co do celkového množství, tak i co do počtu druhů. Vampýr, jehož útok jsem právě pozoroval, je nejdravějším příslušníkem celého řádu. Loví jak své menší příbuzné, tak i drobnější hlodavce, ptáky a plazy. Tomu odpovídá i jeho celkový zjev. Černý, s dlouhýma ušima a příšerným výrazem obličeje, s růžkovitým výrůstkem na čenichu.
Nekonečný amazonský prales s hýřivým rostlinným porostem, množstvím vody a vodních toků a armádou nejrůznějších druhů hmyzu vytváří ideální podmínky pro netopýry. Jde tu u nich doslova o vývojovou explozi. Podle potravní specializace se rozdělili do několika skupin, z nichž jev Brazílii nejproslulejší skupina sající krev.
Upíři. Specialita Jižní Ameriky. Nejhojnějším, nejznámějším a nejobávanějším je upír rudý, jehož tělíčko je dlouhé nejvýš deset a rozpětí křídel nepřesahuje šestnáct centimetrů. Létají často promíšeně s ostatními netopýry, takže je hned nepoznáte. Díváte-li se však pozorněji, zjistíte, že zatímco jiní netopýři létají vždy určitým směrem, mizí vám z dohledu a místo nich přilétají jiní, upíři se chovají jinak. Krouží neustále nad vámi a čekají. Až usnete, až vaše pozornost ochabne. Pak přijde jejich chvíle. Tiše proletí tmou a neslyšně se snesou nad vaší hamakou. Jako jehla ostrými horními zoubky odříznou kousek kůže na odkryté části těla. Indiáni tvrdí, že přitom víří křídly. Chladivý vzduch prý umrtvuje asi půlcentimetrovou ranku tak dokonale, že spáč bolest necítí a neprobudí se. V každém případě je pravda, že spolu se slinami vpravují do ranky enzymy, které zabraňují srážlivosti krve a současně tiší bolest.
Několikrát jsem je při svých cestách amazonským pralesem viděl ráno tak napité, že se podobali červenohnědým tenisovým míčkům a byli zcela neschopni letu. Mají roztažitelný žaludek, který dokáže pojmout neuvěřitelné množství krve. V některých krajích jsou upíři pravou metlou pro pěstitele dobytka a mnohý fazendeiro přišel kvůli nim o všechno. Pravidelně každou noc se opakující ztráty krve nepřežije dlouho ani nejstatnější býk nebo jezdecký kůň. A Waikové v oblasti Kurupiry vyprávějí prý ještě o mnohem větším upírovi, který dokáže během jediné noci vysát spícímu člověku tolik krve, že se již ráno neprobudí!
Hledím do tmy před sebou a pozoruji mihotavé neslyšné stíny. Zuby mi drkotají zimnicí. Snažím se rozeznat, které z těch stínů se jen přeženou a které krouží vytrvale nade mnou. Jistě je to jen přelud horečky, ale zdá se mi, že krouží všechny, celý ten roj černější než tma kolem, že krouží a čekají. Jako by všechny ty stíny vzájemně splývaly v jedinou dvojici obrovských kožnatých křídel, která mě obalují, svírají a dusí. Ze tmy se blyští tisíce ostrých zoubků čekajících na krev.

Obléhání

Ráno je vždy moudřejší večera. Cítím se skvěle. Po včerejší zimnici ani stopy. Únava, přetažení, nevyspání? Ať to bylo cokoli, hlavně že je to pryč. Spal jsem výborně. Manuel však vstává jaksi mátožně. A nejde mu z hlavy ta armáda tocandeiros.
„Co zabilo ty mravence?"

Zase jsme u toho. Rozpřádám teorii, která mě napadla, než jsem večer usnul: Přední voj narazil na skálu a stočil se podle ní do strany. Naneštěstí si vybral stejný směr, odkud mravenčí armáda přišla. Když se po patnácti metrech čelo proudu odlepilo od stěny a zamířilo zase do pralesa, narazilo po určité době na čichovou stopu vlastního konvoje v místech, kudy poslední řady prošly teprve nedávno. Přitahováni pachem svých druhů vydali se vedoucí mravenci za vlastní armádou, se kterou se nakonec zezadu spojili. Vznikl jediný obrovský kruh, kde se vůdci sami stali vedenými. Slepí kočovníci spoléhající jen na čich, který je až dosud vždy spolehlivě vedl, nebyli schopni uniknout z této kruhové pasti. Točili se stále dokola v nekonečném tanci smrti místy, kde už dávno vše živé sežrali, dokud nezahynuli hladem." Manuel jen pochybovačně potřese hlavou, ale mlčí.
Zkouším tedy něco jiného.
„Mohli také postupovat ve dvou proudech ve formaci V. Tak, jak postupují Eciton burchelli. Kdoví jestli to nakonec i přes tu velikost nejsou přece jen oni. Oba vzdálené proudy narazily na stěny Kurupiry a shodou okolností se stočily směrem k sobě, takže se nakonec sešly. Jeden z nich byl silnější, ten převládl a vnutil druhému svůj směr pochodu. A pak už jako v prvním případě chodili pořád dokola ve věčném kruhu."
Manuel se nevěřícně zašklebí a prohodí: „Než vymyslíš další scénář, pojďme se na ně raději ještě jednou podívat!"
Je to tu stejné jako včera, i když mrtvých mravenců valem ubývá. Na jejich tělech se přiživuje mnohem víc hladových krků. Možná že do večera zmizí záhada úplně. Znovu procházíme kolem začarovaného kruhu, znovu se prodíráme houštinami. Ten zneklidňující pocit, že jsme někým pozorováni, který jsme prožívali včera, tu však již není.
„Propátrejme vnitřek houštiny," navrhnu Manuelovi. Včera jsem si vyčítal, že jsme to neudělali hned. „Třeba zjistíme, koho to tu vlastně obklíčili."
Nic. Střed houštiny se naprosto v ničem nelišil od ostatního terénu. Pokud tu tocandeiros opravdu někoho obklíčili, nezanechal tu po sobě nejmenší stopu.
Vracíme se opět k výchozímu bodu. Myšlenky nás už zase táhnou k hornímu okraji stěny. Snažíme se zapomenout na to, co vidíme na zemi. Manuel však objeví u nohou něco, co okamžitě vzbudí naši pozornost.
Zprvu to vypadá tak, že se podrostem prodírá nějaká žába. Když se přiblížíme, stane se z žáby ještě bachratější rudohnědý upír. Je tak napitý krve, že nemůže ani létat. Hledá úkryt, v němž by setrval do doby, dokud nevytráví.
Podíváme se s Manuelem tázavě na sebe. Je jasné, že upír musel celou noc hodovat někde v nejbližším okolí. V takovém stavu by daleko nedolezl. Žádné větší zvíře tu však není. Jsme to tedy my, komu tenhle chlupatý Drákula pustil dnes v noci žilou? Ve visutých hamakách jsme byli i přes ochranné moskytiéry lehce dosažitelnou kořistí. Není Manuelova slabost způsobena tímto nočním návštěvníkem? Kdoví kolik krví nasycených upírů se tu ještě kolem potácí, neschopno letu? Proč však podobnou skleslost necítím i já? Nebo mnou upíři pohrdli?
„Je fakt," povídá Manuel, „že není krev jako krev. Kolem některých lidí poletuje v noci celé mračno upírů, jiných se netkne ani jeden. Moje krev jim zřejmě chutná. Vzpomínáš na Urubu? Ale v Santarému jsem se jednou potkal s námořníkem, jehož krev musela být pro ně úplnou delikatesou. Aspoň pokud byla pravda to, co mi tvrdil. Ne že bych ho podezíral z úmyslné lži. Potácel se však vždycky v noci do svého pokoje z hotelového baru tak sťatý, že byl napůl v deliriu. Mohl pak mít představy všelijaké. Tvrdil, že se to kolem něho upíry jen hemží. Celou noc mu prý sají krev. Poradil jsem mu, aby si tedy na noc zavíral okno. Byl to takový starý hotýlek, samozřejmě bez klimatizace, a tak jediným osvěžením byl v noci svěží vánek od řeky. Je však lépe spát při zavřeném okně a rozpékat se vedrem než se stát obětí upírů.
Příští noci tedy námořník okno zavřel, ale nepomohlo to. Upíři napřed bezmocně doráželi na sklo, až se nakonec z celého roje oddělil největší a prudce se proti oknu rozletěl. Námořník si už myslel, že sklo roztříští, okřídlený přízrak však v příštím okamžiku zmizel. V témže okamžiku však prý vrzly dveře a k námořníkově loži se pokojem blížil velký stín. Pak ucítil něžné polibky na rtech, pomalu sestupující k hrdlu. Ráno vyvrávoral z lůžka stejně unaveně jako po předchozích nocích. V místech, kudy probíhá krční tepna, našel malou krevní podlitinu.

Jak to vypadáte, námořníku? Pravila bledá Juanita, nejkrásnější z barových dívek, chřadnoucí však vůčihledně den ode dne. Její bledost nebyla přirozená a pokračovala takovým tempem, že v poslední době byla dívka již skoro průsvitná. Byla však droboučká a něžná, s nevinně vyhlížejícím obličejem a překrásnými dlouhými černými vlasy, a tak byla přes svou zřejmou nemoc neustále nejvíce žádaná ze všech dívek rozkoše, kterými hotelový bar disponoval.
Jak to vypadáte, námořníku? Pravila tedy Juanita a ovázala námořníkovi kolem krku svůj hedvábný šátek. Nesmíte celému světu ukazovat tak vzácné trofeje lásky!
Asi za tři neděle jsem pak musel Santarém opustit, takže jsem námořníka ani Juanitu neviděl. Když jsem se tam po čase zase vrátil, vypadala již dívka mnohem lépe. Uzdravuje se, říkal jsem si potěšen. Zato námořník strašně sešel, byl malátný a jeho oči ztratily lesk. Stále si stěžoval, že ho navštěvují upíři. Byl k nepoznání, jen na krku pořád nosil Juanitin šátek. Prý začalo mezi nimi růst něco jako láska, šeptalo se. Nechtěla, aby jí za noční společnost platil.
Sundej ten šátek, námořníku, povídal mu krátce po mém příjezdu jeden přítel. Sundej ten šátek a nech mě, ať se na tebe podívám! Upíři nesají lidem krev z krku.
Celé námořníkovo hrdlo bylo poseto modročernými podlitinami. Tudy proudila jeho krev do dychtivých úst chudokrevné dívky s mandlovýma očima.
Večer zakázali námořníkovi pít a donutili ho, aby opilost jen předstíral. Jiný ze stálých hostů upozornil majitele. Té noci chytili Juanitu při činu. Námořník věřil, že se promění ve velkého upíra a uletí oknem, které pro ten účel předem otevřel. I když pochopil, co mu celou tu dobu prováděla, miloval ji. Chtěl ji zachránit. Neproměnila se a už ji také nikdy nespatřil. Tradiční soud nad lidskými upíry je v Amazonii tichý a rychlý. Snad jen obrovský starý kajman dole na řece by o tom mohl něco říct, i když stejně dobře mohla chudokrevná krasavice skončit úplně jinak."
Jakmile se Manuel dostane k hrůzostrašným historkám, není k zastavení. Od krásné upírky je to jen krůček k černé magii macumby. Jak ho znám, měla by teď následovat zaručeně pravdivá historka o uťaté ruce oběšence, která následkem čar i kouzel nezetlela, ale pohybovala se jako pavouk sklípkan a pod pláštěm noci rdousila oběti, na které ji černokněžník-zloduch poslal, dokud ji jeden odvážný důstojník nepolapil při jednom z jejích rejdů pod poklop na sýr.
Mýlil jsem se. Místo uťaté ruky mi Manuel naservíruje triviální historku o zombiích, kterých jsem už slyšel desítky.
„Škoda že tu ty tvé zombie nejsou," vzdychnu. „Nesly by nám ty batohy!"
„Ty si z toho děláš legraci?" pohlédne na mne nakvašeně. „Abys na to jednou nedoplatil!"
Jsme už na cestě několik hodin. Zoufale se snažíme objevit cestu vzhůru. Sledujeme každou trhlinu ve stěně, zkoumáme všechny jen trochu nadějněji vypadající jeskyňky, pokud nejsou příliš vysoko. Mohou být ústím tunelu, kudy kdysi odtékala voda z vrcholové plošiny. Jím bychom mohli v opačném směru projít i my. Jak se dostal nahoru Maple White z Doyleova románu? Zatím však obléháme tu tajemnou nepřátelskou pevnost marně. Jeskyně, vyhloubené erozí, jsou mělké a slepé.
Hlouběji do nitra skály, natož pak na vrchol, nevedou. Musíme dál. Pak nová naděje. Asi sedm osm metrů nad našimi hlavami se černá velký otvor. Shora jej obrůstá splývavá vegetace. To, co nás zajímá, je její spodní okraj. Není ostrý jako v ostatních případech, ale oblý, povlovně se svažující. Jako by tudy kdysi stékala voda. Jak jinak by se sem mohla dostat než skalní chodbou shora? K otvoru vede celkem povlovná římsa. Není moc široká, ale troufnu si na ni.
Postupuji zvolna, krůček za krůčkem, čelem ke skále. Kde to jde, snažím se zachytit rukama. Máme sice s sebou horolezecké lano, skoby i smyčky, myslím však, že v tomto případě nemá jištění smysl. Manuel sleduje s napětím mou akci zdola a pokouší se radit. Když se blížím k temnému otvoru, zdá se mi, že odtamtud slyším jakési podivné zvuky. Něco živého tam je. Možná netopýři. Má zvědavost roste. Také naděje. Tahle jeskyně by mohla vést hluboko do skály. Kdoví jestli ne až na vrchol. Srdce se mi prudce rozbuší. Blížíme se k cíli? Dostanu se až téměř k otvoru, tam však ztroskotám. Nemám se čeho pořádně zachytit, kam stoupnout. Chyty žádné. Stupy, které by snad přicházely v úvahu, jsou příliš malé a navíc se prudce svažují dolů. Mohl bych po nich lehce uklouznout. Také celý spodní okraj vstupu do jeskyně je hladký a výrazně obloukovitě klesá. Asi tady kdysi opravdu tekla voda. Zdola to vypadalo nadějněji. Rozhodnu se, že nebudu zbytečně riskovat. Sletět z pěti metrů na skalnatý podklad, to by mi tak ještě scházelo. Proklínám svou počáteční nesmyslnou pýchu. Jsem hlupák, že

jsem pohrdl horolezeckým vybavením! Musím se vrátit a všechno začít znovu. Navazuji se. Přeříkávám Manuelovi náš návod k uvázání dračí smyčky. O princezně, jezírku a drakovi. Líbí se mu a hned se jej učí. Pak na to jdu. Beru s sebou i baterku. Manuel se třese vzrušením. Nemluvíme o tom, ale oba si v tom okamžiku myslíme, že jsme našli tajnou bránu do obléhané pevnosti. Zatloukám skoby, navazuji smyčky. Manuel mě jistí zdola. Dobírá mě napevno.
Do jeskyně proniknu až na třetí pokus. Předtím se dvakrát utrhnu, sklouznu však jen pár centimetrů. Ačkoli nikdy nelezl, Manuel jistí spolehlivě.
Opatrně postupuji vpřed. Šramot zesílí. Posvítím si baterkou. Nic. Zdá se, že to přichází odkudsi z hlubin sluje.
Postupuji hlouběji. Zajímavé, šramot náhle utichne. Jeskyně je stále prostorná, nezužuje se. Stáčí se, světlý terč vchodu zmizel ve tmě. Dno znatelně stoupá. Žádné postranní chodby. Vypadá to nadějně. Jde se mi mnohem lépe. Ujdu tak třicet čtyřicet metrů. Pak nečekané zklamání. Konec nadějí. Jeskynní chodba stoupá v úhlu nejméně sedmdesát stupňů. Nemohu pokračovat. Svítím nahoru baterkou. Zdá se mi, že v místech, kam dosvítím, se chodba dokonce mění v téměř kolmý komín. Pak tma. Bezděky sáhnu na stěnu jeskyně. Je uhlazená, jako by tudy kdysi protékala voda. Geologové však tvrdí, že v kvarcitu, vytvářejícím masiv Kurupiry i ostatních stolových hor Guyanského štítu, je to nemožné. Je totiž nerozpustný nebo jen velmi špatně. Ty obrovské studňovité propasti na Sarisariňamě, prozkoumané před čtyřmi lety, byly podle nich vytvořeny zcela atypicky - zdola. Vroucími prameny vody tryskajícími z podzemí. Jak je tedy možné, že v Kurupiře existuje tak rozsáhlá jeskyně také? A Doyle o podobných chodbách v Kurupiře ve Ztraceném světě píše. Tudy se přece dostal nahoru Maple White se svým společníkem, jimi se podařilo sestoupit i Challengerově výpravě! Průběh objevené sluje, ústící ve stěně a vedoucí vzhůru, svědčí o tom, že nemohla být vytvořena podzemním vřídlem! A co to bylo za tajemný šramot, který jsem z hlubin jeskyně slyšel a který potom utichl? Netopýři? Ti by asi v jediném okamžiku nepřestali harašit, kdyby se u vstupu do jeskyně objevil nečekaný návštěvník. Spíš to vypadá, že původcem šramotu byl jediný tvor.
Rozhodující však je, že výstup touto cestou nepřipadá v úvahu. Pro tentokrát to musíme vzdát. Snad příště. Možná že ten prudce stoupající úsek není dlouhý, že se jej podaří překonat. V každém případě je to však důležitý objev. Musíme si tuhle jeskyni označit, abychom ji příště bez problémů našli.
Sklesle se došátrám k ústí chodby a podívám se ven. Oslní mě denní světlo. Pomalu se rozhlížím. Zvykám si. Zdá se mi, že vzadu, asi třicet čtyřicet metrů za Manuelem na okraji houštiny rozervané několika průlezy zvěře, zahlédnu černý stín. Přivřu oči, zadívám se pozorněji. Neklamu se. Stín zvedne hlavu a podívá se na mne. Černý jaguár! Obrovský kus! Řvu na Manuela, varuji ho. Manuel sáhne po pušce, ale jaguár se ani nehne. Nevadí mu můj řev. Není na člověka zvyklý, nebojí se. Ze stejného důvodu ho také zřejmě nepovažuje za kořist. Je jen zvědavý. Hltám ho očima. Viděl jsem v přírodě několik skvrnitých jaguárů, černého nikdy. Aksamitově lesklá srst, topazové oči. Přikrčí se, vrčí, vyhrne pysky a obnaží zuby. Proč ho indiáni považují za dravějšího a nebezpečnějšího než skvrnitou formu? Jen pro jeho černou, zlověstnou barvu? Jaguár zmizí stejně nečekaně, jako se objevil. Jako stín v proudu světla. Jako by tu nikdy nebyl.
Slaním dolů. Manuel je k uzoufání zklamán. Ještě před pár minutami nás už viděl nahoře. Já taky. Avšak kde je jedna, může být podobných příležitostí víc. Neztrácejme naději. Třeba to vyjde jinde. Dáme ještě jaguárovi čas, aby se mohl stáhnout. Neradi bychom se s ním znovu setkali, i když asi nemá útočné úmysly.
Pro každý případ však máme pušky připraveny. Pak se vydáme na další cestu.
Ubíhá den za dnem. Některé až nudně jednotvárné, jiné nabité příhodami. Po přilehlé cestě vzhůru ani stopy. Ještě několikrát se pustím s lanem a skobami po stěně v nějaké trhlině vypadající zdola slibně. Vždy neúspěšně. Obléháme pevnost, o jejíž nedobytnosti přestáváme pochybovat. Ale zázraky se přece dějí! Třeba se dočkáme i my.
Od počátku putování kolem Kurupiry nás provází zneklidňující pocit, že nás shora něco neustále nevraživě pozoruje, připraveno zaútočit. Někdy to cítíme silněji, jindy slaběji, cítíme to však pořád. Nemůžeme si na to zvyknout. Jako by meseta nad námi žila, jako by nás chtěla zničit. Manuel to vyjádřil přesně:
„Nespouští nás to z očí. A není to člověk ani zvíře. Je to něco horšího!"

Skalní sloup

Cenné dny se propadají do minulosti. Jejich počet, zbývající do stanoveného data návratu, se ztenčuje. Začínají nám tikat hodiny. Tajuplnou pevnost obléháme zatím bezúspěšně. Stále častěji pochybujeme o tom, že výstupovou cestu objevíme zdola jen prostým procházením kolem stěny, ať se přitom díváme sebepozorněji. Chce to zřejmě podrobné trpělivé studium její struktury, kombinované s pokusy o výstup v jen trochu nadějných partiích, s hledáním a zkoušením alternativ. Takhle jsme ovšem svůj útok původně neplánovali. Ani na něj nejsme vybaveni. Počítali jsme s tím, že po delší cestě podél skalního masivu najdeme v nějakém příhodném místě poměrně snadnou, horolezecky nenáročnou cestu vzhůru. Existuje i na Roraimu a tepuí Auyán, a ty jsou mnohem vyšší. Jsme však uprostřed bitvy. Musíme ze sebe vydat to nejlepší, rvát se o vítězství. Přemítat o hrozící porážce se zakazuje!

Zase křoviska. Mlčky se prodíráme vpřed. Nejhorší jsou trnité palmy. Manuel jich dokáže pojmenovat několik. Nezapomenu na houštinu nízkých palem jacitará. Kmen skoro nemají, zato spoustu listů. A ty trny! Začnu se jimi prodírat a najednou ucítím, jak se mi do nohou zabodávají desítky ostrých jehel. Rychle uskočím a další se do mne zabodnou zezadu. O kus dál jiné s listy jako vějíř. I ty nás přivítají záplavou trnů.

Pak prales. Houštiny mizí, ve stínu nebetyčných stromů se prochází snadno. Mezi pralesem a stěnou mesety zůstává jen malý prostor, zarostlý nízkou vegetací. Jdeme raději při okraji pralesa, je to tu mnohem schůdnější. A na skalní stěnu je odtud také dobře vidět. Případnou výstupovou cestu nemůžeme přehlédnout.

Spatřím mravence padajícího k zemi. Nedopadne. Podivně se ve vzduchu stočí a zakormidluje zpět ke kmeni stromu, na němž se zachytí. Sleduji pozorně podivného vzduchoplavce, běžícího po kmeni vzhůru k místu, odkud spadl, jako by se nechumelilo. Vysoko nad mou hlavou se připojí k temné stužce svých druhů, směřující po široké větvi kamsi do koruny. Byla to náhoda? Vůbec to tak nevypadalo. Spíš se mi zdálo, že mravenec prohnutím těla vědomě pád řídí tak, aby se opět dostal na svůj kmen. Kdoví zda by správný strom ještě vůbec našel, kdyby dopadl až na zem do husté spleti vegetace! Pachové stopy svých druhů by tu nenašel, neměl by se čím řídit. I když mě Manuel popohání k další cestě, čekám, zda budou padat ještě další mravenci. Rád bych si jejich vzduchoplavecké umění ověřil. Mravenci se nějak k padání nemají. Je to možná zlomyslné, ale rozhodnu se trochu jim pomoci. Dvakrát prudce kopnu do kmene a pozoruji, jak budou na otřes reagovat. Několik mravenců nesoucích objemnější náklad se neudrží a řítí se z větve dolů. Okamžitě své břemeno pustí, zkroutí se, zakormidlují ke stromu a hned po něm lezou vzhůru. V duchu se jim za ten pokus omlouvám. Netušil jsem, že jsou mezi mravenci tak zruční parašutisté.

Netrvá to však dlouho a přijde další zdržení. Zase kvůli mně. Upoutá mě pohyb na odumřelém kmeni mohutného stromu. Jistě by již dávno padl, ve vzpřímené poloze jej však drží spleť lián, poutající ho ke stejně velkým sousedům. Podívám se pozorněji. Zatajím dech. Ve výši asi čtyř metrů sedí na kmeni obrovitý tesařík. Největší brouk světa, donedávna nesplnitelný sen všech entomologů. Titan! Jeho vědecké jméno Titanus giganteus zní dokonce ještě vznešeněji. Snad by se někomu mohlo zdát směšným nazývat tak velikášským jménem pouhého brouka, ale tenhle obr si je bezesporu zaslouží. Jeho největší prokázaný exemplář je dlouhý dvaadvacet centimetrů. A kdo může říct, že v pařeništi amazonského pralesa nežijí ještě větší jedinci.

Zatím o nich kolují jen nepotvrzené legendy. Vyskytují se pověsti o jedincích dlouhých dvacet čtyři až dvacet osm centimetrů. I spatření těch mezi sedmnácti a dvaceti centimetry je však nezapomenutelným zážitkem. Linné, který tohoto giganta hmyzí říše popsal, měl před sebou pouze jeho trosky a nikdy neviděl brouka celého. Jen pár zasvěcenců vědělo, že v amazonských pralesích žije něco mimořádného, ani oni však nevěděli přesně co. Nebyla známa ani jeho velikost.

Trochu světla do této záhady vnesl krátce před první světovou válkou německý znalec orchidejí Wórner. V roce 1910 vylovil náhodně z Ria Negra u Manausu utopeného obrovského brouka, jen mírně poškozeného, o němž ani vteřinu nezapochyboval, že by jej mohl v Evropě velice výhodně zpeněžit. Přes noc ho chtěl nechat před svou chýší vyschnout, ráno však zjistil, že se o jeho úlovek postarali mravenci. Sežrali skoro všechno. Nechali jen chitinové krovky, hlavu a štít. Přesto vzal

Wórner tyto zbytky při nejbližší cestě do Evropy s sebou a nechal si je určit. Když se dověděl, že jde o pohádkově vzácného a dosud prakticky neznámého brouka, pustil se do práce. Netušil, kde titan žije, věděl však, že jej vylovil z Ria Negra. Najal několik indiánů a ti zatáhli slibné úseky řeky povrchovými sítěmi s malými oky, aby jimi utopení brouci nemohli proklouznout. Zní to skoro neuvěřitelně, ale jeho taktika přinesla úspěch. Každý rok se mu podařilo několik titanů vylovit. Byli většinou značně poškození a neúplní, ale i s tím si Wórner věděl rady. Z několika neúplných slepil jeden exemplář celý. Každoročně pak s nimi jezdil do Evropy, aby je zpeněžil. Částky, které za ně požadoval, byly pohádkové. Rovnaly se ceně venkovského sídla s rozlehlými pozemky a honitbou nebo výstavné vily v Londýně či Paříži. Bohatí sběratelé však rádi platili. Přepláceli jeden druhého, aby raritu všech rarit získali pro svou sbírku. Nejnedočkavější dokonce vyjížděli Wórnerovu parníku naproti, aby si mohli vybrat jako první. Každý rok se Wornerovi podařilo vylovit asi deset titanů. Počet kusů, které se dostaly do sbírek, byl však vzhledem k jejich kompletování výrazně nižší. Titan zůstával stále mimořádnou vzácností. Se začátkem první světové války výlovy titanů u Manausu skončily a již se nikdy neobnovily. Titan zůstal legendou a jen málo sbírek světově proslulých muzeí se mohlo pochlubit jeho exemplářem. Prvním vědcem, který viděl živého titána, byl spolupracovník časopisu National Geographic doktor Žahl. Národní zeměpisnou společností financovaná expedice vyrazila v roce 1958 do Brazílie s jediným cílem - ulovit titána. Zahlova výprava se prodírala amazonským pralesem dlouhé týdny, ale titána neobjevila. Nakonec Žahl expedici odtroubil a zklamán se vrátil do Manausu. Tím větší bylo jeho překvapení, když mu jednoho věnovali dělníci naftové rafinerie na okraji města, kam byl v noci přilákán silným světlem věže. I pro zdrcující většinu bohatých sběratelů však titan stále zůstával nedostižnou raritou, nikdy ho neviděli a znali ho jen z obrázků.

V roce 1970 jsem byl spolu s Manuelem členem entomologické expedice muzea v Sao Paulu, při níž jsme na řece Urubu ulovili osm titanů. Mně se podařilo chytit dva. Na místo, kde se vyskytovali, nás však tehdy dovedl vedoucí výpravy a brouci byli samozřejmě určeni muzeu. Dnešní titan je od začátku do konce jen a jen můj.

Sedí na kmeni a nehýbe se. Ožívá pozdě v noci, spíš až s blížícím se ránem. To létá pralesem jako malé letadlo a jeho silný bzukot se nese nočním tichem. Teď odpočívá. Je velký, hodně velký. Odhaduji ho na sedmnáct centimetrů, možná víc. Bude asi větší než exemplář z Urubu, o který jsem přišel. Jak mě to tehdy mrzelo! Teď mi Kurupira přihrál náhradu. Doufám, že je to dar a že za něj nebudu muset později zaplatit. Kurupira je prý potměšilý a úskočný. No, uvidíme. Titan je nádherný. Temně hnědé, trochu drsné kožovité krovky lákající k pohlazení. Výhružně vyhlížející ozubený štít. Mohutná hlava s brutálním výrazem, umocněným robustními ostrými kusadly. Velké složené oči, připomínající tvora z jiné planety. Silná tykadla, spočívající volně podél těla. Polštářkovitá, značně rozšířená chodidla silných nohou pevně přisátá ke kmeni bez kůry. Možná jsem blázen, možná že to působí moje nadšení, ale zdá se mi, že z jeho postoje vyzařuje sebevědomí krále. Když ničeho jiného, tak jistě krále brouků. Legendární titan, brouk fantastických pověstí a nesplněných snů, je přede mnou!

To, že ho nacházíme pod Kurupirou, dokazuje, že se vyskytuje v mnohem rozsáhlejším areálu, než se předpokládalo. Přibude další tečka na mapě jeho rozšíření, další paprsek k osvětlení více než dvousetletého tajemství. A do mé sbírky dokladový exemplář.

Slíbil jsem si sice, že na téhle výpravě nechám brouky na pokoji, nebudu se jejich sbíráním zdržovat a všechny síly věnuji jen a jen dobytí Kurupiry. A tomu, co nového a neznámého najdeme na vrcholové pláni. Tohohle vzácného obra si však ujít nenechám. Sháním dlouhou větev s postranní odnoží, abych titána opatrně stáhl dolů. Musí to jít rychle, aby neměl čas uletět. Přitom však jemně, abych ho nepoškodil. Manuel mi pomáhá. Sám sice brouky nesbírá, ale sdílí mé nadšení. Takový úlovek se nepodaří každý den.

Chvíli to trvá, než zase pokračujeme v cestě. Nejdeme snad ani dvě hodiny a zase se nás zmocňuje malátná únava. Odpočinek. Nad námi řádí vřešťani. Jsou to ti největší, vřešťani rezaví. Taky nejhojnější. Guariba vermelho. Vypadá to, že mají škodolibou radost z našich obtíží. Vstaneme a jdeme dál. Opice nás neopustí, ani když se dostaneme na volnější prostranství. Hašteřivě na nás pokřikují, jako by nám nadávaly.

Nesmím je však odsoudit všechny. Některé z brazilských opiček jsou roztomilé. Třeba tamaríni s legračně dlouhými bílými kníry, hraví a skotačiví. Černý tamarín atoruký s mramorovým hřbetem zase vypadá, jako by si oblékl žluté rukavičky botičky. Nebo zvědavý, hravý kotul veverkovitý.
Těch roztomilých by se určitě našlo mnohem víc. Rozhodně však odmítám toto mrančení přiznat vřešťanům. Zvlášť ráno a pozdě odpoledne se prales na všech stranách rozezní jejich koncertem, který cestovatel Humboldt přirovnal k řevu čtyř jaguárů bojujících spolu na život a na smrt. Vřešťani, žijící až ve dvacetičlenných tlupách, ohlašují svým pokřikem, že dotyčné pralesní teritorium je obsazeno. Varují jiné vřešťany, aby si nechali zajít chuť na šťavnaté listy rostoucí v okolí. Tvrdí se, že nejhlasitěji řvou vřešťani rezaví. Mají na to právo. Pomineme-li nedoložené zvěsti o jakémsi obrovitém druhu chápana, jsou největšími jihoamerickými opicemi. Ve srovnání například s africkými paviány je život tlupy vřešťanů zcela mírumilovný. Samci se mezi sebou nepouštějí do šarvátek ani kvůli samičkám, ani kvůli potravě, ani kvůli nejvhodnějšímu místu k odpočinku. Jejich tlupy nemají vůdce, žádný samec nemá dominantní postavení. Proto se jim též někdy říká „demokratické opice" - na rozdíl od „totalitních" opic Starého světa, které mívají vůdce velmi panovačné. Když tlupa narazí na překážku bránící jim v postupu korunami stromů, všichni samci se rozběhnou po větvích nejrůznějšími směry, dokud jeden z nich nenajde přijatelnou cestu. Objev oznámí ostatním vítězným pokřikem a ti ho pak rychle následují.
Pokud jde o lásku, jsou vřešťani samci spíše flegmatiky. Iniciativy se proto musí chopit samičky. Rituál námluv je jednoduchý a zcela jednoznačný. Samička před svým vyvoleným roztáhne doširoka rty a střídavě na něj vyplazuje jazyk tak dlouho, až samec pochopí, oč jde, a začne odpovídat stejným způsobem. To je u vřešťanů vyznání lásky. Dvojice pak cudně odskáče kousek dál od ostatních. Vlastní akt proběhne velmi krátce. Spojení se opakuje několikrát. Zatímco samiččin apetit stále roste, zájem samce naopak vůčihledně ochabuje. Když roztoužená samička usoudí, že samcův už zcela nepokrytě projevovaný nezájem překročil únosnou míru, vybere si jiného milence a historie se opakuje. V krátké době tak vystřídá několik samců, aniž o ni mezi nimi vznikne sebemenší spor.
Jednou jsem dokonce pozoroval podnikavou rezavou samičku, která, pamětliva zřejmě několika svých předchozích zklamání, si zahnala stranou hned šest samců, a aby dlouho neztrácela čas, namlouvala si je vyplazováním jazyka všechny najednou. Když došlo ke kopulaci, čekali zbylí samci spořádaně, až na ně dojde řada.
Manuel se připravuje zahnat nesnesitelně ječící vřešťany kameny, když vtom se náhle zmocní panika. Zmateně a bezhlavě, za poděšeného pištění, prchají do hlubin pralesa. Vzápětí nato těsně pod korunami stromů proletí obrovský dravec.
Útočí zcela neslyšně. Podobá se gigantické šedobílé sově se žlutými pařáty nataženými vpřed. Mihne se jako zlověstný přízrak na zelenavém pozadí pralesa, rychlým manévrem změní směr a zmizí v šeru za prchajícími vřešťany. Harpyje! Takhle zblízka jsem ji ještě neviděl. Nevzpamatoval jsem se ještě z dojmu, který na mne ta široká jestřábovitá křídla o rozpětí jistě přes dva metry udělala, když se z pralesa ozvalo smrtelné zavřeštění. Tam kdesi v zelenavém šeru se mohutné žluté spáry zaryly do těla kořisti.
Harpyje je nejsilnějším orlovitým dravcem světa. Má takovou sílu, že se prý nerozpakuje zaútočit i na člověka. Aspoň to tvrdí indiáni, kteří s ní mají v tomto směru zkušenosti. Peří harpyje zdobí hlavy náčelníků a je symbolem hrdinství. V mnoha osadách lze spatřit muže se strašlivými jizvami v obličeji, často slepé, které harpyje napadla při pokusu o vybrání mláďat z hnízda a kteří měli to štěstí, že útok přežili. Slyšel jsem dokonce o případu, kdy na vysokém kmeni pod hnízdem napadla harpyje indiána, jemuž očními důlky zaťala spáry hluboko do mozku. Zřejmě ho tím namístě usmrtila. Pak s ním poodlétla několik metrů, držíc ho neustále v pevném sevření. Teprve potom ho pustila na zem.
Při návštěvách v jeho vile v pražském Suchdole mi známý zoolog profesor Zdeněk Vogel vyprávěl, že se v povodí Orinoka dověděl od misionářů o ověřených únosech indiánských dětí harpyjemi. Osobně se tam setkal s mužem, jehož tvář byla pokryta strašlivými jizvami po spárech tohoto dravce. Byl to zázrak, že nepřišel o zrak.
Samec harpyje je nejútočnější v době, kdy samice sedí na vejcích. To musí lovit za dva. Jeho vrozená dravost neuvěřitelně roste. Útočí na vše, co se hýbe a co může odnést. Nejoblíbenější kořistí těchto dravců jsou však opice a lenochodi. Při jejich lovu využívají nesmírně silných spárů s dlouhými drápy.

Nejdelší z nich je zadní, fungující při sevření jako všepronikající dýka. Je to nejen největší dráp vyskytující se u jakéhokoli dravého ptáka, ale překoná velikostí i drápy medvěda kodiaka, které jsou největší mezi šelmami. Při útoku na lenochoda, pevně přichyceného na větvi, mu harpyje napřed zezadu probodne srdce. Ve vzduchu se udržuje mohutnými rozmachy křídel a čeká, až umírající lenochod uvolní sevření dlouhých drápů, za něž je zavěšen na stromě. Teprve potom svou kořist vyvlékne z uchycení. Poslouží nejen jako hostina. Indiáni tvrdí, že srst lenochoda je nejoblíbenější vystýlkou harpyjích hnízd.
Bezprostřední setkání s harpyjí nás vzrušilo. Doufáme, že se opět objeví a vrátí se i s uloveným vřešťanem stejnou cestou. Nemáme však štěstí. Kryta zelenavým přítmím pralesa odlétá jinudy. Nezaslechneme ani prudké rozmachy mohutných křídel. Na stromě, kde předtím řádili vřešťani, však objevíme několik velkých šedých chápanů.

Museli tu být už předtím společně s vřešťany. Na nebezpečí však reagovali odlišně. Zatímco vřešťani podlehli panice a za hlasitého nářku se dali na zběsilý útěk, chápani se přikrčili do vidlic stromových větví a přečkali útok harpyje pěkně v skrytu. Dravec, upoután pohybem a ječením, nevěnoval chundelatým koulím schoulených chápanů pozornost.
Kdyby nám někdo v tom okamžiku tvrdil, že nás dnes čeká ještě mnohem silnější zážitek, než byl právě pozorovaný útok harpyje, asi bychom se mu vysmáli. Přesto však za necelou půlhodinu objevujeme něco, co několik prvních okamžiků bereme jako zajímavou přírodní zvláštnost, než nám dojdou všechny souvislosti. Doslova nám vyrazily dech.
Prodíráme se právě hustou houštinou a vstupujeme na bažinatý, silně podmáčený teren. Ze stromů visí trsy orchidejí. Nejnápadnější jsou zlatohnědé květy oncidií. V korunách posedává hejno zelených papoušků s modrou hlavou a černozeleným krátkým ocasem. Na jedné z velkých palem přímo naproti nám se hašteří dva modří arové.
Konečně se nám daří těsně při skalní stěně obejít bažinu a dostat se k místu, kde se stěna láme a stáčí vpravo. Otevře se nám nový výhled. Stojíme na jakémsi mírném návrší. Terén pod stolovou horou je značně nerovný. Ačkoli horní okraj je zcela plochý, jeho relativní výška se mění podle stoupajícího a klesajícího terénu dole dosti podstatně.
Celý den se pohybujeme utopeni v pralese, kocháme se proto aspoň na chvíli neočekávaným pohledem. Divoký, neproniknutelný, v korunách pestrými květy ozdobený prales se před námi táhne do dálky jako nekonečný pestrobarevný koberec. Všude kolem těžký pach hnijícího mokrého listí a tlejícího dřeva. Padlé kmeny jsou obaleny novou zelení, děsivě rychlým náporem čerstvé vegetace. Několikrát se stane, že došlápneme na zarostlý pahorek a propadneme se do ztrouchnivělého, zcela obrostlého pně. Z nebetyčných stromů visí trsy orchidejí jako shluk nádherných motýlů laskaných sluncem a tlusté liány jako klubko číhajících předpotopních hadů. Na obzoru se kupí těžké mraky, hrozící pravidelným prudkým podvečerním lijákem. Drtí nás příval divoké, nebezpečné krásy i pocit zoufalého osamocení.
Necelých sto metrů před námi se nedaleko stěny stolové hory tyčí štíhlý skalní sloup. Vypadá jako varovně vztyčený prst, gigantický ukazováček hrozící poslední výstrahou. Okraj mesety může být v těchto místech dobrých sto padesát metrů vysoký. Sloup dosahuje asi třetiny této výše. Množství obrovských balvanů rozházených kolem a obrostlých rostlinstvem dokazuje, že sloup býval původně stejně vysoký jako
jeho sousedka. Eroze působící desítky milionů let zapracovala a oddělila jej od ní. Zajímavý geologický útvar. Vypadá teď jako nedávno vylíhlé mládě skalního obra.
Pak nás to napadne téměř současně. Podíváme se s Manuelem po sobě. Skalní
sloup! Místo, kudy vystoupila na stolovou horu výprava profesora Challengera v Doyleově románu. Důkaz, že Doyle o tomto podivném skalním útvaru věděl. Sám tuto oblast nikdy nenavštívil. Od koho jiného se o něm mohl dovědět než od svého informátora
plukovníka Fawcetta? Důkaz, že Fawcett opravdu pod Kurupirou byl! A pak ta jeskyně ve skále! Podle geologů se v kvarciru vyskytovat nemohou. Tady je. A Doyle o ní píše! I o ní mu musel Fawcett podat zprávu.

Není snad tajemnějšího a dobrodružnějšího cestovatele, než byl Percy Fawcett. Byl to zvláštní člověk, stejně mimořádný jako všechna jeho dobrodružství i tajemné zmizení. Co teorií, názorů, důkazů, které se vzápětí rozpadly jako domek z karet, bylo o jeho zmizení podáno a předloženo! Kontroverzní antropolog Orlando Villas Boas, zřejmě žárlící na Fawcettovu slávu, vydával dlouho lebku a pár kostí, které měl uschované v krabici pod postelí svého saopaulského bytu, za Fawcettovy pozůstatky, dokud se nepřišlo na to, že patří člověku o výšce maximálně sto šedesát sedm centimetrů, zatímco Fawcett měřil sto osmdesát čtyři centimetrů. Ani porovnání chrupu nesouhlasilo. Tyto kosti, které byly zprvu nejsilnějším důkazem pro domněnku, že Fawcett byl zabit indiány kmene Kalapolů u řeky Kuluene, kde je Orlando Villas Boas objevil, se obratem staly ještě silnějším důkazem proti. Shodou okolností se do okolí řeky Kuluene dostala jiná trojčlenná výprava, která byla Kalopoly pobita, pokud ovšem indiáni mluvili pravdu a jejich informace o zabití bělochů nebyla při zaručení beztrestnosti pouhým chvastounstvím.
Poslední Fawcettova zpráva pochází z 29. května 1925. Byl to dopis jeho manželce Nině z Tábora mrtvého koně za řekou Arraias, v němž ji ujišťuje: Nemusíš se obávat neúspěchu. Nemohl se tedy do končin kolem Kuluene vůbec dostat. Polohu Tábora mrtvého koně udal zcela přesně zeměpisnými souřadnicemi. Kromě toho tu byl již v roce 1920, pět let před svou poslední výpravou, a cestu tedy dobře znal. Námořní důstojník Dyott, který se vydal po Fawcettových stopách téměř tři roky po jeho zmizení a stal se původcem teorie, že slavný cestovatel byl zabit Kalopoly, kladl neopodstatněně Tábor mrtvého koně o dvě stě dvacet kilometrů jižněji. Je vůbec možné, aby se Fawcett, zkušený zeměměřič, tak neuvěřitelně zmýlil? Není spíš pravděpodobnější, že Dyott, vůdce pátrací expedice financované tiskem, se prostě musel vrátit s nějakým výsledkem?
A tak po všech těch dlouhých rocích nejistoty a nejrůznějších protichůdných práv je nade vši pochybnost prokázáno jen jedno: tam, kde končí Fawcettova stopa v Táboře mrtvého koně v oblasti horního toku Arraias, ho nikdo nehledal. Otázka jak a kde skončil, zůstává nezodpovězena.
Fawcett byl posedlý myšlenkou o existenci opuštěných kamenných měst neznámé vyspělé kultury na náhorních plošinách v amazonské džungli. Své tajemné město nazýval „městem Z" a časem získal několik indikací, o jejichž pravosti byl přesvědčen a které považoval za důkazy. Patřil mezi ně takzvaný Raposův deník, podávající zprávu o portugalské expedici z roku 1743. Jde o velmi zajímavý rukopis nazývaný Manoscritto dei Bandeirantes, katalogizovaný v archivu Národního indiánského muzea v Riu de Janeiru pod číslem 512. Expedice vedená Franciscem Eposem se vydala hledat zlaté a stříbrné doly, které se měly údajně vyskytovat v pralese někde na severozápadě. Ve výpravě bylo několik Raposových druhů, indiáni i černí otroci. Rukopis uvádí, že po dlouhé nebezpečné cestě pralesem narazili na rozlehlou horu, jejíž vrcholek se v záři zapadajícího slunce leskl jako drahokam. Přechod přes ni však hledali marně. Její stěny byly kolmé a nepřístupné, nakonec však přece jen našli štěrbinu, kterou se protáhli a začali stoupat vzhůru. Když se dostali na vrcholovou plošinu, spatřili zříceniny velkého města. Vzbuzovaly v nich hrůzu spojenou s obdivem. Vstup střežily tři obrovské brány, tak vysoké, že nikdo nebyl schopen přečíst znaky na nich vytesané. Trochu prý připomínaly hieroglyfické písmo. Širokou ulicí došli k náměstí, vroubenému impozantními oblouky, v postranních ulicích ležely porůznu rozházené masivní kamenné bloky. Našli zříceniny dvoupatrových budov a uprostřed náměstí sochu muže z jediného černého kamene, s rukou ukazující k severu. Výpravě se podařilo opsat téměř všechny znaky vyryté na podstavci sochy. Zříceniny chrámů z černého kamene působily děsivě. V noci z nich navíc vyletovaly tisíce netopýrů, a tak účastníci expedice přenocovali raději na vrcholové plošině dál od města. Tam objevili i vchody do zlatých dolů a několik zlatých a stříbrných mincí. Byli přesvědčeni, že se tam někde musí skrývat velký poklad, možná ve skalních jeskyních, jejichž vstupy byly zataraseny těžkými kamennými deskami.
U řeky stékající z vysočiny našli zlato a zahlédli i dva vysoké bílé muže. Na druhém břehu objevili velkou osamocenou budovu. Její průčelí bylo dlouhé asi dvě stě padesát kroků a před její impozantní branou stál obrovský čtvercový monolit s vyrytými znaky. Dveře vedly do prostorného sálu, v němž byly nádherně zachovalé sochy. Kolem velkého sálu bylo ještě asi patnáct menších. V každém našli do kamene vytesanou soustavu hadích hlav. Z otevřené tlamy nejvyšší hlavy stékala voda do tlamy hada pod ní a tak to pokračovalo dál. Bylo to úžasné a dojem, který to zanechalo v účastnících výpravy, nepopsatelný. Raposo pochopil, že k řádnému průzkumu časem zapomenutého města a jeho okolí

bude potřebovat mnohem víc lidí. Rozhodl se tedy k návratu do Ria de Janeira, odkud jeho výprava vyšla, aby tam připravil novou, lépe vybavenou a mnohem početnější expedici. Svůj deník, v němž byly shrnuty všechny získané informace, poslal po pečlivě vybraném poslu místokráli do Brazílie. Deník byl v pořádku doručen, ale po Raposově výpravě se slehla zem. Nikdo už její účastníky nespatřil.

Percy Fawcett věřil základním údajům Raposova rukopisu, povzbuzen i nedávným úspěchem výpravy Hirama Binghama při hledání legendárního Machu Picchu. Svědčí o tom řádky, které si zapsal do svého deníku v roce 1911:

Zbývá toho ještě mnoho k prozkoumání o původu Inků a jejich impéria. V džungli na sever od Cuzca existuje ještě mnoho starých pevností a měst, které je třeba objevit a zahájit tam vykopávky. Mám dojem, že se nacházejí mnohem dál na východ v divokých a neznámých oblastech. Nejrozvinutější kmeny indiánů zdědily tradice velké, mnohem starší civilizace, možná odlišné rasy. Mohl to být tajemný národ, který postavil gigantické stavby, převzaté později Inky. To je důvodem, proč od této chvíle věnuji všechen čas výlučně tomuto pátrání. Použiji již dříve získané údaje, které vrhnou více světla do tmy obklopující historii Jižní Ameriky. Jsem přesvědčen, že v srdci kontinentu leží ukryto největší tajemství minulosti, jaké se dochovalo do našich dnů. Záhada Jižní Ameriky a možná i prehistorického světa bude moci být odhalena tehdy, až tato starobylá města objevíme a až je vědecky prozkoumáme.

Přišla první světová válka. Plukovník Fawcett v ní získal vysoké vojenské vyznamenání za statečnost. Po válce hned zamířil zpět do Brazílie. V roce 1920 a 1921 podnikl další dvě expedice do pralesa, při nichž se dověděl od indiánů o údajné existenci tajemného města, v němž jsou domy osvětlovány „nikdy nehasnoucími hvězdami".

Bylo to poprvé, ale rozhodně ne naposledy, zapsal si do deníku, kdy jsem slyšel o bílém světle v domech postavených touto zapomenutou civilizací. Nejsou to svítící rostliny, jimiž někteří indiáni v Ekvádoru osvětlují své příbytky, a nemá to nic společného ani s hvězdami. Zřejmě existuje záhadný způsob osvětlení, známý starodávným národům. Jinými slovy, jde o způsob využití neznámých sil, které dnešní vědci musí ještě objevit.

Další z indicií byla podivná černá kamenná soška pocházející odkudsi z amazonských pralesů. Byla vysoká asi pětadvacet centimetrů a představovala jakéhosi muže, snad velekněze. Na prsou měla destičku s pětadvaceti vyrytými znaky, na opasku pak byla další s osmi znaky, shodnými s některými z první desky. Fawcett byl přesvědčen, že destička je mnohem starší než soška a že pochází z některého z pradávných brazilských měst, možná přímo z tajemného „města Z". Vydávala pronikavý elektrický výboj. Byl tak silný, že mnozí ani nedokázali sošku, s jejíž hrudí byla destička spojena, udržet v ruce. Fawcett zanesl sošku do Britského muzea, nikdo však nebyl schopen určit její původ ani původ destičky s ní spojené.

Cílem dalších dvou Fawcettových výprav byla lokalizace „města Z". Třetí a současně poslední, o níž byl přesvědčen, že již jde najisto, se vydala na cestu v únoru 1925. Kromě Percyho Fawcetta byli jejími účastníky ještě Fawcettův starší syn Jackie a jeho přítel Raleigh Rimell. V jednom ze svých posledních dopisů se Fawcett zmiňuje o kamenné věži, která měla ležet ve směru jejich cesty nedaleko předpokládaného cíle. Indiáni se jí prý velmi bojí, neboť je na ní v noci vidět světlo. Především se však báli bytostí, které tam sídlily. Obávaní morcegos byli prý netopýří lidé s postavou velkou jako člověk a obrovskými netopýřími křídly. Že by něco na způsob ptakoještěrů?

Tajnůstkářský Fawcett věděl údajně o cíli své cesty dost, odmítal však sdělit jakékoli podrobnosti. Své tajemství si vzal do zeleného pekla s sebou.

Plukovník nebyl žádný nezodpovědný fantasta, jak by se snad z právě přečteného mohlo zdát. Byl to muž zocelený mnohaletou zeměměřičskou praxí v amazonských pralesích, mimořádné fyzické síly a železné vůle. Jeho odolnost vůči nemocem se stala příslovečnou. Byl prvotřídním atletem, přeborníkem v boxu a kriketu, sportovcem a romantikem tělem i duší. Není třeba dlouho přemýšlet o tom, podle jakého modelu vytvořil Doyle postavu lorda Johna Roxtona z románu Ztracený svět.

V roce 1886 začal šestnáctiletý Fawcett svou důstojnickou kariéru na Ceylonu, kde se specializoval na mapování a zeměměřičství. O dvacet let později se dobrovolně hlásí do akce zmapování přesných hranic v pralesních oblastech mezi Brazílií a Bolivií. Jeho kolegové zděšeně prchají nebo podléhají.

Fawcett vítězí. Zamiluje si i amazonskou džungli, přitahuje ho neznámé a neprobádané. Zajímá se o indiánské legendy a pověsti. V letech 1908-1909 se zřejmě dostává do oblasti mesety Kurupira, i když o tom neexistuje jediný oficiální záznam. Nikdo už také nezjistí, co všechno o ní z vlastní zkušenosti věděl, co mu sdělili indiáni a co si domýšlel. V Doyleově Ztraceném světě je ze všech těchto tří komponent namíchán zašifrovaný koktejl. Mrazí nás v zádech. Jako bychom tu Fawcettovu přítomnost stále cítili. Jako bychom se náhle tváří v tvář setkali se slavným cestovatelem, který tudy kdysi dávno procházel. Jako by nás on sám posílal hledat cestu vzhůru. V ruce vztažené napříč časem nám předává štafetu. Místo na štafetový kolík hledíme však na padesátimetrový skalní sloup, který po Fawcettovi možná až dosud žádné lidské oko nespatřilo. Uděláme, co bude v našich silách, plukovníku!

Pralesní listonoši

Další dny marného plahočení. Bojujeme dál. Nevzdáme se! Za žádnou cenu! Kolik obětí jsme této expedici přinesli, co všechno jsme riskovali! Výstupovou cestu můžeme objevit každou chvíli. Jsem přesvědčen, že tu někde být musí. Jak jinak by mohla vzniknout pověst Waiků o tom, že na vrcholové plošině sídlí něco děsivého? Pověst naprosto odlišná ode všech ostatních legend, opřádajících vrcholy jiných hor. Tady dole jsme se již setkali s mnoha neobvyklými věcmi, ale zatím s ničím, co by mohlo opodstatnit jejich nepřirozený strach, to, že se do blízkosti Kurupiry nikdy neodváží. Jistě, deptá nás neustále ten divný pocit, že nás něco sleduje, něco zákeřného a nepřátelského. Jsem přesvědčen, že je to vyvoláno onou legendou, o níž předem víme. Ten pocit musí být způsoben podvědomou autosugescí. S tím, co s člověkem dokáže vyvádět podvědomí, mám vlastní bohaté zkušenosti.
K tomu, aby mohla vzniknout ta strašidelná legenda, k tomu, aby měli Waikové důvod umístit právě na Kurupiru sídlo nejděsivějšího démona pralesa, musel někdo z nich nahoru vylézt, i když se nyní tvrdí opak. Možná byl jen jeden a bylo to kdysi dávno, strašně dávno, mnohem dřív, než sem přišel Fawcett. A ten Waika se musel dostat zpět, aby mohl ostatním vyprávět, co tam spatřil. Waikové se pak stáhli a již nikdy se ke Kurupiře neodvážili přiblížit. Teď už nikdo z nich neví proč. Vědí jen to, že tam nahoře je něco strašlivého. Legenda dokáže přežít staletí, vyvíjí se, roste a šíří se daleko od místa svého zrodu. Žije vlastním životem. Po určité době se stane ne-dešifrovatelnou. Svůj základ, prastarý, záhadný a zlověstný, však mít musí.
Ano, nějaká relativně přístupná cesta nahoru existuje. Jsem o tom přesvědčen. Jen mít dost času a sil k tomu ji najít! Ať už vede přímo po stěně, nebo chodbou ve skalním masivu. Však uvidíme!
Nedaleko od stěny se na slunci vyhřívá obrovský had. Hroznýš královský. Mezi hady škrtiči neexistuje krásnější. Jeho barevný vzor, především na zadní polovině těla, nemá obdoby. Tenhle exemplář musí mít nejmíň pět metrů, možná víc. Takové velikosti může dorůst jen tam, kam dosud nevkročila noha bělocha. Odměna za to, že jsme se sem odvážili. Jeho jasné, syté barvy dokazují, že se musel svléknout před několika málo dny. Možná že je tu ještě někde opodál jeho stará kůže. Rozhlížíme se kolem, vypátrat se nám ji však nedaří. Soustředíme proto pozornost opět na hada. Ví o nás, ale nevadíme mu. Manuel jej touží vidět v pohybu. Chce po něm hodit menší kámen, aby toho dosáhl. Odmítnu. Není to pravděpodobné, ale co kdyby podrážděný hroznýš zaútočil? Přece jen se tak trochu podobáme přerostlým vřešťanům, jimiž se živí. Dlouho si ho rozechvěně prohlížíme, musíme však dál. Stokrát denně si opakujeme, že tu nejsme kvůli pozorování zdejší nádherné, přítomností člověka nenarušené divočiny, že naším prvořadým úkolem je najít cestu nahoru. Teprve na vrcholové plošině nás čeká podrobné studium všeho, co tam žije. Jako by četl Manuelovy myšlenky, hroznýš se rozvine a v celé své nádheře se pomalu podél stěny plazí pryč. Ve směru, odkud jsme přišli. V pohybu se nám zdá ještě delší. Poslední rozechvělý pohled za obrem mizícím v travinách a pokračujeme v cestě. Přemáháme se, abychom jeden před druhým nedali najevo rostoucí únavu. Jednotvárný pohled, ani slabý náznak přijatelného výstupu. Jdeme při kraji pralesa, cesta je tu schůdnější než přímo pod stěnou, kde je svah dost prudký. Pozorně ji však mezerami mezi stromy sledujeme. Kráčíme zvolna, nic nám nemůže uniknout. Z temna pralesa září jako rudé svíce nádherná květenství helikonií, dlouhá asi půldruhého metru. To, co obdivujeme, vypadá sice jako vzájemně navazující červené květy, jsou to však podpůrné listeny se žlutým a zeleným lemem. Nazelenalé květy jsou jimi zakryty. Tyto rostliny

příbuzné banánovníku dosahují výšky až šest metrů. O jejich opylování je postaráno ve dne i v noci. Pečují o ně kolibříci a netopýři.
Po nízké větvi běží průvod pohybujících se lístků. Sestupují dolů po kmeni a pak pokračují po zemi, až mizí kdesi v nízkém porostu. Jsou všude. Když se rozhlédnu kolem, vidím několik dalších proudů. Při bližším pohledu zjišťuji, že to jsou jen různě tvarované listové úkrojky. Jsou na nich dokonce jakési nahnědlé hieroglyfy, zřejmě způsobené sáním mšic. Když se podívám ještě pozorněji, vidím, že pod každým z nich je velký mravenec, nesoucí kus listu jako rozvinutý prapor. Komu je určena ta korespondence zašifrovaná do tajemných znaků a zasílaná po jednotlivých listech? Kam s ní pralesní listonoši spěchají?
Mravenci atta, nazývaní místními saúba, jsou nejznámějšími a nejzáhadnějšími mravenci Amazonie. Velká široká hlava, pilovitá kusadla, ostnitý štít. Je jich mnoho druhů. Největší likvidátoři listového pokryvu pralesa. Tvrdí se, že ho zkonzumují patnáct procent. To už je co říct! Pozoroval jsem je mnohokrát, ale vždy mě znovu a znovu uchvacují. Zaujmou i Manuela.
Zajímavé je, že na některých listech se vezou mravenci mnohem menší. Nejsou to však lenoši, kteří chtějí bez námahy cestovat. Jsou osobní stráží listonošů před parazitickými mouchami. Dnes je tu klid, ale na Urubu jsem před osmi lety několik takových muších náletů pozoroval. Moucha se snaží snést vajíčko za hlavu velkého mravence. Po vylíhnutí by se do ní larvička pustila a nakonec by svého hostitele dekapitovala. S listem v kusadlech se listonoš nemůže takovému náletu bránit. Od toho tu jsou malí mravenečci nesení na listech. Jakmile takovou mouchu zpozorují, zaujmou obrannou pozici a vyčkají, až se vetřelec přiblíží na dostřel. Doslova. Pak na ni vypálí z úst dávku silné mravenčí kyseliny, která mouchu paralyzuje. Perfektně a promyšleně organizovaná obrana. Kdo však tento plán vymyslel a kdo poradil malým střelcům jízdu na listech i to, jak se mají v případě mušího náletu zachovat? Jim samotným přece nebezpečí nehrozí! Jednotlivý mravenec není takového komplikovaného úsudku schopen. Kdo tedy? Vědcům by to bylo asi jasné hned. Instinkt. Co to však instinkt je, nevědí. Pod tohle označení se vejde všechno, co si nedovedeme vysvětlit. Mně nad tím zůstává rozum stát. A pokud jde o tyto mravence, rozhodně to není tajemství největší.
Mravencům saúba se často říká zemědělci nebo zahradníci, spíš by se však měli jmenovat houbaři. V teplém pařeništi podzemí mraveniště pěstují na tlejících rozdaných listech zvláštní houbu, spíše bílou načechranou plíseň, kterou se živí. Není to tak jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. Péče o houby vyžaduje množství náročných a promyšlených úkonů. Vyžaduje složitou účelově záměnnou dělbu práce. Kolonie mravenců saúba dosahují obrovského počtu mnoha milionů zcela odlišných jedinců a všichni vědí přesně, co, jak a kdy dělat. Všichni pracují jako sehraná výrobní linka. Každý krok výrobního postupu je zajišťován jinou kastou. Listy venku v džungli ukrajují a přinášejí do hnízda ty největší dělnice. Ve zvláštních komůrkách o přesně vymezené velikosti je převezmou dělnice o něco menší, které je rozstříhají na asi milimetrové kousky. Pak nastoupí dělnice ještě menší, které polotovar rozmělní úplně a přetvoří jej v drobounké kuličky. Ty složí na hromádku. Připomíná to plesnivou mycí houbu, prostoupenou kanálky. Provzdušněnou, drolivou. Právě na povrchu těchto kanálků a hrbolků roste a šíří se načechraná bělavá plíseň, tvořící spolu s tekutinou z listů jedinou potravu mravenců saúba. Výrobní proces však pokračuje dál. Kasta ještě menších dělnic, než byly ty, které houbové zahrádky vytvořily, odtrhávají proužky plísně z míst, kde již roste, a přemisťují je na čerstvě zpracovaný listový substrát, aby se tam houba také rozrostla. Plochy naočkované těmito proužky ošetřují a čistí ty úplně nejmenší dělnice, kterých je nejvíc. Mohou proniknout i nejužšími kanálky, vytrhat spory a vlákna jiných nežádoucích druhů plísní, sklidit úrodu a nakrmit své soukmenovce. Tito asi tři čtvrtě milimetru dlouzí trpaslíci jsou hmotnostně dvěstěkrát menší než největší listonoši a třistakrát menší než obrovští vojáci. Ti mají hlavu šest milimetrů širokou a zuřivě brání kolonii proti všem vetřelcům včetně člověka, kterého dokážou v několika vteřinách pokousat do krve. A to nemluvím ani o promyšlené ventilaci hnízda, bezpodmínečně nutné k úspěšnému pěstování hub, a dalších stejně neuvěřitelných věcech. Jak mravenci saúba přišli na tak komplikovanou technologii velkovýroby, která celé to mnohamilionové společenství bezpečně uživí? A dokážou ji předávat i novým generacím. Než se vydá na svatební let, vezme si mladá královna do kusadel svatební dar mateřského hnízda, chomáč houbovitých vláken, pomocí nichž založí v novém mraveništi i novou plantáž. Chytré, co? Takové jednání předpokládá složité myšlení a plánování do

budoucna. Toho však není jednotlivý mravenec schopen. Jak to tedy dělají? Nevím. Považuji to za další důkaz skutečnosti, že mravenci neexistují jako jedinci, že fungují automaticky, že tvoří nesmírné organizovaný superorganismus s jediným vědomím. Asi jako jednotlivé buňky v lidském těle.
Když mladá královna zakládá hnízdo, nastává kritická situace. Je to boj s časem.
První, co udělá, je, že založí houbovou plantáž. Vajíčka, larvy i první kukly na ni umístí jako na polštářek. Královna pečuje o to, aby se houba rozrůstala co nejrychleji. Odtrhává z ní malé proužky, pohnojí je vlastními výkaly a znovu je vrací na původní místo. Je pro ni tabu. Ačkoli je na pokraji smrti hladem, živí se snesenými vajíčky, z nichž zůstává zachován jen zlomek. Krmí jimi i první larvy. Houba je určena až k výživě první generace, která se vylíhne z kukel. Pouhá vajíčka však k výživě královny v tomto období nestačí. Stravuje postupně i své tukové zásoby a svalovinu a její hmotnost rychle klesá. Tato fáze vývoje mraveniště je nejkritičtější. Jde-li však všechno dobře, houba se díky péči královny rozroste a asi padesát dnu po nakladení vajíček se objeví první dělnice. Zpočátku je jich asi pět, postupně však přibývají. Živí se houbou a po krátkém čase proniknou na povrch a začnou přinášet do hnízda první úkrojky listů. Známý cyklus se rozbíhá. Královně teď odpadá bezprostřední péče o potomstvo a věnuje se již jen kladení vajíček. Kolonie se rychle rozrůstá a má před sebou světlou budoucnost. Jak jednoduché! Avšak pouze na první pohled. Výrobní proces pěstování hub vyžaduje přece úzkou specializaci několika kast výrazně se odlišujících velikostí. Prvních dělnic je zoufale málo. Jaké kasty to budou? Aby zajistily královně přežití, musí se narodit několik velkých dělnic, schopných přinést listové úkrojky do hnízda, několik středních ke zpracování přineseného materiálu a několik trpaslic k péči o plantáž. Zatím žádné mezistupně, ani obři-vojáci. Kdo však určí ten správný poměr, na němž záleží přežití kolonie? Teprve s tím, jak početně roste, rozšiřuje se také spektrum různých kast. Když dosáhne počtu asi sto tisíc jedinců, může si již dovolit i největší dělnice a obrovské vojáky. Zařazení do kasty závisí na množství potravy, kterou je vyživována larva. Jak se ale dělnice-krmičky dovědí, kolik má jejich stát v tom kterém stadiu vývoje obyvatel? Dobře prosperující kolonie dosáhne tohoto stavu rychleji, jiná pomaleji. Záleží na mnoha okolnostech. Nějaké vnitřní hodiny by jim v tom asi nepomohly. Je to záhada. A ta úžasná promyšlená dělba práce, ta výrobní linka sestavená z množství přesně na sebe navazujících náročných úkonů, prováděných zcela odlišnými jedinci! Jak je možné, že hned po zrození ovládají tak náročnou technologii? Jak je možné, že trpasličí dělnice vyskočí z kukly a hned běží ošetřovat houbovou plantáž? Proč nevyrazí na povrch jako její obří sestry a nepokouší se krájet velké listy, na něž její síly nemohou stačit? A jak velké kráječky listů přijdou na to, že mají vypochodovat někam nahoru mimo mraveniště, začít tam na stromech ukusovat a porcovat listy a nosit je do hnízda? Proč gigantičtí vojáci od svého vylíhnutí nedělají nic, nechají se krmit a jen čekají, aby okamžitě zasáhli, kdyby se mraveniště ocitlo v nebezpečí? Oni sami přece takhle uvažovat nemohou! A největší záhada nakonec. Když vlivem náhlé katastrofy přijde kolonie o výraznou část populace, spektrum kast se okamžitě zredukuje a začnou se rodit jen takoví jedinci, kteří jsou k jejímu přežití bezpodmínečně nutní. Tak jako na začátku. Jak ten katastrofální úbytek krmičky larev, které množstvím potravy ovlivňují strukturu kast, tak rychle zjistí? Provádějí snad každodenní sčítání lidu? Všechno připomíná automatické funkce různě specializovaných buněk jediného superorganismu, pro nějž zatím nemáme jméno, propojených mezi sebou mnohem silnějšími vazbami, než si dovedeme představit.
Pátrám po mraveništi. Neměl bych je přehlédnout. Bývá obrovské. Listonoši by mě k němu měli bezpečně dovést. Velká kolonie některých druhů čítá i osm milionů jedinců a životnost královny, která ji založila, je i patnáct let. Za tu dobu přivede na svět asi sto padesát milionů potomků. Při hloubení podzemních komůrek a komor, v nichž houby pěstují, od velikosti pomeranče do rozměru fotbalového míče, kterých je u velkých hnízd více než tisíc, vynesou na povrch třiadvacet krychlových metrů zeminy o váze přes čtyřicet tun. Takový hrad bych neměl přehlédnout. Nevidím však nic. Zřejmě bude ukryt někde hlouběji v pralese, porostlý vegetací. A na stopování listonošů také nemám čas. Manuel už zase bručí.
Nemohu se však od těch mravenců odtrhnout. Dlouhověký superorganismus žijící vlastním samostatným životem. S vlastním vědomím a miliony očí a dalších smyslových orgánů, propojených tajemnou silou, o které nemáme ponětí. Specializované, přesně fungující orgány monstrózního

difúzního živočicha. Mozek je zmámen vedrem a únavou, fantazie se rozbíhá. Co když je nahoře na Kurupiře či uvnitř v tunelech a slujích v jejím masivu něco podobného, ale mnohem, mnohem většího i a nebezpečnějšího? Co když to na obranu proti blížícím se vetřelcům vytváří silné pole psychicky negativní energie, vyvolávající onen stísňující pocit číhající hrůzy a nebezpečí, připraveného udeřit? A pokud ani to vetřelce nezažene, co když ho to nakonec zasáhne zničující silou? Nebo dochází k výbojům té ničivé energie v určitých intervalech bez vnějšího popudu? Zdá se mi, že už začínám bláznit. Vzpomínka na ty záhadné skupiny mrtvých, o nichž nám vyprávěli a kteří zahynuli v jediném okamžiku, se však trvale zahnat nedá.
Nebo je ta místní koncentrace negativní energie způsobena jinou příčinou? Něčím strašným, co se kdysi na vrcholové plošině odehrálo nebo se tam stále děje? Dokáže si tenhle kus skály „pamatovat"? Poslední věta zní možná trochu směšně. Krátce před odletem na tuto expedici jsem však četl zajímavý článek o hypotéze takzvaného paměťového pole a o pokusech, které byly v tomto směru prováděny. Staly se známými pod jménem „zákon tisíce opic". Skupina vědců přišla již dříve s názorem, že všechny zkušenosti, znalosti či prožitky jedince jsou ukládány v paměťovém poli, soustředěném v jakési psychické vrstvě kolem planety. Jiní vědci se pokusili tuto hypotézu prověřit pokusem. Konal se na deseti vzájemně sousedících indonéských ostrůvcích. Na každém z nich bylo umístěno sto opic stejného druhu spolu se schránkou s banány. K dosažení potravy však bylo nutno najít řešení, jak překonat složitý uzávěr. Přísun jiné potravy byl zastaven, takže opice začaly hladovět. Trvalo to dosti dlouho, než na jednom ostrově nejchytřejší opičák konečně vymyslel, jak na to. Krátce potom byli úspěšní i ostatní na sousedních ostrovech. To by nebylo nic tak mimořádného. Prostě jim to trvalo jen o něco déle - to ještě neznamená, že by si řešení přečetli z paměťového pole. Pokus byl však zopakován se stejnou schránkou, ale s jinými opicemi. Opice na všech deseti ostrovech přišly na řešení velice rychle, v průměru ve stejné době, jaká uplynula v předchozím případě od prvního „objevu" do úspěchu ostatních. Pak byla schránka vyměněna za jinou s odlišným, ale podstatně jednodušším způsobem otvírání. Opice zůstaly stejné. Těmto „chytrým" opicím však otevření nové, jednodušší schránky trvalo mnohem déle než předtím. Nemohly si teď v paměťovém poli „přečíst" řešení, vymyšlené již někým před nimi. Je v prostoru Kurupiry tajemné paměťové pole, působící na nás oním zlověstným item?
Znovu se zadívám na procesí listonošů před sebou. Každý drží v kusadlech kus listu popsaného tajemnými hieroglyfy. Kdybych ty listy sebral, poskládal vedle sebe a rozluštil tajné písmo, jímž jsou popsány, třeba bych našel na svou otázku odpověď.

Víly Kurupiry

Zase je ráno a znovu je nebe pokryto těžkými chuchvalci mraků. Vítr čechrá koruny stromů a přináší osvěžení. Začínáme poznávat zdejší ráz počasí. Ranní mraky se před polednem roztrhají a kolem třetí čtvrté odpoledne se zase začnou kupit. Napřed polehoučku, jen pár bělavých obláčků na obzoru. Obláčků rychle přibývá, zvětšují se, spojují dohromady. Tmavnou a vytvářejí jednolitou temnou hradbu. Pravidelně se z nich již před soumrakem snese krátký studený liják, který nás roztřese i tady na rovníku. Častokrát však prší v menších přeháňkách i několikrát denně. Je to snad vůbec nejvlhčí místo zeměkoule. Ročně spadne v této oblasti přes tisíc milimetrů srážek.
Hrozíme se však něčeho jiného. Přes všechno úsilí jsme se zatím k našemu cíli nepřiblížili ani o krok. Stěna zůstává odmítavá. Na místech, která jsme zatím viděli, by bylo holým šílenstvím pokusit se o přímý výstup, i když základní horolezecké vybavení vlečeme s sebou. Navíc oba pozorujeme, že jsme den ode dne malátnější. Tohle trmácení je něco jiného než plavba po Demini a Mapulau, i když i ta se nám ve svém závěru zdála únavná a vyčerpávající. Rychle nám ubývá sil. Střídající se dusné denní vedro, mrazivé lijáky a někdy i mimořádně chladné noci vykonávají své. Prosekáváme-li si mačetami cestu hustěji zarostlým terénem přímo pod skálou, jsme již po jediné hodině tak unavení, že další hodinu musíme odpočívat. Skála je rozeklaná, musíme ji však pečlivě prozkoumat po celém obvodu. Co kdyby právě některé z míst, které bychom vynechali, abychom si nadešli, skrývalo vytouženou výstupovou cestu? Doba pochodu se neustále zkracuje, doba odrjočin-ku prodlužuje. Postupujeme strašně pomalu. Dávno jsme již zjistili, že naše hrubá mapa neodpovídá skutečnosti. Spolehlivá mapa

této oblasti zatím neexistuje. Nevíme přesně, kde jsme, jediným ukazatelem cesty je stěna stolové hory. Musíme postupovat stále podél ní. Manuel to chtěl všechno zmapovat. Po dvou dnech to však vzdal. To bychom se už nedostali vůbec nikam. A Bastiano s Diegem jsou na tom stejně. Víme o nich, každý večer spolu hovoříme vysílačkou. Ani oni zatím nenašli nic, co by se dalo použít k cestě na vrchol. I oni začínají pochybovat o vítězství, o němž byli na počátku cesty skálopevně přesvědčeni. Zbudou nám vůbec síly k výstupu, i kdybychom nějakou schůdnou cestu objevili? Dvousetmetrová kolmá stěna, tyčící se neustále nad námi, nám ubírá nemalou část optimismu. A síly pro vlastní průzkum vrcholové plošiny? To hlavní, proč jsme se sem vypravili? Pořád jsme si dělali legraci, jací jsme blázni, že jsme se k sídlu obávaného démona pralesa vypravili. Byli jsme blázni. Je to trochu něco jiného než výlet do Šárky. I přes všechnu předchozí přípravu, tvrdý půlroční fyzický trénink. S ledovou hrůzou v zádech začínám chápat, že jsme přecenili své síly. Že možná budeme mít co dělat, abychom se zdraví vrátili zpět. A to jsme se přitom vůbec nahoru nedostali! Nechci na to myslet. Kde zůstal slib daný plukovníku Fawcettovi?

Je to hrozné, jakého zrádce si člověk nosí v duši. Zrádného našeptávače, pohodlného zbabělce, který se probouzí, jakmile jde do tuhého. Místo aby povzbudil, dodal nových sil, začíná suchou věcnou logikou rozleptávat jako jedem poslední zbytky odhodlání. Proto jsem se trmácel ke své posvátné stolové hoře, proto jsem o ní snil deset let, abych si přímo pod ní málem přál co nejrychlejší porážku a návrat zpět? Jsem opravdu takový zbabělec?

Nohy mám jako z olova. Zdá se mi, že mi každým okamžikem natékají víc a víc.

V hlavě cítím tupý pocit nevyspání a občas mnou projede záchvěv mrazení, neomylně signalizující zimnici. Vzteklé mouchy borrachudos bodají hned od rána jako
zběsilé. O něco později se k nim přidávají komáři, kteří si tady pravděpodobně rádi
trochu přispí, ale pak se ze všech sil snaží dohnat, co zameškali. Repelent, pokud vůbec, účinkuje vždy jen krátce a musíme se jím vždy znovu a znovu natírat. Waikové na to mají šťávu z nějaké rostliny. Ta funguje spolehlivě, Manuel ji však nezná. Nejhorší ze všech trapičů jsou malé muchničky, kvůli nimž jsme už skvrnitější než jaguár. Jejich spolek doplňují kousaví mravenci a klíšťata s pijavkami, které si občas z husté vegetace srazíme přímo za krk i s trochou stromového humusu, plného jiných drobných nepřátel. Co bych dal za jediné vykoupání v chladné vodě!

Manuel, který jde v této chvíli vpředu, se náhle zarazí a zůstane stát jako vrytý do země. Vzápětí to spatřím taky. Na zahnívající podložce odumřelé vegetace leží bělavá lebka velké šelmy. Mohutný jaguár! Lebka leží na boku, spodní čelist lehce vysunuta vpřed. Obrovské tesáky budí respekt i po smrti. Na tomto jaguáru je však něco nepochopitelného. Máme před sebou lebku - kde však zůstala kostra?

Z té bílé lebky oddělené neznámým způsobem od těla vyzařuje cosi hrozivého.

Vzdálená ozvěna síly, která v jediném okamžiku ničí armádu útočných tocandeiros,
- je obklíčena, která sráží hlavy krvelačným jaguárům a pohrává si s nimi jako
s míčem. Pohlédneme vzhůru k okraji mesety, ztrácejícímu se v nízkých mracích. Co když ta hlava spadla nebo byla svržena odtamtud?

Podrobnější prohlídka tento nápad vyvrátila. Kosti lebky jsou kompaktní, bez jediné zlomeniny. Po pádu z výšky dvou set metrů by musely vypadat jinak!

Manuel připravuje vysílačku ke spojení s Bastianem. Dnes se mu však přes všechnu snahu spojení navázat nedaří. Stalo se něco, nebo mají jen porouchanou vysílačku? Anebo jsme již tak daleko od sebe, že spojení nefunguje? Podle parametrů vysílaček to není možné. Ať tak či onak, víme to oba dobře. Doba, určená k průzkumné cestě kolem stěny Kurupiry, uplynula. Nenajdeme-li do zítřka výstupovou cestu, musíme se vrátit.

Ani následující den nezačíná dobře. Naopak, cítíme se čím dál tím znavenější. A v noci jsme téměř neusnuli. Půjde-li to tak dál...

Putujeme už asi tři hodiny. Slunce začíná připalovat, blíží se poledne. Nedaleko ode mne něco výstražně zasyčí. Manuel jde za mnou, ale spatří to také. Chytne mě za rameno, aby mi zabránil v dalším postupu. U paty mohutného stromu leží stočený výrazně vzorovaný silný had. Krásný. Dává nám najevo, že o nás ví. Ne, obávaný surukusu to není. Toho znám dobře. Ale je mu hodně podobný. Jistě nějaký jeho blízký příbuzný.

„Labaria," zašeptá Manuel, aby hada nevyprovokoval k útoku.
Labaria, křovinář sametový, Bothwps atrox. Není to žádný domácí mazlíček, jak dokazuje i jeho dřívější jméno kufie sveřepá. Je sice menší než obávaný surukusu. dorůstá délky okolo dvou metrů, je však stejně smrtelně jedovatý. Na rozdíl od svého většího bratrance prý na člověka neútočí, není-li vyprovokován, ale věřte tomu, že dával pozor, když ho učili, jak se má podle přírodopisu chovat. Tenhle však prokazuje, že se chovat umí. Spokojí se tím, že nás zastrašil. Pomalu se vzdalujeme. Zůstává mi na něj krásná vzpomínka. Zase jsem spatřil jednoho živočicha, o němž jsem jako kluk bez dechu četl v knížkách a o setkání s nímž jsem od té doby snil.
Začíná se mi vracet nálada. Ranní malátnost mizí. Hvízdám si. Hned se mi jde lépe. Vydržím to skoro dvě hodiny. Přestanu, teprve když mou pozornost upoutá nádherný trs velkých orchidejí.
„Nefoť každou pitomost," zlobí se Manuel. „Dohodli jsme se, že tady dole platí zákaz focení. Až se dostaneme nahoru, nezbude ti film! A nikdo ti pak nebude věřit, žes tam viděl tyrannosaura!"
Ty orchideje nevyfotím. Ne vinou Manuela. Za vysoko vystupujícím deskovitě postaveným kořenem obrovitého stromu matamata se vynoří jaguár. Dívá se přímo na nás. Mohutná hlava i celková velikost prozrazují samce. Sledujeme ho bez dechu. Je to tak nečekané, neskutečné, že se jen díváme a ani nás nenapadne myslet na případnou obranu. Chvíli nás upřeně pozoruje a pak zmizí stejně tajemně, jako se objevil. Zůstáváme na místě. Vrátí se? Manuel teprve teď sáhne po pušce. Upřeně pohlíží do houštiny, v níž šelma zmizela. Minuta za minutou ubíhá a nic se neděje. Potom se ze vzdálenosti asi dvaceti metrů ozve výhružné zavrčení. Skvrnitý vládce brazilského pralesa nás vyzývá, ať si jdeme po svých. Poslechneme. Stejně už žádné další představení nebude. Tam kdesi v křovinách leží u kořisti a nechce být rušen. Obcházíme houštinu obsazenou králem širokým obloukem, i když si hodně zacházíme. Musíme přelézat i nízkou skalku, táhnoucí se po levé straně daleko od džungle.
„Pozor, mohli by tu být hadi. Opatrně!"
Vzpomínka na křovináře je stále živá. Vyplašíme však jen několik ještěrek a pár motýlů, kteří se na skalce slunili. Hadi se už možná před námi sami dávno ukryli. Spolknout nás nemohou, tak nač bychom jim byli. Stejně jako my o nich i oni si myslí o nás, že jsme nebezpeční.
Jsme nahoře, trochu si odpočineme. Každá větší fyzická zátěž nás začíná nepříjemně zmáhat. Náhle spustí ohlušující pokřik vřešťani. Až do této chvíle jsme o jejich přítomnosti neměli tušení. Když chtějí, umějí být tiše jako myšky. Říká se jim džungle, varují ostatní před blížícím se nebezpečím. Že by měli takový strach právě z nás? Manuel mě beze slova chytne za ruku. Porostem pod námi prochází skvrnitý známý. Neslyšně jako přízrak. Vyrušili jsme ho a on o naši společnost nestojí. Kráčí klidně, jistě, vědom si své převahy. Až nepřirozeně velká hlava skloněná k zemi, lesklá srst posetá velkými nepravidelnými rosetami, prozrazující skrytou hru sto dvaceti kilogramů ocelových svalů. Neuvěřitelná síla a mrštnost dělá ze šelmy jednoho z nejdivočejších predátorů světa. Navzdory relativně krátkému, na konci obloukovitě stočenému ocasu, nemá jistě daleko do dvou a půl metru. Mohutné tlapy došlapují měkce a tiše. Při chůzi střídavě vystupující lopatky narušují přímou linii hřbetu. Mizí mezi vegetací, na volnějším prostranství se vynoří a opět se ztrácí. Štíhlé stíny palmových listů vytvářejí na skvrnitém, hadovitě pružném těle stále se měnící kaleidoskop fantastických vzorů. Ani si nás nevšimne. Buď o nás neví, nebo mu za pohled nestojíme. S člověkem se nikdy nesetkal, nebojí se ho. Vzdaluje se. Předními nohama vystoupí na malou skalku, zůstane stát, rozhlíží se po okolí. Vidíme ho již hodně zezadu. V této poloze je zřetelně patrná až neproporcionální robustnost přední části těla. Obrovský exemplář. Druhý jaguár, kterého Kurupirou vidím. Oba výrazně větší než exempláře, které jsem pozoroval před lety na Urubu. Jsou stejně velcí jako největší jaguáři z Paraguaye nebo jihu Brazílie. Doprovázen pokřikem vřešťanů mizí jaguár s konečnou platností v džungli. Ještě dlouho za ním hledíme jako očarovaní. Místo, kudy prošel, je opět tiché a klidné jako předtím. Ale není stejné. Jako by tu zůstalo něco z několikavteřinové přítomnosti krále pralesa, odlesk jeho sebevědomé síly a ozvěna jeho neslyšných kroků. K houštině, kterou právě opustil, se slétávají supi urubu.
Možná bychom tu ještě něco zajímavého zahlédli, nedá se však nic dělat. Musíme pokračovat. Mé myšlenky se stále vracejí ke skvrnité šelmě. Ta lebka bez těla, kterou jsme včera našli, patřila jeho soku, s nímž se před časem utkal v krutém boji o lovecké teritorium a kterého zabil? Ukousl mrtvému

hlavu a odnesl ji v tlamě bůhví kam, kde ji nakonec nechal ležet? Není to sice vysvětlení příliš pravděpodobné, ale lepší mě nenapadá.
Po další hodině cesty se Manuel znovu pokusí o spojení s Bastianem. Mne se po posledním dobrodružství zmocňuje euforie. Co takhle zkusit štěstí ještě jednou?
Pohlédnu do zelenavých houštin před sebou. Co když právě tam za nimi, jen pár desítek metrů odtud, je skryta cesta vzhůru? Co když nás od úspěchu dělí jen pár minut, jen několik kapek odříkání a pevné vůle? Sílí ve mně pocit, že je to právě ta zelená houština před námi, která nás dělí od vytouženého cíle. Zatímco se Manuel stále snaží navázat spojení, vydám se k ní a prosekávám se mačetou. Překonal jsem už tu zrádnou poraženeckou myšlenku, chci opět vzhůru, vzhůru za každou cenu. Co když je to má poslední příležitost, která se mi již nikdy v životě nenaskytne? Úspěch nám dodá novou sílu k průzkumu vrcholové plošiny i k návratu. Cesta nahoru tu přece někde musí být! Musí! Vím, že tu je! Musíme ji objevit! A máme k tomu už jen pár hodin! Teď, nebo nikdy!
Osud mi vybírá druhou možnost. Zapadnu do zarostlého černého močálu. Udělám několik kroků vpřed k nedaleké vyvýšenině. To je jistě pevná zem. Nebyla. Začínám se propadat hlouběji. Už jsem v bažině do půli stehen. Shnilé kořeny utopené v bahně mě táhnou dolů. Zaplétám se do nich. Rychle zpět! Tápu rukama po pevném okraji, všude je však jen slizká bořivá zeleň drobného porostu bažiny. Toužil jsem se dostat nahoru na stolovou horu. Teď se topím v močálu pod ní. Zapadám stále hlouběji. Slyší Manuel v tom pronikavém pokřiku ptáků mé volání? Najednou mi bažina připadá jako živá bytost, číhající amorfní predátor, černá protoplazma z pravěku, snažící se mě obalit slizovitou smrdutou kaší a pozřít jako masožravá rostlina ulovenou mouchu. Jsem už v bahně po pás. Tělo mě nesnesitelně svědí a štípe, jako by mě bažina chtěla rozložit a vstřebat zaživa.
Přibíhá Manuel, v posledních metrech se přibližuje opatrně, aby se taky neprobořil. Podává mi dlouhou silnou větev a táhne mě ven. Zprvu se bořím ještě hlouběji, ale pak už to jde rychle nahoru. Po několika horkých minutách jsem v bezpečí na pevné půdě. Močál za mnou jen vztekle bublá. Kořist mu tentokrát unikla. Zatím mi však do smíchu moc není. Sedím tu jako černá, odporně smrdutá koule. Nasáklý oděv šíří hnilobný pach bažiny a láká stovky much borrachudos. Nekrytý obličej je nejcitlivější. Nestačím kolem sebe mávat rukama. Natírám se silnou vrstvou repelentu, mouchy jsou však stále jako divé.
Manuel mi zatím z nepromokavých plachet a našich zásob dešťové vody připravuje improvizovanou lázeň, abych se mohl vykoupat a přeprat oděv. S jakou rozkoší ze sebe smývám tu mazlavou štípavost a oblékám se do čistého prádla, kalhot a košile!
Borrachudos mi však ani pak nedají pokoj. Pachu bažiny se hned tak nezbavím. Nejsou to však jen protivné mouchy, koho v tom okamžiku přitahuji. Za chvíli kolem mne krouží spousta pestrých motýlů, a dokonce i několik druhů velkých, kovovou modří se třpytících morf. Rozsáhlá plocha křídel v poměru k malé velikosti vlastního tělíčka dělá z těchto skvostů amazonského pralesa vynikající, rychlé a neúnavné letce. Není možné si je nezamilovat. Nejpřekvapivější je, že celá kovově modrá nádhera samečků morf je vlastně zrakovým klamem. Nejde o pravé barvy vytvářené pigmentem, ale o lom světelných paprsků v rýhované struktuře šupinek na křídlech. Z celé škály spektra odrážejí šupinky pouze zářivě modrou. Žádné pigmentové barvivo se jí nemůže vyrovnat. Ve skutečnosti jsou samečkové morf stejně hnědí jako samičky. To lze pozorovat po dešti, kdy voda na křídlech ruší světlolomivou schopnost šupinek do té doby, dokud opět nevyschnou.
Poslední den, který měl být věnován hledání výstupové cesty, končí. Bez úspěchu. Prohráli jsme. Schyluje se k večeru. Na rozdíl od rána i od předchozích dnů je nebe čisté, bez mráčku. Snad proto, že jsme na mou očistu vyčerpali všechny zásoby vody. Předpokládali jsme, že nám k večeru naprší nová. Nenaprší.
Slunce zvolna klesá a mizí za korunami stromů. Rychle se šeří. Z lesa se ozve zpěv ptáka, kterému se běžně říká slavík pralesa. Něžný, melodický, podmanivý. Indiáni ho nazývají urutau. Není to slavík, patří mezi lelky. Je považován za nejlepšího pěvce mezi všemi ptáky. Žádný z nich nedokáže vyloudit tak čisté tóny, žádný jiný nemá tak vysoké hlasové rozpětí. Neexistuje hudební nástroj, který by se podvečernímu pěvci umtau vyrovnal. Jeho indiánské jméno znamená v překladu „Matka měsíce". Přivolává prý příchod tohoto nebeského tělesa. Opravdu. Jako mlčenlivý přízrak se nad pralesem objevuje bělavý stín měsíce v úplňku. Zdá se tu mnohem větší, než jsme na něj zvyklí v Evropě,

mnohem bližší a bezprostředněji s námi spojený. Nedivím se amazonským indiánům, že si o měsíci vymysleli tolik krásných pověstí.
Shora z vrcholové plošiny se opět ozve chrčivý klokotavý řev, který nás vítal již první noc. Tentokrát zní slaběji, zřejmě není jeho původce tak blízko okraje. Naši obrazotvornost se mu však podaří rozjitřit stejně jako poprvé.
Následuje další pokus o rádiové spojení s Bastianem a Diegem. Opět neúspěšný. Začínáme mít strach. Stalo se jim něco?
Setmělo se ještě víc. Krásná úplňková noc má v pralese zvláštní kouzlo. Kolem krouží na sta světlušek a velkých světélkujících kovaříků cucujos. Jiní posedávají jako blýskavé drahokamy na stéblech trav. Siluety palmových listů se odrážejí proti temnějšímu pásu souvislé vegetace, z níž tu a tam vyrazí vzhůru rozložitý strom kaučukovníku či přirozená tvrz železného stromu. Vše dohromady vypadá jako jemná, černou tuší kreslená japonská miniatura. Nízký keřovitý porost na okraji světliny občas tiše zašumí, někde to zamňoukne a zavrní, jako by si ze sna povzdechla bojovná Amazonka. A široké listy z houštiny diefenbachií se k nám vztahují jako sříbřené podnosy, nabízející vtíravě a neodbytně neviditelné nebezpečí. Vládne posvátné ticho. Tisícerá drobná ústa džungle všude kolem však šeptají, že tohle není obyčejná noc.
Uprostřed světliny zalité měsíčním přísvitem vyrostl ze země tenký kmínek a vzápětí se rozdvojil. Nebo se mi to jen zdá? Ne! Zřetelně vidím, že se obě části kývají kolem sebe, lehce se vlní a pohupují. To přece nemohou být kmínky!
Kousek dál se vztyčuje podobná dvojice. A po ní další. Napřed společně šikmo vzhůru, těsně k sobě přitisknuta. V tom okamžiku ani nelze rozeznat, že jde vlastně o dvě části. Pak se plavně, nesmírně elegantně zvrátí dozadu, jedna z částí rovná jako přímka, druhá se vlní kolem, trojúhelníkové hlavy se dotýkají. Potom se obě těla od sebe vzdalují a zaklánějí v elastických smyčkách. A znovu vlnivé přibližování, oníjeni, vláčné úklony měsícem postříbřených těl. Do stran, vpřed i vzad - a opět nahoru jako dva zakloněné pestře vzorované pně nesmírně pružných gumovníků.
Před mýma očima tančí víly Kurupiry. Kdo je při tanci vyruší, zaplatí to životem. Tak zní zákon džungle. Kolik krásy, vláčnosti a pohybové elegance je zakleto v tanci těch velkých hadů, kteří si tu dnešní noci dali dostaveníčko! A kolik jich leží nepozorováno v porostu a právě teď si vybírá partnera! Nebo se zájmem čeká, jak tance skončí. Podivné hry! Nejde o tanec milenců, tanec lásky, ale o souboj samců o přihlížející samičku. Jejich přetlačování může trvat hodiny. Nepoužívají jedové zuby, neboť by se vzájemně zahubili. Tanečník, který se dříve unaví a zemdlí, je nakonec přitlačen smyčkou vítězova těla pevně k zemi.
Co je to za hady, kteří si tu dnešní noci uspořádali bál? Jejich výrazná čtvercovitá kresba, byť vybledlá v měsíčním svitu, mě nemůže nechat na pochybách. Před mýma očima tančí surukusu, křovináři němí, nejútočnější, nejnebezpečnější jedovatí hadi Amazonie.
Tajím dech a neodvažuji se ani pohnout. V posvátnosti této chvíle ze mne padá všechna únava. Je to jako neskutečná vidina, jako klamavá chiméra vykouzlená opiem. Hadi tančí nesmírně půvabně, vláčně a pružně. Dvojice se pohybují v neuvěřitelné harmonii, jako by jim k tanci hrála jen jim slyšitelná hudba hvězdných sfér. Ve výjevu přede mnou je něco nadčasového, nepřemožitelného. Cítím, jak beznadějně sem nepatřím. Kiplingův Tumai viděl tančit slony. Já vidím tančit víly Kurupiry. Jediný jejich polibek je spolehlivou vstupenkou do ráje. Nic neztělesňuje nebezpečnou krásu těchto končin lépe než nádherně zbarvení útoční surukusu s jehlovitými, smrtelně jedovatými zuby, tančící ve svitu úplňku s vláčnou elegancí, jemností a něhou své tance, které jsou vlastně bojem.
Stříbřitý přísvit měsíce zalévá planinu. Všude kolem je mrazivé ticho. Všechny obvyklé noční zvuky pralesa zmlkly. Džungle oněměla úžasem. Nebo strachem. Nebo vytržením nad neuvěřitelnou krásou. Nebo nad tím vším dohromady. Můj sen, k němuž jsem se upínal tolik let, skončil. Na vrcholovou plošinu, kde jsem si sjednal schůzku s Kurupirou, se už nedostanu. Jeho víly mi tančí na rozloučenou.

Černý jaguár

Vracíme se. Jak to nejrychleji jde. Bastiano s Diegem se už třetí den neozývají. Něco se muselo stát. Kéž by to byla jen porouchaná vysílačka! Máme strach.

Po výstupové cestě už nepátráme. Snad proto, že tím není naše pozornost rozptylována, vnímáme víc obtíže cesty. Neuvěřitelně dlouhé trny, jimiž jsou porostlé kmeny palem, které Manuel nazývá buruti, a neproniknutelné houštiny, které vytvářejí svými trnitými výhony, nám brání v přímé cestě a musíme je obcházet. Snad právě tyhle pekelné třicetimetrové stromy s trny dlouhými až patnáct centimetrů daly vznik legendě o velkých masožravých stromech, schopných ulovit i člověka, o nichž se v těchto končinách vypráví. Jestli se nějaký indián zamotá příliš hluboko do jejich rozlehlé houštiny, nemusí se z ní už vůbec dostat. Těch druhů otrněných palem je však víc. Nejhorší jsou ty, které mají trny i na listech. Kdybychom neměli po levé straně neustále stěnu Kurupiry, nevěřil bych, že se vracíme cestou, jak jsme přišli. Mnohá místa vůbec nepoznávám.
Záhadný skalní tunel, do něhož jsme vkládali tolik nadějí a který nás tak zklamal, však poznávám naprosto jistě. Ano, tudy možná vede cesta vzhůru. Jsme od ní vzdáleni jen pár desítek metrů. Je však pro nás stejně nepoužitelná jako přímý výstup kolmou skalní stěnou. Jestli se nám nepodaří zajistit dopravu helikoptérou, bude muset být naše příští expedice napůl speleologická. Poslední pohled na otvor jeskyně a pokračujeme dál.
Večer se Manuel znovu pokouší navázat spojení s Bastianem. Opět marně. Poznamenám, zda to nejsme nakonec my, kdo má porouchanou vysílačku. Manuel, který ji má na starosti, to podrážděně odmítá. Naše vysílačka je v perfektním stavu. Bastianova je mrtvá. Může být porouchaná, mohli ji někde ztratit, mohlo se stát cokoli. Třeba to způsobuje ta rozeklaná skála, která rádiové vlny odstíní a spojení znemožní, napadne mě. Manuel to vyvrací. Při cestě sem jsme právě z tohoto místa s Bastianem hovořili. Dobře, co když však právě Bastiano s Diegem jsou někde za výběžkem blokující stěny? Nebo jsou dokonce v nějaké dlouhé chodbě uvnitř a stoupají tudy nahoru? Manuel se na mne jen podívá. Mlčí. Nikdo z nás nechce mluvit o možnosti, na kterou již oba tři dny myslíme. Zprvu se v duchu utěšuji, že kdyby se stalo to nejhorší, muselo by to postihnout oba naráz. To není příliš pravděpodobné. Jinak by se ten druhý okamžitě ozval. Zřejmě se skutečně muselo stát jen něco s vysílačkou. Čím víc však o tom přemýšlím, tím míň jsem si jistý. Vzpomenu si na ty záhadné mrtvé z Přístavu zla. Nikdo dodnes neví, proč všichni zahynuli. Naráz. V jediném okamžiku, bez možnosti obrany. Nebo útok kočovných sršňů. Sami jsme byli jeho svědky na cestě sem. Kdybychom se hned nepřitiskli k zemi... V méně přehledném terénu by se to s potřebným předstihem podařit nemuselo. Nebo náhlý útok Waiků. Nějaká jejich lovecká tlupa se třeba mohla zatoulat i k obávané stolové hoře. Pár šipek z foukaček, ani by je nemuseli spatřit. Šlo by to velmi rychle. Ve všech těch případech by to postihlo Bastiana i Diega najednou, aniž by měli čas informovat nás vysílačkou. Raději nefantazírovat a spát.
Dlouho však nemohu usnout. Převaluji se v hamace ze strany na stranu. Strach o naše přátele se vrací. Napadají mě nejbláznivější věci. Ne, v noci se o takových věcech přemýšlet nemá. Zaslechnu dlouhé temné zamručení. Není to daleko. Takhle se ozývá jaguár! Krátce nato znovu. Slezu z hamaky, sáhnu po pušce, budím Manuela. Teď to slyšíme oba. Jaguár obchází kolem. Snad si nás nevybral jako kořist?
Svítíme baterkami do okolních houštin, děláme hluk, abychom šelmu zaplašili. Pak posloucháme. Chvíli je ticho. Pak se mručení ozve znovu. Zhruba ze stejné vzdálenosti, ale z druhé strany.
„Mám tam střelit?" ptá se Manuel.
„Nestřílej! Stejně ho nemůžeš trefit!"
„Zaženu ho!"
„Bude-li chtít, přijde znovu. A zbytečně na nás upoutáš pozornost. Mohou tu být kolem Waikové."
Nové mručení. Jaguár neřve jako lev, jen hluboce mručí. V tajemném tichu noční džungle to zní ještě zlověstněji.
„Jen tu obchází," říkám Manuelovi, ale uklidňuji především sám sebe. „Jaguáři nejsou lidožrouti."
„To se pleteš. Tyhle pitomosti se píšou v knihách. Ví se o mnoha případech notoriků, kteří se ničím jiným než lidským masem neživili. Protože si však pochutnávali na indiánech v odlehlých oblastech, ani se o tom pořádně nevědělo. Jaguár má k lidožroutství stejné sklony jako levhart, tygr, nebo lev. A proč by také neměl mít? Je to velká kočkovitá šelma, stejně jako oni."
„Děkuji, uklidnils mě."
Znovu mručení, dlouhé, přerušované, stále se vracející. Pátráme baterkami v temnotě.

„Obchází kolem. Vyhlédl si nás! Postavíme se s připravenými puškami zády ke skále."
Poslechnu Manuela, ale na útok jaguára nevěřím. Má tu spoustu jiné, dostupnější kořisti. Zvěře je tu hojnost. Všude kolem neporušená divočina jako před mnoha miliony let. Sem ještě člověk ničivě nezasáhl.
Pak si vzpomenu na toho velkého černého jaguára, kterého jsem spatřil, když jsem vylezl z jeskyně. Bylo to jen kousek odtud! Jsme asi v jeho loveckém teritoriu. Skutečný obr! Nechtěl bych se s ním setkat příliš zblízka! Jak je to možné, že okolí Kurupiry jsou všechna zvířata větší, než by normálně měla být? Od mravenců po jaguáry. Nebo se mi to jen zdá?
Jaguár obchází kolem celou noc, ale neútočí. Ani se nepřiblíží. Nespatříme ho.
Nutí nás však, abychom zůstali ve střehu. Chce nás připravit o spánek, vyčerpat ještě víc, než jsme, abychom byli později snadnější kořistí? Pozná, že jsme u konce.
Ani bych se nedivil. Zvířata disponují smysly, o nichž nemáme tušení. Třeba ta šelma vidí až do žaludku. Může však být tak rafinovaně úskočná? Nebo ji vede další z těch záhadných vrozených instinktů? Té noci opravdu oka nezamhouříme. Ráno nás čeká únavná cesta. Manuel se ještě pokusí volat Bastiana. Předem víme, jak to dopadne. Pak vyrážíme.
Po probdělé noci se potácím víc než včera na sklonku vyčerpávajícího dne. Snad se z toho dostanu, utěšuji se. Slunce připaluje. Dostávám žízeň. Hledám cipó, naši známou vodní liánu, ale jako naschvál nemohu na žádnou přijít. Obvykle nebývá problém je nalézt. Dívám se po okraji lesa, hledám liánu a zapadnu nohou do díry zarostlé vegetací. Ucítím prudkou bolest v kotníku. To by ještě scházelo!
Volám na Manuela, který jde tři kroky přede mnou, a lehnu si o pár metrů dál na prvním příhodném místě, abych si kotník prohmatal a zjistil, co s ním je. Na to však nemám čas. Ostrá pálivá bolest v rameni, jímž jsem se dotýkal sousední keřovité rostliny,
mnou projede jako meč a okamžitě mě postaví na nohy. Ohniví mravenci! Jméno si zaslouží, rameno pálí jako divé. Jako by se mi ta prokletá kyselina propalovala až na kost! Rostlina poskytuje mravencům prostor k založení hnízda v širokém dutém řapíku a oni jí zato zajišťují účinnou ochranu. Nejen zlikvidují všechny ostatní rostliny v sousedství, a tím jí umožní přístup ke světlu a uvolní prostor k dalšímu růstu
ale také bleskurychle napadnou každého, kdo se jejich keříku třeba jen dotkne. A tak jsem tu zpropadenou symbiózu odnesl já. Rameno mě pálí celý den. Kotník se naštěstí za chvíli umoudřil.
Za několik hodin přicházíme k úseku lesa hustě prorostlému spletí silných zdřevnatělých lián. Visí mezi kmeny a obtáčejí se kolem nich jako zauzlená tlustá lana svíjející stěžně středověké plachetnice. Aby pronikly z přítmí spodního patra co rychleji ke světlu, využívají sloupovité podpěry jiných. Teprve nahoře v pralesní klenbě nasazují listy a vytvářejí květy, zdola zpravidla neviditelné. Strom, po němž šplhaly, mohou zcela zaškrtit. Po jeho větvích přelézají na sousední kmeny.
A tak pořád dál. Dožívají se více než sta let a mohou dosáhnout až kilometrové délky. Obři rostlinné říše, spojující mnoho pralesních stromů pevným poutem. Pokud jeden z nich padne, pevná síť lián může strhnout i sousední. Nebo mrtvému stromu padnout nedovolí a jeho koruna bez spodní uhnilé spodní části kmene se houpe nahoře ve spleti lián jako oběšenec. Některé jsou i ostnité, plné dlouhých trnů. Zvíře, možná i člověk, který v jejich husté spleti uvázne, se prodere ven celý rozerván, pokud se mu to vůbec podaří. Zdejší legenda o masožravých liánách lapajících lidi může mít svůj původ právě tady. I když v Africe masožravá liána opravdu existuje. No, na vlastní kůži to zkoušet nebudeme!
Konečně objevím hledanou cipó ďágua. Její silný zdřevnatělý kmínek se ovíjí kolem hostitele, svíjí se, kroutí a proplétá mezi jeho větvemi. Vím, že musím být opatrný. Velmi podobná liána obsahuje šťávu, z níž indiáni připravují šípový jed kurare. Jiné říkají víno duchů a získávají z ní halucinogenní drogu ayahuasku. Cipó však poznám bezpečně. Nemohu se splést. Ženu se k ní s mačetou. Manuel mě zarazí. Plazí se po ní jiná, mnohem slabší, zelená, hustě olistěná.
„Když přesekneš obě najednou, nebudeš pít čistou vodu, ale koktejl!"
„Co je v té druhé?"
„Strychnin," usměje se.

Nevěřím. Manuel vysvětluje. Ta malá zelená liána je druhem vína. V Amazonii však vždy neplatí, že ve víně je pravda, jak se to hlásá u nás v Evropě. Někdy se tam skrývá smrt. Může v něm být strychnin, rotenon, případně další jedy. Přeseknete-li takové popínavé víno mačetou, i tady si můžete natočit bílé, červené nebo růžové. Dokonce i oranžové. Může však být vaším posledním drinkem. Nevyznáte-li se příliš ve vínech v Evropě, není to žádná tragédie. Příště si dáte jiné, které vám bude chutnat lépe. Nevyznáte-li se ve vínech v Amazonii, je to horší.
Ani ctitelé mléka však tady na tom nejsou o moc lépe. Mléko, které roní kendyr nebo některé druhy fíkovníků, je silně toxické. Obrana těchto rostlin proti těm, kteří by si na nich chtěli pochutnat, je dokonalá.
Nesmím však na zdejší rostliny nasazovat. Zálesák, který je zná, tu může bez problému přežívat jen s jejich pomocí. O tom, že vodu poskytne liána cipó, jsem se už zmínil. Ale prales vás i nakrmí. Kromě jiného tu roste palma s velkými dlaňovitými listy, která má tak šťavnatou dužinu, že stačí oloupat a hned ji můžete konzumovat. Jiné poskytují jedlé plody. Zdejší stromy a rostliny jsou i všudypřítomnou lékárnou s nepřebernou nabídkou léků proti všem možným chorobám. Waikové toho bohatě využívají. Malátnost, vyčerpání, únavu zažene spolehlivě elixír života, doušek šťávy guarana. Navíc je to šťáva velice chutná. Získává se z pestrých plodů stejnojmenného keře. Červená slupka v sobě po puknutí odhalí bílou dužinu s velkým černým „okem" na vrcholu. Indiáni ji užívají jako lék na kdeco a výborně se jim osvědčuje. Povzbuzuje prý také funkci mozku a zlepšuje soustředění. Tvrdí se, že působí i jako afrodisiakum. Tu pravou, nefalšovanou, dostanete však jen v Amazonii. V Riu de Janeiro prodávají už jen průmyslově vyráběný ředěný derivát. Ten se vyváží i do Evropy. Není ovšem nad to připravit si z čerstvě natrhaných plodů takový nápoj přímo v pralese! Když to nejde, aspoň je sežvýkat. Keřů guarany je tu dost. Žvýkáme její plody jako žvýkačku. Potvrzuji, únavu zahání. Aspoň na určitou dobu. Její blahodárné účinky na fungování mozku jsem nezaznamenal.
Jeden americký botanik prohlásil, že amazonské rostliny myslí chemicky. Něco na tom bude. Před několika dny jsme v sousedství našeho tábořiště objevili rozsáhlý porost jakýchsi rostlin, které jsme nedokázali určit. Byly napadeny neuvěřitelným množstvím malých, právě vylíhlých housenek, jež je začaly požírat. Večer však přiletělo celé mračno netopýrů a ti se hned do housenek s neobyčejnou chutí pustili. Do rána jich zůstalo jen pár. Jak mohla ta masa netopýrů přiletět téměř najednou a letět tak najisto? Později jsem se od jednoho botanika v Riu de Janeiro dozvěděl, že si rostliny zvláštním chemickým signálem přivolají po napadení housenkami na pomoc netopýry, často i z velké dálky. Člověk nemá ani tušení, co všechno se kolem něho v přírodě děje!
Za pár dní dojdeme k základnímu táboru. K smrti unavení, vyčerpaní, malátní.
Sotva pletu nohama. Poslední naděje, že nás tam Bastiano s Diegem budou očekávat, se hroutí. Je tu až děsivě pusto a prázdno. Věcí, které jsme tu nechali, se nikdo ani nedotkl. Z nízké větve nad dávno vyhaslým ohněm na nás hledí upřeným pohledem sova brýlová, velká asi jako výr. Bílé rámování kolem oranžových očí a zobáku ji dodává trochu strašidelné vzezření. Mohutné paráty zaseknuté do větve svědčí o kruté síle nočního dravce. Pozoruje nás a mlčí. Je pro nás nositelkou špatných zpráv.
Navazujeme hamaky, upevňujeme moskytiéry, připravujeme dříví na táborák. Najednou mě Manuel chytí za ruku a ukáže na protější stranu světliny. Nevěřím svým očím. Ani ne dvacet metrů od nás dva jaguáři. Obrovský černý samec, náš dobrý známý, za ním skvrnitá samice. Teprve ve srovnání s mnohem menší samicí vynikne, jaký je to obr. Skutečně, jako tygr. Předními tlapami stojí na vyvráceném kmeni. Hřbet za lopatkami klesá prudce dolů. Upřeně se na nás dívá topazovýma očima, jeho černá srst se leskne. Samice stojí za stromem vedle něho. Jak se mohli proplížit nízkými houštinami tak blízko k nám, aniž jsme je zpozorovali? Sledoval nás až sem, zašeptám. „A vzal si s sebou i nevěstu."
...Nestřelíme ho?" ptá se Manuel „Měli bychom se ho zbavit. Sleduje nás jako stín «už několik dní. Samice pak zmizí sama."
..Přece bys pro nic za nic nezabil tak nádherné zvíře!"
„Jak to, pro nic za nic? V sebeobraně!"
..Zatím nikdy nezaútočil. Třeba je jen zvědavý. V životě se s člověkem nesetkal. Dívá se. Vzal ji se sebou, aby taky něco viděla. Nevypadá to, že by chtěl zaútočit. To by se plížil, kryl by se. Kdybychom vystřelili a špatně trefili, bude malér. A třeba i tehdy, kdybychom ho zasáhli smrtelně. Tyhle kočky

mají tuhý kořínek. Po smrtelném zásahu toho zvládnou ještě hodně. Nezapomeň, že jsou dva. Mohli by nás dostat."
„..Vrátím se pro pušku, pro jistotu."
Vracím se také. Pro foťák. Tak krásně pózují! Jen aby mi je Manuel nevyplašil. Jsme teď od sebe v úhlu asi pětačtyřicet stupňů. Pozornost jaguárů je upřena na něho. Snad proto, že má v rukou pušku. Ani tu však jaguáři neznají. Neprojevují nejmenší známky strachu. Jen ho pozorují. Mohu fotografovat. Nádhera!
Když nakonec zmizeli, obrátí se Manuel ke mně:
„Nevím, ale asi jsme ho měli přece jen střelit. Stál tam jako na střelnici. To chceš být zase celou noc vzhůru? Jasně po nás jde. Cítí, jak jsme vyčerpaní. Cítí snadnou kořist.''
„Jak by to mohl cítit?"
„Klidně. Zvířata vycítí mnohem víc, než si myslíš. Pes taky čichem pozná, často dřív než doktor, když je někdo nemocný. A šelmy jsou zvlášť citlivé na oslabené, vyčerpané jedince. To jsme právě my, jestli ti to nedošlo! Vysílený, obrany neschopný jedinec zřejmě vydává odlišný pach. Jaguár to na rozdíl od tebe pozná!"
„Každá šelma loví kořist, na kterou je zvyklá. Ani lvi, tygři nebo levharti člověka běžně neloví, i když ho znají. Lidožrouti jsou mezi nimi mimořádně vzácní. Ten černý jaguár člověka nikdy neviděl. Proto je zvědavý. Svou nevěstu vzal s sebou proto, aby si nás také prohlédla. Jako my chodíme do zoologické zahrady dívat se na zvířata. To je od něho milé, ne?"
Manuel se ušklíbl:
„Všiml sis, jak si nás prohlíželi? Spíš si myslím, že ji pozval na večeři. Na specialitu, kterou ještě nejedla. To partnerka vždycky ocení! Vybírali si jako z jídelníčku, kdo si koho z nás v noci dá."

Balvan vržený z nebe

Jsme na cestě za Bastianem a Diegem. Už třetí den. Jdeme ve směru, kterým se na průzkum Kurupiry vydali oni. V jejich stopách. Poznáváme na vlastní oči místa, která známe z jejich prvních radiodepeší. Před chvílí přestalo pršet, ale stále je dusno. Mraky se válejí tak nízko, že se v nich vrcholová plošina úplně ztrácí. Zdá se, že se nikdy nevyjasní, že náhorní plato zůstane našemu zraku skryto navždy. Přes vzrůstající únavu postupujeme, jak nejrychleji to jde. Žene nás strach. Co se stalo s našimi přáteli? Kdyby měli jen poruchu vysílačky, mohli se už dávno vrátit! Již víme, že to musí být něco horšího. Odmítáme myslet na to, co. Fantazie vytváří vždy ty nejhorší představy. Musíme zjistit pravdu a pomoct co nejrychleji, pokud to půjde. Co když tam však stejné nebezpečí čeká i na nás?
Na drsném povrchu skalní stěny se choulí hejno červených papoušků ara. Jsou zmoklí a mírný převis nad nimi je chrání jen zčásti. Občas skřehotavě zanadávají, zamávají křídly a pak smířeni s osudem ztichnou. Kdyby aspoň přestalo pršet! Začíná mi už být všechno jedno. Manuel je na tom podobně. Třeba už Bastiano ani Diego vůbec naši pomoc nepotřebují, bleskne mi hlavou. Třeba je už všechno zbytečné. Jen riskujeme, že se už nemusíme dostat zpět. Ta myšlenka se pořád vrací. Stydím se za ni. Zajímá mě však, jestli Manuela napadlo totéž. Nevím. Ani jeden z nás se k ní před tím druhým nepřiznal.
Pod nízkým keřem zpozoruji obrovskou, snad čtvrtmetrovou bachratou žábu. Je skoro širší než delší. Přes její velikost jsem ji málem přehlédl, tak je maskována. Navíc má spodní část ukrytou v díře v zemi. Číhá na kořist. Nad očima dva špičaté rohovité výrůstky, jimž vděčí za své jméno. Rohatka. Její nádherné pestré zbarvení, v němž se střídají zelené, zlaté, hnědé a oranžové skvrny a pruhy, by se mohlo zdát nápadné. S barevným prostředím džungle však splývá dokonale. Abych zjistil, která z rohatek to je, musím se podívat blíž. Nestvůrná žába mě zpozoruje, otevře tlamu a hlubokým hlasem výhružně kvákne. Tlamu má tedy pořádnou. Skoro jako polovinu těla. Poznávám ji. Rohatka brazilská. Taky se jí říká obrovská. Největší ze všech. Krutý dravec. Požírá jiné žáby, drobnější hlodavce, ještěrky, taky hady. Ti, jak se zdá, jsou dokonce její nejoblíbenější kořistí. Žába požírající hady! V amazonském pralese je možné všechno. Mnoho věcí je tu postaveno vzhůru nohama! Podle velikosti poznám na první pohled, že tohle je samice. Ty jsou asi o čtvrtinu větší než její samci a také jinak zbarvené. Přes značnou proměnlivost jednotlivých exemplářů lze říct, že středem tlamy a zad samic

se táhne více či méně zřetelný zelený pruh, zatímco u samců má barvu zlatou. Snad jsou samci hezčí, i když menší, život však lehký nemají. Jejich nevěsty je tak milují, že je často samou láskou snědí.
Rád bych se tu zastavil a pozoroval rohatku při lovu. Její bleskový výpad a uchvácení kořisti jsou nezapomenutelné. Nikdy bych nehledal takovou rychlost u tak neohrabané žáby. Nedá se však nic dělat. Nesmíme se zdržovat. Co je ovšem žába lovící hady proti tomu, co mě ještě dnes čeká! Kdyby mi to nevyprávěl, myslel bych, že se zbláznil. Takhle si napřed myslím, že jsem se zbláznil sám. Teprve za hodnou chvíli si vzpomenu, že jsem o tom kdysi něco četl. Živá hmota, kterou přírodovědci nedokážou zařadit. Ani živočich, ani rostlina, ani houba. Jeden tvrdí to, druhý ono. Shodnout se nemohou. Co to tedy je? Skláním se k trouchnivějícímu padlému kmeni obrovského fíkovníku a pozoruji to záhadné cosi. Je tu toho spousta, v různých vývojových stadiích. A přece jsem to před chvílí málem přehlédl!
Ve vlhké tmě hnijícího kmene vyrůstají jedna vedle druhé podivné rosolovité beztvaré hrudky slizké protoplazmy. Šíří a rozlévají se v dutinách prohnilého pně jako obrovské jednobuněčné améby. Připomínají nejprimitivnější živočichy. Požírají a vstřebávají všechny organické látky, s nimiž přijdou do styku. Stačí odlomit kus ztrouchnivělého kmene a podívat se. Na jiných místech již pronikají na povrch a formují se v narudlé shluky slizu, stále měnící tvar a sledované sítí vzájemně propojených žilnatých vláken. Některé shluky jsou dlouhé až půl metru. Pohybují se pomocí lalokovitých výběžků podobných tlustým chapadlům. Lezou jako měňavka. Říká se tomu však plasmodium. I v tomto převleku jde o jedinou buňku s mnoha jádry, bez pevné buněčné blány, zato však v amorfním slizovitém obalu. Při pozorování té zákeřné substance, plazící se po hnijícím kmeni a vstřebávající vše, co jí přijde do cesty, mi naskakuje husí kůže. Vzpomenu si na číhající bažinu, do níž jsem se před několika dny propadal, na strašné svědění po celém těle i na pocit, že jsem v moci predátora tvořeného černou protoplazmou, který mě chce rozložit a vstřebat. Kdoví co to bylo zač! Dusné horko působí spolehlivě. V hlavě se mi rojí bláznivé nápady, hodné té nejodvážnější science fiction.
Ani slizovité plazící se plasmodium není konečnou fází vývoje tohoto organismu. Na místě, kde stojíme, má zřejmě mimořádně vhodné prostředí k životu. Můžeme ho tu pozorovat ve všech vývojových fázích. Překrývají jedna druhou, střídají se na rozsáhlé ploše. O kus dál se již tato neuvěřitelná živá hmota přeměnila na úžasně zajímavé a krásné útvary, připomínající hlavonožce s mnoha světlehnědými chapadly. Balancují jako artisté na zelenkavých vlasových chůdách, vyrůstajících na konci každého z nich. V lehkých závanech větru se zcela zřetelně kývají. Teprve v tomto převleku produkují pohyblivé zoospory, jimiž se rozmnožují. Ty mohou být unášeny větrem mnoho kilometrů, ale mohou skončit i těsně vedle mateřského organismu. Každý obsahuje polovinu chromozomů potřebných k rozmnožení. Ta druhá mu zatím chybí. Musí si najít jiného jedince svého druhu, aby se s ním dal dohromady. Zoospory jsou opatřeny bičíkem, umožňujícím jim pohyb. Skutečně, připomínají bičíkovce. Vyhledají si temné vlhké dutiny v hnijícím dřevě, kde slídí po potravě i po partnerovi, vybaveném druhou polovinou chromozomů nutných k reprodukci. Jakmile se spojí, začne se vytvářet slizovité plasmodium a vývojový proces startuje znovu. Místo formy bičíkovce si však také mohou zvolit beztvarou plazivou podobu měňavky. Jiné druhy mají zcela odlišnou plodovou fázi. Jejich nepřeberné množství. Některé připomínají obrovské růžové nebo malé bílé houby pýchavky, jiné vosí hnízda, další klec na ptáky. Neuvěřitelné výtvory tajemného abstraktního umělce. Ani rostlina, ani houba, ani zvíře. Zoologové a botanici vedou spor o jejich zařazení. Snad se nejvíc podobají houbám, ale houby to nejsou, i když je někteří přírodovědci mezi ně řadí. Pak jim říkají Myxomycetes, slizovité houby. Nejsou však vázány k půdě ani k jinému substrátu, v počátečních fázích vývoje se volně toulají světem a loví kořist. Jako živočichové. Jsou vědci, kteří je za ně skutečně považují. Nazývají je Mycetozoa, houbovití živočichové. První zuřivě oponují. Co to tedy je? Nikdo pořádně neví. Snad vývojem zapomenutá třetí větev z pradávných dob, kdy se od sebe oddělili primitivní živočichové a houby. Nebo něco, co na naši planetu přišlo bůhví odkud a uchytilo se to tady. I takové teorie byly vysloveny.
Nejsou tak nevinné, jak možná vypadají. A nejsou jen noční můrou vědců, zabývajících se systematikou. Dovedou potrápit i ty, kteří nemají o jejich existenci tušení. I když jsou rozšířeny především ve vlhkých tropech, kde dosahují netušené velikosti, vyskytují se i v mírném pásmu. Jejich drobné zástupce najdeme i u nás. Říká se jim nepříliš vábným, i když výstižným jménem hlenky. Nebo

také slizovky. Na jaře 1973, kdy bylo v Texasu velmi deštivé jaro, se objevily ve velkém množství tam. Napřed jen jako malé slizovité hrudky. Jejich počet rychle rostl. A také velikost. Nakonec lezly obyvatelům Dallasu po zahrádkách půlmetrové chuchvalce dravého narudlého slizu. Požíraly dešťovky, slimáky a žabky, šplhaly na telefonní sloupy. A rostly dál. Vypukla panika. Lidé se báli, že slizovky vyrostou natolik, že m sežerou i psy a kočky a nakonec je samotné. Světový tisk přinášel pod palcovými titulky senzační zprávy o invazi mimozemských organismů a slovo „blob", tak byly nazývány, bylo v té době nejčastějším slovem, vyskytujícím se v texaských novinách. Paniku nebylo jednoduché zvládnout. I proto, že ani vědci hned nepoznali, oč vlastně jde. A kdoví jestli senzacechtiví novináři neměli tehdy pravdu. Bůhví odkud se slizovky na naši planetu dostaly!
Manuel mě nutí k další cestě. Jde o čas. Bastiano a Diego možná zoufale čekají na naši pomoc a já tu okouním nad několika odpornými rudými plivanci. Má pravdu. Setřu si pot z čela a vykročím poslušně za ním.
Zdá se, že terén v úseku, jímž se vydali oba naši přátelé, je přece jen o něco nudnější, než byl v tom našem. Za vzdáleným křoviskem zahlédneme nějaké velké temné tělo. Zmizí dřív, než jsme schopni určit, o jaké zvíře jde. Snad tapír. Viděli jsme jich tu už několik. Po chvíli nás ve vzdálenosti asi třiceti metrů míjí velké stádo pekariů. Ti malí vepři jsou mezi zálesáky dost obávaní. Dostane-li se člověk mezi ně, snadno jej udupají. Z nízké větve nejbližšího stromu nás pozoruje velká lina tayra. Není dobrým lezcem, většinou se zdržuje na zemi. Máme štěstí. Aspoň i ji můžeme dobře prohlédnout. Asi za dvě hodiny znovu tapíři. Tentokrát samice i mládětem. Vidíme je zcela zřetelně. Pasou se na břehu malého jezírka a nevěnují nám pozornost. Na stromě visí hlavou dolů jako gigantická hruška lenochod, nad námi běhají vřešťani, chápani, malpy. A několik dalších opic, které nejsem schopen určit. V nedaleké skupině vzrostlých gumovníků si hrají kotulové veverkovití. Nejroztomilejší opičky, které tu vidíme. Lítají z větve na větev, honí se, prskají na sebe, sekají po sobě tlapkami a už zase pádí kamsi nahoru do koruny stromu, pronásledováni několika dalšími. Nad tím vším létají červení i modří papoušci ara, tukani, arasariové. Je to úžasné. Tady se zvířata člověka nebojí. Nikde v Amazonii jsem i neviděl tolik pohromadě. Připadám si jako v prehistorickém ráji. Jeden z kotui náhle zděšeně zavřeští a celé stádo prchá v panice do hloubi pralesa. Dívám se ukvapeně kolem. Nevidím nic. Ostatní opice jsou klidné.
Z dálky zaslechnu slabé hučení. Nebo se mýlím? Je to jen sluchový přelud? Manuel to slyší také. Pokračujeme v cestě, hukot sílí. Zní to jako vzdálený jekot prudké řeky řítící se přes peřeje. Na naší mapě však žádnou řeku zakreslenou nemáme. A Mapulau to určitě být nemůže. Ta teče mnohem východněji. Že by nějaký její neznámý přítok?
Hukot sílí čím dál víc. Mění se v podivné dunění a stále není nic vidět.
„Musíme být opatrní. Tohle nejsou peřeje. Může to být bůhví co. Vypadá to, že se to ozývá zevnitř skály. Nezapomeň na to, že podle legend je Kurupira sídlem hrůzy. Zbůhdarma tuhle pověst nezískala. Ať nevletíme do stejné pasti, do které možná padli Bastiano a Diego!"
Jsem rád, že už i Manuel začíná fantazírovat. Jaké nebezpečí by pro nás mohla znamenat hučící skála? Jestli opravdu něco uvnitř ní hučí, ať to hučí. Dokud za tím nepolezeme dovnitř, nic nám nehrozí.
„Cítíš to zase?" ptá se Manuel. „Nejsme tu sami. Cosi nás shora sleduje. Cosi nás chce zničit!"
I na něho působí neustálá přítomnost legendami opředené stolové hory, tyčící se vysoko nad námi, depresivně. Vrcholu nedohlédneme, ztrácí se v nízkých mracích. Skutečně to vypadá strašidelně. Jako by ta kolmá stěna ani neměla konce. Dokud budeme chodit kolem ní, toho pocitu se nezbavíme.
Před námi zasviští vzduchem cosi obrovského, dunivá rána, tříští se to. Oblaka prachu zastíní výhled. Po svahu klesajícím od paty mesety k nedalekému okraji pralesa se v poskocích řítí dva kusy spadlého balvanu a lámou nejbližší stromy. Zastaví se až někde v lese. Bylo to o vlas. Zvětralý kus skály se utrhl a dopadl snad deset patnáct metrů před námi. Kdybychom v tom okamžiku byli jen o pár kroků dál, rozdrtil by nás na kaši. Začnou se mi třást kolena. Stává se mi to vždycky krátce po přestálém nebezpečí. Nedokážu tomu zabránit. Opřu se o skálu, není nutné, aby si toho Manuel všiml. Tomu však taky není nejlíp.
„Pojď od té skály dál, nahoře se to asi láme. Ještě může něco přiletět." Ustoupíme daleko do pralesa, kryjeme se za nejsilnější stromy a hledíme vzhůru. Náhorní plošina není vidět. Ztrácí se v mracích či mlze. Jako by ten balvan přiletěl přímo z nebe. Nemůžeme zjistit, co se nahoře děje. A ten hukot je

slyšet stále. Už si nejsem tak jist, že se nám nemůže nic stát. Co když je v těchto místech skála mimořádně drolivá? Co když se nahoře postupně rozpadá nějaký zvětralý převis? Co když něco podobného postihlo naše přátele? Raději to nechci domýšlet...
Setrváme ve svém krytu dobrou čtvrthodinu, nic se však neděje. Pokračujeme tedy v cestě. Držíme se při kraji pralesa v bezpečné vzdálenosti od stěny, i když chůze je tu mnohem obtížnější, občas se musíme prosekávat mačetami. Postupujeme mnohem pomaleji, neustále sledujeme stěnu. Tam je však klid. Jako by se před desítkami minut nic nestalo. Záhadné dunění však pořád sílí. Blížíme se k místu mnohem nebezpečnějšímu, než bylo to, kolem něhož jsme s takovým štěstím před chvílí prošli? Stěna se ostře láme a stáčí vlevo. Obejdeme skalní hranu zastírající výhled. Pak to spatříme. Z protější stěny se s bouřlivým hřměním řítí zpěněný vodopád. Vidíme jen mohutný kolmý proud, jeho horní část mizí v oblacích. V dolní části je zahalen závojem vodní tříště a pěny. Zlobně duní, ječí, rachotí. Tajemný, nádherný. Řeka tekoucí z nebe!
Něco se mi nezdá. Kus pod vodopádem, na břehu řeky, která pod ním pokračuje,
zahlédnu divný předmět. Zpozoruji i pohyb kolem něj. Zaměřím tam triedr. Zatají se mi dech. Ano, nemohu se plést. Je to jasné. Odkládám triedr a řvu na Manuela:
..Bastiano a Diego! Jsou u řeky pod vodopádem!"

Sněm kostlivců

Jsme již druhý den na zpáteční cestě k základnímu táboru. Střídáme se v nesení nosítek s raněným Bastianem. Je nesnesitelné vedro, pravidelné denní dávky deště, které vždy osvěžily vzduch, nepřicházejí. Hlavně že jsme našli naše přátele! Upínali se k nám jako k poslední záchraně. Diego sám už dál Bastiana vléct nemohl, podvrtnutý kotník. Není však vyloučeno, že je noha v kotníku zlomená. Utábořili se u řeky a čekali, kdy se objevíme. Diego postavil stany, které si na rozdíl od nás vzali. My s Manuelem jsme dali přednost hamakám. Stalo se to nedaleko místa, kde jsme je našli. Tak dva tři kilometry za řekou.
Bastiano stoupl na prohnilý kmen a zřítil se do srázné, vegetací zcela zarostlé prohlubně. Zůstal se zraněnou nohou bezmocně na dně. Diego měl co dělat, aby ho vytáhl. Při pádu se poškodila i vysílačka. Přes zoufalou snahu obou se již nedal opravit. Bastiano se nemohl na zraněnou nohu postavit. Diego zhotovil nosítka a snažil se ho odtáhnout k základnímu táboru. Nešlo to. Když dovlekl Bastiana k vodopádu a přes řeku pod ním, musel to vzdát. Nemohli nás přivolat na pomoc, tak jen doufali, že je neodepíšeme a nevrátíme se bez nich. Diego se mi přiznal, že se i báli, v jakém stavu jsme my. Poznali, že cesta pod Kurupirou rozhodně není procházkou růžovým sadem, jak si původně mysleli.
Zatímco Manuel odborně ošetřuje Bastiana, vypráví mi Diego o tom, co viděli. Ani náznak po výstupové cestě. Ostatní zážitky však byly zajímavé.
„Procházeli jsme terénem mnohem otevřenějším než v místech, kam jsme došli společně," vzpomíná Diego. „Je tu spousta hadů a také jaguáři. Našli jsme jejich stopy a v noci jsme slyšeli jejich přidušené hrdelní mručení."
Přestože je v dost zbědovaném stavu, nacpe si obřadně dýmku a pokračuje:
„Kus tady odtud jsme pod stěnou našli rokli s obrovským množstvím opičích koster. Snad to byli vřešťani, ale neručím za to. Ležely těsně vedle sebe, často i jedna přes druhou. Mohlo jich tam být několik desítek. Nemohly tam ležet příliš dlouho, i když již začaly zarůstat vegetací. Nedovedli jsme si vysvětlit, jak se tam dostaly. Nejpodivnější bylo, že to nebyly jednotlivé rozházené a přelámané kosti, které by po své hostině zanechal každý predátor, ale spojené, celistvé kostry. Skoro jako z muzea. A všechny se zdály stejně staré, nenahromadily se tam postupně. Proč ty opice slezly ze stromů, na nichž tráví celý život, a shromáždily se v té roklině? Jako by si tam uspořádaly sněm. A jako by je během rokování nějaká neznámá síla usmrtila. Všechny naráz. Opravdu jsme si to nedokázali vysvětlit!"Vzpomněl jsem si na mrtvou řeku tocandeiros, ale raději jsem mlčel. Nechtěl jsem Diega ovlivňovat v dalším líčení. Na mravence jsem se pokusil jakés takés vysvětlení vymyslet, i když bylo hodně přitažené za vlasy. Na opice mě nenapadalo nic.

„Vypadalo to," pokračoval, „jako by do té rokle spadly nebo byly shozeny shora. Napadlo mě, že nad tím místem roste nahoře třeba ten legendární masožravý strom, o němž se tu v okolí povídá. Nebo že tam mají hnízdo harpyje, které opice loví a pak svou kořist vyhazují z hnízda dolů. Ale v obou případech by tu měly být jen jednotlivé kosti a měly by přibývat postupně, ne se tam objevit naráz."
..Vzpomínáš, co nám vyprávěli salesiáni v Portu da Maloca?" ptám se Diega. O těch zbězích, kteří tam také kdysi zahynuli záhadnou smrtí všichni najednou? "Co když je tím zabijákem roj kočovných sršňů nebo jim příbuzných obrovských vos, které jsme potkali na cestě ke Kurupiře?"
..Moc mi to nedává smysl. Proč by se opice shromáždily v té rokli? Jistě by hledaly záchranu útěkem v korunách stromů!"
Diego má pravdu. Ani mně to nejde do hlavy. Proč by se opice shromažďovaly v rokli? Skutečně to vypadalo, že se tam dostaly shora. Jako by tam celá obrovská tlupa naskákala společně. Jako by se ty opice něčeho nahoře tak zděsily, že raději volily smrt skokem do propasti. I kdyby tomu však tak bylo, proč se těch mrtvých těl nedotkli žádní masožravci, kteří by jejich kusy roztahali po okolí? Proč zůstaly kostry neporušené? ..Ukážu ti to místo," slibuje Diego. „Není odtud daleko. Odpoledne bychom k němu měli dojít. Při cestě za námi jste asi tu roklinu přehlédli. Pokud nejdete těsně u stěny, není vidět. Kryje ji dost vysoký okolní porost."
Chvílije ticho. Pohlížím do Diegovy ztrhané, zbědované tváře. V posledních chvílích si asi prožil svoje. To už není ten humorem oplývající milovník a nadšený propagátor brazilské kuchyně, který nás v táboře čtyřiadvacet pozval hned první den na svou slavnostní feijoadu completu. Však já vypadám asi taky pěkně! Ty harpyje, o kterých jsem napřed uvažoval, tu opravdu jsou. Jednu jsme si mohli prohlédnout docela zblízka. Krátce předtím, než se Bastianovi stala ta nehoda. Poraněný exemplář, který nemohl vzlétnout. Snad samec zraněný při půtce o samici. Když jsme se blížili, opřel se zády o skálu, roztáhl doširoka obrovská křídla. Čepýřil peří na hlavě jako sova, otevřel zobák a vysunul vpřed spáry s drápy jako útoku. Přitom vydával jeden skřek za druhým. Vypadal nejmíň dvakrát tak velký a šla z něho hrůza. Nechali jsme ho na pokoji a pokračovali v cestě. Stejně byl odsouzen k smrti. Když jsem pak kolem toho místa táhl Bastiana zpátky, zůstaly tu po něm právě jen ty spáry a kupa rozházeného peří. Zřejmě ho našel jaguár a udělal s ním krátký proces. Stejně by jinak zašel hlady. Ale kdoví jestli jsme nenašli příčinu. Proč si tahle stolová hora vysloužila tu démonickou legendu. Když jsme došli k vodopádu, u něhož jste nás našli, měly jeho vody barvu rudou jak krev. Byl to opravdu strašidelný pohled. Dovedu si představit, co se asi může v takovém okamžiku zrodit v mozku pověrčivého indiána. Nikdo mu nevymluví, že se tam nahoře dít příšerné věci, když odtud teče vodopád krve."
Jak je možné, že se zbarvení vody během několika dnů úplně změnilo? Když jsme vás našli, měla barvu úplně normální!"
„To je pro mne také záhadou. Tehdy však byla opravdu rudá jak krev. Snad tam nahoře rozpustila miniaturní ložisko nějakého narudlého nerostu, třeba nějaké sloučeniny železa, nebo se dočasně rozvodnila a spláchla pláž červeného písku, co já vím. Ale ještě před pár dny byl ten vodopád rudý!"
Během hovoru s Diegem mám čím dál tím silnější dojem, že nás někdo pozoruje. Ne však ten známý pocit neosobní kruté zášti, připravené nás nemilosrdně zničit, který nás doprovází od počátku putování pod stěnou Kurupiry. Je to něco jiného. Někdo nás pozoruje, ale necítím v tom nebezpečí. Waikové? To by nám ještě scházelo. Jsme tu jejich rozmarům vydáni na milost a nemilost.
Nenápadně se stáčím a snažím se pátrat v křoviscích na okraji pralesa. Pak ho spatřím. Černý jaguár. Náš starý známý. Stále nás sleduje. Neuvěřitelné! Vždyť už musíme být dávno za hranicemi jeho teritoria. Marně se snažím vzpomenout, jak velké lovecké teritorium statní samci jaguárů mají. Není to tak dávno, kdy jsem to ještě věděl. Ztrácím paměť, zapomínám.
Z houští mu vyčnívá jen hlava, topazové uhrančivé oči upřeny na nás. Je sám. Tentokrát se nezdá, že by měl s sebou nevěstu. Skutečně cítí, že meleme z posledního? Větří budoucí kořist, jak to vykládá Manuel? Nebo je jen zvědavý, jak jsem si až dosud myslel já? Může být ale jaguár tak strašně zvědavý, tolik dní, a doprovázet nás na každém kroku jako černý zlověstný stín? Začínám o tom pochybovat.
Vzápětí zmizí. Nebyla to jen halucinace přetaženého mozku? Nikdo jiný ho neviděl. Nezmiňuji se o něm, abych nevyvolal zbytečnou paniku. Nikdy jsem však neslyšel ani nečetl, že by se jaguár takhle

choval! Za několik okamžiků ho spatřím znovu. Asi padesát metrů před námi nám přejde přes cestu, na chvilku se zastaví, dívá se na nás. Pak zase loudavě mizí v houštině.
Černá kočka přes cestu, to bude smůla, napadne mě, ale mlčím. Třeba to v Brazílii neplatí.
Pokračujeme v cestě. Jde se nám těžce a vlečeme se pomalu. Batohy na zádech. v rukou těžká nosítka, nerovný, neschůdný terén. Vedro čím dál větší. Již několik dní. Asi brzo něco přijde. Stále doplňujeme zásoby zázračných bobulí guarana a ještě rychleji je konzumujeme. Odpoledne konečně přicházíme k rokli s tajemnými kostrami.
Leží tu jako v odkrytém masovém hrobě. Diego měl pravdu. Kostry jsou neporušené, kompletní. Je zřejmé, že se jich žádný dravec nedotkl. Proč? Zkonzumoval někdo jejich maso dřív, než se k němu ostatní predátoři mohli dostat? Napadá mě jediné vysvětlení. Tocandeiros obklíčili velkou tlupu opic, zahnali ji do rokle a ohlodali až na holou kostru dřív, než se na ní mohli přiživit ostatní masožravci. Není to moc chytré vysvětlení, ale jiné neznám. Rozhlédnu se pátravě kolem, zda nás právě teď armáda ecitonů také neobklíčuje.
Malí kostlivci leží pod námi jeden přes druhého v tak živých pozicích, jako by chtěli z rokle vyskočit. Nepoznám, jakým opicím ty kostry patří, velikostí však skutečně odpovídají vřešťanům. Nepřátelsky na nás hledí prázdnými očními důlky, jako by nám záviděly, že ještě žijeme. Diego to vyjádřil přesně. Sněm malých kostlivců rokující o něčem, co nám zůstane navždy utajeno. Dokud zůstaneme naživu.

Urumuha

Černobílý orel s pochmurnou skupinou supích průvodců krouží nad námi. ..Zase ten smrťák," zasykne vztekle Manuel a uchopí pevněji obě tyče provizorních nosítek.
Držím nosítka vzadu, Diego jde první a nese na zádech větší část našich zásob. Po půl hodině se střídáme. Šlapeme zpět k základnímu táboru. Průhledem v křovinách zahlédneme opět černého jaguára. Sám už nevěřím tomu, že nás sleduje jen ze zvědavosti. Jde za námi neslyšně jako stín, vytrvale, s podivným zábleskem v očích. On si byl jist, že se dočká. Přesto mám stále pocit, že bychom na něj střílet neměli. Že by nás pak stihlo nějaké strašné neštěstí. Že bych už i já byl pověrčivý?
Prodíráme se nízkým hustým porostem. Připomíná mi přerostlé borůvčí. Kolem víří roje muchniček, vyplašených z úkrytů. Diego nás informuje, že se tu těm malým ďáblům říká pium. Tahle osvěta nás však nezachrání. Muchničky štípají jako divé. Nelze se jich zbavit, jsou jich stovky. Nepomáhá proti nim ani repelent. Svírán držáky nosítek a hlavou škubu ze strany na stranu, abych je zaplašil. Znovu a znovu se natírám repelentem. Zbytečně. Ať dělám co dělám, muchniček se nezbavím. Bodají do tváře, čela, krku i vlasů. Mám hlavu jako v ohni. Ostatní jsou na tom stejně. Když se ke mně Manuel otočí, má obličej plný červených skvrn. Jsi skvrnitější než jaguár, měli by ti říkat Manuel pintada!"
Sbírám zbytky vůle žertování. Jsem přesvědčen, že v následující vteřině z těch malých trapičů zešílím.
„Jsme na tom stejně," poznamená Manuel, „a za pár hodin budou z těch skvrnek pěkně velká červená kola. Týden se jich nezbavíš! Pěkný suvenýr na tohle zatracený místo!" Dal bych nevím co za to, abych se mohl poškrábat. Zkouším to, pravou rukou pouštím nosítka a řádím mezi muchničkami na obličeji.
Málem Bastiana vyklopím, ten to však nese sportovně. Cítí se provinile, že pokazil celou výpravu. Není to tak. Kurupiru jsme prohráli dávno předtím. V této chvíli je mi to jedno. Nikdo už nemyslí na vrchol. Snad žádná výstupová cesta na něj neexistuje. Boj však neskončil. Jen role se nenápadně obracejí. Nejsme to již my, kdo útočí. Jsme vyčerpaní, pohybujeme se z posledních sil. S raněným Bastianem na nosítkách. Neodvažuji se myslet na to, jak je to daleko do Porta da Maloca. Na nebi se kupí hrozivé mraky. Začíná vát vítr, tím prudší, že jsme na otevřeném prostranství porostlém jen ojedinělými stromy. Vichr zvedá tlející listí i odlomené větvičky a metá nám je do tváře. Osamocené stromy na nás výhružně mávají větvemi jako by nás jimi chtěly uchvátit a zardousit. Když se jim to nedaří, aspoň nám za zlověstného skučení vichru hrozí. Blíží se bouře, jakou jsme tu ještě nezažili. Kurupira přechází do útoku.
Rychle stavíme stany. Těsně u stěny, doufáme, že nás aspoň trochu ochrání. Je těžké je uchopit, sílící vichr nám je rve z rukou, jako by je chtěl i s námi odnést. První blesky jsou vzápětí doprovázeny dunivým, zatím ještě vzdáleným hřměním. Chvilku po postavení stanů zabubnují na jejich celtu první kapky začínajícího lijáku.

Pár minut se cítíme v bezpečí. Vichr však sílí čím dál víc a postupně se mění vichřici. Z lijáku se stává průtrž mračen a křižující se blesky nedovolují obloze, aby pohasla. To ještě netušíme, že v několika okamžicích nás čeká peklo.
Nový poryv vichřice zalomcuje stanem a vytrhne několik kolíků. Kdesi v blízkém pralese to zlověstně zaskřípe a pak se něco s třeskotem zlomí. Než můžeme vytržený díl stanu znovu upevnit, vrhá nám smršť mokrou celtu na hlavu, zabalí nás do ní a oslepí. Snaží se nám stan vyrvat a odnést. Jen koutkem oka zahlédnu, že se poroučí i druhý stan. Bílé obinadlo, jímž se Manuel pokoušel stáhnout nešťastný Bastianův kotník, vyrazí vzhůru jako nekonečný had, rozvine se a odletí. Jsme pohlceni tmou, jen blesky křižují oblohu. Hlomoz, skřípění a praskot sílí. Vzduchem létají silné větve i celé keře, nedostatečně přichycené na skalním podkladě. Smršť strhává i věci, které volně ležely ve stanech. V krkolomných poskocích mizí za obinadlem. Nové zaskučení vichřice. Bastianova nosítka letí přímo proti skalní stěně a s třeskotem se o ni rozlomí. Shora z vrcholové plošiny se na nás řítí lavina vody. Sráží nás a ubíjí. Ani již nesledujeme, co všechno kolem nás létá. Vrháme se k zemi Slabší stromy se lámou jeden přes druhý, vyvracejí se, kácejí. Kryjeme si hlavu rukama. Není se kam schovat. Stěna Kurupiry je kompaktní, bez jediné jeskyňky, nepřístupná a krutá. Jen křižující se blesky ji osvětlují divokým kaleidoskopem všech barev pekla. Ohlušující hromobití a praskavý třesk vnucují představu, že se skála trhá a rozestupuje. Obloha nepohasne ani na chvíli. Než má k tomu čas, rozčísnou ji nové blesky a nový třesk přechází postupně do dunivého rozehřmívání.
Kurupira zuří. Poslal na nás Urumuhu, démona pralesních bouří.
Celé to peklo trvá necelou čtvrthodinu. Jedenáct minut, tvrdí později Manuel. Nám se však v těch okamžicích zdají věčností. Když se bouře konečně zklidní, pokračuje až do rána hustý liják. Jsme promočeni na kůži, pokrytí mazlavým bahnem, chvějeme se zimou. Dlouho se marně snažíme rozdělat oheň. Ranní slunce nás zastihne prokřehlé a vyčerpané. Jsme na dně. Snažíme se najít poztrácené věci. Většinou bez výsledku. Teprve teď si uvědomujeme celou tu spoušť kolem nás. Vyrvané, přelámané stromy ležící v širokých pásech na okraji pralesa, zdřevnatělé liány válející se na zemi jako zašlápnutí červi, v blátě rozházené květy servané z vrcholu stromů. Nedaleko od nás, v propletených korunách skupiny velkých gumovníků, si zaklesnutý zlomený kmen s bezmocně rozhozenými větvemi, připomínajícími agónii rozhozené paže padlého.
Napřed se mi zdá, že na jedné z větví přeraženého pahýlu sedí velký oranžový motýl. Když si jej však přiblížím triedrem, zjistím, že to je překrásná orchidej naprosto nezvyklého tvaru. Nápadný je mohutný, konvicovitě rozšířený pysk, v jehož horní dutině září dvě veliké, smaragdově zelené oči. Nad očima vyrůstají dvě neuvěřitelně tuhé černé stužky, k nimž se připojují jiné, ještě o něco delší, v něž jsou přeměněny bývající okvětní lístky. Volně visící stužky jsou neobyčejně jemné a jistě nejméně půl metru dlouhé. Připomínají rozpuštěné černé vlasy, rozechvívané ranním vánkem. Smaragdové oči se pod vysokým čelem upírají dolů a mají hypnotický účinek. Stonek s tímto nádherným květem vybíhá ze široce rozvětvené růžice silných zelených kořenů, které se plazí po temně hnědé větvi stromu a těsně ji obepínají jako slizká chapadla chobotnice.
Dostat se ke květu nahoru je vyloučeno. Přeražený strom, na jehož větvi roste, je zaklíněn do košatých korun obrovských gumovníků, vysokých přes dvacet metrů.
K větvi s orchidejí není možno došplhat. Výrazně přečnívá všechny opěrné body. Lezec by se převážil a zřítil by se i s uvolněným zbytkem stromu. Vtom mě to napadne. Samozřejmě, ten těžký pahýl stromu nemohla vichřice vynést do korun dvacetimetrových gumovníků zdola. Musel růst nahoře, na okraji vrcholové plošiny, vichr jej zlomil a srazil dolů. Urumuha, démon pralesních bouří, hodil květ z Kurupirovy zahrady. Kdoví co dalšího servala vichřice shora a snesla dolů! Kdybychom se poohlédli kolem, mohli bychom najít mnoho zajímavého. Nikdo z nás však k tomu nemá sílu. Nemáme na to ani čas. Všichni si uvědomujeme, že teď hrajeme o to nejcennější. A že můžeme i prohrát. Bastiano sedí na větvích, které jsme narychlo nasbírali, a zahání zimnici z placaté láhve koňaku, kterou jsme vzali s sebou, abychom si na vrcholové plošině měli čím připít na vítězství. My tři zbývající mu vyrábíme nová nosítka. Podívám se znovu k přeraženému stromu v korunách skupiny gumovníků. Na jednu orchidej z vrcholu Kurupiry, zaklesnutou chobotnicovitými chapadly na jedné z jeho větví a lákající mě smaragdovým pohledem za sebou. Jednou si pro tebe přijdu," slibuji v duchu a svazuji pevně k sobě větve nově vyrobených

Bastianových nosítek. Podvědomě pohlédnu k houštině, kde jsem včera zahlédl našeho černého průvodce. Je tam zase. Stojí tam beze strachu a upřeně se na nás dívá. Jako by nám chtěl ukázat, že čekat umí. A v očích zase ten zlověstný záblesk.

Těžká bývá cesta zpátky

Vždy jsem se držel hesla „Kupředu, zpátky ni krok!". Dobře vymyšleno, ale splnit se vždy nedá. My zpět musíme, pokud nechceme pod Kurupirou zůstat. Navíc máme zodpovědnost za nepohyblivého Bastiana.
Mohlo to všechno skončit moc špatně. Vlečeme se pralesem zpět k Portu da Ma-loca. Bez průvodců a bez nosičů. Střídáme se v nesení Bastianových nosítek i v prosekávání cesty v místech, kde je neschůdná. Černý jaguár jde za námi. Často ho zahlédneme mezi stromy, čím dál tím blíž. Dívá se přímo na nás a jeho topazové oči svítí. Mám pocit, že se koutky jeho tlamy stahují k vítěznému šklebu. K čertu, kde je hranice jeho loveckého teritoria? Vždyť ji už musel dávno překročit! Nemusel, opravuji se vzápětí. Už jsem si vzpomněl. Někteří silní samci loví v okruhu i několika stovek čtverečních kilometrů. Asi to bude případ i téhle černé bestie. Zatím nám hraje na nervy. Všichni však víme, na co čeká. Takhle se ale chovají hyeny i jaguáři! V noci, to už není normální spánek. Upadáme do mrákotné agónie, z níž se ráno dlouho nemůžeme probrat. Snažíme se stavět hlídky, ty však usínají vyčerpáním po několika minutách. Kdyby si pro nás přišel, spořádá nás všechny najednou. Nemám už nic proti tomu, abychom ho zastřelili. Kdykoli si ho však chce někdo z nás vzít na mušku, zmizí jako duch. Umí číst myšlenky?
Jdeme dál. Čas ubíhá. Jednáme jako zapnuté automaty, bez přemýšlení a bez pocitů. Již dávno nemáme strach z Waiků, kteří tu mohou být všude kolem, nevadí nám černý jaguár, sledující nás jako stín. Nemůžeme dál, ale musíme. Zbavujeme se všeho nepotřebného, nosítka s Bastianem jsou příšernou zátěží. Vidí sám, jak na tom jsme. Opakovaně nás žádá, ať ho tam někde složíme a jdeme dál sami. Ať se zachráníme alespoň my. Jen prosí, ať mu necháme pušku, aby to mohl skončit dřív, než ho jaguár roztrhá. Pak ať si dělá s jeho tělem, co chce. Nechybí mnoho a uděláme to. Začínáme ztrácet poslední naději. Navíc zjistíme, že bloudíme. Docházejí nám zásoby maniokových placek i sušeného masa a nejsme schopni nic ulovit. Ani najít palmu s dlaňovitými listy, ani jedlé plody. Tolik jsme jich viděli v minulých týdnech! Kam se jen poděly. Nikdy bych nevěřil, jak na smrt vyhladovělému člověku chutnají syrové tučné larvy velkých tesaříků a nosorožíků! Netušil jsem, že své entomologické znalosti budu využívat zrovna takhle! Ještě že tu hojně roste liána cipó ďágua a máme co pít. No co, jestli se z toho dostanu, tím víc si pochutnám na kaviáru a humru thermidor!
„Asi bychom po některých věcech tak netoužili, kdybychom věděli, co si vlastně přejeme," povzdechne si Manuel. „Tohle nedopadne dobře!"
Mám toho sice taky dost, nač to však ještě zhoršovat filozofováním. Dal jsem se do boje, musím bojovat. Pokud to nevyjde, stejně si už nebudu schopen uvědomit, že jsem padl.
„Když jsme v něčem až po uši," řeknu Manuelovi, „nemá smysl se bát. Bát jsme se měli, než jsme do toho vlezli."
Vypotácíme se z pralesa u toku Mapulau několik kilometrů pod Portem da Ma-loca. Pěkně jsme si zašli. Už ani nevíme, kde nás hrozivý stín černého jaguára opustil. Rozhodující je, že ho to přestalo bavit, že nás nechal být. Cesta do misijní stanice nám trvá celé dva další dny. Zbědovanější výpravu snad ještě nikdo neviděl. Salesiáni se zhrozí. Možná ani nečekali, že nás ještě uvidí. Když se naši průvodci a nosiči vrátili, chtěli je prý poslat okamžitě zpět. Oni však odmítli a za žádnou cenu se k tomu nedali přinutit. Také by nebylo tak lehké nás pod Kurupirou najít. Týden trvá, než jsme schopni další cesty. Bastianovu nohu ošetřili. Má ji v sádře. V nemocnici v Manausu se na to ještě podívají, ale misionáři jsou přesvědčeni, že bude brzo všechno v pořádku. Svezeme se s ním. Letíme malým džunglovým letadlem Bandeirante, přivolaným z Manausu. Dokáže přistát i na velmi krátké dráze. Výprava na pramičkách z tábora čtyřiadvacet odplula před dvanácti dny. Nemohli déle čekat. Fernando převzal velení. Bastiano a Diego se tam dostanou z Manausu, stjně, jako jsme tam před šesti nedělemi přicestovali my s Manuelem. Autem nebo mikrobusem. Možná vezmou s sebou i nové lehké dívky, aby nejeli s prázdnou.

Se smíšenými pocity ukládám nepoužité filmy. Měl jsem je pro fotografování nahoře na stolové hoře. Až na řídké výjimky jsem si zakázal fotografovat dole. Nechtěl jsem je vyplýtvat na fotografie známých věcí, aby mi pak nescházely na věci neznámé. Z našeho původního vybavení nám toho moc nezbývá. To hlavní jsme však Kurupirovi přece jen nenechali.
Krátce po návratu do Prahy jsem napsal první ze série článků o naší cestě
pro šestistranu „Výpravy za poznáním" do časopisu Květy a přednášel o ní v planetáriu.
Vzpomínám dodnes na jednu odezvu. Pisatel dopisu požadoval, aby příště byli do výpravy vybráni lidé, kteří budou mít více odvahy a necouvnou před dosažením vrcholu. A taky aby tam byl zařazen někdo, kdo bude lovit akvarijní rybičky.
Přestože mi odvahy nepřibylo a o akvarijních rybkách jsem toho taky moc nevěděl, začal jsem organizovat další, čtvrtou expedici. Tentokrát jsem chtěl k cestě
vzhůru využít malý balon plněný horkým vzduchem. Nikdy k ní však nedošlo.
Když nyní o celé věci přemýšlím, jsem přesvědčen, že jedinou schůdnou možností, dávající naději na úspěch, je helikoptéra. Tehdy v roce 1978 jsme byli romantičtí blázni a ani jsme pořádně nevěděli, do čeho jdeme. Mohli jsme tam snadno zůstat. Šli jsme do toho sami, bez jakékoli oficiální podpory, bez zajištění, na své vlastní náklady. Šílenství. Přesto to bylo nejnádhernější dobrodružství mého života, na které se nedá zapomenout.
Kurupira mě stále neodolatelně vábí. Ještě jsem nehodil flintu do žita.!

ČÁST DRUHÁ

MESETA HRŮZY

"Psáno v roce 2001“
Tam, kde dosud pravěk vládne, tam, kde zastavil se čas, starý garimpeiro zmizel. I s démanty vzal ho ďas.
Ve směru tom plném hrůzy ustrašeně Waika zírá. Rty jeho se sotva chvějí: Kurupira, Kurupira.
Začátek písně, kterou o Regovi složil bývalý člen jeho party.
Když jsem se před třiadvaceti lety naposledy ohlédl zpět na nepřístupnou kolmou stěnu Kurupiry, cítil jsem, že se loučím s nesplněným snem. Pak ji zakryla zelená clona pralesa. Zdálo se, že Doyleův Ztracený svět zůstane pro mne ztraceným navždy. Netušil jsem, že se po letech setkám s někým, kdo pod Kurupirou dlouhou dobu žil a kdo mi bude vyprávět tak úžasné věci, že před nimi blednou i příhody Dayleových hrdinů. Protože na rozdíl od románu budou skutečné. Měl jsem dokonce i možnost nahlédnout do jeho deníku.
Vzpomínám na naši výpravu s Manuelem, Bastianem a Diegem. S odstupem vidím, jaký to byl bláznivý podnik a jak lehce mohl skončit katastrofou! Ale nádherný a nezapomenutelný! Tehdy jsme však jen tápali na okraji záhady. Reg řadu let uprostřed ní.
Již několik let je široká oblast v okolí Kurupiry brazilskou i venezuelskou vládou neprodyšně uzavřena. Leží tu tuny nevytěženého zlata a vodopády, řítící se z její vrcholové plošiny, s sebou strhávají velké diamanty. Waikové však o ně nemají zájem. Žijí tak, jak žili odpradávna, obklopeni duchy no badabo a hekurá.
A vysoko nad jejich hlavami sídlí na vrcholové plošině tajuplné stolové hory obávaný démon amazonské džungle a nepřístupné kolmé skalní stěny střeží jeho podivné tajemství.

Setkání v hotelovém baru

Seděl jsem u malého stolku jen pro dva v rohu místnosti, intimně osvětlené dvěma načervenalými světly nad barem. Tlumená hudba a dráždivý hlas zpěvačky dotvářely atmosféru. Na vysokých barových stoličkách seděly tři nebo čtyři štíhlé mulatky v opravdu mini minisukních, lákající na vystavená snědá stehna případné zájemce. Hleděly do skleniček před sebou, z nichž vůbec neupíjely, občas zavrtěly zadkem, změnily polohu přehozených nohou a hodily okem po přítomných mužích, aby zjistily, zda některý z nich zabral. Když jsem se pozorněji podíval do zšeřelých koutů, viděl jsem,

že dvě jejich kolegyně byly úspěšné. Neustále něco štěbetaly svým postarším partnerům, popíjely objednané drinky, z nichž jistě měly provizi, a za chvíli se nechaly odvést nahoru do pokojů. Ručičky hodinek se blížily k jedenácté a hostů začalo ubývat. Zůstala tu jen jedna větší, dobře se bavící skupina a pár dvojic, očividně již dost společensky znavených. Nedaleko mne seděl osamocený muž, mohlo mu být tak kolem šedesátky, s ostře řezanou tváří, stříbrem prokvetlými vousy a energickým pohledem. Svým oblečením se do baru naprosto nehodil. Vypadal jako zálesák. Sertanista, jak se tady říká. Zřejmě ho tu ale dobře znali, protože číšník k němu byl až mimořádně zdvořilý. Byl to právě on, k němuž holky u baru vrhaly svádivé pohledy nejčastěji. Občas se podíval na mne, takže jsem nabyl dojmu, že by si docela rád přisedl. Ale já jsem jednak neuměl portugalsky, jednak jsem ani neměl na zábavu chuť. Dopiju drink a půjdu nahoru, říkal jsem si. Nazítří mě čekalo zdlouhavé jednání a chtěl jsem na ně jít s čerstvou hlavou.
Jaro 1997. Osud mě zavál do brazilské Boa Visty. Měl jsem tu jménem jedné charterové letecké společnosti projednat leasing staršího Boeingu B 727. Celá akce, spojená i s prohlídkou letadla, byla plánována asi na čtrnáct dnů, a tak jsem měl i dost volného času. Toulal jsem se po městě, postál před kamennou sochou rýžujícího zlatokopa, připomínající nedávnou dobu zlaté horečky, a navštívil i našeho krajana, pana Rudolfa Wildta, kterému v té době bylo již kolem pětaosmdesáti let. Patřila mu tu nemocnice Lotty Iris a jeho syn létal malým letadlem do džungle s bohatými dobrodružnými turisty, kteří se tak dostali do míst, kam by jinak nikdy nepronikli. Právě u něho jsem chtěl vysondovat možnosti letecké expedice na mesetu Kurupira. Mé předchozí pokusy proniknout tam po zemi skončily neúspěšně. Nyní jsem byl přesvědčen, že jinak než vzduchem se tam člověk nedostane. Podařilo se mi udělat také několik výletů mimo město. Ale měl jsem takový nostalgický pocit, že tohle už není ta moje stará Brazílie. Poprvé jsem tu byl v roce 1968, naposledy o deset let později. Mezitím třikrát. Pak pauza devatenácti let. Ani cruzeiros tu už neplatily, nahradily je reály. Můj přítel Manuel, s nímž jsem kdysi všechny výpravy podnikal, se již dávno odstěhoval do Austrálie, kde dostal velmi výhodné zaměstnání. Všechny mé předchozí kontakty se rozplynuly. A v Boa Viste jsem tak odcizeně cítil jistě taky proto, že jsem tu byl poprvé. Branou do amazonské divočiny pro mne vždy býval Manaus.
Osamocený zálesák od nedalekého stolu se na mne stále díval. Nyní tak vytrvale, že mě to přestalo bavit. Podíval jsem se mu zpříma do očí. Neuhnul. Usmál se, sedl si ke mně.
..Neviděli jsme se už někde?" zeptal se anglicky s jistotou v hlase. Jeho tvář mi nic neříkala. Musel se mýlit. Nebo je to podvodník, který ze mne bude chtít pomocí stokrát vyzkoušeného triku vytáhnout nějaké peníze. V Brazílii najdete takových lidí spoustu. Byl jsem ve střehu.
..Neplavil jste se asi tak před dvaceti lety s nějakou výpravou nahoru po Demini?
K mesetě Kurupira?" Zarazil jsem se. Měl pravdu.
..Ano, v roce 1978."
Na záhadného cizince jsem si ale stále nemohl vzpomenout. Nebylo divu. Na obličeje jsem měl vždycky velmi špatnou paměť.
..Během plavby jste se potkali se skupinou garimpeiros, kteří cestovali opačným směrem. Dolů do tábora čtyřiadvacet. Vyměnili jste s nimi střelivo, sůl a nějaké koření za drahé kameny. Nocovali jste společně s nimi."
Odmlčel se a pak se na mne tázavě podíval:
„Pořád nic?"
V tom okamžiku mi to došlo.
„Vůdce garimpeiros. Ten, co nepil, odsedl si od ostatních a díval se do noci. A jeho slovo platilo i mezi opilci jako zákon."
Jako blesk mnou projela vzpomínka na ten večer. Když se jeho pět druhů nalévalo cachassou, šel si sednout nad řeku na samý konec strmého ostrohu. Silueta jeho postavy završená širokým kloboukem se téměř ztrácela v temnotě. Zdálo se mi, že je jiný než ostatní. Již tehdy jsem poznal, že mám před sebou zajímavého člověka, a litoval jsem, že se nikdy nedovím, co je vlastně zač.
Teď jsem seděl proti němu a hleděl do jeho přimhouřených očí. Zasmál se a plácl mě po rameni.
„Co pijete? Skotskou? Líbí se mi, že máte v oblibě náš národní nápoj. Jsem totiž Skot, víte?"
Objednal pro oba. „Na naše setkání po dvaceti letech!"

„Po devatenácti," opravil jsem ho.
„Omlouvám se. Po devatenácti. Víte, jak to teď vypadá v okolí Kurupiry? Všechno je to tam jiné. Nepoznal byste to."
Začali jsme se bavit o těch tajemných místech, nám oběma tak dobře známých. Dostali jsme se k táboru čtyřiadvacet, odkud jsme tehdy naši cestu po Demini začali a kam oni směřovali.
„Zatraceně, tam ale měli holky," povzdechl si snivě můj společník. „Ti vaši inženýři, kteří vedli stavbu toho úseku Perimetral Norte, se tam rozhodně neměli špatně. Pro nás, kteří jsme se vraceli po několika měsících z horoucích pekel to bylo zaslíbené místo."
„Jo, tábor čtyřiadvacet," zavzpomínal jsem. „Kde je mu konec. Perimetral Norte již neexistuje. A vyžádala si tolik obětí!"
„A víte vůbec, proč se ten tábor tak jmenoval?"
„Bylo to zřejmě pořadové číslo, jímž byly jednotlivé stavební tábory dálnice označovány."
Můj společník se zachechtal:
„Velký omyl! Bylo tam nepředstavitelné množství velkých jedovatých mravenců. Říká se jim vinte-e-quatro. Čtyřiadvacet. A víte proč? Když vám dá ten čtyřiadvacetihodinový mravenec žihadlo, mimochodem je to obr, který měří asi tři centimetry, zmítáte se celých dvacet čtyři hodin ve vysokých horečkách a velkých bolestech. A kdo má alergii, v krátké době umírá. Mají tady z něho větší strach než z jedovatých hadů a škorpionů. To vám ti vaši inženýři neřekli?"
Vrátili jsme se v hovoru ke Kurupiře. Ukázalo se, že můj společník pod ní strávil mnoho let. Ale brzy jsme si přestávali rozumět. Jako by každý hovořil o něčem jiném.
„No jistě! Vy asi nevíte, že tam páni geografové přeházeli zeměpisné názvy," uhodil se můj společník do čela. „Úplně to změnili. Tak třeba některé řeky jsou teď pojmenovány jinak. A dokonce jsou jejich toky na mapách i špatně zakresleny. Nechápu, jak mohlo dojít k takovému zmatku. Mají teď k dispozici družicové snímky, mapy by měly být přesnější, a ne naopak! To, co bylo Rio Tootobi, je nyní Rio Pa-cocimau. Jménem Tootobi nebo Tootototobi označují teď řeku, která teče západněji. Dalších řek se to týká taky. A nejen řek. Jménem Serra Curupira nebo Gurupira označují v současnosti na brazilských mapách úplně jiné pohoří. Leží nejmíň sto kilometrů jihozápadně od skutečné Kurupiry. A nejde o stolovou horu. Úplně jiné pohoří, než které tak pojmenovali Waikové a které tak bylo také vyznačeno na starších mapách. Pro Brazilce je to teď Serra Urucuzeiro. Na venezuelských ji zase jmenují Cerro Delgado Chalbaud. Dvě různá jména civilizados pro horu, kterou Waikové odpradávna nazývají úplně jinak. Není to blázinec? Ta oblast není dodnes přesně zmapována. Jednotlivé mapy se od sebe až neuvěřitelně liší. Řeky, hory, jména, "všechno tam tančí divoký tanec. A Porto da Maloca už také neexistuje. Zaniklo prý za velmi podivných okolností, stejně jako před ním ten zlatokopecký tábor. Přece jen to asi bylo Porto do Mal, Přístav zla, jak znělo původní jméno. Ale největší pohromu přinesli pod Kurupiru mineros, zlatokopové."
..Jak že to pojmenovali ti Venezuelani? Cerro Delgado Chalbaud? Nic mi to neříká." Klidně na to jméno zapomeňte. Plukovník Carlos Delgado Chalbaud byl prezidentem vládnoucí vojenské junty. V té době žádal Francouz Grélier o povolení výpravy k pramenům Orinoka. Povolení dostal, ale přidělili mu velitele. Podle Vlgado Chalbauda to totiž musel být Venezuelan. Stal se jím jakýsi Risquez, plukovník generálního štábu. Krátce předtím, než dosáhli pramenů Orinoka, poslal Risquez pravého vůdce a organizátora výpravy Gréliera spolu s několika dalšími
členy expedice zpět. Nechtěl se s nikým dělit o slávu. No a tenhleten vojenský vyžírka uviděl z venezuelské strany od pramenů Orinoka zdálky Kurupiru. Nelenil, zanesl ji do mapy a pojmenoval ji po svém chlebodárci. Bylo to někdy na samém začátku padesátých let."
..To jméno neuznávám. Kurupira už dávno jméno má!"
..Nejste sám. Jak se vojenské junty dostávají k moci a zase padají, neužívá se už většinou tohle jméno ani ve Venezuele. A pak, existuje přece pravidlo, že nic nemá být pojmenováno po žijícím člověku. Správně ho měl Risquez napřed zabít, a teprve pak po něm horu pojmenovat."
..Jeho chyba. Neudělal to, takže má smůlu!"
Číšník přinesl další drink. Přiťukli jsme si.
..Na dobrodružství!"
..Na Kurupiru!"

..Taky to tam miluji," zasnil se. „Nebezpečí, vzrušení, to je koření života!"
Chvilku bylo ticho. Oba jsme se v myšlenkách toulali u té zatracené tajuplné stolové hoře, která mi už přes třicet let nedala spát.
Najednou si můj společník začal broukat jakýsi popěvek:
„ The point is not how long you live.
Time is only relative.
Life is where danger abounds.
Only that it is what counts!"
Překvapeně jsem na něho pohlédl:
„To jste složil vy?"
„Kdepak," usmál se. „Jen tuhle filozofii vyznávám. Nevím, kdo to napsal, jeho jméno jsem už dávno zapomněl. Jeho verše ne."
„Lepší osud si nemůže žádný autor přát. Jméno není důležité. Dílo ano."
Začal jsem slova toho popěvku opakovat. Tam, kde jsem se zadrhl, mi můj společník pomohl:
„Nezáleží na tom, jak dlouho žiješ. Čas je jen relativní. Život je tam, kde ti na každém kroku hrozí nebezpečí. Jenom to se počítá!"
„Pod Kurupirou jsem si tedy užil nebezpečí až až," zavzpomínal. „Však vy taky. Je to začarované místo. Teď byste to ale v jejím okolí nepoznal. Stačilo pár let. Mineros tam přinesli zkázu. To víte, zlatokopové. Celé úseky podél pralesních řek jsou zničeny, otráveny rtutí. A navíc vyhlazovací války mineros proti Waikú: a Waiků proti mineros. Vyvražďování ve velkém. Nakonec zasáhly FUNAI a armáda, zlatokopy vypudily a celá oblast je nyní hermeticky uzavřena a tvrdě hlídána. Patří zase jen indiánům. Nikdo jiný se tam už nedostane."
Věděl jsem to. Po vydání mé knížky Hledání Ztraceného světa, líčící osudy naší expedice ke Kurupiře z roku 1978, mě kontaktovalo několik vážných zájemců, z nichž několika jsem dal všechny potřebné informace. Hořeli nadšením dostat se na Kurupiru a nabídli mi účast na výpravě. Měl jsem však zprávy o tom, jak to v poslední době s Kurupirou vypadá, a zrazoval jsem je od toho. Byl jsem přesvědčen, že tam za současných podmínek proniknout nelze. Tři nadšenci se o to přesto nezávisle na sobě koncem roku 1996 a začátkem roku 1997 pokusili. Vojtěch Sláma, notorický dobrodruh z Ostravy, pečlivý organizátor Kristián Holzbecher ze švýcarského Binningenu a uvážlivý Stanislav Danko z Košic. Kristián přistupoval k celé záležitosti mimořádně zodpovědně. V rámci přípravy své expedice podnikl rozsáhlý průzkum, pokud šlo o možnost proniknout ke Kurupiře přes některou z nejbližších misijních stanic, ať již salesiánských, nebo evangelických. Salesiánská misie v Portu da Maloca, přes niž jsme cestovali my, už neexistovala a evangelická na horní Tootototobi, řízená rovněž z Manausu organizací Massao Novas Tribos do Brasil, byla přestěhována krátce potom, co vypukly boje se zlatokopy, na klidnější místo na horní Demini. Kristián se pokusil využít i služeb různých brazilských excentrických turistických kanceláří, rovněž bez výsledku. Před cestou shromáždil až neuvěřitelné množství nejpodrobnějších a mimořádně drahých map dané oblasti, včetně družicových, které jsme spolu v Praze mnohokrát studovali. I Stanislav Danko se k cestě velmi pečlivě připravoval a několikrát jsme spolu celou záležitost osobně konzultovali. Nejdál se dostal Vojta se svým společníkem, kteří se pokusili jít naší původní cestou. S sebou vlekli nafukovací gumový člun, s nímž se chtěli přes mé prohlášení, že je to holé šílenství, plavit po Demini a Mapulau až k naší nesete. Z Caracarai se vydali po nyní zrušené, zarůstající a nikdy nedostavěné dálnici Perimetral Norte. Asi po pětadvaceti kilometrech narazili na tabuli přísně zakazující vstup. Brazilská vláda vyhlásila toto rozsáhlé teritorium zakázaným územím. Jak Vojtu znám, vůbec mě nepřekvapuje, že tabuli AREA PROIBIDA ignorovali a pokračovali dál. Překročili řeku Potumetu a byli zastaveni ozbrojenou hlídkou až na prvním postu FUNAI na řece Ajarani. Jejich pokus kontrolu obejít a proniknout ke Catrimani o něco severněji, skončil stejně. Na salesiánské misijní stanici tam padli do rukou řeholníka Andrého, který s nimi, když se nemohli vykázat povolením FUNAI, jednal jako se zločinnými mineros, jak Vojta později doslova prohlásil. Přivolaná ozbrojená hlídka je přes všechno vysvětlování o účelu expedice eskortovala zpět mimo hranice rezervace. Jako náhradní cíl si pak zvolili Roraimu, kam nakonec zamířili společně se skupinou Kristiánovou, s níž se lahodně setkali v městečku San Francisco de Yuruani na jihu Venezuely a kterou informacemi od pokusu o Kurupiru odradili. V porostu asi v polovině stěny

Roraimy se Vojtovi podařilo ulovit nádherný exemplář samce mimořádně vzácného endemitního roháče Charagmophorus lineatus. Jeho objev se stal slavným a byl spolu s fotografií této rarity publikován i v tisku. O několik týdnů později zvolil po telefonické zprávě o osudu Vojtovy expedice Roraimu jako náhradní řešení i Stanislav Danko.
A co děláte v Boa Viste vy?" zeptal jsem se svého nenadálého společníka poté, co jsem mu sdělil účel svého pobytu.
..Vracím se ze Skotska. Vlastně z Evropy. Nechal jsem si vybrousit své nejlepší kameny u Cartiera v Amsterodamu a nějaký čas to roztáčel v Paříži s Francouzkami. Z Evropanek se mi líbí nejvíc. Jsou takové přítulné. V Paříži jsou studentky ochotné ke všemu, aby si vydělaly na studia."
Napil se, vyzval mě, abych držel krok, a objednal další kolo. Pak pokračoval: Nějaké kameny jsem prodal, ty unikátní uložil v Edinburghu do sejfu v bance. Také jsem tam navštívil bratra a jeho rodinu, ten druhý už zemřel. Nevede se mu nejlíp, tak jsem mu tam něco nechal. A zachoval jsem se jako zodpovědný příbuzný. Sepsal jsem poslední vůli a bratrovi všechno odkázal, kdybych se tady někde ztratil. Ani si nedovedete představit, jak je to obtížné zajistit, aby vás mohli v takovém případě vůbec prohlásit za mrtvého a bratr dědil. Dokonce DNA a takové pitomosti. No, zvládl jsem to, i když jsem musel podepsat takovou spoustu papírů jako nikdy v životě. Nakonec jim bude stačit jen Tomovo svědectví a pár mých vlasů. Můj parťák se musí v každém případě vrátit. Takže vidíte, ani si nemohu dovolit, abychom odkráčeli společně. Budu ho muset šetřit." Zasmál se a zase se napil. Zahleděl se kamsi do dálky. Na chvilku to vypadalo, že by ani nebyl duchem přítomen. Teprve pak pokračoval: Poznal jsem, že civilizace už pro mne není. Jo, mám tam konto aspoň na tři další životy. Kameny se dobře prodávají, zvláště ty barevné. Mnoho boháčů si do nich rádo dá peníze. U diamantů mají obavu, že je jejich cena držena nahoře uměle. Že příliš mnoho leží v sejfech, a kdyby přišly najednou na trh, cena se zřítí. Mají pravdu. A to ani nevědí, že nahoře na Kurupiře můžete zřejmě sbírat diamanty do koše. O tom vám ještě povím. Já však chci žít! Proto se vracím do divočiny. Do svého srubu pod Kurupirou u diamantového vodopádu. Drahokamy sbírám proto, že jsou krásné, ne proto, jakou jim někdo přisuzuje cenu. To se klidně může za pár měsíců změnit. Ale krásnými zůstanou pořád. Peníze mě nezajímají. Co je vám pod Kurupirou platná zlatá VISA karta? Tam se žije skutečný život. Tam rozhodují jiné věci. Pamatujete si ještě, co jsem vám říkal tehdy na Demini? Baví mě vztahovat ruce po zářících kamenech a neustále bojovat o to, abych se přitom nepropadl do horoucích pekel. Aby mě tam neposlal surukusu, jaguár nebo foukačka Waiků. Nebo tocandeiros. Baví mě žít jako vlk samotář. Spoléhat jen na sebe. Žít naplno. Každý můj den je jiný. Každého si vážím, protože vím, že může být poslední. Za pár týdnů budu zase pod Kurupirou. Tam se cítím nejlíp. To je můj pravý domov. Vůbec se té indiánské legendě nedivím. Dějí se tam podivné věci. A žijí tam hroziví tvorové. Civilizace o nich nemá ani tušení. Jednoho z nich jsem viděl na vlastní oči. Dokonce dvakrát. Napřed tři kusy zdálky, po mnoha letech dva hodně zblízka. Jestli máte zájem, můžete jít se mnou."
„Sám jste říkal, že se teď ke Kurupiře nikdo nedostane!"
„To pro mne neplatí! A pro vás, půjdete-li se mnou, také ne. Vím, kudy se tam dostat. Půjdeme tři. Čekám tu ještě na jednoho mladšího společníka, aby to nevypadalo jako výlet klubu seniorů. Tom se jmenuje a je také ze Skotska. Měl by dorazit do dvou tří týdnů. Pak se do toho pustíme."
Vysvětlil jsem mu, proč to v mém případě nejde. Bylo vidět, že pro něho není jednoduché pochopit, že nemohu nechat všechno plavat, ze služební cesty se jednoduše nevrátit a zmizet na bůhví jak dlouho, možná navždy, v džungli.
„Jste svázán civilizací, jste jejím otrokem," mávl nade mnou nakonec beznadějně rukou. „Nejste svým pánem. Nemůžete dělat, co byste chtěl, po čem toužíte."
V jistém smyslu měl pravdu.
Ujistil jsem ho, že jsem Kurupiru nevzdal, že jsem ji jen vzhledem k situaci musel odložit. A že mám ve světě rozděláno ještě několik podobných věcí. Seděli jsme v baru dlouho do noci. A pořád povídali. Mulatky od baru mě sledovaly nevraživým pohledem, neboť jsem jim zřejmě odlákal pravidelného zákazníka. Spíše však vyprávěl on a já poslouchal. Jeho příběh by vydal na několik knih. Když viděl, že si chci dělat během jeho vyprávění poznámky, slíbil mi se smíchem:

„Nikdy jsem to ještě nikomu číst nedal, ale když vás to tak zajímá, půjčím vám svůj deník. Něco je jen heslovitě, něco je vypsáno podrobněji. Budete tu ještě několik dní, tak to zvládnete. Ale teď poslouchejte, ať se nezdržujeme. Pětatřicet let. Takových pětatřicet let v divočině, jaké jsem prožil já, neodvyprávíte za půl hodiny.''
Přiznal jsem se mu, že jsem o Kurupiře napsal knihu, a požádal ho, zda to, co se od něho a z jeho deníku dovím, mohu později také publicisticky využít. Zprvu se mu to asi moc nezamlouvalo, ale pak nad tím mávl rukou:
„Když myslíte. Až to budete číst, poznáte, že jsem to psal upřímně a že je tam i dost věcí, které mi příliš ke cti neslouží. Hlavně ty ženské. Jedna z nich mě zradila a ostatní to pak odnesly za ni. Měl jsem jich spoustu. Krásných. S póvlem jsem se nikdy nesmířil. V ničem. Většinou to však byly děvky, i když třeba z přinucení.
Nešetřil jsem je. Ale hlavu si tím nelámu. Lump jsem nebyl... Všichni se tam k nim chovají stejně. I Waikové. Když jsem na některé zážitky s nimi vzpomínal, psal jsem o nich často dost podrobně. Zřejmě proto, že mi v časech samoty chyběly. Ale v deníku jsou opravdu věci, které jsou jedinečné a jistě vás budou zajímat. Je to tam podrobněji, než vám to budu moct vyprávět. Zapisoval jsem si to jenom pro sebe, ten deník taky se mnou skončí. Kurupira je skutečně něco mimořádného, v tom máte pravdu. Doufám jen, že civilizados nezničí život na ní dřív, než ho budou schopni poznat. Takže, pokud něco z toho budete chtít použít, nemám námitek. Ale mé jméno změňte a různé ty silnější věci týkající se ženských a toho, co se tam s nimi dělo, vynechte."
Slíbil jsem mu oboje. Scházeli jsme se tak po večerech skoro týden. Přes den jsem ve volných chvílích četl jeho zápisky a dělal si poznámky. Nebyl to vlastně deník v pravém slova smyslu, někde v dlouhých časových úsecích zápisy zcela chyběly a to, co se v nich událo, bylo pak souhrnně vypsáno jen několika větami, po prvních letech přestalo také datování, které se pak objevovalo již jen náhodně sporadicky, takže šlo vlastně pouze o řadu poznámek, zápisů a nákresů na volných listech bez časového určení. Některé byly aspoň číslované, ale vždy šlo o číslování zápisů z určitého období, začínající vždy od počátku, takže listů se stejným číslem bylo v deskách mnoho. Určit jejich posloupnost nebylo jednoduché, zvlášť proto, že se Regovi očividně nejméně jednou rozsypaly a pak byly vloženy zpět dost ledabyle. Mnoho jich bylo přeházeno. U některých to bylo patrné s logiky děje na první pohled a nebylo obtížné je srovnat, u jiných bylo jejich chronologické zařazení oříškem a bez Regova doprovodného slova bych se v nich těžko vyznal. Na ony provazem převázané a plísní napadené desky se všemi i volnými, ledabyle číslovanými listy, jejichž obsah se četl jako fantastický román však nikdy nezapomenu. A můj společník? Teprve nyní se ode mne dověděl, že obávaná Kurupira je nade vší pochybnost Ztraceným světem z románu A. C. Doylea.
..Vždycky mě to táhlo podívat se někdy nahoru nebo se o to aspoň pokusit, ale nikdy to nevyšlo. Tentokrát si to však ujít nenechám. A když uspěju, dám vám vědět, co tam nahoře je," řekl mi poslední večer.
Dal jsem mu svou adresu. Ledabyle ji zastrčil do náprsní kapsy košile. Nepochyboval jsem ani na okamžik že ji do týdne ztratí. Je nějaký kontakt na vás?"
Do džungle pod Kurupirou těžko. Dám vám adresu na bratra do Edinburghu. Pochybuju, že se tam o mně něco dovíte."
Drink na rozloučenou, poslední úsměv, poslední stisk ruky. Od té doby jsem ho neviděl.

Jak se upsat ďáblu

Hladina nedaleko břehu se náhle zpěnila divokým vírem. Co chvíli odtud vyšlehl vzhůru ocas kajmana, na okamžik se vynořila jeho štíhlá tlama nebo dlouhé temné tělo jeho soka. Nebylo v tom nepřehledném tanci možno rozeznat, o koho jde, ale bylo jasné, že je to boj na život a na smrt. Voda stříkala na nízký, dlouhým suchem rozpraskaný břeh a vytvářela na něm mělké louže. Pak se kajmanovi podařilo vydrápat se ven. Byl dlouhý asi půldruhého metru a na první pohled bylo poznat, že s ním není něco v pořádku. Pohyboval se jako v křeči, nikoli dopředu, ale bokem, a celý se třásl jako v agónii. Převaloval se z boku na záda a zase zpět a otevřenou tlamou lapal po vzduchu. Kus od břehu zůstal ležet a jen sebou škubal. Hned nato vyjelo z vody dlouhé hadovité tělo jeho soupeře.

Sumec elektrický, postrach zdejších vod. Reg o něm slyšel hodně vyprávět, ale dnes ho viděl poprvé. Obávaná ryba šlehla ještě naposled po kajmanovi ocasem a pak sebou smýkla zpět do řeky. Reg se nikdy nedověděl, zda by se plaz z tohoto útoku po chvíli vzpamatoval, či zda by stejně zašel. Seskočil z vysokého náspu nad řekou, na němž předtím ve stínu palem odpočíval, a dlouhým nožem ukončil jeho agónii. Hned ho začal stahovat. Kůži pak vypnul na provizorní, narychlo zhotovený rám. Po návratu do Manausu se dobře prodá. Nedělal tuhle práci poprvé, a tak mu nezabrala ani moc času. Jeho čtyři společníci, odpočívající v hamakách, ho jen zpovzdálí sledovali. Jeden ulovený kajman je nemohl vzrušit natolik, aby je to dokázalo zvednout. Na lodi bylo již podobných kůží několik. Dobře věděli, že než tahle výprava skončí, přibude mnoho dalších.
Když byl Reg s prací hotov, posadil se zase zpět do stínu na ostrohu nad řekou. Agua Boa do Univini. Před pár měsíci ani netušil, že řeka takového jména existuje. Se zájmem pozoroval obrovské modré motýly, slétávající se v celých desítkách na vlhký břeh pod ním. Přilákaly je sem louže, které tu zůstaly jako poslední stopy boje obou vodních dravců. Dlouhými sosáky sáli vodu z vlhké půdy a rozevírali oslnivá, kovově lesklá křídla vstříc slunečním paprskům. Bylo jich několik druhů. To Reg poznal jasně podle různé velikosti, intenzity modrého zbarvení, uspořádání bílých skvrn nebo slabě prosvítajících vzorů nahnědlých ok na křídlech. Věděl, že jde o morfa, nejkrásnější a největší motýly Jižní Ameriky. Druhy, které se mu tu předváděly, však určit nedokázal. Nebyl entomolog, byl botanik. K tomu, aby vychutnal jejich krásu, však nepotřeboval znát latinská jména. Občas se objevily i hnědě zbarvené samičky, vynahrazující si velikostí to, co jim scházelo na kráse. Zajímavé, v přírodě je to většinou obráceně než u lidí, napadlo ho. Však to byla vlastně zásluha jedné krásné lidské samičky, že teď seděl uprostřed největšího pralesa světa.
Reginald Riggs pocházel z Edinburghu. Všechno mu to již připadalo tak strašně vzdálené, i když od té doby uplynulo jen pár měsíců. Studoval tehdy botaniku na přírodovědecké fakultě a spolupracoval s londýnskými Kew Gardens, kde zpracovával rostliny jihovýchodní Asie. Jeho rodiče zahynuli při automobilové nehodě krátce potom, co začal chodit na vysokou. Měl dva starší bratry, kteří rodinný majetek spravedlivě rozdělili, a tak mohl studia dokončit. Krátce před promocí poznal Wendy, studentku třetího ročníku farmacie. Jemná, mimořádně hezká a nadaná dívka. Pozemskými statky však příliš neoplývala. Na studium si přivydělávala kondicemi. Měla jen matku, na níž byla velmi závislá. Otec zemřel, když byla ještě docela malá, takže si na něho ani nepamatovala. Láska byla vzájemná a nikdo nepředpokládal, že vztah mezi Regem a Wendy skončí jinak než svatbou. Její matka však vážně onemocněla. Rychle se zhoršující choroba si vyžádala finančně náročnou operaci a stejně nákladné následné léčení. Reg nabídl své dívce finanční výpomoc, kterou Wendy napřed odmítla. Po delším váhání však nakonec přijala. Byla hrdá, ale neměla jinou možnost. Operace nedopadla nejlépe a bylo ji nutno opakovat v mnohem komplikovanější formě. I období rekonvalescence vyžadovalo dlouhodobou hospitalizaci. Wendy na to neměla a věděla, že tolik nemá ani Reg. Navíc se styděla znovu si od něho půjčovat. Proto před ním všechno zatajila. Napřed se snažila sehnat peníze jinak. Zkoušela všechno možné. Bez výsledku. Nakonec přijala nabídku známého malíře, aby mu stála modelem. Namaloval několik jejích aktů. Platil ji velkoryse, ale stále to nestačilo. Pak došlo mezi ní a Regem k roztržce. Poznal ji na dvou obrazech za výlohou známé galerie. Netušil, proč to dělá. Dal jí ultimátum. Buď s tím přestane, nebo bude mezi nimi konec. Wendy však na matčino léčení potřebovala další peníze. A tak, aniž Regovi cokoli řekla, přijala nabídku k sňatku svého staršího, velmi bohatého ctitele. Vysvětlující dopis poslala Regovi až po svatbě, aby již nemohl zasáhnout. Napsala mu, že byl a až do konce života zůstane její jedinou láskou, že ho však už nemůže a ani nechce spatřit. Tak to v dopise doslova stálo. Reg ho měl vložen ve svém deníku i po sedmatřiceti letech. Písmo bylo již tak vybledlé, že bylo sotva čitelné. Peníze, které jí předtím věnoval na matčino léčení, mu vrátila poštou. Láska, svět i sny o budoucnosti se mu zhroutily v jediném okamžiku. V prostředí, kde se dříve denně s Wendy vídal, již nemohl žít. Také ji nechtěl potkat po boku jiného. Chtěl zapomenout. Odjet co nejdál, na samý konec světa. V mládí četl dobrodružné romány o lovcích orchidejí v amazonských pralesích. Rozhodl se, že využije svých botanických znalostí a stane se jedním z nich.
Krátce nato se již potloukal v Manausu. Ve svých čtyřiadvaceti letech byl plný energie a touhy po dobrodružství. Ale skutečnost byla trochu jiná než obraz vytvořený z četby knih. Tuhle výspu civilizace v srdci džungle si vždycky představoval

jako bláznivý vír temperamentem sršících mužů a svůdných snědých žen, toužících na samé hranici zeleného pekla vyždímat ze života, co se dá. Přiznával si poctivě že by v náručí smyslných mulatek rád zapomněl na Wendy. Přivítalo ho však ospalé, líné provinční město, které se k životu nedokázalo probudit ani ve dne, ani noci. Jen vlhké vedro, malátnost a pach blízké džungle, přinášený sem temným veletokem, o jehož šířce si navzdory všemu, co o něm četl, nedokázal udělat představu, dokud jej nespatřil na vlastní oči. Překvapila ho však neuvěřitelná směsice kříženců všech možných lidských ras. Čistí běloši i černoši byli výjimkou. V divokém koktejlu typů a barev bylo nemožné určit ingredience, z nichž byl každý z nich smíchán. Jedno však bylo patrné na první pohled. Nikdo z nich nebyl stejný. Toulal se bez cíle ulicemi, přístavem i tržištěm a vstřebával atmosféru. Dobře, vše bylo jiné, než čekal, ale ne horší. Prostě jiné. Těšil se do džungle. Tohle byla jen její vstupní brána. Zdálo se mu o záplavě nádherných orchidejí, které tam na něho čekají. Obcházel krčmy na kůlech a hledal partu, k níž by se mohl připojit. Stále marně. Netušil, že bude tak obtížné najít skupinu lovců orchidejí, která by ho vzala mezi sebe. Ano, občas se tu zastaví, popijí, pomilují se s holkami, ale pak zase někam zmizí. Ale komu své květy prodávají, kde by našel kontakt, na který by se mohl obrátit, to se nedověděl od nikoho. Začalo to vypadat neslavně. Pro začátek aspoň jednoho zkušeného společníka potřebuje. Až se trochu oťuká, může už žít v pralese sám. Natolik si věřil. Ale ten začátek...

„Víte, jak se říká pralesu hiléia?" smáli se mu. „Inferno verde. Zelené peklo. A Manaus je vstupní branou do něj. Porta de acesso do inferno verde, to je jeho správné jméno. Nevíte, kam lezete. Raději si sbalte svých pět švestek a upalujte odtud, jak nejrychleji můžete. Dokud je čas."

Nakonec zabloudil k malému obchůdku s drahými kameny. Brazílie je drahokamová velmoc, to Reg věděl už dávno. Ale s kameny to bylo podobné jako s orchidejemi. V Manausu se neohřály. Překupníci je hned posílali dolů na jih, většinou do Ria de Janeiro. Ale ten obchůdek byl důkazem, že jeho majitel přece jen nějaký přímý kontakt na zálesáky má.

Majitel Ernesto Correa, jak to hrdě hlásil nápis na vývěsním štítu, působil velmi sympaticky. Byl zhruba stejně starý jako Reg, veselý a plný života. Když Reg vstoupil do jeho obchůdku poprvé, měl tam právě zákazníka. Na pultu ležela velká podložka z černého sametu, pokrytá několika desítkami drahých kamenů. Diamanty, smaragdy, akvamaríny, topazy několika barevných odstínů, ametysty... Reg chtěl odejít, ale Correa ho vyzval, ať klidně zůstane. Nebude aspoň muset svou nabídku předvádět dvakrát. Zřejmě ho považoval rovněž za zájemce. Naproti prodejci seděl starší obrýlený muž s prošedivělým pěstěným knírem velmi seriózního vzhledu. Reg se později dověděl, že to byl jakýsi Kanaďan, pašerák drahokamů. Kupoval kameny zvané brutos, nebroušené. Zpracuje je v Kanadě ve vlastní brusírně. Vybrané kameny odkládal stranou, přeměřoval, bedlivě je prohlížel proti bodovému světlu, aby posoudil intenzitu zbarvení a objevil případné kazy a nečistoty. Correa vybalil z papíru pět krásných broušených diamantů a nabídl je pašeráku. Démanty zářily na černé sametové podložce jako hvězdy na noční obloze. I Reg byl uchvácen jejich krásou.

„Zajímáte se sice jen o brutos a tyhle jsou broušené, podívejte se však, jak jsou nádherné. Jsou to ty nejlepší, jaké tu mám. Pravé brazilské, křišťálově čisté. Standard pro posuzování diamantů. V Kanadě je prodáte s obrovským ziskem."

Pašerák vytáhl kovové pravítko s řadou velikostně odstupňovaných otvorů na měření karátů standardně broušených diamantů. Neříkal nic, oči mu však svítily. Nakonec se rozhodl, že vezme všechny. Začalo dohadování o ceně. Nebralo konce. Pašerák požadoval slevu vzhledem k množství surových kamenů, Correa trval na svém. Kolekce pěti broušených rarit má stanovenou cenu, vzhledem ke světovému trhu tak nízkou, že z ní slevit nemůže. Nabídl je svému zákazníkovi jako prémii právě za to, že bere takové množství těch nebroušených.

„Také it or leave it," zněla poslední rozhodná Correova věta. Pašerák to vzal.

„Je to vykutálený chlapík," svěřil se Correa Regovi po jeho odchodu. „Kupuje u mne málokdy, jen když nemá mnoho času. Pak to však stojí za to. Vykoupí půl krámu a já mám vystaráno na několik měsíců dopředu. Většinou si ale najme bush plane, malé letadlo k cestám do pralesa, vezme s sebou hezkou mladou prostitutku a zbytek povolené vzletové váhy doloží kartony cachassy. Zaletí ke garimpeiros přímo do sertaa a tam s nimi handluje. Vždycky s sebou bere i pušku a tvrdí, že je rád, že s ní umí dobře zacházet. Je to nebezpečné obchodování, ale neprodělá na tom. Než se opilí a lásky nasycení

garimpeiros vzpamatují, je už za horami. Polomrtvou holku vyloží v Manausu a zmizí v Kanadě. Musí hodně vydělávat, ale také podstupuje velké riziko. Jestli ho při pašování jednou chytnou, mám po zákazníkovi! A nadlouho."
Reg se Correovi svěřil, že sem nepřišel jako zákazník, že by spíš potřeboval poradit. Correa, který si hned ve třetí větě vymínil, aby mu Reg říkal Ernesto, se vůbec nedivil. Naopak. Byl mimořádně vstřícný.
„Zdá se, že o orchidejích něco víte, a navíc máte i pořádný díl odvahy," usmál se, když ho Reg v hrubých rysech seznámil se svým cílem. „Možná že to vyjde. Znám jednu takovou partu, občas mi přinesou i kameny, ale jejich hlavní specializací jsou právě orchideje. Kam je prodávají, to nevím, do orchidejí nedělám, ale to není důležité. Však vám to řeknou sami, když se dohodnete. Máte štěstí. Teď jsou na jihu, ale do dvou týdnů by se tu měli objevit. Zprostředkuji vám kontakt a pohovořte s nimi."
Reg byl v sedmém nebi. Už začínal mít strach, že všechno ztroskotá hned na počátku. Děkoval Ernestovi, jako by mu zachránil život. A hned večer, až zavře krám, ho pozval na skleničku. Padli si do oka. Nezůstalo u jedné. Opili se oba dokonale. Během onoho večera, který se protáhl dlouho do noci, se z nich stali nejlepší přátelé. Reg mu řekl o sobě všechno. I o Wendy. O tom, jak dopadla jeho jediná a největší láska. Ernesto se mu vysmál.
„Nebuď blázen! Trápit se kvůli jedné holce, když jich máš kolem sebe stovky! Brzy přijdeš na to, že v tom podstatném jsou všechny stejné. Ale přitom je každá odlišná, něčím jiným zajímavá. Neodříkej se, poznej všechny, které tě na sebe pustí. Tady v Manausu k tomu máš jedinečnou příležitost. Na první pohled to tu vypadá, jako by tu chcípl pes, ale když znáš ta správná místa na předměstí, můžeš si užít, co hrdlo ráčí. Dva tajné noční kluby, drahé, ale prvotřídní. Jen pro zvané, pro vybranou společnost, ale dostanu tě tam. Nebo jen takové nenápadné domky bez programu, ale s holkami, které si s těmi v obou klubech v ničem nezadají. Můžeš jich mít, co hrdlo ráčí. Krásných a levných! Mladičké i v zralejším věku, rozkošnické upejpavé. Černé, bílé, žluté, mulatky, mameluky, kafuzy... Protřelé kurvičky i mladé studentky, které chodí přes den do misijní školy a jen občas si přivydělají, protože jinak by neměly co jíst. I pannu tu dostaneš, vozí je sem z chudého vnitrozemí. Krásnou, nezkaženou, stydlivou. Uma virgem impoluta, neposkvrněná panna,
to by už přece stálo za to, ne?"
Ernesto se tvářil jako Satan, svádějící k sedmi hlavním hříchům. Reg jen unaveně mhouřil oči. Ernesto se však nevzdával:
„Zítra večer tě zvu na pánskou jízdu. Vsaď se, že do rána na tu svou Wendy zapomeneš! Ránu způsobenou ženou vyléčíš zase jen ženami. Co tě pokazilo, to tě napraví! Všechno ti ukážu, do všeho tě zasvětím. Za ty dva týdny, než se objeví tvá parta, se tu vyřádíš na rok dopředu. Budeš to potřebovat. V džungli už žádnou holku nenajdeš."
„Co to jsou ty mameluky a kafuzy?" zeptal se Reg, pro něhož byla tato označení nová.
„Jo, tak to bych tě měl taky zasvětit do toho barevného blázince, který se tu mezi sebou páří pořád dokola. Tohle klubko míšenců už nikdo nikdy nerozmotá. Vůbec nikdo se v tom nevyzná," smál se Ernesto. „Pro všechny ty týpky ani jména neexistují, pojmenovány jsou jen hlavní skupiny. Ale přesto je v tom už i tak pěkný zmatek. Určitě sis všiml, že tu jen řídce potkáš čistokrevné bělochy nebo černochy. Bělochům se tu říká brankos, černochům negros. Většinou tu uvidíš jen pomíchané typy a barvy. Ten, kdo se bělochu podobá, ale úplně čistokrevný není, je tu zván branciño, skoro černoch pak negriño. Tvrdí se, že rasové předsudky nemají v Brazílii místo. Není to však tak úplně pravda. Není těžké vypozorovat dělení do kast. Každý si na své jen o trochu bělejší pleti moc zakládá. Nejvýše stojí bílí, černí jsou nejníže. I pokud se týká majetkových poměrů. To se týká i holek. Čistá běloška, třeba i starší a ne moc hezká, je na místní poměry hodně drahá, i ta nejkrásnější mladinká černoška je skoro zadarmo. Míšenci usilují o to, aby měli kůži a případně i vlasy co nejsvětlejší. Mořeno klaro je světlý brunet, mořeno eskuro brunet tmavý, mořeno sarara brunet s vlasy tiziánovými. Navíc zde některé míšence nazývají jinak než u vás v Evropě. Ten, kdo se narodil ze spojení bělocha a indiánky, se tu většinou nenazývá mestic, ale mameluko. Holky tohohle typu ti obzvlášť doporučuji vyzkoušet. S takovou mamelukou si můžeš dělat co chceš, jsou pokorné jak ovce. Když ji zbiješ, ojedeš a pak jí na podlahu hodíš pár cruzeiros, ještě ti poděkuje. Jsou skoro zadarmo, jako černošky. Takže tu nenajdeš

žádné mestice, ale mamelukos. Oni sami většinou chápou tohle označení jako ponižující, ale nikoho to nezajímá a říká jim tak každý. Netuším, jestli existuje nějaká spojitost mezi tím názvem tady a několika různými významy, které má to slovo v Evropě. Tam to snad většinou značí otroka či otrokyni arabského původu, ne? Mamelukos byli v severní Brazílii dříve často jako otroci prodáváni, a tohle označení jim už zůstalo, ať se mu brání jak chtějí. Sami se většinou nazývají caboclo, a tak je někdy jmenují i ostatní. Problémem však je, že to slovo má taky více významů. Někdy jsou tak označováni všichni zálesáci v sertau, někdy je to obecný název pro vesničany a rolníky, ať již jsou míšenci jakéhokoli druhu. No, ale abych pokračoval. Kříženci černošsko-indiánského původu jsou nazýváni kafuzo a snad jen mulatům, míšencům mezi bělochy a černochy, zde zůstalo jméno známé v Evropě. Jsou však i kříženci všech tří základních skupin v různém stupni a někteří ani nevědí, co jsou vlastně zač. Tak, pro začátek by to stačilo, ať se ti to v hlavě všechno nepoplete. Ale ta základní označení, o nichž jsem ti právě poskytl školení, znát musíš. Bez toho se v Brazílii neobejdeš. A upřímně řečeno, ani v dobře zásobeném nevěstinci!"
Reg se s chutí pustil do praktického studia erotického povyražení dostupného v Manausu. Poctivě se snažil, aby na Wendy zapomněl, ale nepodařilo se mu to. Naopak, zdálo se mu, že je to čím dál tím horší. Čím víc si užíval s holkami, ať byly sebekrásnější, tím jasněji cítil propastný rozdíl mezi nimi a svou ztracenou láskou. Wendy ho stále navštěvovala ve snech, které se nikdy nedožily rána. Vzpamatoval se. Ne, tohle nechtěl. Přiznal i Ernestovi, že se jeho medicína minula účinkem. ..Když tě nebaví placené holky, zkus to na pláži Ponte Negra za městem. Dones se tam pohodlně taxíkem i autobusem, pokud bys chtěl šetřit. Donekonečna se táhnoucí pláž podél břehu Ria Negra. Nádherná černá voda a prohřátý bílý písek. Kam se na ni hrabou pláže z Ria de Janeiro! A těch krásných polonahých holek co se tam povaluje! Mužný typ jako ty, a k tomu bílý, jich může mít na každém prstě deset!
Reg to vyzkoušel. Ernesto měl pravdu, nebylo to však ono. Žen si užil dost, k takovému stylu života ovšem začal cítit odpor. Na Wendy zapomenout nemohl. Konečně se dočkal příchodu party lovců orchidejí. Jeho chvíle nadešla. Za pár dní dá civilizaci a všem jejím odporným přetvářkám vale. „Nechceš se přece jen vrátit do Evropy?" nabádal ho ještě naposledy Ernesto. „Pro prales je tě škoda. Ty, studovaný odborník s takovými styky a možnostmi, můžeš mít v Evropě úžasnou budoucnost. A určitě najdeš i holku, do které se zamiluješ a budeš s ní šťastný!"
Reg si však svůj záměr vymluvit nedal. Byl mladý, tvrdohlavý, zklamaný v lásce, dychtící po neobvyklých dobrodružstvích. Takových, o jakých dosud jen četl. Se skupinou lovců orchidejí se dohodl snadno. Hned o něho projevili zájem. Velký. Byli čtyři a chystali se někam na Rio Branco. Pak nahoru proti proudu některého z jejích přítoků. Každý z nich džunglí ošlehaný sertanista. Vůdcem skupiny byl Carins. asi čtyřicetiletý tvrdý chlap, který v džungli při sběru orchidejí strávil přes dvacet let. Tak to aspoň tvrdil. Jeho oblíbencem byl jednadvacetiletý Pedrinho, který měl přes své mládí za sebou již také pět let v pralese. Od šestnácti pracoval s Carinem a naučil se od něj i první písmena zálesácké abecedy, v dobrém i horším smyslu. Často však zneužíval Carlosových sympatií a býval drzý až nesnesitelný. an a Ramos, oba asi pětatřicetiletí divocí bouřliváci, k nim přešli před třemi lety z jiné skupiny. Přežili jako jediní, když jejich druzi podlehli během pouhých šesti neděl epidemii malárie. Přes Regovy akademické znalosti ho jeho noví druzi považovali za zelenáče. Místo spravedlivých dvaceti procent stanovili jeho podíl na pouhých deset. Pro začátek to překousl. Již tehdy se však rozhodl, že se po získání základních zkušeností z terénu osamostatní!

Kořistníci

Po Riu Branců se dostali až k ústí řeky Agua Boa do Univini a pak pokračovali dál po jednom z jejích pravých přítoků. Život v džungli Rega uchvátil. Byl tak odlišný od všeho, co dosud prožil. Nikdy předtím nepoznaný pocit volnosti. Nezapomenutelné noci, nezvykle chladné na to, že se nacházel na rovníku. Ležel v pohupující se hamace a mezerami mezi korunami stromů pozoroval hvězdy. Zdály se mu mnohem větší a výraznější než v Evropě. Bylo jich také na nebi víc. Věděl, že je to pouhý klam způsobený čistotou ovzduší, ale takhle o tom neuvažoval. Byl v přírodním ráji, který ho vítal s otevřenou náručí, a on se do ní nořil jako do bezedné hlubiny. I měsíc tu byl jiný. Jeho srpek nestál na

špičce, ale ležel na zádech. Ve dne hřbety velkých kajmanů, ležících na břehu jako vyplavené klády. V noci přidušený řev a mručení jaguára, slídícího v okolních houštinách.
Džungle Rega fascinovala. Lákavé zelené tajemství bez konce, poutající toky pralesních řek tuhými provazci lián. Je to neuvěřitelné, co udělá z člověka několik dní v džungli. Květy, které v životě neviděl a které ani neuměl zařadit. A především orchideje. Rostly všude. Ty nejnádhernější jako epifyty v ostrůvcích humusu zachyceného ve vidlicích a prohlubeninách větví stromů. Na hladině tichých zátok a jezer se mezi obrovskými lekníny viktorie královské zrcadlily stromy obsypané mnoha druhy těchto klenotů pralesa. Reg našel i několik vzácných, jemu zcela neznámých, které jako by k žádnému rodu nepatřily. Mohly to být i nové věci, ale spíše měl podezření na přírodní hybridy. Ty se v pralese vyskytují často v neuvěřitelných kombinacích. Orchideje, krásné, zkažené, nemravné květy! Reg dobře věděl, jak jsou promiskuitní, i to, že hybridy různých druhů, a dokonce i rodů jsou bez problémů dále plodné. Z doby, kdy ještě působil jako specializovaný expert v londýnských Kew Gardens a jezdil jako člen hodnotící komise po výstavách, si pamatoval, že byli sběratelé, kteří se soustřeďovali jen na tyto mezidruhové i mezirodové přírodní hybridy. Podmínkou bylo, aby byly opravdu původní, získané z přírody. V prostředí botanických zahrad se dá uměle zkřížit kdeco, ale často pak takto vypěstované květy ztrácejí mnoho původních vlastností, například vůni. Rega často napadlo, jak je možné, že v pralese přirozenou cestou vzniklí kříženci dvou druhů nebo i rodů vůni neztrácejí. Sbírat přírodní hybridy si však mohli dovolit jen ti nejbohatší. Lovci orchidejí, kteří je dodávali na trh, byli sice stoprocentně spolehliví, neboť dobře věděli, že jediný prokázaný pokus o podvod by znamenal konec, nechali si však své unikáty po čertech dobře zaplatit.
Orchideje ho uchvátily. Nebylo tak jednoduché vyznat se v jejich asi pěti stech rodech a více než pětadvaceti tisících druzích. Tím to však bylo lákavější. Stále přinášely nová překvapení a nabízely nečekané objevy. Podlehl jejich kouzlu úplně.
Ostatně, nebyl ani první ani poslední. Poznamenal si do svého deníku, že již v době Lao-C a Konfuciově, pět set let před naším letopočtem, je obdivovali Číňané, kteří některé druhy rodu Cymbidium obdařili titulem „Květ císařské vůně". Byly vyhrazeny jen pro císařský dvůr. Staré Řeky upoutaly nejen zvláštní květy, ale i silný kořen a párové pahlízy vstavače. Vzhledem k tomu, že jim připomínaly mužské pohlavní orgány, byly pro ně symbolem virility a užívali je jako afrodisiaka. Amazon-ští indiáni přisuzují orchidejím magické schopnosti a považují je za posvátné. Vůně některých z nich jsou prý vstupní branou do světa duchů. Jiné slouží jako afrodisiaka. O mnoha kolují v Brazílii neuvěřitelné legendy, o nichž botanici pochybují a zálesáci, nesoucí v potrhaných šatech zatuchlý pach džungle, na ně přísahají. V Regově době se v Evropě stále platily za nejvzácnější druhy orchidejí tak abnormálně vysoké až přemrštěné ceny, že se našlo mnoho dobrodruhů ochotných vypravit se za nimi třeba do horoucích pekel. Z pralesa prostoupeného hnilobou
přinášeli neznámé druhy, které samy o sobě nevypadaly třeba nijak mimořádně, ale po zkřížení s jinými vznikl tak oslnivý hybrid, až se každému ctiteli zakleté krásy těchto pohádkových květů tajil dech. Pěstitelé kříží nejen různé druhy téhož rodu, ale velmi rozšířené je též mezirodové křížení, a to třeba i tří čtyř odlišných rodů navzájem. Množství možných kombinací je téměř nekonečné. Každoročně jsou přihlašovány k registraci tisíce nových hybridů. Na výstavách a aukcích jsou podle velikosti květů, jejich tvaru a barvy, výšky květních stvolů a trvanlivosti řezu příslušně hodnoceny a oceňovány. Reg byl přes své mládí členem takové komise, zřízené prestižní britskou Royal Horticultural Society. V krátké době sjezdil půl světa. Získání nejvyššího ocenění - First Class Certificate - bylo pro každou firmu či soukromého pěstitele mimořádným vyznamenáním a samozřejmě přinášelo následně i velký finanční efekt. K tomu, aby pěstitelé mohli přicházet stále s něčím novým, však nutně potřebovali přísun dosud neznámých původních botanických druhů. A to bylo doménou lovců orchidejí.
Orchideje vypadají díky tvaru svých květů opravdu zvláštně, zcela odlišně od jiných rostlin. Přesto jsou však stavěny podobně. Mají tři vnější kališní lístky a tři vnitřní lístky korunní. Prostřední korunní lístek je však přeměněn v rozšířený útvar nazývaný pysk, zcela jiný než ostatní okvětní lístky. Je větší, odlišně, většinou velmi pestře zbarvený a vzorovaný. Dva hřebeny vytvářejí ostruhu, obsahující nektar. Pysk bývá často znatelně ochlupený. Jeho přední část je u mnoha druhů lalokovitě

vykrajována a výrazně zvlněna. Samotné květy jsou většinou na dotek tuhé, jakoby voskové, což dále zvyšuje jejich mimořádnost.
U jednoho svého nálezu si byl Reg téměř jist, že se jedná o nový druh. Byla to nádherná zlatá katleja s příčnými černými pruhy a skvrnami. Impozantní květy dosahovaly šíře patnáct až sedmnáct centimetrů a purpurový, nahoře bíle lemovaný a dole široce roztažený pysk jen zvýrazňoval jejich krásu, stejně jako silná, opojná vůně. Nádhera, která mu brala dech. Rostla pouze na jediném, silně prosluněném místě, a to ještě jen v několika exemplářích. Zářila zlatem jako samotné slunce. Cattleya heliosa, tak ji pojmenuje. Představil si jméno autora popisu, své jméno, za názvem tohoto skvostu. V botanické terminologii zůstanou už navždy spojeni. Cattleya heliosa Riggs, 1961. Do svého deníku si tento květ zakreslil i s příslušným pojmenováním. S hrdostí ukázal úlovek svým druhům. Ti se však zděsili.
„Tuhle orchidej známe," mávl Carlos v odmítavém gestu rukou. „Říká se jí Zlatý přízrak. Přináší neštěstí. Nikdo ji ještě nedokázal přinést dolů do Manausu. Vždy po cestě nějakým způsobem zahynul. A jeho společníci často taky. Je to květ samého démona pralesa. Nikdo se ho nesmí dotknout! Zahoď jej a modli se, ať se nic zlého nestane. Nechceme s ní mít nic společného!"
Reg znal pověrčivost svých společníků. Věděl, že přemlouvat je by bylo marné. Odhodil tedy svůj zlatý objev do houští. Jen naoko. V noci, když všichni spali, se pro něj v nestřeženém okamžiku vrátil. Opatrně jej zabalil do vlhké košile a uložil tajně mezi své věci na dno člunu. Takový objev čeká člověka jednou v životě. Přece se ho nevzdá kvůli hloupé pověře!
Pokračovali v plavbě. Reg byl krásou orchidejí okouzlen. Obdivoval záplavy i těch nejobyčejnějších druhů, lemujících jako pestrobarevné stužky toky řek, jimiž proplouvali. Jeho společníci však jejich krásu nevnímali. Ani nádheru divočiny kolem, jejího života, plného nerozluštěných tajemství a záhad. Jejich vztah k přírodě byl jednoznačně kořistnický. Z orchidejí je zajímaly jen ty druhy, které se daly výhodně prodat. Takovou lokalitu pak vyplenili do posledního květu. Marně Reg namítal, že ji tím zničí a až sem připlují příště, nic tu nebude.
„Ty blázne," vysmíval se mu Carlos, „tady nevíš, co bude zítra. Dávno už můžeš být bradou vzhůru. A tebe zajímá, co bude za rok!"
Na písečné pláži narazili na velké, téměř půlmetrové želvy s plochými krunýři téměř kruhového půdorysu. Tereky jednovousé. Říkali jim malé tereky, neboť ještě existuje druh skoro dvakrát tak velký. Želvy se vyhřívaly na slunci. Carlos přikázal, aby se k nim co nejopatrněji přiblížili. Vypnuli závěsný motor, vytáhli pádla a přibližovali se tiše metr po metru. Když dopluli až skoro k nim, začaly se želvy jako na povel vrhat do vody. Byly nečekaně mrštné. Muži vyskákali z loďky a snažili se je chytit. Jen tři byli úspěšní. Pedrinha přitom kousla jedna do ruky tak hluboko, že mu hned začala téct krev. Tereky stejně jako ostatní želvy nemají zuby, ale silné rohovité čelisti zakončené ostrým zahroceným zobákem, kterým trhají svou oblíbenou kořist - piraně rudobřiché.
„Máme o večeři postaráno," liboval si Carlos. „A zítra, až se uklidní, nachytáme další!"
„Vždyť budeme mít co dělat, abychom v nejbližších dnech snědli ty tři," namítal Reg. „Co s dalšími? Zbytečně se tu zdržíme. Orchideje tu nejsou, měli bychom plout dál!"
„Víš kolik se v Manausu platí za želví maso? Škoda že právě nekladou vejce. To bychom si přišli na mnohem víc!"
..Živé konzervy? To chceš vláčet ty želvy s sebou?" děsil se Reg. „Víš, jak jsou jich krunýře těžké? Zřejmě předpokládáš, že tereky poplují a my půjdeme po břehu pěšky."
..Houby živé konzervy. Maso nasušíme!"
..Nesmysl. Víš, jak dlouho bys je sušil? Už jsi to někdy dělal? Slétnou se k tomu ptáci, kdejaká havěť to bude žrát, nakladou do toho vajíčka mouchy. A pak, dal jsem se k lovcům orchidejí, a ne k řezníkům. Nejsou nakonec ty želvy chráněné?"
Teď už vypukli ve smích všichni.
..To se mi snad zdá. Pána zajímá, jestli nejsou chráněné. A kdo si myslíš, že má ty pitomé vyhlášky sledovat? Tam nahoře pořád něco sepisují a sami jsou první, kteří to neplní. Jen si mastí kapsu na tom, co zakážou jiným. A i kdyby chráněné byly, co je nám po tom? K čemu si dokážeme v pralese pomoct, to je naše. Rozumíš, naše! A nikoho se na nic nebudeme ptát!"
Reg už mlčel, myslel si však svoje. Nerozuměl jim. Někdy se k němu chovali až

přehnaně přátelsky, jindy mu byli myšlenkově úplně cizí. Předělá jednou zelené peklo ke svému obrazu i jeho?
V následujících několika dnech pobili spoustu želv, maso vyškrábali mačetami z rozbitých krunýřů, nakrájeli na plátky, nasolili, naklepali, přes den rozvěsili na slunce mezi stromy u břehu a začali sušit. Reg se toho plenění nezúčastnil.
„Z toho, co utržíme za prodané maso, nedostaneš ani cruzeiro!"
Regovi to nevadilo. Naopak. Aspoň neměl špinavé ruce. Opravdu neměl, když tomu nezabránil? Zůstal mu nepříjemný pocit viny. Takhle si svůj pobyt v divočině nepředstavoval. Bylo mu terek líto. Z původní kolonie nezůstala ani jediná, pokud několik z nich nenapadlo uplavat a již se nevrátit. Písčitý břeh zůstal opuštěny a prázdný. Z krásného pohledu na vyhřívající se obyvatele tajemného pralesa se stal zkrvavený hřbitov. Na zemi se válely želvy převrácené na záda, aby neutekly. Reg pozoroval, jak zoufale vystrkovaly hlavy co nejdál z krunýře, jak hrabaly nohama do vzduchu v marné snaze se převrátit. Snad tušily, že čekají na smrt. V té změti bylo možno dobře odlišit samce od samic. Samice měly krunýře na spodní straně ploché, samci konkávní, vyduté dovnitř. To proto, aby při páření ze samic neklouzali. Tak tyhle tereky už žádné potomky nezplodí, říkal si Reg. Pocit viny se zase vrátil. Nic proti tomu neudělal. Nic. Jen pitomý slovní protest. Zbytečný. Co tím změnil? Měl jim v tom zabránit, třeba i násilím. Příště už s nimi nejedu, ujišťoval sám sebe. Po návratu do Manausu končím. První zkušenosti jsem získal, to mi stačí. Nejlépe bude, když se začnu protloukat pralesem sám.
Pokus o sušení masa dopadl neslavně. Jak Reg předpokládal, neměl s tím Carlos žádné zkušenosti a všechno maso se v krátké době zkazilo. Museli je vyhodit. Zbytečně pobili kolem dvaceti terek. Navíc ztratili osm dnů, během nichž neviděli jedinou orchidej.
Teď se to snažili rychle dohnat. Po čtyřech dnech narazili na bohatou lokalitu, kde si zdržení aspoň částečně vynahradili. Reg se cítil mezi tím množstvím kvetoucích orchidejí jako v ráji.
„Tu nádhernou, které říkáte Zlatý přízrak a kterou jste mě přinutili zahodit, tu však nikde nevidím," řekl Reg Juanovi, k němuž měl snad nejblíž. „Je to škoda. Kvůli hloupé pověře!"
„To není pověra," odporoval Juan, „ale svatá pravda. Mnoho lovců orchidejí už na ni doplatilo. A měl bys vědět, že ještě jedna smrtonosná orchidea tu roste. Říká se jí Vůně smrti. Rozkvétá v noci. Pověsíš si večer někde poblíž hamaku, vlezeš do ní a ráno se už neprobudíš. Ten květ má tak omamnou a silnou vůni, že tě uspí navěky."
Za to, že ho připravili o zlatou katleju, jak se aspoň domnívali, mu Juan ukázal jinou mimořádnou orchidej. V té záplavě nejrůznějších druhů jí tu bylo jen pět šest trsů. Odtrhli všechny, pečlivě zabalily do mokrých hadrů a uložili v malém kbelíku na zádi. Juan se pochechtával, když mu ji předváděl, a Reg v tom hned od počátku tušil něco nekalého.
„Svůdce žen - s touhle kytkou dostaneš každou! Skoro nikdo ji nezná, ani to, co způsobuje. Škoda že je tak vzácná. Když ji najdeme, vždycky si ji natrháme do zásoby. Člověk nikdy neví, kdy bude mít štěstí a bude se hodit. I v sertau se občas najde kus ženský, která stojí za to. A nezapomeň - tenhle květ znají jen lovci orchidejí. Je to naše tajemství. Ne, abys je prozradil!"
Reg jim nevěřil. Navíc ani nedokázal tu jejich svůdcovskou katleju botanicky zařadit. Možná půjde opravdu o neznámý druh. Na první pohled nijak zvlášť nevypadala. Střední velikost, nepříliš široké okvětní lístky, štíhlý pysk, fialová barva. Zato údajné účinky! Kdokoli k ní přičichne, ztratí prý nejméně na dvě hodiny vlastní vůli a jako robot poslouchá na slovo jakékoli příkazy.
„Musíš si na to dávat pozor, amigo, působí to totiž nejen na ženské, ale i na chlapy. Tak ne abys k takové orchideji někdy přivoněl! To bys pak prováděl jako ovce všechno, co by ti někdo přikázal. Dobře si zapamatuj, jak vypadá!"
Nevěřil jim. Další z pohádek džungle! Netrvalo však dlouho a poznal účinek této ďábelské květiny na vlastní oči. Byl to příšerný zážitek, tak hrozný, že na něj po zbytek života nemohl zapomenout. Kdykoli si na něj vzpomněl, udělalo se mu nevolno. Zvířata!
To se již vraceli, člun plně naložený vzácnými úlovky. Všichni uznávali, že tato
výprava byla mimořádně úspěšná. Vtom Pedrinho tiše hvízdl a ukázal ke břehu:
..Koukejte tamhle!"

Na malém políčku obklopeném džunglí tam pracovala mladá žena. Moc hezká. Sbírala banány. Chatrč, v níž spolu s rodinou bydlela, nemohla být daleko. Snad ji zakrývaly palmy rostoucí na břehu. Caboclové žijící u řeky obývají často samoty na kůlech sbité z prken, vzdálené od sebe i několik kilometrů. Většinou stojí přímo u břehu. Jediným jejich dopravním prostředkem je loďka. Ale ani tu nebylo nikde vidět. Možná že je banánové políčko od chatrče přece jen dál, než se na první pohled zdálo.
..Na tu ženskou se musíme podívat zblízka," sykl Carlos a dal pokyn k přistání.
Když se přiblížili, poznali, že je to mesticka, mameluka, jak tady říkají. Čím byli blíž, tím jasněji poznávali, že je první dojem o kráse mladé ženy neklamal. A zřejmě tu byla opravdu sama, dost daleko od domova. Vycítili příležitost a byli rozhodnuti se jí chopit. Jen Regovi to stále ještě nedocházelo.
Když je nic zlého netušící žena zpozorovala, usmála se a zamávala jim. Teprve když poznala, že chtějí přirazit ke břehu, pocítila z neznámých strach. Snažili se jej rozptýlit přátelským přístupem. Carlos ji uklidňoval. Nemá proč se bát, chtějí si jen najít místo, kde by si po dlouhé plavbě trochu odpočinuli a něco pojedli. Teď když spatřili ji, zatoužili si zase po dlouhé době popovídat s nějakou lidskou bytostí. Tak prosí, aby tu mohli zůstat. V pralese jsou jen vřešťani a s těmi se povídá těžko, ti všechny překřičí. Smála se. Představili se, řekli jí, proč se toulají džunglí, a začali vysekávat poklony. Ostatně nikoli neoprávněně. Měla souměrnou čistou tvář s lehce vysedlými lícními kostmi, tmavé uhrančivé oči, dlouhé splývavé havraní vlasy a milý úsměv. O jejích fyzických přednostech, nedokonale skrývaných krás i vybledlými šaty bez rukávů, nebylo pochyb. Sexuálně vyhladovělí chlapi ji hltali očima.
„Vaše přítomnost je v tomhle zeleném pekle úplným zázrakem. Jste tak krásná a svěží - určitě tu nežijete dlouho. V Riu by vám leželo u nohou půl města. Každou soutěž krásy byste tam musela vyhrát. I královnou karnevalu byste se jistě stala. Proč se ukrýváte před světem tady v pralese?"
Rozpačitě se smála jejich neumělému dvoření, lahodícímu uchu každé ženy, a zdráhavě odmítala jejich lichocení. Pozvali ji, aby pojedla s nimi. Po kratším váhání si dala říct. Napřed ale ještě dohlédne na dítě. Spalo opodál v koši ve stínu pod palmami. Mohlo mu být tak půl roku. O tom, že je tu má, neměli předtím tušení. Když se nad ním shýbala, zašklebil se Pedrinho:
„Um cu de bom aspeto! To vám tedy, amigos, můžu odpřísáhnout, že takový rajcovní zadek jsem ještě neviděl!"
„Tys toho ještě neviděl," posmíval se Carlos. „Ale budeš mít příležitost prohlédnout si tenhle dokonale."
„Taky si dám říct," zasykl Ramos. Reg to stále považoval za prázdné chlapácké řeči.
Vynesli ze člunu zásoby, rozdělali oheň a připravili něco k jídlu. I plechovky piva. Také jí jednu nabídli, neuměla ji však otevřít. Smáli se a vtipkovali, ale nakonec jí pomohli. Klábosilo se o všem možném, pak povídala o sobě. Manžel tu v okolí sbírá sorvu, kaučukovou pryskyřici. Mají taky malou plantáž na oříšky kešu. Dnes ale právě rybaří. Pustil se dolů po proudu, vrátí se až k večeru. Je právě sezóna velkého tahu ryb. Říká se tomu pirasemas. Nikdo neví, proč se dá najednou taková spousta ryb do pohybu. Táhnou i sumci piracatinga, taky se jim říká vodní supi - sežerou, na co přijdou. Mají výborné maso, které se dá lehce konzervovat. Jejich lov však s sebou přináší i značné nebezpečí. Tah sledují obrovití sumci piraíba, nesmírně útoční. Nikdo přesně neví, jaké největší velikosti mohou dosáhnout. Tady se jich ale bojí víc než kajmanů. Sama viděla jednoho sumce piraíba, který měřil přes dva metry a mohl mít dobrých sto osmdesát kilo. Ale jsou prý ještě mnohem větší. Dvanáctiletého chlapce ze sousední samoty stáhl jeden takový pod vodu a pohltil ho. Celého jako jedno sousto. A takových případů se stalo víc. Pro děti je velmi nebezpečné koupat se v řece. Sama by to svému synovi, až trochu odroste, nikdy nedovolila. A ti největší piraíbas prý útočí na čluny, převrátí je a sežerou i dospělého muže. Někteří prý dorostou délky i pět metrů.
„A nebojíte se o manžela? Některý z nich by ho mohl lehce napadnout, když je jich v tom tahu tolik."
„Mají všude kolem sebe plno ryb. Těm dávají přednost. A pak, manžel je zkušený rybář."
„A kde přebýváte?" zajímal se Juan. „Nikde tu vaši fazendu nevidím."
„Kdepak fazendu," zasmála se. „Máme jen malou chatrč necelý kilometr odtud. Na kůlech u řeky. Museli jste proplout kolem ní, ale je kryta ostrůvkem s palmami, tak jste ji asi přehlédli. Žijeme tu s

manželem teprve něco přes rok. Přišli jsme ze severovýchodu, vyhnalo nás dlouhotrvající sucho, secca. Přišli jsme o všechno. Opravdu jsme už neměli co do úst. Ale tady je taky těžký život. Až vyděláme nějaké peníze, chtěli bychom se usadit ve městě nebo aspoň ve větší osadě. Cruzeirovšak přibývají hrozně pomalu. Kdoví jak dlouho tu budeme muset zůstat. Mám z toho strach. Už kvůli tomu malému."
Pak se řeč stočila na orchideje. Muži se předstihovali v popisu svých dobrodružných příhod, v nichž jim šlo o život. Tři čtvrtiny z toho si vymysleli. Je to opravdu práce pro vraha, zatracená a prokletá, hledat orchideje v zelenavém příšeří džungle. Objevily se další plechovky piva. Chlapi se rozehřívali. Několik měsíců už neviděli ženu a tuhle mameluku jako by jim poslalo samo nebe. Nebo spíš potměšilý ďábel. Rychle podlehli svodu štíhlých bosých nohou, zcela nedostatečně krytých krátkými šaty.
Nadešel okamžik rozhodnutí. Carlos se zašklebil, přejel pohledem vystavené nohy od kotníků až hluboko pod sukni, kam bylo dobře vidět, ať si sedící žena stahovala okraj šatů jak chtěla. Přimhouřil oko a kývl na Pedrinha. Ten přinesl z lodě několik orchidejí. Carlos je začal pomalu rozbalovat a vyjímat jejich vzdušné kořeny a pahlízy z vlhkých hadrů. Na většině z nich stále rostly květy.
„Ty jsou nádherné," sepnula ruce v úžasu. „Jakživa jsem tak překrásné neviděla."
Rozložili je před ní a ukazovali jí jednu po druhé. Ke každé něco řekli, zajímavost, zvláštnost. Konečně došlo na tu rozhodující.
„K téhle určitě musíte přivonět. Kouzelně voní. Nejskvělejší vůně Amazonie. Co říkám Amazonie - celého světa. Kam se hrabe Chanel nebo všechny ty evropské vodičky. Nejopojnější vůně je z naší džungle. Jen ji pořádně nasajte."
Vzala zrádnou orchidej do ruky, přičichla a zhluboka vdechla. Podruhé i potřetí.
„Nevím, ale nezdá se mi tak mimořádná. Dokonce mám dojem, že tam cítím něco, co příjemné není," řekla rozpačitě.
„To se divím. Zkuste to ještě jednou. A vdechněte dlouze a hodně zhluboka. Třeba začnete vnímat ten správný odstín až za chvíli."
Poslechla. Opět několikrát dlouze vdechla, pak však pochybovačně zakroutila hlavou.
..Nevím, pořád nic. Pořád je to stejné. Mrzí mě, že jsem vás zklamala."
..Tak už vás nebudu trápit, každý má zřejmě v oblibě jiné kombinace vůní. Škoda že jsem vás tím nepotěšil." Carlos jí vzal květ z ruky a odložil jej k ostatním. Pedrinho, stojící za ní, si mnul radostně ruce a dělal necudné posunky. Už ji dostali. Bude jejich. Carlos zatím pokračoval v předvádění ostatních květů.
Reg pozoroval nevěřícíma očima, jak rychle se předpovězený účinek Svůdce žen dostavoval. Dřív než přehlídka orchidejí skončila, žena zmalátněla a náhle mluvila jako ze sna.
Carlos jí začal tykat:
„Zatím sis prohlížela ty, teď si prohlédneme my tebe. A ty se nebudeš bránit, rozumíš?"
..Rozumím," špitla sotva slyšitelně. Pedrinho jí rozepínal šaty. Začala se kroutit.
Jsi jenom pitomá mameluka, děvka pro všechny. Určitě ani sama nevíš, s kolika chlapy ses už vyválela. Tak drž!" Žena jen těžce oddechovala.
Juan s Ramosem ji chtivýma rukama začali svlékat. I Pedrinho se přiživoval. Nebránila se. Jen její oči těkaly kolem, jako by hledaly pomoc. Carlos se jen pochechtával.
„Lehni naznak!"
„Roztáhni nohy!"
Poslušně, jako dálkově ovládaný robot, to udělala.
To Regovi stačilo.
„Přestaňte! Nechtě ji! Už dost! Přece ji neznásilníte!"
„Ty se do toho nepleť!" vztekal se Ramos. „Žádné znásilnění to není. Vždyť se vůbec nebrání. Jen se podívej, sama chce. A i kdyby. Měl si ji její starý lépe hlídat. Neměl ji tu nechávat samotnou. Podle zákona sertaa je nehlídaná holka kořist. Když tady najdeš ženskou bez chlapa, je to, jako bys našel na širém oceánu opuštěnou loď. Je tvoje."
Oči mladé ženy byly rozšířené hrůzou, ale poslouchala jako hodinky. Už ji zalehl první. Carlos využil práva vůdce.

„Nech toho!"
Reg se vrhl na Carlose a odtrhl ho. Se zlou se však potázal. Skočili na něj všichni j čtyři a srazili ho k zemi.
„Když nechceš, nech být. Ale nám v tom bránit nebudeš!"
Vstal a znovu na ně zaútočil.
„Utíkej," zařval na bezmocnou oběť.
Snad se chtěla zvednout, ale ostatní ji okřikli:
„Lež, ani se nehni!"
Klesla zpět a zůstala ležet.
Došlo na pěsti. Byla proti němu čtyřnásobná přesila. Nejzběsilejší byli Carlo a Pedrinho. Dostal několik prudkých ran přímo do obličeje, Carlosova pěst mu vyrazila zub. Zasyčel bolestí, ale rval se dál. Z rozbitých úst mu tekla krev.
„Utíkej!" volal během boje na ženu, ale ta nemohla. Nevstala. Ležela na zemi jako dobytče čekající na porážku.
Po kratší potyčce mu nakonec Carlos zasadil prudký direkt na bradu. Ještě v pádu dostal druhý od Pedrinha. Skácel se k zemi a ztratil vědomí. Musel přitom dopadnout hlavou na něco tvrdého, snad silný kořen nebo kámen. V týlu měl krvavou ránu. Když se probral, bylo již vše v plném proudu. Posadil se, svět se s ním točil. Snad měl otřes mozku. Vstát nedokázal. Možná za chvíli. V koši pod palmami plakalo probuzené dítě.
Řev a smích chlapů, ženino sténání. Reg pochopil, že není omámená, že je při plném vědomí. Všechnu tu hrůzu prožívá, není však schopna se vzepřít. Vůbec nechápala, co se s ní děje, proč těm surovcům ve všem bez sebemenšího odporu vyhoví. Bylo to děsivé. Dělalo se mu špatně. Když poznali, že se probral, dostala několik zvlášť obscénních příkazů. Aby mu ukázali. Udělala bez odporu vše, co jí nařídili.
„Náš amigo všechno zaspal, škoda," pronášel lítostivým hlasem Pedrinho. Neví, jak jsme si s ní užívali. Pojď, předvedeme tě tvému ochránci, ať taky něco vidí.
„Nechte ji, prasata," zasípal. Nebyl téměř schopen promluvit. Kdoví jestli to vůbec slyšeli.
„Malá se málo snaží," zasmál se Carlos. Chytil ji za vlasy a jako pytel dovlékl k Regovi. „Tak se předveď!"K Regovi doléhaly jejich hlasy jako ozvěna z jiného světa. Převrátil se na bok a zavřel oči. Všechno se s ním točilo. Jeho vědomí bloudilo kdesi v dálce, chvílemi je ztrácel. Když se občas na okamžik probral, poznal, že to stále pokračuje. Zdálo se mu, že to trvá věčnost. Napadlo ho, že kdyby se jí nezastal, proběhlo by všechno mnohem klidněji. Chtějí mu dokázat, kdo je pánem, čí vůle tu platí. Svým zásahem jí vlastně uškodil.
Konečně měli dost.
Pokusila se vstát, ale motala se bezmocně na všech čtyřech. Chlapi nad ní vtipkovali a pobaveně se chechtali.
To byl poslední Regův vjem. Opět se mu zatmělo před očima a ztratil vědomí. Probral se až dlouho potom. Na palubě odplouvající lodi, daleko od prokletého místa.
„Už jsme se skoro báli, že se z toho nevzpamatuješ," řekl mu Carlos, když ho Juan s Ramosem omývali. „Dostal jsi pěknou nakládačku, větší, než jsme zamýšleli. Ale zavinil sis to sám. Rval ses jako šílenec. Co ti záleželo na nějaké děvce? Vždyť to byla jen mameluka."
„Znásilnili jste ji jako zvířata."
„Nic ve zlým, amigo, ale tady jsi v amazonském pralese, ne v nóbl londýnské společnosti. Tak se podle toho chovej. Jsi dobrý, ale tohle nám kazit nesmíš. Jednak to nebylo znásilnění, viděls sám, že to dělala dobrovolně, ve všem poslechla na slovo. Jako ovce. A jednak je to naše jediná zábava. Když nechceš, je to tvoje věc. Ale nám do toho nezasahuj, jasný? Tohle je naše právo. Tady platí zákony sertaa. Samec má právo zmocnit se nehlídané samice, kdykoli na ni dostane chuť. Nebo když si ji vybojuje. Vidíš to kolem sebe na každém kroku. Platí to pro zvířata i lidi. Ta lekce tě stála jeden zub. To není tak moc. Naposledy tě varuju. Příště bys mohl dopadnout hůř. Kdoví, třeba se to té ženské dokonce i líbilo. To nemůžeš vědět. Opakuju ti, je to jen mameluka. Podřadné zboží. Kdoví s kolika se už vyválela. Tyhle děvky jdou většinou s každým, kdo má zájem. Viděl jsi, jak divoce přirážela? Jak to prožívala? V pralese připadne jedna holka na dvacet třicet chlapů. A tak ten, kdo ji má, musí počítat s

tím, že se o ni bude muset podělit. Nebo bojovat. Tohle tu zažiješ ještě mnohokrát. Každý potřebuje ženskou, má na to právo. A dvojnásob je to pak právo lovců orchidejí. Proč by tu jinak ten květ Svůdce žen rostl?"
Reg na to neřekl nic. Nenáviděl je. Hlava ho stále pronikavě bolela, ale svět se s ním už netočil. Rozhodně to bylo lepší. Věděl, že s touhle partou už nikdy na orchideje nepojede. Budou ale ty druhé lepší? Začínal poznávat, že si krutý amazonský prales přetváří ty, kteří v něm žijí, ke svému obrazu.
..Teď někdy bychom měli potkat jejího starého, jestli je to pravda a on se měl vrátit z rybaření domů do večera," připomněl Pedrinho. „Tak mě napadlo, že bychom si mohli prohlédnout ten jeho úlovek. Pár dobrých ryb by přišlo docela k duhu! A třeba má i něco lepšího!"
..Ty piráte," smál se Carlos. „Tak tobě nestačila ta jeho šťabajzna."
..Myslím, že nás ta ženská oblafla," zapochyboval Ramos. „Kdoví kde ten její ubec je. Prostě jen chtěla, abychom si mysleli, že večer přijde. Abychom se jí tam neuhnízdili na noc. Může být třeba na lovu kožešin a nemusí se vůbec v dohledné době vrátit. Nebo byl někde dole na řece ve větší osadě prodat zboží a ona ho čeká s penězi. Měla asi strach, že bychom mu od nich mohli trochu pomoct."
„Už to tak bude. A my jí na to skočili."
„Nic není ztraceno," spěchal uchlácholit své druhy Carlos. „Ať jel kam chtěl, asi se bude opravdu s něčím zajímavým vracet. Tak si tu na něj někde počkáme!"
„Škoda že nás to nenapadlo dřív, mohli jsme na něho čekat tam a zatím zahřívat její pelech," litoval Pedrinho. „Nechcete se vrátit?"
„Tos neměl ještě dost?" smál se Carlos. „Kdyby nás našel dovádět s tou svou v posteli, odpráskne nás jako nemluvňata."
Utábořili se na noc kus od řeky a rozvěsili hamaky. Caboclo, na kterého mají políčeno, kolem nich v noci proplout nemůže. Musí proti proudu, prozradil by ho hluk motoru. A pak - nikdo, kdo je při smyslech, se v noci po řece neplaví." Klidně si mohli dovolit rozdělat i oheň. Když už ostatní spali, přišel k Regovi Juan. Přinesl mu láhev cachassy.
„Tak co, amigo, už je to lepší? Napij se! Víš, opravdu mě to mrzí."
„Jste zvířata."
„Kdyby ses do toho nemíchal, proběhlo všechno v klidu. Všiml sis, jak začala mluvit o penězích? Jak těžko se shánějí, jaké mají plány do budoucna a tak? Kdybychom jí za to nabídli hned na začátku pár babek, dá všem - a ráda. Ale proč platit, když máme Svůdce žen? Železničáři jezdí zadarmo po železnici, lovci orchidejí mají zas bez placení tohle. Naturální požitky."
„Je to zločin."
Juan jen zavrtěl nesouhlasně hlavou:
„Možná že by zločin byl, kdybychom ji unesli a pak v Manausu prodali do bordelu nebo nějakému samotáři na řece jako otrokyni. Běžně se to totiž děje. Loni tu lovila skupina otrokářů mladé indiánky. Nachytali jich asi patnáct a všechny rychle a s velkým ziskem prodali. Aikové, kteří tu žijí, nejsou útoční a jejich holky, dokud jsou hodně mladé, jsou opravdu kusy. Drobné, ale postavičky jedna báseň, rajcovní ksichtíky, velké ustrašené oči, krásné dlouhé vlasy černé jako noc. Chlapi se potloukají někde v lese nebo se válejí v malokách, holky nejsou chráněné. Nejlépe se loví, když rybaří u břehu řeky. Brodí se v mělké vodě a chytají ryby do velkých košů. Jsou upoutány prací natolik, že nepozorují, jak je lovci na břehu obklíčují. Ti pak na ně zahájí palbu, několik těch starších nebo nejméně hezkých odstřelí, aby vyvolali paniku. Ostatní naženou hlouběji do řeky, kde je rychle pochytají a svážou. Připluje loď, schovaná za nejbližším ohbím řeky. Naloží je přímo v řece a odplují dřív, než může někdo z vesnice zasáhnout. Potom je prodají. Jak by se ti líbilo tohle?"
„Takováhle zvěrstva se přece nemohou dít," hlesl Reg.
„Ale ale, mazánek londýnské společnosti. Tak jsi neměl lézt sem. V pralese zákon nevládne. Tady vládne jen pěst a puška. Právo silnějšího. A policii to nezajímá. Ta je ráda, že má pokoj. A pak, jde jenom o indiány. Čím dřív se jich zbavíme, tím rychleji bude možno tuhle oblast zcivilizovat a začít využívat její bohatství. Víš třeba, že pracovníci Úřadu na ochranu indiánů dodávali sami indiánům otrávené potraviny, aby byl od nich co nejdříve pokoj? Indiáni brání pronikání civilizados, a to často velmi tvrdě. Kolik správných chlapů už zašlo jejich rukou! To nelze trpět. Kdovíjaké bohatství tu všude je. Brazílie může být jedním z nejbohatších států světa. Na mnoha místech se našlo i zlato. Třeba je i

tady pod našima nohama. Indiáni nejsou lidi, ale divoká zvěř. Jen se podívej, jak žijí. Je hloupost se na ně ohlížet. A ženské? Indiánka může být ráda, když o ni správný chlap projeví zájem. A tyhle mamelukas, jako byla třeba ta dnešní, jsou skoro jako indiánky. Jak uvidíš nějakou, která se ti bude líbit, klidně po ní vyjeď. Půjde každá, když jí zaplatíš, pokud ve svém jemnocitu nechceš používat Svůdce žen. Nebude náročná. A když bude vdaná, s největší pravděpodobností ti ji na noc prodá i její manžel, a to bez nejmenších okolků. Takhle to tady chodí, abys věděl. Dneska ses tam nahoře rval úplně zbytečně. Jen jsi jí tím uškodil. Normálně bychom se s ní pomilovali a tím by to skončilo. To, co se s ní pak dělo navíc, bylo jen kvůli tobě. Aby ti Carlos ukázal."
Reg se trochu nadzvedl a podíval se Juanovi přímo do očí:
„Co si o tom myslím, víš. S vámi končím."
„Nebuď blázen," vymlouval se Juan, když viděl, že to Reg myslí opravdu vážně. ..Vždyť já na tom byl ze začátku stejně jako ty. Zvykneš si. Já si také zvykl. To, co se dneska stalo, tady patří k věci. V přírodě se děje totéž!"
„Všichni jste zvířata. Já si na to nezvyknu. Končím. Ale řekni mi, Juane, to chcete toho chlápka, manžela té mameluky, opravdu přepadnout a okrást - a kdoví jestli ne něco horšího?"
„Třeba mu dá Carlos čichnout a on nám to dá dobrovolně."
„To jste opravdu takové bestie?"
Bylo vidět, že tenhle rozhovor Juanovi moc příjemný není. Začal se ošívat.
„Jak jsem ti vyprávěl, taky jsem nebyl takový. Ale život v džungli tě naučí. Buď ty, nebo ti druzí. Všichni se chovají stejně. Všechno je tu jiné. Kdoví co veze. Třeba i on to někomu ukradl. Třeba i on přitom někoho zabil. Sem nahoru na řeku Agua Boa nezajíždějí, protože tu nic nekyne, ale při dolním toku Ria Branca je mnoho říčních pirátů. Po lodicích lovců orchidejí nejdou, protože orchidejím nerozumějí, ale jinak..."
Reg neměl zájem pokračovat. Potřeboval si odpočinout:
„Děkuji za cachassu. Dobrou noc."
Čekali na svého cabocla celý následující den, ale neobjevil se. Teď si už byli téměř jisti, že jim žena neřekla pravdu, že lhala, aby jim znemožnila setkat se s ním. Asi vytušila, co by následovalo. Mohl být kdekoli. Lovit někde v pralese, rybařit kdesi nahoře na řece, a ne po proudu, jak tvrdila, mohl být na tisíci dalších míst. Mohl být také na delší cestě, z níž se vrátí bůhví kdy. A oni tu taky nemohli čekat věčně. Když ho náhodou během cesty dolů po řece Agua Boa potkají, posvítí si na něj. Moc tomu ale nevěřili.
Toho večera si k Regovi přisedl Carlos.
„Už si to tak neber, amigo. Juan říkal, že už s námi příště nechceš jet. My ale o tebe stojíme. Přesto že jedeš poprvé, jsi špička na orchideje. Dokážeš najít spoustu senzačních věcí. A počítáme s tebou i při prodeji. Ty jsi machr. A studovaný k tomu. Ty je prodáš mnohem výhodněji, než bychom to dokázali my. Jsi tvrdý chlap, pro sertao jako dělaný. Potřebujeme tě. Jsi lepší, než jsme mysleli. Máme zájem na tom, abys jel zase s námi. Dohodli jsme se, že ti zvýšíme podíl. Už z téhle cesty. Bude dvacet procent. Stejný jako nás ostatních. Souhlasíš? Pojedeme příště zase spolu?"
„Napřed mě málem zabiješ a vyrazíš mi zub, a pak mě zveš, abych zase jel. Něco ti řeknu. Víš, co mi vadí? Ty vaše vedlejšáky. Myslel jsem, že jsem v partě lovců orchidejí. Ale vy jste teď kromě toho začali i znásilňovat ženské a chcete se stát říčními piráty. To je pro mne příliš silné kafe. Už s vámi nepojedu."
„To s tím caboclem byl jen takový chvilkový nápad. Taková bokovka. Předtím jsme nic takového nepodnikali. Dobrá, i v případě, že se s ním setkáme, necháme ho na pokoji. A nikdy nás už nic takového nenapadne. Máš mé slovo. Jediný obor podnikání: orchideje. A ty zase slib, že se nám nebudeš míchat do záležitostí s ženskými. Skutečně, na to nejsme zvyklí. Uznávám, že jsme to včera s tou rvačkou přehnali. Omlouvám se ti za všechny. Ale příště, když si budeme chtít s nějakou trochu pohrát a ty nebudeš mít zájem, dej si klidně odchod nebo se jenom dívej, dělej zkrátka cokoli, jen nám do toho nezasahuj. Ručím ti za to, že nenajdeš partu, která by se ženskými v sertau, a nadto s indiánkami nebo mamelukami, nezacházela stejně. Ani indiáni se k nim nechovají jinak. Ty, které čekají, že se s nimi bude jednat v rukavičkách, ty nelezou do džungle. Ostatně, vysvětloval jsem ti to už včera. Tak co, plácneme si?"

Reg chtěl mít od něho pokoj: „Ještě si to rozmyslím. Do Manausu mám času dost."
Carlos si myslel, že vyhrál. Poklepal Rega přátelsky po rameni:
„Tak se mi líbíš, amigo."
V následujících dnech zacházeli všichni s Regem jako s nejvzácnějším pokladem. Přes to, co provedli, začala jeho nenávist vůči nim pomalu mizet. Sám nechápal, jak je to možné. Snad se opravdu takhle v džungli žije. Zkouškou opravdové změny jejich přístupu mělo být setkání s lodicí cabocla. Toho, na něhož před několika dny zákeřně číhali. Nikdy k němu však nedošlo. Mameluka nahoře na řece jim o svém muži rozhodně pravdu neřekla. Asi dobře věděla proč.
Zakotvili v zátoce u rozlehlých polomů. Bouře sertaa se nad hustým pralesem obvykle přežene, aniž v něm nadělá mnoho škody, neboť mohutné stromy rostou tak blízko sebe, že se vzájemně chrání. Na otevřených prostranstvích a na břehu širokých řek je však situace jiná. Ramos objevil na vyvrácených stromech nádherné orchideje. Byly tak vzácné, že se s nimi na této výpravě ještě nesetkali. A na kmenech ležících na zemi byly lehce dostupné, nemuseli za nimi šplhat do nebezpečných výšek. Skutečná orchidejová bonanza. Stačilo jen sbírat.
Loď schovali pod hustými křovisky, jimiž byla část řečiště přilehlá k břehu porostlá. Plni nadšení se pustili do práce. Sbírali tu již druhý den, a jak se dostávali dál a dál od břehu, poznávali, že se druhové složení orchidejí mění. Ty, které nacházeli na vyvrácených kmenech u řeky, rostly původně na světlých, dobře prosluněných místech. Ty vzdálenější, i když byly třeba přichyceny v korunách, měly světla již přece jen mnohem méně, neboť byly značně stíněny sousedními stromy. Koruny těchto pralesních obrů jsou hustě propleteny. To vyhovuje stínomilným orchidejím. Reg byl nadšen. Byl si jist, že tu objevil několik nových druhů. Jeho nadšení sdíleli i ostatní. Jen květy z tohoto obrovského polomu budou pro ně znamenat úplné bohatství, až je v Manausu zpeněží.
Schylovalo se k večeru. Reg s Ramosem a Juanem se rozptýlili na nejvzdálenějším okraji polomu na samém okraji pralesa. Carlos a Pedrinho šli zatím uložit poslední sběry do lodi. Krátce nato zaslechl Reg výkřiky a tři krátce po sobě následující výstřely. Pak nastalo hrozivé ticho. Netrvalo však dlouho. Než Reg a jeho dva druzi stačili doběhnout ke břehu, vystoupil z houští vrávoravým krokem Carlos. Zamával na ně vztyčenou paží. Snad to mělo být varování. Pak klesl na kolena. Podpíral se rukama.
Když k němu doběhli, již jen chroptěl:
..Indiáni. Šipky z foukaček. Zasáhli mě několikrát. Pedrinho tam zůstal. Loď zmizela. Vůbec jsme je neviděli. Jen déšť otrávených šipek. To je konec."
Pak klesl k zemi. Padl na břicho, obličej se mu zabořil do kypré půdy. Reg ho obrátil naznak, očistil mu tvář a podepřel hlavu.
..Všechno bude zase dobré. Jen klid."
Carlos hleděl na Rega vytřeštěnýma očima a neodpovídal.
Ramos a Juan nad nimi stáli jako zařezaní. Nebyli v tom okamžiku schopni slova.
..No tak, Carlosi, prober se," pleskal ho Reg po tváři. „Řekni něco!"
Juan mu položil ruku na rameno a řekl tiše:
„Nevidíš, že mluvíš k mrtvému?"
Rega zamrazilo. Poprvé v životě držel v rukou mrtvého člověka. A navíc to přišlo tak náhle a nečekaně. Ještě před několika minutami s Carlosem hovořil. Se zdravím Carlosem, plným sil.... Teď musíme pomoct Pedrinhovi!"
..Ať tě ani nenapadne tam chodit," zděsil se Ramon. „Ten je už dávno po smrti“.
Běhají tam indiáni, a jakmile se objevíme, dostaneme to taky. Šipky z foukaček. Tichá neviditelná smrt. Velmi účinná."
..Musíme zmizet. Rychle! Třeba o nás ani neví," vybízel Juan.
„To tu Carlose necháme jen tak ležet? To ho ani nepohřbíme?" Reg stále nechápal plný dosah toho, co se děje.
„Všeho nech a utíkej! Jde o život."
Přikrčeni, s odjištěnými puškami připravenými k výstřelu, doběhli do blízkého pralesa a zmizeli v jeho příšeří. Postupovali vpřed ještě asi hodinu a pak zaujali obranné postavení v hustém houští.
„Tady nás nenajdou," ujišťoval sám sebe Reg.

„Blázne. Když budou chtít, vystopují nás tak lehce, jako bychom na ně mávali signální vlajkou v úplně otevřeném terénu. Musíme být připraveni na boj. Ale zadarmo svou kůži nedám!"
„Ale proč se na nás vrhli? Nikdy jsme s nimi neměli nic společného, nic jsme jim neudělali," uvažoval Juan. „Určitě to jsou Aikové, jiní indiáni tu nežijí. A o nich jsem vždy slyšel, jak jsou mírní."
„Někdo je na nás poštval," vztekal se Ramos. „Třeba ta děvka, se kterou jsme před pár dny měli tu čest. Nebo její starý, když mu všechno vyslepičila. Aby se pomstil."
„Považovali nás asi za otrokáře, kteří tu loni lovili jejich holky," byl Juan zřejmě blíže pravdě. „Loď jako loď, bílý jako bílý. Tak si na nás počkali a pomstili se. Mysleli si, že chceme provádět totéž!"
Dva dny a tři noci se o hladu skrývali ve svém útočišti. Neodvážili se ani vystřelit, aby na sebe neupozornili. Teprve třetího dne ráno se osmělili svůj úkryt opustit. Stále doufali, že najdou opuštěnou loď, a proto se plížili zpět k místu nedávné tragédie. Našli jen rychle se rozkládající a zvěří ožraná těla obou svých druhů. Po lodi ani stopy. Ani v mělkých zákrutech řeky dole po proudu. Přišli o všechno. Zůstali bez prostředků v nejkrutější divočině světa. Rovnalo se to rozsudku smrti.
„Do Catrimani nemůže být daleko," neztrácel Juan naději. „Postavíme si vor a doplujeme tam."
„Ale rozhodně ne tady," vymiňoval si Ramos. „Indiáni se tu mohou každou chvíli znovu objevit."
Připravili si uloveného agutiho, zapili dešťovou vodou a posilněni se vydali na cestu. Ve vzdálenosti asi sto metrů sledovali tok řeky. Kryla je hustá džungle. Byla to nepředstavitelně namáhavá pouť. Museli se opatrně plížit, prosekávat si cestu noži. Jejich mačety zůstaly v lodi. Strach z indiánů byl však tak velký, že neměli jiné východisko.
Druhého dne si začal Juan stěžovat na celkovou malátnost a prosil o chvilku odpočinku. Po dvou hodinách se zvedli, ale po necelé hodině nemohl zase dál. Očividně mu ubývalo sil. Krátce nato se přidala silná horečka. Nevěděli, co si s ním počít. Všechny léky byly v lodi. Záchvat malárie? Uštknutí jedovatým hadem, kterého si Juan během prosekávání cesty trnitým porostem, kde nebyla nouze o škrábance a bodnutí, ani nevšiml? Šlo to velmi rychle. Následujícího rána se Juan nedožil. Dočkal se aspoň toho, že ho pohřbili a nenechali napospas pralesní zvěři.
Hned po improvizovaném pohřbu se Reg s Ramosem dohodli, že už v cestě džunglí pokračovat nebudou. Vrátí se k řece a postaví vor. Dali do té práce všechnu zbývající energii. Věděli, že na tom závisí jejich životy. Bez jakýchkoli nástrojů to však bylo mimořádně obtížné. Měli jen zálesácké nože. A pušky. Náboji museli šetřit. A každý výstřel mohl přilákat indiány. Nakonec se jim po dvoudenním úsilí podařilo přece jen porazit potřebný počet slabších kmenů a svázat je liánami. Na voru zbudovali jakousi boudu z tenkých, bohatě olistěných větví, do níž se hned ukryli. Příštího rána odrazili. Malé městečko Catrimani, u něhož se do Ria Branca vlévají jak Rio Catrimani, tak i Agua Boa, se stalo jejich jedinou nadějí na záchranu. Reg se ušklíbl. Agua Boa. Dobrá voda. Nezapomene na ni. Vzala si životy tří jeho druhů. A kdoví jestli už má dost. Jestli neusiluje i o jeho život.
Byla to strastiplná plavba, během níž nepotkali jediné plavidlo, jež by jim mohlo poskytnout pomoc. Neustále museli kontrolovat hladinu řeky a vyhýbat se hustě zarostlým břehům, mělčinám, na nichž by mohli uváznout, nebo ještě nebezpečnějším ostrovům volně plujícího rostlinstva. Nakonec to dokázali. Vysíleni a na pokraji zhroucení dorazili po třech nedělích do Catrimani. Poté co se trochu zotavili, nalodili se na nejbližší loď směřující do Manausu. Nakonec byli oba rádi, že zachránili holý život. Všechny nasbírané orchideje včetně těch nejvzácnějších, Regem objevených, k tomu několik kůží jaguárů, ocelotů a velkých brazilských vyder, výsledek více než půlročního snažení a každodenního boje s nástrahami džungle, byly ztraceny. Po návratu do Manausu neměli ani na skleničku nejlevnější cachassy. Ramos si řekl, že ho už v džungli nikdo neuvidí. Stále proklínal mameluku od řeky Agua Boa. neboť byl přesvědčen, že za krvavý útok Aiků je zodpovědná ona. Reg však byl rozhodnut pokračovat dál bez ohledu na všechna nebezpečí. Byl přesvědčen, že už o sběru orchidejí v terénu ví dost, a rozhodl se, že na příští výpravu vyrazí buď úplně sám, nebo jen s jedním společníkem, kterého si předtím velmi pečlivě vybere. První zkušenost se zeleným peklem byla krutá. Rega však zatvrdila. A zocelila. Rozhodl se, že si v nepřátelské džungli své místo vybojuje za každou cenu.

Králové řeky

Aby získal potřebné finanční prostředky a mohl se patřičně vybavit, nechal se na radu Ernesta Correy najmout na regatano, malý říční parník, konající pravidelné cesty proti toku Ria Negra a některých jeho přítoků. Byla to vlastně pojízdná prodejna, zásobující osady a samoty na břehu řek nejrůznějším zbožím. Potraviny, ošacení, vybavení pro domácnost, nářadí, zbraně, ozdoby a bižuterie pro ženy, cachassa. Kvalitnější pití. Prodej za peníze byl výjimkou. Většinou se měnilo za kaučuk, para ořechy, kožešiny šelem, kůže velkých hadů a kajmanů. Reg nemohl nevidět, jak Gonzalo, majitel regatana, nuzně žijící cabocly do očí bijícím způsobem šidí. Ti ubožáci přivezené zboží nutně potřebovali, aby přežili. Neměli jinou volbu. Museli obchod uzavřít. Jejich rodiny často po dlouhý čas hladověly. Pracovali primitivními stroji, měli nedokonalé zbraně. Získaného kaučuku bylo málo, úlovky slabé. Říční obchodník se však jejich prosbám smál. Slevil jen tehdy, pokud měl některý z caboclů hezkou mladou ženu nebo dceru. Některého musel napřed pohostit cachassou, případně přidal ještě nějakou láhev navrch. Pak byla řeč skoro s každým. Někteří dokonce už dopředu počítali s tím, že přízeň hezkých mladých příslušnic vlastní rodiny vymění za dovezené zboží.
„Jsme králové řeky," smál se Gonzalo. „Peníze se nám hezky kutálejí a každou ženskou, která se nám zalíbí, můžeme mít! Jak je to skvělé, že jsou tak chudí!"
Reg zprvu s Gonzalovými praktikami nesouhlasil a často se s ním hádal. Brzy toho však nechal. Stejně s tím nemohl nic dělat. Byl pouhým zaměstnancem, který si potřeboval vydělat, aby se osamostatnil a vyrazil do pralesa na orchideje. A ať byl jeho šéf jaký chtěl, jemu platil dobře a nešidil ho. Postupem doby se Reg propracovával dál. Obírání caboclů mu přestalo vadit. Naopak. Stal se sám schopným vyjednavačem a šéf si toho všiml. Zainteresoval ho finančně na výsledku obchodu a Reg ho brzy tvrdostí cenového smlouvání dokonce překonal. Obchody šly čím dál tím lépe. Reg s Gonzalem se stali přáteli, kteří si uvědomovali, že jeden druhého potřebují. A ženám, které na noc přišly na palubu regatana jako protihodnota za zboží nebo jako kompenzace za poskytnutou slevu, neodpustili nic.
„Byl jsem tehdy pěkná potvora," prohlásil Reg, když jsem mu potvrdil, že jsem jeho zápisky z onoho období četl. „Aspoň vidíš, že jsem upřímný! Bylo mi šestadvacet, ženské jsem potřeboval. Kde ji v takové pustině seženeš? A bylo mi úplně jedno, jestli jde dobrovolně, nebo s brekem."
Regovi se nový způsob života tak zalíbil, že na orchideje pomalu zapomínal. V té době mu Gonzalo navrhl partnerství. Přiznal, že regatano není ještě zdaleka jeho. Má v bance velký úvěr, který postupně splácí i s vyděračským úrokem. Když s ním půjde Reg na půl, splatí loď daleko dřív a bude jejich. Perspektiva říčního obchodu je jistá a zisky zaručeny. Po nějaké době si budou moct pořídit další regatano, najmout posádku a zintenzivnit vytěžování celé oblasti povodí středního Ria Negra. A tak pořád dál. Nakonec z toho může vzniknout velká společnost a oni budou boháči.
„Jak ti povídám," spřádal Gonzalo smělé plány. „Už teď jsme králi řeky, ale pak budeme jejími císaři!"
Reg souhlasil. To slovo „vytěžování" se mu obzvlášť líbilo. Gonzalo mluvil o povodí Ria Negra, zahrnujícím polovinu severní Brazílie, jako by to byl jeho soukromý majetek. V Manausu vyřídili všechny papíry, Reg na sebe převzal polovinu úvěru a stal se spolumajitelem lodi. Pak výhodně prodali zboží získané výměnou od caboclů a nakoupili velké zásoby na dlouhou cestu. Regatano se pod jejich vahou téměř potápělo. Cílem byla tentokrát řeka Demini, jeden z levých přítoků Ria Negra. Nezbyly jim žádné peníze, ale byli přesvědčeni, že tahle plavba jim přinese pořádný zisk.
Prvním problémem, s nímž však již předem počítali, byla rozsáhlá močálovitá delta, jíž tato řeka ústí do Ria Negra. Změť ostrůvků, slepých ramen, zarostlých hustou vegetací, úzkých kanálů. Pro toho, kdo nezná dobře cestu, je téměř nemožné tudy proplout. V Barcelos, na protějším břehu, si proto najali lodivoda jménem Ramon, který je zrádným úsekem bezpečně provedl. Dobře tuhle pralesní řeku znal, nejen u jejího ústí. Mnohokrát se po ní plavil, téměř až k prvním peřejím. Znal i osady a usedlosti po obou březích a nabídl se, že je povede dál. Ramon nepožadoval za své služby mnoho, a tak Gonzalo s Regem po krátké poradě souhlasili. Měl vykonávat i některé údržbářské práce, připravovat jídlo a starat se o to, aby se oni dva mohli věnovat jen obchodu. Všechno šlo podle plánu. Břehy Demini byly sice velmi řídce osídleny, zato však byly panenskou oblastí, kam žádný říční obchodník dosud nezavítal. Předměty denní potřeby, které Reg s Gonzalem nabízeli, šly na dračku a

směnné relace si mohli bez velkého smlouvání určovat libovolně. Vzácné kůže jaguárů, ocelotů, brazilských vyder, kajmanů a hroznýšů začaly plnit podpalubí.
Seringueiros, sběrači kaučuku, kteří zde převážně sídlili, nabízeli surový kaučuk neuvěřitelně levně. Vítali možnost vyměnit nashromážděné zásoby, s nimiž by se jinak museli sami plavit po řece až do Barcelos, nejbližšího výkupního bodu. Taková cesta by však v jejich denním programu vyplněném prací znamenala obrovskou časovou ztrátu. Seringueiro je na nohou již od čtyř hodin ráno, ještě za tmy. Obchází po přesně vytyčené stezce kaučukové stromy, volně rostoucí v pralese. Žádná plantáž jako v Malajsii. Většinou to je i přes sto stromů, značně od sebe vzdálených. Nebezpečné stezky, často podmáčené vodou, jedovatí hadi, šelmy, mouchy, komáři, klíšťata. Někdy i nevyzpytatelní nepřátelští indiáni. Napřed udělat na každém stromu sekyrkou zářezy a umístit pod ně nádobku. Taková obchůzka trvá několik hodin. Po krátkém oddechu absolvovat celou cestu znovu a získaný kaučuk slít do větší nádoby. Seringueiro se obvykle vrací až pozdě odpoledne. Jeho žena pak v chatrči rozdělá oheň a nad něj umístí jakýsi obrácený trychtýř, zachycující kouř. Na kůl, který se nad ním otáčí, se postupně nalévá kaučuk. Až vlivem kouře zhoustne a zatuhne, přilije se další. Vytvoří se tak široká, stále sílící vrstva. Tato práce trvá až do pozdního večera. Následující dny se celý proces opakuje, až se na kůlu vytvoří válec vyuzeného kaučuku požadovaného objemu. Ten se pak stáhne a uloží k ostatním, připraveným k transportu do gumárenského závodu k dalšímu zpracování. Ty největší mohou vážit i metrák. Výdělek stačí jen k nejnutnějšímu živobytí, a tak seringueiro i jeho rodina bídně živoří. Obvykle nežijí dlouho. I když mají otvor ve střeše, jsou chatrče neustále prosycené kouřem a delší přebývání v nich je velmi nezdravé. Ještě hůř než svobodní seringueiros se mají ti, kteří pracují jako námezdní sběrači kaučuku pro nějakého patrona. Ti žijí prakticky v nejtvrdších otrockých podmínkách.
Regatano se začalo tak rychle plnit kaučukovými válci, až nakonec Reg s Gonzalem rozhodli, že už další brát nebudou. Vezmou jen když tak při zpáteční cestě, pokud bude na lodi ještě volné místo. Chtěli se sem opět co nejdřív vrátit. Obchody tu šly skvěle.

Zabíjej, nebo budeš zabit

Pronikli již hodně vysoko proti proudu Demini, když je Ramos upozornil na jednu kaučukovníkovou fazendu. Z řeky by ji úplně přehlédli, tak byla skryta v husté pobřežní vegetaci.
„My už další kaučuk nebereme!" odmítal návštěvu Gonzalo.
„Taky ho brát nebudete," smál se Ramos. „Potřebovali byste na to aspoň deset takových regatanos, jako je vaše Lola. Mají vlastní odvoz. Ale budou mít určitě zájem o vaše zboží. Pracuje tam asi třicet seringueiros. S rodinami. A ty musí nakrmit a ošatit. A majitel se svými lidmi bude mít také o něco zájem. Určitě o to fajnovější pití. Platí hotově. Penězi. Žádné zbytečné zatížení vaší lodi těžkým a neskladným kaučukem. To je přece výhra, ne?"
Byla. Nejpohodlnější a nejvýhodnější způsob. Nic lepšího si nemohli přát.
Vlastníka obrovského pozemku o rozloze sto kilometrů čtverečních, který nebyl zatím zdaleka celý využíván, tu však nezastihli. Žil v Manausu a zde se byl naposled podívat asi před dvěma lety. Fazendu vedl správce Zuemata, asi čtyřicetiletý dobře živený muž s kulatým obličejem a zlatým zubem, který se zaleskl při každém otevření úst. Zdálo se, že nepřekypuje inteligencí. Měl úlisný úsměv a Regovi byl od prvního pohledu nesympatický. Gonzalo informoval správce o tom, jaké zboží vezou.
„Samozřejmě, zájem máme. Nakupujeme ve velkém, pak to postupně našim sběračům prodáváme. To víte, zásobování není jednoduché," usmíval se Zuemata. ..A jistě si něco vybereme i pro nás. Ale nespěchá to. Podíváme se na to později. Teď jste všichni tři našimi hosty. Je to pro nás čest. Málokdy sem někdo zavítá."
Bylo to jasné. I tady byl uplatňován všeobecně rozšířený systém, že sběrač kaučuku, většinou zadlužený již od prvního okamžiku svého pobytu, protože i na cestu a základní vybavení si musel od patrona půjčit, nemůže nakupovat nikde jinde než v obchodě zřízeném patronem. Za nabízené zboží musí platit tak přemrštěné ceny, že upadá do dluhů čím dál víc. Jedinou formou, jakou ho může splácet, je nasbíraný kaučuk, za nějž dostává polovinu jeho hodnoty. Hotové peníze ani nevidí, na všechno vede patron či jím určený správce účty. Dokud dluh nesplatí, nesmí fazendu opustit.

Prakticky je i s rodinou doživotním otrokem svého pána. Čím víc je seringueiro zadlužen, tím víc kaučuku od něj patron vyžaduje. A to velmi tvrdě.
Obytná hacienda se pyšnila dvěma patry a prostornou verandou. Byla zařízená dokonce s určitým přepychem, v pralesních podmínkách nezvyklým. Nedaleko od ní byly ubikace dozorců a několik dlouhých dřevěných skladů kaučukových válců, připravených k transportu. Chatrče seringueiros vidět nebylo, zřejmě stály někde opodál, skryty za hustou vegetací.
Správce mu byl nesympatický, ale jeho zhruba o deset let mladší zástupce Vasquez Rega udivil. Byl kultivovaný, vyznal se až překvapivě v literatuře, hudbě, přírodních vědách a bůhví čem ještě. Musel mít vysokoškolské vzdělání. Reg nedokázal pochopit, jak se s takovým člověkem mohl setkat uprostřed amazonské džungle. Navíc byl blondýn, což zde bylo zcela nezvyklé. Strávil hovorem s ním dlouhý čas a nadchlo ho, když mu Vasquez pověděl o nedaleké lokalitě vzácných orchidejí.
„Jsou to katleje. Zlaté s černými pruhy a skvrnami. Dost se podobají druhu Cattleya aclandiae, který tu taky občas najdete, jsou však větší a barva není zelená, ale krásně zlatá. Silně a nádherně voní. Nikde jinde jsem takové neviděl. Ale ani tam jich není mnoho a rostou jen na tom jediném, velmi prosluněném místě." Následoval téměř odborný botanický popis.
Rega opět posedla orchidejová horečka. Hned ho napadlo, že je to jeho ztracená kráska od Ria Branca. Po obědě se tam s Vasquezem spěchal podívat. Nemýlil se. Byla to ona.
„Mohu si jich několik vzít?"
„Jsou vaše. Ale pozor, velmi obtížně se pěstují. Mně samotnému se to nikdy nepodařilo. Vždy mi zašly. A tak se na ně chodím dívat sem."
„Připluli jste ve vhodnou dobu," ujišťoval zatím v haciendě správce Gonzala.
„Dnes večer tu budeme mít tancovačku. Jako každý pátek."
„Vy tu máte nějaké ženské?"
„Přijdou ženy a holky sběračů. Zveme jen ty mladé. Vyberete si."
Po dobré večeři vybídl správce své hosty, aby ho doprovodili do jednoho prázdného skladu. Dlouhá hala byla osvětlena jen spoře, ale přesto bylo možno dobře rozeznat, co se nabízí na bohatě zásobeném stole v rohu místnosti. Nedaleko od něj stála podél zdi řada dalších stolů se židlemi pro hosty. Byli u nich usazeni dozorci a hlučně se bavili. Reg odhadl jejich počet na dvacet. Všiml si také lahví s cachassou.
„Kolik tu máte seringueiros?"
„Sedmačtyřicet. Když nepočítám jejich ženy a děti, které také někdy pracují. Všech, co sbírají kaučuk, bude tak asi šedesát."
Jeden dozorce na tři sběrače. Pěkný poměr, pomyslel si Reg.
Stůl pro správce, jeho zástupce a hosty byl uprostřed řady. Jako jediný byl pokryt ubrusem. Cachassa chyběla. Lákaly tam lahve pravé skotské whisky i francouzského koňaku. U protější stěny stálo asi patnáct žen. Jedna vedle druhé, jako na přehlídce. V chatrných šatech, některé bosé. Klopily oči, ale neodvážily se protestovat.
„Jejich manželé nepřijdou?"
Zuemata se zasmál:
„Nejsou pozvaní. Mohou je obdělávat šest dní v týdnu, nám stačí jeden. Vidíte, jak jsme skromní!"
Vasquez něco zašeptal správci. Reg si všiml, že drží v ruce lehoučký tenký přehoz. Teprve po chvíli usoudil, že to asi budou dámské plesové šaty.
„Kde je Lucia?" zasyčel Zuemata na jednoho z dozorců.
„Není jí prý dobře, tak prosila, aby dneska nemusela."
„Mariposa! Tys jí na to skočil, Diego, a nechal ji doma?"
„S touhle děvkou jsou pořád problémy, nechce chodit, vždycky ji musí někdo přivést," vysvětloval Zuemata Gonzalovi. „A někdy, jako třeba dneska, nepomůže ani to."
Pak se obrátil zase na Diega:
„O tom si ještě promluvíme. Přiveď ji - a to hned! Drapněte ji a přitáhněte sem! Fernando a Pedro půjdou s tebou, kdyby snad náhodou měla řeči - nebo její starej."
„Tomu moc do řeči nebude. Už třetí den nesplnil normu. Dostal třicet ran. Sám

jsem mu je sázel a můžete mi věřit, že jsem ho nešetřil." zasmál se Fernando. Pak se všichni tři zvedli a vyšli ze dveří.
„Bič spletený z pruhů tapíří kůže?" otázal se věcně Gonzalo.
„Vyznáte se. Bič spletený z pěti pruhů tapíří kůže. Ta holota je zadlužená až po uši a přitom tak líná, že byste tomu nevěřil. Musím dostat své peníze zpět. Mají stanovené normy, a myslíte, že je plní? Občas potřebují zmrskat, aby se aspoň načas probudili a začali trochu dělat."
Reg byl už dost otrlý. Teď se v něm ale zase po čase probudilo jeho potlačované lepší já. Svědčí o tom jeho deník, v němž je tancovačka na fazendě popsána velmi detailně. Podává svědectví, co všechno se na tomto ztraceném místě v džungli dělo, a je z něho patrno, že v tom chtěl později podniknout další kroky. Zřejmě také kvůli tomu, co osudového pro ně s Gonzalem v přímé souvislosti hned příštího dne následovalo. Reg je však ve svém deníku naprosto upřímný. Popisuje i to, zač se později styděl. Toho večera v něm totiž jeho lepší já zase brzy usnulo. Uchlácholil je dost rychle. Kdo chce s vlky býti... Koneckonců, jinou možnost neměl, jak byl tehdy přesvědčen. Každý se musí postarat sám o sebe. Kdo se místo toho stará o druhé, doplatí na to. Kdyby sem nepřipluli, budou tu poměry úplně stejné a on by z toho nemusel mít těžkou hlavu. I některou z těch vystrašených holek si dneska vybere, když mu je nabízejí. Když si ji nevezme on, užije si s ní někdo jiný. Holce tím nepomůže - s opilým dozorcem by to asi měla horší.
„Hudba," vykřikl správce a naklonil se ke svým hostům: „Vyberte si první, ostatní počkají."
Zazněla stará odrhovačka z ještě staršího gramofonu. Fazenda měla vlastní generátor a hacienda byla vybavena novějšími typy různých elektrických spotřebičů včetně gramofonu. Proč právě na tu svou každotýdenní tancovačku dali takový škvár? Zřejmě tu ani tak moc o tancování nepůjde, pochopil Reg. Ženy se při prvních tónech hudby trochu zachvěly, ale zůstaly stát. Bály se. Měly už své zkušenosti.
První si vybrali hosté, hned po nich správce. Přitiskl svou holku k sobě, div ji nezlomil v pase. Hned po prvních krocích ji začal hrubě ohmatávat. Tak takhle se tu tancuje!
Oči sedících dozorců se upřely na Vasqueze. Ten dosud netančil. Seděl u stolu, nalil si whisky a rukou pokynul dozorcům, že mohou jít do kola. Vystartovali jako rakety. Nebylo dost holek. Na všechny se nedostalo. Kdo se opozdil, ostrouhal. Pár dozorců se vztekle vracelo. Po třech tancích tvořících jednu sérii však mohli kohokoli vystřídat. Taková byla zaběhnutá pravidla. Holky se musely točit v kole bez přestání, ať byly unavené jak chtěly.
V přestávkách mezi tanečními sériemi se pilo. Rychle a bez zábran. Alkohol všem stoupal do hlavy. Reg do sebe obracel jednu whisky za druhou. Cítil se dobře a už mu nevadilo nic z toho, co se tu dělo.
Otevřely se dveře. Dozorci vtáhli dovnitř Luciu. Mohlo jí být nanejvýš třiadvacet, měla drobnou postavu a jemný obličej. Oči měla vyděšené. Zračila se v nich beznaděj. Byla usouzená a pohublá, zřejmě následkem hladu. Měla na sobě hodně seprané modré šaty s bílými květy, do jejichž vzorku již dávno pustila nekvalitní barva. Sahaly jí sotva ke kolenům. Byla bosá.
Smýkli s ní doprostřed sálu. Tanec se zastavil. Dozorci hlasitě oceňovali úspěšnou akci svých druhů. "Chytili jsme ji až kus za chatrčí. Když nás venku zaslechla, chtěla zdrhnout. Měli jsme co dělat, abychom ji dohonili. Letěla jak střela, kličkovala. No, nakonec jsme ji přece jen dostali."
Správce ji provrtával očima: „Nossa belezoka! Neposlušná holubička přece jenom přiletěla. Ale museli jsme pro ni poslat tři chlapy, jako pro nějakou primadonu. Nechtělo se jí tancovat. Tak teď si tedy zatancuje, to jí můžu slíbit." Pohlédl na její bosé nohy. „Napřed dupáka. Kdo má zájem?" S nadšeným řevem se hlásili všichni. Reg nevěděl, co to bude, ale tušil, že pro tu holku asi nic příjemného. Zmocnila se ho krutá zvědavost.
„Přednost mají ti, co ji přivedli," rozhodl správce. „Tři kousky. Sólo. A dejte tam něco od podlahy!"
Hudba spustila. První z dozorců, kteří Luciu přivlekli, ji chytil kolem pasu a odtáhl od sebe. Začali tančit. Chlap sklonil hlavu a upřeně sledoval, kam žena klade bosé nohy. Při každé příležitosti ji na ně vší silou dupal svými těžkými botami. Holka se zprvu držela a po každém dupnutí jen bolestně sykla, ale než tanec skončil, změnilo se už její sténání v nepřetržitý vzlykot. Partneři se vyměnili, nastoupil druhý. V polovině druhého tance už Lucia přestávala tančit a snažila se co nejrychleji vyskakovat do vzduchu oběma nohama současně, aby ji tanečník nemohl zasáhnout. „Klisnička začíná vyhazovat," smál se správce. „Hned toho nech, nebo se bude celý tanec tančit znovu!"

Poslechla, ale v závěru tance se zhroutila svému partneru do náruče a pomalu jako ve snu přešlapovala na místě. Na víc neměla sil. Rozvášněný tanečník, hlasitě povzbuzován ostatními, ji držel pevně v pase a těžkými botami řádil na jejích nohou.
Před třetím tancem ji nechali odpočinout, aby se nepřipravili o zábavu. Museli ji nechat trochu se vzpamatovat.
„Grande! Fernando jí dal co proto," oceňovali přihlížející. „Teď ukaž ty, co dokážeš," obraceli se se smíchem na Pedra. „Ne abys ji šetřil!"
„Ta je tady z těch děvek nejhezčí," prohodil správce ke Gonzalovi. „Vasquez se v ní zhlédl, ale vyjadřuje jí svůj obdiv po svém," chechtal se.
Čekání bylo dlouhé a dozorci se chtěli bavit. Začínali být netrpěliví. Holka se však k tancování neměla. Prosila správce, aby jí třetí dupák odpustil. Ten se však jen smál. Musela jej absolvovat až do konce, ať naříkala jak chtěla.
„Obleč si tohle!" přikázal pak Vasquez a hodil mladé ženě tenkou látku, kterou držel v ruce. Reg poznal, že to byla průhledná noční košilka. Holce ještě stékaly slzy po tváři, ale podařilo se jí košilku zachytit. Rozestřela ji před sebou a nevěděla, co si počít. Pak se jí pokusila navléci na to, co měla na sobě.
„Napřed se svlékni!"
Souhlasný pokřik dozorců, vulgární připomínky a rady.
„Kde se mám převléct, pane?" špitla holka.
„Tady se svlékni! A pěkně pomalu!"
Holka již bez odporu poslechla. Pod tenkou průsvitnou látkou bylo všechno vi-Jět. Rozhlédla se, kam by si mohla odložit šaty. Nakonec je váhavě položila na okraj prázdného stolu v rohu.
„Dáš tu špínu dolů!" zařval správce.
Holka něco zašeptala a položila si šaty pod stůl. Pak zůstala rozpačitě stát.
„Hoďte tam nějaký ploužák!" zavelel správce.
Začalo se tančit. Ruce přiopilých dozorců bloudily po tělech tanečnic. Luciu si vzal do kola Vasquez. Potvrdilo se, že je to jeho favoritka. Ale půjčoval ji i ostatním.
Po každém tanci ji přebíral do kola jiný tanečník. Šla z ruky do ruky, dokud se všichni nevystřídali. Čas od času zatáhl některý z dozorců svou tanečnici do sousední prázdné kůlny. Lucia už netančila. V průhledné košilce seděla Vasquezovi na klíně. Nutil ji pít koňak. Snažila se odmítat, musela však poslechnout.
Bylo již hodně po půlnoci, když si Vasquez odtáhl potácející se Luciu do haciendy. Správce vyzval Rega i Gonzala, aby si také vybrali holky na pokoj. Ženy šly poslušně, beze slova odporu. V prázdném skladu orgie pokračovaly.
Na druhý den vstal Reg až před polednem. Hlavu měl po prožité noci ještě těžkou a nepomohlo ani to, že na sebe vylil kbelík studené vody. Gonzalo na tom nebyl lépe. Jen Ramon byl čilý, i když prý vůbec nespal.
Správce je přivítal dole v hale. Poťouchle se usmíval:
„Tak co, spokojeni?"
Pak projevil zájem o zboží. Ukázali mu seznam.
„Sleva při odběru ve velkém?"
„Dvacet procent."
Nesmlouval. Dlouho seznam pročítal a pak začal tupou tužkou zaškrtávat položky. Vzal skoro všechno. Reg s Gonzalem nevycházeli z údivu.
Sběrači kaučuku za to zaplatí desetkrát tolik, napadlo Rega, pokud nebudou chtít umřít hlady a budou se chtít aspoň skromně obléct. Zuemata jim to připíše na účet. Dluh, který nikdy nemohou splatit, zase vzroste. Namastili jsme si kapsu, ale Zuemata s Vasquezem si ji namastí proti nám desetkrát víc.
Reg se už probral ze včerejší kocoviny a z toho, co viděl kolem sebe, neměl dobrý pocit. Klesl někam, kam se dostat nechtěl.
„Teď se na zboží podíváme, a když bude kvalita odpovídat, dám je vyložit," rozhodl správce.
S prohlídkou byl nadmíru spokojen. Začalo vykládání. Dozorci přivedli několik seringueiros a poháněli je ke spěchu. Správce se vrátil s oběma obchodníky do kanceláře

kde bez mrknutí oka zaplatil odpovídající částku. Reg tolik peněz v životě neviděl, ale nedal to na sobě znát. I Gonzalo se tvářil suverénně:
„Můžeme sem dojíždět a zásobovat vás pravidelně."
„Výborně. Přivezte toho klidně dvakrát tolik, co dnes. Tak za půl roku?"
„Platí."
„Teď se už vracíte do Manausu?"
„Ano, to, co nám zbylo, lehce doprodáme při zpáteční cestě."
Loučili se. Reg nikde neviděl Vasqueze.
„Kde je váš zástupce?"
„Kdoví. Snad se ještě válí s tou děvkou."
Reg se styděl sám před sebou. V poslední době taky nezacházel se ženami zrovna podle společenského katechismu, ale tohle nebyl jeho styl. Ne, sem se už nevrátí. Se Zuematou obchodovat nebude, i kdyby to vynášelo bůhví kolik a Gonzalo si to přál sebevíc. Chystali se k odplutí. Ramon se přitočil ke Gonzalovi:
„Pár kilometrů odtud proti proudu je malá stanice lovců kožešin. Mají perfektní věci. Jaguáři, oceloti, vydry. A prodají je levně, když jim tím ušetříte dlouhou cestu, která je pro ně hroznou ztrátou času. Byl by hřích se tam nestavět." "Už nemáme skoro nic na výměnu. Za to, co zbylo na palubě, moc kožešin nezískáme."
„Prodají za hotové. Peníze jsou tu ve vysokém kurzu - dostanete za ně všechno. Je to dokonce výhodnější než výměnný obchod."
Gonzalo se nechal přemluvit a souhlasil i Reg. Je to záležitost na půl dne. Pak se ale obrátíme na zpáteční cestu.
Jakmile vypluli, uložil Gonzalo peníze do tajné, dobře maskované schránky v jednom trámu v podpalubí, aby o nich Ramon, kterého zatím nahoře zaměstnával
Reg, nevěděl. K prvnímu jednání s neznámými lidmi nechtěl na břeh peníze brát.
Až se dohodnou, odpočítá dole v lodi smluvenou částku. Nikdo nemusí vědět, kolik peněz vezou.
Ramon jim ukázal malou chýši skrytou mezi palmami. Před ní byla přivázaná
pramice. To, co bylo z řeky vidět, vypadalo víc jako pouhý přístřešek na kůlech než na chatrč lovců kožešin. Ta bude asi dál od břehu. Zakotvili a Ramon je vedl.
„Je to asi pět minut po téhle stezce. Hned jsme tam!"
Ušli asi dvě stě metrů, když Reg zaslechl za zády jakýsi šramot. Rychle se otočil, ale nezahlédl nic.
..Nějaké zvíře," uklidňoval ho Ramon.
Vtom hvízdla kulka a Gonzalo vykřikl. S prostřeleným ramenem se potácel do nejbližšího křoví.
Ramon k němu přiskočil. Ne však, aby mu pomohl. Z pouzdra pasu vytáhl dýku a napřáhl se k ráně.
Kolem Regovy hlavy hvízdla další kulka. Pochopil situaci. Pušky nechali na lodi, měli jen nože. Skočil po Ramonovi a srazil ho i s Gonzalem k zemi. Pak mu bez rozmyšlení švihl nožem po krku. Zrádný průvodce zachroptěl a svalil se naznak. Z přeťaté tepny stříkala krev. Divoká střelba pokračovala.
Těch, co střílelo, muselo být nejméně šest či sedm. Reg vykroutil
dokonávajícímu Ramonovi dýku z ruky a skočil za Gonzalem do houštiny. Cestu zpět k řece jim odřízli útočníci. Záchranu museli hledat v útěku hlouběji do pralesa.
Gonzalo se vzpamatoval a nehledě na prostřelené levé rameno postupoval stejně rychle jako Reg. Věděli, že se nesmějí rozdělit. Jejich pronásledovatelé našli zatím Ramona s prořízntým hrdlem. Rozlítilo je to k nepříčetnosti. Jeden přes druhého řvali naslepo výhrůžky do zeleného příšeří džungle. Hlukem, který dělali, vyplašili zvířecí obyvatele pralesa tak, že všichni najednou spustili vyděšený pokřik. Celá džungle řvala v jediné kakofonii, volala, křičela a ječela. Skřeky papoušků se mísily s hulákáním probuzených vřešťanů. Chápani houkali a neviditelná zvěř houštin začala zmateně pobíhat. To vše umožnilo Regovi a Gonzalovi útěk. Kdyby zůstali útočníci tiše, museli by je podle praskotu lámané vegetace vystopovat a dostihnout během několika minut.
Byli již hodně daleko, ale stále dbali nejvyšší opatrnosti. Občas se ukryli v houštině, pozorovali okolí a naslouchali. Vyplatilo se jim to. Z jednoho z těchto úkrytů náhle spatřili muže ozbrojeného puškou, vstupujícího na pralesní světlinu. Kráčel opatrně a rozhlížel se pátravě na všechny strany. Postupoval

přímo k nim, ale očividně o nich nevěděl. Když se přiblížil asi na dvacet metrů, poznali v něm Fernanda, jednoho z dozorců kaučukovníkové fazendy.
Teď již věděli naprosto jasně, kolik uhodilo. Ramon je úmyslně vylákal k fazendě. Patřil k správcovým lidem a již v Barcelos se k nim s tímto úmyslem připojil. Zločinci se chtěli zmocnit nákladu i regatana. Ale ne přímo ve fazendě. Tam by bylo příliš mnoho svědků a později by mohlo vyjít všechno najevo. Naplánovali to tak, že je Ramon vyláká k návštěvě smyšlených lovců kožešin o pár kilometrů dál a skupina správcových zabijáků tam na ně počká a oddělá je. Třeba právě proto nebyl Vasquez v poledne k zastižení. Co když skupinu zabijáků sám vede? Reg by se už u něho nedivil ničemu. Jejich přepadem bylo zřejmě naplánováno trochu jinak. Ramon je měl odvést ještě o kus dál, tak, aby byli číhajícími bandity úplně obklíčeni. Po Regově náhodném ohlédnutí se někdo z těch, které už přešli, domníval, že byli zpozorováni, a proto začal bezmyšlenkovitě střílet. Jinak by neunikli.
Postupně probleskly Regovi hlavou i další souvislosti, které do sebe všechny zapadaly. Proto správce nesmlouval při nákupu zboží. Věděl, že peníze, které jim dává, mu zase brzo padnou do rukou. A aby ještě víc otupil jejich ostražitost, uspořádal večer tu tancovačku, opíjel je a předhodil jim holky. Dnes z nich chtěl mít potácející se mátohy. Spolkli jeho návnadu jako ti největší pitomci.
Stále vyčkávali. Museli se ujistit, že je tu Fernando sám. Pronásledovatelé se zřejmě rozdělili, aby uprchlíky dostihli. Ten, kdo je objeví, neměl zatím začínat boj, ale jen dát signál ostatním. Všude byl klid. Dál již čekat nemohli. Gonzalo kývnutím hlavy požádal Rega o Ramonovu dýku. Ve vrhání nožů byl mistrem a pravou ruku měl zdravou. Fernando o nich stále nevěděl. Byli dokonale maskováni v hustém houští. Když došel na vzdálenost asi čtyř metrů, vrhl Gonzalo dýku. Mířil na srdce a trefil se přesně. Fernando jen zachroptěl a klesl k zemi. Žádný hlasitý výkřik, který by na ně mohl upozornit. Tentokrát měli čas. Vzali Fernandovu pušku i náboje spolu s taškou, v níž byly uloženy, jeho dýku i nůž. Svlékli mu zakrvácenou kazajku i košili, aby měli později
čím ovázat Gonzalovu ránu. Pak pásek a boty. Reg si posadil na hlavu jeho široký zálesácký klobouk. Všechno se jim bude hodit, aby přežili.
„Tímhle večer dupal té holce po bosých nohou," vzpomínal Reg, když svazoval boty tkaničkami a dával si je přes rameno. „To ještě netušil, že tak brzy skončí." Pokračovali v útěku. Vnikali stále hlouběji do džungle a vzdalovali se každou minutou svým pronásledovatelům, o nichž byli přesvědčeni, že se jen tak nevzdají. Nehnala je totiž jen touha po pomstě za jejich mrtvé druhy. Především jim asi šlo o peníze vyplacené správcem za zboží, o nichž museli předpokládat, že je Gonzalo s Regem mají u sebe, když je neobjevili na regatanu. Skrýš, kam je Gonzalo uložil, objevit nemohli. Půjdou tedy po stopě jako hladoví vlci. Reg jen doufal, že s sebou nemají zkušeného indiánského stopaře. Na noc se utábořili opět v neprostupném houští a střídavě drželi hlídky. Nikdo se však neobjevil. Ani v následujících dnech. Bandité to zřejmě vzdali. Své regatano a peníze ukryté v trámu v jeho podpalubí však už nikdy neviděli. Možná že je po letech někdo náhodně objevil při generální opravě lodi. A možná také, že je už nikdy nikdo nenašel. Reg přišel podruhé o svou krásnou zlatou orchidej. Že by na legendě o zlomocném zlatém přízraku bylo přece jen něco pravdy?

Mezi garimpeiros

Byli žebráci. Nejen to. Svůj dluh v Manausu nemohli splatit. Kdyby se tam objevili, zavřeli by je. Kdo by uvěřil jejich historce z hlubin pralesa? A jaké měli důkazy? I kdyby se to někdo odhodlal vyšetřit, Zuemata by jistě prezentoval svou verzi. Dokázal by si na to pořídit tolik svědků, kolik by potřeboval. To však nebylo to nejhorší. Byli uprostřed zeleného pekla, bez potravin, bez vody. Reg měl aspoň nějaké zkušenosti z doby před dvěma lety, kdy za podobné situace prchal se svými dvěma druhy po útoku indiánů na Agua Boa. V obou těchto situacích byl však přece jen rozdíl. Tehdy měli záchranný bod, kam se snažili dostat. Manaus. Nyní byli ztraceni v pralese a věděli jediné. Dolů do civilizace, kterou představoval právě Manaus, nemohou.
Reg se sice zprvu zabýval myšlenkou, že by si měli vydlabat z kmene nějakého
spadlého stromu člun a na něm proplout kolem fazendy v noci s tím, že by se ve dne
skrývali v pobřežních křovinách. Pak si ale oba uvědomili, že právě s tímhle Zueata počítá a řeka je jistě střežena dnem i nocí lépe než válečné ležení. Nezbylo jiné řešení. Musí naopak na sever proti

proudu Demini a vybudovat si v džungli základnu, kde by mohli delší čas přežít. Jako robinsoni. Jiné řešení nebylo.
Dokázali to. Na horním toku Demini, hned za druhými peřejemi, si nedaleko jednoho z jejích levých přítoků vybudovali malý srub a docela slušně si v něm bydleli. Báli se, aby je Zuemata nehledal proti proudu, když mu nepadli do léčky jak předpokládal. Tak daleko, kde se usadili, je jistě hledat nebude. Zprvu se báli indiánů, ani s těmi se však nesetkali. Hustota osídlení tu byla velmi nízká. Žili tak přes půl roku a již si na svůj způsob života začali zvykat, když dostali nečekanou návštěvu.
K jejich srubu plula motorová pramička se čtyřmi zarostlými muži na palubě. Reg je spatřil první a máváním se je snažil přimět k přistání. Za chvíli nato přiblížili ke břehu. Byli to garimpeiros, prospektoři, hledači drahých kamenů. Hladoví a ve špatné náladě. Vraceli se z výpravy pod Pico Rondon s velmi chabým výsledkem. Navíc přišli o dva druhy, kteří podlehli horečce. Reg s Gonzalem je pozvali dál a navrhli jim, aby si u nich pár dní odpočinuli. Vyprávěli jim také svou historii a varovali je, aby se kaučukovníkové fazendě zdaleka vyhýbali, pokud nechtějí být okradeni.
Jeden z garimpeiros živě zareagoval:
„Tam odtud jsem před třemi lety uprchl. Spolu s Pablem, který nedávno zemřel na horečku. Byl to zázrak, že se nám to povedlo. Žádný žalář není lépe hlídán. Znám to tam dobře. Přes rok jsem dřel jako seringueiro a jsem rád, že jsem to pře žil. I při útěku jsme měli namále. U hranic pozemků fazendy má patron rozmístěny polovojenské skupiny, vedené největšími vyvrheli, jaké si jen dovedete představit. Říká jim kapitáni džungle. Koho chytí živého, toho ubičují pro výstrahu ostatním k smrti. Prý se tak trestají dlužníci, kteří se chtěli útěkem zbavit svých závazku. Když nemohou uprchlíka polapit živého, prostě ho zastřelí."
„Říkáte patron?" zeptal se Reg. „Patron je přece v Manausu a za něj to tam řídí správce - ten Zuemata." Garimpeiro se zasmál:
„Vám to taky napovídali? Patronem a majitelem fazendy je ten blonďák, který si nechá říkat Vasquez. Předstírá, že je Zuematovým zástupcem, snad kvůli zodpovědnosti za ta zvěrstva, která se tam dějí. Zuemata řídí běžné záležitosti, Vasques však rozhoduje o tom podstatném. Jinak se stará jen o zábavu a o ženské. Dostane každou, na kterou ukáže. Když se jí nabaží, přenechají dozorcům. Těch je tam skoro víc než sběračů. Divíte se, že se Vasquezovi neodváží nikdo odporovat? S ringueiros zachází jako s otroky. Největší bestie, jakou jsem kdy poznal. Nikdo neví, jak se správně jmenuje. Je to Němec, syn původního majitele, který zemřel asi před pěti lety. Byl to válečný zločinec, esesák, který do Brazílie utekl. Schoval se tu. Za majetek nakradený za války si koupil ten pozemek. A ještě mu strašně moc zbylo. Nevšiml jste si, že má Vasquez světlé vlasy? Je vzdělaný, chytrý, jedná kultivovaně jako vysoký úředník nebo diplomat. To je však jen slupka. Ve skutečnosti je to zrůdný sadista."
Reg jenom hvízdl.
„Vládnou tam strašné poměry," pokračoval garimpeiro. „Sběrači kaučuku nevydrží déle než tři roky, ti nejodolnější nejvýše pět. Úmrtnost je strašlivá. A tak musí být zajištěn stálý přísun nových pracovních sil. Nejvíc jich přichází z vyprahlého dobytkářského severovýchodu. Čím dál častěji tam teď vládne secca, dlouhé období hrozného sucha, kdy všechno živé hyne. Ten, kdo chce přežít, se musí odstěhovat. Celé rodiny zoufale hledají, kam jít. Znám to dobře, pocházím také odtud. A mezi těmi zbídačenými lidmi krouží Vasquezovi agenti, šíří pověsti, jak snadno se dají na jejich kaučukové plantáži na Demini vydělat peníze, a provádějí nábor. Naslibují jim, že si za pouhou jednu sezónu vydělají tolik, že se budou moct vrátit a budou mít do smrti vystaráno. Zájemců je spousta, ale agenti si vybírají. Mají zájem jenom o mladé. Přednost mají ti s hezkými ženami nebo dcerami. Noví seringueiros přijdou bez jediného cruzeira v kapse, od počátku si musí na všechno od patrona půjčovat. Ceny, které patron účtuje, a úroky, které od dlužníků chce, by si neodvážil požadovat ani ten největší lichvář. Ale seringueiros jinou možnost nemají, pokud nechtějí zemřít hlady. Od prvního okamžiku upadají do čím dál větších dluhů. Je to, jako by se propadali do bažiny. Není z toho začarovaného kruhu úniku. Patron na jejich práci mnohonásobně vydělává, i když to vypadá, jako by měl mezi nimi spoustu peněz. Prosekávači, macheteros, vytvářejí v džungli neustále nové stezky a seringueiros se zvyšují denní normy. Některým velkým dlužníkům nebo těm, na které si patron či některý z dozorců zasedl, jsou stanoveny tak vysoko, že je při nejlepší vůli nemohou splnit, kdyby dřeli od rána do večera. Dozorci určují jednotlivým sběračům jejích stezky džunglí a seringueiros se

snaží všemi způsoby získat jejich přízeň, aby jim přidělili ty kvalitnější, s lepšími stromy. Kdo není s dozorcem zadobře, je předem ztracen. Určí mu tu nejhorší stezku a ještě se mu přitom vysměje do očí."
Reg už nechtěl o bandě z kaučukovníkové fazendy nic slyšet. Zuřil, když si uvědomil, jak se nechali s Gonzalem podvést a napálit. Ale garimpeiros jim byli vděční, i když neměli v úmyslu pustit se po Demini k Riu Negru. Sjížděli jen k prvním peřejím, kde chtěli u jednoho slibného potoka hledat diamanty. Navštívili to místo již jednou, ale tehdy se museli vrátit pro zásoby dřív, než je mohli řádně vytěžit. Pak opět na sever až téměř k pramenům Catrimani, po níž sjížděli na Rio rančo, Rio Negro a dál až do Manausu, kde své kameny prodávali. Po čase se pak vraceli. To byla jejich obvyklá cesta. Po Demini se nikdy nepustili, báli se její delty.
Reg s Gonzalem se rozhodli, že se ke garimpeiros přidají. Ti to přivítali. Nedávno o dva členy skupiny přišli, aspoň ji teď doplní. Složení jejich party se stejně stále
měnilo. A že jsou oba nováčkové nezkušení? Však se brzo zaučí! Hlavně že to
jsou správní chlapi.
Na volné řece sbíral každý garimpeiro sám pro sebe. Co našel, bylo jeho. Pokud se kopalo ve štolách, pracovali ve dvojicích. Žádná z obou sehraných dvojic se nechtěla trhat, a tak Regovi s Gonzalem nezbylo nic jiného, než vytvořit dvojici třetí.
Pracovali tvrdě a dělali rychlé pokroky.
Dva z jejich nových druhů měli falešné osobní doklady, jeden neměl doklady vůbec
a v civilizaci, jak se říkalo větším městům, se nemohli ukázat. To bylo pro nejbližší dobu i údělem Rega s Gonzalem. V Manausu už po nich pro nesplacený dluh určitě vyhlásili pátrání. Styk s překupníky zajišťoval vůdce party. Mnozí si však nechávali kameny u sebe. Počítali s tím, že je po návratu, ať už to bude kamkoli, prodají sami.
„Jednou jsem prodával nebroušený topaz velký jako pěst," vyprávěl Regovi šéf party. „Čistý, sytý. Nádhera. V životě jsem takový neviděl. Ani předtím, ani potom. Tři muži přišli kvůli němu o život. A já byl málem čtvrtý. Někdo mě v Manausu musel sledovat. Neměl jsem o tom nejmenší tušení. Překupníka, který kámen koupil, zavraždili dva dny nato. Kámen zmizel beze stopy."
Díky opojné nádheře drahých kamenů zapomněl Reg na orchideje. Měl dobrý postřeh a cit pro detail, a tak dokázal již během několika měsíců vytipovat nadějné lokality. Rychle se propracoval na jednoho z nejúspěšnějších v partě. Poučen předchozími zkušenostmi se však svými výsledky příliš nechlubil. Nebylo nutno vzbuzovat závist ostatních. Nebyl to však jednoduchý život. Zaživa pohřben ve štolách rozbíhajících se z jámy vykopané na příhodném nalezišti, špatná bortící se výdřeva, nebezpečí zřícení a zasypání. Vytěžený materiál pak po kolena ve vodě rýžovat v proutěných ošatkách, svažujících se ke středu. Tam zůstávaly drahokamy. Někdy však bylo mimořádně obtížné odlišit je od hlušiny. Všechno však chce své a Reg se rychle zdokonaloval. Mnohem raději než dolování měl prostý sběr v řekách a potocích nebo tam, kde díky erozi ležely drahokamy přímo na povrchu. Takových míst - říkalo se jim bonanza, však bylo málo.
V řekách několikrát narazili na piraně. Na ty nejobávanější. Rudobřiché. Reg měl před nimi zpočátku patřičný respekt, postupem doby však zjistil, že se na různých místech chovaly zcela odlišně. Tam, kde měly dostatek ryb, nejevily o nic jiného zájem. Savci, jako například kapybary, se mezi nimi mohli pohybovat bez obav. Tam, kde jich však bylo příliš pohromadě a ryb málo, útočily v obrovských hejnech i na savce a ptáky. Na stromech sklánějících se nad hladinu jezera, kde garimpeiros jednou pracovali, hnízdily velké bílé volavky. Jejich mláďata jsou vůči sobě nesnášenlivá a neurvalá a často vytlačí slabšího sourozence z hnízda. Sotva nešťastník spadl do vody, rozvířila se hladina zběsilým tancem smrti. Ve vodě, která začala doslova vřít, se míhala rudá břicha dravých ryb takovou rychlostí, že je ani nebylo možné pořádně sledovat. Reg jednou přenášel přes jezerní zátoku agutiho, kterého střelil na druhém břehu. Krátil si cestu, nechtěl celou zátoku obcházet, navíc byly břehy zarostlé vysokou vegetací. Vodu měl do pasu, na piraně nemyslel. Vtom mu uklouzla noha, zapotácel se. Aguti se mu svezl z ramene a potopil se. Reg po něm automaticky hrábl, nepodařilo se mu ho však hned uchopit. Zašátral rukou a prudce ucukl. V předloktí ucítil prudkou bolest. Vytryskla krev. Švihl rukou vzhůru, to se však již pod hladinou objevila první rudá břicha. Voda zavířila. Reg nechal agutiho

agutim a rychle se vzdálil. Ještě zdálky bylo dobře patrné místo, kde piraně nemilosrdně porcovaly jeho úlovek. Reg byl rád, že z toho tance vyvázl se zdravou kůží.
V minulosti pocházela většina brazilských drahých kamenů ze států Minas Geraís, Goiás a Bahía. V těch místech však byla jejich těžba již tak organizovaná, že tam pro samostatné prospektory nebylo místo. Do mimořádně obtížně přístupných pralesních lokalit pod horami na severu států Amazonas a Roraima začali garimpeiros pronikat až v poslední době. Výsledky stály za to. To byl i případ Regovy party.
Jakmile uvidíte první opravdu krásný kámen, jste ztraceni. Přesně to se stalo Regovi. Každý soudný člověk ví, že sázka na objev kamene, který vám zajistí bohatý zbytek života, je předem prohraná. Garimpeiro však není soudný. Pachtění po drahokamech znamenalo pro Rega nejen výměnu beznaděje za nádhernou vizi, ale i každodenní nečekaná dobrodružství a napětí, přesně to, za čím do amazonských pralesů šel. Dobře, nebudou to orchideje, které dokonale znal, ale drahokamy, v nichž byl nováčkem. Právě takovým však podle přesvědčení zkušených garimpeiros přeje štěstí nejvíc. S vášnivou náruživostí se ponořil do nového života. Byl spokojen.
Postupně dokázal překonávat denní nepříjemnosti i na první pohled nepostřehnutelné zákeřnosti pralesa, nikoli nadarmo nazývaného inferno verde. Jeho největším nebezpečím nejsou ani jedovatí hadi, ani velké šelmy, ale nemoci a jejich drobní přenašeči. Mnohým z nich se naučil čelit již při své první výpravě s partou lovců orchidejí v povodí řeky Agua Boa do Univini. Proti všudypřítomným komárům, přenášejícím několik typů malárie, se pravidelně natíral šťávou jednoho z četně rostoucích vín a užíval antimalarika, která získal za několik drahokamů od jednoho ze svých nových druhů. Proti největším trapičům, drobným muchničkám zvaným pium, působí účinně šťáva prýštící ze stonku jednoho druhu vína. Muchničky nejen dokážou dovést svou oběť málem k šílenství, ale v některých oblastech přenášejí i mikroskopické parazity, roznášené krví po těle. Tak se dostanou i do oka, kde umírají a následně způsobují slepotu. Již dříve se Reg setkal s několika takto postiženými cabocly i indiány. Džunglí se pohybuje i mnoho dalších trapičů napadajících člověka zevně, ať již sajících krev jako velké stromové pijavky a velké dravé ploštice rodu Triatoma, přenášející Chagasovu nemoc, nebo jako obávaní střečci, kladoucí vajíčka pod kůži. Z těch se pak vyvíjejí až dvoucentimetrové larvy způsobující hnisavé otevřené boláky, do nichž může proniknout druhotná infekce. Proti všem nebezpečím tohoto typu se Reg naučil užívat preventivní přírodní ochranu. Pravidelné pojídání odporně hořkých, jinak však neškodných stromových bobulí změní pach potu tak, že tyto zákeřné drobné teroristy odpuzuje. Navíc měl Reg výhodu v tom, že jeho krev nebyla ze záhadného důvodu pro malé kousající a bodající bestie všech typů přitažlivá. Zjistil to již doma ve Skotsku a v brazilském pralese se to potvrdilo. Dbal úzkostlivě i na to, aby při pátrání po drahokamech nikdy nechodil bos, zvláště po písčitých březích řek, kde hrozilo nebezpečí písečných blech, bichos de pé, zavrtávajících se do záhybů kůže spodní části chodidel a mezi prsty. Tam sají krev, po několika dnech se jim roztáhne zadeček do velikosti hrášku a jsou připraveny klást vajíčka. Napadená místa zduří, příšerně svědí, a pokud si je postižený rozškrábe, lehce se do nich dostane nebezpečná infekce. Jediná možnost, jak se zavrtaných písečných blech zbavit, je vyoperovat je jehlou. Při rýžování diamantů z řeky i při chůzi po jejím břehu byl Reg vždy obut tak, jako by putoval pralesem - v pevných vysokých botách. S písečnými blechami nikdy problémy neměl.
Ošlehaní sertanisté tvrdí: „Prales tě buď přijme, nebo odmítne. Jednou provždy. Záleží na něm a ty to neovlivníš." Rega přijal.

Opojná moc drahokamů

Brazílie je velmocí drahokamů. Briliantů i barevných kamenů. Diamanty se nalézají v nánosech štěrku na březích pralesních říček a potoků. Největším diamantem nalezeným v Brazílii byl kámen nazvaný Prezident Vargas s hmotností 727 karátů (145 gramů), který byl však později rozdělen na řadu menších. Jiný obrovský brazilský diamant byl Goias o hmotnosti 600 karátů (120 gramů). Našly se tu také krásné velké barevné diamanty, fialové, zelenožluté, růžové i modré. Brazílie je jednou ze dvou oblastí na světě, kde se nacházejí i mimořádně vzácné černé diamanty. Největší z nich ve čtvercovém

výbrusu o hmotnosti 489 karátů (98 gramů), zasazený do paladia, byl vydražen ve Francii za dvanáct milionů franků.
Do kategorie „barevné" se však přesto řadí drahé kameny od diamantů odlišné. Za nimi se často musí pod zem. Ale to jen na slibných místech, tam, kde se už něco našlo na povrchu. Parta, k níž se přidali Reg a Gonzalo, je hledala ve skalnaté oblasti na severu, většinou na horní Catrimani nebo Toototobi. Na plošinách kolem hor, odkud byly splaveny přívaly vod po prudkých lijácích. Nacházeli je i v celých skupinách vyčnívajících z malých návrší, kde byla zemina odstraněna erozí. Skvěly se jako zářící ozdoby rozeseté démonem pralesa, aby chtivé lidské duše vlákal do pasti. Tak o tom aspoň hovoří jedna z indiánských legend.
Nebesky modré akvamaríny patří k nejoblíbenějším brazilským drahokamům. Je to skvost královských korun, jako například ten v koruně anglické. Velký broušený brazilský akvamarín o hmotnosti 988 karátů (198 gramů) je i v pražském Národním muzeu. Z Brazílie pochází také gigantický krystal o neuvěřitelné hmotnosti 110 kilogramů.
Turmalíny se mohou spolu s topazy pochlubit největší barevnou škálou ze všech brazilských drahokamů. Jsou červené, zelené, modré, žluté, žlutohnědé, hnědé, černé i bezbarvé nebo vícebarevné. Můžete se setkat i s tím, že podvodní klenotníci vydávají zelené turmalíny (verdelity) za mnohem cennější smaragdy. I jejich velikost bývá někdy úctyhodná. V Brazílii byly například nalezeny krystaly o délce jednoho metru. Pochází odtud i velká srostlá skupina červených turmalínů (rubelity) o celkové hmotnosti čtyři tuny. Jako první z drahokamů proslavily Brazílii vznešené fialové ametysty, kameny papežů (známý papežský prsten) a biskupů. I ony bývaly často zasazovány do korunovačních klenotů, zdobí například žezlo anglických králů. Jen zřídka vytvářejí velké čisté krystaly, a tak je rekordní výbrus brazilského ametystu o hmotnosti 1362 karátů (272 gramů) opravdovým světovým unikátem.
Nejrůznějšími barvami uchvacují topazy. Vyrovnají se v tom turmalínů, jsou však mnohem cennější. Mohou být růžové, červené (těm se říká brazilské rubíny), fialové, žluté, zlatožluté, zlaté, oranžové, hnědé, modré, zelené, bezbarvé nebo vícebarevné. Nejkrásnější jsou zlatohnědé, medové. Největší vybroušený topaz světa, zvaný Brazilská princezna, má hmotnost 22 000 karátů (4,4 kilogramu). Největší nebroušený krystal pochází rovněž z Brazílie. Má hmotnost pět tun (jeho rozměry jsou 2 x 1,8 metru). Nález takového kamínku může už způsobit garimpeirovi problém. Je také otázka, která žena by si jej pověsila na krk.
Žluté, žlutohnědé, žlutooranžové i citrónově žluté citríny jsou další brazilskou doménou. Největší odtud pocházející broušený kámen má hmotnost 2258 karátů (452 gramů).
Jako kus zlata se lesknoucí chryzoberyl patří rovněž do široké plejády brazilských drahokamů. Někdy je pro svou barvu zaměňován s citrínem. Největší zde nalezený krystal měl hmotnost osm kilogramů. Zelený smaragd je považován za krále drahokamů. Také s ním se setkáte v mnoha korunovačních klenotech a královských pokladech. Je ceněn ještě víc než samotný diamant. Největší krystal nalezený v Brazílii měl hmotnost 6300 karátů (1,26 kilogramu).
Nacházejí se tu však i další drahé kameny jako například safír, spinel, granát, opál, alexandrit, amblygonit, skapolit, morganit, sodalit, rodonit, diopsid, nefrit, spodumen, heliodor, olivín, růženín, a především velice vzácný a neobyčejně drahý brazilianit, objevený v Brazílii až v roce 1944, který se ani v klenotnictví neužívá a brousí se pouze pro sběratele. Má žlutou nebo žlutozelenou barvu a jeho krystaly jsou někdy dlouhé až dvacet centimetrů.
Není to však samozřejmě jen celková hmotnost, která určuje cenu drahokamu. Rozhoduje též jeho čistota a barva. Tmavěji zbarvené kameny jsou vždy hodnoceny podstatně víc než příliš světlé. Pro každý druh drahokamu je určen takový typ výbrusu, aby jej docílený lom světla co nejvíce prozářil. Někdy je ovšem nutno rozhodnout, zda dát přednost pokud možno maximálnímu zachování hmotnosti kamene a volit brus jednodušší, nebo dát náročnějším brusem plně vyniknout jeho kráse na úkor velikosti. Většinou se volí možnost druhá. Některé velké i rekordní krystaly drahokamů byly rozbroušeny na řadu menších. To už ovšem není starostí garimpeiros.
Málokomu z garimpeiros se splní jeho věčný sen o bohatství, doprovázející ho na každém kroku. Jsou však výjimky. Na Avenidě Rio Branco v Riu de Janeiro poutá pozornost luxusní klenotnictví. Firma Stern. Když přiletíte do Ria de Janeiro a ubytujete se v některém z lepších hotelů, čeká vás po

příchodu do pokoje velká tlustá obálka. Najdete v ní Sternovy propagační materiály. Přivítání s obecnou informací, co je v Riu de Janeiro a v celé Brazílii zajímavého a co byste si rozhodně neměli nechat ujít. Prospekt o brazilských drahých kamenech na kvalitním papíře s krásnými obrázky jejich jednotlivých druhů. Již při pouhém pohledu na ně musí každá žena zatoužit nějaký mít. Malá brožurka s určením, jaký z drahokamů je pro vás vhodný podle horoskopu. Poznáte, že těch různých horoskopů je tolik, že si vždycky podle některého z nich zdůvodníte nákup toho druhu kamene, který se vám zalíbil. Pak je tu přetisk několika článků, které o Sternovi vyšly ve světovém tisku. Přišel do Brazílie jako malý chlapec krátce před druhou světovou válkou. Jeho rodina židovského původu sem utekla před Hitlerem. Měli se co ohánět. Budoucí miliardář začínal již v patnácti letech jako prostý garimpeiro. Během času se však propracoval, stal se odborníkem na slovo vzatým a získal si důvěru svých společníků. Poznal, o kolik přicházejí tím, že využívají služeb překupníků. Navrhl svým druhům, aby prodávali kameny přímo některému z velkých klenotnictví v Riu de Janeiro. Věřili mu a získané drahokamy mu svěřili. Stern s nimi odcestoval a prodal je. Protože se v kamenech výborně vyznal, nikdo ho nemohl ošidit. Pak se vrátil a se všemi se poctivě vyrovnal. Jeho společníci byli nadšeni. Zisk byl ve srovnání s předchozím způsobem prodeje přes překupníky několikanásobný. Tak to pokračovalo nějaký čas. Rozkřiklo se to a Sternových služeb chtěly využít i jiné party garimpeiros. Nakonec se specializoval již jen na obchod. Protože byl vždy čestný a poctivý a zakoupené drahokamy platil spravedlivě, byly obchody s ním pro garimpeiros mnohem výnosnější než s kýmkoli jiným. Klientů rychle přibývalo. Historky o dobrodružstvích, která osamocený Stern s vaky plnými drahokamů prožil při cestách divočinou, by vydaly na několik napínavých knih. Skončilo to tím, že si v Riu de Janeiro otevřel vlastní klenotnictví a přímý výkup od garimpeiros zajišťovali jeho zvlášť pečlivě vybraní zaměstnanci. Dbal úzkostlivě na to, aby to byli čestní a poctiví lidé. Nechtěl přijít o pověst, kterou si za dlouhá léta vybudoval. Obchod vzkvétal a vzkvétá dodnes.
Poslední, co v obálce najdete, je pozvánka k prohlídce Sternova klenotnictví. Nejen pozvánka. I kupon na dárek s pravým brazilským kamenem. A poukázka na odvoz taxíkem z hotelu a k návratu stejným způsobem. Nakonec ujištění, že jste vítaným hostem, i když nic nekoupíte. Po příjezdu se vás ujme krásná a milá hosteska, zaplatí taxík a provádí vás expozicí. Individuálně, jen vás osobně. Hovoří perfektně anglicky a vyzná se. Zodpoví každou vaši otázku. Napřed projdete místností s maketou těžby drahých kamenů a fotografiemi z různých lokalit. Pak přejdete do brusírny, kde můžete sledovat, samozřejmě za sklem, jejich další zpracování. Na stěnách názorné ukázky a nákresy všech používaných typů brusu i informace o tom, pro jaký druh kamene se nejčastěji používá. Následuje místnost, kde se vytvářejí šperky. Stern prodává nejen drahé kameny jako takové, ale i šperky z nich zhotovené. Mají punc originality. Jsou inspirovány tropickou květenou, nejčastěji orchidejemi. Však také prohlídka končí v malé místnosti, kde je ve vitríně instalována tropická fantazie, za niž dostal Stern první cenu na světové výstavě. Bizarní květy různobarevných orchidejí se zvolna pohybují na vztyčujících se diamantových stoncích, rozevírají se, nastavují zářivé briliantové, citrínové, ametystové a topazové okvětní lístky stále se měnícím kuželům dopadajícího světla. Dlouhé smaragdové listy se pohupují v mírném vánku a odrážejí se na hladině akvamarínového potůčku. Brazilská tropická květena. Pohybuje se, září a třpytí se tisíci odlesky, žije. Neustále se měnící lom světla na desítkách přesně vybroušených plošek nebeskou krásu drahokamů mnohonásobně zvyšuje. Pak intenzita osvětlení klesá, blíží se soumrak. Okvětní lístky fantastických orchidejí se přivírají, stonky se sklánějí. Na chvilku vše znehybní. Noc. Pak začne opět svítat a vše se opakuje. Mechanismus, který vším pohybuje, je tak dovedně skryt, že je iluze dokonalá. Doprovázející hosteska sleduje s úsměvem váš úžas nad oživlou krásou mrtvých kamenů a dopřeje vám, abyste se dosyta vynadívali. Pak se rozloučí a předá vás vedoucímu prodejní vzorkovny. Na vaše upozornění, že dnes nic kupovat nebudete, prohlásí, že to vůbec nevadí. Má potěšení z toho, že vám může všechny ty nádherné brazilské kameny předvést. A už přináší kazetu, nad jejímž obsahem se vám tají dech. Nádhera. Třpytící se krása. Nedivíte se, že jí tolik lidí propadne. Jen tak namátkou se zeptáte na cenu. Patnáct, dvacet, dokonce pětatřicet tisíc dolarů. Vedoucí vzorkovny ví, že to nekoupíte. Chce vám předvést krásu. Připadáte si jako v galerii. Také víte, že si odtud neodnesete Vermeera nebo van Gogha. Ani po tom netoužíte. Jen se kocháte krásou originálu, jíž se žádná sebezdařilejší reprodukce nemůže vyrovnat. Stejně jako tady. Zůstane vám nezapomenutelná vzpomínka. Vzpomínka, která vás

sem při příští návštěvě přivede znovu. Váš hostitel to ví. Na rozloučenou vám dá slíbený dárek. Pěkný ametyst. Co na tom, že má drobný kaz! Jak se krásně třpytí, jak sytou má barvu! Ještě rozloučení, pozvání, ať při příští návštěvě Ria de Janeiro nezapomenete zase přijít, a již vás předává opět hostesce. Ta přivolá taxi, ještě poslední úsměv, při němž málem uvěříte, že právě vy jste se téhle krásné kultivované dívce vryli hluboko do srdce, a už kličkujete bláznivou městskou dopravou k hotelu, myšlenkami stále mezi smaragdy, diamanty, topazy, akvamaríny a ametysty. A při příští návštěvě Ria de Janeiro, kdy tu už budete i s manželkou, znovu ke Sternovi zajdete, očarováni kouzlem jeho prezentace. Celou prohlídku absolvujete znovu. A tentokrát koupíte, protože vaše žena má zítra narozeniny a vy víte, že na tenhle dárek i na prostředí, kde jej dostala, hned tak nezapomene. Stern rozumí marketingu. Dá vám písemnou garanci, že kámen od vás kdykoli koupí zpět za cenu, kterou jste za něj zaplatil. V koutku mysli vás napadne, že vzhledem k pokračující inflaci na tom neprodělá. Ale budí to důvěru. Po koupi kamene nebo šperku si prodejce zaznamená datum narození vaší ženy a Stern jí každý rok posílá k narozeninám blahopřání. Ani jeden rok nevynechá. V uších vám zní jeho slogan: Váš manžel může zapomenout, Stern nezapomene nikdy!
Hledači drahých kamenů mají Sternův životní příběh stále před očima. Všude je uváděn jako příklad chudého garimpeira, který se dopracoval k milionům. Najedno se však přitom zapomíná. To, co Sternovi k milionům pomohlo, bylo jeho obchodní nadání, nikoli nález pohádkového drahokamu, lákajícího garimpeiros v bezesných nocích. V tom se Reg od svých druhů lišil. Nešel do džungle za bohatstvím, ale za dobrodružstvím. A toho se mu dostávalo na každém kroku měrou vrchovatou.

Fazenda smrti

Gonzalovi však život v džungli s každodenním nebezpečím, které přinášel, k srdci nepřirostl. Po dvou letech se rozhodl k návratu zpět do Manausu. Byl přesvědčen, že již dokáže nejen splatit starý dluh, ale že má dost na to, aby si pořídil i nové regatano. A ještě mu hodně zbude. Dlouho přemlouval Rega, aby šel s ním. Aby se znovu stali králi řeky. Lákal ho jak mohl, barvitě mu líčil slasti předchozího společného života na vodě. Zisky z prodeje, lenošivé dny na palubě při celodenních plavbách s čistým nebem nad hlavou, lehce dostupné ženy v pobřežních osadách. Marně. Rega si život garimpeira podmanil. Nakonec získal Gonzalo dva společníky, kteří se rozhodli také vrátit. Bývalý majitel regatana nechtěl však od horní Demini zmizet jen tak. Rozhodl se, že se za pomoci ostatních opět zmocní Loly. Třeba tam v lodním trámu budou stále ukryty jejich peníze, získané z obchodů na poslední nešťastné plavbě. A zločincům z kaučukovníkové fazendy se chtěl pomstít. Reg vymyslel plán.
Po uplynulých dvou a půl letech na ně jistě už Vasquez i Zuemata zapomněli. Nemohli si myslet nic jiného, než že Reg s Gonzalem zahynuli někde v džungli, a cítili se teď před nimi úplně bezpeční. Reg navrhl, aby k fazendě připluli někdy v pátek po půlnoci. Všichni dozorci se budou po obvyklé tancovačce válet někde opilí se ženskými. Jakmile přirazí ke břehu, měli by v kotvišti najít Lolu. Budou-li tam i jiné lodě, učiní je neschopnými plavby nebo je přímo potopí. Ostatní opatrně prozkoumají situaci. Když bude všechno tak, jak Reg předpokládal, proniknou tiše k haciendě a na několika místech ji zapálí. Mohou podpálit i sklady. Pak se rychle vrátí ke kotvišti. Gonzalo se svými dvěma společníky odrazí s Lolou a pustí se dolů po proudu, ostatní budou v pramici prchat na opačnou stranu. Tu budou zatím pohánět vesly. Na obou lodích se motory zapnou až po určité době, aby se neprozradili. Opilým dozorcům bude trvat delší dobu, než zaregistrují požár, který se pak pokusí uhasit. Budou přesvědčeni, že vznikl neopatrností některého z nich. Na to, že chybí Lola a ostatní lodě šly ke dnu, přijdou až ráno. A to už budou Gonzalo se svými druhy i garimpeiros dávno za horami.
Bylo to dobře vymyšleno, přesto však všechno dopadlo úplně jinak. Podle plánu připluli ke kotvišti fazendy kolem jedné po půlnoci. Ke svému překvapení tam však nespatřili jedinou loď. Že by bylo v průběhu těch dvou let kotviště přeloženo jinam?
Ani od fazendy neslyšeli žádný zvuk. Ryk starého gramofonu, občasný křik opilce, nic. Jen tma a ticho jako v hrobě. Bylo to podezřelé. Reg, Gonzalo a Juan, kteří se tu již vyznali, se opatrně vydali na průzkum. Brzy poznali, co se tu stalo.

Hacienda, sklady, dřevěné boudy, všechno lehlo popelem. Jen ohořelé kůly, obrostlé divokou pralesní vegetací, ještě někde trčely k temnému nebi. Vše rychle zarůstalo džungli, cesty již byly neschůdné. V te mrtvé pustině se nemuseli obávat prozrazení. Vrátili se pro světla. Přišli i ostatní. Reg strnul. Z houští na něho ze vzdálenosti asi dvou metrů hleděla lidská lebka. Posvítil tam a rozhrnul porost. Spatřil zbytek těla. Kostra, oděná v cáry obleku. Na nohou pevné boty. Musel to být některý z dozorců. Seringueiros se oblékali mnohem chuději. A o kus dál další. Někde ležely jen lebky, jako by k nim ani těla nepatřila. Na některých byly ještě i zbytky vlasů. Jinde jen bezhlavé kostry. Vše již z větší části pohlceno zemí a zarostlé vegetací. Prázdnými očními důlky některých lebek prorůstaly drobné kmínky mladých stromů. Podle zlatého zubu, který se zaleskl v záři baterky, poznal i zuhelnatělé tělo správce. Uhořel ve skladu, v němž se konaly tancovačky. Podle polohy těla a rány na lebce byl Reg přesvědčen, že oheň strávil jen Zuematovu mrtvolu. Zahynul zřejmě již před založením požáru. Ve spáleništi haciendy našli několik dalších ohořelých koster, nebyli je však schopni identifikovat. Jisté však bylo, že tu zahynula jak spousta dozorců, tak i seringueiros. Nebylo možno spočítat oběti. Většinou už dávno ležely pohřbené v zemi. Podle dlouhých vlasů a rozpadávajících se zbytků šatů rozeznali i mnoho těl žen. Příšerné bylo, že i mnoho těl oděných do zbytků ženských šatů nemělo hlavu. Muselo tu dojít k příšernému masakru. Zřejmě v průběhu páteční tancovačky. Došli až dozadu k chatrčím, v nichž žili kdysi sběrači. Byly prázdné, opuštěné, žádné kostry tu však nenalezli. Ani jiné předměty. Ne, tady se nebojovalo. Ti, kteří tu zůstali, při tomto masovém zabíjení postiženi nebyli a pokojně se vystěhovali.
Začínalo být jasné, co se tu stalo. Vzpoura seringueiros. Jen Juan tomu stále nechtěl uvěřit. Nechápal, kde se to v nich mohlo vzít. Žádné zbraně neměli. Znal je jako bezmocné, manipulovatelné, neschopné odporu. Jako zbídačené otroky bez vlastní vůle, s neustálými vzájemnými spory. A přece se všechno zdálo nasvědčovat tomu, že jedné noci, a zřejmě právě té notoricky proslulé noci z pátku na sobotu, přepadli při tancovačce své tyrany a povraždili je, i když při tom i jich samotných mnoho padlo. I jejich žen, které se musely povinně pátečního tance zúčastnit. Vzbouřenci, kteří řež přežili, pak na lodích svých někdejších pánů odpluli dolů k Rio Negra. Podle toho, v jakém stavu nalezli kostry, to muselo být už hodně dávno.
„Ta poslední tancovačka musela být jako vystřižená z nejděsivějšího hororu," poznamenal Reg. „Hotový tanec smrti. Dansa makabra, tanec kostlivců. Chudáci ty ženské. Tolik jich to odneslo!"
Pro Gonzala a jeho dva druhy to znamenalo změnu plánu. Museli se opět s ostatními garimpeiros vrátit na sever a pak se pokusit dostihnout toku Ria Negra obvyklou cestou po Catrimani a Riu Branců. Od té doby už Reg o Gonzalovi neslyšel. Vyptával se na něj po několika letech v Manausu, nikdo však o něm ani o jeho dvou druzích nevěděl. Kdoví kam se poděli, kdoví zda na nebezpečné zpáteční cestě nezahynuli.

Předpeklí

Následujících čtrnáct let, které Reg prožil s garimpeiros, bylo tak dobrodružných, bláznivých a nevšedních, že by vydaly na samostatnou knihu. Druhové zavalení ve štolách, rozbíhajících se z hluboké jámy vykopané v mazlavém podkladu, jejichž výdřeva praskla a zřítila se. Kočovní mravenci tocandeiros, kteří jako povodeň zaplavili nešťastného garimpeira pracujícího ve štole, z níž již nedokázal uniknout. Anakondy, žakarové, pirani, jedovatí hadi, jaguáři. Malárie, žlutá zimnice. Rychlá úmrtí i zdlouhavé umírání na nemoci, které neznali a které neuměli léčit. Loupeže, přepadení bandidos neštítícími se ničeho. Vraždy mezi garimpeiros. Jeden rýžuje nad potokem vytěženou zeminu v proutěné ošatce, na jejímž dně zužujícím se do středu se náhle zaleskne velký drahokam. Druhý mu náhodně nahlédne přes rameno. Snaha nálezce kámen nepozorovaně ukrýt je marná. Do tábora se již nevrátí. Ostatním nezbývá, než se s jeho ztrátou rychle smířit. Námaha a riziko spojené s hledáním jeho mrtvoly v pralesních houštinách by stejně nebyly k ničemu. Vědí, že je mezi nimi vrah. Jen nevědí, kdo to je.
Pročítal jsem Regovy útržkovité zápisy z onoho období jedním dechem. Velikost i složení party hledačů drahých kamenů, s nimiž žil, se neustále měnily. Někdy se tam vetřeli vyvrhelové, kteří se neštítili ve vhodné chvíli některého ze svých druhů okrást, nebo dokonce zavraždit. Proti těm se

museli bránit, co nejrychleji se jich zbavit nebo je zlikvidovat. Někdy se skupina se zločinci vypořádala, jindy se jim podařilo uprchnout či své činy dlouho skrývat. Během doby se Regův cit pro pravděpodobná naleziště drahokamů tak vytříbil a jeho vliv a prestiž ve skupině tak zesílily, že si ho jeho společníci po sedmi letech vybrali za vůdce. Potloukali se u přítoků horní Demini, kolem Tootototobi, Pacocimau, Mapulau a Catrimani, ale až ke Kurupiře se nikdy nedostali. K Regovu sluchu se již dávno donesly zvěsti, že pod tou zlověstnou stolovou horou leží pravá diamantová bonanza. Táhlo ho to tam. Několikrát svým druhům navrhl, aby se tam vydali. Vždy se setkal s prudkým odporem.
„Tam odtud se nikdo nevrací. Všichni mají z toho místa hrůzu," odporovali. „Musí tam být něco strašlivého. Peklo, z něhož není úniku! Všichni to tvrdí! Nepůjdeme tam! Nestačí, že hledáme drahokamy tak blízko toho prokletého místa? Vždyť jeho vliv sahá až sem! Nejsme sice přímo v pekle, ale v předpeklí určitě!"
Reg rezignoval. Nechal Kurupiru Kurupirou. Poznal na vlastní kůži, jak jsou garimpeiros pověrčiví. Ostatně, dokázal vést svou partu tak, že mohli být spokojeni i se současnými výsledky. Jednou se to však tragicky nevyplatilo.
Zabrousili tehdy neobvykle vysoko na sever. Ubírali se stále proti toku Pacocimau, a čím se dostávali výš, tím byly nálezy bohatší. Jako by je k dalšímu postupu vpřed někdo neustále lákal. „To je past, určitě je to past," zrazoval od dalšího pronikání do neznámé oblasti nejpověrčivější z nich. Ale lačná touha po nabízejícím se bohatství, ležícím jim přímo u nohou, ostatní zaslepila. Osm bylo pro další postup, pro návrat jen jeden.
Rýžovali právě u jednoho z menších přítoků hlavní řeky. Diamanty se tu nacházely přímo na dně v písku, jen se pro ně sehnout. Nevěřili svým očím.
„Rio diamantífero!" radovali se jako blázni. Řeka plná diamantů! Proč jsme ji neobjevili už dávno!
Vtom zazněl pronikavý výkřik toho, který stál proti toku nejvýše. V jeho levé paži se chvěl dlouhý tenký šíp. Vzápětí se ozvaly další tři výkřiky. Všichni včetně zasažených se hnali úprkem dolů k místu, kde měli složené pušky. Zranění si vytrhli šípy z ran, rány sice trochu krvácely, ale byly jen povrchové. Možná šlo o pouhé varování. Srazili se zády k sobě a s připravenými ručnicemi očekávali útok.
Tajemná zelená clona pralesa kryla útočníky dokonale. Garimpeiros věděli, že je odtamtud bedlivě pozorují neviditelné oči. Útok však nepřicházel. Nikdo je nepronásledoval.
Nebylo pohyb. Šípy vystřelili indiáni. Waikové. Ani Reg netušil, že se už dostali do míst, kde tito obávaní válečníci žijí.
„Pokropte protější břeh, odkud vystřelili ty šípy," přikázal Reg po několika minutách vyčkávání. „Ať vidí, že si na nás nemohou beztrestně troufnout, že se nedáme. Zřejmě nikoho z nich nezasáhneme, ale to nevadí. Zastrašíme je. A pak, když se nic nebude dít, ošetříme raněné."
„Jaképak raněné, šéfe," ušklíbali se zasažení. „Jsou to jen povrchové škrábance, když jsme se včera prodírali tou houštinou, bylo to horší." I oni měli v rukou pušky, připravené k obraně.
Skřek papoušků, kteří se vznesli nad koruny stromů, byl jedinou odpovědí na krupobití střel hřmících pralesem. A pak zase ticho. Těžké, zlověstné ticho.
První ze zasažených garimpeiros zavrávoral, na chvilku se zachytil vedle stojícího druha, upustil pušku a pak se zhroutil k zemi. Zděšeně se k němu sklonili, ale to se již kácel druhý. O něco později se složili další dva. Reg již pochopil, co se stalo. Šípy byly otrávené jedem z žabek pralesniček. Zasaženým nebylo pomoci. V několika minutách všichni čtyři skonali.
„Říkal jsem, že je to léčka, že je to past," opakoval při rychlém ústupu ten pověrčivý. Nikdo ho neokřikl. Všichni mlčeli. Nelidský děs jim seděl v týle. Ze všech sil se hnali co nejdál od místa tragédie. Před pár minutami jich bylo devět. Naživu zůstalo pět. Zatím.
Reg volil k návratu na jih jinou cestu, než kudy přišli. Bál se, aby si na ně Yanomamové nepočíhali. Přesto nebylo všem hrůzám konec. O tři dny později dorazili k rychle zarůstající světlině plné ohořelých trámů. Vypadalo to na pořádný požár velkého tábořiště. Dokud nenašli mrtvé tělo indiána v pokročilém stadiu rozkladu, zabořené obličejem do kypré půdy. A nedaleko další. Spáleniště tvořilo velký kruh, na jehož obvodu trčely ze země ohořelé trámy. Zarůstající stopy války dvou nepřátelských vesnic Yanomamů. Muži uprchli nebo byli pobiti, ženy a děti odvlečeny vítězi. Rychle pryč! Co kdyby se tu ještě bojovníci vítězného kmene potulovali?

Ve váčcích těch, co přežili, chrastily diamanty. Byly chladné a šel z nich strach. Příliš vtíravě připomínaly, co se nedávno stalo. Poté co je o vlas minula smrt, chtěli garimpeiros užívat života. Cachassa a ženy. Několik lahví cachassy jim ještě zbylo. Kde však v sertau najdete ženy? Rozhodli se, že navštíví tábor čtyřiadvacet. Jeho nevěstinec byl vytouženým rájem pralesem vysátých a zbědovaných mužů. Reg tím nadšen nebyl, zabránit tomu však nemohl. Právě tehdy jsme se s jeho partou na Demini potkali.
Zajímalo mě, jestli o našem setkání najdu v jeho deníku zmínku. Našel jsem, i když nebyla dlouhá ani příliš lichotivá: „Potkali jsme se s partou bláznů, kteří se plaví tam, odkud my prcháme. Prý ke Kurupiře. Zelenáči! O diamanty údajně zájem nemají. Co tam tedy hledají? Je to ale jejich věc. Rozmlouvat jim to nemá cenu. Jestli se z toho dostanou se zdravou kůží, sežeru svůj zálesácký širák!"
Když jsem tohle místo v jeho deníku našel, hned týž večer jsem na něm požadoval, aby svůj slib splnil. Vykrucoval se, že o svůj tehdejší širák už dávno přišel. Nový si teprve musí v Boa Viste koupit, až dorazí jeho společník. Ale pokud na tom budu trvat, koupí dva a jeden hned sežere. Ale pak ho bude muset zapít celou lahví té nejlepší skotské, aby mu sklouzl do žaludku. Pokud s tím ale budu souhlasit, nechá klobouk kloboukem a o tu láhev skotské se rozdělíme.
Návštěva tábora čtyřiadvacet znamenala konec Regovy party. Podepsala se na ní nedávná tragédie čtyř druhů i skutečnost, že na severu hodně zbohatli a mohli si dovolit pověsit své nebezpečné povolání na hřebík. A určitě přispěla k rozpadu party i krutá bitka, kterou tři její členové svedli v táboře čtyřiadvacet o jednu z nových barových holek.
Reg se vrátil do Manausu a požádal Ernesta, který zůstal jeho nejlepším přítelem, aby mu pomohl sestavit partu novou. Po předchozích zkušenostech uplatňoval při výběru nejvyšší náročnost. Bylo to poprvé, kdy si mohl od samého počátku vytvářet partu sám. Počet nových členů rostl postupně a pomalu, ale Reg byl spokojen. „Ještě nikdy jsem neměl s sebou tak prima kluky," napsal si do deníku a při různých příležitostech to několikrát opakoval. Nebyli to žádní zelenáči, až snad na jednoho. Ten mladík však nahrazoval nadšením to, co mu chybělo na zkušenostech. A jednou začít musí každý. Vždyť i Reg takhle začínal!
Reg se stále nevzdával myšlenky proniknout ke Kurupiře. Prověřit legendu o diamantové bonanze, rozprostírající se pod ní. Udělat ze svých kluků, jak je nazýval, rázem boháče. Krutá zkušenost jeho předchozí party od Pacocimau ho neodradila. Před svými novými druhy ji však zamlčel. Ani tak však neuspěl. Diskuse, která se po jeho návrhu rozproudila, byla jednoznačná.
„Tam nahoře žijí strašliví indiáni," vzal si slovo Estevan. „Nejhorší ze všech. Waikové. I okolní indiánské kmeny z nich mají smrtelnou hrůzu. Víte, co to slovo v řeči ostatních Yanomamů znamená? Zabijáci! A Waikové nezůstávají své pověsti nic dlužní."
„A ti obávaní Waikové, ano, samotní Waikové, mají také z něčeho hrůzu," rozváděl Elias dál Estevanovo varování. „Děsivou hrůzu. Ze stolové hory, která je ve středu jejich území. Teda z toho, co je nahoře. Je to prý nepřístupná několik set metrů vysoká skála s vrcholem rovným jak popravčí špalek. Nikdo nikdy nevylezl nahoru, ale musí tam být něco strašného. Waikové jsou přesvědčeni, že tam sídlí démon. Říkají mu Kurupira, stejně jako té hoře. Ti ďábelští Waikové, kteří se nebojí ani satanáše a každého na potkání zamordují, se té hoře vyhýbají jako čert kříži a do okruhu několika kilometrů je k ní nikdo nedostane."
„Jak se mohou bát něčeho, co sídlí nahoře, když tam nikdo nevylezl?" namítal Reg. „Nikdo to tedy nemohl vidět. Nevědí, co tam je. Tak před čím mají takovou hrůzu?"
„To se jich běž zeptat. Ale dej si pozor. Mají takový milý zvyk. Pro bělochy mají slabost. Asi se jim líbí. Když chytí nějakého garimpeira nebo zlatokopa, zhotoví si jeho masku."
„Masku?" podivil se Enrique.
„Jo, masku. Napřed si několik nejvýznamnějších válečníků pěkně prsty přeměří tvář. Totéž provedou s bílým zajatcem. Pak ho podrží, to pro případ, kdyby protestoval. Naříznou a zaživa mu z obličeje stáhnou kůži. Ten, komu nejlépe sedne, si ji ještě vlhkou a tvárnou nasadí na tvář. Nosí ji tak dlouho, dokud neztuhne. No, a pak se Waika může změnit na bělocha, kdykoli se mu zachce."
„Nejsem běloch, jen jakýsi bůhví jaký míšenec," kontroval tazatel. „Ani pro to není jméno!"
„Nezoufej. Určitě se spokojí i s tím. Jim na jménu zas až tak moc nezáleží! A obličej máš docela pěkný. Slušel by jim!"

Skupina, kterou Reg nyní vedl, byla nejlepší ze všech, se kterými kdy pracoval. Enrique, Numez, Benito, Elias, Estevan, Fausto, Pablo, Felipo, Juan a černý obr Sambo. Mohl se na svou partu ve všem spolehnout. Dalo mu hodně práce a trvalo to dlouho, než je dal takhle všechny dohromady. Řevnivost, závist, podezíravost, dokonce i vzájemná nenávist, vládnoucí běžně uvnitř jiných skupin, byly té jeho nynější cizí. Drželi při sobě jako jeden muž. Přitom byli tak rozdílní!
Enrique. Než se dal ke garimpeiros, měl velmi zvláštní zaměstnání. Byl Bronzovým králem na slavné pláži Copacabana v Riu. Znali ho i pod řadou dalších, často i méně slušných jmen. Plážový oběžník, Natěrač, Ohmatávač nudistek. Popravdě řečeno, úplné nudistky to nebyly. To prudérní brazilské zákonodárství nedovolovalo. Jen tak z devětadevadesáti a půl procenta. Jejich počestnost zachraňovalo pár provázků a tři miniaturní kousky látky ovázané kolem do bronzova opálených těl. Enrique pocházel z velmi chudé rodiny, otce mu zabili při pouliční přestřelce gangů ve favele, když mu ještě nebylo ani patnáct. Matka neměla na to, aby ho spolu s dalšími pěti mladšími sourozenci uživila. Začal si vydělávat sám, a to všelijak. Nu čas byl i členem nějakého gangu. Tak prožil čtyři roky. Byl přesně tím, čemu se v Riu de Janeiro říká carioka. Protloukal se, jak se dalo, když přišel k penězům, užíval si. Když je neměl, hladověl. Poctivé práci se vyhýbal jak čert kříži. Kdoví jestli by vůbec nějakou sehnal. Jednou tak bloumal po Copacabaně a mlsně pozoroval tu přehlídku těl mulatek, černošek a do hněda opálených bělošek provokujících muže nádhernými tvary. Všiml si, jak opalující se dívky žebroní u svých sousedek, aby jim natřely záda. Hlavou mu bleskl nápad. Měl mimořádně zručné a jemné ruce, které ovládal lépe než mnohý masér. Zde se nabízela příležitost, jak toho využít. Nabízel zvláštní službu - natíral jemnými krémy a olejíčky těla opalujících se dívek a mladých žen. Na požádání podal i nápoj z přenosného chladicího kontejneru, který nosil na zádech. Atmosféra pláží v Riu de Janeiro rychle probouzí horkou krev. Botafogo, Flamengo, Copacabana a Ipanema, snad nejhonosnější ze všech. V rytmu samby se vlní hejna opojných žen v pestrobarevných tangách z tenkých tkaniček, jako vystřižených z reklamních fotografií cestovních kanceláří. Vypadají, jako by chtěly věnovat celý život jen péči o své tělo, o to, aby bylo co nejopálenější a nejpřitažlivější ze všech. Říkají jim garotas a jsou to ty nejerotičtější ženy, jaké kdy Enrique poznal. Pro většinu okounějících mužů nedostižný sen. Ne pro Enriquea. Osahával ta žádoucí těla celých sedm let všude tam, kam ruka slušného muže nesmí na veřejnosti zabloudit. A ještě dostal dobře zaplaceno. Bavil své zákaznice veselými historkami a vtipy, jako by to, že jim zajíždí rukou pod titěrné kousky látky, bylo tou nejpřirozenější věcí. Když to někdy překročila všechny meze a trochu stydlivější dívka ho důrazně napomenula, jen se nevinně usmíval. Odpustila. „Mám holky rád, ale peníze mám radši," svěřil se Regovi. „Proto jsem toho nakonec nechal. Výdělek nebyl špatný, to rozhodně ne, ale já chtěl pořád víc. Tak jsem se dal ke garimpeiros. Najdu nádherný drahokam, za pár vteřin se stanu milionářem, říkal jsem si. Pak si ty nejkrásnější holky koupím a budu s nimi od večera do rána a od rána do večera. Teď teprve vidím, jaký jsem to byl pitomec! Hniju tu v džungli a kámen, který by stál opravdu zato, jsem ještě neviděl. Kde je krásným holkám konec?"
Numez. Starší, divočinou ošlehaný muž, o dvacet let starší než Enrique. Táhlo mu na šedesátku. Původně byl sběračem kaučuku na dolní Catrimani. Byl sice svým vlastním pánem a získaný kaučuk prodával ve vlastní režii říčním překupníkům, ale peněz se nemohl nikdy dopočítat. Žil z ruky do úst, stále v bídě. Pak mu zemřelo dítě a krátce potom i žena. Zůstal sám. Tehdy se rozhodl, že začne znovu a jinak. Za pár babek prodal svou chatrč a nechal se najmout jako průvodce lovců brouků. Lovci orchidejí nemají v Amazonii dobrou pověst. Garimpeiros a zlatokopové ji mají ještě mnohem horší. Ale nic se nevyrovná hrůze, jaká předchází lovce brouků. Jedinými tvory, k nimž se chovají něžně, jsou jejich šestinohé poklady. Napřed je sice usmrtí, ale opatrně a s citem. V miniaturních plynových komorách, které nosí pořád s sebou. Brouk pohne párkrát malátně tykadly, hrábne znaveně nohou a usne navěky. Jako by pacient dostal před operací příliš silnou narkózu. Nesmí přitom pocítit sebemenší bolest nebo stres. Ne proto, že by byli lovci tak útlocitní, mohl by se však ve smrtelném zápase neodstranitelně potřísnit vylučovanými žaludečními šťávami, užívanými některými druhy k obraně. Také by mu v předsmrtné křeči mohly nohy ztuhnout tak, že by je později nikdo nedokázal úhledně srovnat. Po určité době jej z lahve naplněné éterem vyjmou a jemně uloží do plechových krabic s pilinami, napuštěnými chemikálií proti plísním. K ostatním živým tvorům se lovci brouků již tak něžně nechovají. Toulají se pralesem nejčastěji jen ve dvou či nanejvýš ve třech, ale jsou známy

případy, že ze zálohy a bez varování zlikvidují osadu indiánů, jejichž jediným přečinem je, že si postavili vesnici poblíž bohaté lokality, na niž se lovci brouků pravidelně každoročně vracejí. Kolik svých konkurentů již zastřelili a sebrali jim jejich úlovky, když je nečekaně překvapili na lokalitě, kterou považovali za své trvalé výsadní vlastnictví!

Když se Numez upsal těm dvěma, netušil, do čeho jde. Napřed mu zamávali před očima nějakými obrázky a ptali se, zda ví, na kterých místech v pralese se takoví velcí brouci nejlépe sbírají. Bez váhání prohlásil, že ano. Vždyť brouci tu jsou na každém kroku, smál se pod vousy, lehce přijde k penězům. K penězům nepřišel, zato málem o život. Vodil lovce po pralese několik dní, ale spokojeni nebyli. Ne, že by nějaké brouky nenašli, měli však zcela konkrétní požadavky. Stále dokola mu opakovali jména, která neznal. Pak mu znovu ukázali ty obrázky. Už věděl, že ten obrovský brouk, po němž nejvíc pásli, se jmenuje titan. Tohle že je jméno pro brouka? Dlaněmi daleko od sebe naznačovali velikost. Kdyby nešlo do tuhého, zasmál se. Nevěřil, že tak obrovský brouk existuje. Žil v pralese dlouho, ale v životě jej neviděl. Nemohl to ovšem přiznat. Jen kýval hlavou, že rozumí. Slíbil těm dvěma, že je k žádaným broučím obrům dovede. Šel pralesem nazdařbůh, oni za ním. Jestli tu někde jsou, jestli opravdu existují, jak ti dva tvrdí, dřív nebo později na ně přece musí narazit! Nenarazili. Přestali mu věřit. Dali mu ultimátum. Jestli do tří dnů ty brouky nenajde, zastřelí ho. Zatím jim jen zbůhdarma ujídá zásoby. Pochopil, že to myslí vážně. A věděl, že by se musel stát zázrak, aby ty brouky, které v životě neviděl, zrovna teď našel. Poslední noc před uplynutím lhůty byla temná. Obloha zatažená, prales plný nočních zvuků. Žáby mnoha druhů se předháněly, kdo na sebe víc upozorní. Ideální zvuková kulisa. Podařilo se mu vyklouznout z hamaky, sebrat pušku i náboje a uprchnout. Bloudil pralesem několik dnů, než došel k větší řece. Tam ho zcela vyčerpaného našli caboclové. Byli tři. Káceli vzácné stromy a dřevo prodávali v obchodní stanici, ležící dva dny cesty dolů po proudu. Nebýt jich, nepřežil by. Zachránili ho, vzali k sobě, ošetřili. Po uzdravení se k nim přidal. Pak kolem plula parta garimpeiros. Vyprávěli úžasné historky o pokladech ležících v zemi a o rychlé cestě k bohatství. Nechal se zlákat stejně jako jeho tři noví přátelé. Život věčného tuláka džunglí se mu zalíbil. Propadl horečce lovce drahokamů, lovce naděje, neustále před ním prchající zeleným příšeřím amazonské džungle. A toho prokletého brouka titána dosud nespatřil.

Benito. Přišel do Regovy party poslední a získával tu jako garimpeiro své první zkušenosti, i když mu již bylo dávno třicet pryč. Byl však mimořádně snaživý a schopný a brzy se ostatním vyrovnal. O sobě zásadně nemluvil a jeho druhové se mohli o jeho minulosti jen dohadovat. Pocházel z velkého města na jihu, snad z Ria de Janeiro nebo Sao Paula, předtím, než se stal garimpeirem, vedl nějaké práce na stavbě pralesní dálnice z Manausu do Boa Visty. Tak to aspoň řekl Regovi při prvním setkání. Na garimpeira byl až přehnaně zásadový a přísně dbal na to, aby takoví byli i ostatní. Od nikoho nic nechtěl, sám však také nic nikomu nedaroval. Svá práva dokázal obhájit nesmlouvavě a tvrdě. Nesnášel jakýkoli podraz nebo pokus o něj, třeba i v maličkostech nebo z legrace. Tomuhle žertování nerozuměl. Hned vzplanul. V takových chvílích byl vznětlivý a impulzivní. Tys musel být advokátem nebo ještě lépe soudcem, smáli se mu často. Benito se obvykle jen ušklíbl, ale mlčel. Rega napadlo, že to tak nějak podobně mohlo opravdu být. Třeba se dostal do nějakého maléru, ani to nemuselo být jeho vinou. Nebo ho z něčeho nespravedlivě obvinili. Útěk před nezaslouženým trestem mohl být důvodem, proč potřeboval rychle zmizet. V pralese ho nikdo hledat nebude. A kdyby i hledal, nenajde. Čím déle ho Reg znal, tím víc zjišťoval, že jde o vysoce vzdělaného muže s velkými možnostmi uplatnění, hledajícího v džungli jen dočasné útočiště. Jednou na to zavedl řeč, ale Benito ho rázně, byť slušně odbyl. Víckrát to už Reg nezkoušel. Respektoval jeho tajemství i soukromí stejně jako všichni ostatní. Když oslavovali nález krásného kamene a všichni už měli pořádně vypito, Benito se podřekl sám. Býval důstojníkem u policie. Jednou zastřelil lupiče. V sebeobraně. U soudu uvěřili křivému svědectví, podle něhož byl delikvent na útěku. Musel od policie odejít. Nemohl sehnat místo. A krátce nato ho zradila žena.

Elias. Také mu už bylo hodně přes padesát, stejně jako Numezovi. Na rozdíl od ošlehaného sertanisty však působil dojmem nejistého nováčka. Nebyla to pravda, on měl hodně za sebou. V pralese se výborně vyznal a v poslední době byl snad

v hledání drahých kamenů z celé party nejúspěšnější. Mezi ostatními ho však nebylo skoro vidět. Byl nevýbojný, tichý, téměř zakřiknutý. Před Regovou partou prošel již mnoha jinými a tvrdil, že v té současné se cítí nejlépe ze všech. Ke všem byl ochotný a pořád se usmíval. Večer u táboráku rozvázal. Dokázal úžasně zajímavě vyprávět. Ne že by toho prožil víc než ostatní, uměl však hovořit tak, že všechny upoutal. Právě od něho se dověděli nejvíce legend a strašidelných příhod, týkajících se blízkého okolí Kurupiry. Znal legendy Waiků, znal i zkazky garimpeiros, vojenských zběhů, lovců kožešin i džunglí ošlehaných sertanistů. Prý je tam spousta drahokamů, ale za každým stromem tam číhá deset smrtelných nebezpečí najednou. A ne obyčejná. Strašidla, která jinde nejsou. Elias vyprávěl o svém setkání s lovcem kožešin, který do těch míst kdysi zabloudil. Ten našel u pramenů Catrimani nedaleko stěny Kurupiry podivný tábor. Tři primitivní sruby zarůstající džunglí. Původní naděje, že zde najde dočasný útulek a doplní zásoby, lovce rychle opustily. Žádní obyvatelé by okolí svých příbytků nenechali takhle zpustnout. Ti, kteří tu žili, museli už dávno odejít. Napovídalo tomu i to, že dveře všech tří srubů byly zavřené. Přesto do jedněch strčil. Se skřípotem se pomalu otevíraly. Vstoupil dovnitř. Když si jeho oči trochu zvykly na šero, zdálo se mu, že na palandě na obou lůžkách nad sebou něco leží. Podíval se pozorněji a strnul hrůzou. Zíral se zatajeným dechem na dvě lidské kostry jen místy potažené zbytky kůže. Čtyři prázdné oční důlky hleděly nepřátelsky na vetřelce. Ještě strašidelněji působily vlasy, které se z větší části na lebkách udržely a tvořily nyní kolem nich děsivou svatozář. Vyběhl ven. Ve zbývajících dvou srubech tentýž pohled. Na každé palandě po dvou kostrách. Těch šest mužů muselo zemřít ve spánku, nikde nebyly stopy zápasu, boje, pokusu o obranu. Kostry ležely ve zcela klidné pozici. A vše nasvědčovalo tomu, že nešťastníci zemřeli najednou, v jediném okamžiku. Když se lovec poněkud vzpamatoval ze šoku, prohlédl Tábor mrtvých, jak tomuto místu začal říkat, podrobněji. Všechno tu bylo na svém místě. Zbraně, zbytky zásob, zřejmě již dávno zkažené, běžná výstroj. Zdálo se, že nic neschází. Kdo však byli oni muži? Z toho, co našel ve srubech, se to nedalo zjistit. Pokud nebyli okradeni, nemohli to být ani garimpeiros, ani zlatokopové, ani lovci kožešin. Prostě nic z toho, co se zděšenému lovci honilo hlavou. Kdyby je někdo postupně zabil ve spánku uvnitř srubu, třeba po podání nějakého uspávacího prostředku, a pak okradl, nenechal by tu pušky, dýky a další vybavení, tak cenné v nepřístupném pralese. A proč by je jinak zabíjel? Z pomsty? A všech šest? Vystrašený lovec nechal v Táboře mrtvých vše na svém místě a prchal odtud, jak nejrychleji mohl. Elias měl podobných historek v zásobě několik. A dokázal jimi dokonce vzbudit i odpor proti Regově návrhu, aby právě pod Kurupirou zkusili své štěstí, když se tam nádherné kameny údajně válejí na každém kroku. „To je jen ďábelská nástraha, léčka, jak bohatstvíchtivého blázna připravit o život," tvrdil. „Ne nadarmo mají Waikové, pověstní zabijáci, z toho místa takovou hrůzu!" Garimpeiros bývají pověrčiví a Reg jim to neměl za zlé. Dobře, vždyť pěkné drahokamy jsou i jinde!
Estevan. Byl dlouhé roky příslušníkem speciálních jednotek brazilské armády pro boj v pralese. Užil si svoje. Dvakrát byl uštknut jedovatým hadem a několik dnů se potácel na pokraji smrti. Zle ho potrhal jaguár a hluboké jizvy na prsou a bocích svědčily o tom, že to nebyla žádná legrace. Navíc se do ran dostala infekce a hrozila rychlá otrava krve. Jindy ho zasáhly střely banditů, jejichž skupina přepadávala samoty osadníků i indiánské vesnice na Demini a Catrimani. I když to vypadalo velmi špatně, přežil i to. Pak mu však následkem vleklých finančních problémů a hospodářské krize v zemi několikrát za sebou nevyplatili žold a Estevan se nakonec naštval. Nebral už jejich sliby vážně a jednoho dne dezertoval. Prales se nad ním zavřel. Zmizel v něm dokonaleji než perla v oceánu. Na úhradu nevyplacené mzdy si vzal své zbraně i vojenskou výstroj. Nikdo se po něm nepokoušel pátrat. Věděli, že by to bylo marné. Odepsali ho. Estevan se pak přidal k první partě garimpeiros, na kterou narazil, a žil s nimi několik let. Sám o nich později vyprávěl, že to byla dokonalá četa hrdlořezů. Přežil mezi nimi jen díky svému tvrdému armádnímu tréninku. Přiznal, že když mu šlo o život, nerozpakoval se tři z nich poslat na věčnost. Získal tím u ostatních respekt. Když se ti dobří hoši téměř všichni mezi sebou vybili, opustil je a žil chvíli v pralese na vlastní pěst. Tvrdil o sobě, že má devět životů, a zatím spotřeboval tak pět, nanejvýš šest. Nejméně tři mu ještě zbývají. Choval se podle toho a nebál se ani indiánského ďábla. Reg věděl, že může Estevanovi věřit tak jako sobě.
Fausto. Začínal jako lovec želv na Riu Branců. V Brazílii žijí tři druhy želv, které jsou komerčně zajímavé, Fausto se však nejvíce zaměřil na ty největší - tartarugy. Česky se jim říká tereky velké a jsou to největší sladkovodní želvy světa. Dosahují hmotnosti až osmdesát kilogramů, jejich

hnědozelené ploché krunýře jsou téměř kruhové a jejich vejce by se dala lehce splést s pingpongovými míčky. Podobně jako mořské želvy i samice tartarug vyhledávají každoročně ke kladení vajec stejné písčiny a vracejí se na stejná místa, rok co rok. Nikdo neví, kam po snůšce zmizí, ale za rok jsou tu znovu. I když jsou zákonem chráněny, domorodci na těchto místech příchod želv netrpělivě očekávají a hnízda okamžitě vybírají, neboť vejce tartarug jsou vyhlášenou lahůdkou. Jejich ochrana zůstává na papíře, kdo z těch pár strážců IBDF, organizace pověřené ochranou a kontrolou komerčního využívání amazonské fauny, by se trmácel bůhví kam proti proudu Ria Branca na jednu ze čtyř proslulých želvích pláží? Fausto však s touto delikatesou obchodoval a vozil ji na své lodi do Manausu. A nejen vejce. Lovil i dospělé želvy, neboť jejich maso bylo labužníky mimořádně ceněno a dobře placeno. Za tartarugu dostal v průměru patnáct set cruzeiros (v přepočtu podle tehdejšího kurzu asi sto dolarů), za capitari, kapitálního samce, i dvojnásobek. Vždy prodal vše, co přivezl. Překupníci v Manausu to pak posílali dál, hlavně do zmlsané Evropy, Hongkongu a jihovýchodní Asie. Několik let tak Fausto lovil obrovské želvy, vybíral jejich vejce a obchodoval. Postupně bohatl. V městečku Boiasu na řece Rio Branco si postavil nový dům, oženil se s krásnou mladou ženou, kterou mu všichni záviděli, a najal si několik indiánů, kteří pro něho začali pracovat. Nyní nesbíral vejce jen na jedné pláži jako dřív, ale jeho lidé je vybírali na všech čtyřech místech, ležících na březích Ria Branca. Vypátral i to, kde žijí dospělé želvy v období mimo snůšku, a vymyslel úspěšnou strategii jejich lovu. Bylo víc želv i vajec. Sám teď lovil jen zřídka, převážně se zabýval obchodem. Měl pro něj talent, a tak se zdálo, že se jeho další velké plány začnou brzy uskutečňovat. Vůbec mu nepřipadalo, že dělá něco špatného. Konec konců, se želvami i jejich vejci obchodoval dávno předtím, než byla vyhlášena jejich ochrana. Viděl na vlastní oči, kolik želvích vajec vyberou ze zahrabaných hnízd draví ptáci karančo ještě dřív, než se k nim sám dostane. Proč by nemohl dělat totéž, co od pradávna provádějí s vejci i čerstvě vylíhlými mláďaty tihle dravci, čápi, velké ryby i kajmani? Věděl, že motorové čluny strážců patrolují před Manausem, ale věděl také, že kontroloři jsou tak pohodlní, že hlídkují a provádějí své fiscalisa-Nano jen ve dne. Vypracoval neselhávající taktiku. Nebylo nic jednoduššího. Přes den se se svou lodí ukryl v závětří některého z tisíců ostrovů souostroví Anavilhanas, neobydlených a pokrytých džunglí. Je to neskutečný labyrint džungle a vody, kde nachází bezpečné útočiště mnoho zločinců i uprchlých trestanců. Souostroví leží na Riu Negru nad Manausem. Začíná asi padesát kilometrů nad ním a táhne se do délky zhruba dvou set kilometrů. Řeka jev těch místech široká dvacet kilometru. Tam se dá ukrýt všechno. V noci pak pokračoval v plavbě a své zboží na předem domluvené schůzce bezpečně prodal. Jednou v noci, krátce po vyplutí na volnou řeku, však zpozoroval, že se k jeho lodi blíží rychlý člun. Hlídka změnila svůj zavedený režim! Patroluje v noci! Blesklo mu poděšeně hlavou. Člun se rychle přibližoval k Faustově lodi a jeho posádka mu megafonem přikázala, aby zastavil. Fausto věděl, že takový počet želv a množství jejich vajec na palubě by pro něho znamenalo zkázu. Na svržení nákladu do řeky již nezbýval čas. Rozhodl se vsadit všechno na jednu kartu: Hlídce ujet a znovu zmizet mezi ostrovy Anavilhanas. Obrátil loď, pustil motor na plné obrátky a prchal. Spásný úkryt byl však příliš odvážný...Rychlý hlídkový člun se neustále blížil. Když Fausto neuposlechl ani další výzvy zastavení, začala posádka člunu střílet. Fausto palbu opětoval. Náhle se z temnoty vynořily další čluny a začaly Faustovu loď obkličovat. Pálil jako zběsilý, snažil se je zahnat. Pochopil, že jde o všechno. Několikrát se z člunů ozval výkřik, Fausto věděl, že zasáhl. Nedbal na nic, dál se probíjel k prvním ostrovům spásného souostroví. Nedojel tam. Došla mu munice. Čluny se přiblížily a Fausto se stal lehkou kořistí. V poutech ho odvezli do Manausu na policejní stanici. Teprve tam pochopil, že nešlo o akci strážců IBDF, ale o policejní zátah, připravený proti někomu úplně jinému. Lítal v tom až po uši. Jeho střely těžce zranily tři policisty, několik dalších lehce. Byl obviněn z ozbrojeného útoku na muže zákona s několika následujícími těžkými újmami na zdraví. Samozřejmě mu byl zabaven celý náklad i s lodí vyměřena nebývalé vysoká finanční pokuta. U soudu dostal sedm let. Za pokus o útěk mu další dva přidali. Přišel o všechno, žena ho opustila, jeho pověst byla zničena..;. Když po čtyřicítce vyšel z vězení, začínal jako žebrák. Rozhodl se, že zmizí v lese, kde ho nikdo nezná, a že zbohatne jinak. Původně chtěl jít za zlatem, skončil jako garimpeiro. Zbohatnout se mu nepodařilo, ale život v pralese ho obrátil. Byl zamlklý, příliš toho nenamluvil, ale cítil se v Regově partě spokojený, o něčem jiném netoužil. Když však hrábl do strun své kytary, kterou neustále vláčel sebou, stal se úplně jiným člověkem. Znal mnoho zálesáckých písní,

a dokonce je sám skládal. U táboráku to byl on, komu patřilo hlavní slovo. Začal hrát a ostatní se jeden po druhém přidávali. V těch chvílích se ocitali v jiném světě, ve světě nenaplněné touhy, ztracených příležitostí, zrazené lásky i situací, kdy obětovat život za přítele nebylo frází. Slova jeho písní byla prostá, ale působivá. Všem se zaryla do duše, všichni si je hned zapamatovali. Nápěv byl obvykle táhlý, tklivý. Fausto je však prokládal vždy něčím rázným a optimistickým, nebo dokonce humorným, co dokonale smazalo zádumčivou náladu.
Pablo. Bylo mu asi pětatřicet. Nejopatrnější z celé party, většina ho považovala tak trochu za zbabělce. Nebyla to však pravda. Jen se nerad vystavoval zbytečnému riziku. Když šlo do tuhého, projevil stejnou odvahu jako ostatní. Byl ze všech nejvíc poután k civilizaci a nezastíral, že jakmile bude mít tolik kamenů, aby mu jejich prodej zajistil několik let bezstarostného života v Riu de Janeiro, otočí se k sertau zády. Zatím však k tomu měl daleko. Nezdálo se, že se jeho sen tak hned splní.
Felipo nejmladší z party, naivní idealista, zběhlý student přírodních věd z Lisabonu. Regovi tak trochu připomínal jeho samotného v prvních letech v džungli. Romantik, okouzlený pralesem i krásou, kterou v něm objevoval na každém kroku. Drahé kameny mu učarovaly. Ne pro jejich cenu, pro jejich nádheru. Dlouho si je prohlížel proti světlu, obracel v dlani a radoval se nad světelnými odlesky, kterými se mu odměňovaly. Představoval si, jak ještě víc zkrásní, až je kdesi v Riu de Janeiro, či dokonce v Antverpách vybrousí, a litoval, že je v jejich konečné nádheře nikdy neuvidí.
Juan měl stejně jako Pablo v úmyslu vrátit se do civilizace, jakmile získá slušný majetek. Jeho pohnutky však byly zcela odlišné. Nechtěl zpět proto, aby si za získané peníze užíval. Čekala na něho manželka a dvě děti, kterým chtěl zajistit slušné živobytí. Byl v pralese už třetím rokem a od svých blízkých neměl žádné zprávy. Proto ho to táhlo domů čím dál silněji.
Sambo je obr, pravý černý Herkules s vypěstovanými svaly. Sambo nebylo zřejmě jeho původní jméno, ale vžitá přezdívka, s níž již do party přišel. Vždy usměvavý, dobře naložený, ochotný přiložit ruku k dílu. Čistokrevný černoch, žádný míšenec. Jeho obrovská síla byla již mnohokrát partě k užitku. Nikdy ji však proti nikomu z nich nezneužil. Byl až úzkostlivě ohleduplný. Reg si byl téměř jist, že neumí číst ani psát, ale nikdy by mu nedal najevo, že to ví. Sambo působil dlouho jako přístavní dělník v Manausu, pak ho to ale omrzelo a rozhodl se hledat štěstí jinde. Hodně slyšel o rychlém zbohatnutí, které mnohým garimpeiros přinesl nález krásného kamene, a tak se rozhodl, že to zkusí také. Reg ho měl rád již dávno předtím, než mu Sambo zachránil život, dokonce s nasazením života vlastního. Vrhl se za ním do zrádné bažiny, do níž se Reg nenávratně propadal. Napřed uvázal ke kmeni nejbližšího stromu pevnou liánu, jejíž druhý konec si obtočil kolem pasu. Pak se po břiše plazil za Regem. Podařilo se mu přitáhnout si ho za ruku k sobě, i když se sám již začal propadat. Reg byl po marném boji s bažinou na pokraji zhroucení, ale snažil se zmobilizovat poslední síly. Vylezl Sambovi na záda a pevně se ho chytil. Šlo to pomalu, posledních pár metrů zmizeli v bažině oba, ale Sambo, jemuž Reg visel na zádech jako balvan, se přece jen pomocí liány dokázal přitáhnout ke spásnému břehu. Reg mu to nikdy nezapomněl. Litoval jen, že neměl nikdy příležitost mu jeho službu oplatit.
Život každého z jeho deseti druhů by vydal na samostatný román, ale Reg sám z nich znal jen krátké útržky několika málo kapitol. Jedno však věděl jistě a neustále to v deníku opakoval. Byla to ta nejlepší parta, se kterou kdy pracoval a kterou kdy vedl.

Lasička

Byl to nezvykle úspěšný rok. U jednoho z malých přítoků Tootototobi objevili bohatou lokalitu diamantů. Těžili tam už několik měsíců, ale zdála se nevyčerpatelná. Drahé kameny se rychle kupily. Přesto se čtyři z nich rozhodli k návratu do civilizace. Juan toužil být co nejdříve u své rodiny. Teď, když se mu konečně splnil jeho dávný sen a on zbohatl, nechtěl to už odkládat. Byl přesvědčen, že má dost. Víc, než se kdy odvážil doufat. Elias a Numez začínali mít problémy se zdravím, cítili se již na tvrdý život v sertau staří a chtěli strávit zbytek života pokojněji. Pablo prohlásil, že si chce užívat civilizace, pohodlí, rozkoše. Raději se spokojím s tím, co mám, a na čas si budu žít jako pán, pít to nejlepší, co se dá koupit, a prohánět nejhezčí holky v Riu de Janeiro než mít třikrát tolik, ale být bradou vzhůru. To byla zásada, ze které nehodlal slevit. Reg se rozhodl, že za těchto okolností se vydá do Manausu s nimi. Vzhledem k možnosti přepadení by pro partu nebylo moudré nechávat si dlouho

u sebe takovou zásobu drahých kamenů, jakou se jim tentokrát podařilo nashromáždit. Cesta dolů po Demini až k Barcelos bude v pěti mnohem bezpečnější. Zbývajících šest mu svěřilo své kameny bez nejmenší obavy. Věděli, že je v Manausu u svého překupníka dokáže výhodně prodat. Znali ho a věřili mu. Budou zatím pracovat dál a Reg dostane z kamenů, které v době jeho nepřítomnosti vytěží, průměrný podíl. To bylo vžité pravidlo. I on jim věřil. Tahle skupina garimpeiros byla spolehlivá a Reg si jen přál, aby vydržela pohromadě co nejdéle. U posledního společného táboráku zahrál Fausto na kytaru píseň na rozloučenou, kterou sám složil, následujícího dne ráno přišla Regova parta snů o čtyři ze svých jedenácti členů. V Manausu se Reg rozloučil s těmi, kteří se vraceli. Ještě předtím jim však pomohl u Ernesta prodat co nejvýhodněji jejich kameny. Pro méně zkušené garimpei nebylo jednoduché prodat beze ztráty - všude číhali podvodníci toužící po bezpracném zisku. Kdo se nevyznal, tratil. A někdy velmi významně. Reg vyřídil vše potřebné, uložil utržené cruzeiros na konta svých druhů a užíval pár dní zaslouženého odpočinku. Ubytoval se ve výškovém hotelu Amazonas, nejlepším ve městě. Vybral si luxusní kruhové apartmá číslo 1000 v nejvyšším patře, ze tří čtvrtin zasklené velkými okny. Shlížel shora na město hluboko pod sebou. Malá auta se sunula kupředu úzkými uličkami, oživovanými pestrobarevnými postavičkami mužů i žen a křiklavými štíty malých obchůdků. Časté houkání motorových vozidel dolehlo k němu jen jako nesmělé bzučení vzdáleného čmeláka. Bylo nepředstavitelně krásné lenošit, nedělat nic, povalovat se na široké posteli, které se nikoli neprávem říká letiště, číst noviny a časopisy, prohánět holky. Připadal si, jako by se po letech pobytu ve vesmíru opět vrátil na svou domovskou planetu. Vychutnával si to, ale věděl, že by tímto způsobem dlouho žít nedokázal. Byl stvořen pro divočinu. Na parapet začaly dopadat kapky deště. Zprvu jednotlivě, zakrátko se však změnily v nepřetržitý prudký proud. Průtrž mračen. Podíval se na hodinky. Byly dvě. V téhle roční době by se podle toho deště daly řídit hodinky. Za čtvrt hodiny přestane. Přestal a vyšlo slunce.
Zazvonil telefon. Z recepce hlásili, že má návštěvu. Mají ji poslat nahoru?
Kdo ho tu k čertu může hledat? Mozek mu bleskově přehrál vzpomínky na to, co v posledních dnech dělal. Nic ho nenapadlo.
„Kdo to je?"
„Nějaký mladík. Pěkně promoklý."
„Odkud?"
„Prý ze Sao Paula." : „Cože? To musí být omyl."
„Dám vám ho k telefonu. Dohodněte se s ním sám." , „Prosím." .. Chvilku bylo dole slyšet hlasy, jak se tam dohadují. Pak se ozval:
„Pan Riggs? Jsem Marcel Detour. Odkázal mě na vás pan Ernesto Correa. Můžu nahoru?"
Asi bude chtít nějaké diamanty. Nebo jiné drahé kameny. Ale všechno už prodal. Nic mu nezbylo. Nebo chce navázat kontakt do budoucna? Proč ho ale Ernesto posílá za ním, vždyť by to pro něho byla konkurence! Ostatně, hned uvidí, co chce.
„Dobře. Pojďte nahoru."
Na chodbě se ozval sotva slyšitelný zvuk otvírajících se dveří výtahu. Žádné kroky. Musel se plížit tiše jako kočka. Pak zaklepání na dveře.
„Dále."
Vstoupil docela pohledný, snad trochu zženštile vyhlížející mládenec, celý promoklý. Regovi se zdál dost vyplašený. Usmál se na něj, aby ho povzbudil:
„Tak co vás ke mně přivádí?"
Mladík se na Rega dlouze zadíval, strhl čepici, pod níž se objevily krátce střižené plavé vlasy, a pohlédl mu přímo do očí:
„Dobrý den, pane Riggsi. Nejsem Marcel Detour ze Sao Paula. Jsem Christine Plavonilová z Paříže."
Reg zalapal po dechu. Před ním stála asi pětadvacetiletá, velmi hezká dívka s energickým pohledem a nesmírně zajímavým, trochu pohublým obličejem. Špinavě slámové vlasy sestřižené na mikádo a sčesané ledabyle na obě strany s pěšinkou uprostřed se po stranách dotýkaly vnějšího konce obočí a odhalovaly čelo v obráceném V, což činilo její obličej ještě protáhlejším. Nejpůsobivější byly její oči. Přes energii, kterou vyzařovaly, v nich byla skryta i podivná plachost, snad dokonce strach, a zoufalé odhodlání. Jako by čekala ránu, které je odhodlána se všemi silami bránit. Osud ji zřejmě moc

nešetřil. Na sobě měla lehkou červenou větrovku, nyní již rozepnutou, pokrytou ještě kapkami nedávného deště. Pod ní vykukovalo těsné černé tílko vypnuté průbojnými prsy. Ramena až dětsky útlá. Na štíhlých nohou úzké plátěné kalhoty a bílé adidasky s červenými pásky. Rozhodně nereprezentovala poslední pařížskou módu. Spíše vypadala, jako by se do hotelu zaběhla schovat, když ji při joggingu překvapil déšť.
..Omlouvám se, že jsem vás přepadla. Odkázal mě na vás váš přítel pan Ernesto Correa."
Ač Francouzka, mluvila anglicky velmi dobře. Skoro lépe než Reg, který posledních deset let mluvil jen portugalsky, a ačkoli se to zdálo téměř neuvěřitelné, měl již občas v angličtině potíže s výběrem vhodného výrazu. Snaha co nejvíce pomalit toto zapomínání byla hlavním důvodem, proč v psaní svého deníku pokračoval stále anglicky. ..Co pro vás mohu udělat, slečno?"
..Nechci vás zdržovat, přejdu hned k věci. Prosím vás, hrozně moc vás prosím. Vezmete mě s sebou, až se budete vracet zpět mezi své kamarády do džungle. Strašně mi na tom záleží!"
Vyrazila mu dech. Tak bláznivé přání od ní nečekal. Bral je však zatím napůl jako žert.
„Vy jste se rozhodla začít s hledáním drahých kamenů? Chcete si najít diamanty do prstýnků, náušnic a náhrdelníků? Bude vás to pak víc těšit je nosit, když je nasbíráte sama?"
„Prosím, nedělejte si ze mne legraci. Myslím to smrtelně vážně. Záleží na tom můj další osud. Jsem úplně na dně."
Podívala se na něho tak prosebně a zoufale, že najednou nevěděl, jak jí odpovědět. Je samozřejmé, že ji s sebou vzít nemůže. Nepřežila by to. Ale musí ji odmítnout nějak jemně, ohleduplně. A to chce čas.
„Prosím, posaďte se," ukázal na pohovku v rohu. „A tu větrovku vám pověsím, aby uschla."
Ňadra měla výstavní. Málem se jich dotkl, když jí pomáhal svléknout větrovku. Vzrušovala ho i její dětsky drobná ramena. Holka říká, že je na dně. Potřebuje peníze. Vyspím se s ní, zaplatím jí královsky a budeme spokojeni oba, napadlo ho ne zrovna ušlechtile. Začala ho neodolatelně přitahovat. Jistě jeho myšlenky vycítila. Nemusela na to mít nijak zvláštní intuici. Sklopila oči, jakoby bezděky se pootočila a přejela mu ňadry po paži. Pak na něho upřela prosebné oči: ..Udělám všechno. Jen mě, prosím, vezměte s sebou!"
„Posaďte se."
Poslušně si sedla. Posadil se na židli naproti ní.
„Nevíte, slečno, oč mě prosíte. V džungli mezi garimpeiros byste dlouho nepřežila. A když neumíte drahokamy hledat, ani byste pravděpodobně nic, co by stálo za to, nenašla. Je to zatraceně tvrdá práce, nebezpečná. Jen byste si zničila zdraví. Jste jemná, taková zvláštní, velmi přitažlivá, vzrušující. Bylo by vás škoda. Jestli vám jde o drahokamy, nepřišla jste zrovna v pravou chvíli. Před pár dny jsem Ernestovi všechny prodal. Neřekl vám to? Ale mohu vám dát peníze, abyste se dostala z nejhoršího. A pokud opravdu trváte na těch kamenech, nějaké vám seženu."
Smutně se usmála:
„Vy mě pořád nechápete. Jsem ráda, že se vám líbím. Snad to tím bude snazší. Vy se mi také líbíte, ale na mně nezáleží. Já tu nerozhoduji. Já v tom pralese musím zmizet. Aspoň na rok, možná by stačilo na půl. Ten lump na mne musí zapomenout. A pak také musím svému nakladateli hodit na stůl nějaký bestseller, pokud se budu chtít dál živit jako spisovatelka. Původně to mělo být něco o brazilských Eskadrách smrti. Neotřelá a původní knížka. Objednal si ji u mne a vyplatil vysokou zálohu. Já tu zálohu utratila, aniž jsem napsala jedinou řádku. Neprohýřila, utratila ve snaze dát pro něho dohromady jinou knihu. Byla jsem přesvědčena, že to bude bomba. A že tím pomohu i mnoha nešťastným dívkám, které tady nedaleko na jednom ztraceném soukromém ostrově v Riu Negru drží jako sexuální otrokyně."
Zarazila se. Možná že už řekla příliš mnoho.
„Mohu vám důvěřovat? Jde mi opravdu o život."
Reg mlčky přikývl. Ta holka se mu líbila čím dál tím víc.
„Arquipélago de las Anavilhanas. Jistě to souostroví znáte. Začíná asi padesát kilometrů odtud proti proudu a táhne se pak dál ještě asi dvě stě kilometrů. Řeka tam dosahuje šířky až dvacet kilometrů. Ten soukromý ostrov, to je svět sám pro sebe. Není odtamtud úniku. Nedovedete si představit, co se tam děje. Dlouho jsem shromažďovala důkazy, a když jsem to měla všechno pohromadě, poslala jsem

udání brazilské policii. Ale ten lump, říkají mu patron, ji má podplacenou stejně jako všechno kolem. Dostal od ní echo a já měla co dělat, abych včas zmizela."
„Vy jste tam byla jako..."
„Ne ne, to ne. Ne to, co si myslíte. Něco jako členka jejich bezpečnostní služby. Specialistka na zahlazování stop a odvracení nežádoucího zájmu mezinárodní policie. Věděl, že jsem profesionálka. Kromě jiného se tam natáčejí filmy. Hrozné filmy. Všechno je tam opravdové, nic se tam nepředstírá, nic nehraje. Filmy se pak draze prodávají v USA, Evropě, Japonsku. Tam, kde jsou prachy. Na mne si tam však nikdo nedovolil ani sáhnout. Byla jsem pod ochranou patrona. Potřeboval mě. Ale to by bylo dlouhé povídání. Souvisí to s tím, co jsem předtím dělala v Paříži."
„A co jste dělala?"
„Byla jsem policistkou mravnostního oddělení. V hodnosti poručice, dotáhla jsem to dost vysoko. Mí kolegové mi říkali Lasička, prý jsem byla tak pohotová, bystrá a mrštná. Směšné, ne? Vzhledem k tomu, jak jsem skončila..."
Reg jen hvízdl:
„Proč tam už nejste?"
„Vyhodili mě."
„Vyhodili?"
„Ano."
„Něco jste provedla?"
„Ne. Myslím, že jsem byla výborná. Lepší než mí šéfové. A to se neodpouští. Něco pořádně zpackali a hodili to na mne. Pak na mne jeden z nich, později se ukázalo, že byl spolčen se zločinci, nastražil past, a já do ní spadla. Dostala jsem se do rukou bandy, na jejímž usvědčení jsem pracovala. Jejímu vůdci přezdívali Zajíc a já přišla na to, kdo to je. Vinou toho grázla od nás mě však dostal dřív než já jeho. Nedovedete si představit, co ti lotři se mnou prováděli!"
Reg jen nevěřícně kroutil hlavou. "Myslete si, co chcete. O všechno jsem přišla. O práci, o čest i o snoubence."
Zahlédl v jejích očích slzy. Jen na okamžik. Včas je potlačila.
„Díky jednomu dobrému nakladateli jsem se uchytila jako spisovatelka. Té bandě jsem se však pomstila. I když jsem již neměla s vyšetřováním nic společného, šla jsem po Zajícově stopě soukromě. Nakonec jsem je všechny přece jen dostala a usvědčující důkazy anonymně poslala policii. Páchali nejen ty nejhorší mravnostní delikty, ale měli na svědomí i několik vražd. Dostali, co zasloužili. Lasičce se přece jen podařilo prokousnout Zajícovi krční tepnu."
„A souostroví Anavilhanas?"
„To byla zase taková bokovka pro brazilskou policii. Ze staré známosti. Ale policista z Ria, který mě o to prosil, je již po smrti. Ale o tom nemá cenu mluvit. To teď není důležité. Tak pomůžete mi? A mohu-li vás poprosit, říkejte mi Christine."
Reg zaváhal. Buď je to perfektní lhářka a profesionální svůdnice, nebo opravdu zoufalá dívka, pro niž je posledním stéblem k záchraně. Ale věděl dobře, že jí pomoct nemůže.
..Dobře, Christine. Máte krásné jméno. Hezky zní a ve vašem případě je pro mne dvojnásob milé, že vám tak mohu říkat. Já jsem pro vás zase od nynějška Reg, žádny pan Riggs. Jste moc milá, upřímná a zřejmě nešťastná. Líbíte se mi a opravdu bych vám rád pomohl. Ale to, co po mně žádáte, skutečně není možné. Určitě spolu vymyslíme něco, jak vám pomoct, ale do pralesa vás s sebou vzít nemohu, ani kdybych nakrásně chtěl."
..Prosím vás na kolenou, budu... Ten lump mě nenechá upláchnout s tím, co vím.
Neodpustí mi zradu. Nemůže si dovolit, abych vzbouřila Evropu. Zabije mě. Nebo jeho pohůnci odvlečou zdrogovanou zpět na Anavilhanas a tam mě nechá utýrat k smrti."
"Počkejte, Christine! Určitě vymyslíme, jak vás z toho dostat. Ale do džungle se mnou nemůžete. Hned vám vysvětlím proč. Pomyslete na ty hrozné podmínky, které tam vládnou! Vlhko, zima i vedro, střídající se každý den i noc s ubíjející pravidelností, tropické lijáky, dlouhé dny žízně i hladu, infekce, bodavý hmyz, stromové i vodní pijavice, zákeřné nemoci, které ani lékaři ještě neznají, jedovatí hadi i jedovaté květy, divocí indiáni, kteří mohou kdykoli zaútočit, šelmy i cizí garimpeiros,

kteří nás mohou kdykoli přepadnout, a bude-li jich víc, pobít, aby se zmocnili našich kamenů. A pak je tu ještě jedna věc, pro vás ta nejhorší. V mé skupině je kromě mne ještě šest dalších chlapů, kteří neviděli hezkou bílou ženu mnoho dlouhých měsíců a dobře vědí, že ještě hned tak neuvidí. Nedokázal bych vás před nimi ochránit. Vycházím s nimi dobře, za normálních okolností jsou docela slušní, ale přitažlivá žena v táboře je jako časovaná bomba s velmi krátkým načasováním. Chlap, který si musí dlouho v džungli odříkat, se stane po spatření přitažlivé ženy zvířetem. Doslova. Nevím, co to do nás příroda vložila, ale je to tak. Dělala jste u mravnostní, máte jistě zkušenosti. Věřte mi, Christine! Ti chlapi vás při první příležitosti přepadnou a znásilní. To byste chtěla? A kdybych se vás pokusil chránit, bez rozmyšlení mě zabijí. Možná ve spánku, možná v otevřeném boji. Ale zabijí. Snad přitom dostanu dva tři, ale uvědomte si, že jich je šest. A přivést si vás, s prominutím, jako svou milenku a nedopřát vás ostatním, je také vyloučeno. Ze stejného důvodu. Brzo bych ležel bradou vzhůru a vy byste patřila všem. Tohle nemůže žádná žena vydržet dlouho. Modlila byste se, aby konec přišel co nejdřív. Sertao není pro ženu jako jste vy, Christine."
„Nechtěla bych, abyste zahynul kvůli mně, pane Riggsi. To ne. Nevím však, co si mám počít. Vím, že po mně jdou. Když mě najdou, skončím špatně. Moc špatně."
„Pomůžu vám, Christine. Něco spolu vymyslíme. Nenechám vás nikomu napospas. Ale prosil jsem vás, ať mi říkáte Regu!"
„To nemůžu, pane Riggsi. Vedete skupinu, do níž bych se já ráda dostala. K nadřízeným jsem zvyklá chovat se s úctou."
„Tady nejste u jednotky francouzské policie. Tady jste uprostřed amazonské džungle, ve městě, kterému se říká brána zeleného pekla. Já vám věřím, i když to, co mi tu vykládáte, zní jako špatně vymyšlený román. A víte, proč vám věřím? Protože vás mám od prvního okamžiku rád."
Reg trochu lhal. Líbila se mu ve své bezmoci a bláznivě po ní zatoužil. Je pravda, že mu jí bylo líto. Uvědomoval si však i to, že nebude tak těžké zneužít jejího zoufalství, aby ji dostal. Věděl, že se s ní vyspí hned teď. Ale láska to nebyla. Od okamžiku, kdy ho zradila Wendy, ji nedokázal v sobě vzbudit. Zmocňovaly se ho jen chvilkové záchvaty vášně. Ale Christine mu uvěřila. Její obličej se rozzářil štěstím.
„Opakujte to ještě jednou! Prosím! Prosím. Tohle mi nikdo neřekl už nejméně tři roky."
„Miluji tě, Christine!"
„Ještě!"
„Miluji tě!"
Pomalu ji začal svlékat. Vrhla se na něj a líbala ho jako žíznící na poušti, kterému se podařilo najít pramen vody. Strhl ji na postel. Váleli se po ní jako zběsilí. Hned byl nahoře on, hned zase ona. Každá z jejích adidasek ležela v jiném koutě pokoje. Už dávno jí svlékl tílko a stáhl kalhoty. Teď jí v divokém spěchu strhával prádlo a po kusech odhazoval na podlahu. Smála se štěstím. Svlékala ho stejně náruživě a chtivě. Přesto se opožďovala. Byla již dávno úplně nahá, než se jí to podařilo i u něho. Ani deset jaguárů se nemohlo pářit divočeji než oni dva v luxusním kruhovém apartmá vysoko nad ospalým odpoledním městem v džungli.
Milovali se s přestávkami až do rána. Zůstala ležet vyčerpaná na zádech se zavřenýma očima, s rukama rozhozenýma do stran. Už jí věřil, že tři roky neměla chlapa. To ostatní však ne. Kdoví co všechno měla za sebou! Kdoví proč ji propustili! Kdoví co je vlastně zač! Seděl u ní a prohlížel si ji. Vlasy s krátkým chlapeckým sestřihem, trochu pohublý obličej, štíhlý krk, drobná ramena, výstavní zahrocená ňadra. Vypadala neuvěřitelně něžně. Hned nato se však zrodily pochybnosti. Třeba naletěl. Třeba je to obyčejná děvka, která svádí každého, u koho cítí prachy. Která to umí perfektně nahrát. Ale o peníze mu neřekla. Nic nechtěla. Naopak. Jak byla šťastná, když se s ní miloval! Jak vášnivá! Studoval ji dál. Dlouhá, svůdně tvarovaná stehna. Štíhlá lýtka, malá chodidla s drobnými prsty. Znovu se vrátil k obličeji. Tak spokojený úsměv ve tváři nedokáže vykouzlit žádná podvodnice. Byla skutečně tak bezbranná, odevzdaná, nevinná? Vycítila, že si ji prohlíží, ale oči neotevřela. Dávala mu čas, aby se na ni dosyta vynadíval.
Když posnídali a oblékli se, začal se s ní loučit. Podívala se na něho tázavě:
..Opravdu chceš, abych odešla? Mohu u tebe zůstat."
..Dneska to nejde, čekám důležitou návštěvu," zalhal. „Ale přijď k večeru, vymyslíme, jak ti pomoct."

Ani na okamžik nepochyboval, jak to vymýšlení dopadne. Ta holka potřebuje chlapa, říkal si. Blázní a vymýšlí si proto, že tři roky žádného neměla. Kdo by ji pronásledoval? Kdo by ji chtěl zabít? Jen se dělá zajímavou. Ale dostanu ji z toho. Budu se s ní milovat tak dlouho, dokud nepřijde k rozumu.
Sklonila hlavu, rozloučila se, ale zůstala stát.
..Nemohu odejít. Zabijí mě. Ti banditi na mne určitě někde čekají. Možná že už propátrali hotel, kde jsem se včera ubytovala. To, že jsem u tebe, by nikoho nenapadlo nikdo to neví."
Nevymýšlej si! Musím odejít a ty půjdeš taky. Dám ti peníze. Kolik potřebuješ?
Klekla si před ním a objala mu kolena. Začala vzlykat. ..Prosím, nevyháněj mě. Zachraň mě!"
Zarazil se. Nebyl zvyklý, aby před ním ženy klečely. Snad jí opravdu hrozí nebezpečí a pak ji bude mít na svědomí. Podíval se na ni. Viděl jen temeno hlavy. Kolena mu vlhla jejími slzami.
Tak dobře. Pár dní u mne zůstaň. Z pokoje nevycházej, nikdo nebude vědět, že tu jsi. Pak tě převleču za garimpeira, za svého společníka. Jak se tak na tebe dívám, bude ti to docela slušet. Vlasy máš stejně střiženy nakrátko, nikdo nepozná, že jsi žena. Dovezu tě až do Boa Visty. Tady v Manausu svým pronásledovatelům, pokud vůbec nějací jsou a neobáváš se jich zbytečně, proklouzneš a tam tě nikdo hledat nebude. Koupím ti letenku, dám ti nějaké peníze - dost peněz na cestu i na začátek v Evropě. Pak tě posadím do letadla do Paříže. To zní dobře, ne?" „Nemohu se ke svému nakladateli vrátit bez atraktivního rukopisu."
„Tak sepiš, cos prožila na tom ostrově hrůzy v Anavilhanas, to bude bestseller jedna báseň!"
„Vezmi mě s sebou," zaprosila znovu, aniž odpověděla na jeho návrh.
Není normální, napadlo ho. Je to blázen. Co si s ní mám počít?
„Vstaň. Nejsem zvyklý na to, aby přede mnou ženy klečely. A k tomu tak krásné a žádoucí, jako jsi ty. Vždyť by to vlastně mělo být obráceně."
Vstala a políbila ho. Utřela si slzy. Posadil ji do křesla. Chvíli tak seděli beze slova proti sobě. Reg přemýšlel. Má té hromádce neštěstí, sedící schlíple před ním, věřit? Podvědomě mu něco našeptávalo, že všechno může být úplně jinak.
Po chvíli k němu Christine zvedla oči:
„Vezmi mě s sebou! Nebojím se zdravotních nebezpečí, o nichž ses zmiňoval. Ani těch dalších. Tys to přece taky přežil. Jsem očkovaná. V Anavilhanas jsem se aklimatizovala a neměla jsem potíže. A pokud jde o tu sexuální hrozbu, nebo jak to mám nazvat, chci tě ujistit, že kvůli mně v nebezpečí nebudeš. Budu milá ke všem v tvé partě. Dobrovolně budu spát s vámi se všemi. Můžeš mě představit jako sexu-chtivou ženskou, kterou přitahují skuteční chlapi. Když vyjde podnět ode mne, neprobudí se v nich násilnické sklony. S výjimkou prvních několika dnů to ani s tím sexem nebude tak strašné. Budou se vracet unavení a utahaní po celodenní dřině a budou rádi, že se svalí do hamaky a usnou. Musí jen dodržovat osobní hygienu a chovat se slušně. Žádné skupinové orgie. Spíš si však myslím, že se budou snažit, aby se mi zalíbili, a budou na mne hodní. Nadarmo jsem nestudovala psychologii. Budu členkou vaší party, ne markytánka. Nebudu vařit ani prát, žádné ženské práce. Tohle všechno bude tak, jak to u vás bylo předtím. Rozhodla jsem se také, že změním téma své nové knížky. Žádné Eskadry smrti, budu psát o partě garimpeiros. A jediné ženě mezi nimi. To bude ohromně přitažlivé téma! O té knize však nesmíš prozradit ostatním ani slovo! A budu s vámi také hledat drahokamy. Budu jedna z vás. Jsem si jistá, že pak budu přede všemi bezpečná."
Reg se nestačil divit. Jen kroutil hlavou. Předtím se mu zdálo, že je jen klubkem protichůdných citů. Teď byla najednou až děsivě racionální. Pak ho napadlo, že by to snad přece jen šlo. Mít takovou ženskou stále při ruce by také nebylo k zahození. Jeho parta by to jistě uvítala.
„Jestli ti to nebude vadit," dodala a zkoumavě na něho pohlédla.
„Že budeš žít v naší partě?"
„Že budu spát se všemi."
„Když to nebude vadit tobě. Máš však pravdu v tom, že to jinak zařídit nejde. Vždyť psychologové tvrdí, že takovým pravidlem se budou muset řídit i meziplanetární lety s ženskou posádkou, aby nedocházelo k výbuchům žárlivosti, které by ohrozily celou misi."
„Dobře, dojednáno!"

„Když na tom trváš, dojednáno. Ale na tvé riziko! A víš, že budeš mít u nás kolegu? Bývalý policejní důstojník z Ria. Taky mu nezaslouženě hodili na hlavu nějaký malér." - „Ani zmínku o tom, že jsem byla u policie! K ženám-policajtkám nemají muži dobrý vztah. Pro tvé parťáky budu živočišná Francouzka, toužící po dobrodružství a po pořádných chlapech! Můžeš mě vydávat třeba za ornitoložku, studující faunu Amazonie."
„Zní to pěkně dvojsmyslně!"
„Vidíš, to mě nenapadlo."
Těch pár dní do odjezdu zůstala u něho. Stále nevěděl, co si má o ní myslet. Když byla v koupelně, prolistoval si důkladně její pas. Všechno sedělo. Jméno, jímž se mu představila, i to, že je z Paříže. Tak to aspoň stálo v pasu. Zjistil i to, že je o něco starší, než ji původně odhadl. Zakrátko jí bude osmadvacet. Stále se v něm však něco podvědomě zpříčovalo, aby jejímu vyprávění věřil. To, co mi navykládala, nemusí být vůbec pravda, říkal si. Zdálo se mu to příliš vyumělkované, přehnané. Dobře ví, že si to nemohu ověřit. Může to být chorobně lhavá, vychytralá holka. Nevím o ní vůbec nic. Jen to, že je to s ní v posteli opravdu zážitek. Nevinně kulí velké oči a v duchu se mi asi směje. Třeba neprchá před bandou zločinců, jak mi navykládala, ale právě před policií, za jejíž bývalou příslušnici se vydává. Nebo skutečně před nějakými gaunery, s nimiž však byla dřív spolčena a které nějak podfoukla. I ta její přezdívka by klidně mohla pocházet z podsvětí. Nebo má zálusk na drahokamy a ví, že v partě garimpeiros by se k nim mohla rychle dostat? Třeba je v příhodné chvíli i okrást a pak rychle zmizet. Je chytrá, ví, že si dokáže chlapa rychle omotat kolem prstu, tak proč by toho nevyužila? Proč by nezkusila být lstivá, když to tak s chlapy umí? Co když jí však křivdí? Co když skutečně tolik zkusila a on jí svým podezíráním ubližuje ještě víc?
Je to vlastně jedno, řekl si nakonec. Splním jí její přání, když po tom tak touží, vždyť se umí odvděčit. Ví dobře, po čem chlap v divočině touží!
Reg nakoupil oblečení, obuv i všechny další náležitosti. Udělal z Christine nejhezčího garimpeira, který kdy běhal po amazonském pralese. Krátce sestřižené vlasy lehce schovala pod široký klobouk. Pak objednal taxi a krátce po půlnoci nenápadně vyjeli po nově vybudované dálnici směrem na Caracarai. Odtud po částečně zbudovaném úseku Perimetral Norte ke Catrimani. Najatým motorovým člunem se za pár dní dostali do míst, kde čekal zbytek party.
..Tak chlapi, tohle je naše nová parťačka. Christine, můžete jí ale říkat Lasička. "Na tuhle přezdívku slyší víc. Zooložka z Paříže - studuje život zvířat v sertau. Není žádný zelenáč. Šikovná a bystrá, hodně toho už dokázala. Ve vědě uznávaná. Má ráda dobrodružství i pořádné chlapy. Tak dokažte, že volila správně, když si vybrala právě nás. A nezapomeňte, že správný chlap je pro ženskou i spolehlivým ochráncem". "Ať má tedy těch ochránců, kteří jí nedají ublížit, sedm! Nepochybuji, že vy se budete cítit jako v nebi. Tak se postarejte, ať se i ona mezi námi cítí prima!"
Když viděl jejich zprvu překvapené pohledy, v nichž čím dál tím víc převažovala probuzená touha, dostal strach, jak to všechno dopadne. Možná neměl podlehnout jejím prosbám. Neměl ji brát s sebou. Couvnout však již nemohl. Jaký osud Christine čeká? Věřil chlapům ze své party, ale mezi garimpeiros si člověk nikdy nemůže být ničím stoprocentně jistý.

Milá sedmi garimpeiros

Noc. Déšť šumí a vítr hučí. Jak jednotvárné! Reg se otočí na druhý bok, ale usnout nemůže. Hamaka se houpe ze strany na stranu jako kolébka novorozence. Pravidelné bubnování dešťových kapek o napjatou celtu místo ukolébavky. Kdoví kde bude ležet příští noc. A ta monotónní hudba šumícího deště může být i rekviem.
Je už dávno po půlnoci. Zítra, či vlastně už dnes, bude tvrdý den. Ví to. Stopy, na něž odpoledne narazili, se mu vůbec nelíbí. Proto na jeho příkaz opustili dnešní noc své sruby a spí o dvě stě tři sta metrů dál v provizorním ležení. Pronikli sem cizinci. Kéž by to tak byli jen cizí garimpeiros, i když i před těmi by se museli mít na pozoru. Podle Regových dlouholetých zkušeností to však nebyli garimpeiros, ale obávaní bandidos! Kolik takových band se toulá pralesem a kolik lidských životů mají na svědomí! Pátrají po hledačích drahých kamenů, přepadnou je, pobijí, zmocní se drahokamů. Byli to ale opravdu bandidos? Reg by v sobě rád vzkřísil naději. Třeba tudy nezvaní návštěvníci jen

procházeli? Třeba to jsou opravdu garimpeiros nebo zlatokopové. Chtěl by tomu věřit, ale nemůže. Podle toho, jak se kradli, jak každý našlapoval přesně do stop těch před sebou, poznal, že o nich vědí a že mají nekalé úmysly. Kolik jich asi může být? I když se to odhadovalo velmi těžko, zdálo se mu, že dost. Velká skupina. Deset, dvanáct? Rozhodně byli mnohem silnější než oslabená Regova parta. Když nepočítal Lasičku, zůstali čtyři. I když Lasička taky něco zvládne. Říkají jí portugalsky Doniňa. Zní to skoro mazlivě. Rozhodně něžněji než tvrdé francouzské Belette. Dobře, bude počítat i s ní. Je jich tedy pět. Naproti němu se v hamace pohupuje věrný černý herkules Sambo a hluboce oddechuje. Toho nepřipraví o spánek nic. Usne i čertu v náručí na cestě do pekel. Estevan převzal o půlnoci hlídku po Regovi. A Faustovi přál los, že může spát s Lasičkou v jejím provizorním stanu. Dokáže se s ní milovat i v noci, která může být poslední v jeho životě?

Uplynulých devět měsíců prolétlo Regovým mozkem jako zrychlený film. Když mezi ně Lasičku přivedl, bylo jich sedm. Kromě něho ještě Felipo, Enrique, Benito, Estevan, Fausto a Sambo. První tři již nežijí. Snad je může těšit to, že každému přinesla na hrob v jejich vlastní kutací štole, ztracený pro ostatní svět kdesi v hlubinách amazonského pralesa, velkou kytici nádherných ohnivě rudých katlejí. Květy jejich milované džungle. Nikde jinde by jim je na hrob položit nedokázali. Nikde jinde tyhle nádherné květy neznají. Nevědí, že vůbec existují. Reg je objevil až poté, co přivedl Lasičku do party. Jak je všichni obdivovali! A oni teď leží pod nimi. Ani si k nim nemohou přivonět. Lasička je sama trhala i vázala se sytě zelenými kapradinami stonkem jemné liány. Liány, která se jako něžné pohlazení šplhá po pevných kmenech stromů, a čím se dostává výš, tím víc sílí a mohutní. Nakonec stromy ovine celé, zaškrtí je a jejich mrtvé kmeny použije jako oporu pro další rozpínání. Jak bolestně a upřímně nad jejich hroby plakala! Všechny je milovala, oni ji. Přesto je zraňovala. Každou nocí strávenou s jiným. To však bylo součástí původní dohody. O právu na noc lásky rozhodovaly ohmatané, ohrané staré karty. Těmi se losovalo. Kdo vytáhl nejvyšší hodnotu... Stejně ho Lasička překvapila. Dopadlo to úplně jinak, než se obával. Předpověděla to správně. Kdo mohl tušit, že všem těm otrlým dobrodruhům půjde najednou v přítomnosti půvabné, milé, lehce zranitelné mladé ženy o víc? Začali na sebe až úzkostlivě dbát. Chodili čistí a podle možností upravení. Někdy to bylo Regovi až k smíchu, jak se před ní nakrucovali. Za každou cenu se jí chtěli zalíbit. Byli do ní zamilovaní jako jeden muž. A ona do nich. Byla tedy pro Regovu partu požehnáním? Těžko říct. Tři muži přišli v souvislosti s ní o život.

První byl na řadě Felipo. Právě on se k Lasičce choval nejněžněji. Ty nejkrásnější diamanty, které našel, věnoval jí. Nechtěla je vzít, ale prosil, jako by mu šlo o život. Nechtěl si ji tím kupovat, chtěl jí udělat radost. Mrzelo ho, že to ze začátku nechápala. Byl k ní vždy jemný a ohleduplný. Kradmé pohledy, které k ní u táboráku vysílal, když se domníval, že to nikdo nevidí, nemohly nechat nikoho na pochybách, co k ní od prvního okamžiku cítí. Nedovedl se ovládnout, i když se před ostatními usilovně snažil své city utajit.

Milovali ji všichni. Opravdově a nefalšovaně. Nosili jí nejkrásnější drahé kameny a měli radost, když se jí líbily. Šlo o mnohem víc než o fyzickou stránku, i když v posteli prý dokázala divy. Předcházeli se v pozornostech k ní, hýčkali ji. Snad i život by byli za ni ochotni položit. Neuvěřitelné bylo, že na sebe nežárlili. O tom, kdo se s ní kterou noc pomiluje, se rozhodovalo spravedlivě. Losem. Sama to tak navrhla. Měla pravdu i v tom, že po několika intenzivních prvních dvou třech týdnech zájem o fyzickou lásku snižoval. Unavení, celodenní těžkou prací sedření muži se často spokojili jen s jejími úsměvy, něžnostmi a smíchem. Když někdo zatoužil po lásce, dostal ji. Když jich bylo víc, poctivě se losovalo. Dokonce ani sám Reg, i když byl vůdcem a Lasičku do party přivedl, neměl v tomto směru žádná privilegia. Nabízeli mu je, ale odmítl. Pravidla musí být pro všechny stejná, tak znělo počáteční ujednání, na jehož dodržování trval. Nejistota z výsledku vnášela do celé té podivné hry nečekané vzrušení. A ona byla milá ke všem, všechny dokázala potěšit. Stala se jejich královnou. Královna sertaa jí říkali. Byli do ní zbláznění. Nikomu nevadilo, že spí i s ostatními. Naopak, zdálo se, že to celou skupinu ještě víc stmeluje. Kdyby se jí však chtěl zmocnit někdo cizí, byli by za ni připraveni nasadit život. Byla jen jejich a dokázali by kvůli ní i zabíjet.

A pak se to stalo. Na Felipeho se zřítila výdřeva kutací jámy. Nebýt Benita, který pracoval nedaleko a který ho s nasazením vlastního života vytáhl, zůstal by tam. Zachránil ho opravdu v poslední chvíli, i

když i na něho spadlo při vyprošťování několik dalších těžkých trámů a pořádně ho potlouklo. S Felipem to vypadalo mnohem hůř. Zpočátku nikdo nevěřil, že přežije. Lasička o něho pečovala jako nejlepší ošetřovatelka. Byla pořád u jeho lůžka, dodávala mu vůli a chuť k životu, nedovolila mu umřít. Zachránila ho. Za pět šest týdnů byl Felipe zase chlapík.
Zakrátko se však začalo čím dál tím jasněji projevovat, že mezi Felipem a Lasičkou vzniklo něco víc. Jednou došlo k tomu, a zřejmě to nebylo poprvé, že se na odlehlém místě milovali tajně, bez losování. To bylo hrubé porušení pravidel. Lasička byla všech a právo na noc lásky měl jen ten, kdo o ni veřejně požádal a komu padl šťastný los. Oba milenci měli při své tajné schůzce svědka. Benita.
Nikdo se nedověděl, jak se to stalo. Následujícího rána se ozvaly z džungle výstřely. Napřed se domnívali, že došlo k přepadení. Výstřely se ozvaly z míst, kde pracoval Felipe. Od svých jam, roztroušených po okolí, se tam seběhli, jak nejrychleji mohli. S puškami v rukou, připraveni k obraně. Když doběhli, vytřeštili hrůzou oči. Mrtvý Felipe ležel na zemi v tratolišti krve a opodál Benito s krvácející hlavou. V ruce stále svíral pistoli. Jen chroptěl, z úst mu proudila krev:
„Zradil. Porušil pravidla. Neměl na to právo!"
Benito zabil Felipeho. Toho Felipeho, pro jehož záchranu nedávno nasadil vlastní život. Ani jemu nebylo pomoci. Za několik minut dodýchal také. Vražda a sebevražda. Kvůli milence. Pohřbili je v jejich vlastních kutacích jamách. Lasička jim položila na čerstvě navršené hroby květy orchidejí a dlouho se nad nimi modlila a plakala. Spolu s nevytěženými drahými kameny tam dodnes leží těla dvou garimpeiros, pro něž láska k ní znamenala víc než všechny drahokamy světa. Víc než vlastní život.
Tys měla, milá, všechny ráda, jak padla kostka, jak byl čas.
Jednoho víc. To byla zrada.
Tyhle verše se mi vybavily, když jsem pročítal deník v plísní napadených kožených deskách. Jako by to před mnoha desítkami let napsal Viktor Dyk v jakémsi prorockém jasnozření přímo na Regovu partu. Jich bylo také sedm.
Reg Lasičce v ústraní strašně vyhuboval. Tím, že porušila dohodnutá pravidla,
zavinila vlastně nepřímo smrt obou. Vždyť věděla, jak je Benito prchlivý! Lasička plakala, všechno uznala a mezi vzlyky se tiše omlouvala:
„Chtěla jsem Felipemu nahradit ty noci, kdy ležel mezi životem a smrtí. Kdy ke mně tak zoufale a nešťastně upíral oči, když jsem večer odcházela, abych se milovala s některým z jeho kamarádů."
„V těch nocích se přece o něj starali jiní!"
„Ne tak jako já!" "Víš dobře, že jsi ho svou láskou zabila. A Benita taky. Vypořádej se s tím, jak chceš."
Lasička se znovu rozplakala a nebyla k utišení.
K další tragédii došlo o několik měsíců později. Tentokrát neměla se žárlivostí nic společného. S Lasičkou ano.
Toho dne krátce po obědě našel Enrique zvlášť velký topaz. Čistý, sytě medově zbarvený, skvěle tvarovaný. Všichni se seběhli, aby si ho prohlédli. Pak se již nikomu do práce nechtělo.
„Tohle se musí oslavit," navrhl Reg.
Skončili práci, i když bylo teprve něco kolem třetí, a začali připravovat táborák. I slavnostní hostinu. Objevilo se několik lahví cachassy. Reg přispěl třemi lahvemi skotské, kterou si pro podobné příležitosti přivezl z poslední cesty do Manausu. Hodovali, pili, zpívali, tancovali. A zase pili. Lasička šla z náruče do náruče, smála se, cítila se šťastná. Tiskli ji k sobě, líbali. Byla jejich. Všichni ji milovali. A ona je.
„A bude se losovat!" křičel už napůl opilý Estevan. „Škoda že se štěstí nedá podplatit! Všechny drahokamy bych za Lasičku dal! Co je chladný tvrdý kámen proti teplu jejího těla!"
Vyhrál Enrique. Měl už také dost upito, a tak reagoval podle toho. Vyskočil, začal tančit a zpívat, chytil Lasičku a točil se s ní kolem ohně. „Nejkrásnější, nejmilejší žena světa. Až ze sladké hříšné Francie musela mezi nás přijet, aby nám zelené peklo změnila v modré nebe. Bůh na nás kašle, ale Lucifer nás miluje!" Radoval se jako šílený. Nakonec dopadl na poražený kmen u táboráku, sloužící za lavici, a stáhl Lasičku za sebou. Tiskl ji k sobě a hladil po stehnech.
„Ten má dnes štěstí! Nádherný topaz a noc s ještě nádhernější ženou. Říká se do třetice všeho dobrého. Ještě nějaké velké štěstí tě dneska čeká, Enrique!"

Pili dál, zpívali, tančili. Znaveni klesali na kmeny kolem ohně a zase pili. Enrique stále vedle Lasičky. Nepustil ji z ruky. Dnes byla přece jeho! Tulila se k němu, líbali se.
..Nehýbej se, Lasičko," zašeptal náhle Enrique. Sotva ho zaslechla, i když seděl vedle ní. Šepot náhle splynul s podivným zasyčením. Prudce do ní strčil, něco od ní odrazil. Zvrátila se ke straně. Současně zaslechla krátký bolestný výkřik. Na Enriqueově předloktí se kroutil velký, asi dva metry dlouhý silný had, zdobený po celé délce výrazným čtvercovým vzorem. Surukusu. Enrique ho prudkým švihnutím paže odhodil do křovin.
„Bestie! Stačil mě kousnout!" Na jeho zápěstí byly znát dvě malé krvácející skvrny. Had ho uštkl přímo do tepny.
Regovi prolétla mozkem vzpomínka na dlouhatánské zuby a sílu jedu pána buše a polilo ho horko.
„Rychle zdrhovadlo. A sérum!" zařval.
Měli několik speciálních sér proti nejnebezpečnějším hadům Amazonie. Surukusu byl mezi nimi. Sušené práškové bylo nanic, i když vydrží prakticky neomezeně dlouhé skladování. Dvacet minut se musí rozmíchávat ve vodě, za tu dobu je už na aplikaci pozdě. Reg při své poslední návštěvě Manausu koupil speciální tropikalizovanou verzi séra v kapalné formě, prý nový patent ústavu v Butantanu, kdy stačí sérum skladovat v chladné vodě. A horská říčka protékala hned za srubem.
Enrique seděl a svíral si paži. Reg mu ji provizorně podvázal utrženým rukávem košile. Fausto s Estevanem běželi pro sérum.
Vteřiny ubíhaly. Stávaly se minutami.
„Zatraceně, kde jsou s tím sérem?"
„Nemohou je najít! Estevan tvrdí, že na místě, kam tu kovovou krabici se séry ukládal, není! Mohla to odplavit voda. Nebo si s tím hrálo nějaké velké zvíře."
„Pitomci! Čekat už nemůžeme! Sekeru!" Reg se sklonil nad Enriquem. Položil mu ruku na rameno: „Musím ti useknout ruku. Kus pod loktem. Později ti nasadí umělou. Nic jiného tě nezachrání."
Enrique položil beze slova paži na poražený kmen a zavřel oči:
„Sekej!"
Reg se rozmáchl. K smrti vyděšená Lasička se obrátila a zakryla si oči.
Výkřik.
„Rychle podvázat!"
Ošetřili ho, jak nejlépe mohli. Snad se jed ještě nedostal do krevního oběhu.
„Pít! Dejte mi pít!"
Podali mu sklenici s vodou. Vypil ji naráz. „Ještě."
Přenesli ho do srubu, uložili, podepřeli hlavu. Pro jeho záchranu udělali, co mohli. Sérum nenašli. Nikdo nechápal, kam se mohlo ztratit. Nechali je ve starém tábořišti, když se přemisťovali? Teď zbývalo jen čekat. Uštknutý stále žádal vodu. Lasička mu podpírala hlavu, dávala pít a stírala pot z čela. Uplynula hodina, dvě. „Cítíš se lip?"
Byla to hloupá otázka. Reg poznal, že se blíží konec. Jed se dostal do krve a začal působit. Rozkládá červené krvinky, rozrušuje stěny tepen, žil a cév, způsobuje vnitřní krevní výrony. Brutální amputace ruky byla zbytečná. Pokus o záchranu se nezdařil. Co jiného ale mohli dělat? Surukusu je nejstrašlivějším brazilským hadem. Ne nadarmo mu říkají bush master - pán buše. Jediný brazilský jedovatý had, který útočí bez vyprovokování. Regovi se vybavilo v mozku, jak silný má jed a kolik ho dokáže vpravit do těla oběti.
Hodiny plynuly. Enriquea zachvátily křeče. Trpěl strašnou bolestí. Oči mu zčervenaly. Přestával vidět. Z úst i nosu mu tekla krev. Začínal tuhnout, nebyl schopen pohnout ani druhou rukou. Byl jako bezmocná loutka.
„Lasičko, pojď ke mně," zašeptal sotva srozumitelně dřevěnějícím jazykem. „Vylosoval jsem si tě. Dnes jsi moje. Dnes je přece můj šťastný den, všichni to říkají!"
Sklonila se nad ním. Hladila ho po tváří. Na obličej mu kanuly její slzy. Nebyla schopna slova.
„Miluji tě, Lasičko," chroptěl v posledním tažení. „Ten můj dnešní topaz je tvůj. Nekrásnější kámen, který jsem kdy našel. Je tvůj. Chci, aby sis na mne občas vzpomněla."
Objala ho, zvedla ho k sobě, vší silou se k němu tiskla, líbala ho. Vášnivě, bláznivě. Zoufale plakala. Opravdově.

„Miluji tě, Enrique, miluji tě. Zachránils mi život. Obětoval ses za mne. Nikdy na tebe nebudu moci zapomenout. Miluji tě a nikdy tě milovat nepřestanu!"
„Může se někomu umírat krásněji?" zasípal Enrique. Skoro mu už nebylo rozumět. Tělo zkroutila křeč a oči se obrátily v sloup. Dodýchal.
I on byl pohřben ve své kutací štole. Snad kolem něho leží nevytěžené velké topazy, podobné tomu, který mu onoho nešťastného dne prozářil poslední hodiny života. Stalo se to před čtrnácti dny, před třemi nedělemi nebo již před měsícem? I čas plyne v džungli nějak divně.
Jistě je již po čtvrté hodině. Déšť ustává, Regovou hlavou se však honí mnoho dalších myšlenek. Volil opravdu ten nejlepší postup? Nebylo by lepší zabarikádovat se v nyní opuštěných srubech a čekat na útok nepřítele tam? Co když si bandidos všimli jejich přesunu? Pod celtami je rozstřílí dřív, než vylezou ven. Jediný muž na hlídce může útočníky v noční temnotě lehce přehlédnout. Nebo mu mohou vrazit nůž do zad a on nevydá ani hlásku. Neměl raději nechat hlídat ty opuštěné sruby? Tam by je při útoku mohli zvenku snáze zlikvidovat. Ale co když už bandidos vědí, kde dnes spí? A zaútočí vůbec této noci? Třeba útok odloží. Nebo se k němu vůbec nechystají. Třeba Reg jen zbytečně zmatkuje. Přál by si, jak zoufale by si přál, aby tomu tak bylo. Ale věděl, že se ve svém odhadu nemýlí. Buď této noci, nebo hned ráno, až se rozbřeskne. Nemohou útok odkládat. Musí využít momentu překvapení. Znal metody bandidos. Ti dobře vědí, kdy jsou nic netušící garimpeiros nejzranitelnější.
Celta se neslyšně odhrne a dovnitř jako duch vklouzne Lasička. S prstem na rtech.
Reg se posadí. Za ní Estevan.
Hned vzbuď Samba! Neposlechla jsem tě. Nedalo mi to. Skryla jsem se venku a hlídala opuštěné sruby. Bandidos je právě obklučuje je jich osm nebo devět, v té tmě se to těžko pozná. Myslí, že v nich spíme. Chtějí nás podřezat.
Tiše, ve spánku, než se stačíme vzpamatovat. Teď je hlídá Fausto. Modli se k bohu nebo ďáblu, podle toho, komu víc věříš, abychom tuhle noc přežili! Je jich dvakrát tolik co nás. Musíme je překvapit. To je naše jediná naděje!"
Reg jí dá pusu: „Jsi skvělá!"
Vyjdou ven. V rukou pušky. Lasička pistoli. Umí s ní po čertech dobře zacházet a oni to vědí. Již neprší, temné mraky na obloze se začínají trhat. Plíží se jako kočky. Lasička je vede. Teprve na vzdálenost pár metrů zahlédnou Fausta. Mlčky ukáže do tmy. Zprvu nerozeznávají nic, pak zvolna se pohybující stíny, temnější než noc. Pak zaslechnou hlasy. Docela zřetelně. Bandidos si jsou svou věcí jisti. Jistě to nedělají poprvé.
„Chrápou jak zabití. Hlídku nepostavili. Nevědí o nás. Nebude to těžká práce. Jsou jen čtyři, když nepočítám tu ženskou. Než se probudí, bude po nich. Pracujte jen noži, nestřílejte. Do toho většího srubu pět, na menší se podíváme čtyři. Tam asi mají tu kurvičku. Tu chci živou!"
Chechtají se: „Neboj, šéfe, my taky!"
Stíny se rozdělí. Je jich devět. Teď je to jasně poznat. „My se rozdělíme taky," šeptá Reg. „Estevan, Fausto, Sambo k většímu. Já s Lasičkou si vezmeme na starost menší. Necháme je dojít až ke srubům. Ať je máme pěkně pohromadě. Pak to do nich pustíme. Akce obou skupin začne současně. Střílím první. To bude signál. Vůbec nebudou vědět, odkud se to na ně sype."
Odplíží se podle Regových pokynů. Kryjí se za stromy, za keři. A stále sledují stíny před sebou. Ty se pomalu blíží k oběma srubům. Estevan, Fausto i Sambo se od sebe oddělují, zaujímají palebné postavení asi deset metrů od sebe. Čekají na signál. I Reg s Lasičkou jsou již na svých místech, vzdáleni asi patnáct metrů. Obrysy srubů se před nimi jasně rýsují. K oběma se stahují zákeřné temné stíny. První skupina bandidos v čele s vůdcem se shlukuje u vchodu většího, druhá dochází k malému. Vůdce je pozorně sleduje. Jsou jako živé figurky na střelnici. Jakmile dorazí ke srubům, zdvihne
dce ruku. Signál k vniknutí dovnitř. Okamžik, na který Reg čeká. Zahřmí výstřel, hned nato celá série ran. Ticho pralesa protnou jako třesk náhlého hromobití. Bandidos kácejí jeden přes druhého. Zbylí se otáčejí, nechápou. Střelba přichází ze všech uhlů. Zepředu, zprava, zleva. Není před ní úniku. Ohnivé záblesky prořezávají temnotu jako světlušky vyslané peklem. Padají všichni do jednoho. Pět těl před větším srubem, čtyři u menšího. Pojistné rány do těch, kteří sebou ještě škubají. Je konec.

Reg vystoupí z úkrytu, vyběhne na volné prostranství, zdvíhá ruku sevřenou v pěst. Řve radostí z uhájeného života. Měli namále. Lasiččina prozíravost je zachránila. Proč byl takový hlupák a nenapadlo ho nechat střežit prázdné sruby, když očekával útok? Vtom třeskne výstřel. Pád něčeho těžkého. Všichni strnou. Co se k čertu děje?
Sbíhají se k Regovi. Je v pořádku? Když se o tom přesvědčí, shání se po ostatních. Jsou tu všichni. Ne, nejsou. Kde je Lasička? Reg se pro ni vrací. Na svém místě není. Zatraceně, co se s ní stalo? Konečně! Lasička vychází z houštin nejméně třicet metrů od místa, kde se před tím ukrývala. Nezraněná. Všichni si oddechnou.
..Dostala jsem ho. V posledním zlomku vteřiny. Zpozoroval tě, Regu, když jsi vyběhl z úkrytu. To byla pěkná pitomost! Zamířil na tebe a mohlo to skončit zle." Shluknou se kolem ní. Zavede je o pár metrů dál. Pod stromem leží mrtvé tělo posledního z bandidos. Desátý. Nevěděli o něm. Naštěstí ani on neměl ponětí o tom, kde jsou, dokud Reg nevystoupil na prostranství před sruby. Seděl ve vidlici stromu tři metry nad zemí. S dobrým výhledem. Jeho úkolem zřejmě bylo zabít každého, komu by se snad po přepadu podařilo ze srubu uniknout. Lasička ho vycvičeným čichem bývalé policistky zachytila, jakmile utichla střelba. Plížila se k němu a zanedlouho ho uviděla. Když zvedl pušku, aby zastřelil Rega, použila pistoli. Při policejních střelbách patřila vždy mezi nejlepší. Teď to potvrdila. Zachránila Regovi život. Reg ji objímá, dlouze líbá, svírá v náručí.
Nevím, jak se ti odvděčit. Ale vím, že jsem udělal dobře, když jsem podlehl prosbám a vzal tě do pralesa s sebou!"
"Co to je za pořádek," stěžuje si Fausto se smíchem Estevanovi. „Dnešní noc měla být moje, a ona se klidně mucká se šéfem!"
Znenadání začíná svítat. Jak je to krásné, když v tajemném přítmí pralesa vítězí paprsky jitra nad stíny temnoty a vy žijete!

Ve stínu Kurupiry

Něco přes rok žila Lasička s Regovou partou. Pak nastal den, jehož se všichni báli, o němž však věděli, že jednou nastat musí. Jejich zbožňovaná se rozhodla k návratu do Paříže. Noc na rozloučenou přerostla ve skupinové milování, první a poslední za celou dobu jejího pobytu. Vášnivé, zoufalé, smutné. Konec neuvěřitelného snu, který více než rok prožívali.
„Byla jsem mezi vámi šťastná," řekla jim na rozloučenou. „Jako nikdy v životě. Narodila jsem se ve Francii, ale musela jsem se dostat doprostřed brazilského zeleného pekla, abych tu našla skutečné chlapy a pravé gentlemany. Tak kavalírsky jako vy se ke mně nikdy nikdo nechoval."
Všichni ji doprovodili až do Boa Visty, vrátit se přes Manaus se pořád ještě bála. Reg s ní letěl až do Caracasu. Tam se telefonicky spojila se svým pařížským nakladatelem, netušil, že ještě žije. Domníval se, že zahynula ve spárech Eskader smrti, které chtěla odhalit. Tématem její nové knížky byl nadšen. Dověděla se také, že zatím vyšla další tři vydání obou jejích předchozích knížek. Šly na dračku.
V Caracasu prodala s Regovou pomocí něco ze svých drahokamů, nakoupila luxusní oblečení, navštívila kosmetický salon i kadeřníka a změnila se v elegantní civilizovanou ženu. Reg ji nepoznával. Neuvěřitelně zkrásněla. Život v džungli ji nepoznamenal. Naopak. Jako by ji nabil předtím nepoznanou vnitřní silou. Pak odletěla přímým spojem do Paříže. Ani v okamžiku, kdy se s ní před vstupem do transitu naposled loučil, nevěděl Reg, co si o ní má myslet. Bylo to všechno, co mu tehdy v Manausu napovídala, pravda? Ať byla, nebo ne, rozhodně to byla mimořádná žena. Ve všech ohledech. A zachránila mu život.
Sambo se rozhodl, že se již do pralesa nevrátí. Měl nyní dost prostředků, aby mohl začít nový život. Pohodlný život v dostatku, jak si pochvaloval. Z původní skupiny zůstal jen Fausto a Estevan. S příchodem čtyř nových členů se však vztahy v partě začaly postupně měnit. Šarvátky se stávaly častějšími, hádky byly na denním pořádku. Reg si to zprvu ani neuvědomoval, ale brzy pochopil, že soudržnost bývalé skupiny navždy zmizela. S ní i disciplína. Možná to souviselo i s nevalnými výsledky, které v poslední době měli. Všechno jako by se proti nim spiklo. A ti noví to začali dávat za vinu svému vůdci.

Reg žil mezi garimpeiros víc než polovinu dosavadního života. Dlouhou dobu byl i jejich vůdcem. Kolikrát se jeho společníci vyměnili, kolik jich za ta léta poznal! Jeho milovaná poslední parta patřila nenávratně minulosti. Dnes v ní, až na dva byli úplně jiní lidé. Mnohem horší. K těm novým už necítil žádnou odpovědnost. Viděl před sebou dvě možnosti. Buď zjednat kázeň tvrdou, podle situace až lítostnou rukou, nebo odejít. Rozhodl se pro to druhé. Byl přesvědčen, že je dost zkušený na to, aby žil sám. Věděl, kam půjde. Tam, kam ho to už dlouho lákalo. Nabídl Estevanovi a Faustovi, aby šli s ním. Zdráhali se. Do míst, kam měl namířeno, se jim nechtělo. Báli se strašidelných legend a pověstí. Báli se Kurupiry. Nechtěli riskovat. Vyrazil tedy sám.
Vydal se do oblasti, o které dříve jen slýchal. To nejhorší. Měla tam však být spousta drahokamů. Byly to jen legendy, neprokázané pověsti. Má jim věřit? Jak to mohl vědět, když si tam nikdo netroufal? Reg věřil. Lákalo ho pátrat tam, kde snad nikdo nehledal. U pramenů řek, které dobře znal z jejich toku o pár kilometrů Catrimani, Pacocimau, Tootototobi. Věděl, že pod Kurupirou pramení kromě hlavního pramene i čtyři další přítoky Catrimani a dva vedlejší přítoky jižněji tekoucí Pacocimau. Drobných bystřin, vlévajících se do některého z nich, zde však bylo tolik, že o nich nemohl mít přehled. Nevadí. Proti toku Catrimani popluje loďkou s přívěstným motorem, kam to až půjde. Zbytek dojde. Pro zásoby se ještě několikrát vrátí. Pak stanul pod Kurupirou. Když poprvé pohlédl na její odmítavou kolmou stěnu, která se při pohledu zdola zdála ještě vyšší, než skutečně byla, pocítil nepříjemné mrazení. Ano, bylo tu skryto něco nepřátelského, výhružného. Nemá se vrátit? Pohrdavě se ušklíbl sám sobě. Je skutečně takový zbabělec, že dá na bůhví z čeho pramenící pocity, on, který přežil už tolik situací, v nichž šlo opravdu o život! Zhotovil si provizorní přístřešek se střechou z palmových listů. Pak se pustil do průzkumu neznámého terénu. Pověsti nelhaly. Na štěrkových březích potoků i říček nacházel diamanty. Někdy menší, jindy větší, někdy velké a nádherné. Většinou čiré, bezbarvé, našel však i několik barevných. Ano, diamanty tu byly. Najednou se začal bát, aby se sem za ním nestáhli jeho bývalí společníci. Pak by asi začaly létat kulky. Diamantová bonanza dokáže změnit i bývalé přátele v nenávistné soky. Reg věděl, že by neustoupil. Nebylo ani kam. Nad ním se tyčila víc než dvě stě metrů vysoká kolmá stěna mesety Kurupira.
Bál se i Waiků. Ale informace, že v bezprostředním sousedství zlověstné stolové hory Waikové nesídlí, se ukazovala pravdivá. Mohl se plně věnovat drahým kamenům.
V tomto období se často uchyloval ke svému deníku, na který v předchozích letech zapomínal a psal do něj jen to nejpodstatnější, často zpětně s velkým časovým odstupem. Teď byl sám a na deník měl čas. Zapisoval si všechno možné, i drobná pozorování z přírody, která kromě několika prvních týdnů jeho pobytu v pralese v deníku chyběla. Zvlášť pečlivě si vedl evidenci nalezišť drahých kamenů, kreslil mapky s vyznačenými toky řek i potoků. Křížkem byla označena místa nálezů. Deník se stal jeho jediným společníkem, četl si v něm a vracel se zpět do dávno zapomenutých příhod a dějů. Často i některá strohá líčení dodatečně rozváděl, upřesňoval a doplňoval. Byla to pro něho příjemná a vítaná zábava. Pro mne, který to po něm po letech četl a snažil se dát vylíčeným dějům správnou souslednost, to však byl hotový rébus.
V prvních měsících prozkoumal povodí toků, které se po několika kilometrech slévaly v řeku Catrimani. Jeden z nich se mu málem stal osudným. Překonával právě igapo, úsek lesa zatopeného doširoka rozlitou řekou. Brodil se po pás ve vodě, své věci nesl ve vztyčených rukou nad hlavou. Vtom přišel nečekaný útok. Ze stromu přímo nad ním. Obrovská anakonda. V prvním okamžiku ani nevěděl, co se děje. Jen nesený balík zdvihl, jak nejvýš mohl, aby se jím kryl, a skrčil se. Měl obrovské štěstí. Had uchvátil do otevřené tlamy to, co zřejmě považoval za hlavu kořisti. Do nepromokavé plachty svázaný náklad. Skrčený Reg prchal vodou, jak nejrychleji mohl. Anakonda setrvala ve svém omylu, balík z tlamy nepustila a začala stahovat své škrtící smyčky kolem balíku. Reg tak poznal na vlastní kůži, že zprávy o obrovitých anakondách nejsou pohádkou. Plukovník Fawcett píše o tom, že zastřelil osmnácti-metrový exemplář a existují zprávy o hadech ještě mnohem větších.
Jindy pozoroval Reg krásného psohlavce zeleného, hroznýšovitého hada živícího se převážně ptáky. Největší exempláře dorůstají délky tři až čtyři metry, tenhle měl však jen něco přes dva. Had ležel bez hnutí ve stromové vidlici, stočený jako silné zelené lano. Na nedaleké větvi přistál velký papoušek ara zelenokřídlý. Je sice z větší části červený s modrými křídly, v jejichž středu se táhne jen poměrně úzký nazelenalý pás, ale jméno je jméno, i když není voleno příliš šťastně. Rozhodně však tento velký ara

patří k nejnádhernějším opeřencům. Čechral si peří, nohou si čistil zobák a rozhlížel se po okolí. Občas se ozval daleko slyšitelným skřekem. Psohlavec začal pomalu rozvíjet své smyčky a neslyšně se sunul za papouškem. Jeho tělo dokonale splývalo se zeleným listovím. Nic netušící ara si právě čechral pírka na prsou. Vtom se ze spleti listů bleskově vymrštila otevřená tlama. Dlouhé zuby se zaťaly do arová krku. Poslední skřek, příliš opožděné zamávání křídly. Zelený had začal smyčkami těla svírat kořist, z níž život rychle vyprchal. Jen několik drobných pírek se pomalu snášelo k zemi. Za chvíli již bezvládné tělo nádherného ptáka mizelo v neuvěřitelně doširoka otevřené tlamě zeleného hada. Reg se znovu přesvědčil, že v zeleném pekle dělí život od smrti jen malý krůček.
Později překročil i pomyslné hranice mezi brazilskými státy Roraima a Amazonas a došel k nejseveměji pramenícím přítokům Pacocimau. Z dvousetmetrové výše padal z mesety hrozivý vodopád, hřmící a dunící, tříštící se dole v mlžný závoj drobných kapek. Jako by procházel dešťovým mrakem. Pod vodopádem a v krátkém úseku za ním nacházel ty nejkrásnější kameny. Některé byly pádem rozbité, těch nepoškozených však bylo dost. Reg si uvědomil, že musí jít o kameny stržené vodou shora. Diamantový vodopád. Jím padaly z nedostupné kouzelné hory k zemi diamanty. Připadal si jako v pohádce o Diamantové hoře, kterou mu kdysi dávno četla matka před spaním. Uvědomil si, že se pilot Angel po prvním přeletu tepuí Auyán, při němž objevil nejvyšší vodopád světa, později po něm pojmenovaný, domníval, že na vrcholové plošině viděl i množství diamantů. Ne zeměpisné objevy, ale diamanty ho sem přitáhly znova. Zoufale hledal ono místo. Marně. Nakonec při pokusu o jeho nalezení havaroval. Reg nepochyboval o tom, že nahoře na Kurupiře je diamantů spousta. Zatím se k nim nemohl dostat, a tak se spokojil s tím, co mu démon amazonského pralesa hodil dolů jako almužnu.
Občas slyšel shora hrozivý, hluboký, dunivý, neustále se opakující klokotavý řev. Chvílemi to znělo slaběji, pak to zesílilo. Nemohlo to být daleko od okraje srázu. Žil v pralese už mnoho let, něco takového však jinde neslyšel. Mrazilo ho v zádech. Jaké nestvůry tam nahoře mezi diamanty žijí?
Pak postupoval dále k jihu. Obešel táhlý ostroh, trčící jako výhružně vztažený prst do okolního pralesa, a po jeho druhé straně došel k dalšímu vodopádu, jako vejce vejci podobnému tomu prvnímu. I pod ním bylo množství diamantů, které by uživily hned několik početných part garimpeiros. Od okamžiku objevu diamantových vodopádů byl boháčem. Mohl se vrátit a žít takovým životem, o jakém se mu do onoho dne ani nesnilo. On však miloval divoký život v džungli, plný každodeních zvratů a nebezpečí. Uměle vytvořeným mátožným světem civilizace groteskně posunutými měřítky hodnot pohrdal. Snad někdy na stará kolena, ozýval se slabým vnitřním hlasem, nabádajícím ho k návratu do Evropy a slibující sladký líný svět pohodlí a luxusu.
Když jsem pročítal Regův deník, uvědomil jsem si, že to bylo právě u jeho druhého diamantového vodopádu, kde jsme při naší výpravě ke Kurupiře v roce 1978 našli Bastiana s Diegem. Oni dva byli vlastně jeho objeviteli, aniž měli o diamantech ponětí. A přes tu diamantovou říčku se přebrodili, když pokračovali v cestě. A při zpáteční cestě znovu. Doslova tehdy šlapali po diamantech!
Naše mapy z roku 1978 byly velmi nepřesné a byla na nich spousta chyb. Když prohlížím ty dnešní, je mi jasné, že nás indiánští průvodci z Porta da Maloca zavedli k nejjižnější výspě Kurupiry. Tam nás opustili. My dva s Manuelem jsme postupovali vlevo, stěna se však brzy stáčí k severu. Aniž jsme to tušili, přešli jsme zřejmě až na území Venezuely. Bastiano s Diegem šli podél stěny vpravo. Tak došli až k Regovu druhému diamantovému vodopádu. Reg tam došel ze severu, a proto si je čísloval obráceně. Kdyby tušili, že tehdy jen stačilo sehnout se a nasbírat pár krystalů, aby se stali boháči a až do konce života se nemuseli o nic starat, těžko by se s tím asi vyrovnávali. A tak je vlastně dobře, že o tom nevědí.
My s Manuelem jsme na žádný vodopád nenarazili. Reg mi prozradil, že na venezuelskou stranu Kurupiry také jeden padá, ale značně daleko od místa, kam jsme došli. Je prakticky v polovině délky stěny a vytváří řeku, která se vlévá u Horqueta Minas do Orinoka. Ani nevěděl, jak se ta řeka jmenuje, a později jsem to na mapě taky nenašel. Rozhodující pro něho však bylo, že i u tohoto vodopádu našel diamanty. Diamantové vodopády padají tedy z Kurupiry tři a je zvláštní, že všechny řeky, které je vytvářejí, vytékají na mesetě zřejmě ze stejné oblasti. Snad je tam nějaké velké centrální jezero. Jezero Gladysino, jak je v románu Ztracený svět pojmenoval redaktor Malone? „Tam nahoře musí být diamantů jako babek," povzdechl si Reg, když jsme o tom mluvili.

U prvního diamantového vodopádu si zřídil základnu. Postavil si tu jednoduchý srub a jeho vybavení postupně stále vylepšoval. Nedaleko něj si ve vidlici obrovského stromu zřídil pozorovatelnu a k ní provazový žebřík z lián. Opodál založil políčko, kde pěstoval maniok, banány, sladké brambory, mango a pár druhů dýní. Také tu vysadil keře guarany a několik druhů lián a vína. Dobře znal účinky jejich šťáv, chtěl je proto mít při ruce pro případ potřeby. Odtud se vydával na lov. Zvěře tu bylo dost, obzvlášť pekari mu zachutnala. Vepřové maso tvořilo podstatnou část jeho jidelníčku. K tomu na zpestření aguti, kapybara nebo páka, tropické ovoce a různé lesní rostliny, které se naučil znát již před mnoha lety od garimpeiros, jako zelenáč. Vodu, výbornou a chutnou, získával z lián. Při takové hostině se vůně z pečeného pekari šířila daleko. Reg často zaslechl tlumený řev jaguára, obcházejícího kolem. Nebál se ho. Jaguár šel za svou vlastní kořistí a Reg si později začal vykládat jeho vrčení jako pozdrav lovce lovci. I on začal zdravit jaguára podobně a oba spolu
dobře vycházeli, ačkoli se nikdy neviděli. Reg pro něho dokonce občas střelil pekara měl radost z toho, když se za pár dní přesvědčil, že jaguár jeho dar přijal.
Z kmene padlého stromu si vydlabal lehký člun, který mohl přenášet přes mělčí peřeje. Na něm se často vydával kus dolů po řece. Všude nacházel diamanty.
Mohl si vybírat. Asi kilometr od jeho základny se řeka rozlévala do velké šíře a vytvářela mělké jezero. Bylo to krásné, klidné místo. Reg, potřený od hlavy k patě šťávou z liány, odrazující spolehlivě komáry a ostatní bodavou a kousavou havěť.
Na stromech u břehů hnízdilo množství velkých bílých volavek, občas se objevil i vzácný krasavec, čáp jabirú. Pravidelně sem přilétal také pár dravých ptáků karančo, trhajících leklé ryby, vyplavené na písčitý břeh. Jejich pronikavý skřek bylo slyšet na míli daleko. V úsecích hustě zarostlých vysokými rostlinami žilo početné stádo kapybar. Reg často tyhle největší hlodavce
jen tak pro potěšení pozoroval. Zajímalo ho, jak žijí. Mezi jiným obdivoval, že
vydrží pod vodou i déle než deset minut. Zdálo se mu to neuvěřitelné. Podezíral je, že někde pod leknínem vystrčí nad hladinu jen nozdry, a tím uniknou jeho pozornosti. Když si představil, že v Amazonii kdysi žily kapybary velké téměř jako indický
nosorožec znovu si uvědomil, že vlhký kotel zeleného pekla může zplodit cokoli.
Jednou zpozoroval, že k němu od protějšího břehu plave cosi velikého. Kapybary
to být nemohla, ty plavaly zcela jinak. Na chvilku se domníval, že je to obrovská
vydra brazilská, pro níž je tenhle divný způsob plavání hrou, brzo však poznal, že
i to není možné. Masivní zvíře plavalo pomalu, avšak vytrvale až urputně. Bylo
jasné že rozhodně nejde o vodního živočicha, na druhé straně však o tvora, který
se vody rozhodně nebojí. Reg si stále netroufal odhadnout, co by to mohlo být. Až to doplavalo hodně blízko, nevěřil svým očím. Celé to široké jezero přeplaval
lenochod. Vyhrabal se z vody a jakoby nic se typickým loudavým krokem vydal
nejbližšímu velkému stromu, na který nakonec vylezl. Tohle by Reg od lenochoda
nečekal. Netušil, co ho přimělo k takovému výkonu, když na protějším břehu
rostlo podobných velkých stromů hodně.
V jezeře a kolem něj žily i anakondy, na které si musel dávat pozor. Nikdy je neviděl a tak je ani nemohl přesně změřit, odhadoval však, že největší exempláře, které
tu během pobytu pod Kurupirou viděl, mohly mít kolem deseti metrů. Takové
velikosti mohly dosáhnout jen proto, že tu nežili lidé. Reg mnohokrát s údivem pozoroval svatební orgie těchto obrovitých hadů, kdy se kolem nejméně dvakrát tak velké samice svíjelo a omotávalo hned několik rozvášněných samců, dychtivých spáření.
Právě se vracel z jedné takové výpravy k jezeru. Začal obracet člun, aby jej dovedl ke kotvišti, když zaslechl podivný, zcela neznámý skřek. Přelétl zrakem houštiny na břehu a pak se podíval vzhůru. Spatřil tři obrovité tvory s dlouhými zobáky a výraznými hřebeny na hlavách. Vzdáleně se podobali gigantickým netopýrům, ti to však být nemohli. Křídla, jejichž rozpětí odhadl nejméně na šest sedm metrů, byla nesmírně dlouhá a úzká. Mířili ke stěně Kurupiry a po chvíli zmizeli za jejím okrajem. Dlouho za nimi ohromeně hleděl. Byli jako zjevení. Jako neskutečné přízraky. Ale nebyly to přeludy. I když se tomu jeho mozek stále vzpouzel uvěřit, nezapochyboval ani na okamžik, že to byli ptakoještěři. Tak je také pojmenoval pod náčrtkem v deníku. A pořádní. Tak velcí, jací se i v

druhohorách vyskytovali jen vzácně. Několik následujících týdnů pak na onom místě hlídkoval denně a pozoroval upřeně stěnu Kurupiry, za níž mu záhadní letci zmizeli. Marně. Již nikdy je tu nespatřil.

Retewa

Toho večera ho však vyděsilo něco jiného. Když si na ohni před svou chatrčí připravoval večeři, zdálo se mu, že v protější houštině vidí lidskou tvář. Pozorněji se tam zahleděl, ale obličej zmizel. Jistě to byl jen zrakový klam, uklidňoval se a pokračoval v práci. Znovu měl dojem, že ho někdo pozoruje. Prudce se obrátil a spatřil ji znovu, tentokrát ale tvář nezmizela. Naopak. Vysunula se z křoví ještě víc. Byl to indián Waika, díval se přímo na něho. Reg nebyl ozbrojen, jeho puška ležela v chatrči. Ve zlomku vteřiny mu proletělo hlavou všechno, co o těchto indiánech slyšel. Reg věděl, že indiáni Waika mají nejhorší pověst ze všech kmenů skupiny Yanonú. V prvních týdnech pobytu pod Kurupirou si o nich do deníku nenapsal nic nového. Byly to informace, které znal z doslechu od jiných. Reg si poznamenal, že Waikové žijí ze všech Yanomamu nejprimitivnějším způsobem života a jsou trvalým nebezpečím i pro své nejbližší příbuzné. Jako válečné zbraně užívají luky, sekery i těžké, většinou ozubené kyje. Ze skrytu zabíjejí i šipkami napuštěnými prudkým jedem získávaným z drobných barevných žabek pralesniček rodu Dendrobates llobates. Tyto šipky vystřelují z krátkých foukaček. Přitom ani Yanomamové jako celek nejsou podle našich měřítek žádní andílci. Název, který si sami dali, znamená v jejich řeči „skuteční lidé". Ostatní indiány ani bělochy za lidi nepovažují, říkají jim nape, naba nebo kraiwa, opovrhují jimi a mají je za podřadné tvory, které je dovoleno kdykoli zabít. Jak je vidět, není rasismus jen bělošským vynálezem. Yanomamové obývají v počtu asi patnácti tisíc nejnedostupnější část amazonského pralesa na brazilsko-venezuelských hranicích. V Brazílii jich žije menší část. Malého, podsaditého vzrůstu, bojovníci, kteří dosáhnou výšky sto šedesát centimetrů, jsou již považováni za obry, chodí nazí, někdy divoce pomalovaní nejrůznějšími vzory. Waikové žijí ze všech yanomamských kmenů nejjižněji. Obývají i oblast v okolí mesety Kurupira, a to jak z brazilské, tak i z venezuelské strany, Bojovníci se často pomalují rudou barvou onoto a k tomu se ještě vyzdobí velkými černými kroužky, představujícími vzory na srsti jaguára. Nejobávanějšími válečníky jsou však takzvaní černí Waikové, snad jakýsi magický klan, prostupující napříč všemi vesnicemi. Jsou považováni za nezranitelné, a proto proti sobě v četných vzájemných válkách mezi sousedními vesnicemi většinou ani nebojují. Zato na jiné nepřátelské bojovníky se vrhají s divokostí černého jaguára, jehož představu má jejich pomalování evokovat.
Jediným oblekem Waiků je šňůrka z divoké bavlny nebo vláken stromu curagua kolem beder. Muži si také touto šňůrkou přivazují k břichu penis. V ústech stále žvýkají a sají pralesní tabák, jehož roličku umisťují pod spodní ret. U starších mužů to má za následek hrozivý výraz obličeje s odulým rtem. Ke slavnostním příležitostem se obě pohlaví zdobí barevnými péry papoušků, vkládanými do vlasů. Ženy nosí navíc ještě náhrdelník ze semen pralesních stromů a ve spodním rtu tři zapíchnutá ozdobná dřívka.
V době, kdy se Reg usadil pod Kurupirou, nepoznala ještě většina Waiků bělocha. Neustále mezi sebou válčili, přičemž motiv těchto bitev byl stále stejný - loupení žen. Těch je totiž mnohem méně než mužů. Etnografové si nad tím dlouho marně lámali hlavu. Důvod je však prostý. Mnoho dívek bývá hned po porodu uškrceno, stejně jako všechna nedochůdčata. Waikové potřebují především zdravé a silné bojovníky.
Waikové žijí ve velké kruhové vesnici nazývané šabono. Směrem ven je opevněná s jediným vchodem, směrem dovnitř jsou ke kruhové stěně postavené ze silných kůlů připojeny jednotlivé chatrče, sousedící jedna s druhou. Tato rozlehlá prostora tvoří jakousi „náves", kde se odehrává převážná většina domácího života osady. Bez neustálých válek si Waikové svůj život vůbec nedokážou představit. Vypracovali se tak na nepřekonatelné bojovníky, z nichž měli jejich indiánští sousedé odedávna hrůzu. Když se výprava cestovatele Schomburgka blížila v roce 1839 do oblasti pramenů Orinoka, odmítli ho jeho průvodci z yanomamského kmene Makiritare dále provázet, neboť měli hrůzu z Waiků, a expedice německého cestovatele se musela vrátit. Podobně dopadl i francouzský cestovatel Jean Chaffanion téměř o padesát let později. Stačila pouhá zmínka o Waicích, aby se jeho průvodci rozprchli. Stejnou hrůzu mají z Waiků jejich indiánští sousedé i dnes. Vždyť i jméno Waika,

které jim dali, znamená „zabijáci". Pro cizince je velmi obtížné a nebezpečné snažit se s nimi navázat přátelský kontakt.
Tohle všechno prolétlo Regovi hlavou, když se díval do očí neznámého waického lovce. Ale nezdálo se, že by měl indián nepřátelské úmysly. Jen Rega chvíli pozoroval a pak zmizel stejně neslyšně, jako se objevil. Toho večera se již neukázal. Neskrýval se, a tak snad nic zlého nezamýšlel, uklidňoval se Reg. Zřejmě byl náhodným setkáním stejně překvapen jako já. Následující dny se nehnul ani na krok bez pušky. Nic se však nedělo.
Uplynuly asi tři neděle, aniž neznámého spatřil. Pak při probírání štěrku u břehu nedaleko za druhým diamantovým vodopádem zaslechl vzdálené volání. Zaposlouchal se znovu. Nemohl se mýlit. Znělo to jako prosba o pomoc. Netušil, kdo by to mohl být, ale vydal se tím směrem. Našlapoval opatrně a obezřetně se rozhlížel na všechny strany. Co když je to léčka? Co když leze jako tupá ovce přímo do připravené pasti? Volání se v kratších intervalech opakovalo. Reg se blížil. Teď nebylo pochyb. Bylo to portugalsky. Nikdo jiný portugalsky hovořící tu široko daleko nebyl. Postižený musel volat jeho.
Ve stínu palmy, opřen zády o její kmen, tam seděl indián. Byl nahý, penis přivázaný bavlněnou šňůrkou k tenké liáně obepínající pas, pomalovaný po celém těle i obličeji červenými kroužky a vlnovkami. Jeho luk a šípy ležely vedle něho. Regovi s vynikající pamětí na obličeje to nedalo mnoho práce, aby poznal svého známého waického lovce z nedávného podvečera. Teď se však zdálo, že je Waika v úzkých. Když spatřil Rega, zavolal znovu. Portugalsky.
Reg k němu přistoupil a zeptal se, co se stalo. Lovec jen povzdechl a ukázal na lýtko pravé nohy:
„Surukusu."
Pak ukázal stranou a opakoval to. Opodál ležel zabitý had. Waika pomstil své uštknutí, ale teď mu šlo o život.
Reg se zděsil. Vzpomněl si na nešťastného Enriquea. Šlo o minuty.
„Sikomasik."
Reg nevěděl, co to je. -¦¦
Lovec to opakoval:
„Sikomasik. Lék. Bílá houba. Na mrtvých stromech."
Reg nechápal, kde se to naučil, ale faktem bylo, že Waika mluvil trochu portugalsky.
„Nepotřel tělo drceným kořenem adoma. Žádný had neuštkne. Teď na to doplatil. Sikomasik. Sikomasik. Potřebuji sikomasik. Bílá houba na mrtvých stromech.
Prosím, jdi hledat!"
Reg se mu snažil odpovědět ve stejně jednoduchých větách, aby indián rozuměl.
„Málo času na hledání lék. Mám jiný. Dobrý. Vyléčím. Budeš zdravý."
Sáhl do malé příruční brašny s lékárničkou, kterou po zkušenosti s Enriquem nosil s sebou, pokud se vydal na výpravu dále od srubu. Byla ještě mokrá od chladné říční vody pod vodopádem, odkud ji před necelými dvěma hodinami vytáhl. Z kovové krabičky s tropikalizovanými séry vyjmul ampuli proti uštknutí surukusu. Waika označil hada správně. Mohl tedy použít sérum speciální. Proti jedu každého z nejnebezpečnějších hadů této oblasti měl pouze jedno. Neváhal je však obětovat. Vyndal injekční stříkačku, otevřel ampulku a natáhl.
„Jen jeden," ozval se lovec. „Jen jeden."
„To víš, že ti dám jen jeden, jen jednu injekci," chlácholil ho Reg. „Dva ne."
Připravil se k bodnutí:
„Teď bude trochu bolet."
„Znám," řekl Waika a jeho rty něco šeptaly.
Reg bodl. Waika ani nehnul brvou. Pak mu Reg ještě ranku povrchově aspoň trochu ošetřil.
„Teď nesmíš chodit. Kde tvé šabono? Daleko?"
„Šabono daleko daleko daleko. Nežiji teď tam. Teď tady sám."
„Tady zůstat nemůžeš. Přenesu tě k sobě."
Reg si naložil lovce na záda a vydal se ke srubu. Občas musel odpočívat, sundal raněného a posadil se vedle něho. Hluboce oddechoval. Měl toho dost. Waika nebyl velký, ale byl podsaditý a dost těžký. Seděli vedle sebe. Něco je spojovalo, i když patřili k naprosto odlišným světům.

„Já Reg. Moje jméno Reg." „Já Retewa."
„Kde ses naučil portugalsky? Mluvíš dobře." „Porto da Maloca. Misie. Salesián. Ale já ne kristian. Já Waika." „Mluvíš hezky. Rozumím ti. Pak mi to všechno povíš. Teď půjdeme dál." Regovi se opravdu podařilo Retewu zachránit. Retewa mu také později řekl, proč žije sám pod Kurupirou, a ne ve svém šabonu, po němž velmi toužil. Kdysi se náhodně setkal s misionáři. Nechal se zlákat a následoval je do Porta da Maloca. Začali ho podle svých představ civilizovat, ale Retewa byl čím dál víc nešťastný. Řekl doslova, že tam v něm umíralo všechno, co miloval. Utekl zpět do džungle. Do svého šabona se však hned vrátit nechtěl. Byl přesvědčen, že se od styku s bílými lidmi, tak cizími jeho životu a přesvědčení, musí očistit. Dlouhou samotou na nebezpečném místě. Vybral si to, které je v očích Waiků nejděsivější - Kurupiru. Do šabona se vrátí, až bude čistý, až v něm nezůstane nic z té druhé, cizí společnosti.
„Chtěl jsem ti nabídnout, abys tu zůstal se mnou, abychom žili společně. Jsem však také běloch," řekl mu Reg.
„Když ty zveš, já zůstanu. Rád. Ty dobrý člověk. Pozoroval tě už dlouho, ty ani nevěděl. Zkoušel tě. Díval na tebe z houštiny, ty mě viděl, také díval, žádná puška. Garimpeiros vidí Waika, hned střelba. Ty žiješ jako Waika. Ty také nemůžeš vrátit tam, odkud ty přišel. Ty ztratil v pralese duši. Od styku s tebou nemusím očišťovat." Reg se zastyděl. Nebyl tak dobrý, věděl to. Ale ta poslední věta od člověka, kterého by civilizados považovali za primitivního divocha a pohrdali jím, pokud by neudělali něco horšího, byla nejvyšším oceněním, jakého se mu kdy dostalo. Od styku s tebou se nemusím očišťovat. Chtěl se začít chovat tak, aby té větě mohl věřit i on sám. Později v deníku vyjádřil lítost nad tím, že se mu to ne vždycky dařilo.

Wašoriwe, stoa a suwa

Retewa u Rega zůstal. Lovili spolu, spolu sbírali i drahé kameny. Waika sice nechápal Regův zájem o ně, ale respektoval jej. Našel mu místa s nádhernými krystaly akvamarínů a topazů. Nemuseli se k nim ani prokopávat. Ležely na povrchu. Reg si představoval, jaká nádhera to bude po vybroušení. Možná je ani překupníkům neprodá a nechá si je. Rozhodně ty nejkrásnější. A jednou si je dá v Evropě vybrousit. Neměl však vůbec představu, kdy k tomu dojde.
Mluvili spolu portugalsky. Retewa něco pochytil na misijní stanici, ale bylo to dorozumívání dost kostrbaté. A dál se učit portugalsky nechtěl. Spojoval tuto řeč se společností, od níž se chtěl očistit. A tak Regovi nezbylo, než za pomoci svého druha pronikat do řeči Waiků. Docela ho to bavilo. Navíc byl přesvědčen, že se mu to jednou může hodit.
Jednou ulovil Retewa opici. Po stažení až dojemně připomínala malé dítě. Upekl ji na ohni, rozporcoval a podal Regovi nejvybranější lahůdku - hlavu. Reg se nedokázal přinutit, aby vysrkl nabízený mozek z prasklé lebky, a dal k Retewově překvapení přednost dobře propečenému stehnu. Bylo šlachovité, tuhé a chutnalo nahořkle jako pořádně odleželé kuře. Nemohl však odmítnout, tím by svého nového přítele zarmoutil a snad i urazil, a tak se přemohl. Se smíšenými pocity, které mu k vychutnání jídla rozhodně nepřispěly, pozoroval Retewu, jak spořádal mozek a pustil se s chutí do vnitřností, které jednotlivě opékal na žhavých kouscích doutnajícího dřeva, zabalené do listů. Předtím než je dal do úst, vložil ještě každé sousto do horkého popela. Retewa nabídl i Regovi. Ten se zprvu zdráhal, pak však ochutnal. Ani pořádně nevěděl, co to bylo, musel však uznat, že se to jíst dalo. Retewa se radoval jako dítě, když poznal, že Regovi chutná, a přenechal mu všechno, co ještě zbylo.
O několik dní později, když se Reg vrátil z pochůzky, čekal ho Retewa s malou vydlabanou tykví, v níž měl jakousi načervenalou pastu. „Onoto," řekl, jako by se samo sebou rozumělo, oč jde.
Reg se na něho nechápavě podíval. Zřejmě zase nějaká další Retewova kulinářská specialita, pomyslel si, a pátravě se zahleděl na obsah tykve. Bylo to mastné a trochu to vonělo, ne nepříjemně.
Retewa usadil Rega na špalek před srubem, sloužící za sedačku, ukousl zuby kousek liány a jeden její konec rozžvýkal. Nepřestal, dokud se zpracovávaný konec zcela neroztřepil. Pak plivl do obsahu tykve a začal míchat. Reg pochopil, že to asi k jídlu nebude.
„Onoto - krása, radost! Ochrana před zlými duchy pralesa!"

Reg už věděl, oč půjde. Retewa mu svlékl košili, a když byl červenavý obsah tykve dostatečně promíchán, začal mu improvizovaným štětcem z rozžvýkané liány malovat po obličeji i po těle jeden kroužek za druhým. Své umělecké dílo doplnil táhlými vlnovkami. Když skončil, zálibně si svou práci prohlížel. Zřejmě byl spokojen. Radostně zatleskal. Vyzdobil Rega tak, jak má každý správný bojovník nebo lovec vypadat. Rega to dojalo.
Byl to tak bezprostřední projev přátelství, jaký ještě nezažil. Vypadali teď s Retewou skoro stejně. I tou výjimkou, že spodní část Regova těla zakrývaly kalhoty, zatímco jeho přítele zdobily ornamentální malby i tam.
Uplynulo několik měsíců společného života. Těžko by bylo možno nalézt lepší přátele. Reg obdivoval u Retewy jeho smysl pro čest. Jeho slovo platilo. Co slíbil, vždy splnil, i kdyby ho to mělo stát bůhví co. Jednou, to už spolu žili déle než rok, vyprávěl Reg svému druhu o oněch třech ladných létajících tvorech, které viděl u prvního diamantového vodopádu. Reteva jen pokýval hlavou.
„Znám. Taky viděl. Žije tam nahoře. Wašoriwe."
Reg nevěděl, co to je. To jméno nikdy předtím neslyšel. Tehdy ho Retewa zasvětil do mytologie Waiků, tak důkladně propletené s tím, co my nazýváme realitou, že si Reg znovu jasně uvědomil, že ačkoli žijí již přes rok spolu, každý z nich se pohybuje v úplně jiném světě.
Vesmír Waiků se skládá ze čtyř vzájemně paralelních horizontálních rovin. Ta nejvyšší je pokládána za prvotní. Nazývají ji duku ka misi. Dnes je tato rovina prázdná a pustá, ale v dávné minulosti zde měli všichni tvorové i věci současné svůj počátek. Tyto prapůvodní bytosti, vzniklé současně se zrodem samotného vesmíru, se nazývají no badabo a jsou Waiky považovány za jakési praotce všech ostatních zvířat téhož druhu. Tak existuje no badabo jaguára, nazývané kašahewa, (iwariwa), harpyje (kawamari) i podivuhodné no badabo upíra, zvané waiwe. Tito praotcové jednotlivých druhů živočichů sestoupili však už dávno na zem a šaporiové, šamani Waiků, s nimi pravidelně vcházejí do styku. Proč je však wašoriwe, praotec upíra, tak mimořádný? Všichni praotcové se svým potomkům navlas podobají, i když jsou samozřejmě mnohem větší a nesmrtelní. Existuje však jedna výjimka. Tou je právě wašoriwe. Podle údajů Waiků má mít po přepočtu na naše míry v rozpětí asi sedm metrů, tedy tolik, na kolik odhadl rozpětí záhadných letounů i Reg. To by však zas až tak moc nepřekvapovalo. Všechni no badabo jsou obrovská. Zarážející je, že wašoriwe upíru neodpovídá ani svým vzhledem, ani chováním. Létá ve dne místo v noci, křídla má mnohem delší a užší, místo tlamy má dlouhý zobák a na hlavě jakýsi protáhlý, dozadu směřující vysoký hřeben. Proč si Waikové představují praotce všech upírů úplně jinak než jeho běžné známé potomky? Je to snad proto, že občas takového obrovského létajícího tvora, aspoň svými kožnatými blanitými křídly netopýrům, vídají? Když jsem dočetl Regův deník až sem, napadlo mě hned několik věcí. To, jak popisují svého wašoriwe, značně připomíná nějaký druh pteranodona. Podle zatím známých paleontologických nálezů však tento rod ptakoještěrů v Jižní Americe nikdy nežil. V roce 1971 byly ale na náhorní plošině Chapada do Araripe lormaci Santana v severovýchodní Brazílii objeveny neuvěřitelně dobře zachované zbytky do té doby zcela neznámých jihoamerických ptakoještěrů. Celkem zde bylo objeveno čtrnáct nových druhů a další ještě čekají na popis. Každý je dramaticky odlišný od dosud známých zástupců této skupiny. Vědci si stále lámou hlavu nad tím, jak je možné, že zbytky ptakoještěrů z Araripe jsou tak zázračně zachované. Z ostatních nalezišť pocházejí většinou jen jejich zlomkové, značně poškozené fosilie. Kosti ptakoještěrů byly duté, a proto se jen zřídkakdy zachovaly intaktní. V Araripe se však často nacházejí celé dokonale zachované kostry. Proč, to nedokáže nikdo vysvětlit.
Největším araripským ptakoještěrem byl Tupuxuara longicristatus, popsaný v roce 1989 a dosahující v rozpětí asi šesti metrů. Měl bezzubou tlamu, protáhlou v dlouhý ostrý zobák, na jehož špici začínal vysoký, daleko za hlavu se táhnoucí hřeben. Sloužil zřejmě za letu jako kormidlo. Je až zarážející, jak se tento létající obr shoduje s představou o wasoriwe, tradovanou mezi Waiky v okolí Kurupiry, i tím, co viděl Reg. Podobně bizarní, i když jinak tvarovaný hřeben měl i další z araripských pterosaurů, předchozímu druhu blízce příbuzný Tapejara wellnhoferi, popsaný v roce 1990, stejně tak jako podobný, ale výrazně větší Tapejara imperator, jehož hřeben dosahoval výšky téměř jeden metr. Je zajímavé, že i autor popisu a výběru rodových jmen těchto draků, brazilský paleontolog Alexander Kellner, zřejmě znal indiánskou legendu o wasoriwe a uvědomoval si, jak nápadně ho svým vzhledem

připomínají. Tato jména jsou převzata z jazyka Tupíů, sousedů Waiků, a znamenají v překladu „dobře známý duch" a „prastará bytost", což významově odpovídá pojmu „no badabo" Waiků.
Reg nepochyboval o existenci toho, co viděl na vlastní oči, ať už to bylo cokoli.
Retewa ho však varoval ještě před jedním mimořádně nebezpečným tvorem shora.
Je prý dlouhý asi sedm až osm metrů (to si Reg propočítal podle Retewova srovnání s jedním padlým stromem). Waikové mu říkají stoa. Popsal ho jako obrovitého kajmana se silným ocasem, běhajícího jen po dlouhých zadních nohou, zatímco přední jsou tak krátké, že se na ně nemůže postavit. Hlavu má však kratší než kajman a vyšší. Podobá se prý více hlavě bachraté žáby rohatky - i tím, že má nad očima také výrazné rohy. Je prý i podobně zbarvená, ale tlama není tak široká. Zato je vyzbrojená velkými ostrými zuby.
Reg se ho zeptal, jak může vědět, jak stoa vypadá, když ho nemohl nikdy spatřit. Vždyť tvrdí, že žije nahoře, na mesetě. A tam nikdo z Waiků nebyl. Retewu to z míry nevyvedlo. Šaman tam prý byl, když rozmlouval s duchy. O těch zvířatech vyprávěl. Stává se prý však, i když velmi vzácně, že se stoa objeví i dole. Pak jsou jeho nejčastější kořistí tapíři. Útočí na ně většinou z úkrytu v houštinách nedaleko břehů vod. V nouzi prý nepohrdne ani kapybarou.
Retewa vyprávěl i o střetnutí lovců s touto obludou. Waické legendy se zmiňují o tom, že jednou narazili na číhajícího stou a několik z nich se stalo jeho obětí. Prvního uchvátil dřív, než se vůbec mohli vzpamatovat. Útočil však dál. Waikové jsou bojovníci, kteří neradi ustupují. Jsou zvyklí vzdorovat i mnohem silnějšímu nepříteli. Ale šípy vyslané z jejich luků se v kůži netvora dlouho neudržely. Ty, které se mu zasekly do krku, si odstraňoval zakřivenými drápy malých předních končetin. Obětí jeho řádění se stali ještě další dva lovci, než konečně zbývající poznali marnost boje a rozprchli se. K tomuto střetu došlo prý však již velmi dávno. Legenda, tradovaná z generace na generaci a nabývající s každým převyprávěním na barvitosti? Nebo Reg Retewovi dobře nerozuměl? Nebo mělo Retewovo vyprávění reálný podklad?
I Reg, který paleontologii příliš neholdoval, poznal podle Retewova popisu velkého dravého dinosaura, pohybujícího se po zadních. Když jsem mu potvrdil, že se tento popis výborně hodí na druh Carnotaurus sastrei, popsaný z Jižní Ameriky v roce 1986, případně na některého jeho blízkého příbuzného, jen se nadechl:
„Jestli ta bestie skutečně existuje, žil jsem tam v pěkné společnosti!"
Byl přesvědčen, že mu Retewa nelhal. Nikde jinde než v těsném sousedství Kurupiry indiáni stoua neznají. Jeho výskyt tedy musí souviset přímo s tajemnou mesetou. Naskytne se mu někdy možnost sestoupit z této záhadné stolové hory dolů? Třeba nějaká šikmo směřující trhlina ve skalní stěně, do níž může dravec sklouznout? Nebo klesající chodba, tunel ve skále? Nebo dravý pták odnesl shora vejce těsně před vylíhnutím, přišel o ně a dole se pak vylíhlo mládě schopné od prvního okamžiku samostatného života, mládě, z něhož později vyrostl dospělý jedinec?
Napadlo mě ještě něco. Se jménem stoa jsem se setkal i při naší cestě ke Kurupiře v roce 1978. Měli před ním strach naši indiánští nosiči z Porta da Maloca. A popisovali ho velmi podobně. I v Doyleově románu Ztracený svět se toto jméno objevuje. Indiáni tak nazývali divoké, ďábelsky rychle se pohybující dravé dinosaury, z nichž jeden pronásledoval a málem dostihl reportéra Malonea při jeho noční průzkumné cestě. Napadlo mě několik zarážejících skutečností. Plukovník Fawcett, který poskytl Doyleovi k románu informace, zřejmě pod Kurupirou opravdu byl a jméno obávané příšery i její hrubý popis získal od Waiků. Před rokem 1910, kdy Waikové o tomto dravci vyprávěli, si však vědci představovali dinosaury, a to dravé, jako pomalu se pohybující nemotorné studenokrevné plazy. Stačí se podívat na rekonstrukce ještě z poloviny minulého století. Téměř sto let starý popis stoyho způsobu pohybu jako by však z oka vypadl nejnovějším paleontologickým názorům vidícím dravé dinosaury jako mrštná, rychle se pohybující a bleskově útočící zvířata. Navíc teplokrevná. I ty klokaní skoky paleontologové u některých druhů předpokládají. Jen teplokrevný dravec je schopen v noci rychlým během a skoky pronásledovat kořist, kterou se v Doyleově románu měl stát ubohý Malone. Studenokrevní plazi, za něž byli dinosauři tehdy pokládáni, by zůstal v noci zkřehlý a nehybný a musel by čekat, dokud se nezahřeje v dopoledním slunci. Stoa pronásledující v noci Malonea běžel jak závodní kůň a skákal jako klokan. A jiný ohrožoval rovněž v noci tábor Challengerovy výpravy, dokud ho lord Roxton nezahnal hořící větví! Vypadá to, jako by Doyle popisoval dravé dinosaury

podle skutečnosti, neboť jeho líčení bylo v mnoha ohledech v přímém rozporu s tehdy vládnoucím názorem vědců.
Reteva měl však pro Rega ještě jedno překvapení. Nahoře na mesetě prý žije další velký tvor, kterému říkají suwa. Tělem připomíná obrovského tapíra, má ale velmi dlouhý krk a malou hlavu. Víc o něm Retewa nedokázal říct, ale i to málo stačilo 'Regovi k tomu, aby v onom záhadném živočichovi poznal buď nějakého bratrance sauropodního dinosaura, nebo aspoň dlouhokrkého plesiosaura. Retewa mu dokonce větvičkou do písku nakreslil tvar jeho těla. Odpovídalo to. Reg si to překreslil i do deníku. Co vlastně vůbec nahoře žije? A co bylo příčinou onoho hrozivého řevu, který shora slyšel?
Zatímco wašoriwe se stal jako no badabo součástí waické mytologie, stoa ani suwa do ní nepatřili. Neexistovalo v současnosti žijící zvíře, jemuž by se ti dva aspoň vzdáleně podobali natolik, aby se mohli stát jeho praotcem. A jak od okolního světa zcela izolovaní Waikové přišli vůbec na tvora tak podobného dravým dinosaurům, sauropodům nebo plesiosaurům? O jejich dávné existenci nemohli vědět.
Ani Retewa mu nemohl dát odpověď. Zasvěcoval však Rega dál do waické mytologie a Reg se snažil být pozorným žákem, neboť byl přesvědčen, že bez její znalosti nepochopí ani tajemství Kurupiry.
Přírodní duchové jsou ve waickém světě všudypřítomní. Žijí v příšeří pokroucených pralesních lián ve společnosti hadů, opic, obrovských pavouků, jedovatých žab i jaguárů.
„Tanči v jednom kole s přízraky noci a ulehneš ke spánku s lehkým srdcem," řekl mu jednou Retewa. „Jestliže jim dovolíš, aby ti nahnali hrůzu, zničí tě!"
První, již opuštěná rovina vesmíru duku ka misi, v níž původně vznikla i všechna no badaba, nehraje už prakticky žádnou roli. Druhá rovina se nazývá hedu ka misi. Dalo by se to přeložit jako „dům hromu" a značí zhruba totéž jako náš pojem „nebesa". Horní strana hedu je pro lidi neviditelná a je téměř shodná s tím, jak to vypadá na zemi. Rostou zde stromy, keře a květiny, žijí zvířata - a co je nejdůležitější, jsou tu i vesnice, v nichž žijí zemřelí Waikové. V každém ohledu se podobají svým druhům žijícím na zemi. Také oni obdělávají svá políčka, chodí na lov, válčí, bojují o ženy, milují se, jedí a jejich šaporiové praktikují magii. Vše, co existuje na zemi, má v hedu svůj protějšek, takže jde vlastně o jakýsi zrcadlový obraz pozemské existence. Spodní stranu hedu tvoří to, co na nebi vidíme ze země. Jsou na ní Slunce, Měsíc, hvězdy a planety. Waikové považují hvězdy za nebeské ryby, ale Reg tvrdil, že mezi nimi dále nerozlišují ani je neřadí do určitých skupin, které by odpovídaly našim souhvězdím.
Třetí rovinu tvoří pozemský svět. Waikové ji nazývají hei ka misi, což značí „tato rovina". Šapori však odtud může za pomoci magie navštěvovat jakoukoli z ostatních rovin, což také běžně dělá. V hei ka misi žijí také hekurá, tj. mocní přírodní duchové, sídlící většinou na vrcholcích hor, k nimž se šapori pravidelně obrací se žádostí o radu nebo pomoc. Také všechny léčitelské úkony jsou prováděny prostřednictvím hekurá. Jsou jich stovky a snad tisíce. Existují dokonce i v tělech mužů (nikoli žen), ale není jednoduché je probudit. Jen šapori dokáže svá hekurá ovladnout přimět je, aby mu sloužila. Kurupira je podle Retewy vlastně nejmocnější ze všech hekurá, zosobněné zlo, které nelze ničím oblomit ani podplatit. Ale protože zlo způsobené jednomu může na druhé straně pomoci jinému, mohou nejmocnější šaporiové získat Kurupira k součinnosti se svými záměry, pokud způsobené zlo s tím související je opravdu mimořádné a Kurupiry hodné. Ale takový šapori za to zaplatí cenu nejvyšší - svým životem.
Poslední, čtvrtá rovina, nazývaná hei ta bebi, leží pod zemí. Je to říše neobydlená, ponurá a temná, do níž spadá propast na okraji hei ka misi. Někdy se jí též říká šopariwabe. Skončí tam každý, kdo je hrabivý, lakotný a odmítne dát svému soukmenovci to, co jeho druh potřebuje a oč ho požádá. Hrabivost je v očích Waiků největším přečinem vůbec. Některé kmeny dokonce považují jedince, u něhož se tato vlastnost projeví, za nenormálního, za blázna, a vyobcují ho ze svého šabona.
Kdo se jednou ocitne v hei ta bebi, ten se odtud sám nikdy nedostane. Jen ten nejschopnější šapori ho může zachránit a vynést nahoru do roviny hedu. Věčná samota, tma opuštěnost - to je trest za lakomství a hrabivost.
Peklo ve významu koncentrace hrůzy a děsu, kam by se žádný Waika neodvážil vstoupit ani za nic, však neleží pod zemí. Vznáší se vysoko nad ní. Je to říše Kurupiry vrcholové plošině jeho mesety. Ať o tom Reg přemýšlel, jak chtěl, stále nevěděl proč. Ani Retewa mu nedokázal říct nic určitého.

"Kurupira nenávidí a zabíjí člověka, protože člověk hubí zvířata. První lovec zabil jeho miláčka, malého pekariho. Kurupira zná všechny životy, které duchové pralesa, i všechny ty, které vzali. Stále udržuje stav zvířat v rovnováze. Nedovolí člověku, aby ji narušoval. Kurupira sám má mnoho podob a tváří. Všechny jsou pro člověka děsivé."

Pohřeb v banánové kaši

Čas rychle ubíhal. Reg žil s Retewou již přes dva roky a rozuměli si čím dál lépe. Nadešel však čas, kdy Retewa pocítil, že je již očištěn. Chystal se na cestu ke svým. Zpět do svého šabona. Zval Rega, aby šel s ním. Jeho druhové ho prý přivítají s otevřenou náručí. Popsal mu přesně, kde se šabono nalézá a jaká vzdálenost je od něj dělí. Šabono Waticoteriů leželo asi třicet kilometrů od Kurupiry po proudu toho přítoku Pacocimau, do něhož se nedaleko mesety spojovaly oba proudy tvořící diamantové vodopády. Reg o nabídce přemýšlel, pak však došel k závěru, že svůj styl života měnit nebude. Mrzelo ho, že se bude muset s Retewou rozejít, ale žil jako samotář předtím, než ho poznal, a bude tak žít i po jeho odchodu. Do šabona Waiků s jejich mnohdy odpudivými zvyky se mu nechtělo. A kdo ví, jak by se k němu vůbec chovali a co by mu i přes Retewovo ujišťování hrozilo. Nerad by se stal zajatcem s omezenými možnostmi pohybu. Také se mu nechtělo vzdálit se od bonanzy u diamantových vodopádů. Tak krásné kameny v okolí šabona Waticoteriů jistě nebudou. Osud však rozhodl jinak.
Ten den začínal krásně. Od rána bylo jasno. Pod Kurupirou to bylo vzácností. Slunce pomalu stoupalo nad vysokými stromy pralesa a prozařovalo chladnou zem. Do doby, než sem přišel, by Reg nikdy nevěřil, jak jsou tu noci studené. Retewa, vládnoucí kuchyni, se rozhodl, že Regovi připraví něco zvlášť dobrého. Mělo to být překvapení. Zmizel jako duch. Nedávno při toulkách lesem objevil velké hnízdo pralesních včel a věděl, že bude plné medu. Nebyl však sám, kdo dostal na med chuť. Nemohl tušit, co se stane. I když byl od srubu dost vzdálen, našel instinktem člověka žijícího v džungli od narození strom s hnízdem včel bez potíží. Musel vylézt hodně vysoko, ani to však nebyl problém. Věděl i to, jak se ubránit útoku včel. Pomazal se šťávou liány, která včely odpuzovala a držela v bezpečné vzdálenosti. Byl plně zabrán do práce a nevnímal, co se děje kolem. Vtom ho zcela nečekaně napadl mrak obrovských vos. Pět centimetrů dlouzí zabijáci, dvakrát větší než evropští sršni, nesmírně útoční. Mata caballo, zabijáci koní. Stačí k tomu deset žihadel, někdy i méně. K zabití člověka tři čtyři. Často se spojují v obrovské roje čítající několik desítek tisíc jedinců. Retewu napadl sice mnohem menší počet, přesto se mu to stalo osudným. Zabijácké vosy přiletěly vyloupit hnízdo pralesních včel právě ve chvíli, kdy tam pracoval. Než se mu podařilo ustoupit, dostal patnáct nebo dvacet žihadel. Čtyř až pětinásobek smrtelné dávky. Spadl ze stromu a se zlomenou nohou se doplazil do blízkosti srubu. Nebylo to daleko, ale síly ho opustily dřív, než ho dosáhl. Když se domníval, že je již v doslechu, volal Rega na pomoc. Stejně jako před dvěma lety po uštknutí surukusu. Když k němu Reg doběhl, našel ho již v bezvědomí. Dovlekl ho dovnitř. Podařilo se mu ho ještě vzkřísit, pomoct mu však nemohl. Věděl to i Retewa. Přijal to zcela stoicky.
„Až zemřu, spal mé tělo po waickém způsobu a popel dones do mého šabona. Šabono Waticoteri. Cestu znáš. Já je již nespatřím. Chci se tam však vrátit. Chci se stát součástí svého kmene, chci v něm žít dál. Slib mi, že to uděláš!"
Reg byl dojat, hlas se mu však nezachvěl. Viděl už umírat tolik svých přátel! Slíbil Retewovi, že jeho přání splní. Ještě než zemřel, obrátil se umírající k Regovi:
„Tehdy, když jsi mi dával tu injekci po uštknutí a já ti říkal „Jen jeden“ - tak to jsem nemyslel, abys mi nedával dvě. Chtěl jsem tě upozornit, že máš jen jednu, že když mi ji dáš, už na tebe v případě potřeby žádná nezbude. Tys to dobře věděl, a přesto jsi mi ji dal."
Retewa zavřel oči. Krátce nato vydechl naposled.
Reg věděl, že se Retewa jednou vrátí ke svým, představoval si však loučení s ním jinak. Večer před jeho odchodem budou spolu dlouho sedět u ohně, dívat se do plamenů, na sebe i do temné džungle kolem. Kolem budou poletovat roje světlušek a ozývat se tajemné zvuky pralesa, jimž člověk nikdy zcela neporozumí, ani kdyby tu žil sto let. Občas prohodí nějaké slovo a zase budou mlčet. To mlčení je bude spojovat víc než všechna slova dohromady. I tehdy, až bude Retewa někde daleko za horami.

Vzpomínal, jak mu jeho přítel vyprávěl pověst o chtivém kajmanu Iwrameovi. Iwrame byl původně strážcem ohně a mluvil a chodil vzpřímeně jako člověk. Pak však zvítězila jeho hamižnost. Ukryl oheň v tlamě a odmítl se o něj s kýmkoliv dělit. Všichni byli nešťastní a přemýšleli, jak získat oheň zpět. Nakonec vymysleli plán. Uspořádali velkou hostinu, pozvali na ni i Iwramea a vyprávěli jeden vtip za druhým. Iwrame zprvu nic, ale nakonec se po jednom zvlášť povedeném naplno rozesmál. Vtom mu vletěl do otevřené tlamy malý ptáček, zmocnil se ohně a odletěl s ním na posvátný strom, odkud může oheň získat každý, kdo jej potřebuje. Iwrame ztratil schopnost chodit a mluvit jako člověk. Od té doby jen řve a plazí se po břiše.
Jak mu bylo s Retewou dobře!
Teď na břehu asi sto metrů od srubu připravoval pro Retewu podle waického obyčeje pohřební lůžko. Do večera byl hotov. Ve výši asi tří metrů leželo na obdélníkové plošině z nalámaných větví, držené v rozích čtyřmi štíhlými kmeny, mrtvé tělo. Spodní polovina této konstrukce byla obehnána hustým plotem z větví. Uvnitř takto ohrazené prostory byla připravena hranice. Měla změnit Retewovo tělo v prach a popel. Pohřební oheň plál do noci jako obrovská pochodeň. Dohořel až k ránu. Reg stál celou tu dobu opodál a hleděl do plamenů. Hlavou se mu honily vzpomínky na uplynulé dva roky. A pak opět zaslechl shora z mesety ten příšerný výhružný řev. Muselo to být vydrážděno vysoko planoucím, daleko viditelným ohněm. Ať to však bylo co chtělo, Retewovi to už ublížit nemohlo.
Spálené dřevo dlouho doutnalo, a tak Reg mohl podniknout další kroky až za dva dny. Pečlivě vybral z požářiště zuhelnatělé kosti a mezi kameny je rozdrtil na černošedý prášek. Ten pak nasypal do vydlabané tykve a otvor zalepil lepkavou stromovou smůlou. Následujícího dne nastoupil do člunu a vydal se s ní dolů po proudu do šabona Waticoteriů.
Zprvu byl přijat s velkou nedůvěrou a zacházeli s ním téměř jako s nepřítelem. Snad jim nedokázal dobře vysvětlit, proč přišel. Zřejmě ho Retewa zas až tak moc z waického jazyka nenaučil. Stavba vět i způsob vyjadřování se zcela liší od angličtiny. Mohla to také působit jeho odlišná výslovnost. Je u téhle řeči velmi obtížná. Retewa byl na ni již zvyklý, tihle ne.
Všichni se za velkého křiku shromáždili na prostranství uprostřed šabona. Nejen muži, i ženy a děti. Rozhodně větší zájem než tykev s Retewovým popelem, kterou stále nemohl uplatnit, budily jeho vousy. Waikové nemají tělesné ochlupení, nebo jen velmi redukované, a bohaté vousy na mužské tváři viděli poprvé v životě. Bylo to pro ně něco zcela nezvyklého. Napřed si mysleli, že jsou přilepené a tahali ho za ně, aby zjistili, jak pevně drží. Někteří to přeháněli a rvali ho za vousy takovou silou, že to až bolelo. Hlava mu létala ze strany na stranu, bránil se však marně. Odehnal jednoho a objevili se dva další. Pak k němu přistoupil svalnatý, dobře rostlý muž. Byl sice malý jako všichni Waikové, ale na první pohled bylo patrno, že je mimořádně silný. Říkali mu Puriwariwe a bylo vidět, že se mezi svými soukmenovci těší velkému respektu. Všichni hned ustoupili a nechali ho jednat. Roztáhl palec a ukazováček pravé ruky co nejdál od sebe a začal odměřovat vzdálenosti na Regově obličeji. Hned nato si tyto rozměry přenášel na vlastní tvář. Rega v tom okamžiku napadly historky, které slyšel od garimpeiros o tom, že Waikové stahují vousatým bělochům kůži z obličeje i s jejich pro ně tak nezvyklou ozdobou a udělají si z ní masku bílého muže. Reg dostal opravdu strach.
Odstrčil rázně Puriwariweovu ruku, i když poznal, že tím vzbudil jeho nelibost, ukázal na tykev a hlasitě vykřikl:
„Retewa. Zemřel. Jeho popel. Dlouho jsme žili jako přátelé. Chtěl se vrátit do šabona Waticoteriů. Požádal mě, abych jeho popel přinesl. Retewa byl můj přítel. Slíbil jsem to."
Stále ukazoval na tykev a opakoval Retewovo jméno. Zdálo se, že Puriwariwe pochopil.
„Retewa také můj přítel. Dávno neviděl. Smutný, že již není s námi."
Chování Waticoteriů se okamžitě změnilo. Reg se stal rázem jedním z nich. Nikdy se však nedověděl, co měl tehdy Puriwariwe opravdu v úmyslu, když přeměřoval jeho obličej.
Krátce nato se konaly přípravy k Retewově pohřbu. Waikové mají zvláštní zvyk. Své mrtvé spalují a popel z jejich kostí smíchají s banánovou kaší, tak řídkou, že se dá pít. Kaše je v jakýchsi dlouhých neckách, vydlabaných z kmene stromu. Při magickém obřadu pak všichni kaší s popelem zesnulého postupně vypíjí. Duch zemřelého tak vstoupí do jejich těl a zůstane navěky s nimi. Několik dní po svém příchodu byl Reg přímým účastníkem tohoto obřadu. Starý šapori Išawariwe zpíval hlubokým hlasem píseň duchů domu hromu, pomalu sypal popel z tykve do připraveného koryta s banánovou

kaší a dlouho míchal. Nakonec nabral naběračkou s dlouhou rukojetí tekutou kaši a vypil ji. Naběračka pak kolovala mezi ostatními a každý vypil svůj díl. I Reg. To pokračovalo tak dlouho, až bylo koryto prázdné. Retewa se vrátil ke svým a stal se jejich součástí.

Život s Waticoterii

Reg se rozhodl, že s Waticoterii na čas zůstane. Přijali ho jako jednoho ze svých. Zakrátko se dobře naučil jejich řeč a pochytil jejich zvyky, jimiž se řídil, aby je zbytečně neprovokoval. Náčelník Puriwariwe, obávaný waiteri (zvláštní kasta těch nejodvážnějších válečníků) si ho oblíbil od prvního okamžiku. Byl to Retewův přítel a Regovi nikdy nezapomněl, že ho podle waického zvyku zpopelnil a jeho popel přinesl do šabona. Puriwariwe však nebyl náčelníkem v tom smyslu, jak se tento pojem obvykle vykládá. Byl mezi Waticoterii nejstatečnějším a nejzdatnějším bojovníkem, byl moudrý i chytrý, a proto ho všichni uznávali a jeho pokyny se řídili. Snad proto se k Regovi chovali přátelsky i ostatní. Během doby ho zasvětili do věcí, k nimž by jinak žádný cizinec neměl přístup. Nežil však přímo v šabonu. Postavil si srub nedaleko a mohl si vybrat ženu z nejhezčích nezadaných dívek. Vybral si mladičké přítulné děvče jménem Miriti, které to považovalo za obrovskou poctu. Jinak pokračoval v hledání drahokamů a šabono navštěvoval jen občas. Zúčastňoval se však pravidelně všech obřadů a slavností.
První, s čím se setkal, byla epena. Halucinogenní droga, vstupenka do říše duchů a nadpřirozených sil. Na rozdíl od jiných indiánských kmenů není vyhrazena pouze šaporimu, ale mohou ji užívat všichni příslušníci kmene. Dokonce se to předpokládá. Odmítání epeny by bylo považováno za hrubý prohřešek, a proto jí začal holdovat i Reg. Ve svém deníku podrobně popsal své nepozemské prožitky a cesty do fantastických světů, následující po jejím požití. Je to však pouze šapori, kdo s pomocí epeny vykonává magické obřady.
Reg mi vyprávěl, že Waikové připravují tuto drogu z muškátovníkového stromu rodu Virola, nejčastěji druhu Virola theiodora. Již sama příprava „průvodce do říše duchů", jak epenu nazývají, je magickým ceremoniálem, probíhajícím za účasti šaporiho. Je při tom mnoho zaříkávání a zpěvů. Šapori začne zpívat v okamžiku, kdy se pustí do práce dřevorubci svým sekerami, aby porazili mohutný strom, dosahující výšky i přes sedmdesát metrů a šíře dobrého dva a půl metru. Vzývá hekurá lesních stromů, aby předali lidem své jasnozřivé síly a schopnost spojit se s ostatními hekurá a no badabo. Omlouvá se lesu za to, že bylo k tomuto účelu nutno pokácet tak vysoký a krásný strom. Jakmile kmen padne, sloupnou Waikové kůru a seškrabují její vnitřní vrstvu v dlouhých pásech. Na nich se vytvářejí kapičky červené pryskyřice. Po zahřátí, které zpevní jejich konzistenci, slévá šapori tyto rudé kapky do připravené hliněné misky a zahřívá nad ohněm tak dlouho, až vznikne hustý sirup. Ten se pak usuší na slunci v průzračnou červenou hmotu. Je prý překrásná a Reg prohlásil, že by z ní bylo možné okamžitě vyrábět jantarové šperky. Hmota se pak rozetře nájemný prášek a epena je na světě. Někdy ji inhalují již v tomto stavu, ale většinou se ještě vylepšuje a míchá s některými dalšími ingrediencemi, například s rozdrcenými sušenými listy rostliny Justica pectoralis a popelem ze spálené kůry vzácného stromu Elizabetha princeps, jemuž Waikové říkají ama nebo amasita.
Při vlastním použití se pak halucinogenní prášek vpraví do silného dutého stonku, sloužícího jako malá foukačka. Jedním koncem se vsune do nosního otvoru ihalujicího. Jeho druh pak silným fouknutím z druhého konce vpraví drogu hluboko do nosní dutiny, čemuž poživatel epeny ještě pomáhá prudkým vdechnutím. Epenu je možno použít přímo jako šňupavý tabák bez pomoci dutého stonku. Bojovníci chystající se k přepadení jiného šabona si vždy berou kožené váčky práškem s sebou. Dávky jsou značné silné, účinky velmi rychlé a dlohodobé. Dostaví se euforie a nečekaný příliv energie. Šapori přivolává zpěvem do své hrudi mocná kurá a ovládne je tak, že splní každé jeho přání. Přenáší se do jiné roviny vědomí. V tomto stavu dokáže přimět hekurá, aby léčila a uzdravovala, přivolala déšť, zabila nepřítele apod. Později dojde k celkovému omámení, přičemž šapori leží i zemi jako v neklidném spánku a z jeho úst se jen občas ozývají nesrozumitelné zvuky a mumlání. Stále však zůstává ve stavu změněného vědomí, v němž prožívá vidiny a cestuje vzdálenými místy i jinými rovinami waického vesmíru. Reg tvrdil, že šapori přináší zpět tak přesné informace, že lze podle nich najít nová bohatá loviště nebo zjistit záměry nepřátel a jejich sílu. Dokonce prý v tomto stavu dokáže

poslat zkázonosná hekurá na nepřítele, a tím ho zničit dřív, než dojde k vlastnímu boji. Vyprávěl i další neuvěřitelné kousky šaporiů, o nichž se přesvědčil na vlastní oči, a já neměl důvod o jeho slovech pochybovat.
Mnoho pověstí a legend Waiků se Reg dověděl od tuláků rašaoto. Než šabono Waticoteriů navštívil první, neměl Reg o jejich existenci ani tušení. Nikdy o nich nic neslyšel ani nečetl. Jsou vlastně obdobou středověkých evropských trubadúrů. Cestují pralesem od jedné vesnice Waiků k druhé a u večerních ohňů vyprávějí legendy a dávné příběhy. Přinášejí také informace o tom, kde se co nového stalo, i když si to zřejmě patřičně přibarví. Svá vyprávění doprovázejí tancem a zpěvem, čímž jejich obliba ještě roste. Jsou všude radostně vítáni, hoštěni nejchutnějšími pamlsky a vždy bohatě obdarováni. Při jejich cestách pralesem jim žádný indián neublíží. Přesto je však takové putování pro jednoho člověka mimořádně nebezpečné, a proto často chodí ve dvojicích. Ani to však někdy nepomůže. Právě v době Regova pobytu u Waticoteriů napadl nedaleko osady takovou dvojici jaguár, jednoho rašaota zle potrhal, druhého zabil a odvlekl.
V pověstech a mýtech Waiků hraje největší roli pohlavní život a sex. Neexistuje snad legenda, v níž by nebyl zastoupen. Je v nich zafixována i odvěká nadřazenost mužů nad ženami. Podle jedné z nich byli muži stvořeni z kapky krve praotce lidí Měsíce, která spadla na Zemi. Všichni první lidé byli jen muži. Lovci a bojovníci waiteriové. Neměli se však s kým milovat, a tak jim život připadal nudný. Stalo se, že jeden z mužů objevil v pralese plod wabu se dvěma skvrnami, vypadajícími jako oči. Hodil jej na zem a z plodu se stala žena. Ostatní muži následovali jeho příkladu, a tak se osada prvních lidí doplnila i o ženy. Začalo veliké milování, trvající mnoho dnů, dokud všichni vyčerpáním neusnuli.
Velmi často se ve waické mytologii objevuje vztah člověka k jaguáru. Jaguár v ní nabývá téměř lidských rozměrů. Není sice chápán přímo jako člověk, ale není také považován za obyčejné zvíře. I nejodvážnější lovec má strach strávit noc v pralese bez ohně, neboť ví, že jaguár je na lovu. Navíc má v té době na své straně i všechny temné síly noci. Waikové nazývají jaguára nejčastěji ora, má však i řadu dalších jmen. Je zajímavé, jak často vystupuje v místních legendách jako lidožrout. I podle Regových zkušeností se zdá, že v širším okolí Kurupiry jsou lidožraví jaguáři velmi četní. Snad to souvisí i s tím, že zde žije mimořádně velká forma, jejíž samci se mohutností blíží tygru. Jednou napadl velký jaguár za bílého dne skupinu waických lovců, z nichž tři zabil. Jednu z obětí pak odvlekl a z větší části sežral. Reg spolu s dalšími muži je pomáhal přenést do šabona ke zpopelnění. Jiný lidožravý jaguár navštěvoval rovněž za bílého dne pravidelně sousední šabono a vždy si odtud odvlekl svou kořist. Reg se rozhodl, že jeho řádění učiní přítrž. Lidožrout by se mohl záhy začít zajímat i o šabono Waticoteriů.
Záležitost však nebyla tak jednoduchá, jak si původně představoval. Myslel, že si na jaguára počíhá u sousední vesnice. Puriwariwe mu však vysvětlil, že by ho sousedé jistě považovali za nepřítele nebo aspoň za vyzvědače a usmrtili ho dřív, než by jim mohl cokoli vysvětlit. Proč však s likvidací lidožrouta tak spěchat? Jednak by Reg přivolal na celé šabono hněv Kašahewy, praotce jaguárů, což by se mohlo Waticoteriům stát osudným. A pak, dokud lidožrout pravidelně požírá obyvatele sousedního šabona, oslabuje je. Bylo to tak velké šabono, že by se na ně Waticoteriové nikdy nemohli odvážit zaútočit. Jestli to však bude ještě takhle chvíli pokračovat, kdoví... Vždyť ten lidožrout je vlastně spojencem Waticoteriů!
Přesto však Reg střetu s lidožravým jaguárem neušel. Snad se šelmě malí podsaditi Waikové i jejich drobné ženy už přejedli, snad si chtěla zpestřit jídelníček a ochutnat Evropana. Obrovský jaguár se vrhl na Rega v okamžiku, když si obdivně prohlížel velký čistý akvamarin, který právě vytáhl z divokého proudu říčky. V posledním okamžiku se Reg stačil instinktivně pootočit, takže stál vůči svému nepříteli čelem. Prudkost skoku srazila Rega na kolena, ale rychle se opět vztyčil, rukama svíral krk šelmy a snažil se její tlamu oddálit co nejvíc od obličeje. Záda mu drásaly hrozivé drápy, zadní tlapy lidožrouta se mu zaťaly do stehna. Reg se snažil uvolnit si jednu ruku a sáhnout po dýce, kterou nosil u pasu. Jakmile se o to pokusil, pochopil, že jedinou rukou šelmu neudrží. Cítil její horký páchnoucí dech, hleděl do jejích krutě odhodlaných očí toužících zabít. Svíral její krk ze všech sil ve snaze ji uškrtit. Napadlo ho také zaútočit bleskurychle na oči, jakmile se však i o to pokusil, chňapl mu jaguár po ruce tak rychle, že měl co dělat, aby mu ji, celou zkrvavenou, vytrhl z tlamy. Bolest na zádech byla strašlivá. Reg měl pocit, že mu znich seškrábe všechno maso a roztrhá mu pak vnitřnosti

zezadu. Pozvolna mu ubývalo sil. Zdálo se mu, že již ani hrdlo svého nepřítele nedokáže svírat tak silně jako na začátku boje. Naštěstí slábl i jaguár. Přidušen dlouhotrvajícím škrcením odskočil od své kořisti, vztekle zavrčel a zmizel. Reg se dopotácel několik kroků pro pušku, opřenou o nedaleký strom. Těžce se o ni opíral a pokoušel se dostat do šabona dřív, než ztratí vědomí. Bezpečně věděl, že by si ho jaguár našel. Potácel se s nadlidlidským úsilím, před očima mu vyvstávaly rudé kruhy. Musím dojít, musím, opakoval si stále dokola. V jednom okamžiku měl dojem, že ho jaguár vyčkávavě sleduje. Vypálil tím směrem, ale všude byl klid. Zřejmě to byl jen přelud. Pokračoval v cestě, klesl na kolena, znovu se vztyčil. Rány na zádech mu působily nesnesitelnou bolest. Byl již blízko šabona, když ho objevilo několik žen sbírajících banány. Ty přivolaly záchranu. O tom však již Reg nevěděl. Upadl do bezvědomí. Probudil se až mnohem později. Cítil, že je z nejhoršího venku. Vyléčil jej mocný šapori Išawariwe. Od té doby na něj Reg nedal dopustit. Miriti pak o něj láskyplně pečovala, dokud nebyl zcela zdráv.

Jak jinak potom naslouchal příběhům o lidožravých jaguárech! Ve waických legendách si jaguáři běžně berou za manželky indiánky a mají s nimi i děti. Z toho vychází i jeden z nejčastěji tradovaných hororů, při němž u nočního ohně tuhla krev v žilách i nejodvážnějším waiteriům. Waikové totiž své pověsti považují za zcela pravdivé.

Lidožravý jaguár Krajakraja, jehož se bálo celé okolí, se zamiloval do krásné dcery rybáře. Dívka Raharaijoma, hrdinka ještě několika dalších waických pověstí, jeho lásku opětovala a zakrátko se jim narodil syn Siroroma. Ten mohl nabývat podle své vůle jak podoby lidské, tak i podoby skvrnité šelmy. Když vyrostl, stal se rovněž lidožroutem. Lovil lidi a jejich maso často přinášel i své milence, mladičké ženě vdané za lovce. Jednou ji však při pojídání lidského masa přistihl manžel. Vymlouvala se, že jí maso přinesl pták kawamari, harpyje. Když se to však několikrát opakovalo, začal mít manžel podezření. Nakonec vystopoval Siroromu a zjistil, že mu nejen spí se ženou, ale že to on jí přináší lidské maso. Připravil past. Rozdělal v lese velký oheň, přilákal k němu Siroromu, který přišel ve své jaguáři podobě, a pokusil se ho hodit do plamenů. Lidožrout byl však silnější, manžela přemohl, zabil a sežral. Pak se šel pomilovat s jeho ženou. Když skončili, všimla si milenka, že má Siroroma na několika místech kůži propálenou od ohně. Ješitného milence to rozladilo a rozhodl se, že si kůži opraví. Svlékl ji a pověsil u své chaty na hůl. Byl však líný a opravu odložil až na následující den. Vpodvečer si ve zvířecí podobě, avšak bez kůže, vyšel ještě do lesa. Tam ho však spatřil jeho otec Krajakraja. Domníval se, že mu syn posílá pekariho, skočil na Siroromu a sežral ho. Ta propálená kůže visí prý u opuštěné chaty dodnes. Není to operní libreto, po němž by s radostí sáhl i Verdi?

Reg byl také mnohokrát svědkem přípravy prudkého šípového jedu, získávaného z kůže malých, pestře zbarvených žabek pralesniček. Nevěděl přesně, zda patřily do rodu Dendrobates nebo Phyllobates. Možná, že do obou, neboť Waticoteriové používali různé druhy. Živá žabka se opatrně nabodla na zahrocený konec silného prutu a pomalu se s ní otáčelo nad ohněm. Její kůže začala vylučovat kapky jedu, které Waticoteriové zachycovali do připravených nádobek. Získali tak nejprudší jed. Mnohem účinnější než proslulý rostlinný jed kurare. Do nádobek s jedem namáčeli šipky vystřelované z foukaček. Po zasažení takovou šipkou umírá dospělý muž někdy již za čtyři až pět minut.

Většinu času však Waticoteriové prožívali klidně a mírumilovně. Reg si prohlížel jejich banánová políčka, o něž pečovaly výhradně ženy. Mnohokrát se zúčastnil i podivného rybolovu, jehož způsob byl pro něho zcela nový. Indiáni rozdrtili listy palmy, kterou nazývali mukori. V listech byla obsažena omamná látka. Rozdrcené listy pak naházeli do tiché říční zátoky. Omámené ryby vyplavaly k hladině, kde je pak již bylo možno luky a šípy snadno ulovit. Látka z rozdrcených listů mukori má účinek jen dočasný. Po nějaké době se ryby i ostatní drobní živočichové opět vzpamatují a žijí si čile dál, jako by se nic nestalo. Waticoteriové naloví vždy jen tolik ryb, kolik právě potřebují. K podobnému účelu a se stejným výsledkem se užívala i šťáva získaná z vína ajoritoto.

Poté co mu šapori Išawariwe zachránil život a vyléčil ho ze smrtelných zranění po boji s lidožravým jaguárem, měl k němu Reg velmi blízko. Išawariwe byl věhlasným šaporim, uznávaným nejen v šabonu Waticoteriů, ale i vzdálenými sousedy. Tvrdilo se o něm, že byl zabit, ale nezemřel. Podle Regova deníku to byla velmi podivná historie. Išawariwe byl zabit při jednom nájezdu na nepřátelské šabono. Byl zasažen šípy do hrudi a břicha. Jeho mrtvola i se šípy, které v ní vězely, byla přinesena

zpět a ve velkém kruhovém prostranství uprostřed šabona připravena ke zpopelnění. Krátce předtím, než k němu mělo dojít, se šapori náhle vztyčil a opřel se o svůj luk a šípy, ležící vedle něho. Chvěl se, ale neupadl. Po chvíli si nasypal na dlaň z koženého váčku přivázaného na bederní šňůrce silnou dávku epeny a prudce ji vdechl. Všichni stáli bez hnutí a pozorovali ho vytřeštěnýma očima. Pak začal Išawariwe zpívat píseň k duchům pralesa, k hekurá zvířat a stromů, k mocným no badabo. Stál tak se šípy, jimiž byl zasažen, v těle a zpíval po zbytek dne a celou noc, která je doménou temných sil, majících moc zabít každého, kdo je nedokáže ovládnout. Všichni obyvatelé šabono ho ve strachu opustili a uchýlili se do svých přístřešků. Ale Išawariwe stále stál a zpíval a všechny zlé síly zničil magickými šípy. Přemohl smrt. Ráno byl zdráv, jako by předtím ani žádné zranění neměl. Šípy, jimiž byl zasažen, ležely u jeho nohou. Waikové věří, že pralesní duchové jsou bytosti, které se nacházejí na úzké hranici oddělující člověka od zvířete. Nejsou ani tím ani oním, jsou však lidem nepřátelské. Za dne jsou neškodné, ale v noci útočí na všechny, kteří museli zůstat venku bez přístřeší, a zabíjejí je. Kdo je však silou svých hekurá přemůže, nad tím ztrácí smrt svou moc.
Išawariwe dokázal své schopnosti i tehdy, když vyléčil Rega z těžkého zranění po napadení jaguárem. Každý bílý lékař by je považoval za smrtelné. Tvrdilo se o něm dokonce, že se umí učinit neviditelným. Po návratu ze svých cest „tam jinam" dával Regovi přesné pokyny, kde najde drahé kameny, i s popisem cesty, jak se tam dostane, se všemi detaily a orientačními body, ačkoli tam věhlasný šapori v bdělém stavu nikdy nebyl a nemohl dopředu ani znát takové časově pomíjivé okolnosti, jako že na vysokém stromě nad potokem, pod nímž má hledat diamanty, ho bude svým skřekem vítat harpyje. Několikrát mu také zcela přesně předpověděl události, které se měly stát třeba až za několik dní.
Ve stavu změněného vědomí se prý Išawariwe chtěl jednou podívat i na mesetu i upira a stanout tváří v tvář samotnému démonu pralesa. Sotva tam však nahlédl, tak se svého úmyslu vzdal. Je to velmi zlé místo, řekl Regovi, ani nejmocnější hekurá ho tam nedokážou ochránit. Kurupiru prý obklopuje celá rota zplozenců zlých Rakahaši. Démoni. Jsou prý podobní člověku, ale lidé to nejsou. Jsou vyšší, štíhlejší, mají dlouhé čtyřprsté ruce a tříprsté nohy. Na rukou mají hrozivé drápy. Přichycují se jimi skalní stěny a dokážou prý po ní šplhat jako opice. Mají vysokou oválnou lebku bez nosu, velké černé oči, které ve tmě svítí, a špičaté ostré zuby, které stále cení. Nemají vlasy ani chlupy, kůži i lebku mají holou, jakoby vrásčitou. Víc Išawariwe nezahlédl. Musel se vrátit. Přesvědčil se, že ta hora je trvalým, nebezpečím, hrozícím všem, kdo sídlí v okolí. Neupřesnil však, v čem to nebezpečí spočivá. Jen je prý cítil, ochromovalo všechny jeho síly, a kdyby se okamžitě nevzdálil, zahubilo by ho. Prozradil však také Regovi, že se prý nahoru na mesetu dá vylézt. Je to však neobyčejně obtížné a výstupová cesta není zdola vůbec patrná, takže ji každý mine. Víc odmítl prozradit. Na vrcholovou plošinu Kurupiry vede však podle Išawariweho ještě další cesta. Kromě té po stěně mesety a té ve stavu změněného vědomí je to ještě cesta vnitřkem stolové hory, skalními chodbami v ní. I ona je však mimořádně nebezpečná. Nelze říct, která z těch tří cest je nejsnadnější. Ve všech jde o život.
„Již dávno jsem o tom přestal přemýšlet," přiznal se mi Reg, když vyprávěl o mimořádných činech proslulého šaporiho. „Bral jsem to prostě jako fakt. Išawariwe ty schopnosti měl."
Jednou přišli do šabona Waticoteri na návštěvu válečníci ze sousední vesnice. Reg brzy pochopil, že tu byli vlastně na průzkumu, jak jsou domácí silní a kolik mají žen. Jestli by stálo za to je později přepadnout. Pravý účel této návštěvy uhodli samozřejmě i navštívení, přesto se však chovali jako vzorní hostitelé. Po pohoštění a tancích došlo odpoledne na oblíbený sport Waiků - vzájemné rozbíjení si hlav mohutnými kyji. Všichni válečníci mají temena hlav vyholena a na nich strašlivé jizvy. Pyšní se jimi. Jsou pro ně totéž, co pro vojáky vyznamenání za statečnost. Když je Reg spatřil poprvé, domníval se, že to jsou stopy válečných tažení. Nyní byl však vyveden z omylu. Dva muži, kteří se dostali do patřičné euforie požitím epeny, stáli proti sobě a střídavě se bili po hlavách silnými palicemi. Vždy napřed jeden, pak druhý. Nikdo se nepokoušel uhnout. Reg se divil, jak je vůbec možné takovou ránu přežít. Waikové musí mít nepředstavitelně pevné lebky. A že těch ran bylo. Z hlav obou zápasících prýštila krev, oslepovala jim oči. Pokračovali však dál, dokud jeden neklesl na kolena. Tím zápas skončil a nastoupila další dvojice. S drtivou převahou zvítězili domácí. Průzkumníci pochopili, že přepadnout šabono takových zdatných bojovníků by bylo sebevraždou, i když jejich ženy se jim líbily. Odhalili tím však své vlastní karty. Domácí si přestali dělat o bojových schopnostech hostů iluze, Išawariwe vybral ve stavu změněného vědomí nejvhodnější okamžik a do tří neděl

podnikla početná skupina válečníků pod vedením Puriwariweho zdrcující přepad sousedního šabona. Nedávní hosté, s nimiž si předtím tak dobře rozuměli, které hostili vybranými pokrmy a s nimiž tančili a přátelsky zápasili, byli nemilosrdně pobiti až na ty, kterým se podařilo utéct. S nimi i malí chlapci a staré ženy. Mladé byly zajaty. Každá z nich byla podle tradice hned na zpáteční cestě znásilněna postupně všemi válečníky vítězné strany. Když se pak výprava vrátila, mohli se na nich ukojit i ostatní muži, kteří zůstali v šabonu a vyhlazovací expedice se z různých důvodů nezúčastnili. Teprve pak si je vítězové rozdělili mezi sebe. Jejich původním manželkám, kterých ti nejzdatnější válečníci měli hned několik, to vůbec nevadilo. Ta nová se stala otrokyní a musela vykonávat nejtěžší práce a ještě byla neustále bita. Ženy k ní byly obvykle krutější než její nový pán.

Ani Reg nepřišel zkrátka. Dostal mladé, ještě ne zcela vyvinuté děvče s velkýma ustrašenýma očima. Bahimi. Odmítnout ji nemohl, urazil by tím válečníky, kteří mu ji věnovali jako čestný dar. Poznal, že se mu snažili ze zajatých dívek vybrat tu nejhezčí. Po prožitých útrapách byla ve zbědovaném stavu, stále se něčeho lekala a pořád plakala. Reg se jí snažil pomáhat. Byl na ni hodný a šetřil ji. Později však zjistil, že ji v době jeho nepřítomnosti sladká Miriti, snad jen o rok starší, bije, všemožně týrá a nutí k nejtěžším pracím. Pořádně jí nařezal a přikázal, že musí být na Bahimi hodná. Marně. Pokaždé, když se vzdálil, užila si Bahimi z Miritiných rukou svoje. Reg to na konec vzdal. Takové zacházení se zajatkyněmi bylo vžitým pravidlem Waticoteriů a Miriti to považovala za své právo a hlavní zdroj zábavy. Teprve po čase splynou zajatkyně s ostatními a nikdo si už nevzpomene na to, že jsou vlastně válečnou kořistí.

Reg nevycházel z údivu. Nevěra byla mezi Waticoterii velmi častým jevem a nikdo se s ní ani příliš netajil. Vina byla vždy přisouzena ženě. Nejenže ji krutě ztrestal podvedený muž, ale navíc se manželka nevěrníka snažila uškodit cizoložnici černou magií. Neomylným prostředkem k tomu byl odvar z větévek magické rostliny okošiki. Prý to skutečně často skončilo vážnou nemocí postižené a někdy i hůř. Jednou se Reg vracel do srubu dříve než obvykle a již zvenku slyšel jakési podivné tiché sténání. Když vstoupil, zahlédl ke svému úžasu jednoho z mladých bojovníků na Miriti. Bahimi seděla v koutě, jako by se nic nedělo. Nejpozoruhodnější však bylo, že mladíkovi jeho vstup vůbec nevadil. Jen trochu nejistě vzhlédl, ale pak klidně dokončoval započatou práci. Reg mi se smíchem vyprávěl, že pak musel Miriti pořádně spráskat, aby neztratil tvář. Ještě by ho někdo mohl podezírat z toho, že je na ni moc měkký, což je pro muže největší pohanou. Dostala i Bahimi, že tomu nezabránila, i když si Reg nedovedl představit, jak by to mohla udělat. Malá nevěrnice mu za to ještě poděkovala. Prý ji málo bije, myslela, že mu na ní nezáleží. Reg to vzal na vědomí a zařídil se podle toho. Svůj díl dostávala pravidelně i Bahimi, aby jí to nebylo líto. Snad právě tohle obě jeho mladičké ženy sblížilo. Staly se z nich nejlepší kamarádky a Miriti nedala na Bahimi dopustit.

Láska mezi mužem a ženou v našem smyslu u Waiků neexistuje. Žena je pro ně majetkem, sloužícím k uspokojení sexuálních potřeb, k zachování rodu a k práci. Nic víc. Naproti tomu mladý bojovník, který se u něho přiživoval, se na Rega téhož večera zubil, jako by se nic nestalo. A on se na něho musel smát také. Jen tak ze sportu mu to do dvou dnů oplatil s nejhezčí z těch jeho. A všechno bylo v pořádku. Waikové neznají žárlivost mezi muži. Pokud někdo silně zatouží po cizí ženě a řekne o tom jejímu vlastníku, je dokonce zdvořilé mu ji nabídnout. Předem se tím odstraní vnitřní napětí i případná nevraživost mezi bojovníky, k níž nikdy nesmí dojít. Pro život Waiků je nejdůležitější boj a v něm musí držet všichni válečníci pohromadě jako jeden muž.

Jednou byl Reg svědkem události, která jím hluboce otřásla. Dlouho si vyčítal, že včas nezakročil. Pak ale pochopil, že by osud stejně nezměnil. Ženy Waiků se před porodem vzdálí ze šabona a rodí osamocené v pralese, většinou s pomocí jiné ženy. Reg jednou zahlédl těhotnou krátce před porodem. Klečela na zemi a držela se za hýždě. Prostor kolem ní pročistila již předtím její společnice, starší žena, a pokryla jej velkými širokými listy rostliny platanillo. Pomocnice mumlala jakási magická zaříkadla a také rty rodící ženy se pohybovaly. Vtom rodička slabě vzdychla a krátce nato se narodilo dítě. Hned začalo křičet. Reg se musel usmát. Netušil, že indiánky rodí tak lehce a rychle. Ženy prohlížely novorozence, ale nezvedly ho. Jeho mokré tělíčko stále leželo na velkém listu. Obě ženy spolu chvíli tiše hovořily, pak starší přeřízla nožem ze zaostřeného bambusu pupeční šňůru a začala se rozhlížet kolem. Vrátila se se silnou rovnou větví, která ležela nedaleko. Položila ji na krček novorozence a pak náhle stoupla oběma nohama na její konce. Něco křuplo a Reg pochopil, že to se

zlomila krční páteř dítěte. Ženy zabalily do jednoho z listů platanilla placentu, do druhého mrtvolku novorozence, oba balíčky převázaly úponky vína a položily pod velký strom. V tom okamžiku praskla pod Regovou nohou větvička a obě ženy ho zpozorovaly. Žádný muž nesmí být svědkem porodu dítěte a nemohl to přiznat ani on. Předstíral, že právě přišel, a tvářil se udiveně. Ve tvářích žen spatřil údiv, ale žádný smutek, soucit nebo výčitky nad tím, co právě provedly. Když odešly, rozbalil Reg balíček převázaný vinným úponem. Ležela v něm mrtvolka novorozeného děvčátka se zakrvácenými ústy, nosem a tvářičkou. Bylo to otřesné, Reg na ten pohled do smrti nezapomene. Podle našich měřítek nejkrutější vražda, pro Waiky staletá tradice. Když se na to později ptal, dostalo se mu odpovědi:
„Ta žena má dvouletého chlapce, kterého stále kojí, aby se z něho stal silný válečník. Bude ho ještě kojit celý další rok. Nemá dost mléka pro druhé dítě. Ta malá, která ještě nespatřila modrou oblohu a ještě ani nezačala žít, se objevila moc brzy a tak se musela vrátit tam, odkud přišla. Do domu hromu. Přijde později, až budou k jejímu narození příhodnější podmínky."
Reg však věděl své. Kdyby se narodil chlapec, budoucí bojovník, byl by přivítán s radostí. Ale vychovávat si ženy od peřinky je pro Waiky zbytečně pracné a neekonomické. Jednodušší je uloupit je již dospělé při nájezdu proti sousedům.

Zlato démona džungle

Zničehonic se Regův zaběhnutý život s Waticoterii změnil. Několik málo kilometrů od šabona se objevili zlatokopové. Ti první přišli ze severu, z táborů Paa-Piú, Biano Formiga a Uniao. Pak přicházeli další. U řeky Pacocimau založili zlatokopecký tábor Bibiano. Vybudovali polní letiště a noví mineros se sem přesouvali z Boa Visty několika lety denně. S nimi i ti, kteří byli rozhodnuti na nich vydělat. Obchodníci se zlatokopeckým vybavením, zbraněmi, základním ošacením, potravinami, lihovinami. Vznikl i nevěstinec, vybavovaný postupně nejen tuctovými brazilskými mulatkami, ale i méně obvyklým zbožím z Filipín, Thajska, Vietnamu, Číny a Indie. Dokonce i z Evropy. Bohatý výběr všech možných ras a národností. Za vše se platilo jednotným platidlem: Zlatým prachem. Či přesněji řečeno zlatinkami, šupinkami zlata. Valouny se tu nevyskytovaly, zlatinek se však dalo najít za jediný den víc, než bylo šupin na kůži největší anakondy. Všude stály lékárnické váhy připravené k odměřování. Patrona, vládce tábora sídlícího v Boa Viste, tu zatím ještě nikdo neviděl. Nechal si tu postavit jen pevný srub, jediný mezi lehkými chatkami, pro případ návštěvy. Ustavil tu však správce. Stále podmračený Torres řídil Bibiano tvrdou rukou.
Zlatokop, který přišel bez prostředků, získal po podpisu smlouvy úvěr. Měl jej splatit ze své poloviny vytěženého zlata. Ta druhá rovnou připadla patronovi. Zpočátku byl optimista. Aby nesplatil ten malý dluh v několika týdnech! Zprvu se to zdálo lehké. Cena za leteckou přepravu byla směšně nízká, v přepočtu asi dvě stě dolarů. Po přistání v Bibianu však nastaly problémy. Vše mnohonásobně předraženo. Pár zlatokopů našlo opravdu tolik zlata, že dluhy zaplatili a ještě rozhazovali plnýma rukama. Jiní upadali do dluhů stále hlouběji, a byli tak na patronovi čím dál závislejší. Nakonec se stali jen jeho námezdními dělníky. Ti nezávislí, začínající bez dluhů, na tom byli o něco lépe. Měli na výběr. Buď pracovat v jámách otevřených patronem, ale pak mu museli odevzdat polovinu vyrýžovaných zlatinek jako ostatní, nebo se mohli pokusit o nalezení vlastního claimu kdesi v pralese, jehož výtěžek pak patřil pouze jim. Ale i je patron krutě odíral. Za poskytnuté ubytování v chatrčích sbitých z prken, kterým tu říkali barraka, platili víc než za nocleh v prvotřídním hotelu. Stejné to bylo i s potravinami, vodou, lihovinami, zlatokopeckými potřebami, ošacením a všemi dalšími službami. Patron dobře věděl, jak přijít k penězům. K tomu nemoci, vražedné podnebí, jedovatí hadi, šelmy. Pověsti o zlaté bonanze však lákaly další a další. Všichni toužili rychle zbohatnout.
V několika dobře známých uličkách Boa Visty to dychtivým mineros nabízel jeden krámek vedle druhého. Brazilci jim říkají armazémy. Zprostředkování, smlouvy, dopravu, nákup vytěženého zlata. Bandeirante OURO. Comprase OURO. OURO, OURO, OURO, donekonečna OURO, namalované velkými písmeny na zdech armazémů i pouličních poutačích zlatou barvou. Aby pochopil i negramotný. Mnoho krámků pracovalo pro seňora Lopeze, majitele Bibiana. Kromě nich měl na hlavní třídě reprezentativní kancelář. Mladé, atraktivní úřednice tam s úsměvem vybavovaly

záležitosti těch náročnějších. Zlatá horečka dosahovala vrcholu a Boa Vista byla jejím centrem. Zlato v kraji Waiků! Největší zlatá horečka v dějinách lidstva. Ta z roku 1896 na Klondiku byla proti ní dětskou hrou. Zlatokopecké tábory rostly v oblasti severních hranic Brazílie s Venezuelou jako houby po dešti a střety mineros s Waiky se staly denní záležitostí. Na indiánské osady byly podnikány vyhlazovací nájezdy. Domorodci překáželi snu o pohádkovém bohatství. Samozřejmě že to nebylo legální. Oblast byla již dávno předtím papírově vyhlášena indiánskou rezervací Yanomamo. Papír je papír a zlato je zlato. Co váží víc? O tom, že k pralesním polním letištím startuje z Boa Visty denně několik malých letadel s mineros, věděli všichni. Nikdo nezakročil.
Složení zlatokopů bylo stejně divoké jako prales hiléia, který je zajal. Rekrutovali se ze všech společenských vrstev. Těch slušnějších nebylo moc. Většinou šlo o nejhorší sebranku, cítící příležitost k rychlému zbohatnutí. Nebo k útěku před spravedlností, ostatně v Brazílii dost bezzubou. Nebo k dalším zločinům. Vraždy a loupeže tu nebyly výjimkou.
Získání lákavých zlatinek je tak jednoduché! Poblíž říčního toku nebo většího potoka nakopat zlatonosnou horninu. Rozmělnit ji prudkým proudem vody ze silných hadic. V pánvi oddělit hrubší písek smíchaný se zlatem od lehčích příměsí. Pak přidat rtuť. Ta se spojí se zlatem. Hlušina je odstraněna. Rtuť na pánvi vypálit kahanem. Zůstane čisté zlato. Zbytky rtuti vylít do řeky. Přírodní katastrofa? Kontaminace širokého okolí? Otrávené ryby plující břichem vzhůru otrávenými řekami? Uhynulí predátoři živící se rybami, draví ptáci, vydry, oceloti i jaguáři? Koho to zajímá? Zlato je to jediné, co tu má cenu. Dokonce větší než lidský život.
Za zlatokopy zůstávala jedovatá, neustále se rozšiřující bahnitá spoušť, v kapsách mineros však mnoho zlata nezůstalo. Bylo pár spořivých, kteří měli štěstí, našetřili si a věděli kdy skončit. Ti se vrátili zpět jako boháči. Bylo jich jen několik. Zvěsti o jejich úspěchu se však šířily v Boa Visté jako lavina. Mnohem více bylo těch druhých. Zlatý prach se z jejich měšce sypal plným proudem. Do měšce patronova prostřednictvím zdejších obchodů, baru, nevěstince a dalších nabízených služeb. Jen pod prkny podlahy táborového baru v Bibianu smetli po necelém roce provozu asi za dvacet tisíc amerických dolarů zlata.
Reg objevil Bibiano při jedné ze svých mnohadenních toulek pralesem. Zprvu se mu snažil vyhýbat, pak ze skrytu pozoroval život v něm a nakonec se rozhodl, že tam zavítá. Bylo tu sice určité riziko, ale lákala ho i řada výhod. Potřeboval novou pušku, munici, ošacení. A upřímně řečeno, zastesklo se mu i po styku s lidmi jeho ražení. Napadlo ho dokonce dát dohromady s těmi, které by si sám pečlivě vybral, novou partu garimpeiros. Však uvidí. Konečně, může přece kdykoli zmizet. Při prvních návštěvách se zdržel jen pár dní. A dával si bedlivý pozor, aby nikdo nevystopoval, odkud přichází a kam se vrací. Tvrdil, že hledá drahé kameny při řece na jih odtud. Tábor vždy napřed velkým obloukem obešel, aby do něj vstoupil ze správného směru. Stejně tak i odcházel. Nikdo nepojal nejmenší podezření. Torres, správce tábora, mu pronajímal volnou chatku, rezervovanou pro nenadálé hosty. Zaplatil za ni sice víc než za pokoj v Hiltonu, ale bylo tu čisto a měl tu na místní poměry i určitý komfort. S placením byly zprvu určité problémy. Jedinou uznávanou měnou tu byl zlatý prach. V něm byly také stanoveny ceny. Na pultech všech krámů stah lékárnické váhy k jeho odměřování. I v nevěstinci se platilo jen jím. Nikdo nechtěl brát diamanty. Nerozuměli jim. Báli se, aby je Reg nepodvedl bezcenným kamenem. Ale nakonec i v tom měl štěstí. Našel tu překupníka, který se v drahokamech vyznal. Ochotně mu je vyměnil za zlatý prach. Samozřejmě že přitom Rega šidil. Reg to věděl, ale nevadilo mu to. U jeho dvou vodopádů bylo diamantů jak spadaného listí na podzim. Kdykoli si mohl zajít pro další. A tak byli spokojeni oba.
Našel tu i prvního přítele. Jmenoval se José. Byli zhruba stejně staří a výborně si rozuměli. José pocházel z chudého severovýchodu, v sertau předtím nikdy nebyl, ale mimořádně rychle se tu adaptoval. Byl jedním z těch několika nezávislých, nic patronovi nedlužil. Měl dokonce o kus dál v pralese vlastní claim, takže si mohl všechno vytěžené zlato ponechat. Nehleděl napravo ani nalevo. Věnoval se jen práci. Dřel dvanáct hodin denně a měl výsledky. Věděl, že se v Bibianu přepadá, a tak si vytěžené zlato ukrýval na bezpečném místě. Nikomu, ani Regovi, neprozradil kde. José byl prvním, jemuž se Reg zmínil o svém záměru vytvořit partu garimpeiros. Zatím neprozradil, že ví o diamantové bonanze, kde se stačí jen shýbnout. Na to bylo času dost. K velkému Regově překvapení mu José sdělil, že dříve než se stal zlatokopem, opravdu drahokamy hledal. A Reg přišel i na to že José

pracoval po určitou dobu v partě s Faustem. Byla to úžasná náhoda. Reg se vyptával, zda neví něco o osudu jeho ostatních tehdejších druhů. Nevěděl nic. Znal jen Fausta. Ten o nikom nemluvil. Jen občas o bývalém vůdci své dávné party. José si už na jeho jméno nevzpomínal. Ale Fausto ho prý měl ve velké uctě. Škoda že ten chlap měl utkvělou představu jít hledat diamanty k Ďáblově hoře. Kurupira se jmenuje. José se zasmál. Tehdy netušil, že jeho samého k ní osud zavane tak blízko. Ale zpět k tomu vůdci Faustovy party. Nikdo tam prý s ním tehdy nechtěl jít, a tak šel sám. Kdysi skvělá parta se brzy nato rozpadla. Začaly hádky, spory. Nakonec šel každý po svých. O vůdci své bývalé party už Fausto nikdy víc neslyšel. Asi u Kurupiry zahynul. Nadarmo nemá ta hora tak divokou pověst. Fausto však nezapomněl. Složil o něm dokonce píseň, kterou gampeiros u táboráku zpívali. Umí ji dodnes.
Reg byl překvapen. Neprozradil, že píseň je asi o něm. Na to je ještě dost času,
říkal si. Byl však na ni zvědav, a tak umluvil Josého, aby spustil.
Reg měl v deníku zaznamenán původní portugalský text. Pro mne to bylo stejné,
jako by to bylo čínsky. Musel jsem ho požádat o překlad. Byl věcně přesný, ale bez
rýmu. Později jsem se to pokusil přeložit z angličtiny co nejvěrněji, dostat to však
do rýmů, jak to bylo v původní verzi a jak má každá správná zálesácká píseň vypadat,
nebylo jednoduché. Refrén se opakoval po každé sloce. Znělo to asi takhle:

Tam, kde dosud pravěk vládne,
tam, kde zastavil se čas,
starý garimpeiro zmizel.
I s démanty vzal ho ďas.

Ref.: Ve směru tom plném hrůzy
ustrašeně Waika zírá.
Rty jeho se sotva chvějí:
Kurupira, Kurupira.

Hora ční tam k nebi srázná,
s vrcholem rovným jak stůl.
Vládce démonů tam střeží
v kolmých stěnách zlatý důl.
Jedovatí surukusu jako víly pralesa
tančí tam, kde strmé skály zakrývají nebesa.
Lidská noha nestanula na té hory vrcholu.
Zplozenci pekla tam žijí s Kurupirou pospolu.
Džungle tajemství mě láká, proniklo mi do krve.
Dlouhý na smrt nos udělám, nebude to poprvé.
Nepokoušej, garimpeiro, nepokoušej osud svůj,
vak již plný démantů máš, dál už nechoď, zůstaň, stůj!
Nebude už démon džungle děsit řádné pocestné.
Já odhalím, jsem si jistý, tajemství to zlověstné.
Tam, kde dosud pravěk vládne, tam, kde zastavil se čas,
starý garimpeiro zmizel. I s démanty vzal ho ďas.

Jde mi z toho trochu mráz po zádech, když to teď přepisuji. Reg se tehdy smál, když mi píseň překládal. „Fausto mě pohřbil zaživa, to mu neodpustím," vyhrožoval. Netušil, že už brzy píseň pravdivá bude. Že jen trochu předběhla čas.
Reg svému novému příteli znovu opakoval nabídku, aby se spolu s ním stal jádrem nové, výborně sehrané party garimpeiros. Podobné té, o které mu vyprávěl Fausto. José však zájem neměl. Prozradil Regovi tajemství. Jeho claim je mimořádně výnosný. Je sice daleko, téměř tři hodiny to trvá, než se k němu pralesem dopotácí, ale stojí to za to. Vzhledem k vzdálenosti tam často v malé boudě i nocuje. Opravdu, úplná bonanza! A jestlipak Reg ví, jak to místo objevil?

Zlatokopové v Bibianu měli zakořeněnou pověru a někteří z nich jí bezmezně věřili. Cestu k bohatým nalezištím ukazuje prý tajemná zlatá světelná koule, vznášející se v pralese. Zlatokopové jí říkali Mae de ouro, Matka zlata. Jakmile se objeví, je ji třeba vytrvale sledovat až k nejbližšímu vodnímu toku, který tajemné světlo překříží. Tam se pak má začít kopat. Šťastlivec, kterému se ukáže, nesmí jeho sledování za žádnou cenu přerušit, i kdyby měl za ním jít celý den a noc. Nikdy by je pak už nespatřil. Stejnou roli hraje i velká zlatá žába rohatka. Běžně rohatky takto zbarveny nejsou. Nesmí ovšem jít o albína s červeným okem. Zlatá žába musí mít oko černé. Reg netušil, zda se v tomto případě jedná o vzácný, dosud neznámý druh, nebo o barevnou odchylku. I tyto žáby prý představují pro zlatokopy posly nezměrného bohatství. I za nimi je nutno jít tak dlouho, dokud nedovedou zlatokopa k vodnímu toku. Z Bibiana odešlo prý za těmito přeludy už několik mineros. Ani jeden se nevrátil. José považoval tuto pověst za hloupou pověru a nevěřil jí.
Jednou však rýžoval na svém původním claimu nedaleko tábora. Dřel na něm jak mezek, moc to však nevynášelo. Schylovalo se již k polednímu, a tak se José rozhodl, že zaleze někam do stínu a odpočine si. Vtom to spatřil. Tajemné žlutooranžové světlo se vznášelo nad nedalekou houštinou. Bylo jen o málo větší než fotbalový míč, ale bylo jasné a zřetelné. José na ně chvíli bez dechu zíral. Ta legenda je tedy pravdivá, napadlo ho. Neuvěřitelná, ale pravdivá. A pak se jako omámený za lákajícím zlatým světlem vydal.
„Konec už znáš," řekl José Regovi. „Dovedlo mě k té bonanze."
„To přece není možné!" divil se Reg. „Koule světla, která tě dovede ke zlatu! To je nesmysl!"
„Možná že je, ale mne ke zlatu dovedla," smál se José. „Nepřemýšlím proč a jak. Pro mne je rozhodující výsledek!"
José nebyl nenasytný. Ani jeho bonanza nebyla nevyčerpatelná. Již brzy chtěl všeho nechat. Kdesi daleko na východě měl rodinu, ženu a dvě děti. To kvůli nim se stal zlatokopem, to kvůli nim se nechal v Boa Viste zlákat. Teď už má dost, aby se mohl vrátit a zajistit svým drahým snesitelný život. Nevrátil se. Byl zavražděn. Krutě a bezcitně. Našli ho v jeho chatce s podříznutým hrdlem. Na jeho těle zřetelné stopy mučení. Krvavá rána na hlavě, všude pořezán hlubokými ranami. Vrazi z něho zřejmě mučením vynutili prozrazení skrýše vytěženého zlata a pak ho zabili. Když se to Reg při nejbližší návštěvě Bibiana dověděl, byl zdrcen. Josého mu bylo upřímně líto. Rád by pomohl aspoň jeho rodině, ale přes všechnu snahu se mu na ni nepodařilo vypátrat sebemenší kontakt.
Dověděl se však, že se podobný případ stal v Bibianu již několikrát. V největším ohrožení byli ti, o nichž bylo známo, že mají úspěch a jsou spořiví, neutrácejí a chtějí se brzy vrátit. Došlo tu prý už k jedenácti loupežným přepadením, provedeným vždy stejným způsobem. Přepad byl uskutečněn v noci nebo dopoledne, kdy se majitel z nějakého důvodu zdržoval v barrace a v obytné části tábora bylo pusto. Ostatní zlatokopové se o kilometr dál věnovali rýžování. Vždy se jednalo o vraždu provedenou nejkrutějším způsobem. Podle zjištěných stop muselo být vrahů víc, nejméně dva. Dosud nebyli polapeni a mohli kdykoli zaútočit znovu. Nebylo to příjemné pomyšlení, ale Reg si tím hlavu nelámal. On zlato netěžil, nemohl mít jeho zásoby. Pro strůjce loupežných vražd nebyl zajímavý. Znovu si uvědomil, že otrlí zlatokopové jsou pověstní tím, že k ráně dýkou do srdce nemají nikdy daleko. Pro získání zlata je většina z nich ochotna udělat cokoli. Jsou zvláštní kastou, zformovanou divočinou.
Bibiano se záhy ukázalo nejlukrativnějším zlatokopeckým táborem v širokém okolí. Patron je pyšně nazýval démantem džungle a na jeho dalším rozkvětu si dal mimořádně záležet. Kvalita zboží, které zde bylo možno koupit, tomu byla úměrná. Nejdražší evropské lihoviny, bohatý sortiment skotské a irské whisky nebo francouzských koňaků. Složení místního nevěstince se neustále zkvalitňovalo. I Reg sem v době svého pobytu v Bibianu vždy zavítal. Prostitutky dodával přímo patron. Nepracovaly na svůj účet, byly jeho majetkem. Koupil je nebo je nechal unést. Měl své agenty se spojením na dodavatele z celého světa. Bral jen mladé, neopotřebované, svěží. Proslýchalo se, že má ještě jeden podobný, svou vlastní armádou dobře střežený podnik na jednom ze stovek malých ostrůvků na Riu Negru nad Manausem. Pro prominenty. Ruka zákona sem nedosáhla, ostrov byl jeho vlastnictvím. Klieni přilétali malými privátními letadly nebo se v luxusních člunech dopravovali po řece. Vše spolehlivě utajeno. Od okolního světa byl ostrov zcela odříznut.

Mineros v Bibianu s dostatkem zlatého prachu k utrácení byli pro patrona také prominenty. Do té doby, než z nich jejich zlato dostal. A protože je chtěl co nejrychleji, připravil nejsvůdnější návnadu. Takovou, které bylo těžké odolat. Některé prostitutky se sem nechaly dopravit dobrovolně s nadějí na jinde nedosažitelné výdělek. Netušily, do čeho jdou. Staly se otrokyněmi jako ostatní. Jiné byly angažovány pro úplně jinou práci s příslibem vysokého výdělku. Většinou dostaly i zálohu. V Boa Vistě je zdrogovali a malými letadly dopravili sem. Pak je předhodili zlatokopům. Neměly naději. Přes neustálé dodávky nových přírůstků tu byl holek stále nedostatek.
Žádná dlouho nevydržela. Uprchnout neměly kam, letadly odlétajícími zpět do Boa Visty se nevracely. Nebylo těžké uhodnout, kam se ty vysloužilé ztrácejí.
Každý pátek byl od osmi večer v sále za barem program za zvláštní vstupné. Toho se holky bály nejvíc. Napřed tanec, po němž následovala hlavní akce večera. Každý pátek jiná, v určitých intervalech se však opakovaly. Mineros nebyli nikdy zklamáni. Vrcholné číslo, dost vzácné, ale tím dychtivěji očekávané, bylo na programu po dodání nového zboží. Krocení novicek. To bývalo v sále nabito k prasknutí. Oblíbenou zábavou mineros bylo také přinutit dívku, aby se vyválela ve zlatém blátě, a pak „rýžovat" zlato z jejího těla. Na dřevěných stěnách mnohé barraky, v níž mineros žili, byly připíchnuté obrázky krásné nahé ženy, celé obalené zlatým blátem. Šlo prý o slavnou americkou herečku. Pro mnohé se stala ztělesněním představy, že za zlato je možné mít všechno.
Reg se těch zábav nezúčastňoval, ale nevěstinec navštěvoval. Dívky tam byly jasné a většinou ještě svěží. Kvalita odpovídala ceně a patron dbal na to, aby vydělával co nejvíc. Pouze poblázněný minero byl ochoten zbavovat se váčků zlatého prachu. A bláznivou vášeň v něm dokázala vzbudit jen svůdná dívka.
Jednou se stalo, že našel ve své chatce všechno vzhůru nohama. I prkna z podlahy byla vytrhána. Někdo tu zřejmě usilovně hledal. Ale co? Reg nebyl minero, zásoby zlata neměl. Týkalo se to vloupání vůbec jeho? Spíše šlo o omyl. Vždyť tu ještě předevčírem mohl přebývat bůhví kdo a nezvaný návštěvník nemusel mít změně nájemníka ani potuchy. Z těch pár věcí, které tu měl, se mu neztratilo nic.

Nefritový drak

Stalo se to při jeho následující návštěvě zlatokopeckého tábora. Odpočíval vpodvečer ve své barrace a cítil se spokojeně. Vykoupal se a teď se ho zmocňovala sladká únava. Na večeři, na kterou si chtěl zajít do baru, byl ještě čas. Ležel na posteli, díval se do stropu a kouřil. I prvotřídní kubánské doutníky se daly v Bibianu koupit. Za diamanty. Kdyby to někomu v Evropě vyprávěl, vysmál by se mu. Z diamantových vodopádů však padaly spousty lesklých kamenů, ale žádné doutníky. Kamenů mohl mít, kolik dokázal odnést. Jak se tu měnily hodnoty věcí! Zadíval se na jediný obrázek, visící na stěně naproti posteli. Známý akt slavné hollywoodské herečky obalené zlatým blátem. Regovi se začaly klížit oči. Střídavě podřimoval přemýšlel, kterou z holek si vybere na noc. Vyrušilo ho rázné zaklepání na dveře. Ani nečekala, až řekne vstupte. Vešla sama.
..Pan Riggs?"
Jako neskutečný přízrak se v závoji drahého parfému zjevila před Regem krásná Číňanka. Pánovitá a drzá. Kdo jí dovolil vstoupit? Co vůbec dělá v Bibianu? Nikdy neviděl jinou ženu než prostitutku.
Dlouhé, přiléhavé modré šaty z čínského hedvábí, zdobené zlatými draky. Rozparek odhalující vyzývavě stehno až nahoru. Smaragdový obojek kolem krku, velká nefritová brož představující útočícího draka, vroubená brilianty. Přes rameno luxusní vuittonka nejméně za tisíc dolarů. Reg znal ty kabelky s hrdým monogramem LV ještě z dob, kdy jezdil jako expert po světových burzách orchidejí. Vyrazila mu dech, když vplula do chatky. Její pohyb se jinak nazvat nedal. Vláčný pohyb sebevědomého pantera. Pružné tělo svůdných křivek, přecházejících jedna do druhé. Proč v tak nesmyslném oblečení vpadla doprostřed amazonské džungle? Menší prsy, u Číňanek běžné, nádherně modelovaný zadek. Dráždivé orientální rysy, vzrušující lícní kosti, pěstěná tvář, zlatavě hladká pleť, šikmé mandlové oči, drobný nos. Krutě smyslná ústa. Lesklé černé vlasy, vonící po

exotickém koření a sahající až do pasu. Sotva znatelná, asi dvoucentimetrová jizva, táhnoucí se od koutku levého oka přes lícní kost. Dodávala jí nádech tajemství z překonaného neznámého nebezpečí. Jen zvyšovala její přitažlivost. Drobné ruce s něžnými prstíky. Jistě skvěle ovládají taje milování! Jediný prsten s velkým smaragdem vroubeným diamanty. Zlatý řetízek kolem kotníku. Lodičky na vysokém podpatku. Dělaly ji vyšší, než byla ve skutečnosti. Když se Číňanka povede, není na světě přitažlivější ženy, napadlo ho. Tahle se povedla. Bylo jí nejvýš pětadvacet, možná míň. U Orientálek se to odhaduje dost těžko. Hleděla na něho pronikavým pohledem. Její šikmé oči byly tvrdší než diamant. Jemná i krutá. Zranitelná i bezmezně sebevědomá. Svádějící i odmítavá. Tajemství jejího půvabu bylo v kontrastech.
„Nevzpomínám si, že bych vás vyzval, abyste vešla. A neslyšel jsem, že byste pozdravila. Chováte se, jako byste mě přišla zatknout."
„Mohu se posadit?" ukázala na jednu ze dvou židlí u malého stolku.
Reg vypustil z úst obláček kouře a chvíli ji pozoroval přimhouřenýma očima.
„Dokud mi neřeknete, kdo jste, tak ne."
„Nebudeme přece spolu jednat takhle. Vy se rozvalujete jako pasa a já před vámi stojím jako otrokyně."
„Chtěla byste jí být? Dalo by se to zařídit."
„Co vy si dovolujete!"
„Já? Záleží na vás, holčičko. Ve škole, kde vás učili slušným mravům, byste měla požádat o vrácení školného."
„Jmenuji se Wu Ming Long. V triádě Černý tygr mě znají pod jménem Nefritový drak. Jsou lidé, kterým se při vyslovení toho jména roztřesou kolena."
„Pochybuji, že budu mezi ně patřit."
Podívala se mu přímo do očí:
„Seňor Lopez mi poradil, že bych se s vámi měla seznámit."
„Seňor Lopez? To jméno jsem nikdy neslyšel."
Pořád ji nechal stát. Zkrotil ji.
„Patron. Myslí si, že mu Bibiano patří."
„A nepatří?"
‚Jen z menší části. Není však nutné, aby se to tady vědělo. Vím, že vy umíte mlčet."
Reg vstal, došel ke stolku a nabídl jí židli.
„Prosím, posaďte se. A povídejte."
Natočila se k němu odhaleným stehnem. Jakoby podvědomě si ještě víc vyhrnula šaty.
Sedl si naproti ní. Nebylo možné si ji neprohlížet.
Lehce se usmála. Oči jí náhle změkly a hleděly docela mile. Reg věděl, že je to jen součást hry. Pochopil, že dovede být v případě potřeby neúprosná. Musel však přiznat, že je úchvatná.
„Vy to asi se ženami umíte, zálesáku?"
„To jste mi přišla říct?"
„Ne. To mě napadlo až teď. Přišla jsem vám učinit nabídku."
„K sňatku?"
„Podle toho, co o vás vím, byste odmítl."
„Co o mně víte?"
„Hodně, Reginalde Riggsi, doktore botaniky z univerzity v Edinburghu, světový experte na orchideje z Kew Gardens, hledači drahých kamenů a protřelý zálesáku. Chcete to všechno slyšet? Trvalo by to dlouho."
Teprve teď si uvědomil, že spolu mluví anglicky. V Bibianu se hovořilo jen portugalsky, stejně jako v celé Brazílii. Ani si nevzpomínal, kdy naposled pronesl anglické slovo. Tak psal jen svůj deník.
„Mluvte. Ale napřed bych vám měl něco nabídnout. Může to být drink?"
„Ráda."
„Mám tu jen skotskou. Ale mohu skočit do baru."
„Henessy?"
„Hned jsem zpět." „Nebojíte se, že vám tu zatím vyberu diamanty?"

„Jednak je nosím stále s sebou a jednak vám ten největší stejně dám na památku, až se budeme loučit." "Omnia mea mecum porto. Dobrá zásada."
Překvapeně se na ni podíval. Zasmála se:
„Nejsem tak hloupá, jak si myslíte. Můj otec je dost bohatý na to, aby mi zajistil to nejlepší vzdělání. Umím však i jiné věci, které se ani v Oxfordu neučí. A dárky od neznámých pánů taky neberu. Tak jsem vychovaná."
„Žádný problém. Stačí se jen blíže seznámit."
„Vida, jak to rozjíždíte. A prve jste vypadal jako netykavka!"
„ Odkud jste přišla? Určitě nežijete v Brazílii."
„Z Hongkongu. Tam žije má rodina. Tam sídlí triáda. Ale budete se divit, já teď v Brazílii žiju."
„Co vás z takové dálky zavedlo do Brazílie?"
„To není vaše věc."
Vrátil se s lahví. I s koňakovými skleničkami. Kdo na to měl, mohl si v Bibianu dopřát stejně jako v nejlepším baru v Evropě. Jen za cenu o něco vyšší.
„Vidím, že navzdory těm desítkám let v džungli jste stále džentlment."
„Jak ke komu. Ke krásné dámě vždycky."
„Chcete dobrou radu?"
Překvapeně na ni pohlédl. Ukázala na fotografii nahé herečky na stěně:
„Ten obraz by měl viset šikmo. To proto, aby zlí duchové přinášející neštěstí na něm nemohli odpočívat a sklouzli dolů!"
Napřed myslel, že si z něho dělá legraci. Pak však pochopil, že to myslí vážně. Připadal si jako pitomec, ale vstal a posunul obrázek tak, jak si přála. Spokojeně kývla hlavou:
„Teď je to v pořádku."
„Co jste si to vzala na sebe?" zeptal se, aby ten trapný pocit setřásl. „Nespletla jste si amazonskou džungli se slavnostní recepcí v Downing Street 10?"
„Britský premiér mě zajímá asi tolik jako týden leklá treska. Samozřejmě jsem přiletěla ve sportovním. Tohle jsem si oblékla před chvílí. Kvůli vám. To, že jsem v džungli, jsem podle horka a vlhkosti poznala hned v první minutě. Proto jsem naostro. Prádlo pod šaty nemám."
Otevřel láhev a nalil. Znalecky pozdvihla skleničku proti světlu, naklonila ji, přivoněla a pozvedla ruku k přípitku. Měla v sobě vrozenou grácii a šarm, vycházející z jemné kultury staré několik tisíc let.
„Tak ať se domluvíme!"
„Nemohu připíjet na něco, o čem zatím nic nevím. Na vaši krásu!"
Usmála se a přikývla.
„Tak mě už nenapínejte! Povídejte!"
Znovu se usmála:
„Jdete na to moc rychle. To jste takový na všechno? Musím to vzít pěkně po pořádku."
Odmlčela se, jako by přemýšlela, jak začít. Věděl dobře, že si to už všechno dávno promyslela a připravila. Tohle je jen řečnická pauza. Aby zvýšila jeho zájem. Herečkou byla výbornou.
„Dostala jsem za úkol vás svést."
Vyrazila mu dech. Zřejmě byla zvyklá dávat direkty přímo na solar.
„Já že jdu na všechno moc rychle? Kdo je mým neznámým dobrodincem?"
„Můj otec."
Další přímý zásah.
„Váš otec?"
„Slyšíte dobře. Šéf triády Černý tygr. Tchaj lo."
„Ani pořádně nevím, co to triáda je, ale vašemu otci jsem vděčný. Jestli jeho ostatní nápady jsou tak skvělé..."
„Není nutné jít do detailů. Stačí, když budete vědět, že Černý tygr je zajímavá organizace. Mocná. To, že jí patří z převážné části Bibiano, je jen zlomek jejích příjmů a vlivu. Ústředí má v Honkongu, ale už pár let se rozhlížíme po světě. Já mám teď na starosti akce v Brazílii. Musela jsem se kvůli tomu naučit i portugalsky."
„A ten Lopez?"

„Je náš. Vytáhli jsme ho z maléru. Taky potřeboval peníze. Schopný chlap. Použitelný na všechno. Má toho hodně za sebou. Jeho otec byl známý nacista, vám se asi moc nelíbil. Tady nade mnou drží ochrannou ruku. Torres dostal patřičné příkazy. Myslíte, že bych si sem jinak troufla?"
„Vidím, že jste odvážná. Troufáte si. Tak proč ne? Vyznáte se. Kdybyste ale neměla mocnou ochranu, všichni zdejší mineros vás během první hodiny nejméně třikrát znásilní."
„To je tu těch zlatokopů tak málo? Myslela jsem, že by to trvalo mnohem déle, když by to mělo být dokonce třikrát. A to i v případě, že bych se vůbec nebránila. To tedy moc velkou výdrž nemají..."
„Jste hrozná. Byla to básnická metafora. Jestli však chcete, můžete to vyzkoušet. Já vám to stopnu."
„Vy jste také básník?"
„Trochu."
„Jste skoro vším. Nebylo by lépe, kdybyste mi prozradil, čím nejste?"
Zasmál se. Zase ho dostala. Nalil další skleničku.
„Tak na splnění vašeho úkolu!"
„Sám připíjíte na to, na co jsem chtěla připít prve."
„To jsem ještě netušil, že se chcete dohodnout o tomhle."
..Takový zálesák, přítel indiánských šamanů, a neumíte číst myšlenky!"
..Vy to umíte?"
.Jistě. Umím i jiné věci. Chcete se přesvědčit?"
Mlčky přikývl. Neustále ho vyváděla z míry. Měla ho tam, kde potřebovala. Jemně ho políbila, vstala a začala se pomalu svlékat. Regovi vyschlo v krku. Nelhala. Pod hedvábnými modrými šaty s draky nic jiného neměla. A přibližně deseticenticentimetrového zeleného draka měla i na těle. Vytetovaného hned nad pravou hýždí.
Ráno byl Reg jako omámený. Vzpomínka na Wendy zmizela z jeho paměti. Poprvé v životě. A již se tam nevrátila. Její místo zaujala Wu Ming. Celou noc se milovali bláznivě, šíleně. Stále se jí nemohl nabažit. Nejfantastičtější sny kuřáka opia byly zoufalou nudou proti rozkoším, které mu dala prožít. Rafinovaná, útočná i bezmocná neustále v akci, v pohybu. Vláčná, pružná jako had, jako by ani páteř neměla. I v těch nejneuvěřitelnějších pozicích naprosto přirozená. Neúnavná. Nenasytná. A hned zase jemná, něžná, ostýchavá. Bránící se. Provokující, aby si ji vzal násilím. Připadal si proti ní neohrabaný, toporný. Předtím tenhle pocit nikdy neměl. Asiatky se učí umění milovat od útlého mládí. Ovládala to mistrně. Bláznil z ní. Byl jí posedlý. V tom okamžiku byl pro ni ochoten udělat všechno. Vzdát se života v divočině, vrátit se do civilizace, dát jí život v bohatství a přepychu, cokoli bude chtít. Později si zapsal, že snad tehdy musel zešílet. Vysmála se mu. Má všechno. Tisíckrát víc, než by jí mohl kdy nabídnout. I s jeho diamanty. Nestojí o to. Zapomněl čím je její otec? Ležela vedle něho nahá, ale nesměl se jí už ani dotknout. Proč je tak strašně náladová? Chtěl si ji ještě naposled vzít, třeba násilím, ale cítil, že to nedokáže. Ovládala ho zvláštní psychickou silou, které se nedokázal vzepřít. Chápal to. Byla i čarodějkou?
Vzala ho něžně za ruku:
..Mám ještě něco na srdci. Mohu tě o to poprosit?"
„Ty můžeš všechno."
Vysvětlila mu, oč jde. Pochopil, proč k tomu potřebovala zálesáka, který to tu kolem výborně zná.
„Zatím ještě nejsi ničím vázán. Můžeš klidně odmítnout. Ta noc byla pro mne stejně nádherná jako pro tebe. Nebyl to úplatek. Dobrodruzi a drsní chlapi mě přitahují. Vzrušují. Jen se o mé prosbě nesmíš nikomu ani slovem zmínit. Když mi ti však slíbíš, čekám, že to splníš!"
„To není z tvé hlavy, viď? To je pro tu tvou triádu."
„Pro Černého tygra."
„Nač to potřebujete?"
„To není tvá věc. Ale buď klidný. Ani já to nevím. Dostala jsem úkol a nesmím se ptát."
„Ale říkalas, že tvůj otec..."
„Ano, můj otec triádu řídí. Ale i já musím poslouchat a podřídit se pravidlu. Bez ohledu na to, čí dcerou jsem."
Slíbil, co na něm chtěla. Za půl roku se v Bibianu zase objeví a převezme si to.
„Zvládneš to do té doby?"

„Určitě. Spolehni se."
„Vím, že tě peníze nezajímají. Odměním tě něčím, co si nekoupíš ani za všechny prachy světa. Věř mi. Možná, že to tak nevypadá, ale nebylo mnoho mužů, kteří mě měli. Až se znovu setkáme, zůstanu s tebou celý týden. Budu jen tvá. Nebo ten týden strávíme, kdekoli budeš chtít. Celých sedm dní. A pak mě už nikdy nespatříš."
„Nebuď tak krutá, Wu Ming!" Vydechl to jako zoufalou prosbu. „Neposílej mě zpět do pekla, když jsi mi dala poznat nebe!"
„Nesmím se na nikoho vázat. Ani kdybych chtěla. To je příkaz."
„Už vím, jak se čínsky řekne láska, něha, vášeň, šílenství, neřest, radost i smutek, peklo i nebe. Všechno dohromady. Jedním slovem."
Tázavě se na něho podívala.
„Wu Ming Long."
Usmála se:
„To jsou ale tři slova."
„Ty lichotníku! Před pár hodinami jsem byla drzá holka."
„A já úžasný pitomec!"
„Pošlu ti do táborového nevěstince několik krásných holek přímo z Evropy, aby ses tu nenudil. Blondýnek. Pro změnu. Poznáš, že jsou krásné, ale hloupé."
„Copak ty dodáváš patronovi nové přírůstky?"
„Já ne. Černý tygr. A jen ty luxusní. A taky ne sem. Dole na Riu Negru řídí triáda mnohem významnější podnik. Říkala jsem ti přece, že je to náš člověk! Tohle stádečko blondýnek ti pošlu přímo sem. Ještě nebudou ochočené, zkrotit si ji budete muset sami! Tím to však bude zajímavější, ne?"
„Ty jsi ale pěkná potvora!"
„Vždyť ti to tvrdím od začátku!"
Rega napadlo, že musí jít o stejnou organizaci obchodující se ženami, o jejíž odhalení se kdysi marně snažila Christine. Poctivá, hodná Christine, nasazující život v boji proti nejohavnějším zločinům! Pokud ovšem byla pravda to, co mu navykládala. Však na to taky doplatila. Rozhodně však pravdou bylo, že ho otrocky milovala! Hezká, bystrá, šikovná Lasička. Nevěřil jí, dlouho ji podezíral, že ho obelhává! Tak úplně jí nevěří dodnes. Jak toužila po jeho laskavém slovu! Přesto k ní v sobě lásku vzbudit nedokázal. Jen chvilkovou žádostivost, mající do lásky daleko. Vůbec mu nevadilo, že podle dohody uléhá pravidelně do postelí jeho šesti druhů. A zachránila mu život! Christine proti zločinu bojovala. Wu Ming v něm jede až po uši. S překvapením si uvědomil, že mu to nevadí. Byl jí omámen a nevadilo mu na ní vůbec nic. Naopak. Všechna ta tajemství kolem ní i její nepravosti ji dělaly v jeho očích ještě přitažlivější. Působila na něho jako droga. Tím silněji, čím víc jí propadal.
Leželi vedle sebe nazí na posteli a dívali se do stropu. Jejich těla ovíval čerstvý vánek, proudící pootevřeným oknem. Za chvíli už bude pořádně vedro. Povídali si o všem možném. Wu Ming byla mimořádně vzdělaná a inteligentní. O všem měla dokonalý přehled. Uvažovala rychle a přesně. Dlouhá léta strávená v pralese se na Regovi podepsala. V ničem jí nestačil. Štvalo ho to. Najednou se před ní cítil méněcenný. Nikdy předtím se mu něco podobného nestalo.
„Povídej o džungli. O jaguárech, anakondách, krásných motýlech a orchidejích. Tak jsem se na ně těšila a nic z toho neuvidím. Odpoledním letem se vracím do Boa Visty."
„Zůstaň. Všechno ti ukážu. Vším tě provedu. Je to krása, kterou si ani nedokážeš představit. Do smrti na to nezapomeneš."
„Nesmím. Říkala jsem ti už, že nejsem svou paní. Závidím ti, že ty si můžeš dělat to, co chceš."
Reg se dal do vyprávění. Byl ve svém živlu. Nikdy si však nebyl jist, zda o to vyprávění tehdy opravdu stála, nebo mu jen chtěla zvednout sebevědomí. Spíš to druhé. A podařilo se jí to.
Bylo kolem desáté ráno, když vstal, aby na lihovém vařiči připravil čaj. Ležela na posteli a chvíli ho pozorovala. Pak se jí začaly klížit oči. V noci toho skutečně moc nenaspala.
Reg náhle zaslechl za zády slabé vrznutí. Napřed myslel, že je to ona. Než se stačil otočit, ucítil v hlavě prudkou bolest a sesul se k zemi. Neztratil sice vědomí, ale všechno se s ním točilo. Nemohl vstát. Hlavou mu prolétla vzpomínka na úder, který mu kdysi dávno zasadili jeho společníci, když se snažil bránit znásilňovanou mameluku. Nad ním stáli dva chlapi. Ze zarostlých tváří hleděly kruté oči. Znal je

od vídění. Věděl i to, že spolu obývají chatrč až na samém konci obytné části tábora v těsném sousedství pralesa. Jeden držel v ruce železnou tyč, druhý dlouhou dýku.
„Kde máš diamanty?"
Dívku, ležící v rohu na posteli, nezpozorovali.
Reg zachroptěl.
„Oddělej ho hned, než přivolá pomoc. Diamanty si najdeme sami. Stejně je tu nemá kde schovat," vyzýval svého druha ten s tyčí.
„Vzpomeň si, jak jsme dopadli u Gina. Nebudu je tady hledat půl dne. V táboře nikdo není, všichni jsou venku. Nikdo ho neuslyší. Dobře ví, že když bude řvát, oddělám ho na místě. Napřed ať poví, kde je má."
„Tak dělej. Rychle. Nařízni ho! Čepel pěkně na obnažený nerv. Začne hned zpívat a určitě mu nebude vadit, že hraješ pořád na stejnou strunu." Zločinec se chechtal a šklebil se Regovi do obličeje.
Náhle stála uprostřed místnosti Wu Ming. Jako zjevení. Nahá a beze zbraně. Chlapům to vyrazilo dech. Jen na chvilku.
„A hele, má tady šikmookou kurvičku. Rychle, drapni ji, ať nepřivolá pomoc. Až vyřídíme toho na zemi, užijeme si s ní a pak ji podřízneme taky. I když téhle bude zatracená škoda," přejel ji chlap s tyčí pohledem od hlavy k patě. „Raději bych to s ní dělal pořád dokola a pěkně natvrdo, až by z toho vypustila duši. Ale trvalo by to dlouho. I když vypadají jako křehotinky, vydrží tyhle Asiatky hodně."
„Nemusíme s tím podřezáváním tak spěchat. Můžeme si s ní pohrát. Tak dlouho jak budeme chtít. A skončit to s ní pěkně pomalu."
Lump s dýkou se podíval na Wu Ming. Očividně se těšil na nečekanou zábavu.
„Kozy nemáš velký, šikmoočko, ale aspoň něco. Až ti je odřízneme, nezbude ti ani to. Asi se ti to moc líbit nebude. Tak ti napřed zacpeme hubu, aby nebylo slyšet, jak budeš řvát."
„Obligado," řekla zdvořile. Teď mluvila portugalsky.
„Za co děkuješ?" nechápal chlap,
„Že jste mě zbavili zábran vás zabít."
Vousatá tvář se změnila v krutou masku. Sekl po ní dýkou. Očekávala to. Švihem ruky ho odrazila. Ani druhý nespal. Rozehnal se po ní tyčí. Byla připravená. Úhybem do strany se vyhnula úderu. Ještě v předklonu ho zasáhla nízkým kopem do pravého kolena. Zařval a padl na podlahu. Skočila mu oběma nohama na nekrytý solar a vyrazila mu dech. Pak ho vší silou kopla do tváře. Mířila na bradu, ale chlap v poslední chvíli pohnul hlavou. Zlomená spodní čelist a několik vyražených zubu ho na okamžik vyřadily z boje. To však již zasáhl ten s dýkou.
Reg mohl jen bezmocně přihlížet. Ležel na podlaze a nedokázal vstát. Snový děj mu chvílemi mizel v mlze a zase se z ní nořil. Nad ním létala vzduchem nahá dívka beze zbraně, bleskově se otáčející, skákající, její vysoko kopající nohy i švihající ruce mu vířily před očima jako nesmyslně rychle se otáčející lopatky větrného mlýna. Nemilosrdné rány, které zasazovala, byly přesné. Oba vztekem běsnící zločinci, útočící na ni železnou tyčí a dýkou, bili do vzduchu. Vždy dokázala v poslední chvíli uhnout, uskočit. Dlouhé černé vlasy vlály kolem ní jako prapor. Připomínalo mu to scénu ze špatného erotického filmu.
Zatímco ji chlap s dýkou ohrožoval zepředu, pokusil se ji druhý obejít a srazit zezadu tyčí. Obličej měl zalitý krví a oči šílené nenávistí. Drobná Wu Ming připomínala mrštného trpaslíka bojujícího proti dvěma neohrabaným obrům. Chlap po ni švihl tyčí takovou silou, že kdyby zasáhl cíl, přerazil by jí páteř. Jako by viděla i za sebe. Uskočila a v předklonu kopem vzad zasáhla útočníka z boku. Zavrávoral a pokoušel se vyrovnat ztracenou rovnováhu. Pak se stočila k protiútoku. Levou rukou odrazila muže s dýkou, švihem celého těla získala nejvyšší možnou pohybovou energii pro pravou paži. Zasáhla druhého vší silou vnější hranou dlaně do kořene nosu. Klesl jako podťatý, zachroptěl a znehybněl. Navždy. Dokončila obrat, kopla prvního do brady a rozmáchlou pravačkou mu prudkým úderem do zápěstí vyrazila dýku. Dýka klouzala po podlaze směrem k ležícímu Regovi. Reg sebral zbytky sil a pokusil se po ní sáhnout. Napůl omámený lump se však pro ni stačil zhýbnout dříve. Vtom ho Wu Ming skokem na záda srazila k zemi a rozmáchlým kopem patou směrovaný na nekrytou šíji mu zlomila vaz.
Něco křuplo, chlap sebou škubl a zůstal ležet.

Regovi to všechno docházelo velmi pomalu. Wu Ming ho zvedla, podpírala a dovedla k lůžku. Když zjistila, že lebka zůstala po úderu tyčí nepoškozená, ošetřila a převázala mu rozseknutou kůži na hlavě.
..Za pár minut budeš v pořádku. Rychle se z toho vzpamatuješ. Nechtěli tě zabít první ranou, i když by to jistě dokázali. Potřebovali tě jen na chvíli omráčit, aby měli čas tě svázat. Všiml sis těch provazů, které se tamhle válejí? Napřed z tebe chtěli mučením dostat, kde máš diamanty."
Pomalu se vzpamatovával. Pečovala o něj jako o malé dítě. Cítil, že ho to vzrušuje.
Nefritový drak z triády Černého tygra. Právě zabila dva lidi. Nahá a beze zbraně.
Bojovou vzdušnou akrobacií, s jakou by mohla od hodiny vystupovat v cirkuse. Tvrdá jako skála, neúprosná jako jestřáb, lstivá jako opice, úlisná jako had. Také obětavá, jemná a soucitná. Čím vším ještě dokáže být? Jak něžné má ruce! Jak hebké prsty!
..Zachránilas mi život."
Usmála se na něho spiklenecky:
..Co ty víš? Třeba to bylo jen proto, že tě potřebuji."
Po půlhodině byl v naprostém pořádku.
Pohlédla na bezvládná těla obou zločinců. Dýka i železná tyč se válely vedle nich. Tyhle nástroje už zabíjet nebudou.
„Strašlivá ztráta pro lidstvo," ušklíbla se.
„Mohl jsem tu ležet místo nich. Bylo to o fous."
Dlouze se na něho zadívala. Pak skoro zašeptala:
„Změnila jsem názor. Chci se s tebou ještě milovat."
„V jejich přítomnosti?"
„Myslím, že jim to už vadit nebude. Nezapomeň, chtěli tě zabít. A slyšels, co chtěli provádět se mnou."
Rozpačitě se na ni podíval.
„Ty ses ještě nikdy nemiloval s mrtvolou za zády?"
„Není to tak trochu zvrhlost?"
„Teprve tváří v tvář smrti, a především té, která měla políčeno na tebe, dokáže člověk plně procítit rozkoše života. Jsou to dvě stránky téže věci."
V noci byla nezkrotný drak, hodná své přezdívky. Teď byla něžná, vláčná, hravá. Šetřila ho. Byla to úplně jiná žena, avšak stejně neodolatelná a podmanivá. Pak se oblékla a rozloučila. Krátce a stroze, tak jako večer přišla.
„Nahlas Torresovi přepadení!"
Pohlédla na mrtvé.
„Ať ten svinčík tady nechá odklidit. A dobrou radu nakonec. Není nutné, aby každý věděl, že nosíš po kapsách diamanty."
„Po kapsách ne. V opasku. Prosím, tenhle nejkrásnější si vezmi. Na památku. Vím, že od cizích pánů dárky nebereš. Ale já už nejsem cizí."
Podal jí diamant. Přijala jej. Pak ho políbila na rozloučenou.
„Poprvé v životě lituji, že jsem členkou triády. Nemám právo na vlastní život. Musím dodržovat pravidla. Přinesla bych neštěstí i tobě. Žij blaze, můj zálesáku! A odpoledne k odletu za mnou nechoď. Uvidíme se za půl roku."
Naposledy ho políbila a odešla. Z jeho chatky i z jeho života. Už ji nikdy nespatřil.
Ještě dřív, než ohlásil Torresovi přepadení, došel do chatrče obou útočníků. Věděl dobře, že leží na samém kraji obytné části tábora v těsném sousedství džungle a že jeho návštěvu tam nikdo nezpozoruje. Chtěl najít úkryt, kam schovávali svůj lup a zařídit, aby byl vrácen pozůstalým po zavražděných, pokud se je podaří vypátrat. Bylo mu jasné, že zdaleka nebyl prvním přepadeným. Vratké kříže na nedalekém hřbitově o tom podávaly smutné svědectví. Tam byl pohřben i jeho přítel José. Nenašel však nic. Ani později se mu nepodařilo objevit skrýš, kam oba lumpové svou kořist ukrývali. Muselo to být na nějakém tajném místě v okolním pralese. Váčky plné zlatinek tam leží dodnes.

Dělal jsem všechno možné, abych z Rega vytáhl, co to na něm tehdy Wu Ming chtěla. V deníku o tom nebylo ani slovo. Přes všechno mé přemlouvání dodržel do posledního písmene slib, který jí dal. Řekl mi jen, že to, co si přála, získal. Vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, k nimž se vrátím později, se však nemohl ve smluvené době do Bibiana dostat. Ani ona nemohla přiletět. Neměla kam. Půl roku po jejím setkání s Regem již Bibiano neexistovalo.
Lámal jsem si hlavu, co to asi mohla chtít, ale nevymyslel jsem nic. Přes mé rafinovaně kladené léčky se Reg nepodřekl. Dával si pozor. Jen se pobaveně usmíval mým marným pokusům. Vzhledem k jejímu zapojení v triádě a jeho botanickému vzdělání, o němž věděla, mohlo snad jít o semena nějakého nového druhu omamné drogy, vyskytující se vzácně jako endemit jen v okolí Kurupiry. Rozhodně to nemohla být epena. Materiálu k její výrobě je v rozsáhlém areálu obývaném Yanomamy spousta a nebylo by problém jej snadno získat. Muselo to být něco mimořádného. Byla to však opravdu nová droga? Mohlo to být cokoli. Třeba nový, dosud neznámý lék, slibující obrovské zisky? Ať tak, či onak, zřejmě je to dodnes uloženo v rozpadávajícím se Regově srubu pod Kurupirou. A Nefritový drak, i když krouží kolem, neví, kam si pro to zaletět. Anebo našel způsob, jak se s ní během své poslední navštěvy v civilizaci zkontaktovat a to bylo možné, jistě by pro to udělal všechno. Dodnes ho slyším, jak říká: "Dáblovi bych se za ni upsal vlastní krví! "Nikdy jsem ji neviděl. Ale znal jsem Rega a jeho vztah k ženám.
Žádná, kromě první, ho nikdy předtím nedokázala získat. Nefritový drak, svůdná zločinná manka, musela být opravdu mimořádná!

Brigit

Asi 6 neděl po návštěvě Bibiana splnila Wu Ming Long svůj slib. Chystá se nebývalá atrakce, neslo se několik posledních dnů jako jeden hlas táborem zlatokopů. Torres sem tam něco utrousil, ale nedopověděl. V každém případě to však měla být senzace. Pak se zlatokopové dočkali. Před polednem přistálo letadlo se sedmičlenou skupinou švédských tanečnic. Všichni mineros, kteří se po noční pitce udrželi na nohou, se přišli podívat na malé polní letiště. Hltali dívky chtivýma očima. Byly nádherné. Jedna jako druhá. Dokonalé postavy, vysoké, štíhlé, modooké, s dlouhými plavými vlasy. Přírodní blondýnky. Takové, jak si každý Švédky představuje. Všechny od devatenácti do třiadvaceti let, jak Reg později zjistil. Na rozdíl od většiny holek, které tu byly, nepřiletěly zdrogované. Usmívaly se na všechny a něco žvatlaly. Portugalsky neuměly a jejich podivné angličtině ani Reg nerozuměl. Pokud to vůbec angličtina byla. Přiletěl s nimi i patron, seňor Lopez. Bylo to poprvé, co se v Bibianu ukázal. Vysoký starší muž, oděný s vybranou elegancí, s doutníkem v ústech. Na pravé tváři dlouhá podélná jizva, na hlavě široký zálesácký klobouk. Když jej později sundal, ukázalo se, že je úplně holohlavý.
Regovi, který měl vynikající paměť na obličeje, se zdál nějak povědomý. Dlouho si tím však hlavu nelámal. Jeho pozornost byla soustředěna na děvčata. Zvláště jedna z nich, s dětským obličejem, malým, lehounce zdviženým nosíkem, naivním úsměvem, plavými vlasy a ukázkovou postavou, ho vzrušovala od prvního okamžiku. Vystupovala sebevědomě, vědoma si svých kvalit. Provokovala nedosažitelnou krásou. Přihlížející mineros byli pro ni vzduch. Na sobě měla blůzku s hlubokým výstřihem a přiléhavé džíny. Později se dověděl i její jméno. Brigit. Odhadoval ji nanejvýš na třiadvacet. Andělsky krásná. A pyšná. Její nebeský zjev v něm probudil touhu pokořit ji.
Pilot nastartoval motor a letadlo odletělo. Patron zůstal. Na první pohled bylo jasné, že dívky vůbec netuší, kam se dostaly a co je čeká. S agenturou uzavřely smlouvu na sérii tanečních vystoupení v Jižní Americe včetně několika pro zlatokopy v pralese. Tak jim to slíbili. Honorář královský. Po šesti měsících se měly vrátit do Evropy. Těšily se, že vydělají spoustu peněz. Byly sebevědomé, veselé. Smály se, bavily se mezi sebou jakousi cizí řečí a na mineros shlížely svrchu. Před takovými primitivními špinavci mají tančit? Kdyby nedostaly dobře zaplaceno, ani by se na ně nepodívaly!
Reg toho večera přišel do sálu mezi prvními. Kvůli Brigit. Vzrušovala ho. Dráždila. Nebyla to láska. Zachvátila ho podivná vášeň, které sám dobře nerozuměl. O krocení novicek slyšel hodně. Dávno zapomněl, jak kdysi zoufale bránil znásilňovanou indiánskou míšenku a jak ho to málem stálo život.

Švédky tančily jako bohyně. Vznášely se jako víly, dlouhé nohy se sotva dotýkaly pódia, rozpuštěné plavé vlasy vířily kolem jako zářící chvosty komet stržených nebeským vírem. Zjevení sedmi andělů v pekle amazonské džungle před chtivým zrakem desítek zanedbaných skřetů, sloužících bohu zlata. S pokračováním, které následovalo, však nepočítaly.
Švédky po několika dnech rezignovaly. Pak se konala dražba. Lopez to se smíchem nazval právem první noci. Přes urputnou snahu několika dalších zájemců si Reg nekompromisně vydražil Brigit. Byl po ní posedlý.
Zaplatil za ni velkým diamantem přímo Lopezovi. Ani jej nemusel před tím směnit za zlatý prach. Patron zavětřil a dlouho si diamant prohlížel. Bylo vidět, že se vyzná. Pak oznámil jeho cenu v gramech zlatého prachu. Nikdo z účastníků dražby ji nedokázal přebít. Patron hvízdl, nadhodil diamant do vzduchu a schoval ho do kapsy.
„Pěkný kousek. Je jich tu hodně takových?"
„Občas se najdou. Ne často, ale najdou. Když máte štěstí."
„Vy musíte mít po čertech štěstí. Asi i proto sem za vámi přiletěla ta krásná Číňanka. Neptám se, co po vás chtěla. To není moje věc. Víte, že Nefritový drak šéfuje celé brazilské odnoži triády? To jméno vyvolává bezmezný respekt u partnerů a hrůzu u nepřátel. Tajemná osobnost. Nefritový drak zůstává v pozadí, všechny nitky se mu však sbíhají v rukou. Vůbec jsem netušil, že je to žena. Mocná, bezcitná, a přitom tak mladá a okouzlující. Předpokládám, že jste se s ní pomiloval. Blahopřeji. O tom si nikdo netroufá ani snít. Musíte pro ni být po čertech důležitý. Dejte si však pozor! Je to mafiánka! Žádný muž s ní nedokáže jednat víc než pět minut, aby nebyla schopna vymyslet způsob, jak ho podvést!"
Brigit teď patřila Regovi. Domluvit se s ní nedokázal, ale šlo přece o jiné věci. Strávil s ní noc, na kterou musel ještě dlouho vzpomínat. V deníku věnoval jejímu popisu několik stránek. V závěru velmi upřímného vylíčení se snažil své jednání omlouvat. Uplatnil přitom svou starou filozofii: „Pomoci jí nemohu, a kdybych ji neměl já, dostal by ji na první noc někdo jiný. A mohlo by to pro ni být ještě horší."
Následujícího dne ho seňor Lopez pozval na skleničku.
„Jsem rád, že vás tu vidím a že z nedorozumění starého přes dvacet let neděláte vědu. Potřeboval jsem tehdy vaši loď. S vámi jsem měl už tehdy úplně jiné plány. Vynikal jste nad ostatní o tři třídy. Všechno zpackali ti pitomci, kteří začali tak brzo střílet. A věřte mi, já přitom nebyl. Vyspával jsem po té divoké noci."
V tom okamžiku to Regovi došlo. Jeho hostitel předpokládal, že i on ho již poznal.
„Zástupce správce, seňor Vasquez. A taky patron a majitel fazendy. Jak se vlastně správně jmenujete?"
„Teď právě Lopez," smál se holohlavý muž s dlouhou jizvou na tváři a doutníkem v ústech. „Teď právě Lopez. A je mi opravdu líto, že jste tehdy přišel o ty orchideje. Ale vidím, že jste si našel náhradu. Správnou náhradu. Drahokamy vám nikdy nezvadnou. Nechcete začít pracovat pro mne? I Nefritový drak by si to přál."
Reg neodpověděl. Překvapilo ho, že Lopez mluví o Nefritovém draku stále v mužském rodě, i když teď už ví, že to je žena. Když patron viděl, že zmínka o krásné Číňance nezabrala, pokračoval:
„Samozřejmě ne jako garimpeiro. Povedete tenhle tábor. Vynese vám to mnohem víc."
Reg mu zase zůstal dlužen odpověď. Vrátil se ke kaučukovníkové fazendě:
„Pluli jsme tam kolem o nějaký rok později. Fazenda vypálená, všude plno mrtvých. Zřejmě vzpoura seringueiros. Myslel jsem, že jste přitom zahynul."
Lopez se opět zasmál:
„Těší mě, že jste měl o mne obavu. Ale bylo to všechno trochu jinak. Namanul se mi mnohem lukrativnější obchod a potřeboval jsem za sebou spálit mosty. Pomohli mi v tom moji chlapci z džungle a jejich kapitáni. Všichni ostatní tam tehdy zůstali. Správci, dozorci, seringueiros i ty jejich děvky. Pozval jsem je všechny na tancovačku. Poprvé tam mohli přijít i sběrači. A taky naposled. Jsem moc rád, že i vy jste to považoval za vzpouru seringueiros. Dokazuje to, že jsem to zaranžoval dobře. Mrtví jen v centrální části kolem vypálené haciendy a skladů. Chatrče seringueiros nedotčené a prázdné. Lodě pryč. Ano, jasná vzpoura, po níž vzbouřenci hned odpluli. Zůstal tam někde i Vasquez.

Kdo by ho po několika měsících v těch houštinách hledal? Ale o pár dní později byl už na světě Lopez. Narodil se, hned mu bylo čtyřicet a měl spoustu peněz. Není to krásné?"
Tohle by Rega nikdy nenapadlo. Bylo to ale tak dávno. Skoro ho to teď už ani nezajímalo. A je to stejně všechno dávno promlčené. A především nedokazatelné.
„Tak jak se rozhodnete?" naléhal Lopez. „Opravdu, pracujte pro mne! Vím, že jste mimořádně schopný člověk. Máte mezi mineros autoritu. A zřejmě to tady kolem velmi dobře znáte. Najdete nové bohaté lokality pro těžbu. Povedete Bibiano místo Torrese. Stejně jsem ho chtěl vyměnit. Začínáme s ním mít problémy. Abych to řekl slušně, je příliš jednoduchý. Tak co, plácneme si?" a Reg jen zavrtěl hlavou. Lopez přemlouval dál:
„Vyděláte spoustu peněz. Budete za pár let boháčem. Víte, co je tu všude kolem zlata? A tu blonďatou klisnu Brigit vám přidám nádavkem. Stejně sem tu švédskou skupinu poslal Nefritový drak, abyste se nenudil. Budete ji mít jenom pro sebe. Klidně si ji hned teď odveďte s sebou. Vynesla by mi hodně, ještě není oježdděná, ale vzdám se toho. Dám ji vám. Tak co, plácneme si?"
Reg věděl, že tuhle nabídku nikdy nepřijme. Nešlo mu vůbec o peníze. Díky drahokamům byl boháčem. Svobodný život však nevymění za nic. Potřeboval ale získat čas. Nechtěl si do Bibiana zavřít cestu. Především kvůli Wu Ming. A přiznával si, že taky kvůli Brigit. Vůbec mu nevadilo, že ji budou mít i jiní. Nebyla to láska, co k ní cítil. Ani soucit s jejím osudem. Vzrušovala ho a chtěl si s ní občas užít. To bylo všechno.
„Zní to lákavě. Musím si to však rozmyslet. A pak bych musel dát do pořádku ještě pár věcí. Víte co? Když budou s Torresem stále problémy, promluvíme si o tom při vaší příští návštěvě. A pokud jde o tu klisnu, ať si na ní klidně zarajtuje každý, kdo na ni vleze. Mně stačí, když se na ní občas projedu taky."
Lopez se ušklíbl. Snad čekal okamžitou kladnou odpověď, ale nezdálo se, že by byl příliš zklamán. Byl přesvědčen, že Reg potáhne s ním. Opravdu o něho stál. Byl však příliš dobrým psychologem na to, aby to uspěchal.
„Dobrá, jsme domluveni. Až se tu objevím příště, sejdeme se."
S tím se rozešli. Další noc s Brigit byla darem od Lopeze.

Černí waiteriové

Jednoho nešťastného dne zastřelili mineros nedaleko Bibiana dva Waticoterie, které zahlédli v houštině. Dříve nebo později k tomu muselo dojít. Indiáni byli zřejmě na výzvědách a chtěli zjistit, co tu nezvaní vetřelci tropí.
„Dali jsme těm rudým opicím co proto," smáli se pobaveně zlatokopové. „Ty se tady už hned tak neobjeví."
Krátce nato došlo k odvetnému útoku. Byl doslova zničující. Přišel zcela nečekaně, když byla většina mineros zalezlá ve svých jámách nebo se plahočila ven s pytli blátivé zeminy na zádech. Kyje, šípy, jedovaté šipky z foukaček. Waticoteriové zaútočili jako náhlá povodeň, a než se mnohem početnější zlatokopové vzchopili k obraně, zmizeli opět v zelenavém příšeří pralesa. Zůstalo jen mnoho mrtvých a bylo odvlečeno i několik zajatců.
Od toho okamžiku vzplála válka, která neměla konce. Byla to neustávající série nečekaných přepadů. Rega v Bibianu podezírali, že je indiánským zvědem, a tak se tam objevoval jen velmi zřídka. Waticoteriové se domnívali totéž. Proto Reg zmizel a přesídlil opět do svého starého srubu u diamantového vodopádu. Domníval se, že o něm nikdo neví. Srub potřeboval po těch šesti letech řádnou opravu, ale Reg se do ní pustil s chutí. Společnost lidí se mu už začala zajídat a teď chtěl být zase delší dobu sám. Neúprosnou válku sledoval jen zdálky.
Zlatokopové vypátrali šabono a podnikli trestnou výpravu. Zvědové Waticoteriů však podle příprav v táboře odhadli jejich úmysl a všichni válečníci se před velkou přesilou včas stáhli. Rozběsnění mineros našli v táboře jen některé ženy a děti. Většinu z nich postříleli nebo rozsekali mačetami, jen pár mladých, které se jim líbily, odvlekli s sebou, aby rozšířily inventář táborového nevěstince.
Několik následujících týdnů se zdálo, že bude klid. Byl to však klid před bouří. Náčelník Puriwariwe a šapori Išawariwe sjednotili všechny bojovníky z různých waických vesnic v širokém okolí. Předchozí vzájemné nešváry a boje byly zapomenuty, všichni se postavili proti společnému nepříteli. Išawariwe

přislíbil bojovníkům nezranitelnost a Puriwariwe to, že i průměrný bojovník se v této válce stane waiterim, členem klanu těch nejodvážnějších.
Jeden magický obřad nejmocnějšího šaporiho následoval za druhým. Epena uváděla bojovníky do bojové euforie, v níž dokázali i nemožné. V té době také Waticoteriové vypátrali Regův úkryt, zajali ho a přivedli zpět do šabona. Poznali, že je nezradil. Chovali se k němu stále přátelsky, stále ho považovali za jednoho z nich vzhledem k tomu, že kdysi vypil v banánové kaši popel jejich soukmenovce. Omezili mu však možnost pohybu, aby zabránili jeho případnému pozdějšímu kontaktu s napě ze zlatokopeckého tábora.
Bylo smrtelným omylem mineros z Bibiana, když se domnívali, že Waiky, zvyklé mezi sebou od narození do smrti neustále bojovat, zastraší vyvražděním žen a dětí jednoho jejich šabona. Jeden za druhým začali padat za oběť malým skupinám bojovníků, rudě pomalovaných rostlinným barvivem onoto s černými jaguářími rosetami. Ty udeřily vždy nečekaně a zmizely v příšeří pralesa dřív, než se mineros vzpamatovali. Neviditelní bojovníci Waiků se pohybovali vysoko mezi liánami nad hlavami svých nepřátel stejně obratně jako na zemi a zabíjeli dřív, než si ohrožený vůbec stačil nebezpečí uvědomit. Protiútoky byly pouhými výpady do prázdna. Zlatokopové nevěděli, kam je směrovat. Prales mlčel a několik prvních průzkumníků, vyslaných objevit základny Waiků, se zpátky nevrátilo. Nikdo se je pak už neodvážil následovat. To však ještě nebyl konec.
Reg to sledoval na vlastní oči, aniž proti tomu mohl cokoli podniknout. Byla již hluboká noc. Snášela se mlha, tak častá v těchto dnech. Nejlepší waiteriové několika vesnic s tvářemi i těly pomalovanými černou barvou se shlukli kolem Išawariweho. Vedl je Puriwariwe. V bojové tradici Waiků byli černí waiteriové vždy elitními jednotkami, vybavenými nejmocnějším, nikdy neselhávajícím kouzlem. Válečníci si krátkými foukačkami vzájemně vpravovali silné dávky epeny do nosních dírek. Pak začali tančit kolem šaporiho, zpívajícího hlubokým hlasem stále dokola stejnou melodii. Vzýval mocná hekurá, aby sestoupila ze svých úkrytů na vrcholcích nepřístupných hor, vstoupila do hrudi válečníků a učinila je nezranitelnými, neporazitelnými. Temné postavy bojovníků, spoře osvětlované mihotavým přísvitem ohňů hořících ve velkém kruhu před každou chýší, se více podobaly černým zlověstným stínům z jiného světa než lidským bytostem. Vystupovaly jako přízraky z houstnoucí mlhy a opět v ní mizely. Reg byl zvyklý na ledasco, ale nyní mu přecházel mráz po zádech. Poznal, že se schyluje k něčemu osudovému. K něčemu, čemu už brzy padne za oběť mnoho lidských životů. Válečný tanec se stával čím dál divočejším. Waiteriové řvali do noci své válečné písně a mávali nad hlavami luky, šípy a dlouhými kyji nabruši. Doznívající ozvěna výhružného zpěvu odnášela s sebou i duše jejich nepřátel.
Pak vše rázem ztichlo a bojovníci jeden po druhém mizeli ve tmě. Bylo jich mnoho. Mlha se za nimi uzavřela jako neproniknutelná stěna, jako by se tu předtím nedělo naprosto nic a všechno to byl jen děsivý sen. Išawariwe však ve svém magickém obřadu pokračoval. Teď však již hovořil jen velmi tiše. „Posílá zlá hekurá do tábora napě, aby je oslabila a učinila neschopnými boje ještě dřív, než tam waiteriové dorazí," zašeptal kdosi Regovi.
Byl již podvečer následujícího dne, kdy se černí waiteriové s velkým rykem a halasem vrátili. Přivítal je obrovský jásot. Pobili prý mnoho nepřátel, jejich vlastní ztráty byly minimální. Jako zajatkyně s sebou přivlekli polomrtvé dívky z táborového nevěstince, které podle vžité tradice během zpáteční cesty všichni válečníci neustále znásilňovali. Představovaly pro ně ženy jejich úhlavních nepřátel, kteří předtím vraždili ženy a děti Waiků. Teď za to měly pykat. Reg viděl, jak je vlečou za vlasy a bitím pobízejí k rychlejší chůzi. V šay bonu je předhodili ostatním. I těch několik luxusních blonďatých Švédek bylo mezi nimi. I Brigit. Reg jí nemohl pomoct. I když mu jí teď poprvé bylo líto, ani se o to nepokusil. Stejně by to nebylo nic platné.
Vypadalo to, že Bibiano zanikne. Téměř všichni zahynuli. Jen pár zlatokopům se podařilo prchnout do pralesa a ukrýt se v něm ještě dřív, než začal hlavní útok. Ostatní včetně Torrese byli pobiti. Touha po zlatě však byla silnější než strach. A tak netrvalo dlouho a vypálené Bibiano znovu vstalo z mrtvých. Noví mineros vystoupili z malých letadel a těžba zlata byla obnovena. Byly zřízeny nové obchody, nový bar i nový nevěstinec. Bibiano, nejproduktivnější zlatokopecký tábor, nesmělo zaniknout. O to se Lopez postaral. Přiletěl spolu s malou armádou svých speciálních jednotek pistoleiros, rekrutovaných z řad nejhorších hrdlořezů a vybavených nejmodernějšími rychlopalnými zbraněmi.

Nechyběly ani kulomety. Vedli je proslulí kapitáni džungle, které sem stáhl z ostatních pralesních základen. S cílem vybít všechny Waiky v nejširším okolí. Rozhodl se, že vyhlazovací operaci bude řídit osobně a že ji dovede do jednoznačného konce.
Vyvstal však stejný problém jako dřív. Nikdo nevěděl, kam udeřit. A černí waiteriové, dokonale znající místní podmínky a vrhající se do boje s přesvědčením o své nezranitelnosti, s odvahou kamikadze a s energií rozzuřených jaguárů, začali početní stavy ozbrojenců velmi rychle redukovat. Spolu s nimi hynuli i zoufalí mineros, propadající panice. Množily se útěky z tábora. Lopez zuřil.
Ale malá letadla neustále přistávala s dalšími posilami. Přilétali noví mineros,
noví ozbrojenci. Nakonec bylo objeveno a do poslední duše vyvražděno jedno
vzdálené šabono, jehož obyvatelé se dosavadního boje nezúčastnili a až do té doby
o přítomnosti zlatokopů na Pacocimau nevěděli. A po něm v krátkém čase další dvě. Na čas se zdálo, že Lopezovi hrdlořezi získávají převahu. Ale odpověď černých waiteriů na sebe nenechala dlouho čekat. Šířili v Bibianu hrůzu. Sami zlatokopové i ozbrojenci začali věřit v jejich nezranitelnost, v jejich schopnost měnit se v černé jaguáry. Proti takovému protivníku se těžko bojuje.
Při jednom z nájezdů na Bibiano padl Lopez. Reg se o tom dověděl od Puriwariweho až s velkým zpožděním. Nejobdivovanější waiteriové to nepovažovali za nic mimořádného. Proklouzli mezi hlídkami, pronikli v noci do tábora napě a zapálili několik domků. Na ty, kteří z nich vybíhali, pak zaútočili. Ve tmě a zmatku, který mezi plameny vypukl, se ozbrojencům špatně střílelo. Mezi pobíhajícími stíny nerozeznali, kdo je kdo, a s největší pravděpodobností by zasáhli i své lidi. Všechny baráky byly postaveny z prken, v celém táboře stál jen jeden pevný srub. Právě z něho, ačkoli nebyl zapálen, vyběhl s pistolí v ruce vysoký starší muž s úplně holou lebkou a dlouhou jizvou na pravé tváři. Černý waiteri ho pozoroval z úkrytu za rohem sousední chatrče. Lopez ho spatřil až v poslední chvíli. V tom okamžiku ozářily jeho obličej plameny. Punwariwe viděl v jeho očích nenávist a bezmezný vztek. Výstřel z pistole mu zasvištěl kolem hlavy a skončil kdesi v temnotě. Pak se Puriwariwe rozmáchl téměř dvoumetrovým nabruši, a dřív než mohl Lopez znovu vystřelit, rozdrtil mu jediným úderem lebku.
Bibiano žilo dál i bez Lopeze. Zlato bylo zlato. Reg se nikdy nedověděl, kdo převzal jeho roli patrona. Kapitáni džungle a jejich hrdlořezové dělali vše pro to, aby pomstili smrt svého šéfa. Zdálo se, že vzájemné vyvražďování bude pokračovat donekonečna. Išawariwe měl však v záloze ještě poslední kouzlo. To nejmocnější. Odvážil se něčeho, co předtím vždy odmítal. Požil mimořádně silnou dávku epeny a začal svůj poslední, nejslavnější magický obřad. Při svitu táborových ohňů si o něm Waticoteriové vyprávějí dodnes. Kouzlo, které překonalo i to, jímž kdysi zvítězil nad vlastní smrtí. Všichni waiteriové i ostatní obyvatelé šabona stáli v kruhu před chýšemi a přihlíželi. Jejich šapori hlubokým zpěvem a i tancem vzýval samotného Kurupiru, nejmocnějšího démona amazonského pralesa, aby zničil tábor nenáviděných napě. Magický obřad trval dlouho, téměř do rána. Po jeho skončení Išawariwe zašeptal:
„Kurupira zničí vetřelce. Nejstrašnější z hroznych je zničí. Do tří dnů přestane tábor napě existovat. Ani jediný waiteri nepotáhne přitom do boje."
Pak upadl do bezvědomí, z něhož se již neprobral. Kurupira si vždy bere život toho, jehož prosbu se rozhodl vyslyšet.
Příslib Išawariweho se splnil. Waticoteriové stěží věřili svým očím. O tři dny později spatřili na obloze dva obrovské stříbřitě lesklé ptáky. Ptáci zlostně řvali a mířili k táboru napě. Pak se ozvalo několik ohlušujících výbuchů a rachot, který nikdi předtím neslyšel. Když se o dva dny později vrátili první zvědové, obyvatelé šabona se dověděli, že tábor již neexistuje a jejich nepřátelé zmizeli.
Proti vyvražďování Waiků zlatokopy se začal zvedat čím dál tím silnější odpor. Především v zahraničí. A tak nakonec musela brazilská vláda přece jen jednat. Po četných výzvách k respektování zákona o indiánské rezervaci Yanomamo a k okamžitému opuštění zlatokopeckých táborů na tomto území, které však mineros a jejich patroni ignorovali, se Úřad pro ochranu indiánů FUNAI ve spolupráci s armádou odhodlal k rázné akci. Po několikerém předchozím varování se rozhodl vybombardovat všechny zlatokopecké tábory v této oblasti i jejich polní letiště. Tento osud postihl i Bibiano. Přesně v den, kdy to Išawariwe předpověděl. Zlatá horečka pod Kurupirou skončila. Byl tu vysazen i výsadek speciálních armádních jednotek pro boj v pralese, který zbylé mineros zahnal. Zlatokopové ustoupili

ke Catrimani a po ní k Riu Negru. Jejich poslední stanicí se stal Manaus. Tam se rozptýlili. Většina Brazilců je litovala. Viděla v nich hrdiny, kteří s nasazením vlastních životů usilovali o využití nerostných zdrojů Amazonie, které mohly přinést bohatství nejen jim, ale celému státu. To však na výsledku akce nic nezměnilo. Rozsáhlá iblast obývaná Waiky je nyní neprodyšně uzavřena armádou a ozbrojenými hlídkami FUNAI a patří opět jen indiánům. Stále tu leží spousta zlata. Ale Waikové o ně zájem nemají. A příroda postupně zaceluje šrámy, způsobené zlatou horečkou.
Mezi posledním kouzlem Išawariweho a zánikem Bibiana byla rozhodně zajímavá časová shoda. „Náhoda dokáže občas skoro neuvěřitelné věci," řekl jsem Regovi, když mi o tom vyprávěl.
Reg mě však překvapil. Byl přesvědčen o tom, že magický obřad velkého šaporiho sehrál ve vývoji událostí opravdu svou roli. Že to byl on, kdo v psychické rovině ovlivnil konečné rozhodnutí úřadů o rázné likvidaci zlatokopeckých táborů. Elektromagnetické vlny vysílané na dálku, ovlivňování cizích mozků a tak. Nedovedl to vysvětlit, ale nehodlal o tom diskutovat:
„Išawariwe byl mocný šapori. Mnohokrát jsem se o tom na vlastní oči přesvědčil. Waikové žijí v hluboké džungli tím nejprimitivnějším způsobem na úrovni doby kamenné, ale jejich šaporiové disponují duševními schopnostmi, o jakých nemáme ani tušení. Každodenním životem jsou spojeni s přírodou, a to i v psychické rovině. My, takzvaní civilizovaní, toho už dávno nejsme schopni, a proto tomu nevěříme. Jako by plavecký šampión vyprávěl lidem, kteří nejen nedovedou plavat, ale ani nemají ponětí, že se to dá naučit, o tom, že přeplaval kanál La Manche. Nikdo by mu nevěřil. Musel by se přece utopit, jakmile by vlezl do hluboké vody. Ale kdo bude žít s Waiky tak dlouho jako já, uvěří. Vždyť Išawariwe vědomě obětoval záchraně svého kmene život. Tou obětí získal obrovskou sílu. A předpověděl správně i to, co se stalo krátce po jeho smrti."
Nepřel jsem se s ním, i když mě nepřesvědčil. Ale vzpomněl jsem si na něho rok po našem setkání v Boa Vistě. Noviny celého světa byly tehdy plné zpráv o tom, že po šesti měsících nebývalé velkého sucha, způsobeného zřejmě klimatickou anomálií El Nino, vypukly ve státě Roraima zkázonosné pralesní požáry, které zasáhly území rezervace Yanomamů. Požáry trvaly již dva měsíce, zpustošily přes třicet tisíc čtverečních kilometrů pralesa a savan a úřady byly proti nim bezmocné. Nad Boa Vistou ležel již několik týdnů těžký černý mrak smogu. Klimatologové prohlásili, že se toho roku obvyklé deště prostě nedostavily a bude na ně nutno čekat nejméně dalšího půl roku. V beznadějné situaci požádaly zoufalé úřady indiánské šamany, aby se pokusili přivolat déšť. V několika hodinách po provedeném magickém obřadu se na dosud zcela čistém nebi nakupily těžké mraky, z nichž se za chvíli spustil prudký liják. Trval několik dní a uhasil všechna ohniska požárů. Klimatologové to považovali za zázrak.
Je možné, aby šapori přivolal okamžitý několikadenní prudký liják na celou rozsáhlou oblast v beznadějném období sucha, uhasil tak zuřící požáry, a tím zachránil mnoho lidských životů? Je možné, aby přiměl rozhodující činitele, aby po dlouhém váhání konečně vydali příkaz k vybombardování nelegálních zlatokopeckých táborů, a tím zachránil okolní populaci Waiků před genocidou? Každý soudný člověk musí uznat, že to možné není. Je to zvláštní. Možné to není, ale děje se to.

Přízraky z pravěku

Vyhlazovací válka mezi mineros a Waticoterii skončila. Reg přestal být zajatcem a mohl se opět volně pohybovat. Krátce po likvidaci zlatokopecké základny se rozloučil se svými hostiteli a vrátil se do srubu u diamantového vodopádu. Chtěl být sám. Společnosti lidí měl zase na dlouhou dobu dost. I Waticoteriů. Stále měl před očima strašný konec nešťastných dívek, unesených z Bibiana. Pomstychtivé vášně rozběsněných indiánů nepřežila dlouho ani jediná. Reg nemohl zasáhnout. Waticoteriové považovali zajaté dívky z táborového nevěstince za ženy napě a podle toho s nimi naložili. Regovým pokusům o vysvětlení nemohli a nechtěli rozumět. Reg si vzpomněl, jak najatí zabijáci spolu s mineros znásilňovali a vraždili ženy a děti z nedaleké vesnice Waiků, a pochopil, že není síly, která by mohla Waticoterie zastavit. Kdyby se o to důrazněji pokusil, považovali by ho za nepřítele a spojence vrahů z Bibiana a bez milosti by ho zabili.

Po orgiích násilí nastaly Regovi klidné, téměř idylické dny. Žil zase jako kdysi. Jen on a džungle. Nikoho jiného nepotřeboval.
Během více než třiceti let v amazonském pralese prožil Reg hodně nepochopitelných situací a už dávno nebyl skeptický k různým těžko vysvětlitelným jevům. Netušil však, že ho čeká zážitek, kdy bude i on náchylný uvěřit, že ho musí šálit zrak.
Na pozorování tří velkých létajících tvorů připomínajících ptakoještěry již málem zapomněl. Došlo k němu před mnoha lety a od té doby se nic podobného neopakovalo. Kdyby tu opravdu něco takového žilo, musel by to vidět častěji. Snad to byli nějací velcí, možná dosud neznámí čápi s tlustými zobáky, jejichž siluety se mu následkem stínů zkreslily a v zorném poli přetvořily. Nebo třeba docela obyčejní čápi jabirú. A jejich rozpětí? Velikost předmětů pozorovaných na obloze se přece velmi špatně odhaduje, chybí porovnávací měřítko a záleží jen na tom, v jaké vzdálenosti si dotyčný předmět představujeme.
Toho dne se vydal k druhému diamantovému vodopádu. Obešel skalní ostroh zasahující daleko do pralesa a vracel se po jeho druhé straně zpět k masivu Kurupiry, když náhle zaslechl několikrát opakovaný vzdálený skřek. Za ta léta znal již důvěrně všechny hlasy ptáků i zvířat, kteří zde žili, a mohl je podle nich bezpečně určit. Tohle však bylo něco nového, neznámého. Přicházelo to shora. Ten tajemný klokotavý řev, který z mesety zaslechl v noci, zněl také úplně jinak. Rozhlížel se po vrcholcích stromů okolního pralesa, pohlédl i k hornímu okraji masivu, ale původce skřeků nevypátral. Až se jeho zrak svezl na skupinu několika štíhlých skalních sloupů vedle stěny stolové hory. Nedosahovaly úrovně vrcholové plošiny, ale bylo zřejmé, že kdysi bývaly její součástí. Pokračující eroze je od ní napřed oddělila a pak nahlodala tak, že se jejich vrcholy zřítily. Jejich tvar napovídal, že tento proces stále pokračuje a že nebude dlouho trvat a zřítí se z nich další balvany.
Napřed ho přehlédl. Tak dokonale splýval tvor sedící na jedné ze skalních jehel s jejím vrcholem. Ale když opět zaslechl onen skřek, vrátil se tam očima a naskytl se mu fantastický pohled. Uviděl ptakoještěra, navlas podobného těm třem, které před mnoha lety spatřil na pár okamžiků v letu. Teď si ho však mohl dokonale prohlédnout. Přízrak z pravěku roztáhl křídla, vztyčil vzhůru hlavu a znovu zakřičel. Jako by někoho volal. Křídla zůstala roztažená, hlava vztyčená. A skřek se mnohokrát opakoval.
Reg se pokusil přiblížit. Šel shrbeně a pomalu, snažil se využívat všech přírodních krytů. Našlapoval opatrně a neustále záhadného tvora sledoval očima. Nemohlo být nejmenších pochybů. Byl to ptakoještěr, wašoriwe Waiků. A rozpětí jeho křídel těch šest sedm metrů určitě mělo. Dlouhý, silný, špinavě žlutý bezzubý zobák, na temeni výrazný plochý rudý hřeben, znatelně přesahující konec hlavy. Jako obrovský zoborožec, napadlo Rega. Barva kožnatých křídel černá, břicho šedé, trochu světlejší. Rudé zlověstné oko upřené vzhůru. Drak si ho nevšímal. Po chvíli opět několikrát pronikavě zakřičel. Nevnímal okolí. Jako tokající tetřev, říkal si Reg.
Nemohl si přát lepší místo k pozorování. Kdyby šel ještě blíž, hleděl by na něho příliš zdola. Takhle se kryl za kmenem vysoké palmy a viděl ho s ideálním odstupem. Stále tomu nemohl věřit. Má se pokusit ho zastřelit? Když pohlédl na tu nestvůru, pocítil strach. Kdovíjak by to dopadlo. A pak to hlavní. Nebyl lovcem trofejí a již dávno zvířata bezdůvodně nezabíjel. Člověk může zabít jen proto, aby se nasytil. A i pak se musí duchu zvířete omluvit. Doby, kdy na své první výpravě za orchidejemi zastřelil jaguára, byly už dávno pryč. Přijal filozofii Waiků, že vše živé spolu souvisí, že mezi člověkem a zvířetem není rozdíl. Jen v místě, kde žijí. Urihi ta rimo - tvor z pralesa. Zvíře. Yahi ta rimo - tvor z vesnice. Člověk. Jen ora, jaguár, je přechodem mezi oběma, neboť má podle Waiků nejen zvířecí, ale i mnoho lidských vlastností. Vidět ve snu jaguára, vládce pralesa, přináší neštěstí. Waikové jsou kvůli tomu dokonce schopni vrátit se ze započaté válečné výpravy.
Tohle bylo ale něco mimořádného. Nikdo mu neuvěří, co viděl, když nepřinese důkaz. Kam by to ale nosil? Jak by to dostal do Evropy? I pouhá lebka byla obrovská, přes metr dlouhá. A záleží mu vůbec na tom, aby mu někdo věřil?
Musel se zasmát sám sobě. Přes třicet let v džungli a stále myslí jako skotský přírodovědec, kterým kdysi byl. Někde v hlubinách podvědomí přežívá myšlenka, aby připojil své jméno za popis nového druhu živočicha či rostliny. Musel uznat, to by tedy bomba byla, přírodovědecká bomba konce druhého tisíciletí. Hrůzostrašný ptakoještěr z Kurupiry. Nesmrtelnost by byla zajištěna. Ušklíbl se. V

tom mžiku si uvědomil, že mu už na tom, čemu civilizados říkají věda, nezáleží. Praživot je jiný. A nedá se zařadit do škatulek.
Za pár okamžiků poznal, oč by se připravil, kdyby střílel. Na volání okřídlené Séry na vrcholu skalní jehly odpověděl stejný skřek odkudsi zdálky. Za okrajem Kurupiry se objevila podobná nestvůra s dlouhými křídly a mířila přímo sem. Ostrý křik obou soupeřů končil zapištěním, zabíhajícím do ultrazvuku. Bodal Rega do uší. Sedící ptakoještěr několika těžkými rozmachy kožnatých blan vzlétl a letěl druhému naproti. Napřed opsali kolem sebe velký oblouk, pak na sebe zaútočili zobáky.
Regovi to připadalo, jako by pozoroval vzdušný souboj stíhačů. Kdysi, za druhé světové války, jeden takový při bitvě o Anglii pár minut sledoval, než ho vyděšení rodiče strhli do krytu. Byl tehdy velmi malý chlapec a připadalo mu to všechno stejně neskutečné jako dnes. Nemohl uvěřit, že před ním na blankytně modrém nebi bojují dvě obludy patřící do pravěku.
Oba okřídlení draci křičeli téměř bez přestávky, kroužili kolem sebe, doráželi na sebe, hned stoupali, hned prudce klesali až několik metrů nad zem. V těch okamžicích je Reg viděl z bezprostřední blízkosti. Sledoval je bez dechu. Nemohl uvěřit tomu, co vidí. Chvíli se zdálo, že jeden z nich prchá a druhý ho pronásleduje, pak si však role zase vyměnili. Po několika minutách prudkého boje se od sebe vzdálili a začali opisovat táhlé oblouky. Když si odpočinuli, pustili se do sebe znovu. Bojovali teď v mnohem větší výšce než předtím. Na okamžik zaletěli až za okraj mesety a zmizeli za ním. Pak se zase vrátili. Po určité době se však Regovi zdálo, že intenzita jejich útoků slábne. Nakonec znovu zaletěli za hranu skalního masivu a již se neukázali.
Dlouho trvalo, než se Reg vzpamatoval z toho, co viděl. Jak je možné, že létající draky pozoroval za celou dobu svého pobytu pod Kurupirou jen dvakrát? Je jisté, že žijí pouze nahoře a plošinu mesety opouštějí pouze výjimečně a na velmi krátkou dobu. Čím se tam živí? Žijí tam další zvířata, která jsou jejich potravou? Nebo tam existuje velké jezero, jak si to Reg myslel už dávno, jezero, z něhož vytékají vodní toky tvořící oba diamantové vodopády? Tam by mohly žít velké ryby a ptakoještěři by mohli lovit právě je. Skutečně, stálo by za to se tam podívat!
A tehdy v sobě poprvé za celou dobu pobytu pod Kurupirou pocítil silnou touhu překonat kolmou stěnu a podívat se nahoru.
Chtěl mě Reg tehdy při našem setkání v Boa Viste jen pobavit loveckou latinou? Nevypadal na to. A zápisky o létajících tvorech připomínajících ptakoještěry napsal do svého deníku dávno předtím. Včetně jejich nákresů. Nebo měl halucinace, způsobené předchozím častým inhalováním epeny v šabonu Waticoteriů? Nikdy předtím ani potom ho však něco takového nepostihlo. Byla to tedy pravda? Reg popisoval pozorování ptakoještěrů velmi podrobně. Waikové také nepochybují o svém wašoriwe. Ostatně, nebyla to přece první zpráva o spatření pterosaurů v této oblasti.
A co ten tajemný řev, ozývající se za nocí shora? I my jsme ho při naší cestě dvakrát slyšeli. Reg trval na tom, že je zcela odlišný od skřeku wašoriwe. Co stoa? Co suwa, připomínající dlouhým krkem sauropoda nebo plesiosaura? Co ten stísňující pocit, že je někým shora neustále sledován? Také jsme jej při našem putování pod Kurupirou vnímali. Existuje na její vrcholové plošině opravdu Doyleův Ztracený svět?

Pouť za zlatým světlem

Reg se vracel z lovu. Přes rameno nesl velkého hlodavce aguti a při představě šťavnaté, dobře okořeněné pečínky přidával mimoděk do kroku. Možná i proto, že se slunce již pomalu sklánělo k západu a ke srubu to bylo ještě daleko.
Překročil jeden z malých potůčků a pustil se proti jeho toku ke stěně Kurupiry. Touhle stezkou chodil pravidelně a měl ji dobře vyšlapanou. Postupoval rychle, když se zarazil v polovině kroku. U potoka mezi kořeny mohutného stromu spatřil cosi temného. Leželo to ve stínu, a tak Reg nebyl schopen rozeznat, co to je. Po pár krocích se však již nemohl mýlit.
Zprvu byl přesvědčen, že má před sebou mrtvého. Asi čtyřicetiletý muž ležel na boku ve skrčené poloze, s hlavou skloněnou k hrudi, spodní ruku nataženou směrem k vodě. K Regovu překvapení to byl běloch, nikoli míšenec. Ležel tu jen tak, v potrhaném oděvu, beze zbraně, bez krosny, která tvoří nezbytnou část výstroje každého prospektora. Neměl s sebou nic, vůbec nic. Vypadalo to, že ho tu

někdo přepadl, zabil a o všechno okradl. Kdo by to však mohl být? Za celou řadu let, kdy tu žil, se Reg pod Kurupirou s nikým nesetkal. S výjimkou Retewy, ale to byl úplně jiný případ.
Sklonil se nad tělem. Nemohlo tu ležet dlouho, ještě na něm nebyly patrné stopy rozkladu. Co když nejde vůbec o mrtvého, co když je jen v bezvědomí? Prolétlo mu hlavou. Chopil se bezvládné ruky a pokoušel se nahmatat tep. Ucítil jej. Slabý, ale pravidelný. Muž stále žil. Jeho ruka pálila. Musel mít vysokou horečku. Zběžně tělo prohlédl, stopy po zranění na něm nenašel. Snad šlo jen o naprosté vyčerpání. Pokusil se neznámého vzkřísit vodou z potůčku. Bezvýsledně. Naposled se rozhlédl kolem. Nic, co by muži patřilo, neviděl. Vypadalo to skutečně na to, že byl oloupen. Ale kým? Reg to stále nechápal. Na úvahy však nebyl čas. Přehodil si bezvládné tělo přes ramena a vlekl je ke srubu.
Ve srubu se Regovi podařilo přivést neznámého k vědomí, jeho mozek však zůstával zatemněn. Blouznil a volal o pomoc.
„Zachraňte mě, zastavte ty příšery! Sápou se na mne!"
Snažil se uprchnout, vyskočit z lůžka. Naštěstí byl tak zesláblý, že to nedokázal. Lomcovala jím vysoká horečka a Regovi se dlouho nedařilo ji srazit. Na čele nemocného se perlil pot, horečkou zakalené oči bloudily po stěnách. Pak začal řvát a strhávat ze sebe pokrývku, hned nato se chvěl zimou. Silný záchvat malárie. Jakmile se Reg přiblížil k lůžku, spustil neznámý zoufalý nářek. Křičel a volal o pomoc. Viděl v Regovi jednu z těch stvůr, jichž se tak děsil.
„Tam, tam - v chodbě - ve tmě - vysocí - vyzáblí - blíží se - to nejsou lidé - to nejsou lidé - obrovské zářící oči - cení zuby - svraštělé obličeje - hrozné spáry -vztahují je po mně - nechci do tmy - nechci zpět do chodby - ne, tam ne!"
Neznámý sebou zmítal na lůžku tak prudce, až spadl na zem. Z obavy, aby se snad příště v podobné situaci nezranil, ho musel Reg nakonec k lůžku připoutat.
Nemocný reagoval jako šílenec. Zmítal se a vzpínal ve svých poutech, z nichž se snažil ze všech sil vyprostit. Domníval se zřejmě, že se dostal do zajetí přízraků, z nichž měl takovou hrůzu. Řval až do ochraptění, že ho holohlavé stvůry se zkrabatělou kůží nedostanou. Že se jim vyrve a uteče. Pak zas naříkal a volal o pomoc. Reg ho nedokázal uklidnit. V obavě, aby se zcela nevyčerpal, ho nakonec zase odvázal. Neznámý jen zachroptěl a upadl do neklidného spánku.
Trvalo několik dnů, než se dostal z nejhoršího. Reg již měl obavy, že se mu ho zachránit nepodaří. Muž však měl tuhý kořínek. Přestal blouznit a jeho stav se den ode dne očividně zlepšoval. Oči ztrácely horečnatý lesk, zimnice ustupovala. Prvním slovem, které pronesl, prosil o vodu. Další slova a jednoduché věty následovaly krátce potom. Mluvil portugalsky, ale i z těch několika pronesených vět bylo poznat, že to není jeho mateřština. Reg se ho zatím na nic nevyptával. Věděl, že nadejde čas, kdy se neznámý rozpovídá sám. Po několika dalších dnech se konečně dočkal. Neznámý dostal jméno i svou životní historii.
Jmenoval se Sergej a byl Rus. Pracoval jako strojní inženýr v jednom prosperujícím závodě v Leningradu a žil si dobře. Byl svobodný a na ženění zatím nepomýšlel. Po rozpadu Sovětského svazu se všechno změnilo. Po různých privatizačních čachrech zanikl závod, kde pracoval, a on se ocitl na dlažbě. Nemohl sehnat místo, a tak se nakonec rozhodl emigrovat. Napřed se dostal do Německa. Nelegálně, živořil tam, přivydělával si jen při různých pomocných pracích. V té době se doslechl o zlatém boomu v Amazonii. Rozhodl se, že tam zkusí štěstí. Neměl co ztratit.
Sergej mluvil německy i anglicky, dobře však věděl, že v Brazílii se neobejde bez portugalštiny. Učil se ve dne v noci a liboval si, jak je tato řeč snadná. Za pár měsíců již byl schopen se slušně domluvit. Zatím získával další informace o rýžování zlata v brazilském pralese. Pak si za poslední marky koupil letenku do Boa Visty a hlásil se v jedné ze zprostředkovatelských kanceláří. Shodou okolností patřila Lopezově společnosti, a tak Sergeje po několika dnech vysadilo malé džunglové letadlo právě v Bibianu. Bylo to již po vypuknutí prvních bojových střetů Waiků s mineros, tedy v době, kdy Waticoteriové drželi Rega ve své osadě. Ti dva se tedy v Bibianu nemohli setkat.
Sergej byl zadlužen až po uši. Dlužil za leteckou dopravu z Boa Visty do Bibiana. To však byl jen pakatel proti dluhu za ubytování v táboře a za zlatokopecké vybavení, které si tam musel zakoupit. Přesto byl odhodlán všechno co nejdříve splatit a začít vydělávat pro sebe. Pustil se do práce jako kat, záhy však poznal, že to nebude tak jednoduché, jak si představoval. Vydělal jen na to, aby měl na splátky zlodějských úroků, dluh zůstával stále stejný. Pochopil, že se dostal do spárů lichváře, z nichž

se jen tak lehce nevymaní. Přesto na tom byl lépe než jeho společníci, kteří tu také začínali s dluhem. Ti upadali do dluhů stále hlouběji.
Vážné obavy měl také z indiánů. Správce tábora Torres sice všechny mineros ujišťoval, že najatí pistoleiros s nimi udělají krátký proces, ale Sergej si tím po prvních zkušenostech nebyl tak jist. Krátce po jeho příchodu do Bibiana přivlekli pistoleiros z jednoho výpadu čtyři dívky Waiků. Obklíčili indiánskou vesnici, z níž se však bojovníci již dříve stáhli do pralesa. Pistoleiros postříleli ty, co tam zbyli, většinou ženy a děti, a nejhezčí dívky odvlekli s sebou. Napřed je v táboře přivázali ke kůlům, kde se staly předmětem krutých žertů. To bylo poprvé, co Sergej viděl skutečné indiánky, a musel uznat, že byly docela hezké. Pistoleiros s nimi zacházeli neobyčejně surově. K večeru je zatáhli kus za tábor. Když se jich nasytili, předhodili je zlatokopům. Sergej se té zábavy nezúčastnil, ale podle toho, co slyšel, po pár dnech nežila již ani jediná. Byl přesvědčen, že si to Waikové nenechají líbit. Doslechl se o několika dřívějších přepadech, kdy zabili nic netušící mineros přímo při práci nebo při cestě z ní. Počet obětí prý už přesáhl dvacet, bylo však zakázáno o tom hovořit, zvlášť před novými rekruty. Zhruba za deset dní zaútočili Waikové na zlatokopy otrávenými šipkami. Krátce po ránu, sotva se dali do práce. Pistoleiros, kteří je měli chránit, ještě vyspávali. Sedm mineros zahynulo krátce po útoku přímo na místě, dva podlehli otravě do hodiny. Útočníky nikdo neviděl. Z lesa se snesl roj šipek jako krátká jarní přeháňka a opět zavládl klid. Až na ty mrtvé.
Když si Sergej uvědomil, v jaké je situaci, všechno se v něm vzbouřilo. Poznal, že dluh s astronomickými úroky nikdy splatit nemůže, že většina zadlužených mineros tu pracuje jako levná námezdní síla, v mnoha případech takřka zadarmo. Kdo tu nastoupil s dluhem, neměl naději. K tomu neustále hrozící nebezpečí útoku Waiků, visící nad Bibianem jako Damoklův meč. Ne, nezůstane tu dlouho. Musí zbohatnout co nejrychleji, a pryč! Podvede podvodníka. Začne si ukládat narýžované zlatínky tajně stranou. Ať jeho dluh roste jako dluhy ostatních. Vždyť s tím patron počítá. Je přesvědčen, že odtud nikdo nemůže utéct. Sergej se rozhodl, že až přijde čas, ukáže mu, že to jde.
V té době si začal dopřávat i zábavu v táborovém nevěstinci. Ke svému velkému překvapení zjistil, že v něm drží i sedm jeho krajanek. Pocházely dokonce ze stejného města jako on. Byly to nejkrásnější dívky ze všech. Také nejdražší. Severské typy, krásná těla, modrooké blondýnky. Jedna z nich, Jelena, která se Sergejovi líbila nejvíc a za níž docházel nejčastěji, se mu v pláči svěřila s osudem, který ji potkal. Nebyly tu o své vůli, byly uneseny a drženy v Bibianu násilím. Vydělávaly na patrona. Původně byly členkami úspěšného uměleckého tanečního souboru v Leningradě. Při zájezdu do Stockholmu, bylo to ještě v době tuhého výjezdového režimu, se celý soubor rozhodl do Švédska emigrovat. „Zvolily svobodu," předháněl se švédský tisk v superlativech. Měla o ně zájem i televize a rozhlas. Všech sedm tanečnic dostalo poměrně rychle povolení k pobytu i pracovní povolení. Po počátečních úspěších však začal zájem o jejich vystoupení upadat. Aby si vydělaly, musely změnit repertoár. Ze sálů divadel se stěhovaly na jeviště několika varieté. Byly to však podniky na úrovni. I když jejich vystoupení dostalo silný erotický náboj, v žádném se nemusely svlékat. Daly si také umělecká jména, Jelena si nechala říkat Brigit.
Když Sergej došel ve vyprávění až sem, zalapal Reg po dechu. Jeho švédská kráska Brigit byla Ruska Jelena! Teď mu jí bylo dvojnásob líto. I těch jejích šesti společnic. Styděl se sám před sebou, jak nevybíravě se k ní choval. Ani se jí nepokusil pomoct, zachránit ji. Možná by to šlo. Stačilo přijmout Lopezovu nabídku a vzít ji k sobě. Všeho ji mohl ušetřit. Nebyla pyšná zhýčkaná primadona, za niž ji považoval, ale nešťastná nadějná umělkyně, zoufale bojující o místo v životě. Nepřiznal však, že Jelenu znal.
Sergej nezaznamenal Regovo překvapení a pokračoval ve vyprávění. Soubor se po čase ve stockholmských varieté okoukal a ztrácel jedno angažmá za druhým. Nabídky vystoupení v nočních klubech, kde by musely tančit nahé, dívky odmítly. Pochopily, že musí vyrazit někam na turné, aby se uživily. Jejich agent byl však nezkušený a neschopný. Dostaly se do problémů. Přišly dluhy.
Vtom se jako anděl z nebe objevil žoviální agent, nabízející velké několikaměsíční turné po Jižní Americe. Měly tam vystupovat jako švédský soubor pod svými
uměleckými jmény. Jelena se prý později podivila, že tato jména a švédská státní příslušnost byly uvedeny i v jejich očividně falešných pasech, ale nepřikládala tomu žádnou důležitost. Nabízený honorář byl až neuvěřitelně vysoký. A samozřejmě splacení všech zdejších dluhů. Ostatně, ty ještě

nebyly nijak alarmující. Dívky radostně přijaly. Souhlasily i s tím, že součástí zájezdu bude také několik vystoupení pro zlatokopy přímo v jejich táborech v amazonské džungli. S nadšením smlouvu podepsaly a zakrátko již seděly v letadle do Ria de Janeiro. Po několika velmi úspěšných vystoupeních v tamějších varieté vystupovaly se stejným výsledkem i v Sao Paulu. Dříve než se měly rozloučit s Brazílií a přesunout se do Argentiny, zbývalo ještě zatančit pro zlatokopy. Přepravili je letecky do Boa Visty, kde je již očekával seňor Lopez, patron tábora Bibiano, prvního ze tří zlatokopeckých táborů, kde měly vystoupit.
Sergej navrhl Jeleně, aby společně s ním utekla do pralesa, že se nějak protlučou k nejbližšímu záchrannému bodu. Dolů po řece se někam dostat musí. A pak na patřičných úřadech i na policiii oznámí, co se v Bibianu děje. Tím zachrání i ostatní. Neměl ani tušení, jaká míra zkorumpovanosti tam vládne. Napřed však chtěl narýžovat takové množství zlata, aby vystačilo pro oba.
Bylo velmi časné ráno, kdy Sergej opustil svou chatku a vydal se k místu, kde chtěl toho dne pracovat. Každá minuta teď byla drahá. V co nejkratší době co nejvíc zlata - to se teď stalo jeho heslem. Ještě se úplně nerozbřesklo, všude vládlo ranní šero. Přicházel k těžební jámě první, ostatní vyspávali pitku po včerejším programu v zábavním sále, která se protáhla dlouho do noci. Náhle spatřil mezi nejbližšími stromy žlutooranžovou zářící kouli, velkou jako meloun. Stála na místě ve výšce asi tří metrů a lehce kmitala ze strany na stranu jako houpající se lucerna. Lákala za sebou. Sergejovi blesklo hlavou, že o tomto podivném úkazu už slyšel. Matka zlata. Nevěřil té pověsti. Teď se ukazatel cesty k zázračnému bohatství mihotal přímo před ním. Podle legendy nesměl otálet a musel se za zlatým světlem okamžitě vydat. Jinak světlo zmizí a již ho neuvidí. Potřebné nářadí s sebou měl, bez pušky a základního vybavení k delšímu pobytu se však do pralesa neodvážil. Rozhodl se pro kompromis. Rychle se vrátil do chatky pro pušku, hamaku, moskytiéru, igelitovou plachtu proti dešti, náhradní oděv a nejnutnější zásoby. Sušené maso, maniokové placky, vodu. Sbalil to všechno do objemného rance a spěchal zpět. Na strach z Waiků, který ho ještě včera pronásledoval, zapomněl. Záhadné světlo na něho čekalo.
V tomto místě Sergejova vypravování si Reg vzpomněl na nešťastného Josého. I jemu se ukázala zlatá zářící koule, i on ji sledoval. A zlato našel. Mnoho zlata. Nebylo to však třeba proto, že pod Kurupirou bylo zlato prostě všude? Ale co ta tajemná zářící koule? Nemohlo jít o pouhou legendu. Právě vyslechl druhé přímé svědectví o její reálné existenci. Nechápal to.
Zprvu vedlo světlo Sergeje po celkem schůdných stezkách, když se však vzdálili od tábora a dostali se hlouběji do pralesa, stezky zmizely. Primárním pralesem mezi vysokými stromy se však postupuje snadno. Vládne v něm neustálé příšeří a nedostatek světla nedovolí nízkému keřovitému porostu, jímž by se člověk musel prosekávat, vyrůst. Sergej putoval za tajemným zlatým světlem, úzkostlivě je sledoval a strachoval se, aby je neztratil z očí či aby náhle nepohaslo nebo se velkou rychlostí nevzdálilo. Podle toho, co mu vyprávěli jeho druzi, i takové šprýmy prý občas se svedenými zlatokopy provádí. Jeho světlo se však zatím chovalo slušně. Vedlo ho ale stále do citelného stoupáni a Sergej pochopil, že směřují k mesetě, o níž slyšel v Bibianu vyprávět hrůzostrašné historky. Nebylo mu dobře u srdce. Na Mae de ouro, Matku zlata, až do dneška také nevěřil. Co když to, co o tajemné mesetě slyšel, je rovněž pravda? Má vůbec v cestě pokračovat?
Sergej byl vzdělaný člověk a nevěřil na duchy. Z fyziky znal dost, aby si dokázal vysvětlit mnoho jevů, které se obyčejným lidem zdály podivné nebo záhadné. Svítící koule, jejíž podstatu nechápal a která se stále udržovala ve vzdálenosti asi deseti metrů od něho, ať šel rychleji, nebo pomaleji, ho přitahovala snad ještě víc než vidina zlaté bonanzy, kterou slibovala. Jakmile se zastavil, aby si odpočinul, světlo se zastavilo také. Čekalo na něho. Když vykročil, pohnula se i zlatá zářící koule. Bylo to neuvěřitelné. Jako by šlo o živého tvora, nadaného vlastním rozumem. Sergej si připadal jako v nějaké staré ruské pohádce. Jako zmámený putoval za tajemným světlem až do pozdního večera. Stále ho však nedovedlo k vodnímu toku, kde by v místě, kde jej světlo překříží, měl podle legendy najít spoustu zlata. Zdálo se mu, že ho světlo vede stále k severu. Vodní toky, ať už šlo o říčky, či potoky, tu tekly od Kurupiry směrem k jihu. Pohyboval se tedy v podstatě rovnoběžně s nimi. Setmělo se úplně a Sergej již dál jít nemohl. Chystal se k přenocování. Světlo se zastavilo také. Stále těch deset metrů od něho. Nemohl dlouho usnout. Přemítal, za čím se to vlastně vydal. Chvílemi pochyboval, zda udělal dobře, když opustil tábor. Napadlo ho, jestli tajemná světelná koule není jakousi částí jeho

samého, zviditelněná oddělená aura nebo co, něco jako vlastní stín. To, že se držela stále ve stejné vzdálenosti, že zrychlila, když přidal do kroku, že zůstala stát, když se zastavil, bylo divné. Snad nějaké záření, vydávané lidským tělem, třeba jen tělem několika zvlášť uzpůsobených jedinců, promítnuté do prostoru, které se za určitých okolností stane viditelným. Nebo frontální projekce zvláštního typu mozkové energie na frekvenci mimo vlnový rozsah vnímání normálního lidského oka a viditelná jen pro pár mimořádně disponovaných osob. Třeba je ona projekce mozkem vytvářena jen při určitém duševním rozpoložení, třeba je to on sám, kdo podvědomě určuje směr cesty a skutečnost, že je projekce směrována vpřed, vytváří dojem, že jej vede a ukazuje mu cestu. Konečně o tom, co dokáže s člověkem provádět podvědomí, se dokonale přesvědčil při hře s destičkou ouija, k níž ho přemluvili přátelé v Německu. Na druhé straně mu bylo divné, že když se světelná koule zjevila poprvé, nenásledovala ho do chatky, ale poslušně čekala na původním místě, až se vrátí. Ať přemýšlel, jak chtěl, rozuměl tomu čím dál míň. Vyhlédl z hamaky a podíval se před sebe. Na pozadí pralesní noci se tam pohupovala jako meloun velká, zlatem zářící tajemná lucerna. Obrátil se na druhou stranu a zakrátko usnul.
Od rána šel za zlatou koulí s urputností mezka. Dovedla ho k cíli až pátého dne pozdě odpoledne. Na dohled se jako přízrak rýsovala strmá stěna Kurupiry, vzpínající se k vrcholové plošině jakoby seseknuté popravčím mečem středověkého kata. Zlověstná meseta, o níž toho slyšel tolik vyprávět, se před ním tyčila jako gigantický popravčí špalek. Mohl být od ní vzdálen nanejvýš dvě stě metrů. Zářící zlaté světlo přeťalo tok malého potoka, pak změnilo barvu na rumělkově červenou, hned nato na zelenou a rozdvojilo se. Obě části se od sebe vzdálily asi na tři metry a pomalu dohasínaly, až zmizely docela. Sergej nevěřil svým očím. Byl u cíle. Sklonil se k potoku u svých nohou. Na bahnitém břehu i u dna se lesklo množství malých zlatých šupinek.

Hrozba z temnoty

Hned následujícího dne se dal do rýžování. Byl nadšen. Koncentrace zlatinek na tomto místě přesáhla všechny jeho představy. Rýžoval jako divý, nehleděl na čas. Zlatinek utěšeně přibývalo. Týden, dva, a bude boháčem.
Ubytoval se v nedaleké jeskyni přímo ve skalní stěně. Nevěřil svému štěstí. Jako by tu pro něho byla předem připravena. Vyhne se namáhavému stavění přístřešku i nebezpečí nocí trávených v džungli. Sluj ve skále mu poskytne dostatek bezpečí. Neurčitá hrůza z tajemné mesety, kterou zpočátku pociťoval, dávno zmizela. Zlato jej zaslepilo. Tolik, tolik zlata! Dokáže je vůbec všechno získat? Jak dlouho by tu musel zůstat? Ale nechat je tu přece nemůže! Všechno vytěží, všechno. Bude boháčem! Přestala ho také trápit záhada zlaté světelné koule i to, proč nad potokem plným zlata tak záhadně zmizela. Je známo, že voda je dobrým vodičem elektřiny. Na rozdíl od země. Třeba potok svedl energii toho podivného světla do sebe. Vždyť legenda praví, že zlatokop najde zlato u prvního vodního toku, kam ho Matka zlata dovede. Jistě, protože nad první říčkou nebo potokem se tajemná světelná koule rozplyne. Konečně, přece i kov, tedy v tomto případě zlato, je dobrým vodičem. Třeba právě proto je k němu tajemné světlo přitahováno. Už si tím nelámal hlavu. Rozhodující bylo, že tu zlato opravdu našel. Spoustu zlata.
Vchod do jeskynní chodby, kde se ubytoval, se nacházel asi tři metry nad úrovní terénu. Byl skvěle kryt korunou stromové kapradiny a Sergej jej objevil zcela náhodně. Vedla k němu úzká povlovná římsa. Měl co dělat, aby se na ní udržel. Chodba sama byla vysoká asi tři metry s hladkými stěnami. Sergej byl přesvědčen, že musela být vytvořena vodou. Zprvu se bál, zda ve sluji nemá doupě velká šelma, jaguár nebo puma, záhy se však přesvědčil, že jeho obavy byly zbytečné. Jeskyně byla opuštěná, to bylo poznat na první pohled. Hned první den se rozhodl prozkoumat s rozsvícenou baterkou, kam až jeskynní chodba vede.
Asi po třiceti metrech neustálého stoupání ústila do prostorné jeskyně. Byla úplně prázdná. Sergej očekával, že na jejích stěnách spatří aspoň netopýry. Nebyli tu. Na pravé straně se světlo baterky odráželo v mělkém jezírku, z levé strany a ze zadní části ústilo do jeskyně několik jiných chodeb. Za sebou viděl jasný kotouček, kudy vstupním otvorem pronikalo do jeskyně denní světlo. Baterka mu

vyklouzla z ruky. Nebyla poškozena, svítila dál. Skalní klenba vrátila zvuk jejího dopadu mnohonásobnou ozvěnou.
Rozhodl se, že postupně prozkoumá všechny chodby. Začal systematicky, tou první vlevo. Chodba se začala brzy stáčet doprava a dosti výrazně stoupala. Kotouč denního světla již dávno zmizel v tmách. Jen světelný kužel silné baterky zvídavě olizoval hladké stěny. Chodba se znovu stočila a krátce nato vyústila do jiné chodby, s níž se spojila. Obě pak pokračovaly dál jako chodba jediná. Sergej ji ještě chvíli sledoval do nitra skalního masivu, pak to však vzdal. Na zpáteční cestě sledoval druhou chodbu, a jak předpokládal, zavedla ho zpět do prostorné jeskyně, kde ho též přivítaly vzdálené paprsky denního světla. To mu pro dnešek stačilo. Poznal, že se utábořil u ústí rozsáhlého jeskynního systému, který zřejmě nebude moci celý prozkoumat. Také o to neusiloval. Jeho prvořadým zájmem bylo zlato.
Ložisko bylo nevyčerpatelné. Sergej po několika dnech pochopil, že sám je nebude moci nikdy vytěžit. Že by tu mohl otevřít nové Bibiano se stovkou mineros a na všechny by se dostalo. Rozhodl se, že to udělá. Že si tenhle těžební claim zakoupí, nechá zaregistrovat a později se sem vrátí jako patron s týmem spolupracovníků. Všichni si dobře vydělají, všichni zbohatnou. Napřed však musí narýžovat tolik, aby měl dost peněz na realizaci svých plánů a ještě mu hodně, hodně zbylo. Při tom množství zlata všude kolem se to nezdálo obtížné. Jak je to báječné, že má tato meseta tak děsivou pověst, kvůli níž si až k ní nikdo netroufne! Toho, kdo ji vymyslel, by nejraději zlíbal. I před Waiky tu byl v bezpečí.
Narýžované zlatinky ukrýval v plátěných váčcích ve své sluji. Rychle jich přibývalo a zásoba těch dosud prázdných se tenčila. Během doby si také postupně vylepšoval svůj příbytek i vstup k němu. Rovnoběžně s přístupovou skalní římsou přichytil několika dlouhými hřeby ke stěně silnou liánu, jíž se mohl při odchodu i návratu bezpečně přidržet. Stejným způsobem si ve sluji zavěsil i hamaku, takže již nemusel spát na skále. Z kůže uloveného tapíra, dobře očištěné a vysušené na slunci, si vyrobil další pokrývku a kůží jiného zamaskoval vchod do jeskyně, takže byl zvenku nepostřehnutelný. K tomu významně přispívala i koruna stromové kapradiny rostoucí přímo před ním. Připadal si jako Robinson.
Pak ho napadlo, že by měl pokračovat v průzkumu skalního labyrintu, do nějž jeho sluj ústila. Ty dvě chodby, do nichž již vstoupil, neustále stoupaly. Možná že některé vedou až na vrchol stolové hory. Vzpomněl si, že kdesi četl, že objevitel Angelova vodopádu spatřil ze svého malého letadla na plošině Auyán tepuí místo s množstvím diamantů, na něž se chtěl později vrátit, ale již nikdy je znovu nenašel. Co když jsou diamanty i na vrcholové plošině Kurupiry? Za zkoušku to rozhodně stojí. Třeba se mu skutečně podaří dostat se nahoru. Vzal baterku, několik svíček a především louč, kterou si pro tuto akci připravil, a vydal se do labyrintu.
Rychle došel do prostorné jeskyně s jezírkem. Nic se tu od jeho poslední návštěvy nezměnilo. Chvíli přemýšlel, kterou chodbou se pustit. Některé jsou užší, jiné širší, všechny neznámé a tajemné. Má pokračovat v průzkumu systematicky a prozkoumat až na konec tu, kterou se posledně vrátil, nebo se má hned pustit do té nejširší, nejnadějnější? Rozhodl se nakonec pro ni. Stejně jako ona první i tato chodba rychle stoupala. A brzy se začala větvit. Rozhodl se postupovat stále tím nejširším tunelem, i když spád byl několikrát tak prudký, že musel lézt po čtyřech a vytahovat se rukama za výstupky na stěnách. Držení louče mu dělalo problémy, stále ji musel přehazovat z jedné ruky do druhé, podle toho, na jaké straně nahmatal nějaký jen trochu vhodný chyt. Očividně tudy kdysi tekla spousta vody. Stěny byly naprosto hladké. Už myslel, že se bude muset vzdát a vrátit se, nakonec se však stoupání zmírnilo a mohl opět pokračovat volnou chůzí. Nádherná klouzačka, říkal si, když ten prudký spád překonal. Zpět to sjedu po zadku, to bude jízda!
Nedovedl odhadnout, jak dlouho tak postupoval. Chodba stále stoupala, avšak povlovně. Znovu se několikrát rozvětvila, zůstal ale věrný své zásadě a volil vždy nejširší tunel. Náhle stěny chodby ustoupily a Sergej vstoupil do velké jeskyně, jen nepatrně menší, než byla jeho stará známá nedaleko vstupu. Byla však mnohem protáhlejšího tvaru, odhadl její délku asi na třicet metrů. Po levé straně jeskyně se otevírala hluboká propast, jejíhož dna nedohlédl. Na pravé straně sem ústily dvě chodby. Podle své zásady volil tu širší, brzy však zjistil, že nejde o chodbu, ale jen o jakýsi výklenek. Vrátil se tedy zpět a najednou měl dojem, že je úplně jinde než předtím. Nejenže mu jeskyně připadala tvarově odlišná, navíc do ní ústila jen jediná chodba. Zaslechl také vzdálený hukot vody, který

předtím nezaznamenal. Znejistěl. Pak pochopil. Do výklenku, který právě opustil, musely vést dvě chodby, on se v jeho širší části zamotal a k návratu zvolil tu nepravou. Vrátil se tedy a pátral po cestě, kterou sem přišel. Žádný jiný tunel však nenašel. Snad jsem ten otvor ve tmě přehlédl, řekl si a obešel výklenek znovu s rukou na stěně. Nic. Vstoupil tedy znovu do oné podivné jeskyně. Ještě jednou se po ní rozhlédl. Možná že to, co považoval za vstupní otvor nyní neexistující chodby byl jen temný stín, který ho zmátl. Jeskyně je zřejmě slepým zakončením chodby, kterou sem přišel. Vrátí se.
Obrátil se k jediné chodbě vedoucí odtud. K té, kterou sem přišel. Vycházel z ní podivný nazelenalý přísvit, něco jako lehká zelená mlha. Zamrazilo ho. Když tou chodbou procházel, ten mihotavý přísvit tam přece nebyl! Zůstal stát. Uvažoval. Pochopil, že jinou možnost nemá. Dobře, projde tou zelenou mlhou. Co se může stát? Možná nějaké světélkující houby, viditelné jen z určitého zorného úhlu. Proto je předtím nespatřil. Vykročil k ústí chodby a jeho zrak bezděky sklouzl k propasti, která měla nyní být po jeho pravé straně. Nebyla tam! To bylo příliš. Pochopil, že se nachází v úplně jiné jeskyni, než do které labyrintem chodeb přišel. Jak se tam však mohl dostat? Teprve nyní pocítil opravdovou hrůzu. Nedovedl odhadnout, jak hluboko ve skalním masivu je. Neznámou chodbou se pouštět nemůže. Nebo jen v nejhorším případě. Zamotal by se v labyrintu a nikdy by se ven nedostal. Začala se mu chvět kolena. Jen klid a nepanikařit! Počítal pomalu do sta a snažil se přitom na nic nemyslet. Pak se soustředil jako šachista při těžké partii. Šachy hrál dobře, vyřeší i tenhle problém!
Všechny problémy začaly v tom mizerném výklenku, uvažoval. Vstoupil do něj a vyšel někde úplně jinde. Musely tam tedy být východy dva, i když ten původní se mu přes všechnu jeho předchozí snahu už najít nepodařilo. Musí se tam tedy vrátit a hledat znovu. A musí jednat rychle. Až mu dohoří louče, zůstane mu jen baterka a svíčky. Baterku taky brzo vysvítí a samotné svíčky mu mnoho nepomohou. V naprosté tmě by tu byl ztracen. Kolik času mu zbývá? Nedokázal to odhadnout.
Vstoupil do výklenku. U vstupu postavil rozsvícenou svíčku. Pak postupoval centimetr po centimetru. Louč tiskl téměř až ke stěně. Ne, nemohl nic přehlédnout. Občas se ohlédl po hořící svíčce za sebou. Pak se ocitl na protější straně výklenku a začal se pomalu vracet. Hrůzou mu dřevěněly nohy. Děsil se každého neúspěšného kroku vpřed. Rozžatá svíčka se neúprosně blížila. Znamení neodvratného konce. Ještě pět kroků, tři, dva. Stál před mihotavým plamenem svíčky a otvorem, kterým sem před chvílí vstoupil. Jiná chodba do výklenku nevedla. Vypotácel se ven a zhroutil se u stěny s hlavou v dlaních. Myslel, že se mu rozskočí. Před očima se mu dělala rudá kola, krev ve spáncích prudce bušila. Zdálo se mu, že snad zešílel.
Po chvíli se znovu vzchopil. Ne, nevzdá se. Bude bojovat až do konce. Nemyslet na to, jakou má naději. Pustí se jedinou chodbou, která odtud vede. Tou s přísvitem zelené mlhy. Teď už skutečně nemá co ztratit.
Vstal, chopil se louče a pohlédl směrem k zelené chodbě. Nenašel ji. Zřetelně viděl, že do jeskyně ústí dvě chodby a ke svému ohromení poznal hned tu, kterou sem přišel. Téměř se k ní rozběhl. V poslední chvíli zvolnil a kráčel opatrněji. Musel dávat pozor, aby se nezřítil do hluboké propasti, zející po jeho pravé straně. Vůbec tomu nerozuměl a ani se o to nesnažil.
Dostat se zpět však nebylo ještě tak jednoduché, jak se mu zprvu zdálo. Ve spleti chodeb dvakrát zabloudil a musel se vracet. Teprve nyní si uvědomil, jak byl jeho systém volby nejširší chodby hloupý. S ostatními chodbami poměřoval tu, kterou se rozhodl pokračovat v cestě, nikoli tu, kterou k rozdvojení chodeb přišel. Na tyto křižovatky umisťoval teď rozsvícené svíčky, aby se v případě návratu rychleji zorientoval. Stále nemohl najít ten prudký spád, po němž se předtím tak obtížně škrábal vzhůru a který byl rozhodnut sjet při zpáteční cestě po zadku. Postupně se ho začal opět zmocňovat dobře známý pocit hrůzy, o němž se domníval, že jej zanechal v přízračné jeskyni s nazelenalou svítící mlhou. Nakonec vyšel v rozsáhlé vstupní jeskyni z úplně jiné chodby, než kterou se do nitra mesety pustil. Vydechl úlevou. Zmocnil se ho příliv prudké radosti ze života, nezměrné štěstí po překonaném nebezpečí. Náhle si uvědomil, jak je slabý a vyčerpaný. Dovrávoral ke svému skalnímu obydlí v ústí sluje, svalil se do hamaky a zavřel oči. Teprve nyní plně pochopil, že se dnes znovu narodil. Na to, jaká by byla smrt v hlubinách skalního bludiště, raději ani nemyslel. Jedno věděl naprosto určitě. S dalším zkoumáním možnosti dosažení vrcholové plošiny chodbami uvnitř hory je jednou provždy konec.

V následujících dnech se soustředil jen na rýžování. Pracoval od rozbřesku do setmění, necítil únavu. Chápal, že závodí s časem. Věčně tu zůstat nemohl - a zlata tu bylo takové množství! Bylo by škoda je tu nechat.
Jednou v noci se probudil a měl divný pocit, jako by z chodby zaslechl nějaký šramot. Chvilku bylo ticho, ale pak se zvuk ozval znovu. Silněji. Znělo to jako lehké plíživé kroky kohosi, kdo nechce být spatřen. A zdálo se, že se to blíží. Nahmatal baterku a posvítil do tmy před sebou. Nic. Šramot se již znovu neozval, Sergej však až do rána nezavřel oči. Utěšoval se, že do sluje jistě vletěl nějaký netopýr, který ho tak vystrašil, ale úplného klidu již nenabyl. Po zkušenostech ze své výpravy dovnitř stolové hory byl čím dál tím víc přesvědčen, že tahle meseta je začarovaná a že ho tu může potkat cokoli. Dvě noci byl pokoj, třetí noc se však zvuk ozval znovu, mnohem výrazněji. Tohle nebyl netopýr! Napřed to zaznívalo slabě z dálky, skoro si myslel, že ho klamou smysly. Pak to však sílilo a blížilo se. Šátravé, plíživé kroky. Najednou jako by se to zastavilo, docela blízko, snad přímo za ohybem chodby. Neměl odvahu se tam zajít podívat. Seděl vztyčen v hamace, svítil do tmy a třásl se na celém těle. Nespatřil nic. Bezedná tma pohlcovala kužel baterky již po několika metrech. Příští noc se to opakovalo. Pomalu si zvykal. Snad do hlubin chodby vběhlo v podvečer, když ještě pracoval venku, nějaké noční zvíře, které by se teď rádo dostalo ven, bojí se však projít kolem něho.
Jednu z následujících nocí se mu muselo něco děsivého zdát, protože se probudil celý zpocený. Bezděčně se zadíval do hloubky jeskyně a v hrůze vytřeštil oči. V ohybu chodby zářila z temnoty mihotavým přísvitem dobře známá nazelenalá mlha. Byla tak řídká, že za ní prosvítala stěna sluje. Zelený závoj se sotva znatelně vlnil, rozléval se chodbou, ovíjel stěny. Plazilo se to vpřed v několika navzájem se proplétajících chapadlech. Svíjela se po stěnách, na stropě i na dně chodby. Za nimi se vznášelo cosi, co Sergejovi připomínalo vzdušné, lehce nadýchnuté tělo přízračné chobotnice. Nebylo to živé, jako živá bytost se to však chovalo. A vteřinu po vteřině se to zvolna přibližovalo.

Zajatci zelené mlhy

Sergej se odmlčel a podíval se téměř provinile na Rega:
„Dál už nevím. To je poslední vjem, který si pamatuji. Nevím, jak jsem se dostal na místo, kdes mě našel, nevím, kde jsou všechny mé věci, mé zlato. Nevím nic!"
„V horečkách jsi blouznil o jakýchsi vyzáblých příšerách se svraštělým obličejem a velkýma černýma očima. Křičel jsi, že tě nedostanou, a volal jsi o pomoc."
„Nezlob se, Regu, opravdu si na nic nepamatuji. Musely to být přeludy z horečky. Sám říkáš, že jsem blouznil! Třeba jsem o takových tvorech slyšel kdysi vyprávět a pak se mi vybavili. Možná že ta nazelenalá mlha, která mě tak vyděsila, byla také přelud. Skutečně nevím. Na ni si však vzpomínám. Všechno se mi to pomátlo, možná z hrůzy, možná z dlouhé samoty, možná z obojího. Třeba jsem začal blouznit už tehdy a ze svého skalního pelechu jsem prchl jako pomatenec. Třeba tam všechno zůstalo tak, jak jsem to tam zanechal." „Nemáš ponětí, kterým směrem leží tvá sluj?"
„Nejspíš někde poblíž toho potoka, kdes mě našel. Rád bych se tam podíval. Snad tam to zlato zůstalo! Nenajdu-li je, bude to můj konec!"
„Nesmysl. Žiješ, a to je hlavní. Čert vem zlato! Ale neboj se, najdeme je."
Po několika dalších dnech, když se rekonvalescent plně uzdravil, se s ním Reg vypravil hledat jeho skalní příbytek. Napřed zašli k vzdálenému potoku, kde ho Reg našel. Sergejovi to nic neříkalo. Tohle místo neznal. Postupovali tedy proti proudu. Sergej rýžoval u jakéhosi potoka přímo pod mesetou. Mohl to být docela dobře tenhle. Jeho tok se však stáčel a ke skále nevedl. Reg se rozhodl, že bude nejlépe, když se vydají přímo podél skalní stěny. Snad Sergej své místo pozná, i když je, jak sám říká, tak dobře maskováno.
Celodenní námaha však byla zbytečná. Nenašli nic. "Zítra to zkusíme na druhou stranu," utěšoval svého druha Reg.
Druhý pokus však dopadl stejně jako první. Nenašli nic. Buď Sergej sluj přehlédl, nebo byla dál, než kam dokázali během jednodenního výpadu dojít.
Co když všechno to, co od Sergeje slyšel, je přetrvávající bludná představa z předchozího blouznění, napadlo Rega. Co když ani žádná skalní sluj neexistuje? Sergej možná padl vyčerpáním už při své

pouti za zlatým světlem a všechno ostatní je jen výplodem jeho chorého mozku. Nebo si to všechno vymyslel a vědomě mu lže? Reg byl hodně podezíravý. Vůči každému. To ho naučila zkušenost. Sergej ho však uprosil, aby to zkusili znovu. A počítali aspoň s třídenní výpravou. Nabízel Regovi, že se s ním o své zlato rozdělí. Reg s výpravou souhlasil, nabídku zlata odmítl. Neřekl však Sergejovi nic o svých drahokamech ani o diamantovém vodopádu, který měli přímo před nosem. V duchu se však již rozhodl, že mu při loučení nějaké diamanty dá. Přes počáteční nedůvěru se mu Sergej začínal líbit čím dál víc.
Sergejovu sluj našli druhý den cesty před polednem. Ležela ve směru, kterým se vydali hned na počátku pátrání. Reg byl překvapen, jak byla daleko. Je pro člověka s dočasnou ztrátou smyslů vůbec možné urazit takovou vzdálenost nehostinnou divočinou až k místu, kde Sergeje našel?
Opatrně stoupali po úzké skalní římse ke vstupnímu otvoru. Přidržovali se přibité liány a Reg si v duchu říkal, že zatím je vše takové, jak mu to Sergej popisoval. Na jeho společníkovi bylo patrné horečné vzrušení. Spěchal, aby zjistil, co se stalo se zlatem. Vpadl do sluje jako zběsilý. Radostný výkřik zvěstoval, že je všechno v pořádku. Ničím nebylo pohnuto, vše bylo na svém místě tak, jak to tam Sergej zanechal. Puška, dýka, jeho osobní věci, nářadí. I váčky se zlatinkami ukryté pod kůží kapybary vzadu u stěny chodby. Co se vlastně stalo? Proč Segej svou sluj opustil s holýma rukama? A kdy? Nedovedl odpovědět ani na jednu z těch otázek. I Rega to zaskočilo. Udivilo ho také, že v jeskyni nehledali denní útulek netopýři, ačkoli jich bylo kolem Kurupiry plno. Neobjevil tu ani jiné drobné živočichy, kteří obvykle na podobných místech žijí. Tohle přece nebylo normální. Že by ta zelená mlha byl nějaký omamný plyn, k jehož výronu čas od času někde v nitru mesety dochází a který má na člověka dlouhodobé účinky? A který třeba zvířata dokážou předem vycítit? Ale ani velký šapori Išawariwe, s nímž o téhle tajemné stolové hoře hovořil mnohokrát, se o ničem takovém nezmiňoval.
Reg si však v této souvislosti vzpomněl na něco jiného. Išawariwe přece říkal, že na vrcholovou plošinu Kurupiry vedou tři cesty. Jedna výstupová po skalní stěně, velmi náročná, přesto však pro zdatného nebojácného muže schůdná. Druhá nitrem hory a třetí duchovní na křídlech posvátné epeny. A Reg byl přesvědčen, že stojí u startovní čáry té druhé cesty. Tudy se dostane nahoru! Samozřejmě ne hned. Projít nitrem mesety bude vyžadovat pečlivou přípravu. Konečně se dozví, jaké tajemství vrcholová plošina skrývá. Konečně se dozví, odkud vyletují ptakoještěři a co jiného tam ještě s nimi žije.
Sdělil svůj plán Sergejovi, ten se však zděsil:
„Za nic na světě mě už do té skály nikdo nedostane. Sbalím rychle své věci a mizím odtud. Zlata mám dost. A abych nezapomněl, vezmi si, Regu, tu polovinu, kterou ti nabízím. Zasloužil sis ji. Zachránils mi život!"
Reg znovu odmítl. Důrazně a jednou provždy. Pak se zase vrátil ke svému plánu:
„Opravdu se nenecháš přemluvit? Tebe nezajímá, co je nahoře?"
„Možná že zajímá. Vůbec mě však nezajímá, jaká kouzla se skrývají v těch skalních chodbách a jeskyních, které tam vedou. Ne, nepůjdu tam. Jednou mi to stačilo.
„Já se tam rozhodně podívat půjdu. Všechno si připravím a vrátím se sem. Dám na tvou radu. Na tu zelenou mlhu si dám pozor a vyhnu se jí. A do toho tajemného výklenku, který podle tebe přehazuje jeskyně, kde se nacházíš, jako výhybky na železnici, taky nepolezu. A co teď podnikneš ty?"
„Až se rozloučíme, vrátím se do Bibiana, unesu Jelenu a zmizím s ní v pralese. Utečeme do tábora Paa-Piú, ten leží nejblíž, to by se mohlo podařit. Tam už nebude problém uplatit pilota džunglového letadla, aby nás vzal do Boa Visty. Je mi Jeleny líto, nechci ji nechat v tom pekle. Je to přece krajanka. Pomůžu jí i finančně. Pak se usadím někde v Riu nebo Sau a začnu nový život. Peněz budu mít dost!"
Teprve nyní prozradil Reg, že Jelena už nežije. Ani jejích šest společnic. Že s nimi Waticoteriové provedli totéž, co dělali pistoleiros a mineros s ženami Waiků. Sergej tomu nemohl uvěřit. Když se dověděl o tom, že žádné Bibiano, ani Paa-Piú, ani jiný z okolních zlatokopeckých táborů už neexistuje, zděsil se:
„Jak se odtud dostanu? Sám to nesvedu ani do Boa Visty, ani do Manausu. Jsem odsouzen zůstat tu navěky!"
I Regovi to došlo. Zachránil sice Sergejovi život, ale jestli mu dovolí odejít, posílá ho na jistou smrt. Na tohle zatím vůbec nepomyslel. Tenhle problém neměl řešení.

„Zůstaň tu ještě nějakou dobu se mnou, pokus se se mnou proniknout těmi chodbami nahoru a já tě pak do Manausu doprovodím."
„To bys udělal?"
„To udělám. Napřed však na vrcholovou plošinu. Platí?"
„Ty vyděrači! No, nemám jinou volbu. Platí! Škoda ale toho zlata, jestli v mesetě zůstaneme!"
Reg přestěhoval Sergeje k sobě do srubu. Po několika nedělích se oba objevili znovu u vstupu do jeskynního systému, vybaveni vším potřebným.
Reg nepochyboval o tom, že tu musel být kdysi vývěr dost silného vodního proudu, podzemní řeky. A odkud by pramenila, když ne z vrcholové plošiny? Odvodňovala ji. Třeba tehdejší vrcholové jezero, o němž nepochyboval, bylo v pradávnu mnohem větší. Nebo tam byla jezera dvě, z nichž jedno po změně klimatu vyschlo. Nebo se odtokový kanál po určité době ucpal, tok si našel jinou cestu a padá teď shora dolů ve formě obou vodopádů. Ať tak, nebo tak, naděje, že by se tudy mohli na vrcholovou plošinu dostat, byla podle Rega veliká.
Zkontrolovali ještě naposled vybavení i zásoby potravin pro případ, že se cesta protáhne, zapálili louče, zvlášť zhotovené na dlouhé použití, a vyrazili do nitra mesety. Podle toho, že se před chvíli rozednilo, odhadli, že mohlo být něco po šesté. Každý vlekl na zádech několik náhradních loučí pro případ, že by v jeskyních museli zůstat déle, než předpokládali. Byli vybaveni i na bivakování, pokud by museli v nitru stolové hory přenocovat. Reg věděl, že cesta nahoru může být zdlouhavá.
Bez potíží se dostali do jeskyně s jezírkem. Reg ji nazval Vstupní halou. U ústí chodby vedoucí k východu zanechali první olejový kahan. Reg nechtěl ponechat nic náhodě. Rozhodl se označit každé rozcestí, kde bylo možné při návratu sejít ze správné cesty, podobnou směrovkou. Došli k jezírku a pokračovali kolem něj. Na klidné hladině, lesklé a hladké, se mihotavé světlo loučí třpytilo jako tajemný studený plamen podzemí. Vyhýbali se balvanům, ležícím všude kolem. Oba jejich chladní dvojníci vystupující z hlubin je kolem jezera věrně provázeli. Na konci jeskyně se před nimi temnými vchody do neznámých chodeb otevíral ponurý svět bájí a stínů.
„Kterou z těch chodeb se dáme?" ukázal Segej do tmy.
„Najdeš tu, kterou jsi šel posledně? Podle tvého vyprávění vypadala nadějně."
„Pokusím se."
Další kahan, další značka správné cesty. Pak zmizeli v temné chodbě a drobné světélko je z čím dál větší dálky ještě chvíli povzbuzovalo jako majáček naděje. Chodba vedla vzhůru. Každou chvíli však museli překonávat kaskádovité skalní desky, které se jim stavěly do cesty.
„Ne, tudy jsem předtím nešel," zavrčel Sergej. „Čert aby se v tom bludišti vyznal. Připadá mi, že je to tu pokaždé jiné."
„Nevadí. Pokud stoupáme, je všechno v pořádku! Kdoví kam nás dovede!"
Dlouho se plahočili nově objevenou chodbou. Přestala stoupat a vedla nyní horizontálně. Byla značně široká, ale poměrně nízká. V některých místech museli postupovat vpřed sehnutí. Pak vstoupili do rozlehlé jeskyně, mnohem větší než Vstupní hala. Vysoký rovný strop se téměř ztrácel v tmách. Kam až dohlédli, měla jeskyně téměř pravidelný obdélníkový tvar. Regovi připomínala chrámovou loď.
„Kurupirův dóm," vydechl.
Odkudsi spadla kapka vody. Druhé se nedočkali. Snad za hodinu, snad za tři dny, snad za týden. Nespěchala. Odměřovala věčnost. Pohybovali se jako nepatrní mravenci v prostorách starých desítky, možná i stovky milionů let. Rega při té představě zamrazilo. Zřejmě byli prvními živými tvory, kteří sem kdy vkročili. Čas tady neznamenal nic.
Sergej umístil olejový kahan u vstupu do chodby, kterou sem přišli, a připojil se k Regovi. Společně se rozhlíželi po obrovské jeskyni. Její dno pokrývaly velké i menší balvany, nakupené bez ladu a skladu. Do fantastických podob ztvárněné stěny připomínaly nestvůrné hlavy předpotopních zvířat.
„Krápníky! Podívej, Sergeji, jsou tu krápníky!"
Sergej se zadíval směrem, kterým ukazoval Reg.
„To není možné! Kurupira není vápencová skála. Je to křemenec. V něm se přece krápníky netvoří!"
Reg mu nedokázal odpovědět. Byly tu. Ne mnoho, ale byly. Také nebyly velké, ale to jim na kráse neubíralo. Visely ze stropu i z převisů stěn. Drobné, úzké, ostré. Trčely na všechny strany. Jako ostny dikobraza. Nebyly však bělavé, žlutohnědé nebo narezlé, ale téměř černé.

Nitrem jeskyně mířili k jejímu vzdálenému konci. Ve svitu Regovy louče se cosi zalesklo. Sehnul se k tomu, zvedl to, prohlédl. Nemohl se mýlit. Zavolal Sergeje.
„Diamant. Pozorně to tu prohlédni. Bude jich tu víc!"
Segej jen zalapal po dechu. Prohlížel kámen v Regově dlani:
„Opravdu. Kde se tu vzal?"
„Voda ho kdysi sebrala shora. A pak tu čekal desítky milionů let, dokud ho nenajdeme."
Mohlo mě to napadnout už dávno, říkal si Reg v duchu. Je to stejné jako u diamantových vodopádů. Proud strhne nahoře kameny a bere je s sebou. Ať už vodopádem přes okraj mesety, nebo podzemními slujemi.
Rega hledání diamantů nevzrušovalo, tenhle kámen už pro něj ztratil přitažlivost dávno. Sergej byl však jako posedlý. Prolézal skulinami mezi balvany jako slídící pes. Skutečně jich několik našli. Byl však nejvyšší čas pokračovat v cestě.
„Další si nasbíráš při zpáteční cestě."
„Jak se o ně rozdělíme?" ptal se Sergej a ukazoval Regovi svůj úlovek. Jeho snaha přinesla ovoce. Měl jich víc než Reg - a hezčí.
„Tys tohle jeskynní bludiště objevil, jsou všechny tvoje," usmál se Reg. „Přijdou ti vhod - a já je nepotřebuji."
Sergej byl v sedmém nebi. Neustále Regovi děkoval.
„Vidíš, a to jsi sem vůbec nechtěl jít! Musel jsem použít vyděračské metody, abych tě k tomu přinutil!"
Ubírali se k protilehlému konci Kurupirova dómu. Teď již rozeznávali náhlé snížení stropu, vytvářející široký nízký podchod do dalších prostor. Jejich stíny, vrhané na stěny svitem loučí, se za nimi ubíraly jako duchové. Protáhli se kolem několika dalších balvanů a vkročili na pláž z narůžovělého písku. Začali se do něj bořit. Sergej uchopil Rega za rameno a mlčky ukázal před sebe.
Lidské stopy! Někdo tu byl před nimi!
Nemohli tomu uvěřit. Stopy bosých nohou vedly k podchodu, kam směřovali i oni. Nějaký Waika. Co tu pohledával? Stoupal tudy také k vrcholové plošině? Cestou nitrem hory, o níž se zmiňoval Išawariwe? Jdou tedy správně? Bude jim ten záhadný Waika dělat vůdce? Nebylo možné odhadnout, kdy tu jejich předchůdce šel. Mohlo to být včera, mohlo to být před tisíci lety. Stopy otištěné v písku tu zůstanou navěky. Jako na Měsíci. Stejně jako jejich stopy, které tu právě otiskli. Kudy se však Waika vracel? Tudy určitě ne. Byly tu stopy vedoucí jen jedním směrem, nikoli zpět. Volil k návratu jinou chodbu?
Zanedlouho měli dostat odpověď. Vešli do široké chodby se sníženým stropem. Postupovali v ní dlouho, vedla je však stále horizontálně dál do nitra mesety. K jejich velkému zklamání nestoupala. Dovede je opravdu na vrcholovou plošinu? Jejich pochybnosti sílily. Cítili však zřetelně slabý průvan, vanoucí proti nim. I plamen loučí na něj reagoval. Ten vzduch sem musel proudit odněkud shora!
Chodba se rozšířila v nevelkou jeskyni. Dominoval jí velký balvan přímo u stěny. V mihotavém svitu loučí vrhal za sebe dlouhý tmavý stín. Již chtěli projít, když se Reg zarazil. V tom stínu leželo něco ještě temnějšího. Skoro současně tam oba posvítili loučemi. Zkameněli hrůzou. Před nimi leželo skrčené tělo dávno mrtvého člověka. Lépe řečeno seschlá mumie. Muž, který zanechal své stopy ve velké jeskyni. Jejich předchůdce. Nedokázali odhadnout, jak dlouho tu ležel. Jediné, co bylo zřejmé, že tu zahynul již dávno, velmi dávno. Byl to stísňující pocit hledět na ubohé pozůstatky člověka, který kdysi pronikl tak hluboko do nitra obávané hory. Co ho sem táhlo? Proč se sem vypravil - a zřejmě úplně sám? Proč zahynul? Zabloudil tu a nedokázal najít cestu zpět? Utrpěl smrtelný úraz, který mu zabránil pokračovat v cestě? Nebo v návratu? Jako by mumifikovaný skrčenec svíral své tajemství úzkostlivě v sobě a odmítal je prozradit.
Zřejmé bylo jediné: šlo opravdu o Waiku. Vyholené temeno lebky pokryté jizvami. Zbytky náhrdelníku z tvrdých semen, jehož šňůrka se již dávno rozpadla v prach. Několik per, která již dávno ztratila barvu. Zbytky velkého luku a šípů. Waiteri se s nimi nerozloučil ani po smrti.
Posledním pohledem se rozloučili s mrtvým a pokračovali v cestě. Jeskyně vyústila v nízkou chodbu, plnou balvanů. Ještěže značná šířka chodby dovolovala balvany obcházet. Po chvíli však chodba končila. ZávaL. Konec nadějí! Zkusili sice závaL odstranit, jejich snaha však byla marná. Ani nebyli k

takové práci patřičně vybaveni. Reg si stále nechtěl přiznat, co bylo nad slunce jasnější. Nezbývalo než se vrátit. Ostatně, jistě se už schylovalo k večeru. Sergej viditelně pookřál.
Vraceli se jako zpráskaní psi. Znovu procházeli kolem mrtvého Waiky. Nemá jeho smrt něco společného s tím závalem? Bylo to možné, Reg věděl, že ani tohle tajemství nerozluští. Zastavili se nad mumifikovaným tělem svého předchůdce. Reg tam zapálil jeden z olejových kahanů. Chvíli sledovali jeho mihotavý plamen a jejich myšlenky se toulaly bůhví kde. Pak vstoupili do chodby směřující ke Kurupirovu dómu. Když se ohlédli, ještě dlouho viděli slábnoucí blikotavé světlo, zářící ze tmy jako skomírající bludička.
Po vstupu do Kurupirova dómu zkameněli. Již cestou k němu se jim zdálo, že chodbou prosvítá řídká nazelenalá mlha. Teď poznali, že vyplňuje celý dóm. U ústí chodby se zastavili. Sergej položil Regovi ruku na rameno:
„Je to tu zase!"
Reg to nechápal. Uniká tady jakýsi záhadný plyn? Marně vzpomínal, který má nazelenalou barvu. Necítil žádný zápach. Bylo zvláštní, že to zůstávalo jen v Kurupirově dómu. Do chodby se to nešířilo. Pak se mlha náhle začala stahovat k protějšímu konci jeskyně. Zakrátko byl dóm čistý, jen jeho konec zůstal zamlžen. V místech, kam ústila přístupová chodba, kterou museli při zpáteční cestě projít. Vzduch byl plný hrůzy z neznáma. Instinktivně ji vycítili oba. Předtím tu nebyla. Obrysy rozlehlé jeskyně se jim zdály rozostřené, podivné. Nepoznávali ji. Zůstali stát jako přikovaní. Sergej zbledl.
„Je to tady úplně jiné!" Jeho hlas zněl vyděšeně. I Reg se zachvěl. Tedy i tohle byla pravda. Až dosud se domníval, že zelená mlha byla jen výplodem dočasného pominutí smyslů jeho přítele, způsobeného vysokou horečkou.
Zelenavý přelud u vstupu do chodby, kterou před několika hodinami přišli, se neblížil ani nevzdaloval. Chvílemi se zdálo, jako by pulzoval. Vybíhala z něj průsvitná kroutící se chapadla. Pak se zase stáhla a mlžný oblak připomínal převalující se kouli. Hned na jednu, hned zase na druhou stranu.
„Pojďme k tomu blíž! Pořádně si to prohlédneme. Stejně tudy musíme projít, abychom se dostali ven," vybídl Reg.
„Ani za nic! Nemáš tušení, co se může stát, jestli se do toho zamotáme! Vzpomeň si, jak jsem dopadl já! Přijdeme o rozum, nebudeme vědět, co děláme! Začneme se chovat jako šílenci a skončí to špatně."
Dlouho tak stáli a pozorovali soustředěně nezvyklý úkaz. Rozostřené stěny jeskyně se měnily. Získávaly nový tvar. Po straně spatřili smaragdové jezírko. Reg by dal hlavu na to, že tu předtím nebylo. Za ním nová pláž narůžovělého písku. Ani tu by nemohli při prvním průchodu jeskyně přehlédnout. A pak temné ústí zcela neznámé chodby. Neměli tušení, kam vede. Reg se znovu zadíval směrem k průsvitné zelené mlze. Musí v tom směru přece rozeznat světlo olejového kahanu, který tam zanechal jako ukazatel cesty! Neviděl nic. Ocitli se nějakou záhadou v jiné jeskyni? To není možné! Vždyť se vraceli stejnou chodbou, jakou z ní předtím vycházeli! Ta chodba žádnou odbočku neměla! Vrátit se a prověřit to? Jako dlouho si mohou dovolit bloudit v nitru mesety? Najednou i tady dostal čas smysl. Věčně tu zůstat nemohou. Chyba, pomyslel si Reg. Mohou. Mohou tu zůstat věčně. Jako jejich předchůdce.
Jak zjistit, zda jsou v Kurupirově dómu?
„Musí tu být stopy toho Waiky!" prohlásil Sergej.
Ušli pár kroků k místu, kde je předtím spatřili. Původní pláž narůžovělého písku zůstala. Stopy zmizely. Museli však být v Kurupirově dómu, i když teď vypadal úplně jinak. Jiná přístupová chodba od mumie jejich předchůdce sem přece nevedla!
„Pojď si tu zářící mlhu prohlédnout zblízka," navrhl znovu Reg.
Sergej jen něco zavrčel, ale šel za Regem. Postupovali při stěně přes novou vrstvu písku za smaragdovým jezírkem. Jejich stíny je bázlivě doprovázely. Louče jen spoře zaháněly okolní tmu, nemohli si toho však nevšimnout. Po celé délce písečného povrchu se směrem k nové chodbě táhlo pět nebo šest souvislých řad podivných šlépějí. O něco delší než lidské, v přední části mnohem širší, tříprsté. Patní kost zřetelně patrná. Tihle tvorové kráčeli vzpřímeně. Sergej protestoval, Reg se však rozhodl stopy do tajemné chodby sledovat. Neušli chodbou ani třicet metrů, když jim další postup

znemožnila skalní stěna. Slepá chodba. Nebo zával. Na písčité planince před vstupem do ní však nebylo patrno, že by se odtud záhadní tvorové vraceli. Museli tudy kráčet už před závalem.
Vrátili se a postupovali směrem k zelené mlze. Čím byli blíž, tím výrazněji cítili rostoucí chlad. I lehký, sotva znatelný průvan. Pocit nevysvětlitelné hrůzy se stupňoval. Reg nebyl zbabělec. Nikdy předtím něco podobného nezažil. Nebyl to běžný strach. Byl to dotek čehosi děsivého. Neznámého. Něčeho, co do našeho světa nepatří. Nechápal to, vnímal to však všemi póry. Přesně totéž cítil i Sergej.
Přiblížili se asi na deset metrů. Upřeně hleděli do převalujících se mlžných chuchvalců, hned houstnoucích a shlukujících se, hned zase řidnoucích a rozpínajících se. Člověk nadaný fantazií by v tom vypozoroval množství neustále se měnících pitoreskních tváří a podob, zírajících přímo na ně. Včetně těch nejděsivějších.
„Jako by to bylo nadáno vlastní energií," zašeptal Reg. „To nemůže působit ten slaboučký průvan."
„Jako by to vysávalo teplo našich těl," zašeptal Sergej. „Proto se nám zdá, že se tu najednou tak ochladilo. Říkal jsem to. Neměli jsme sem chodit."
„Opravdu se tím nechceš pokusit projít?"
Tu otázku si Reg dovolil položit proto, že předem znal Sergejovu odpověď. Ani on sám by se toho neodvážil.
„Zbláznil ses? Ani za nic!"
„Pak nezbývá nic jiného, než tu bivakovat a počkat, dokud to samo nezmizí."
„To taky může trvat pěkně dlouho."
„Může. V nejhorším tím budeme muset projít. Kdyby nic jiného nezbývalo." Vrátili se zpět. Za velkým balvanem u stěny si zřídili bivak a zalehli. Ani nevěděli, kolik je hodin. Oba byli zvyklí řídit svůj denní režim podle slunce. Tady však byla už desítky milionů let jen tma. Něco pojedli, napili se a zhasli louče. Museli je šetřit. Ty první už stejně dohořívaly. Ještěže si s sebou vzali zásobní. Pohltila je temnota. Naproti nim se tím výrazněji mihotal zlověstný nazelenalý přísvit.
„Jen aby to za námi nepřišlo sem," povzdechl si Sergej. „Jako tehdy za mnou." Reg nemohl usnout. Stále musel přemýšlet o situaci, v níž se ocitli, stále se ji snažil pochopit. Připadalo mu, jako by se v hlubinách mesety mísila skutečnost s něčím jiným, snad s tím, co tu bylo před věky. Musí to být halucinace, ale velmi podivná. Vedle něj se zakrátko začalo ozývat pravidelné oddechování jeho druha. Záviděl mu, že dokázal tak rychle usnout. Tihle Rusové mají tuhý kořínek, pomyslel si. Dokázali by v hlubokém spánku prospat noc i před vlastní popravou. Pohledem každou chvíli zalétl k zelené mlze, prosvítající temnotou, i když se nejméně tisíckrát zařekl, že se tam dívat nebude. Zdálo se mu, že se začala rozpínat. Postupovat. Nemá vzbudit Sergeje? Nebo ten dojem vyvolávala skutečnost, že ji nyní pozoroval v absolutní tmě, kdy je výraznější?
Jen aby to nakonec za námi nepřišlo samo, opakoval si v duchu Sergejova slova. Možná tu skutečně uniká nějaký omamný plyn, způsobující po delším pobytu dočasné pominutí smyslů. Není nakonec i ta zelená mlha pouhou iluzí? Nebo ty halucinace působí jakési záhadné záření? Nebo rozptýlené výtrusy mikroskopických hub či lišejníků, rostoucích na stěnách jeskyně, které mají po dlouhodobém vdechování halucinogenní účinky? Udělali dobře, že tu zůstali? Vždyť tím víc budou vystaveni vlivu té mlhy, ať už je to cokoli! Měli se hned pokusit tím projít! Co by se mohlo stát? Snad by měli začít dýchat přes navlhčený kapesník, možná by to pomohlo. Jedna myšlenka se v jeho mozku honila s druhou, aby byla vzápětí zahnána jinou. Nakonec ho horečné přemýšlení unavilo a uspalo. Usínal s rozhodnutím, že jakmile si odpočinou, pokusí se s mokrými kapesníky přes obličej zelenou mlhou projít.
Nechtělo se mu otevřít oči, když jím Sergej cloumal. Jen pomalu se mu začalo vybavovat, kde jsou.
„Vstávej, rychle! Je to pryč! Musíme se dostat ven, než se to zase vrátí!" Všude kolem byla jen ničím nerušená tma. Hrozivý zelený mlžný oblak zmizel. Reg zpozorněl. Přece jen. U vstupu do návratové chodby blikal jejich dohasínající olejový kahan. Zase tu byl! Zapálili rychle nové louče, ty staré, téměř dohořelé, ponechali jejich osudu. Když vykročili podél stěny Kurupirova dómu k chodbě, všiml si Reg, že smaragdové jezírko zmizelo. Diamanty již Sergeje nezajímaly. Vstoupili rychle do návratové chodby a bez potíží jí prošli až ke Vstupní hale. Odtud postupovali dál, dokud nespatřili za ohybem denní světlo. Ačkoli bylo pod mrakem, oslňovalo je tak, že mu z přítmí museli zvolna přivykat. Později zjistili, že ze skalního labyrintu vyšli někdy kolem poledne. Byli tedy v nitru mesety téměř třicet hodin.

Krátce poté splnil Reg slib a doprovodil svého druha bezpečně do Manausu. Odtud Sergej odletěl do Ria, Reg se na poslední chvíli před odchodem ze srubu rozhodl, že se po tolika desítkách let strávených v zeleném pekle opět podívá do Evropy. Vzal nahromaděné drahokamy, pár jich ještě věnoval na přilepšenou Sergejovi, a dal svému srubu pod diamantovým vodopádem sbohem.
I když o tom mnohokrát přemýšlel, nikdy nepřišel na to, co byla ta zelená mlha, která je věznila v hlubinách zlověstné mesety, vlastně zač.

Poslední záhada

Krátce po návratu z Boa Visty, kde jsem se setkal s Regem, mě v Praze kontaktovali další vážní zájemci o Kurupiru. Po prvních informativních schůzkách našli dva z nich díky svým stykům nezávisle na sobě cestu, jak akci zrealizovat i v současné době, kdy je tato oblast oficiálně nepřístupná. Jak dr. Stanislav Beránek, ředitel lovecké cestovní kanceláře v Kladně, tak i Petr Jahoda z Brna, prezident Klubu českých cestovatelů, zkušení světoběžníci, měli zájem o účast v případné další výpravě k ní. Zprostředkovali mi adresy dvou firem, specializujících se na výpravy lovců do pralesa. Ty byly údajně schopny uplatit patřičné funkcionáře a zajistit možnost přistání jejich vrtulníku na vrcholové plošině Kurupiry pro čtyřčlennou skupinu. Navázal jsem s oběma společnostmi kontakt, vykalkulovaná cena byla však taková, že jsem si o své mesetě musel nechat zase jen zdát.
Později jsem se při jedné návštěvě Paříže toulal jen tak bez cíle kolem Seiny. Bylo slunné podzimní dopoledne, na oběd ještě brzo, a tak jsem si vychutnával poklidnou procházku kolem řeky. Jen tak namátkou jsem se občas díval po knížkách v krámcích bukinistů, lákajících tu čtenáře jeden vedle druhého. U jednoho jsem se zarazil. Do oka mi padl ošuntělý paperback s pestrobarevnou obálkou. Christine Plavonil: Belette et la Fazenda sans Espoir. To je přece ta Regova Lasička, projelo mi hlavou. Lasička a fazenda beznaděje. Vzal jsem knížku a začal v ní listovat. Bylo to z brazilské Amazonie, z prostředí sběračů kaučuku. Snad již čtvrté nebo páté vydání, už si to přesně nepamatuji. Vzadu byl seznam dalších autorčiných knih. Bylo jich požehnaně. Snad jedenáct nebo dvanáct. Christine byla velmi plodnou autorkou. V tomhle tedy Regovi nelhala. Slovo Belette, Lasička, bylo v titulu vždy na prvním místě. Belette a něco. Nebo Belette v něčem. Lasička v bažině zvrácenosti. Lasička na stopě Zajíce. Lasička na ostrově sedmi hlavních hříchů. A tak to šlo dál. Soudě podle názvů, většina jich byla z prostředí mravnostní policie. Christine se držela atraktivní tematiky, kterou z vlastní zkušenosti dobře znala. Zřejmě právě proto šly její knížky tak na odbyt. V seznamu její série však upoutal mou pozornost titul Lasička a sedm garimpeiros. To nemohlo být o ničem jiném než o jejím životě s Regovou partou! Přehrabal jsem bukinistovi celý krám, ale knížku jsem nenašel. Jedinou knihou od Christine byla ta, kterou jsem již držel v ruce. Vzal jsem tedy útokem ostatní bukinisty, pěkně jednoho po druhém. Našel jsem ještě asi tři jiné Lasičky, ale ti garimpeiros se zdáli zakletí. Víc času jsem už neměl, další pátrání jsem musel odložit na zítřek. A měl jsem štěstí hned u prvního krámku. Paperback byl zaprášený a ohmataný, musel projít mnohýma rukama. Skoro jsem se ho štítil vzít do ruky. Ve hřbetě rozlámaný a s některými listy jen volně vloženými, opásaný gumičkou, aby se celý nerozpadl. Mně však způsobil nesmírnou radost. Ještě téhož dne jsem to na pokoji v hotelu přečetl. Christine líčí život ženy, která se náhle bez předchozí přípravy ocitla v zeleném pekle, strhujícím způsobem. O svých erotických zkušenostech píše velice otevřeně a do všech podrobností, až jsem se divil. O Regovi se vyjadřuje s obdivem, vyznává se z neopětované lásky k němu, i když na něho prozrazuje věci, které ani ve svém deníku neměl. A co je zajímavé, jmenuje ho tam jeho pravým jménem. I příjmením. Bylo to nesmírně zajímavé čtení. Dokazovalo také, že si Reg v deníku nic nevymýšlel.
Čtyři roky po setkání s Regem jsem spolu se ženou navštívil Skotsko. Při té příležitosti jsem se chtěl v Edinburghu sejít s Regovým bratrem, abych se přeptal, zda od něho nemá nějaké zprávy. Na udaném místě již nebydlel, ale sousedé mi ochotně poskytli novou adresu.
Stalo se, co by mě ve snu nenapadlo. Před pár měsíci skončilo dědické řízení. Reg zůstal pod Kurupirou. Smutnou zprávu přivezl jeho mladší společník Tom, který našel pod stěnou Regovo rozbité tělo.

Reg se prý rozhodl, že najde cestu vzhůru. Tu, o níž mu kdysi vyprávěl šapori Išawariwe. Původně měl v úmyslu dostat se na vrcholovou plošinu spolu s Tomem. Pak však náhle změnil rozhodnutí. V žádném případě nechtěl, aby ho jeho společník doprovázel. „Najdu cestu vzhůru, vrátím se a pak tam vyrazíme spolu," prohlásil při odchodu.
Dlouho se nevracel. Tom se ho vydal hledat. Když se dostal až daleko na venezuelskou stranu mesety, rozhodl se k návratu. Možná na něj Reg už čeká ve srubu. Doufal marně. Po několika dnech se rozhodl pátrat opačným směrem. Třeba se Regovi podařilo mesetu obejít a vrací se z druhé strany. Tělo našel pod stěnou nedaleko nejjižnějšího pramene Catrimani. Jak se tam dostalo? Dlouhé kosti byly přelámané, páteř zlomená nejméně na dvou místech, týlní část lebky rozdrcená. Smrt musela nastat okamžitě. Reg se zřejmě zřítil z velké výšky. Tomovi se nezdálo, že by v těch místech byla nějaká příhodná výstupová cesta. Právě naopak. Stěna byla téměř hladká s minimem záchytných bodů. Terén pod ní se svažoval dolů, takže její relativní výška byla výrazně větší než o několik set metrů dál. Dostal se Reg nahoru jinudy, při návratu se pak pokoušel slanit právě zde a přitom se zřítil? Jeho lano však leželo svinuté opodál. Nebylo použito. Zřítil se tedy Reg shora nešťastnou náhodou? Nebo ho něco srazilo? Dostal se ale vůbec nahoru? Vždyť to původně neměl v úmyslu. Chtěl jen najít výstupovou cestu. Napadlo a zabilo ho něco strašného již pod stěnou? Žádné známé zvíře, které tu žilo, by nebylo schopno mrtvé tělo tak zdevastovat. Navíc nemohlo jít o šelmu, protože tělo zůstalo netknuté. A proč Reg skončil na opačné straně mesety, než na kterou se vydal?
Tělo dosud nejevilo známky rozkladu. To v tropickém podnebí dokazovalo, že smrt musela nastat před krátkou dobou. Ačkoli Reg odešel před více než třemi týdny, musel zahynout teprve před několika hodinami. Možná i před kratší dobou. Tomovi to připadalo, jako by ho někdo shora svrhl jemu přímo do cesty. Při té představě ho obešla hrůza. Od prvního dne pobytu pod Kurupirou měl tísnivý pocit, že je něco zlověstného neustále sleduje. Teď to však bylo něco úplně jiného. Toma se zmocnil děs.
Nebo jsou to jen dohady a zjitřená fantazie? Tom se překonal a prohlédl kapsy mrtvého. Žádné zápisky nebo poznámky. Nic.
Napadlo mě, zda to bylo s Regovou smrtí tak, jak to Tom líčil. Zda v tom třeba neměl prsty sám. Velké diamanty dovedou změnit povahu mnoha lidí. Jak je možné, že Reg, který znal amazonský prales dokonale a strávil v něm mnoho let, často úplně sám, zahynul v tak krátké době po tom, co se se svým společníkem ke Kurupiře vrátil? Regův bratr mě však ujistil, že Tom je čestný člověk. Neměl prý žádný důvod ke lži. Pod Kurupirou si prožil své. Prý se z toho pocitu, že ho shora něco děsivého vytrvale sleduje, málem zbláznil. Cesta zpět nebyla taky žádnou procházkou růžovým sadem. Sám na neznámé pralesní řece, vystaven všem nástrahám džungle. To, že po třech týdnech narazil na vojenskou hlídku, mu zachránilo život. Přinesl zpět i drahokamy, které tam Reg v posledních měsících našel. Mohl si je klidně nechat. Ostatně, nemusel přijít vůbec. V poslední vůli zesnulého na něj nebylo ničím pamatováno a on to věděl.
Napadly mě ještě další věci, ale už jsem mlčel. Regův bratr byl sice starý, ale měl tři dospělé syny a dvě dcery. Dědictví takového majetku nebylo rozhodně finančně nezajímavé.
Nebo to všechno bylo úplně jinak? Podařilo se Regovi dosáhnout vrcholové plošiny Kurupiry? Rozhodl se tam zůstat? Nebo chtěl žít sám ve starém srubu pod skalou? Vždyť ani při setkání se mnou nehovořil o tom, že by se chtěl ještě někdy vrátit do Skotska. Jen o tom, že všechno zařídil tak, aby po něm mohli jeho příbuzní dědit. Neznám britské právo, ale možná to bylo výhodnější, než kdyby na ně svůj majetek převedl přímo. To mohlo být důvodem, proč si s sebou vzal Toma. Měl přinést důkaz. Vlasy zesnulého k testu DNA, jak to bylo při Regově poslední návštěvě ve Velké Británii úředně dojednáno. Mohli být předem domluveni. Svědectví o jeho smrti by pak bylo smyšlené. Co když se Reg vydal ke Kurupiře sám a Tom s ním vůbec nešel? Dost pochybuji o tom, že by jako naprostý zelenáč zpáteční cestu divočinou od Kurupiry k nejbližšímu bodu civilizace zvládl. A Reg to musel vědět taky a nemohl si dovolit riskovat. Co když Tom zůstal pár neděl nebo měsíců v Boa Viste nebo někde jinde v Brazílii? Reg mi řekl, že má v úmyslu vypátrat výstupovou cestu a na vrcholovou plošinu Kurupiry se podívat. Co když se tam opravdu dostal a je jediným člověkem, který odhalil její tajemství? Co když dokonce na Kurupiře trvale žije, obklopen světem, o němž se žádný autor vědecko-fantastických románů neodváží ani snít? Co když ten protřelý zálesák prožívá

v posledních letech života nejúžasnější dobrodružství, které mu mohl osud přichystat? Strašně bych mu to přál.
Spřádal jsem nejrůznější dohady pořád dokola, ale nikam to nevedlo. Stejně se už nikdo s jistotou nedoví, co se tehdy na Kurupiře stalo. Nebo pod ní.

ČÁST TŘETÍ
ZLOVĚSTNÉ TAJEMSTVÍ

(Psáno v roce 2005)

Nikdo z nás nepochybuje o tom, že vaše teorie je šílená. Mám však obavu, že není dostatečně šílená na to, aby byla pravdivá.
Niels Bohr při hodnocení přednášky jiného vědce na konferenci teoretické fyziky.

Po setkání s Regem jsem na Kurupiru nezapomněl. Nepřestal jsem o ni usilovat. Napnul jsem všechny síly a snažil se využít všech svých styků. Věděl jsem, že to bude obtížné, vymyslel jsem však několik variant, z nichž aspoň jedna by podle mých tehdejších představ mohla vyjít. V jednom okamžiku se mi dokonce zdálo, že vědecká expedice organizovaná brazilským Národním muzeem v Riu de Janeiro a složená z jednoho Brazilce a tří Čechů je na spadnutí. Přemítal jsem hodně nad všemi záhadami Kurupiry, z nichž některé se v průběhu času začaly podivuhodně vyjasňovat a nabývat nové podoby. Pak však přišel nečekaný zvrat. Zase bylo najednou všechno úplně jinak a Kurupira se stala hrozivější, tajemnější a zlověstnější než kdykoli před tím.

Tajemství tepuí

Noci jsou zde již chladné, a proto jsme seděli těsně u ohně. Měsíc nesvítil, ale blikalo něco hvězd a tma nebyla tak veliká, abychom neviděli bezprostřední okolí svého tábořiště. Pojednou se na nás shora z temnoty noci a sviště jako letoun něco sneslo. Na okamžik se nad naší skupinou otevřel baldachýn kožnatých křídel - a já měl dojem, že jsem na zlomek vteřiny zahlédl dlouhý hadovitý krk, divoké, rudé a lačné oči a velký klapající zobák, plný malých lesklých zubů. V příštím okamžiku zjevení zmizelo – a s ním i naše večeře. Velký černý stín o rozpětí snad sedmi metrů se vznesl do vzduchu, obludná křídla nám na chvíli zakryla hvězdy a pak netvor zmizel za okrajem útesů nad námi.
Tak líčí Arthur Conan Doyle jedno z prvních dobrodružství hrdinů svého románu Ztracený svět krátce před výstupem na tajemnou mesetu.
Meseta Kurupira je jednou z mnoha stolových hor, posledních zbytků kdysi mocné pískovcové tabule, vytvořené mořskými sedimenty již v prahorách. Jako formace červenohnědých pískovců na žulovém podkladě tzv. Guyanského štítu se vynořila nad hladinu moře již ve starohorách. Od té doby, tj. déle než půl miliardy let, je nepřetržitě souší. V době, kdy Jižní Amerika a Afrika tvořily jediný kontinent, sahala tato pískovcová tabule až do západní rovníkové Afriky. Nikdy nebyla zaledněna ani zaplavena mořem, nikdy nebyla deformována vrásněním ani pokryta lávou. Před dvěma sty dvaceti miliony let, na počátku éry dinosaurů, kdy byly všechny dnešní kontinenty spojeny v jediný superkontinent jménem Gondwana a Andy neexistovaly, protékal řečištěm dnešní Amazonky západním směrem gigantický veletok, pramenící v dnešní západní Africe a vlévající se do Pacifiku. Jeho počáteční africké části dnes říkáme Niger. Již tehdy se vypínala mocná pískovcová tabule nad okolní krajinu. Život zde existoval bez přerušení od okamžiku, kdy ovládl souš, až do současnosti, tedy asi čtyři sta milionů let. I renomovaní vědci uznávají, že je možné, že živočichové i rostliny žijící na stolových horách mohou pocházet z prastarých vývojových linií, majících počátek před desítkami milionů let, dávno před vznikem Atlantského oceánu. Tento názor potvrzují objevy z poslední doby, kdy se na některé z nich podařilo proniknout. Tzv. živé fosilie tu nejsou vzácností, ale spíše pravidlem.
Dnes jsou jihoamerické stolové hory součástí tzv. Guyanské vysočiny. Původní celistvá pískovcová tabule byla během věků rozrušena a rozčleněna říční erozí a větráním na množství jednotlivých tabulových hor. Zatímco okolní nížiny byly v průběhu stovek milionů let často zalévány mělkým mořem, tyčily se tyto plošiny nad ním jako nepřístupné ostrovy. To platilo i pro dobu, kdy se dole

rozprostíral nekonečný nížinný prales. Živočišné i rostlinné druhy se tu tedy mohly vyvíjet nerušené bez sebemenšího styku s okolím. Tyto různě vysoké stolové hory se nalézají ponejvíce na jihovýchodě Venezuely (tady je nazývají tepuí), v menší míře pak i na severu Brazílie (mesety) a v Guyaně. Často bývají také označovány portugalským slovem serra. Proces rozpadu těchto „ostrovů v čase" stále pokračuje. Některé již v průběhu věků zmizely docela, jiné si stále zachovávají úctyhodnou výšku. Nejvyšší stolovou horou je rozlehlý masiv Neblina, ležící nejzápadněji ze všech na brazilsko-venezuelském pomezí nedaleko hranic s Kolumbií. Dosahuje nadmořské výšky tři tisíce čtyřicet pět metrů. Do roku 1953, kdy byl objeven americkými botaniky Maguirem a Wurdackem, nikdo o jeho existenci nevěděl, a nebyl samozřejmě ani vyznačen na mapách. Druhou nejvyšší stolovou horou je známá Roraima na hranicích tří států - Venezuely, Brazílie a Guyany - s nadmořskou výškou dva tisíce osm set deset metrů. Nejvyšší bod tepuí Auyán, o níž ještě budeme mluvit, leží ve výšce dva tisíce pět set deset metrů nad mořem.

Na mnoha stolových horách dosud nestanula noha člověka. Jejich vrcholové plošiny jsou ponejvíce přístupné jen helikoptérou. Jsou stále zahaleny v oblacích a točí se kolem nich silné vzdušné proudy. Při pokusu o přistání na nich došlo již k několika smrtelným nehodám. Vědci jsou však posedlí touhou sem proniknout. Vědí, že je tu čeká nebývalé bohatá kořist. Jsou to jedna z posledních bílých míst na mapě naší planety.

Vzájemná izolace těchto plošin a jejich odloučenost od okolního světa nepřekonatelnými kolmými stěnami vedla k tomu, že se zde udržely prastaré formy živočichů i rostlin, často na jednotlivých stolových horách jedinečné, tzv. endemity. Na těch, které jsou horolezecky či po náročném turistickém výkonu dostupné nebo kde se podařilo přistát helikoptérami, byly však zatím objeveny jen nové druhy tvorů menších velikostí, například vývojově starobylých žab a jiných obojživelníků, ještěrek, hadů, ryb, hmyzu, pavouků a podobně. Z říše rostlinné jsou zde stále objevovány nové druhy především masožravých rostlin, z nichž například Heliamphora tatei s konvicovitými lapacími pastmi a dřevnatým kmenem přesahuje výšku dospělého muže. Někdy dokonce dorůstá výšky až čtyři metry. Kromě heliamfor tu bylo objeveno i několik nových druhů masožravých rosnatek, lovících svou kořist lepkavými chapadélky. Rosnatka Drosera roraimae, kterou lze nalézt na tepuí Auyán, dorůstá do neobvyklé výšky až čtvrt metru tím způsobem, že si z odumřelých lapacích listů vytváří jakýsi kmínek, na jehož vrcholu vyrůstá koruna nových listových lapáků. Masožravé rostliny tepuí mají nebývalé vysoký podíl na celkové skladbě tamější vegetace. Je to způsobeno tím, že je tu půda velmi chudá na živiny, a tak si je rostliny musí opatřit z ulovených živočichů. Byly tu však objeveny i nové druhy orchidejí, bromélií i jiných rostlin.

Čím vyšší tepuí, tím je její klima odlišnější od toho, které vládne pod ní. Nejvyšší stolové hory jsou téměř neustále zahaleny v mracích, je tu podstatně chladněji, bývají tu časté prudké lijáky a bouřky. Voda, která nestačí odtéci v říčkách a potocích, které se pak jako několikasetmetrové vodopády řítí z kolmých stěn, vytváří na vrcholových plošinách četná jezírka a močály nebo proniká do nižších vrstev a modeluje povrch stolových hor do bizarních skalních útvarů, které by bylo okamžitě možno přenést i na tu nejprestižnější výstavu moderního sochařství. Snad nejznámější je skalní labyrint v Roraimě, kterým nejen dosud nikdo neprošel, ale do něhož si ani nikdo netroufne hlouběji vstoupit, aby v něm beznadějně nezabloudil. Na jeho protější straně je Gladysino jezero, pojmenované podle Doyleova románu po dívce, která vlastně vyprovokovala redaktora Malonea k účasti na výpravě do Ztraceného světa. Toto jezero je známo jen z leteckého snímkování. Přistát se tam nedá a z místa, kam ústí výstupová cesta na Roraimu, se k němu skalním labyrintem není možné probít.

Máme se tedy spokojit s tím, že na stolových horách Jižní Ameriky velká, vědě dosud neznámá zvířata, odpovídající Doyleovým poslům pravěku, nenajdeme? Možná že to nebude nutné.

Na malém ostrůvku v řece Carrao, přímo pod tepuí Auyán, měl svou chatrč Litevec Alexander Laime, starý zálesák, který tu prožil jako poustevník značnou část svého života. Vymýtil kus džungle a založil zahradu, kde pěstoval různé užitkové rostliny a ovoce. V okolí nedalekých říček a potoků hledal diamanty a jiné drahokamy, ale spíše jen tak ze záliby a pro své potěšení. S jejich prodejem si hlavu příliš nelámal. Měl tu vše, co potřeboval. Studoval divoká zvířata a život kolem sebe. Miloval divočinu a rozuměl jí.

V roce 1986 Laimeho náhodně navštívila expedice venezuelských specialistů pro průzkum neznámých končin země, ať se nalézaly na souši, nebo v oceánu, sdružených ve spolku Terramar. Tehdy bylo Laimemu už pětasedmdesát let, ale na svou výpravu na vrchol tepuí Auyán v roce 1955 si pamatoval velmi dobře. Dá se tam totiž vylézt, a to dokonce bez použití lana. A jeho vzpomínky pomohly do posledního detailu dokreslit staré zápisky a náčrtky, které členům expedice, směřujícím rovněž na tuto stolovou horu, ukázal.
Vypravil se tam tehdy za diamanty. Pověsti tvrdí, že tomu, kdo se za nimi odváží nahoru, se tepuí bohatě odmění. Laime to mohl potvrdit, ale nález diamantů nebyl zlatým hřebem jeho výpravy. Pátral po drahých kamenech v jedné z říček na náhorní plošině, když tu náhle vytřeštil oči na scénu, kterou spatřil před sebou. Na skalní římse se na břehu řeky vyhřívali tři podivní štíhlí tvorové s ploutvemi místo nohou.
„Napřed mě napadlo, že to jsou tuleni," vyprávěl Laime. „Ale když jsem přišel blíž, viděl jsem, že mají enormně dlouhý krk a pradávnou plazí tvář."
Zahrabal ve štosu papírů a ukázal členům expedice několik náčrtků. Byly přes třicet let staré, papír se již v přeložených místech trhal. Dvě z kreseb byly dokonce okótované. Bez dlouhého krku a včetně velmi krátkého ocasu bylo zvíře dlouhé asi osmdesát centimetrů. Krk dosahoval délky zhruba čtyřicet centimetrů. Celková délka s krkem a dopředu nataženou dvaceticentimetrovou hlavou by tedy činila asi sto čtyřicet centimetrů. Tvarem těla, dlouhým krkem, malou hlavou, krátkým ocasem a ploutvovitými končetinami připomínal záhadný tvor neuvěřitelně přesně malého plesiosaura, o němž věda předpokládá, že vyhynul před pětašedesáti miliony let.
„Délka je důležitá," připomínal Laime. „Pokud na náhorní plošině tepuí přežili zástupci prehistorické zvířeny, museli se ekologicky adaptovat a výrazně zmenšit svou velikost. I když si to hodně lidí přeje, obrovité dinosaury, o nichž píše Doyle ve Ztraceném světě, tam asi nenajdeme."
Záhadní tvorové sklouzli do vody a uplavali dřív, než se mohl Laime některého z nich zmocnit. Odplouvali s tělem ponořeným a krkem kolmo vztyčeným vzhůru, jak je to rovněž zachyceno na jednom z jeho náčrtků.
Tepuí Auyán je jednou ze stolových hor jižní Venezuely. Z kilometrové výše se z ní řítí do bezedné hlubiny Angelův vodopád, nejvyšší vodopád na světě. V roce 1987 objevili dva badatelé na jejím vrcholu pumu se dvěma mláďaty. Nikdo neví, jak se tam mohla dostat. I zdatný člověk má co dělat, aby se tam vyšplhal. A proč by lezla po strmé, kilometr vysoké skále? Co by tam hledala?
Překvapením na této stolové hoře však ještě nebyl konec. O několik měsíců později zde byly objeveny záhadné velké tříprsté stopy. Neví se, kdo je tu zanechal. Vypadají přesně jako stopy menšího dravého dinosaura. Jiní je vysvětlují jako stopy tapíra. Jestli se však může na vrcholové plato tepuí Auyán vyšplhat nějaká sportovně zdatná puma, pro tapíra je to zhola nemožné. Co tu tedy po sobě zanechalo ony provokující tříprsté stopy? A jaká další tajemství nám nedostupné plošiny „ostrovů v čase" postupem doby poodhalí? Z hlubin nepřístupných skalních labyrintů na vrcholových plato některých tepuí slyšeli průzkumníci hrozivý řev, nepodobající se ničemu, co dosud znali. Jeho původce zůstává stále záhadný.
Jednou z nejtajemnějších stolových hor je Sarisariňama, na jejíž vrcholové plošině se podařilo poprvé přistát vrtulníkem v roce 1974. Osmdesát procent zde nalezených rostlin bylo neznámých. Nejproslulejší jsou však obrovské kruhové šachty, z nichž některé dosahují hloubky přes čtyři sta metrů a vedou pod úroveň okolního terénu. Největší jsou Sima Mayor (Větší studna) a Sima Menor (Menší studna). Průměr kráteru Vetší studny je tři sta padesát metrů a jeho hloubka tři sta čtrnáct metrů. I Chufevova pyramida by v ní beze stopy zmizela. Menší studna je hluboká dvě stě čtyřicet osm metrů. Na obě studny navazuje rozsáhlý, dosud neprozkoumaný labyrint tajemných podzemních chodeb. Výzkumník Charles Brewer Carías a jeho dva společníci bojovali při výstupu se stěnou Velké studny déle než týden. Byl to boj o život, i přesto, že byli navázáni na laně a měli nahoře další společníky. Všichni tři byli přesvědčeni, že jim jakýsi záhadný plyn ubíral síly. Aby se dostali nahoru, museli nakonec poslat do Caracasu pro provazový žebřík. Jinou proslulou šachtou Sarisariňamy je Studna dešťů. Na dně je skalní brána, vedoucí do obrovské klenuté jeskyně o rozměrech krytého stadionu. Dlouhé, stále neprozkoumané chodby, které odtud vedou, připomínají svými rozměry tunely metra.

Dlouho mi vrtalo hlavou, jak je možné, že jsme při naší expedici v roce 1978 objevili v masivu Kurupiry jeskynní chodby, když geologové tvrdili, že je to v pískovcovém křemenci nemožné a že obrovité propasti Sarisariňamy, objevené čtyři roky před naší expedicí, jsou jen mimořádnými anomáliemi, způsobenými geotermálními silami, dávnými vývěry gigantických podzemních vřídel. Reg ve svém deníku píše dokonce o celém podzemním labyrintu těchto chodeb v masivu Kurupiry, jehož konce nebyl schopen se dopátrat. To však odporovalo poznatkům uznávaných vědců!
Dnes je již všechno jinak. Opět se ukázalo, že se na vědce nemá moc dát. Nadšenci, mezi nimiž hrají jednu z předních rolí moravští a slovenští jeskyňáři, pronikají rychle do tajů kvareitových jeskynních systémů stolových hor a jeden objev střídá druhý. Ing. Marek Audy, Mgr. Branislav Šmída a další v roce 2002 objevili a v roce 2003 hlouběji prozkoumali rozsáhlý, dva a půl kilometru dlouhý jeskynní systém v Roraimě, včetně tajemné Jeskyně krystalových očí. V roce 2004 se spolu s Charlesem Brewer Caríasem zabývali i nejdelší dosud známou podzemní prostorou v kvarcitu v masivu tepuí Chimantá ve Venezuele. Délka zdejší nejrozsáhlejší kvarcitové jeskyně světa, nazvané Cueva Charles Brewer, činí čtyři a půl kilometru, její šířka místy až sto metrů a výška stropu od deseti do čtyřiceti metrů. Na tepuí Auyán byl objeven jeskynní systém Sima Auyán-tepuí Noroeste s délkou téměř tři kilometry i propast Sima Aonda, zdolaná venezuelskými jeskyňáři do hloubky tři sta sedmdesáti metrů. Poslední objevy naznačují, že stolové hory jsou protkané mnohem hustší sítí chodeb a jeskyní, než se kdy tušilo. Jedna ze záhad Kurupiry je tím vysvětlena. Uvnitř tajemné mesety existuje rozsáhlý jeskynní labyrint a není to nic mimořádného.
Kurupira leží stranou největší koncentrace tepuí, nacházející se v oblasti Gran Sabana v národním parku Canaima ve Venezuele. Tam najdete ty nejznámější - Roraimu, Kukenán, Auyán, Aprada, Ptari nebo Upuigma. Západně od nich leží rozlehlá tepuí Ichun, Guanacoco, Marotani, Guaiquinima, Jaua, Uemacao a Sarisariňama. Ještě západněji leží tepuí Para, Marahuaka a Duida, na jih od nich pak Aracamuni, Avispa a nejvyšší Neblina. Celkový počet tepuí a meset se odhaduje asi na sto padesát, jejich přesný počet však není znám, protože čas od času bývají v nepřístupných pralesích objeveny nové, dosud neznámé.
Kurupira je nižší než ty výše uvedené a na jejím vrcholu dosud nestanula noha člověka. Také její okolí je dosud prakticky neznámé. Na některých mapách je její poloha uvedena nesprávně, na některých není zakreslena vůbec. Podmínky na jejím plato jsou jistě méně drsné a pro život větších zvířat příznivější než na vyšších stolových horách. Osamocená, obklopená hustým pralesem. Desetkrát nepřístupnější než všechny ostatní. Jen dostat se k jejímu úpatí po zemi vyžaduje extrémní nasazení. Je výrazně nižší než ostatní. A přece právě sem kladou indiáni celého povodí Amazonky sídlo děsivého démona pralesa. Proč?
Tuto kapitolu jsme začali ptakoještěrem, který pod Kurupirou napadl expedici profesora Challengera z Doyleova románu. Zakončíme ji proto také něčím podobným ptakoještěru, s čím se v okolí této mesety střetla jiná výprava. Tentokrát však jde o skutečnost. V roce 1947 dorazil do Manausu polomrtvý cestovatel, jen s několika raněnými a zcela vyčerpanými členy své výpravy. Další, včetně indiánských průvodců, na zpáteční cestě zahynuli. Vyprávěl o tom, že blízko hranic s Venezuelou u horního toku jednoho z přítoků řeky Demini (šlo zřejmě o Pacocimau) spatřili v únoru téhož roku pět obrovských létajících tvorů s kožnatými těly a křídly, podobajícími se ptakoještěrům. V rozpětí křídel dosahovali prý šesti až sedmi metrů, měli dlouhé zobákovité tlamy a vydávali příšerné skřeky. Kroužili ve stále se zužujících kruzích a účastníci výpravy v obavě, aby je nenapadli, se raději ukryli v hustém porostu.
Vzpomněl jsem si na zápis v Regově deníku. Oba popisy létajících tvorů se shodovaly.

Legendární mapinguary

Již několikrát jsme se zmínili o tom, že Waikové spojují Kurupiru s nedefinovatelným číhajícím zlem nejvyššího démona pralesa, z něhož mají smrtelnou hrůzu. Dříve než se pokusíme zaútočit na tuto legendu, vydejme se po stopách několika druhotných pověstí, které rovněž Kurupiru opřádají a které by se nám možná mohlo podařit poněkud, i když ne zcela, vyjasnit.

Jednou z nečastěji zmiňovaných je legenda o mohutném svalnatém lidoopu, nazývaném mapinguary. I Doyle o něm ve svém románu píše, i když ho přímo nejmenuje. Má být velký asi jako člověk, svalnatý, podsaditý a nesmírně silný. Waikové o něm tvrdí, že žije v okolí záhadné mesety, nikoli přímo na ní. V tom si Doyle Fawcettovy informace poněkud přizpůsobil.
Hned úvodem lze říct, že podle mnoha zpráv o pozorováních, případně i útocích na člověka, i z jiných částí Brazílie, nejde o primáta, jehož výskyt by byl omezen jen na úzké okolí mesety Kurupira. Nejvíce informací o pozorování mapinguaryho přichází z pralesů států Amazonas, Acre a Máto Grosso. Celou tuto oblast pokrývá neprostupný amazonský prales, takže jejich ověřování, případně další pátrání, je mimořádně obtížné. Na jediné lokalitě na severu státu Máto Grosso se našlo nejméně sto svědků, kteří se v průběhu několika měsíců setkávali s velkým, asi dvoumetrovým lidoopem, pokrytým červenohnědou srstí, který strašně páchl. I v případě, že se neukázal, ozýval se z pralesa typickým hvízdáním. Lidé žili ve strachu a neodvážili se sami vyjít do pralesa, útok na člověka však nebyl zaznamenán. Podobně znějí i ostatní zprávy. Všechny se zmiňují a nepříjemném zápachu a o charakteristickém hvízdání. Kromě četných svědectví ze severní Brazílie a jižní Venezuely existují však zprávy o výskytu podobného hominoida i z oblastí jižnějších, a to z Bolívie a severní Argentiny. Tak například podle policejní zprávy byl v letech 2001 až 2003 takový tvor mnohokrát pozorován v deštném pralese v provincii Salta v severní Argentině. Jeho výskyt byl hlášen z oblasti Arroyo Salado asi šest kilometrů od městečka Rosario de la Frontera, ležícího sto padesát kilometrů jižně od Salty, hlavního města provincie. Výška neznámého hominoida byla prý dva metry, byl velmi mohutný, chodil po dvou, měl černou srst, dlouhé drápy a značně se prý podobal člověku. Tvrdilo se o něm, že napadá středně velká i velká zvířata a útočí i na lidi. Byly nalezeny ohlodané kosti hříběte, které údajně zabil a sežral. Lovecké výpravy, zorganizované k jeho zneškodnění, se nesetkaly s úspěchem. Řekl bych, že za tímto popisem by se snad mohl skrývat i medvěd, kdyby tak velcí medvědi v Jižní Americe žili. Medvěd brýlový, jediný zástupce této skupiny na kontinentě, je mnohem menší.
Na venezuelské straně v okolí Kurupiry znají tohoto tvora pod jménem didi. Dále na sever ve střední Venezuele žije záhadný velký primát, označovaný indiány jako salvache.
Můj přítel Petr Slavík, zkušený cestovatel a vynikající fotograf, který poznal jak africkou divočinu, tak i velehory a pralesy Jižní Ameriky, vyrazil koncem roku 2004 do Venezuely. Jako jeden z našeho čtyřčlenného týmu, připraveného zaútočit na Kurupiru, jakmile to podmínky jen trochu dovolí, testoval možnost přístupu nikoli z brazilské, ale z venezuelské strany. V poslední době tak pronikají podle našich informací do této oblasti nelegálně i zlatokopové. Aby se trochu rozcvičil, pronikl k úpatí několika venezuelských stolových hor včetně tajemné tepuí Auyán a pořídil tam nádherné fotografie. Na středním toku řeky Caury se setkal s lidmi, kteří tvrdili, že salvache na vlastní oči viděli. Petr o tom napsal:
Vážeme si hamaky v chýši, kterou nám zapůjčil náčelník. Nemá stěny, a tak nic nebrání čerstvému vzduchu pronikat dovnitř. Stojí hned nad řekou a je z ní nádherný výhled na Cauru s modravým obrysem tajemného pohoří Maigualida v pozadí. Večeříme u Hernada maniokové placky a rozdrcené čili papričky. Když jsme po jídle, jdu pro kafe a doutníky. Slabá záře ohniště osvětluje vrásčitou tvář starce, odrážející jeho vnitřní pohodu. Natáhne z Černého kocoura a labužnicky přivře oči.
„Pedro se ptal na salvache, " zkouší Jorge náčelníkovu náladu.
„Si, salvache žijí v horách."
„A nejsou to Hoti, že ne?"
„Ne - a proč se tak hloupě ptáš, když to víš? " zlobí se naoko Hernando na Jorgeho. Promne si stářím oteklé klouby, přihodí klacek do ohniště a začne vyprávět:
„Je to už pár let. Byl jsem ještě mladý. Žili jsme tehdy na horní Nichare. Řeka v období sucha ztrácela vodu a my byli zcela odříznuti, proto jsme se pak přestěhovali sem dolů. V Couře je i v únoru vody dost, ale o tom jsem mluvit nechtěl," přizvedne si těžké obroučky a zamrká. „Měl jsem malé políčko pomerančovníků dost daleko od vesnice. Brzy ráno jsem vyšel na obhlídku úrody. Pomeranče byly sladké a spousta se jich povalovala po zemi. Je čas je posbírat, uvažoval jsem, když jsem se vracel do vesnice. Druhý den jsme vzali koše a šli na pole. Nic tam nebylo. Všechno bylo pryč. Ze stromů i ze země. Všude okolo byly stopy podobné lidským. Lidé se začali ustrašeně rozhlížet kolem sebe. ‚Uh,

húúúúú! Uh, húúúúú!' neslo se džunglí táhlé volání. Tenkrát jsem je poprvé uviděl. Stáli v kopci na protější straně údolí asi dvě stě metrů od nás. Bylo jich pět. Dva velcí a tři malí. Byli to salvache - divocí lidé. "
„Tys je viděl na vlastní oči?" Snažím se vypadat, že mě to moc nezajímá, ale cítím, jak mi srdce buší až v krku.
„ Si," odpoví stařec prostě.
„Jak vypadají? Jako opice?"
„Ne, jako lidé, ale mají černou srst a dlouhé černé vlasy. Jsou vysocí jako muž, jenže mají strašnou sílu. Celá džungle se jich bojí. I el tigre ustoupí před salvache. "
„ Viděls je jen jednou ?"
„Ano, salvache tě vidí, ale ty jeho ne. Šli jsme s bratrem na lov. Potichu jsme se plížili pralesem, když náhle všechno kolem nás ztichlo. Když les mlčí, je něco špatně, je to varování. Po několika metrech jsme na zvířecí stezce objevili kapky čerstvé krve. Ve výšce asi tří metrů bylo mezi větve vklíněné zabité prase a krůpěje krve padaly na pěšinu. ‚Uh, húúúúú. Uh, húúúúú,' rozřízlo ticho pralesa mrazivé volání. UŽ jsme na nic nečekali. Byl to úlovek salvache!"
„Je to už dávno, co se to stalo?"
„Ano, byl jsem ještě mladík. Naposledy jsem viděl salvache loni v únoru. Přišel do vesnice indiánů Sanema. Nikdo tam tehdy nebyl, jen dvanáctiletý chlapec. Divoký přišel až ke vchodu do chatrče. Vyděšený kluk se ho zeptal: ‚Kdo jsi?' A divoký opakoval slova po něm. Pak zmizel. Dvakrát třikrát do roka někdo salvache potká. Žijí pod převisem nebo si staví hnízda. Kdybys je hledal, nikdy se ti to nepodaří. Horský prales je neproniknutelný a oni mají několikanásobně lepší smysly než lidé. Nehledej je. Kdo hledá salvache, špatně skončí. "
Bylo to, jako bych dostal bonbon a nesměl ho cucat. Ale dál jsem se neptal. Nechtěl jsem si zavřít dveře do tajemné komnaty záhad pohoří Maigualida.
„Měl jsi štěstí, " pokyvuje hlavou Jorge, když se chystáme spát. „Tohle ještě nikomu nevyprávěl. Doma ti to stejně nikdo neuvěří. Když sem přijedou vědci, všechno zapře a jim neřekne ani slovo. Chytit ho živého? Nesmysl! Byla by to štvanice na tvora, kterému bude nejlíp bez bělocha. Žije vedle indiánů po tisíciletí. Je součástí jejich života. Je pro ně samozřejmostí jako voda v období dešťů, jako sluneční žár v období sucha. Lovil jsem s Piaroas před dvěma lety v horách. Narazili jsme na stopy. Indiáni odmítli jít dál. ‚To jsou stopy Hoti,' snažil jsem se je přesvědčit, abychom pokračovali původním směrem. ‚Ne, to je území salvache,' zašeptal jeden z lovců a rozhlédl se kolem sebe, jako by se bál, že ho někdo uslyší. Zašli jsme si kvůli tomu dva dny, protože indiáni odmítli překročit jejich území. Strašně se jich bojí, a pokud mohou, vyhýbají se rozhovoru o - jak oni říkají - prvních lidech. "
Ještě jeden příběh sem patří. Nezávisle na Hernandovi jej vyprávěl Portfilio Vallena v Las Trincheras: „Je to pár let, co jsem lovil v kaňonu Máto. Nevzpomínám na to moc rád. Od začátku se mi lepila smůla na paty. Jednoho z nejlepších psů mi uštknul mapanare a musel jsem ho utratit. Prales byl jako vymetený. Na rozsáhlém území jindy plném prasat jsme nenarazili ani na chlup. Dostal jsem se tehdy daleko do nitra kaňonu. Až čtvrtý den narazila smečka na stopu jaguára a s obrovským řevem po ní vyrazila. Šel jsem za psím štěkotem. Na břehu malé říčky jsem chtěl uhasit žízeň, klekl jsem si a pil ústy přímo z proudu. Když jsem napravo zaslechl prasknutí zlámané větvičky, pomalu jsem otáčel hlavu za zvukem. Levou rukou jsem se natahoval po pušce opřené o kámen. Padesát metrů ode mne stály dvě postavy. Jedna téměř o polovinu menší než druhá. Nejdřív jsem myslel, že to jsou indiáni. Oba tvorové byli ale porostlí černou srstí. Vzpomínám, že jediné, co jsem cítil, byl strach. Vše trvalo jen pár vteřin. Náhle zmizeli, jako by se propadli do země. Když jsem se vzpamatoval, šel jsem hledat smečku. Zbyly z ní jen trosky. Jaguár, starý samec, pozabíjel téměř všechny psy. ‚To byl salvache,' řekli mi indiáni, když jsem jim vyprávěl, koho jsem potkal v kaňonu. ‚Buď rád, že žiješ!'
Indiáni věří, že salvache ovládají magii. Nevím, co je na tom pravdy. Ale já bych je už potkat nechtěl. Ještě teď mám husí kůži.
Až sem tedy vyprávění Petra Slavíka o tom, co se o salvache dověděl od údajně očitých svědků ve vnitrozemí Venezuely.
Celá záležitost se však poněkud zamotává. Mapinguary je zřejmě někde zaměňován s jiným velkým a stejně tajemným primátem, který se také údajně vyskytuje ve Venezuele. Je to tzv. Loysův lidoop,

popsaný pod vědeckým jménem Ameranth-ropoides loysi. Nebude na škodu, když si povíme pár slov i o něm.
V roce 1920 dorazili do osady Maracibo ve Venezuele čtyři na kost vyhublí, zbědovaní muži, zoufalý zbytek z dvacetičlenné geologické expedice, která se před třemi lety vydala do venezuelských pralesů. Ostatní se stali obětí horeček, jedovatých hadů a otrávených šípů indiánů Mataloni. Vedoucí výpravy, švýcarský geolog dr. Francois de Loys, byl mezi těmi, kteří to přežili. A kromě zprávy o dobrodružstvích a tragédii expedice přinesl s sebou z džungle i film, po jehož vyvolání byl získán obrázek velké opice, kterou podle de Loyse zastřelili jeho lidé na venezuelsko-kolumbijských hranicích. Zastřelené zvíře posadili na bedničku od oleje a jeho hlavu podepřeli holí. Byla to samice a společně se svým druhem prý nečekaným útokem ohrožovala účastníky výpravy. Zatímco ona po prvních výstřelech klesla, samci se podařilo uprchnout. Zvíře bylo podle de Loyse sto padesát sedm centimetrů vysoké a nemělo ocas.
Loysův „lidoop" je určitě jedním z nejzpochybňovanějších zoologických objevů. Vědci se rozdělili na dvě části. Jedni tohoto tvora, známého jen podle fotografie, bez výhrad uznávají a opatřili ho dokonce popisem a vědeckým jménem, druzí ho stejně vášnivě zatracují jako podvrh.
Již na první pohled je zřejmé, že nejde o lidoopa, ale v nejlepším případě o obrovskou opici, možná z příbuzenstva chápanů. Tento tvor je mnohem subtilnější, než by měl být mapinguary. Zastánci pravosti namítali, že nevidí důvod, proč by se měl de Loys v době, kdy jeho přátelé byli zmítáni horečkou, ohrožováni otrávenými indiánskými šípy a dalšími nebezpečími pralesa a umírali jeden za druhým, zaměstnávat falšováním fotografie nějaké běžné opice. Vždyť ani nemohl vědět, zda se vůbec vrátí domů! Profesor Montadu, autor popisu a vědeckého jména, si dokonce od Standard Oil opatřil stejnou bedničku, na jaké záhadný primát sedí, a pořídil několik srovnávacích fotografií. Zjistil, že velikost zvířete odpovídá de Loysovým údajům.
Diskuse pokračovala dlouho a zůstává otevřená dodnes. Od indiánů však stále přicházejí zprávy o obrovských opicích podobných chápanům, které věda nezná. Možná že u těchto obrů mezi širokonosými jihoamerickými opicemi došlo k vymizení ocasu, který jim pro jejich váhu již nemohl sloužit jako pátá ruka pro přichycování na stromech. Možná byl Loysův „lidoop" prvním exemplářem tohoto druhu, který padl Evropanům do rukou.
Snahy o znovuobjevení záhadného primáta neustávají. V roce 1990 po něm pátrala pětičlenná vědecká expedice, vedená Marcem Millerem, u řeky Ventuari v oblasti indiánů Piaroas. Později se letecky přesunuli do Puerta Ayacucho na středním Orinoku, v jehož okolí pokračovali v dalším pátrání. Posbírali několik svědectví od údajně očitých svědků. Jeden tvrdil, že tuto obrovskou opici stopoval a překvapil ji, jak rychlým pohybem uchvátila z řeky rybu, utrhla jí hlavu a zbytek pozřela. Popisy těch, kteří prohlašují, že ji spatřili, se shodují. Chodí prý po dvou, je vysoká něco přes půldruhého metru a má červenohnědou nebo načervenalou srst. Přímá setkání s ní jsou prý dosti častá. Jednou vstoupila k překvapenému rybáři do jeho člunu, jindy zašla z hor, kde sídlí, až na okraj vesnice. Mnohokrát je prý slyšet z pralesa její výrazné houkání a křik. Další svědkové viděli její stopy. Podle otisků nalezených na jednom polním letišti byla její hmotnost odhadnuta na třicet šest až čtyřicet pět kilogramů. Miller uvádí, že indiáni nazývají tohoto tvora salvache a neodvažují se ho zabít, neboť mu přisuzují magické schopnosti.
Tato Millerova poznámka celou záležitost pátrání po identitě mapinguaryho zamotává. Je to opravdu tato neznámá obrovská opice, pro niž indiáni na Ventuari užívají jména salvache? Nejen podle jména, ale i podle oblasti výskytu a charakteristiky chování (například popis zvukových projevů) lze soudit, že jde o stejný druh, o němž na řece Caura sbíral informace Petr. Mapinguary by však měl být skutečným lidoopem, či dokonce opočlověkem, zcela odlišným od Loysovy veleopice. Také jejich původ by musel být rozdílný. Veleopice patří podle fotografie do vývojové větve jihoamerických širokonosých opic, která se odštěpila od větve opic Starého světa asi před třiceti miliony let. Vyvíjela se zcela samostatně a přizpůsobovala se odlišnému prostředí. Jedním z nejnápadnějších rozlišovacích znaků je pozice nosních otvorů. U jihoamerických opic jsou poměrně vzdáleny a více otevřeny do stran, u opic žijících v Africe a Asii jsou blízko sebe a směřují dolů. Jihoamerické opice jsou také štíhlejší a subtilnější. Loysova veleopice patří podle uvedených znaků jednoznačně do jihoamerické skupiny. Mapinguary je naopak podle popisu typický lidoop, podsaditý, svalnatý, mimořádně silný.

Pokud se v oblasti Kurupiry opravdu vyskytuje, musí jít o blízkého příbuzného severoamerického seskveče, o přistěhovalce, který počátkem pleistocénu přešel po pevninském mostu ze Severní Ameriky, kam se musel ještě dříve po jiném pevninském mostu v místech dnešní Beringový úžiny dostat z Asie.
Je těžké rozhodnout, jakého primáta, nazývaného indiány salvache, se informace Petra Slavíka a Marca Millera týkají. Ještě jedno vysvětlení je však možné. Podívejme se na podobný případ z Himaláje. Pro Šerpy nebylo jméno yetti (v překladu „divoké horské zvíře") označením jediného druhu živočicha, ale souhrnným pojmenováním hned tří velkých, vzhledem si poněkud podobných zvířat. Jedním z nich (pod vlastním jménem miti) byl i vědě dosud neznámý tajemný lidoop. Kromě něho však Šerpové zahrnovali pod označení yetti i jeden vzácný druh medvěda a opici langura. Salvache (v překladu „divoký") rovněž nemusí znamenat jen jediný druh velkého primáta, ale může zahrnovat oba zmíněné druhy.
Když jsem pročítal zprávu z Millerovy expedice, zaujala mě ještě jedna jeho poznámka. Uvádí, že během své výpravy slyšel u večerních táboráků vyprávět o několika dalších tajemných zvířatech, žijících v pralese. Mezi jiným se zmiňuje i o obrovském zvířeti, větším než tapír, s velkými rty. Připomnělo mi to obrovského chudozubého savce z příbuzenstva dnešních lenochodů, který ještě relativně nedávno v Jižní Americe žil. A který se rovněž zamotal do historie mapinguaryho od Kurupiry tím, že si vypůjčil jeho jméno.

Chlupatý obr z pralesa

Patagonští indiáni kmene Tzoneka (Tehuelche) vyprávěli již prvním bílým cestovatelům, kteří zavítali do jejich končin, o podivném monstru, dosahujícím údajně velikosti vola. Jeho tělo je prý masivní a těžké, má krátké nohy a jeho krátká, rezavě hnědá srst je tvořena hustými, hrubými chlupy. Nejpodivnější na tomto strašidelném živočichu, jehož popis neodpovídá žádnému známému zvířeti, jsou příšerné dlouhé zakřivené drápy, jimiž se prý nejen brání proti nepříteli, ale dokonce sám útočí, a to i na člověka. Je prý všežravý podobně jako medvěd a svou kořist, i značně velkou, dokáže spořádat překvapivě rychle. Záhadné zvíře, Tzoneky nazývané iemiš, je prý převážně nočním živočichem a den tráví v hluboké noře, kterou si vyhrabe svými drápy, takže je lze spatřit jen mimořádně vzácně. A ještě jedna mimořádnost se prý váže k tomuto podivuhodnému tvoru. Je prý nezranitelný a sebeostřejší šíp ani kulka z ručnice mu nemohou ublížit.
Je překvapivé, že zvěsti o stejné příšeře přicházejí dodnes od indiánů žijících v amazonských pralesích v Brazílii. I oni o ní prohlašují, že je nezranitelná.
Nikdo z vědců samozřejmě v existenci tak fantastického zvířete nevěřil. Ale v roce 1870 byl učiněn objev svědčící o tom, že člověk byl v Jižní Americe současníkem gigantických třetihorních savců, o nichž se až do té doby soudilo, že dávno vyhynuli. V údolí řeky Frias nedaleko osady Mercedes objevil slavný argentinský paleontolog Florentino Ameghino z muzea v Buenos Aires několik lidských kostí spolu s opracovanými kameny a několika dlouhými provrtanými nebo lidskou rukou upravenými kostmi obrovitého, pásovci podobného zvířete rodu Glyptodon. Bylo to hrozivé zvíře - doslova živý tank. Jen jeho pevný kostěný krunýř byl dlouhý čtyři metry. K tomu byl ještě vybaven silným pancéřovaným ocasem posetým trny a zakončeným kostěnou koulí jako řemdichem. O jedenáct let později učinil podobný nález u řeky Arrecifer profesor Santiago Roth. Pod pancířem glyptodona tam ležela skrčená lidská kostra dokazující, že dávní obyvatelé Jižní Ameriky užívali krunýř obrovitého obrněnce buď jako přístřešek, nebo jako náhrobek.
Události pak pokračovaly rychlým tempem. Následující objev se již týkal zvířete, které muselo být povědomé každému, kdo znal pověst o iemišovi. V roce 1898 přinesli profesoru Ameghinovi k posouzení kus kůže silné dva centimetry, pokryté rezavě šedými chlupy, v níž byly hustě jedna vedle druhé vrostlé malé kůstky, tvořící dokonalý pancíř. Ameghino v ní poznal zbytky kůže obrovitého chudozubého savce blízce příbuzného mylodonovi, o němž se do té doby soudilo, že vyhynul před několika desítkami tisíc let. V tom okamžiku mu vyvstalo v paměti vyprávění jeho přítele Ramona Listy, tehdejšího argentinského ministra zahraničí a současně velkého cestovatele, geografa a etnografa. Ten se svými společníky viděl živé velmi podobné zvíře před několika lety při expedici do

provincie Santa Cruz v jižní Patagonii. Připomínalo jim obrovského luskouna, pokrytého místo šupinami hustou rezavě šedou srstí. Několikrát na ně vystřelili, ale bez nejmenšího výsledku. Zvíře zmizelo v porostu očividně nezraněno.
Přes veškerou úctu k Listovi se Ameghino zprvu domníval, že se jeho přítel musel stát obětí přeludu. Nyní však držel v ruce důkaz, že měl Lista pravdu. Drobné kostěné hrboly vrostlé do kůže byly bezpečným pancířem, chránícím dokonce i před kulkou z pušky. Šípy indiánů neměly při útoku na toto zvíře nejmenší naději.
Jakého živočicha tu tedy vlastně máme před sebou? V Jižní Americe žilo zřejmě ještě velmi nedávno hned několik zástupců skupiny gigantických chudozubých savců z příbuzenstva dnešních lenochodů. Nesmíme si však představovat, že se jim vzhledově příliš podobali. Pohybovali se po zemi a dlouho se soudilo, že svými obrovskými drápy strhávali ze stromů kůru, jíž se živili. K tomu se ale ještě vrátíme. Největším z nich bylo hrozivé Megatherium americanum, dosahující délky okolo osmi metrů, výšky téměř čtyři metry a hmotnosti okolo čtyř a půl tuny. Jeho drápy byly dlouhé osmnáct centimetrů. I ostatní jeho příbuzní, i když byli o něco menší, patřili mezi obry. Mylodon, o němž jsme právě hovořili, dosahoval například velikosti býka. Rovněž dalšími svými rysy odpovídal záhadnému iemišovi, jak jej popisovali patagonští indiáni.
Právě v době, kdy se Ameghinovi dostal do rukou onen senzační kus kůže s vrostlými kostěnými hrboly, byl Lista při své expedici do oblasti Pilcomayo zabit indiány kmene Tobas. Na jeho počest pojmenoval paleontolog později tvora, z něhož kůže pocházela, vědeckým jménem Neomylodon listai.
Ameghinův odvážný popis vzbudil v celém světě hodně rozruchu a objevilo se i mnoho odpůrců. A tak není divu, že se pozornost celého vědeckého světa soustředila do míst, odkud nález tajemného kusu kůže pocházel.
Kapitán ve výslužbě Němec Eberhardt si zakoupil pozemek v Patagonii a začal na něm farmařit. Bylo to v obci Shemanaiken nedaleko řeky Gallegos poblíž Magalháesova průlivu u zálivu Poslední naděje (Ultima Esperanza). V lednu 1896 při průzkumu jeskyně na svém pozemku nalezl s několika svými společníky v jejím koutě podivný kus kůže o rozměrech asi sto padesát krát osmdesát centimetrů - téměř přesně ve velikosti klasické perské kobercové předložky. Jenže tohle nebyl ani isfahán, ani nain, ani ghom. Byla to tak podivná kůže, že si s ní vysloužilý kapitán ani jeho druhové nevěděli rady. Někdo soudil, že pochází z krávy, jiný, že jde bezpochyby o nějakou lamu - ale v každém případě muselo jít o zvíře, trpící zvláštní kožní nemocí. Kůže byla totiž hustě poseta něčím, co vypadalo jako malé zkostnatělé bradavice. A jasná byla i další věc. Tu kůži museli mít kdysi v rukou a zřejmě i používat lidé, neboť byla pečlivě srolována vnitřní stranou nahoru.
Jeskyně, v níž kůži našli, byla obrovská. Oni sami ji nazývali katedrálou a již předtím v ní našli v jiné vrstvě i lidskou kostru svědčící o tom, že rozlehlá sluj poskytovala kdysi útulek zdejšímu obyvatelstvu. Eberhardt pověsil podivnou kůži na strom, aby tak vyznačil hranice svého pozemku. Kůže se záhy stala středem pozornosti kolemjdoucích, z nichž někteří si z ní i kousek odřízli jako suvenýr. Nebyl to ale rozhodně úkol jednoduchý - vyžadoval sekyru nebo pilu vzhledem k zarostlým kostěným hrbolům. Záhy se některé z těchto vzorků dostaly do rukou vědců a vzbudily hotovou senzaci. Právě na základě jednoho kusu této záhadné kůže popsal profesor Ameghino svůj stále vášnivě diskutovaný druh Neomylodon listai.
Jako první vědec navštívil Eberhardtovu jeskyni švédský badatel dr. Otto Nordenskjold - a to již v druhé polovině roku 1896. Pustil se zde do systematických vykopávek a našel i obrovitý dráp onoho gigantického chudozubého savce, jemuž patřila část kůže nalezená Eberhardtem. Podle všech známek šlo o tvora o velikosti menšího nosorožce, blízce příbuzného mylodonovi (ne všichni gigantičtí chudozubí savci měli totiž v kůži ony charakteristické kostěné hrboly). O rok později studoval podivný kus kůže i dr. Francisco P. Moreno, ředitel muzea v La Platě - a došel ke stejnému závěru. Tím bylo nade vší pochybnost prokázáno, že gigantičtí chudozubí savci přežili v Jižní Americe mnohem déle, než se původně předpokládalo, a že zde byli dlouhou dobu současníky člověka. Ale přežili opravdu až do současnosti, jak tomu nasvědčovalo setkání Ramona Listy?
V jeskyni byl nalezen další kus stejným způsobem srolované kůže, zhruba stejně velký jako první. Bylo zřejmé, že její obyvatelé tyto kůže k nějakému účelu používali. Při rozboru, provedeném v Britském

muzeu přírodních věd v Londýně bylo zjištěno, že obě kůže jsou podivuhodně čerstvé, stejně jako zbytky svaloviny, které na nich zůstaly přichyceny. Kromě toho bylo nalezeno i několik čerstvých, nefosilizovaných kostí odpovídajících mylodonovi.
Na Ebrhardtovu jeskyni se nyní soustředila pozornost mnoha badatelů a na svět přicházely další objevy. Byly zde nalezeny i výkaly mylodona, další stopy po osídlení lidmi, jejich nástroje, a dokonce i zásoby sena, což vedlo některé vědce k závěru, že zde lidé mylodony chovali jako domácí zvířata. Teprve v roce 1976 se po podrobné analýze všech vykopávek ukázala pravda. Jeskyně byla osídlena střídavě člověkem a mylodony, jejichž zbytky byly nalezeny v různých vrstvách. První z nich zde žili asi před dvanácti tisíci lety, o posledním se dosud vedou spory. Rozhodně to ale muselo být relativně nedávno. Rovněž obě srolované kůže pocházejí z recentní doby. I když odtud nakonec mylodoni přece jen zmizeli, nic nedokazuje, že v té době definitivně vymřeli. Mohli jinde žít dál?
Brazilský zoolog dr. David Oren z přírodovědeckého muzea v Belému je o tom přesvědčen. Z brazilské Amazonie přicházejí od různých indiánských kmenů čas od času zprávy o pozorování takového zvířete. Všude ho popisují jednotně. A je prokázáno, že obrovití chudozubí savci nežili jen v Patagonii. Po spojení obou amerických kontinentů pronikli i do Severní Ameriky. I to je důkazem, že předtím museli osídlit i střed a sever Jižní Ameriky. Oren získal asi sto dvacet informací o pozorování tohoto zvířete, ať již přímo od indiánů, nebo od sběračů kaučuku a cestovatelů. Sám po něm v terénu intenzivně pátrá již mnoho let, zatím marně. Je však přesvědčen, že se úspěch dříve či později musí dostavit. Svědectví jsou podle něj naprosto průkazná.
Nyní se dostáváme ke zmatku ve jménech. Oren tvrdí, že amazonští indiáni nazývají tohoto záhadného rezavě hnědého obra mapinguary. Údajně má opičí obličej, chodí vztyčen na zadních nohou a živí se šťavnatými vrcholky palem. Aby se k nim dostal, strhává okolní listy mohutnými drápy. Jinde jsou přesvědčeni, že je útočný a masožravý. Při ohrožení prý vydává strašlivý zápach. V jednom se však shodují všichni. Je nezranitelný.
Je možné, že v různých oblastech Amazonie mohou být stejným jménem nazývána odlišná, velmi řídce se vyskytující a jen vzdáleně si podobná zvířata, třeba zbarvením srsti. V předchozí kapitole jsme mluvili o tom, že by to nebyl ojedinělý jev. Je také možné, že jsou v informacích o Orenově mapinguarym smíšeny vlastnosti obou těchto zvířat. Nebo existuje jen jedno z nich a popis svědků, často v daném okamžiku vystrašených a rozrušených, kolísá podle individuálního subjektivního dojmu. Ale co neustále se opakující tvrzení o tom, že jsou tajemní nezranitelní rudohnědí obři masožraví, útoční a člověku nebezpeční?
Iemiš je příšerné zvíře, tvrdili výzkumníkům koncem minulého století patagonští Tzonekové. Podle nich je tvorem obojživelným, který se stejně dobře pohybuje po souši jako ve vodě. V překladu znamená prý toto slovo „vodní jaguár". Ne snad proto, že by byl jaguárovi podobný, ale že je stejně nebezpečný. Jiný výklad tohoto pojmenování uvádí, že značí „ten s oblázky v kůži". Iemiš prý žije v jeskyních a podzemních norách, které si vyhrabe svými obrovskými drápy. Indiáni také tvrdili, že je tak silný, že svými strašlivými drápy dokáže uchvátit koně a stáhnout ho pod hladinu. V minulém století připlaval prý iemiš po řece Santa Cruz odkudsi z vnitrozemí až k ostrovu Pavon, kde na severním břehu vystoupil z vody. Zděšení indiáni v panice prchli a pojmenovali pak toto opuštěné místo Iemisch Aiken (Iemišův přístav). Toto jméno nese dodnes. Podle popisu indiánů měl mít iemiš čtyři prsty na předních nohou a tři na zadních. Tento počet přesně odpovídá počtu prstů u osmimetrového druhu Megatherium americanum nebo u mylodonů.
Argentinský zoolog profesor Santiago Roth uvádí svědectví náčelníka Tzoneků Kankela, jemuž jeho děd o iemišovi často vyprávěl. Žil prý u jezera Buenos Aires v oblasti Santa Cruz a při jeho strašlivém řevu všechna ostatní zvířata prchala. Jednoho dne, když byl jeho děd na lovu u jezera, roztrhal iemiš stádo jeho koní. Roth se snažil Kankela přimět k tomu, aby ho k onomu jezeru zavedl. Nepomohla ani nabídka vysoké odměny. Kankel prohlásil, že ho živého k jezeru nikdo nedostane. Indiáni Araukanové nazývají toto obávané zvíře „vlk velký jak býk" a vyprávějí o něm rovněž hrůzostrašné historky. Několikrát prý napadl a usmrtil člověka, a to i tehdy, když šlo více lidí ve skupině. Všechny zprávy se shodují v jednom. Iemiš je zvíře strašlivé, nezranitelné. Zabíjí svými dlouhými drápy, jimiž rychle zdolá i kořist velikosti koně. To se však těžko shoduje s vžitou představou obrovitých chudozubých savců, kteří byli podle současných představ spořádanými vegetariány. Buď se historky o iemišovi týkají

jiného zvířete, nebojsou směsí polozapomenutých vzpomínek na vyhynulé mylodony a fantastických bájí. Nebo tito obři žili skutečně úplně jinak, než jsme si až dosud představovali?
Je zajímavé, že i v Amazonii, kde indiáni tvrdí, že se občas setkávají s podobným zvířetem, ho některé zprávy líčí jako útočného masožravce. Přiznává to i brazilský zoolog dr. Oren, který po této záhadě amazonské džungle již mnoho let bezvýsledně pátrá. Shrneme-li zprávy indiánů z této oblasti, dostaneme spíše obrázek gigantického všežravce, podobného způsobem obživy medvědovi, který se dokáže živit rostlinnou potravou, ale v příhodné chvíli neváhá zaútočit na vhodnou kořist a zpestřit si jídelníček masitým obědem. Jak se to ale shoduje s vžitou představou mylodonů, má-li být záhadný obr velikosti býka s mohutnými drápy jejich dosud žijícím zástupcem? Švédský paleontolog Erland Nordenskjold, bratranec muže, který prováděl první vykopávky ve slavné Eberhardtově jeskyni, se dokonce domnívá, že zdejší nálezy lze identifikovat s mylodonem známého druhu Glossotherium darwini a že užívání názvu Neomylodon listai stanoveného Ameghinem je zbytečným luxusem. V každé učebnici paleontologie se však o způsobu života glossotheria dočtete něco úplně jiného, než tvrdí o svém záhadném obru amazonští indiáni.
V roce 1997 však byla zveřejněna studie, která může vyvolat nečekaný obrat. Uruguayský paleontolog Richard Farina z univerzity v Montevideu přišel s názorem, že obrovití chudozubí savci z příbuzenství lenochodů nebyli neškodní býložravci, jak se dosud soudilo, ale nebezpeční dravci. Takže osmimetrové megatherium mohlo být největším predátorem mezi savci, který kdy chodil po této planetě! Farina podrobil detailnímu rozboru kosterní stavbu předních končetin a příslušných svalových úponů zástupců této skupiny a došel k závěru, že byly ideálně konstruovány k prudkému úderu, nezbytnému k probodnutí velké kořisti gigantickými dýkovitými drápy. Zabýval se i analýzou prostředí, v němž tito chudozubí obři žili. Byly to jihoamerické stepi s nebývale velkým množstvím býložravců a minimem predátorů. Vezmeme-li v úvahu i tamější suché klima, Farina pochybuje, že by se zde tolik býložravců vůbec uživilo - a obři typu megatheria by měli problémy ještě podstatně větší. Proto je přesvědčen, že byli krutými dravci a masožravci, jejichž kořistí se stávali převážně pomalí, pásovcům podobní obrovití glyptodoni, které neochránilo ani jejich brnění. Útočník je převrátil na záda a nechráněnou břišní stranu probodl a jako dýkou rozpáral hroznými drápy. A pokud jde o stavbu chrupu, který neodpovídá chrupu masožravce, Farina uvádí, že zuby této skupiny jsou velmi primitivní a nejsou specializovány ani na rostlinnou, ani na masitou potravu. Podle něj šlo o nespecializované všežravce, přijímající potravu obojího druhu.
Jak přesně se to všechno shoduje s tvrzením amazonských indiánů o jejich záhadném rudohnědém obru! Jak je to však vzdáleno jejich zprávám o pozorování mohutného rudohnědého lidoopa nebo opočlověka, označovaného stejným jménem!
Hádanku mapinguaryho se nám tedy rozluštit nepodařilo. Jedním si však můžeme být jisti. Pokud se v okolí Kurupiry opravdu vyskytuje, musí tam být mimořádně vzácný. To, že jsme se tam s ním nesetkali při naší několikatýdenní expedici, nemusí znamenat vůbec nic. Reg ho tam však během mnoha let ani jednou nespatřil, dokonce nenašel sebemenší stopu jeho existence, jako například stopy, trus, hnízda na stromech apod. Není tedy vyloučeno, že se sice dostal do legend Waiků, ale v okolí Kurupiry už vyhynul.

Překvapivé objevy

V předchozích dvou kapitolách jsem se snažil posoudit waickou legendu o mapinguarym z různých stran, ale k řešení jsem se moc nepřiblížil. O jiných zoologických záhadách souvisejících s indiánskými legendami a obklopujících Kurupiru však již dnes víme mnohem víc než v roce 1978, kdy jsem se s nimi poprvé setkal.
Byla například potvrzena existence rudého červa. Pověst o něm, kterou jsem slyšel v Manausu, se zdála tak nesmyslná, že jsem ji rovnou odsunul do říše indiánských pohádek. Ne všichni zoologové však brali dávnou indiánskou skazku o titěrném rudém červu-zabijáku tak lehkovážně jako já. Dr. Peter Henderson po něm neúnavně pátral několik let, až ho nakonec v roce 1984 nedaleko Manausu u řeky Taruma-Mirim opravdu objevil. V té chvíli se indiánský rudý červ stal ichtyologickou senzací. Ano, ichtyologickou!

Ukázalo se totiž, že tento asi dva a půl centimetru dlouhý slepý tvor jasně rudé barvy s malými vousky na každé straně úst, vyskytující se na zemi na spadaném listí v blízkosti řek, není vůbec červ, ale ryba. Jde o malého sumečka, blízce příbuzného obávanému kandiru, kterého již unavilo žít ve vodě a rozhodl se, že změní životní prostředí. Kdybyste ho náhodou hodili do vody, honem by se snažil vyšplhat zpět na souš. Jeho žábry jsou zakrnělé. Kyslík zřejmě přijímá celým povrchem těla. Živí se hmyzem a jinými drobnými organismy, které posbírá na spadaném listí. Dr. Henderson popsal svůj senzační objev pod jménem Phreatobius walkeri.
A co schopnost rudého červa zabít neznámou silou člověka, který se ho dotkne? Ta byla zřejmě výplodem fantazie indiánů. Nebo jí rudý červ nedisponuje stále, ale jen za určitých okolností, například v době rozmnožování. Nebo existuje ještě jiný, velmi podobný, zatím stále neznámý druh, který tuto schopnost má. V tom případě by mohlo jít o mimořádně silný elektrický výboj, ještě intenzivnější, než jakého je schopen jeho větší příbuzný, sumec elektrický.
Další překvapivý objev se týká waického hrůzoptáka, kterému říkají šikira.
Když nám o něm salesiánští misionáři v Portu da Maloca vyprávěli, označili jej za holý výmysl, kterému žádný soudný člověk nemůže věřit. Kdo by bral vážně třímetrového pštrosovitého ptáka s obrovskou hlavou, ještě větším zahnutým zobákem dravce a s malými prackami místo křídel, vydávajícího příšerné skřeky a lovícího kapybary! Nemohu se názoru misionářů divit. Zoologie ani paleontologie tehdy neznala tvora, který by se aspoň vzdáleně strašnému šikirovi s prackami podobal. Připomínat ho snad mohli obrovští nelétaví draví ptáci čeledi Phorusrhacidae, jejichž fosilie byly objeveny v osmdesátých letech 19. století v Argentině. Největší druhy dosahovaly opravdu výšky až tři metry, měli lebku dlouhou kolem tři čtvrtě metru a její podstatnou část tvořil neobyčejně masivní, dolů hákovitě zahnutý zobák. Dlouhý krk byl silný jako kmen stromu. Jen tak mohl unést těžkou hlavu. Dlouhé, mohutné nohy byly zakončeny třemi prsty s ostrými, až patnácticentimetrovými drápy. Svou stavbou dokazovaly, že jejich majitelé byli téměř stejně rychlí běžci jako pštrosi. Kosti křídel nebyly nikdy nalezeny, paleontologové však předpokládali, že byla drobná a zakrnělá podobně jako u jiných nelétavých ptáků. Tak byly také pojímány jejich obrazové rekonstrukce. Na první pohled bylo jasné, že šlo o kruté dravce, postrach všeho živého v jejich dosahu. Rychlým během i bleskovým útokem přepadávali svou kořist, srazili ji silnou nohou k zemi a roztrhali obrovským zobákem.
V souvislosti s Kurupirou je zajímavé, že jednoho phorusrhacida nechá zaútočit ve Ztraceném světě na své hrdiny i Doyle. Znal waickou legendu o výskytu šikiry od Fawcetta? Podívejme se do Maloneových zápisků:
Budu též vyprávět o velkém ptáku, který jednou pronásledoval Challengera až ke skalnímu úkrytu, o obludném rychle běhajícím ptáku mnohem vyšším než pštros, se supím krkem a krutou hlavou — hotová kráčející smrt. Když Challenger šplhal po skále do bezpečí, uťal mu jediným klovnutím svého strašného zahnutého zobáku podpatek, jako by ho odsekl dlátem. Tentokrát však přece jen zvítězily moderní zbraně a ten obrovitý tvor, phororachus podle našeho udýchaného, ale nadšeného profesora, vysoký od hlavy k patě dvanáct stop (3,6 m), padl po zásahu z Roxtonovy ručnice ve víru rozčepýřeného peří a kopajících končetin, se dvěma žlutýma nelítostnýma očima sršícíma zlobou z toho všeho. Kéž bych se dožil toho, abych viděl tu ohavnou zploštělou lebku na čestném místě ve sbírce Roxtonových trofejí!
V uvedeném citátu je zajímavé, že Doyle užívá ve větě „...ve víru rozčepýřeného peří a kopajících končetin..." slovo „limbs", což značí obecně končetiny, nikoli jen nohy. Pro ty by musel užít slova „legs". Zdá se, že znal legendu Waiků o obřím bezkřídlém dravém ptáku se čtyřmi končetinami, ale i jemu se zdála tak přehnaná, že to v románu uvedl jen náznakem.
Phorusrhacidi žili i v Antarktidě před jejím zaledněním, pravým rájem však pro ně byla Jižní Amerika. Nabídla jim ideální podmínky k rozvoji. Po desítky milionů let byla zcela izolována od ostatních kontinentů a phorusrhacidi tu byli dominantními dravci. Zvítězili v konkurenčním boji s dravými vačnatci, kteří se jim nemohli vyrovnat ani silou, ani zničující rychlostí útoku. Po celou tu dobu tu žili spolu s nimi v podivné společnosti placentálních savců od drobných koníků po obrovité pozemní lenochody při úplné absenci šelem. Teprve asi před třemi až čtyřmi miliony let, po vzniku Panamské šíje, která spojila Jižní Ameriku se Severní, sem ze severu pronikly velké kočky, smilodoni a jaguáři,

mnohem efektivnější zabijáci, kteří způsobili vyhynutí nejen vačnatců, ale i phorusrhacidů. Tak si to aspoň vědci až donedávna představovali.
Tento názor platil do chvíle, než se potápěč Benjamin Waller začal v šedesátých letech 20. století rýpat na dně řeky Santa Fe poblíž Gainesville na Floridě ve vrstvách starých asi dva miliony let a uvolněných erozí. Našel tam mnoho zajímavých fosilií včetně těch, které všem vyrazily dech - kosterních pozůstatků phorusrhacidů. Těch několik kostí způsobilo úplný převrat. Phorusrhacidi nejenže přežili spojení obou kontinentů Panamskou šíjí a vpád severoamerických šelem, jak to mezitím doložily i nálezy z Jižní Ameriky, ale dokonce toho využili ke kolonizaci Severní Ameriky!
Nový druh objevený Wallerem na Floridě byl na počest objevitele pojmenován Titanis walleri a paleontologové Floridského muzea přírodních věd se tímto úspěchem nechali inspirovat k tomu, že se začali potápět ke dnu floridských řek, aby tam našli nové fosilie. To vytrvale dělali po celých následujících třicet let. Na původní lokalitu nálezu titanise se však přitom jaksi pozapomnělo. Teprve počínaje rokem 1993 se jejímu soustavnému průzkumu začal věnovat paleontolog Robert Chandler. Za své úsilí byl náležitě odměněn. Nenašel sice ani jednu kompletní kostru, zato však spoustu kosterních částí, patřících různým jedincům. Několik lebek, lopatek, dlouhých kostí i spárů nohou, části páteře - dost k tomu, aby mohl jednoznačně prohlásit, že titanis svou výškou okolo tří metrů patřil k největším phorusrhacidům, kteří kdy běhali po Zemi. To hlavní však teprve mělo přijít. Kromě již uvedených nálezů přinesl Chandler světu vědy stejné překvapení jako Waller před třiceti lety, i když jiného druhu. Jako prvnímu ze všech paleontologů se mu podařilo najít přední končetiny phorusrhacida. Ano, končetiny, neboť nešlo o zakrnělé křídlo, jak by každý očekával, ale o metr dlouhou přední nohu, zakončenou dvěma prsty s ostrými zahnutými drápy. Zanedlouho nato objevil paleontolog Jon Baskin kosterní pozůstatky titanise v Texasu. Nebyly starší než patnáct tisíc let. V té době již žili v Severní Americe lidé!
Pořízená rekonstrukce titanise jako by z oka vypadla šikirovi, hrůzoptáku, o němž Waikové již dávno předtím tvrdili, že v okolí Kurupiry žije. Těžko by si mohli takové ptačí monstrum s prackami jen tak vycucat z prstu, kdyby se s ním již někdy nesetkali! Pokud tato skupina přežívala až donedávna v Severní Americe, je tím pravděpodobnější, že v Jižní Americe, ve své původní domovině, kde byla tak široce rozvětvena a kde v důsledku mimořádně nízké hustoty lidského osídlení v některých oblastech Amazonie nebyla vystavena nebezpečí střetu s člověkem, mohla přežít ještě mnohem déle, možná i do současnosti.
Ovšem i kdyby dnes již vyhynul, museli se Waikové v okolí Kurupiry se šikirou setkat. Šířil mezi nimi takový děs, že na něj nikdy nezapomněli. U táborových ohňů planoucích do tajemné noci si vyprávění o něm předávali z generace na generaci, a nakonec o něm pověděli i bílým misionářům, kteří se tomu jen smáli.

Mohli přežít dinosauři?

Zatím jsme se zabývali shromaždbváním informací osvětlujících legendy Waiků o živočiších vědě neznámých, žijících údajně v okolí Kurupiry. Podívejme se však nyní již na samou vrcholovou plošinu této tajuplné mesety a soustřeďme se na otázku, která se stala páteří Doyleova románu. Mohli na nějakém ztraceném, časem zapomenutém místě naší planety přežít dinosauři?
Přímá odpověď na tuto otázku bude možná dost překvapivá. Dinosauři s námi dlouho hráli potměšilou hru na schovávanou, a jak se zdá, hrají ji dodnes. V posledních letech došli paleontologové na základě objevů v různých částech světa, především v čínské provincii Liao-ning, k překvapivému závěru, že obdivovaní vládci druhohor nevyhynuli, ale že jich dnes dokonce žije na Zemi dvakrát více druhů (asi deset tisíc), než je druhů savců (asi pět tisíc). Jen jsme netušili, že jde o dinosaury. Byli jsme zvyklí nazývat je ptáky.
Dinosauři byli porostlí primitivním peřím dávno předtím, než se některým jejich druhům začaly přední končetiny postupně adaptovat k letu. Nejstarší nález opeřeného dravého dinosaura pochází ze spodní doby jurské (objev dr. Martina Kundráta z roku 2004), jeho stáří je zhruba 200 milionů let.
Endotermní (teplokrevní) dinosauři, především jejich menší formy a druhy žijící v chladnějších oblastech v sousedství obou zemských pólů, si museli peřím chránit tělesnou teplotu. V poslední

době bylo na různých místech světa (například v Číně či Argentině) nalezeno mnoho druhů malých dravých dinosaurů skupiny Coelulosauria, jejichž těla byla porostlá primitivním peřím, ačkoli přední končetiny v křídla přeměněny nebyly a sloužily své původní funkci. Zcela nedávno se potvrdilo, že peřím byli obrostlí i ti největší dravci světa dinosaurů, například tyrannosauři. U dinosaurů se peří vyvinulo prvotně jako termoregulační vrstva, a teprve později, v pokročilejší vývojové formě bylo využito k letu.
Opeření poskytovalo malým agilním dravým dinosaurům nejen tepelnou izolaci, ale i řadu dalších možností. Prodloužená péra na předních končetinách dravců mohla sloužit jako lapací síť, do nichž malý lovec běžící po zadních nohách chytal létající hmyz mnohem úspěšněji než dříve při výskoku přímo do tlamy. Tyto skoky se stále prodlužovaly a zvyšovaly a byly čím dál tím víc spojovány s plachtěním. A druhy pohybující se ve větvích stromů mohly podobným způsobem zvětšovat délku svých skoků a plachtit vzduchem. Tak se postupně malí dinosauři dostávali do vzduchu a dále se přizpůsobovali aktivnímu pohybu v něm. A stejně jako jsou netopýři a
kaloni považováni za savce i přesto, že se jejich přední končetiny přeměnily v křídla, jsou ptáci skutečnými přežívajícími dinosaury, a nikoli jen jejich příbuznými, jak se dříve soudilo.
Paleontolog Jacques Gauthier publikoval v tomto směru podrobnou studii. Zjistil 125 znaků, které jsou společné pouze dinosaurům a ptákům a které nemá žádná jiná skupina obratlovců, počítaje v to i krokodýly a tekodonty, od nichž se dříve podle jiných teorií rovněž vznik ptáků odvozoval. Naproti tomu neexistuje žádný společný znak krokodýlů a ptáků nebo tekodontů a ptáků, který by nebyl zastoupen i u dinosaurů. „Kladistický rozbor základních znaků řadí ptáky Aves jasně do třídy Dinosauria," prohlásil v roce 1991 jeden z nejvýznačnějších světových paleontologů, Kanaďan Philip J. Currie. Jeho přednáška na téma Ptáci jako žijící dinosauři, kterou přednesl v prosinci 2000 na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity v Praze, byla mimořádně zajímavá. Zdůraznil tam, že při analýze kladistické klasifikace nelze dojít k jinému závěru. Dnes je již opeření bezpečně prokázáno u šesti různých čeledí dinosaurů a časem budou jistě přibývat další. Měli bychom tedy nadpis této kapitoly trochu poopravit. Mohli přežít velcí neptačí dinosauři?
Dlouho se soudilo, že velcí neptačí dinosauři vymřeli na konci svrchní křídy. V průběhu doby bylo na toto téma vysloveno mnoho různých hypotéz, z nichž byla zhruba před dvaceti lety široce publikována hypotéza otce a syna Alvarezových, přičítající vyhynutí dinosaurů dopadu obrovského meteoritu nebo planetky o průměru přibližně deset kilometrů. Taková kosmická troska se opravdu před pětašedesáti miliony let s naší planetou srazila, dokonce se ví i to, že její hlavní část dopadla do oblasti Mexického zálivu u poloostrova Yucatan, zánik dinosaurů však nezpůsobila. Není to ani logické. Proč by měla být nepřátelská planetka tak selektivní a vyhubit jen neptačí dinosaury, velké i malé, a ponechat ptačí formy nebo jejich příbuzné krokodýly, želvy a konečně i savce, i když ti v té době dosahovali jen malých rozměrů? A pak, dinosauři už nejméně jednu podobnou katastrofu bez problémů přežili. Koncem triasu, asi před dvěma sty miliony let, se v oblasti dnešního východního Quebecku srazil se Zemí zhruba stejně velký meteorit nebo planetka a zanechal po sobě šedesát pět kilometrů široký kráter Manicouagan. To však byly jen logické námitky. Důkaz, že tajemná planetka vrahem dinosaurů není, přišel o několik let později.
V lednu 1986 vystoupil na sympoziu v Los Angeles americký paleontolog J. Keith Rigby Jr., který několik let zkoumal jedno z nejbohatších nalezišť svrchnokřídových dinosaurů v oblasti Hell Creeku v Montaně, a prokazatelnými argumenty tam prezentoval zjištění, že dinosauři na této lokalitě, nepříliš vzdálené od místa dopadu údajně zkázonosné planetky, výrazně přežili za kritickou hranici mezi druhohorami a třetihorami.
Je pravda, že již dávno před koncem druhohor se počet dinosauřích druhů na lokalitě Hell Creek postupně snižoval, ale Rigbyho nálezy prokázaly, že ještě nejméně jeden milion let po konci svrchní křídy a po dopadu desetikilometrové planetky tu dinosauři žili! Rigby nalezl třetihorní dinosaury na celkem šesti různých lokalitách. A nebyly to žádné žalostné zbytky. Z dravců tu byly zastoupeny rody Tyrannosaurus, Dynamosaurus, Albertosaurus a Ornithomimus, z býložravců ve velkém počtu Triceratops i jiní rohatí dinosauři, například Torosaurus, dále četné zbytky blíže neurčených kachnozobých dinosaurů a jiných menších býložravců. Na všech šesti lokalitách byly fosilie dinosaurů nalezeny společně se zbytky paleocénních savců (například osm druhů malých prakopytníků) a

paleocénního pylu. Nikde nebyly nalezeny společně se zbytky svrchnokřídových savců nebo svrchnokřídového pylu. To je nejpádnější argument proti těm, kteří vyslovili názor, že se jedná o druhotné usazeniny, kdy velká voda odkryla starší usazeniny z konce křídy, strhla fosilizované pozůstatky dinosaurů s sebou a druhotně je uložila spolu s mrtvolkami paleocénních savců na jiném místě. Kdyby se však jednalo o druhotné usazeniny, musely by být přemístěny i kosti druhohorních savců a fosilizovaný druhohorní pyl. A to se nikdy nestalo, ani na jedné ze šesti různých lokalit. Rozvodněný potok nemůže být tak selektivní, aby si vybíral jen kosti dinosaurů! Dalším důkazem původnosti uložení jsou zuby predátorů, především tyrannosaurů. Vykazují na svých ostrých křehkých okrajích nejjemnější detaily drobného pilovitého zoubkování. Rozvodněný potok, nesoucí tyto fosilie, by takové drobné detaily potloukl a rozbil o kamenité dno.
Po Rigbyho nálezu byly v různých částech světa objeveny další fosilie třetihorních neptačích dinosaurů. Úlomky dinosauřích vajec nalezené v jižní Číně ukazují na to, že zde dinosauři žili ještě před dvaašedesáti miliony let, tedy tři milony let po konci druhohor. Další nálezy fosilií třetihorních neptačích dinosaurů pocházejí z Nového Mexika, Indie, jižní Francie, Bolívie i Brazílie. Dokazuje to, že neptačí dinosauři nevyhynuli naráz při nějaké katastrofě, ale postupně, tak jak se na různých místech zhoršovaly životní podmínky, na něž byli adaptováni. Ale co tam, kde se tyto podmínky za celých těch několik desítek milionů let, které uplynuly do dnešních dnů, nezměnily? Není takových míst na světě mnoho, ale jsou. Jedním z nich jsou vrcholové plošiny stolových hor.
Již jsme se zmínili o tom, že jihoamerické stolové hory jsou zbytky mocné pískovcové tabule, která byla nepřetržitě souší po celých uplynulých čtyři sta milionů let. Je naprosto jisté, že zde v průběhu druhohor dinosauři běžně žili. K vytváření izolovaných horských masivů docházelo postupně a téměř neznatelně. Erozivní síly vody a větru však působily nepřetržitě. V tabuli vznikaly trhliny, ty se šířily a prohlubovaly. Vrcholové plošiny se zmenšovaly, vzájemná vzdálenost stolových hor a jejich relativní výška nad okolním krajem rostla. Na konci druhohor byly již tak vysoké, že se staly pro větší pozemské živočichy nedosažitelnými. Stejně tak nemohla zdejší fauna sestoupit dolů a zůstala tam na věky uvězněna. Je nepochybné, že na těchto plošinách byla od okolního světa odříznuta i určitá část populace neptačích dinosaurů. Jejich životní podmínky se však nezměnily. Nemohli sice dolů, jejich případní potravní konkurenti však nemohli za nimi nahoru. Na těch stolových horách, kam postupem doby nevytvořila eroze druhotné přístupové cesty, savci nežijí. Mohli tam přežít dinosauři?
Na těch nejvyšších těžko. Podmínky jsou tam neuvěřitelně drsné, vegetace sporadická, větší zvířata tam nežijí. Na těch výrazně nižších, ani ne polovičních, kam patří i Kurupira, je však situace jiná. Zdola jsme viděli, že vrcholové plato je tam zalesněné. Potravu by tam tedy našli i větší býložravci, jimiž by se mohly živit masožravé druhy. Uzavřený, ničím nerušený druhohorní ekosystém by tam tedy mohl docela dobře fungovat dál. Je tomu opravdu tak?
Z čeho pochází legenda Waiků o hrozivém dravci stoa, který je živoucím obrazem velkého dravého dinosaura, proč se jejich suwa tak věrně podobá býložravému sauropodu? Kde se vzal wašoriwe, označovaný hrstkou bělochů, kteří ho spatřili, bez váhání za ptakoještěra? Viděl ho i Reg, a to dokonce při dvou časově od sebe značně vzdálených příležitostech. Všichni tito tvorové, pokud opravdu existují, musí být zajatci vrcholové plošiny. Nevěřím tomu, že se kterémukoli z nich kdy podařilo dostat se dolů. Kromě wašoriwe, ti jsou však na vrcholovou plošinu vázáni potravně, a proto ji také neopouštějí. Svět pod Kurupirou je zcela jiný než ten, na jaký jsou adaptováni. Aby o těchto zvířatech mohli Waikové vyprávět, musel se někdo z nich, třeba před dávnými časy, dostat nahoru. Možná tam vedla cesta jedním z tunelů ve skalním masivu, který prozkoumával Reg se Sergejem a o nichž píše ve svém románu na základě Fawcettových informací i Doyle. Vědci považovali jeskynní chodby v křemenci až donedávna za nesmysl. Zával a mumifikovaný Waika poblíž něj hovoří dost výmluvně. Mohl se pokoušet vystoupit nahoru známou chodbou, narazil však na nečekaný zával, zabloudil v jeskynním labyrintu a zahynul. Nebo mohl sám neopatrným výstupem způsobit zával, byl přitom zraněn a nedaleko odtud pak zemřel. A co když šaporiové Waticoteriů dokážou opravdu vystoupit na vrcholovou plošinu v jakémsi jasnozřivém transu, jak to Regovi tvrdil Išawariwe?
Začteme-li se do Doyleova románu, vidíme, že tam popisuje dravé dinosaury jako rychlé agilní predátory, kterým prchající člověk nemůže uniknout. Osvěžme si paměť četbou Maloneových zápisů z nočního pronásledování:

S chvějícími koleny jsem se zastavil a díval se ustrašenýma očima za sebe na cestu osvětlenou měsícem. Vše bylo klidné jako v krajině, která se zjevuje ve snu. Nic jiného jsem neviděl kromě stříbrných mýtin a černých skvrn keřů. A pak se z toho ticha ozval znovu onen hlas, tak nepřátelský a hrozivý, ono hrdelní zachrochtání nebo kuňkání, ale mnohem hlasitěji a blíže než dříve. Teď jsem již nepochyboval. Něco se hnalo po mé stopě a každou minutu se mi to přibližovalo.
Stál jsem jako ochrnutý a stále zíral na stezku, po níž jsem přišel. A najednou jsem to spatřil. Zpozoroval jsem mezi keři, daleko na druhém konci mýtiny, kterou jsem právě přešel, jakýsi pohyb. Z houštiny se vynořil nějaký velký stín a vyskočil do jasného měsíčního světla. Úmyslně jsem řekl vyskočil, neboť ono zvíře se pohybovalo jako klokan, ve vztyčené pozici skákalo na silných zadních nohách, zatímco přední drželo ohnuté před sebou. Bylo veliké a silné jako vzepjatý slon, jeho pohyby však byly navzdory jeho mohutnosti neobyčejně mrštné. Po spatření jeho těla jsem na okamžik doufal, že je to nějaký iguanodon, o nichž jsem věděl, že jsou neškodní. Přes svou celkovou nevědomost jsem však okamžitě poznal, zeje to tvor úplně jiný. Místo útlé hlavy, podobné hlavě jelení, jakou měl tento velký tříprstý býložravec, mělo toto zvíře širokou, stlačenou ropuší tvář, jako byla ta, která nás v táboře tak vyděsila. Jeho divoký řev a strašlivá energie, s jakou mě pronásledovalo, mě přesvědčily, že je to jistě některý z těch masožravých dinosaurů, nejstrašlivějších zvířat, která kdy chodila po Zemi. Každých dvacet nebo kolik metrů se ta skákající bestie zastavovala, poklesla na přední nohy a čenichem se dotkla půdy. Sledoval čichem mou stopu. Tu a tam ji na krátkou dobu ztrácel, vždy ji však rychle našel a hnal se za mnou rychlými skoky po cestě, kterou jsem prchal.
Ještě nyní, když si vzpomenu na ten zlý sen, vyvstává mi na čele studený pot. Co jsem měl dělat? V ruce jsem držel brokovnici, dobrou tak na lov koroptví. Zoufale jsem se rozhlížel po nějaké skále nebo stromu, ale byl jsem v křovinaté džungli a v dohledu nebylo nic vyššího než malý stromek. Dobře jsem věděl, že netvor za mnou může lámat běžné stromy jako rákos. Jediná moje naděje byla v útěku. Na hrbolatém, špatně schůdném terénu jsem nemohl vyvinout potřebnou rychlost, jak jsem se však zoufale rozhlížel, spatřil jsem zřetelnou, tvrdě udusanou stezku, protínající mou kamenitou pěšinu. Byla to stezka vyšlapaná zvěří. Zde mi kynula záchrana, neboť jsem byl dobrý běžec ve vynikající kondici.
Odhodil jsem pušku, která mi byla k ničemu, a vyrazil na trať půlky, jakou jsem neběžel nikdy předtím ani potom. Nohy i ruce mě bolely, hruď lapala po vzduchu, myslel jsem, že mi hrdlo pukne nedostatkem vzduchu, hrůza z pronásledovatele mě však štvala a já pádil a pádil. Nakonec jsem se zastavil, neschopen pohybu. Na okamžik jsem si myslel, že jsem tu bestii setřásl. Na stezce za mnou bylo ticho. A pak náhle, s praskotem lámaných větví, dusotem obrovských nohou a těžkým dechem nestvůrných plic se za mnou zjevila znovu. Byla mi v patách. Byl jsem ztracen.
Jaký jsem to byl blázen, že jsem tak dlouho otálel, než jsem se dal na útěk! Předtím mě netvor honil po čichu, a to ho zdržovalo. Zahlédl mě však, když jsem začal utíkat. Od této chvíle mě již sledoval zrakem a stezka mu ukazovala, kudy prchám. Když překonal ohyb cesty, řítil se za mnou obrovskými skoky. Měsíc osvětloval jeho veliké vyboulené oči, řadu ohromných zubů v otevřené tlamě a lesknoucí se ostří drápů krátkých svalnatých předních končetin. S výkřikem hrůzy jsem se obrátil a zběsile pádil dál po stezce. Supění netvora za mnou bylo čím dál tím hlasitější. Jeho těžký dupot mi už zněl po boku. Každou vteřinu jsem čekal, že ucítím v zádech jeho drápy. A pak jsem znenadání zaslechl praskot, já se někam řítil a všude kolem byla tma a klid.
Tento úryvek z románu Ztracený svět jsme si nepřipomněli jen tak pro nic za nic. Dravý stoa, pronásledující Malonea, je v něm totiž vylíčen v naprostém rozporu s názorem vědců v době, kdy Doyle román psal. V roce 1912 byli dinosauři, včetně těch dravých, pomalými těžkopádnými tvory, zvolna se pohybujícími vpřed, vle-koucími své těžké ocasy po zemi za sebou. Dravý dinosaurus byl podle tehdejších představ ukryt někde v houštině za napajedlem a k nic netušící pijící kořisti nepozorovaně dokráčel, aby ji mohl uchvátit pod krkem. Zhruba takoví byli dinosauři podle většiny paleontologů i v roce 1978, v době, kdy jsme vandrovali pod Kurupirou. Názor na ně se změnil teprve v posledních letech. Teprve nyní se stali teplokrevnými, rychlými a agilními dravci, schopnými pronásledovat kořist prudkým během a dlouhými skoky. A další věc. Pokud by byli dinosauři studenokrevnými plazy, nemohli by s takovou energií pronásledovat svou kořist v noci. To dokáže jen

teplokrevný živočich. I v tomto bodě popsal Doyle chování dravého dinosaura podle současných vědeckých názorů, založených na rozboru množství tehdy neznámého paleontologického materiálu včetně dlouhých řetězců stop. Jak přišel Doyle již v roce 1912 na to, že draví dinosauři mohli úspěšně lovit i v noci, tedy že byli teplokrevní, a pronásledovat prchající kořist rychle a vytrvale dlouhými skoky? Vždyť si tím přímo koledoval o tvrdou kritiku vševědoucích vědeckých kruhů?
Pokud jde o román Ztracený svět, byl Doyleovým hlavním informátorem plukovník Fawcett. Tomu mohli popsat chování dravých dinosaurů Waikové, kteří tvrdili, že se se stoou občas střetli. Dokazuje to i Waiky užívané jméno stoa, které se objevuje i v románu. Na základě těchto skutečností nelze vyloučit, že Waikové znají dravé dinosaury z vlastní zkušenosti.
Že Doyle dobře znal názory tehdejších paleontologů a že je beze zbytku přejímal tam, kde neměl od Fawcetta příslušné informace, dokazuje jeho popis útoku dvou dravých stou na skupinu indiánů:
Ubozí indiáni ječeli hrůzou, byli však bezmocní a ani útěkem se nemohli spasit před nemilosrdnou cílevědomostí a děsivou mrštností obludných netvorů. Padali jeden po druhém a naživu jich snad bylo už jen půl tuctu.
Zde Doyle zřejmě vychází z informací Fawcetta, získaných od Waiků. O pár řádek dál však pokračuje charakteristikou, která předchozímu zcela protiřečí:
Vyprázdnili jsme zásobníky a pálili do netvorů kulku za kulkou se stejným účinkem, jako bychom po nich házeli papírovými koulemi. Jejich tupý plazí organismus nevnímá rány a žádná moderní zbraň nemůže zasáhnout životní centrum, protože tato zvířata nemají nervové ústředí v mozku. Jejich životně důležité nervové orgány jsou roztroušeny v míše... Krev v těle takových netvorů obíhá jen zvolna...
Zde Doyle opisuje tehdejší názory vědců. Takto fyzicky disponovaná zvířata by ovšem nemohla být schopna výkonů, které jim připisuje. Waikové jistě neinformovali Fawcetta o tom, jak je uspořádaná nervová soustava dravých dinosaurů a jak rychle obíhá jejich krev. Je to důkazem, že Doyleovy informace o dravých dinosaurech musely pocházet ze dvou zcela odlišných zdrojů.
Nebo popis iguanodonů, s nimiž se Doyleovi hrdinové setkají hned na počátku svého pobytu na vrcholové plošině. Na rozdíl od reálného chování dravého dinosaura jsou líčeni zcela podle tehdejších vědeckých představ jako tupí, málo pohybliví obři, sedící na bobku a ožírající koruny stromů. Ve skutečnosti se iguanodoni pohybovali i chovali úplně jinak. Tady Doyle z tehdejších názorů nevybočil. Proč? Nikdy jsem se nesetkal ani s náznakem toho, že by se ve waických legendách vyskytoval tvor připomínající iguanodona. Fawcett zřejmě také ne. A proto nemohl Doyleovi dát popis jeho chování.
A co suwa? To, jak ho Waikové zobrazili v kresbě na Pedra Pintada, i to, jak jej popisují, připomíná buď sauropodního dinosaura, nebo snad i plesiosaura. Je zajímavé, že i o sladkovodních plesiosaurech na Kurupiře Doyle v Ztraceném světě píše. Stejně tak je zajímavé i tvrzení Alexandra Laimeho, že je pozoroval na tepuí Auyán. A sauropodi? Tady se budeme muset od Kurupiry trochu vzdálit a vrátit se k minhacau, abychom se mohli zamyslet nad možností jejich přežití v Jižní Americe.
Zmiňovali jsme se o něm krátce již v první části této knihy na základě informací, které jsem měl v roce 1978. Od té doby jich je o něco víc. Indiáni tvrdili, že minhacao má záda pokryta silným pancířem. To však paleontologové u sauropodních dinosaurů neznali. Až donedávna netušili, že vývojově nejmladší sauropodní dinosauři čeledi Titanosauridae, která podle již zmíněných nálezů z Bolívie žila v Jižní Americe ještě v třetihorách, skutečně měli na zádech mohutný kostěný pancíř. Poprvé to bylo prokázáno u nově objeveného druhu Saltasaurus loricatus, později i u dalších.
V roce 1997 však přišla bomba. V druhé polovině srpna přišla z Peru neuvěřitelná zpráva. Na šest set obyvatel vesnice Nueva Tacna, ležící v džungli u břehu Amazonky asi sto deset kilometrů severovýchodně od města Iquitos, spatřilo gigantického plaza, dlouhého podle jejich odhadu asi čtyřicet metrů a širokého pět metrů. Nestvůra hadovitého tvaru vyšla z pralesa krátce před začátkem fotbalového utkání na místním hřišti, prošla kolem a zmizela opět v pralese směrem k Amazonce. Viděli ji všichni shromáždění diváci. Na hlavě prý měla něco, co připomínalo dva krátké sloní choboty, a plachtovité výrůstky o průměru jednoho metru, vypadající jako uši. Záda měla pokryta nápadným pancířem. Podle svědků měla černou barvu a po desítkách vyvracela stromy, jako by to byly třísky. Když došla k Amazonce, ponořila se do ní. Vytvořil se obrovský vír, který potopil několik lodic.

Obyvatelé Nueva Tacna podali o události okamžitě zprávu do Iquitosu. Guvernér peruánské Amazonie Jorge Cháves se spolu s několika novináři vydal o pět dnů později do této oblasti helikoptérou. Potvrdili, že v pralese je tři sta metrů dlouhá a deset metrů široká stopa, pokrytá čerstvě vyvrácenými stromy. Cháves nabyl přesvědčení, že na vyprávění vesničanů něco je. Prohlásil, že ve vesnici ani jejím okolí se nenachází buldozer ani jiné podobné vozidlo, které by něco takového dokázalo. Také způsob, jakým byly stromy vyvráceny, byl odlišný. Vesničané byli podle jeho slov vyděšení a rybáři odmítali vyplout na řeku. „Zanechaná stopa nemůže být dílem lidských rukou," prohlásil. „Také jednotné prohlášení šesti set svědků nelze brát na lehkou váhu."
Takoví obři skutečně kdysi v Jižní Americe žili. Například argentinosaurus, objevený koncem devadesátých let 20. století a dosahující délky čtyřicet pět až padesát metrů. Krátce po něm byly rovněž v Argentině nalezeny fosilie ještě o něco většího sauropoda, který dosud nemá jméno. Suwa by však podle všeho patřil mezi mnohem menší druhy, odhadem něco kolem dvanácti metrů. Ostatně přežití velkých neptačích dinosaurů by nás na základě současných znalostí paleontologů nemuselo zase až tak moc překvapit. Když v současnosti tak dobře prosperuje jiná větev dinosaurů, proč by na místech, kde zůstaly zachovány vhodné nezměněné podmínky, nemohli ještě dnes žít i jejich neokřídlení soukmenovci? Někdy kolem roku 1985 jsem během svého služebního pobytu v Kanadě hovořil na toto téma s jedním z nejvýznačnějších paleontologů současnosti, specialistou na dravé dinosaury a vedoucím paleontologického oddělení Národního muzea v Ottawě Dalem Russellem. Je toho názoru, že tuto možnost nelze vyloučit, i když její pravděpodobnost není příliš velká.

Úzkostlivě střežené tajemství

Během let, která uplynula od našeho nezdařeného pokusu o výstup na Kurupiru, mě tajemná meseta lákala čím dál víc. Především poté co se postupně objevovala fakta, která v dílčích bodech potvrzovala dávné legendy Waiků. Hovořili jsme o nich v předchozích kapitolách. Snažil jsem se shromažďovat další informace a pracovat na přípravě nové expedice. Bylo mi naprosto jasné, že sportovní přístup, který jsme volili v roce 1978, nemá naději na úspěch. Bez helikoptéry je vrcholová plošina Kurupiry nedosažitelná. Cena vykalkulovaná potenciálním zajišťovatelem pro čtyřčlennou expedici, počet, který považuji za ideální, však byla enormní. Zahrnovala sice i úplatek pro vládní činitele a funkcionáře FUNAI, prý bezpodmínečně nutný k získání potřebného povolení, byla však příliš vysoká i pro bohatého sponzora, který měl o Kurupiru eminentní zájem, chtěl se výpravy zúčastnit a byl do ní připraven investovat určitou, nikoli nízkou finanční částku.
Brzy mi však začala jít hlava kolem z jiných věcí.
První, co mě zaujalo, byla podivná skutečnost, že se někdy v polovině osmdesátých let vyrojily jako houby po dešti chybné a zavádějící mapy širšího okolí Kurupiry. Reg mě na to upozornil již při našem setkání v Boa Viste v roce 1997, tehdy jsem tomu však nevěnoval příliš velkou pozornost. Chyby geografů, to se při mapování neznámých nepřístupných oblastí může stát, říkal jsem si. Nové mapy, pořízené dokonalejšími metodami, korigují omyly těch starších. Až později jsem si při jejich přímém porovnání uvědomil, že ty původní mapy byly mnohem přesnější. Mělo by to však být právě naopak! A nešlo jen o jednu novou chybnou mapu. Týkalo se to všech. Jak map brazilských a venezuelských, tak i map vydaných renomovanými zahraničními nakladatelstvími. I podrobných map, pořízených údajně na základě družicového snímkování. Každá z nich prezentovala tuto oblast jinak. Nesouhlasily zakreslené toky řek, a to jak na jednotlivých mapách navzájem, tak i ve srovnání se skutečností. Názvy některých méně známých řek z nejbližšího okolí Kurupiry byly nesmyslně přeházeny. To se týkalo i nejbližších pohoří. Jméno Kurupira (Curupira) zmizelo z map buď úplně, nebo jím bylo označeno (navíc ještě v odlišné transkripci Gurupira) zcela odlišné horské pásmo, ležící asi sto kilometrů jihozápadně od ní. Skutečná Kurupira byla na brazilských mapách nazvána Serra Urucuzeiro, na venezuelských Cerro Delgado Chalbaud. Údajně družicová mapa (nesmírně drahá) jihovýchodní (brazilské) části Kurupiry (nazývané tam Serra Urucuzeiro), kterou mi v roce 1996 ukazoval můj přítel Kristián Holzbecher ze Švýcarska, ji zobrazovala tak, jako by její kolmé stěny byly přerušovány několika celkem dostupnými průrvami a stržemi. Kdybych těmi místy v roce 1978 sám neprocházel,

nikdy bych tyto nesrovnalosti neodhalil. Kdo však mapu zfalšoval a proč? To nebyla nevědomá chyba jednotlivce. Muselo jít o koordinovanou akci vysoce postavených osob s určitým cílem. Jakým? Na mapách z roku 1982 jsou ještě Kurupira a řeky kolem ní zakresleny správně. V roce 1984 se však již začaly objevovat mapy upravené. Přitom právě ony byly údajně založeny na radarovém snímkování z let 1974-1976. Neuvěřitelné chyby na těchto mapách, a to i těch vydávaných renomovanými kartografickými nakladatelstvími, se nakonec staly známými i ve světě. V roce 1996 uvedl John Hemming, ředitel britské Královské zeměpisné společnosti, že se vinou chybné interpretace snímků z vesmíru objevily na mapách této oblasti nepřesné údaje, které nesouhlasí s údaji získanými předtím kartografy a geodety v terénu. Jak je to možné? Družicové snímky by měly být tím nejpřesnějším, co mohou mít kartografové k dispozici. Nápravu dodnes nikdo nezjednal. Proč?
Druhou záhadou byla náhlá a neuvěřitelně ostrá akce brazilské vlády proti zlatokopům krátce potom, kdy se začalo s úpravami map. Oficiálně byla prezentována jako ochrana rezervace Yanomamů před kořistnickými mineros a zabránění jejich dalším vzájemným krvavým střetům. Na první pohled to zní humánně a krásně. Brazilská vláda dala přednost lidskosti před rozsáhlou těžbou zlata, která by pro její neustále chudnoucí státní kasu znamenala pěkný přínos. Okolí Kurupiry nebylo v Brazílii jedinou lokalitou, kde žijí indiánské kmeny původním způsobem života a kde bylo objeveno zlato. Ve všech těchto případech však dostali zlatokopové zelenou, ačkoli tam ke krvavým konfliktům s indiány docházelo také. Těžba se neustále rozvíjí a pro indiány znamená doslova pohromu. I jinde vláda podporuje pronikání osadníků, tzv. civilizados, zatlačujících indiány stále hlouběji a hlouběji do pralesa. Jsou známy případy, kdy pracovníci FUNAI, úřadu, který má indiány chránit, naočkovali indiánům smrtelný virus neštovic, aby rychleji uvolnili cestu „pokroku". O macešském chování brazilské vlády k původním obyvatelům hovoří i zpráva Amnesty International, zveřejněná koncem března 2005. Vyčítá vládě, že nedostatečně hájí jejich práva na tradičních kmenových územích a vystavuje tak jejich komunity násilí, podvýživě, alkoholismu a sebevraždám. Proč by měl být přístup k indiánskému osídlení v okolí Kurupiry tak odlišný od přístupu k ostatním kmenům? Odpověď je jasná. Je to jen záminka k zakrytí něčeho úplně jiného.
Těžba zlata přináší Brazílii obrovské zisky, Amazonie se má stát obrovskou zásobárnou dalších surovin, a indiáni překážejí. Vláda v těchto případech nikde proti mineros nezasáhla. Proč je tak krutě a rychle zlikvidovala právě v okolí Kurupiry? Proč z této oblasti zmizely i obě misijní stanice? Katolická (salesiánská) v Portu da Maloca na horním toku Mapulau a protestantská na horním toku Toototobi. Salesiánská zanikla za záhadných, dosud nevyjasněných okolností, protestantská byla přestěhována jinam - až na horní Demini. Opět krátce poté, kdy se započalo s falšováním map. Celá široká oblast v okruhu více než sto kilometrů kolem Kurupiry, a to jak na brazilském, tak na venezuelském území, byla za použití všech prostředků nesmírně rychle evakuována a okamžitě neprodyšně uzavřena. Zvěsti, že přístup bude povolen jen skutečně fundovaným vědeckým expedicím, se ukázaly nepravdivé. Žádná vědecká výprava, a to se týkalo i těch na nejvyšší odborné úrovni, se sem přes veškerou snahu nedostala.
Třetí záhadou zůstává, proč byly ve stejném období tak náhle zastaveny všechny práce na výstavbě dálnice Perimetral Norte a proč byl projekt okamžitě zrušen. Dálnice měla spojovat rovnoběžkovým směrem severní oblasti Brazílie, podobně jako známá Transamazonika jde napříč Brazílií ve směru poledníkovém. A ke kolika tragickým střetům s divoce žijícími indiány při stavbě Transamazoniky došlo! Nikdo nezasáhl. Indiáni museli zmizet. Perimetral Norte byla již z poloviny hotová. Byly na ni vynaloženy miliardové náklady. Lemují ji pomníčky tisíců dělníků, kteří při práci na ní zahynuli. Vláda si od její výstavby slibovala obrovský hospodářský i strategický přínos. Projektovaná trasa vedla sice v nejbližším bodě asi sto kilometrů od Kurupiry, ale pořád ještě mnoho desítek kilometrů mimo území Yanomamů. Provoz na ní by na indiánskou rezervaci nemohl mít nejmenší vliv. Přesto byly práce ze dne na den zastaveny a úseky vybudované za nepředstavitelných obětí zarůstají dnes pralesem.
Čtvrtou záhadou je, proč někteří vědci projevili o tuto oblast tak náhle zájem. V době, kdy jsme pod Kurupirou procházeli, o ní prakticky nikdo nevěděl. Od stvoření světa tam před námi žádný vědec nebyl. Na totožnost Kurupiry s Doyleovým Ztraceným světem jsem přišel v roce 1968 jako první, a to ještě celkem náhodně po rozhovoru s jedním starousedlíkem v Manausu a následným porovnáním údajů zašifrovaných v knize se skutečností. Konečně, dodnes je neinformovanými autory Doyleův

Ztracený svět ztotožňován například s Roraimou či se všemi stolovými horami obecně. Ale pouhá identita románové lokality s konkrétní stolovou horou by asi suché vědecké mozky těžko zaujala. Proč teď najednou projevují o Kurupiru zájem? Nesouvisí to s nedávným vyhodnocením snímků pořízených v akci RADÁM nebo s posledními mimořádně detailními družicovými snímky? A proč není žádnému z vědců přístup na vrcholovou plošinu Kurupiry umožněn?
A poslední otázka, vlastně první, kterou to všechno začalo a kterou jsem si kladl, když jsem se ke Kurupiře před více než čtvrtstoletím vydal poprvé. Proč je tato stolová hora odnepaměti považována indiány za ztělesnění číhavého zla, za sídlo nejvyššího démona amazonské džungle? Proč právě ji nazvali jeho jménem? Co se tam ve skutečnosti skrývá?
Již dávno jsem poznal, že pokus o soukromou vypravuje zhola beznadějný. A nebylo to jen otázkou peněz. Obě společnosti, které mi před několika lety přislíbily možnost uplacení příslušných funkcionářů FUNAI a následné vysazení čtyřčlenné skupiny na plošině Kurupiry helikoptérou, od své nabídky jednoznačně couvly. Nyní to nebyla již jen otázka FUNAI, ale armády. Vojenské stíhačky, které na hranicích zakázané oblasti hlídkují, by pronikající vrtulník bez milosti sestřelily. Intenzita ochranných opatření se neustále stupňuje.
Ještě počátkem roku 2004 jsem byl přesvědčen, že naději má pouze dobře připravená expedice renomovaných vědců s vysokým mezinárodním kreditem. Pokusil jsem se proto něco takového zorganizovat. A vybral jsem si k tomu mimořádně zdatného společníka. Jejím RNDr. Martin Kundrát, PhDr., mladý paleontolog, věnující se především dinosaurům. Projekt Kuripira ho získal. I on se domníval, že by výprava organizovaná na fundovaném vědeckém základě neměla mít s povolením problém.
Martin není žádný snílek ani fantasta. Myslí naprosto racionálně. Ačkoli mu bylo teprve pětatřicet, měl v roce 2003 za sebou již bohatou vědeckou i publikační činnost. Pobývá víc v cizině než na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity v Praze, svém mateřském pracovišti. Je světově proslulým specialistou na embryologii dinosaurů a dosáhl v tomto mladém vědeckém oboru skvělých výsledků. Je také členem několika mezinárodních týmů, zabývajících se studiem širší problematiky, jako například vnitřní stavbou mozkovny a otisky mozku několika rodů dravých dinosaurů. Nově získanými poznatky přispívá k výrazně se měnícímu pohledu na dinosaury, jehož jsme v poslední době svědky. Zúčastňuje se vykopávek na nejslavnějších paleontologických nalezištích. Studuje materiály ve vědeckých ústavech a muzeích v Evropě, USA, Kanadě, Číně, Japonsku i Austrálii. Přednáší na prestižních sympoziích a univerzitách po celém světě. V roce 2004 překvapil celý odborný svět objevem nejstaršího opeřeného dravého dinosaura z počátku doby jurské, který je o padesát pět milionů let starší než archaeopteryx, považovaný do té doby za prvního známého opeřence. Má kontakty na přední světové odborníky i renomované organizátory expedic. V roce 2003 se během svého pobytu v USA pokusil získat pro připravovanou výpravu na Kurupiru instituci, která by ji organizačně i finančně pokryla, případně doplnila několika svými účastníky. Podle naší dohody neuváděl však při jednáních jméno Kurupira, ani se nezmiňoval o legendě Waiků, jež s ní souvisí. Cílovou oblast definoval jako lokalitu ležící v místě styku hranic brazilských států Roraima a Amazonas s hranicemi s Venezuelou. Vrátil se z USA s povzbudivou zprávou. Vydavatel prestižního ekologického časopisu Amphibian and Reptilian Conservation (Ochrana obojživelníků a plazů) profesor Chernoff byl projektem nadšen a rozhodl se pod záštitou svého časopisu expedici zorganizovat. Za jejího vůdce doporučil světově vysoce uznávaného botanika, terénního výzkumníka tropických oblastí profesora Paula Berryho. Martin s ním krátce nato hovořil. Profesor Berry projevil zájem a vyslovil projektu podporu. Zmínil se však i o tom, že s tím mohou být nějaké problémy. Řekl doslova: „Ještě před pár lety by to byla hračka, ale snad to půjde i teď." Chystal se však právě na expedici na Kubu a slíbil, že spolu prohovoří detaily při dalším Martinově pobytu v USA, plánovaném na první čtyři měsíce roku 2004. Zdálo se, že je všechno na nejlepší cestě.
Profesor Berry se však vrátil z Kuby později, než původně předpokládal, a pak byl zavalen prací v souvislosti s právě dokončenou výpravou natolik, že ke schůzce s Martinem nenašel čas. Po návratu do Prahy začátkem května 2004 mu proto Martin poslal následující e-mail:
Vážený pane profesore Paule Berry, na základě Vašeho povzbuzení Vás znovu kontaktuji po Vašem návratu z expedice na Kubu.

Jak víte, velmi se zajímám o možnost pracovat v příštích letech na výzkumu oblasti, kde se stýkají hranice Venezuely a brazilských států Roraima a Amazonas. Jsem si vědom všech obtíží, stejně jako dobře vím, že jen fundovaná vědecká expedice do této oblasti by mohla mít určitou naději.
Když jsem hovořil o všech aspektech této akce s prof. Chernojfem, uvědomil jsem si, že právě Vy jste tou pravou osobou, která by v tomto projektu mohla sehrát rozhodující roli. Bylo by pro mne ctí, kdybyste o tomto záměru aspoň uvažoval.
Pokud by se naskytla jakákoli šance připojit se k Vám při takovém podniku k získání více zkušeností z terénního výzkumu, velmi bych to ocenil, i když vím, že je to velmi delikátní žádost.
Velmi Vám děkuji za Váš vzácný čas, který jste tomuto e-mailu věnoval.
Upřímně Váš
Martin
Za čtrnáct dní přišla následující odpověď:
Od: Paul Berry
Pro: M. Kundrát
Věc: Curupira Tepui
Datum: 19. 5. 2004 00.53.54
Děkuji za Vaši e-mailovou připomínku, Martine. Mám pocit, že jsem tento rok zavalen úřadováním až nad hlavu, například i v souvislosti s mou nedávnou expedicí na Kubu, a nemyslím, že bych měl ještě energii k pokusu o něco tak ambiciózního, jako je vydat se do takových míst, jako je tepuí Curupira. Poznal jsem, že mnoho mých blízkých kolegů, z Venezuely bylo velmi deprimováno po celé té dlouhé době, kterou museli zbytečně obětovat, aby v této části země mohli pracovat - a to se nezmiňuji ani o vysokých finančních nákladech, které by bylo nutno vynaložit, aby se expedice dala dohromady. Pak je tu také časový faktor a já jsem plně zaneprázdněn jinými projekty, které mám rozdělány. Myslím, že tímto způsobem dávám najevo, že nemám příliš zájem angažovat se ve Vámi navrhovaném projektu. Kdyby se našli nějací Venezueláni, kteří by do toho šli a mohli by zaručit, že jsou schopni postarat se o všechny organizační záležitosti související s cestou a získat povolení, pak by to bylo něco jiného. Ale v současné době nevím o nikom, kdo by to mohl udělat.
Lituji, že se k Vašim záměrům nemohu postavit pozitivněji. Možná že by přístup z brazilské strany přinesl lepší výsledky. Znáte Ruy Alvese, který je kurátorem botanických sbírek (Národní muzeum, Rio de Janeiro)? Je to sice hodně, hodně daleko od venezuelských hranic, ale Ruy je napůl Čech a mohl by Vám dát pár dobrých rad nebo Vás do věci zasvětit. Nevím však, zda na své webové stránce mají jeho e-mail. Kdysi jsem jeho e-mailovou adresu měl, ale teď ji nemohu najít.
Přeji Vám úspěch ve Vašich plánech,
Paul Berry
Text tohoto e-mailu nás oba velmi překvapil. Martin nechápal, jak je možné, že profesor Berry v něm uvedl jméno Kurupira, když je před ním ani jednou nevyslovil. Bylo to důkazem, že se Berry o věc důkladně zajímal a musel se dovědět i další podrobnosti. Přesto se však o nich nezmiňuje. Pátrání zřejmě vedl mezi svými venezuelskými kolegy. Je zajímavé, že zřejmě i oni užívají jméno Kurupira, a nikoli Cerro Delgado Chalbaud, uvedené na oficiálních venezuelských mapách. Proč však Berry od projektu tak rychle couvl, když o něj předtím projevil vážný zájem? Proč se v USA vyhýbal osobnímu setkání s Martinem? A co ta zmínka o jeho blízkých venezuelských spolupracovnících, velmi deprimovaných bezúspěšností své dlouhodobé snahy o získání povolení? Pokud venezuelská vláda nepovolí průzkum Kurupiry ani svým vlastním renomovaným vědcům, je to důkazem, že naději nemá nikdo. Proč? A do jaké věci by měl poloviční Čech profesor Ruy Alves z Ria de Janeiro Martina zasvětit? Zní to nezvykle. Tajemství určené jen pro úzký okruh zasvěcených? Jaká záhada se za Kurupirou skrývá? Jaký rozdíl proti roku 1978, kdy jsem pod Kurupirou byl a kdy nikdo o tuto oblast nejevil sebemenší zájem! Teď se již něco ví. Co? A proč se to tak neprodyšně za použití všech dostupných prostředků tají?
Když jsme onoho květnového večera seděli s Martinem v restauraci Fáma v Ječné ulici a rozebírali každou větu e-mailu profesora Berryho, uzavřel to Martin slovy, která mi stále znějí v uších:
„Může tam být cokoli. Možná skutečně refugium velkých forem prehistorického života, i když si myslím, že to by chránili jinak. Nebo tam našli obrovské zásoby zlata či jiných nerostů, teprve se k

jeho těžbě připravují, a tak přístupu tam všemi možnými způsoby brání. Ani to se mi však příliš nezdá. K vytěžení té oblasti by rozhodně potřebovali dopravní cestu. Proč by pak rušili Perimetral Norte? Tajná vojenská základna? Proč na tak nepřístupném a z hlediska budování kapacit a zásobování materiálem naprosto nesmyslném místě? Neprodyšně uzavřít se dá i mnohem příhodnější oblast. Ostatně, v USA vojáci už něco takového mají. Nic ze známých skutečností do sebe logicky nezapadá. Kurupira asi nebude nic obyčejného. Na základě toho, co zatím víme, si myslím, že můžeme klidně pustit fantazii ze řetězu. Může tam být cokoli. Třeba základna UFO, malá černá díra a co já vím co ještě! Právě odtamtud, z hraniční oblasti mezi Brazílií a Venezuelou, přichází nejvíc zpráv o pozorování UFO. Odtud prý vyletují a sem se vracejí. A některé analýzy dráhy letu těchto objektů hovoří o tom, že právě odtud jich nalétává nejvíc i nad USA. A dovedeš si pro takovou základnu na cizí planetě představit výhodnější místo než celkem nenápadnou stolovou horu v nepřístupné a neobývané divočině, oddělenou od okolního světa sráznými stěnami? Kdoví jak dlouho tu už návštěvníci z vesmíru mohou být! Anebo je tam něco úplně jiného, o čem nemáme vůbec tušení, že to existuje. Prostě, může tam být cokoli. Ale musí to být něco velkého!"

Ne Brazilci, ale Američané

Martin se do akce Kurupira zakousl opravdu sveřepě. Na doporučení profesora Berryho kontaktoval 2. června 2004 e-mailem profesora Ruy Alvese z Národního muzea v Riu de Janeiro. Oba jsme byli mimořádně zvědaví, co znamená tajemná Berryho věta, že on nás do všeho zasvětí.
Odpověď přišla obratem. A byla úžasně optimistická. Profesor Alves odepsal plynnou češtinou. Jak se později ukázalo, dokonce v Praze studoval.
Od: Ruy José Válka Alves
Pro: M. Kundrát
Věc: Projekt Curupira tepui
Datum: 02. 06. 2004 13.24.40
Možné je všechno. Já sám se chystám na brazilské tepuí již léta, ale stále mi to nevychází. Po dobu příštích dvou let jsem vice-direktorem Národního muzea a administrativa mi sotva dovolí více než jednu expedici za rok. Letos to bude Kilimandžáro (v červenci). Nicméně tepuí mě velmi fascinují a již připravuji vědecké otázky, jimiž se bude naše expedice zabývat. Odtud, z muzea, se na tepuí každoročně pořádají zoologické, obzvláště primatologické exkurze. Jejich botaniku zatím vede skupina bez Brazilců. Dokonce ani duplikáty tamějších kytek nejsou v brazilských herbářích. To je samo o sobě docela dobrý argument pro organizování expedice.
Chcete-li si o tom popovídat osobně, budu v Praze 28/06 až 02/07, pak jedu do Tanzanie. V Praze budu zase 26/07 až 10/08. Anebo se s námi vydejte na Kilimandžáro! Srdečně zdraví Ruy
Martin sjednal schůzku hned na úterý 29. června. Byl jsem plný radostného očekávání. Konečně jsme narazili na člověka, jehož postavení a vědecké renomé překoná všechny problémy. Třes se, Kurupiro! Tvé dlouho chráněné tajemství, které mi tak dlouho nedalo spát, padne. Za rok mě přivítáš! Pro společnou expedici s Národním muzeem z Ria bude získání povolení hračkou.
Sešli jsme se s Martinem v restauraci Fáma v Ječné ulici půl hodiny před domluvenou schůzkou, abychom si dali ještě naposled dohromady, co všechno chceme s profesorem Alvesem v souvislosti s expedicí projednat. Z jeho e-mailu jsme vyrozuměli, že i on s ní na příští rok počítá. Expedice KURUPIRA 2005. Jak krásně to znělo!
Hned jak profesor Alves vstoupil do místnosti, jsem poznal, že je to sympaťák. Štíhlý sportovní typ s knírkem a v černém tričku s obrázkem svého království, skleníkem botanické zahrady v Riu, na prsou. Mluvil plynně česky. Nejenže v Praze studoval, ale také ji pravidelně navštěvuje, takže nemá čas zapomenout. Abych mezi oběma vědeckými kapacitami nevypadal jako analfabet, přinesl jsem profesoru Alvesovi ukázat svou anglicky psanou monografii o rodu Manticora, která nedávno vyšla. Moc se mu líbila, potěšil mě tím, že znal i mou knížku Nejkrásnější brouci tropů, která vyšla v Academii bez jednoho roku před čtvrt stoletím. S dr. Lapáčkem, který ji společně se mnou napsal, dokonce studoval na přírodovědecké fakultě v Praze. Tak jsem mu ten výtisk Manticor dal pro muzeum. Napsal jsem tam ještě portugalsky věnování, které mi předepsal, Ao Museu Nacionál com

comprimentos do autor, přiťukli jsme si všichni tři na tykání a chvíli si ještě obecně povídali. Dověděl jsem se, že profesor Ubiraja Martins z muzea v Sao Paulu, s nímž jsem byl ve styku hlavně v souvislosti s naší cestou po Urubu v roce 1970, ještě žije, i když je už dávno v důchodu. Profesor Alexander Kellner, autor popisu araripských ptakoještěrů tupuxuary a tapejary, tolik připomínajících waického wašoriwe, je Ruyovým kolegou v muzeu a zná se s ním velmi dobře. Přístup k nejnovějším informacím o všech araripských ptakoještěrech tím prý máme zajištěn z první ruky.

Pak jsme již mohli začít. Napřed jsem Ruyovi předal mapy oblasti Kurupiry, které jsem měl k dispozici, a několik dalších dat, která s tím souvisela. Především jsem mu však vyprávěl o naší cestě ke Kurupiře v roce 1978. Martin přidal informaci o možnosti získat expediční grant sto tisíc dolarů od švýcarské společnosti ROLEX. Na rozdíl od optimistického e-mailu však to, co jsme se od Ruye dověděli, optimisticky vůbec neznělo.
Ruy nás podrobně informoval o současné situaci. To bylo to, do čeho nás měl podle profesora Berryho zasvětit.
„Rezervace Yanomamo a především oblast kolem Kurupiry je nepřístupná i pro brazilské vědce a je střežena organizací FUNAI a brazilskou armádou. Vše na popud Američanů, jejichž tzv. nevládní organizace tam údajně hájí práva indiánů. Jako by to tam už vůbec nepatřilo Brazílii, ale Američanům, kteří si tam dělají, co chtějí. Každý dobře ví, že jim přitom o Yanomamy vůbec nejde. Kromě velkých zásob zlata a diamantů jsou v oblasti Kurupiry bohatá naleziště uranové a cínové rudy i nejrůznějších vzácných kovů, potřebných pro moderní technologie. Jsou tu i největší známá světová ložiska niobu, mimořádně významného strategického kovu, nezbytného v kosmickém průmyslu. Jediný balvan takového kovu představuje úžasné bohatství, větší než stejné množství zlata. Američané si údajně chtějí tuto oblast zachovat pro sebe jako rezervu vzácných nerostů k pozdějšímu využití."
„To by ale přece nebylo nutné likvidovat už zčásti hotovou dálnici Perimetral Norte!"
Ruy se ušklíbl:
„Skutečná příčina naprosto hermetického uzavření širokého okolí Kurupiry bude asi někde jinde. Pro brazilské vědce existují neuvěřitelná omezení, rovnající se prakticky sabotáži vědecké práce, organizované přímo z vládních míst. Je všeobecně veřejným tajemstvím, že si Američani brazilskou vládu koupili, stejně jako si koupili FUNAI. Sběr přírodnin je v těchto oblastech zakázán, což platí i pro pracovníky vědeckých institucí včetně Národního muzea. Na každý jednotlivý druh je nutno podat zvláštní žádost. U hmyzu i s označením, o jaké vývojové stadium se jedná, zda o dospělce, larvu nebo kuklu. U rostlin pak, zda jde o sběr rostliny pro herbář, nebo jejích semen. Sběr nových neznámých druhů je tím předem vyloučen. Nikdo nemůže získat povolení ke sběru druhu, který ještě není znám. Vývoz biologického materiálu ze země je zakázán. Američané však bez zábran sbírají, co a kde chtějí, a všichni vědí, že významnější věci pašují v diplomatické poště. Ty běžnější vozí normálně a nikdo je nekontroluje. Proto také američtí vědci popisují nové druhy rostlin i živočichů ze severní Brazílie, jejichž výzkum je brazilským vědcům znemožněn. Hraniční oblast Brazílie a Venezuely zpracovává americká skupina Steyermark, Berry, Holst. Bez Brazilců. Když chci studovat herbáře brazilské flóry, musím do USA. Tam jsou všechny holotypy. V brazilských herbářích nejsou dokonce ani duplikáty brazilské květeny. Do oblasti Kurupiry však Američané nepustí ani americké vědce. Tato situace trvá od roku 2000, předtím byla přece jen o něco příznivější."
Byly to věci pro nás s Martinem úplně nepochopitelné. Věděli jsme, že si Američané kupují práva na výzkum přírodnin, zvláště fosilií, v celých oblastech na dlouhé roky dopředu, aby tak ostatním znemožnili přístup k nim. To se děje například v Číně a v Mongolsku. I tam však popisují nové druhy společně s místními paleontology. Takhle natvrdo, jak o tom hovoří Ruy, jsme se s tím zatím nikde nesetkali. A od profesora Berryho máme potvrzeno, že se do oblasti Kurupiry američtí vědci skutečně nedostanou. Ani z brazilské, ani z venezuelské strany. Výmluva na ochranu Yanomamů je nesmysl. Ten, kdo by přistál vrtulníkem na vrcholové plošině Kurupiry, by s indiány vůbec nepřišel do styku. Nežijí tam a nedokázali by se tam vyšplhat, ani kdyby chtěli.
Od Ruye jsme se však dověděli ještě další věci. Nestačili jsme se divit.
„Popisy nových druhů, které jsem ilegálně nasbíral, musím publikovat pod falešným jménem sběratele, jinak bych riskoval, že mě zavřou. Tím se vlastně dopouštím vědeckého podvodu. Jeden

můj student zpracovával jako svou diplomovou práci přírodní rostlinná léčiva Yanomamů. Byl v jejich kraji dlouho, takový zapomenutý čert. Dostal se tam ještě v době, kdy s tím takový problém nebyl, ale stejně nikdo ani pořádně neví, jak to dokázal. Po dokončení diplomové práce však najednou přišel striktní zákaz jejího zveřejnění. Záminka byla k smíchu, nebo snad spíš k pláči. Jde prý o duševní vlastnictví Yanomamů a na tyto znalosti mají autorská práva jen oni. Přitom by ta léčiva mohla začít okamžitě a účinně pomáhat mnoha lidem. Asi za tím stály americké farmaceutické firmy. U nich je všechno jen byznys a prachy. Po tajné obhajobě se zvlášť vybranými důvěryhodnými oponenty byla diplomka studentovi zabavena a zmizela neznámo kde. Samozřejmě že jsem si tajně pořídil kopii, byla by škoda, kdyby o takové poznatky mělo lidstvo přijít. Snad ji má i ten student, i když musel odpřisáhnout, že to neudělal. Zatím s tím však nemůže ven. Tak čeká."
Ruy potvrdil i nespolehlivost a záměrné pozměňování současných map pro území rezervace Yanomamo, tedy i oblasti Kurupiry. Nikdo se podle nich nemůže správně orientovat. Sám se s tím několikrát setkal. Snad je to zase vliv těch amerických tzv. nevládních organizací, ve skutečnosti amerických špionážních vojenských složek. Ruy zopakoval, že Američané mají koupenou brazilskou vládu a ta udělá, co požadují. Brazílie prováděla průzkum nerostného bohatství této oblasti. Vědí, co tam je, ale dali to Američanům. Pokud jde o Yanomamy, jsou podle brazilských zákonů považováni za nesvéprávné, jako děti, nad nimiž musí někdo bdít a ochraňovat je. O to se „stará" FUNAI, kde mají americké nevládní organizace stoprocentní vliv.
I optimistické znění Ruyova e-mailu bylo zřejmě způsobeno obavou z toho, aby ho neobvinili z úniku důvěrných informací. Veškeré e-maily jdou přes USA.
Ruyova informace nám vzala vítr z plachet, ale ještě jsme nechtěli hodit flintu do žita. Nadějí by snad bylo, že je nyní v Brazílii u moci levicová vláda, která by mohla zákazy diktované Američany trochu změkčit. Pokud se současná situace v budoucnu zlepší, což prý nemusí být vyloučeno, stálo by za to se o Kurupiru pokusit. Teoreticky by pak prý bylo možné povolení k cestě získat, je to však pořád mimořádně nejisté a bude to trvat několik let. Kladná odpověď nebude vůbec zaručena. Přesto doporučil prezentovat patnácti až dvacetistránkový projekt s působivým vědeckým zdůvodněním a odeslat ho prostřednictvím rektora Karlovy univerzity brazilským institucím (především univerzitě v Riu) s odkazem na Ruyovo jméno. On a jeho další kolegové z příslušných oborů (například herpetologové, entomologové apod.) jej pak podpoří. Celá akce však bude neobyčejně složitá. Je nutné získat celou řadu povolení včetně FUNAI a indiánských kmenových náčelníků. Je to však jen krycí manévr, rozhodnutí bude nakonec stejně v rukou Američanů. Ruy znovu zopakoval, že celý postup bude neuvěřitelně vleklý, bude trvat několik let a výsledek nadto není vůbec zaručen. Nejlepší by podle něj bylo získat přímý kontakt na nějakého armádního generála, který by mohl vyslat tajně na Kurupiru helikoptéru a nikoho se na nic neptat. Otázkou je však výše úplatku. Jinak nad inkriminovanou oblastí hlídkují pravidelně letadla vybavená nejmodernější technikou, která je schopna bezpečně detektovat i osamoceného člověka skrytého pod stromy. Brazilští vojáci však nemají Američany rádi a Ruy vidí tuto cestu jako nejrychlejší a nejschůdnější. Za ideální počet členů výpravy i vzhledem k nákladům považuje čtyři osoby. Při přepravě většího počtu by bylo nutno použít větší typ vrtulníku, což by se značně prodražilo. Náklady na jednu letovou hodinu podle typu vrtulníku by se pohybovaly zhruba v rozpětí tři sta až tisíc dolarů. On sám by se takové expedice také rád zúčastnil, odmítl však přímý návrh, aby se stal jejím vedoucím. Doporučuje podat žádost na každou jednotlivou expedici (herpetologickou, entomologickou apod.) zvlášť, souhrnně pojatá expedice by prý ani v budoucnu neměla naději na schválení. Rovněž doporučil žádat souběžně i ve Venezuele, kde by podle něj mohla být větší naděje na kladné vyřízení (přesný opak toho, co doporučoval profesor Berry). Znovu zdůraznil, že prvním předpokladem úspěchu je přesvědčivě zpracovaný projekt. Vysoce ocenil Martinovu dosavadní vědeckou práci, tím se prý hned tak někdo pochlubit nemůže a vytváří to dobrý předpoklad pro kladné vyřízení žádosti. Délku expedice by doporučoval minimálně jeden měsíc. Pro něho jako botanika je nutné sledovat danou lokalitu průběžně během celého roku po dobu několika let. Na jedné malé stolové hoře v centrální Brazílii ve státě Minas Geraís tak pracuje soustavně již osm let.
Přiťukli jsme si na Kurupiru, vzájemně se ujistili, že celou věc budeme dále sledovat a o novinkách se vzájemně informovat, a rozloučili jsme se. Ruyova věta o nejkratší cestě k dosažení Kurupiry

uplacením nějakého generála mi však stále zněla v uších. Generála jsem neměl, ale za měsíc jsem se měl setkat s Eduardem, plukovníkem brazilského vojenského letectva, který pro mě sbíral už delší čas o situaci kolem Kurupiry informace a při své cestě do Evropy měl v plánu i návštěvu Prahy. Navíc šlo o člověka s výbornými kontakty na nejvyšší místa v brazilském ministerstvu obrany, takže jsem poznatky získané od něho mohl brát za bernou minci, jak jsem se již v minulosti přesvědčil. Tak uvidíme, řekl jsem si, s čím přijde tentokrát.
Koncem července jsem se s Eduardem sešel v pražském hotelu Diplomat. Z pochopitelných důvodů si nepřeje, aby bylo jeho příjmení zveřejněno, a ani jeho křestní jméno není pravé. Bylo by příliš lehké vypátrat podle něj jeho totožnost. To, o čem jsme si povídali, není sice žádné státní tajemství, ale člověk nikdy neví. Vojáci jsou podivní lidé. Eduardo mi potvrdil všechna opatření kolem Kurupiry z poslední doby, o nichž jsem se dověděl odjinud, a prohlásil, že v současné době je tato oblast absolutně nepřístupná. Když jsem nadhodil myšlenku, jestli by pro čtyřčlennou expedici nemohl zorganizovat tajný přelet helikoptérou s tím, že by se pro nás za tři neděle vrátila, jen se smál. Když jsem se zmínil o Ruyově nápadu na uplacení nějakého generála s vyšší pravomocí, smál se ještě víc:
„O tom, co se v té oblasti děje, Brazílie ani její armáda nerozhoduje. Tam to patří Američanům. Formálně samozřejmě ne, ale prakticky ano. Mají tam své piloty i velitele a brazilští vojenští piloti je musí poslouchat. Aby to nebylo tak nápadné, hlídkují tam turbovrtulové brazilské stíhačky firmy Embraer, většinou s americkými posádkami. Američané je dobře znají, už před časem si je nakoupili pro cvičné účely. Nyní létá nejnovější verze EMB-314 Super Tucano. Označení T-29 nese pozorovací dvoumístná varianta, A-29 útočná jednosedadlovka. I ty dvoumístné jsou však vybaveny pumami a raketami. Neproklouzne tam ani myš. Malá letadla nebo helikoptéry, které úmyslně nebo omylem do té oblasti zaletí, okamžitě a bez výstrahy sestřelí. Nedávno tak sfoukli i letadlo s misionáři, které se tam nějak zamotalo, a byl z toho pěkný malér. Je to protizákonné a bylo už na to i několik žalob. Všechno se samozřejmě ututlalo. A víš, jaké bude řešení? Nikoli přistřihnout Američanům křidélka. Už se připravuje zákon, který to má zlegalizovat. Nevím, co tam nahoře vymyslí jako zdůvodnění, ale tuším, že to bude brzo!"
„Přece k takovému nestandardnímu počínání musí mít nějaký důvod! Nevíš jaký?"
„Budeš se divit, ale nevím. Tají to, jako by šlo o otázku bytí či nebytí. Mám styky na hodně vysokých místech, ani oni však nic nevědí. Je to prostě uzavřený prostor a nesmí se tam. Příkaz Američanů. To je všechno. Tvrzení, že je to kvůli ochraně Yanomamů, je nesmysl. Bude to něco tisíckrát důležitějšího. Kolik jiných indiánských kmenů trpí v Brazílii pronikáním civilizados, nemocemi, zhroucením tradičního způsobu života, alkoholismem. Z kolika z nich jsme udělali šašky, kteří se za pár reálů předvádějí turistům jako opice! Kolik z nich úmyslně nakazili nemocemi, aby pomřeli, protože překáželi? Vždyť v tom byl v minulosti namočen i FUNAI, úřad zřízený na ochranu indiánů! Nikdo s tím nic nedělá, je to v pořádku. Tak proč právě Yanomamové? Proč zrušili rozestavěnou dálnici Perimetral Norte?"
„Tvrdí se, že se pralesní dálnice ukázaly neekonomickými," pokusil jsem se Eduarda vyprovokovat ke konkrétnějšímu vyjádření. „Že i na samotné Transamazonice je provoz minimální a že nesplnila původní očekávání."
„Nesmysl. Nikdo si nemůže myslet, že proces kolonizace míst kolem dálnice bude záležitostí několika dnů. Je to vklad do budoucna, který Brazílie k dalšímu rozvoji nutně potřebuje. Navíc má význam nejen dopravní a ekonomický, ale i strategický. Perimetral Norte mělo propojit všechny severní oblasti navzájem. Řeky, zatím jediné dopravní tepny, tečou ve směru sever-jih, chceš-li se pohybovat rovnoběžkovým směrem, nemůžeš je využít. Do téhle dálnice se investovaly částky, které si nedovedeš ani představit. Kolik to stálo lidských životů! A najednou, když už je z poloviny hotová, ji ze dne na den odepíšou a hotové úseky nechají zarůstat pralesem. Zdá se ti to normální?"
Poctivě jsem se přiznal, že ne. Eduardo pokračoval:
„Vždyť v jejím okolí Yanomamové vůbec nežili! Ti nahoře rozšířili na papíře hranice rezervace, aby mohli zdůvodnit zrušení dálnice. Pár napůl civilizovaných Yanomamů přivezli do míst, kde její bývalá trasa zarůstající džunglí křižuje nové hranice rezervace. Tam je předvádějí. Divadýlko! Máš přece původní mapy, tak to můžeš porovnat. A totéž navazuje na venezuelské straně hranice. Tam byl v roce 1991 na údajnou ochranu Yanomamů ustaven národní park Parima Tapirapeco, který je svou

rozlohou přes třicet čtyři tisíc čtverečních kilometrů vůbec největším venezuelským národním parkem. Stejně jako rezervace Yanomamo na brazilské straně je pro veřejnost zcela nepřístupný a zahrnuje oblast mnohonásobně větší, než na které tito indiáni opravdu žijí. Když si mapky obou těchto znepřístupněných oblastí složíš dohromady, vznikne neuvěřitelně rozsáhlé území s Kurupirou uprostřed. Jo, a když jsme u těch map. Vůbec se podle nich nedá orientovat. Všechno je tam úmyslně předělané, zfalšované. Všichni o tom vědí, ale mlčí. Nikdo tam nemá co dělat, tak nač by potřeboval přesné mapy. Na družicových mapách je Kurupira buď retušovaná nebo tam přes ní máš jeden bílý oblak za druhým, takže stejně nic nevidíš."
„Nějakou příčinu to ale mít musí. Nestavějí tam Američané nějakou tajnou vojenskou základnu, odpalovací rampu pro dalekonosné rakety, ty se přece nejlépe odpalují z oblastí kolem rovníku, nebo něco podobného? Netěží tam nějakou mimořádně důležitou strategickou surovinu, třeba niob?"
„Rozhodně ne. Nic z toho. K tomu by naopak Perimetral Norte potřebovali! Ne. Opravdu chtějí tu oblast absolutně znepřístupnit. Proč, to nevím. Mám dokonce podezření, že tu tvou stolovou horu chtějí zničit, že ji pravidelně bombardují. Několikrát tam nalétávaly těžké bombardéry. Kdoví, možná to nebyly jen cvičné lety. V zásadě se k ní však neodváží. Jen ten prostor v bezpečné vzdálenosti neprodyšně uzavřeli. Co je toho příčinou, nevím. Můžu jen hádat."
„Tak hádej!"
„Ty jsi pěkný podfukář, hned mě bereš za slovo! No dobře, ale je to slabé. Mohlo by to mít třeba souvislost, ale rozhodující důvod to určitě nebude. Slyšels někdy o Kronikách Akakoru?" „Ne."
„Je to taková stará pověst. Legenda o ztracených městech dávné civilizace v amazonském pralese. Nesměj se! Začátek je banální, konec překvapivý. Konečně, mnoho legendárních ztracených měst v džungli již bylo nalezeno, vzpomeň si třeba na Machu Picchu, byla však i jiná, méně známá. Legenda o Kronikách Akakoru je ze všech nejfantastičtější. Byly prý sepsány asi před patnácti tisíci roky kmenem Ugha Mongulala, „vyvolenými bohů", jak si říkali. Bohové, kteří měli bílou barvu, přiletěli ve zlatých létajících přístrojích, zcivilizovali onen kmen a postavili tři velká kamenná města: Akanis, Akakor a Akahim. Pak pokračovali ve stavbě dalších. Legendární město Akakor se podle legendy mělo nacházet někde na řece Purus ve vysoko položeném horském údolí na hranicích Brazílie a Peru. Tahle městská pevnost měla být jedním z šestadvaceti kamenných měst, rozprostírajících se od Bolívie přes dnešní hraniční oblasti Brazílie až do Venezuely. V tomto pásu se nachází Kurupira. Dalších třináct podzemních měst této oblasti mělo být propojeno složitým systémem chodeb a tunelů. Až sem docela zajímavá pohádka. Nedávno však byly při vyhodnocování satelitních snímků oblasti Madre de Dios objeveny dosud neznámé kamenné pyramidy. Odpovídají naprosto přesně legendami udávané poloze Akakoru! Několik expedic, které se pokoušely dosáhnout těchto staveb, pro extrémně neschůdnou a nebezpečnou přístupovou cestu pralesem ztroskotalo. Byly i oběti na životech. Nikdo se tam dosud nedostal. Kdoví co se našlo na Kurupiře! Vždyť ten neobyčejný zájem o ni časově souvisí s dobou snímkování v akci RADÁM a intenzivního vyhodnocování snímků z družic. Předtím po ní neštěkl ani pes! Pokud to tak je, pochybuji, že to bude jen nějaké další časem i lidmi zapomenuté kamenné město. Musí to být něco mnohem důležitějšího a zřejmě i nebezpečnějšího. Vždyť pohoří Madre de Dios také nikoho nenapadlo neprodyšně odříznout od světa. Abych byl upřímný, to, co se děje kolem Kurupiry, mi připomíná akci americké armády z filmu Blízká setkání třetího druhu. Jenže je to mnohem tvrdší a bezohlednější."
Víc toho už Eduardo opravdu nevěděl. Pak jen vyprávěl o tom, že situace se zlatokopy i hledači drahých kamenů byla pro Yanomamy opravdu kritická. V osmdesátých letech došlo na jejich území k invazi asi čtyřiceti tisíc zlatokopů a garimpeiros. Tento masový nájezd měl za následek vypuknutí epidemie nejrůznějších nemocí, malárie, chřipky, která je pro indiány smrtelná, neboť nemají proti ní v těle protilátky, nebo tuberkulózy. Podle úředního odhadu jim podlehlo na dva tisíce Yanomamů. Znečištění vodních toků i širokého okolí rtutí způsobilo otrávení zvěře a ryb, a tím nejen drastické zúžení potravní základny Yanomamů, ale i přímou otravu. Především však přinesl vlnu nejsurovějšího násilí a nepokryté snahy o vyvraždění indiánů, překážejících pokroku. Nebo tomu, čemu se pokrok říká. Na obou stranách šly oběti do stovek, snad i do tisíců. Boje zlatokopů s Yanomamy vyvrcholily v roce 1993. Tehdy bylo při jediné akci pobito za den více než sedmdesát Waiků. To je oficiální údaj. Ve skutečnosti bylo obětí mnohem víc, jen se o tom nepsalo. Navzdory vytvoření Národního parku

Yanomamo a navzdory všem předchozím pokusům zlatokopy odtud vypudit, se tam stále vracejí. K poslednímu velkému nájezdu, o němž Eduardo ví, došlo v roce 1997 z Venezuely, kdy v širším okolí Kurupiry vzniklo mnoho nových zlatokopeckých táborů. Všechny byly zakrátko znovu nemilosrdně vybombardovány. Nájezdy zlatokopů však pokračují."
Eduardo vyprávěl a já jsem se ani nepokoušel přerušovat ho dotazy.
„V Amazonii leží obrovské nerostné bohatství, její potenciál je v tomto ohledu nedozírný. Odhaduje se, že v brazilské Amazonii hledá zlato a drahokamy asi jeden až dva miliony zlatokopů a garimpeiros. Tam proti nim ovšem nikdo nezasahuje. I v menších městech jsou specializované obchody kupující a prodávající zlato. Sem se stahují mineros, zde prodávají získané zlato, zde za ně stržené peníze utrácejí. Při jízdě rozhrkaným autobusem sedí vedle vás otrhaný starší muž, kterému byste hned dali pár reálů. Přitom má v kapse ve složeném papíru zabalenu spoustu zlatého prachu a v druhé menší ingot v ceně několika tisíc dolarů. Peníze nemá. Ukáže se, že nemá ani na zaplacení jízdného. A tak řidič udělá malou objížďku a zaveze cestujícího před jeden takový krámek se zlatem, aby tam to své prodal a měl na zaplacení. Kromě lidí, kteří se těžbě zlata věnují přímo, existuje ještě hodně těch, kteří jsou na něm existenčně závislí. Poskytují nejrůznější pomocné služby, ať už stravovací, ubytovací, dodávky zařízení, jeho technickou údržbu, dopravu a bůhví co ještě. V neposlední řadě je tu také armáda prostitutek. Tvrdí se, že v Amazonii lze koupit každou ženu, na kterou jen ukážete. Odhaduje se, že třicet procent populace brazilské Amazonie je na zlatu bezprostředně existenčně závislých. Těžba zlata je zde nejdůležitější ekonomickou a sociální aktivitou. Všude je to samozřejmě spojeno s potlačováním nebo dokonce postupnou likvidací původního indiánského obyvatelstva. Nikde se však proti tomu nic nedělá, naopak, vláda tento trend z pochopitelných důvodů podporuje. Jen v oblasti Kurupiry je to diametrálně odlišné. Nikdo neví proč."
S Eduardem jsme si o Kurupiře povídali 23. července. Vzpomněl jsem si na něj o necelé tři měsíce později, v polovině října 2004, kdy byl v Brazílii vydán zákon dávající armádě pravomoc sestřelovat v této oblasti všechna malá letadla, byť jen podezřelá z pašování drog. Údajně se pašují přes brazilské amazonské pralesy z Kolumbie a Peru. Vůbec to není nutné prokazovat, stačí podezření. Jinými slovy, kdo se tam objeví, bude nyní zcela legálně sestřelen! Nový zákon vyhlásil osobně brazilský prezident Ignazio da Silva spolu s ministrem obrany Josém Vargasem. Přesně to, o čem hovořil Eduardo při našem červencovém setkání v hotelu Diplomat. Tak už se jim podařilo vymyslet zdůvodnění! Možná že skutečně existují pravdy, které nesmějí nikdy zaznít!

Brána paralelních světů?

V záležitostech kolem Kumpiry spolupracuji s úzce vymezenou skupinkou přátel, které informuji o všem, co se mi podaří vypátrat. Společně si pak lámeme hlavy a předháníme se v hypotézách, co by za tím vším mohlo být. Dohodli jsme se, že své fantazii nebudeme klást mantinely. Současná situace kolem Kurupiry není normální. A zřejmě takovou nebude ani její příčina. Ing. Petr Šedina nastínil ve svém článku, určeném pro jistý časopis, hypotézu téměř fantastickou. Přemluvil jsem ho, aby článek zatím nezveřejňoval. Nechtěl jsem tehdy, aby se u nás začalo o nových záhadách kolem Kurupiry příliš mluvit. Ing. Šedina svolil, abych zde jeho tehdejší práci uvedl:
Na územích Brazílie, Venezuely a Kolumbie se nachází velké množství specifických geologických útvarů - stolových hor, nazývaných tepuí nebo mesety. Mnohé z nich jsou obdařeny větší nadmořskou výškou i větší rozlohou, a jsou tedy mnohem nápadnější než stolová hora Kurupira. Dosavadní výzkumy některých vysočin sice nedokázaly existenci populace přežívajících prehistorických tvorů, ale bylo popsáno mnoho endemické flóry a rovněž nalezeny určité indicie, které potvrzují, že překvapení lze očekávat i v oblasti fauny. Pouze na jednu z těchto hor je ale kladeno sídlo démona Kurupiry, zlovolné všemocné bytosti, která je známa mezi indiánskými kmeny celé Amazonie. Může být příčinou vzniku tohoto kultu výskyt anomálií ze světa fauny? Mohla by existence několika zástupců prehistorické fauny, kteří přežili do současnosti, zapříčinit již v daleké minulosti vznik špatné pověsti okolo inkriminované vysočiny? Proč je v současnosti celá oblast uzavřena, proč jsou falšovány družicové mapy a neustále měněny místopisné názvy v dané oblasti? Pokusme se na tyto otázky nalézt odpovědi.

Je nutné připustit, že existence vysočiny Kurupira, která je obdařena svérázným biotopem, teoreticky umožňuje přežití zástupců prehistorické fauny do současnosti. Otázkou ale zůstává, zda sama potenciální existence malé populace těchto zvířat, navíc oddělené od okolního světa přibližně dvě stě metrů vysokými stěnami, což prakticky vylučuje pravidelný kontakt mezi domorodci a předpokládanou faunou (snad s výjimkou pterosaurů popisovaných ve vyprávění Reginalda Riggse), stačí jako vysvětlení démonizace této stolové hory a vzniku kultu strachu okolo ní. Rovněž je nutné si uvědomit, že kult Kurupira (s přesnou lokalizací sídla tohoto démona) je rozšířen na území o rozloze tisíců čtverečních kilometrů těžce prostupného pralesa. Domnívám se, že celý problém vzniku takto zlověstného a silného kultu je daleko složitější.
Je nutné vzít v potaz následující skutečnosti:
1. Vzhledem k rozšíření legendy muselo dojít k démonizaci vysočiny Kurupira již v dávné minulosti a její příčinou musel být velice neobvyklý a silně působící fenomén.
2. Je nepravděpodobné, že by lokalizaci sídla nejstrašnějšího démona indiánské mytologie zapříčinila pouze občasná setkání domorodců se zástupci předpokládané prehistorické fauny. (Zde je nutno vzít v úvahu adaptabilitu a inteligenci člověka. Homo sapiens by jistě našel způsob koexistence i s tak extrémně nebezpečnou formou života. Jako příklad lze uvést paleolitické lovce, kteří dokázali uhájit svou existenci proti tak nebezpečným šelmám, jako byli jeskynní medvědi).
3. Z knih Jaroslava Mareše je jasné, že indiáni kmene Waika znají několik zástupců fauny, které je v případě potvrzení jejich existence nutno zařadit jednoznačně mezi dinosaury. Ani jedno z těchto zvířat ale není ztotožněno s pojmem Kurupira. Indiáni považují tyto tvory za zvířata, neobyčejná a nebezpečná, která ale rozhodně nehrají klíčovou roli při vzniku a přesné lokalizaci kultu Kurupira. (Jedinou výjimkou je létající tvor nazývaný wašoriwe, který má pevné místo v mytologii indiánů, ale rovněž není ztotožněn s pojmem Kurupira).
Tyto skutečnosti jen potvrzují můj předpoklad, že sama existence zástupců prehistorické fauny pro vysvětlení vzniku kultu Kurupiry nestačí. Zdá se, že tato stolová hora má ještě jiné tajemství, které v minulosti založilo její špatnou pověst.
Zkušenosti muže, označovaného jako Reginald Riggs, však obsahují určité informace, které nám při hledání tohoto tajemství mohou pomoci. Podle jeho informací může indiánský šaman ve stavu změněného vědomí dosáhnout vrcholu vysočiny a komunikovat s démonem Kurupirou. Vrcholová plošina této vysočiny je tímto šamanem popisována jako strašlivé místo plné negativních sil. Tento indiánský kouzelník však také může vidět budoucí události, ovlivňovat lidské chování na dálku, léčit a vykonávat jiné těžko uvěřitelné věci. Dokáže se dokonce s démonem Kurupirou spojit a získat od něj pomoc, i když za cenu ztráty vlastního života. Tyto jevy lze označit za paranormální. Případně je možné je zcela odmítnout jako nepodložené báchorky. Bez ohledu na náš názor se však výše popsané jevy prostě dějí.
Jisté vysvětlení těchto jevů však přece existuje. Profesor John A. Wheeler dokázal v roce 1957 na matematickém modelu možnost existence paralelních světů. Tyto paralelní světy jsou od sebe odděleny, ale za určitých okolností mohou mezi nimi vznikat přechodové brány. Tato teorie předpokládá existenci určitého množství lokalit splňujících fyzikální podmínky pro otevření těchto přechodových koridorů. V místech jejich vzniku potom může docházet k přestupu bytostí z paralelního světa do světa našeho a naopak. V případě, že budeme předpokládat existenci takového přechodového koridoru na vysočině Kurupira, může právě tento jev vysvětlovat démonizaci dané lokality v legendách indiánů. V oblastech přechodových bran lze předpokládat vznik anomálií, které jsou ze strany senzitivních jedinců rozpoznatelné. Tito jedinci se ovšem mohli naučit pronikat ve stavu změněného vědomí přechodovým koridorem do paralelního vesmíru, což může vysvětlovat jejich zmiňované schopnosti a znalosti. Lze předpokládat, že podmínky pro otevření přechodových koridorů se mohou lokalitu od lokality lišit. Zdá se však, že v případě vysočiny Kurupira by se mohlo jednat o permanentně otevřený koridor. V takovém případě by tato lokalita mohla představovat skutečně extrémně nebezpečné místo, v němž dochází k fyzikálním anomáliím velice často.
Přijmeme-li tuto teorii jako výchozí pro další úvahy, začíná současné embargo na vstup do inkriminované oblasti ze strany vlád Brazílie a Venezuely dávat smysl. Toto embargo může být motivováno právě výzkumem přechodového koridoru na vysočině Kurupira. Snaha utajit tento

výzkum před veřejností může rovněž vysvětlovat takřka hermetické uzavření dané oblasti, falšování oficiálních map i neustálé změny místopisných názvů na nových mapách této lokality. To všechno jsou obvyklé nástroje, používané ze strany oficiálních míst k vytěsnění nezávislé odborné i laické veřejnosti a zamezení úniku informací. Tato opatření zároveň potvrzují vysokou důležitost dané oblasti.

Jistě lze namítnout, že motivem tohoto chování oficiálních míst může být například odstrašení potenciálních hledačů vzácných nerostů. Myslím však, že obecný model chování je v obdobných případech naprosto odlišný. Tamní vlády obvykle neberou zřetel na zájem indiánů, existenci přírodních rezervací ani ekologické dopady těžby. Těžební činnost je naopak oficiálními místy podporována a je obecně považována za přínos pro státní rozpočet daného státu. Tím podivnější je ovšem to, že pro oblast Kurupiry tento model chování neplatí. Proč asi?

Až sem tedy výtah podstatných částí nezveřejněného článku ing. Šediny. Zpočátku se mi jeho hypotéza zdála příliš fantastickou, i když fyzikálně zdůvodnitelnou. John Wheeler, na jehož teoretickou práci se odvolává, patří mezi nejpřednější světové fyziky. Spolupracoval s Nielsem Bohrem, Albertem Einsteinem i Richardem Feynmanem. Lze říct, že byl po dlouhou dobu vůdčí osobností a učitelem nastupující generace. Je autorem obrovského množství prací týkajících se kvantové mechaniky i teorie relativity, singularit časoprostoru, teorií gravitace a mnoha dalších problémů. Ve svých pracích použil jako první dnes tak populární název „černá díra". Nevyhýbal se ani aplikaci poznatků moderní fyziky ve filozofii. S tím souvisí i matematicky zdůvodněný předpoklad přechodového koridoru různých světů. V roce 2003 mu byla v jeho devadesáti dvou letech udělena jako uznání jeho mimořádných zásluh o vědu Einsteinova cena.

Současný překotný vývoj kvantové mechaniky a z ní vycházející teorie superstrun, která ji dále rozvíjí a spojuje s Einsteinovou teorií relativity, přechodové brány v časoprostoru potvrzuje. Uvědomil jsem si to nad knížkou Elegantní vesmír od jednoho z nejvýznačnějších teoretických fyziků současnosti Briana Greenea (vyšla u nás v Mladé frontě v roce 1999). Již dlouho byli teoretičtí fyzikové včetně Johna Wheelera přesvědčeni o tom, že se prostor může v určitém bodě „rozpárat" a poté zase spojit, čímž vznikne tzv. červí díra. To však byla zatím jen teorie. Na tento problém však v roce 1992 zaútočili hned čtyři přední světoví fyzikové a matematici. Greene, Morrison a Aspinwall na jedné straně a Witten, považovaný některými za největšího fyzika současnosti, na straně druhé řešili tento problém z různých pohledů. Dokázali a v lednu 1993 společně publikovali shodný závěr, že prostor se v určitém místě může roztrhnout a krátce potom zase „sešít", aniž by to způsobilo kosmickou kalamitu, kterou by jinak taková delší dobu existující trhlina zapříčinila. Jak to dokáže? Půjčí si energii na vytvoření záplaty, vznešenějšími slovy překryvného štítu, z budoucnosti, kam ji však později zase musí spořádaně vrátit. Jednoduché ne? Rozhodující pro naše další úvahy v tomto směru je však skutečnost dokázaná výše zmíněnou prací, že se tato změna může odehrát nejen v abstraktně myslících mozcích teoretických fyziků, nýbrž i v přírodě kolem nás. Časoprostor je zakřivený. Za příhodné situace se ve dvou vzdálených místech trhá a začínají vznikat dva konce červí díry, které se nakonec spojí a vytvoří most, průchod z jednoho místa časoprostoru do druhého. Určitá část prostoru včetně toho, co obsahuje, se touto dočasně existující trhlinou přesmykne jinam. Otevře se a krátce nato zase uzavře přechodová brána paralelních světů, jak o tom uvažuje ing. Šedina. Tak trochu mi to připomíná horizontální zemětřesení. Zem se roztrhne, pod nohama nic netušících lidí se otevře široká průrva vedoucí do hlubin, nešťastníci se do ní zřítí i se vším živým i neživým v jejich okolí a pak se trhlina opět uzavře, jako by se tu nic mimořádného nestalo. Ty, kteří se propadli, však již nikdy nikdo nespatří. Od okamžiku neštěstí patří jinému světu.

S využitím fenoménu červích děr počítají i úvahy o možnosti vytvořit stroj času. I tato problematika se již dostala z oblasti science fiction do kategorie seriózních vědeckých prací. Velmi zajímavý článek na toto téma vyšel v českém vydání renomovaného časopisu Scientific American v červnu 2005, dokonce i s praktickým návodem, jak takový stroj času sestrojit. Podle něj je dokonce cestování do budoucnosti, na rozdíl od opačného směru, poměrně snadné. Jedním z možností, jak poskočit v čase, je rychlost. Druhou možnost nabízí gravitace, která čas výrazně zpomaluje. Napřed je nutno takovou červí díru najít nebo sestrojit. Velké červí díry by se mohly nalézat v prostoru jako pozůstatky velkého třesku. Miniaturní červí díry pravděpodobně vznikají a zanikají všude kolem nás, prostor je jimi

protkán zcela přirozeně. Uměle by je bylo možno vytvořit velkým urychlovačem částic. Tyto malé červí díry by pak bylo nutno stabilizovat. Aby byla červí díra průchodná, musí obsahovat něco, co by generovalo antigravitaci, jinak by se tento masivní systém zhroutil do černé díry. Stavy s negativní energií jsou dnes již známy, tento požadavek není tedy fyzikálními zákony vyloučen. Pak by bylo nutno tyto malé červí díry zvětšit do použitelných rozměrů, zřejmě s využitím energetických polí podobných těm, která přiměla vesmír k rozpínání krátce po velkém třesku. Staly by se pak dokonalým strojem času. Kdo by jimi pronikl, mohl by se při výstupu octnout nejen ve zcela jiném místě vesmíru, ale i v odlišném čase. Článek v Scientific American pokračuje v tom smyslu, že by podstatně vyspělejší civilizace mohla takovou červí díru podle svých potřeb ovládat. V poslední době se dokonce na internetu objevila zpráva, že s fenoménem přechodových bran experimentuje americká armáda.
Za sto let se budou třeba naši potomci divit, proč nám protržení prostoru a vytvoření červí díry připadalo zvláštní a obtížné k pochopení, tak jako my dnes považujeme rozbití jádra atomu a následné získání dříve nepředstavitelného množství energie za naprostou samozřejmost. Z čeho je vlastně vůbec utkáno předivo vesmíru? Nechme však filozofování. Dala by se o tom napsat samostatná kniha. Kdyby si s těmito věcmi začal někdo ve vesmíru nebo v dávné minulosti Země hrát, dokáže všechno. Nestačili bychom se divit. Může to také být něco, co tu kdysi dávno bůhví kdo uvedl do chodu, pak zmizel a ono to funguje dál, přestože na tom pořádně zahlodal zub času a je to již třeba napůl porouchané, takže původní účel je nezjistitelný. Nebo to může fungovat samovolně jako náhodná, kdoví čím způsobená anomálie. Když jsme se zmínili o tom rozbíjení atomu, vždyť zhruba před půldruhou miliardou let fungoval v Oklo v dnešním Gabunu po dobu několika set a snad i tisíc roků samovolný přírodní nukleární reaktor!
Kolem Kurupiry se musí dít něco zcela mimořádného, jak to naznačují úmyslně zamlžované informace a zcela nepochopitelné akce z poslední doby. Vždyť ani Brazilci sami pořádně nevědí, oč tam vlastně jde!
Vzpomněl jsem si na Regův deník a zelenou mlhu v jeskyních Kurupiry. Na údajné halucinace, které ho v její přítomnosti společně se Sergejem postihly. Co když to bylo něco úplně jiného? Inteligentní dinosauři? Nebo mimozemšťané?
Při úvahách o tajemství Kurupiry jsem si mnohokrát vzpomněl na záhadné rakahaši. Vyprávěli nám o nich salesiáni v Portu da Maloca, Reg se o nich dověděl přímo od Waticoteriů a spolu se Sergejem našli v jeskyních ve skalním masivu Kurupiry podivné tříprsté stopy, které by jim mohly odpovídat. Připomnělo mi to také podobné tříprsté stopy, nalezené na tepuí Auyán a považované za otisky nohou menšího dravého dinosaura. V předchozích kapitolách jsme museli uznat, že se v průběhu posledních let potvrdilo již několik legend Waiků, které jsme při naší cestě v roce 1978 shodně s misionáři v Portu da Maloca považovali za nesmyslné. Již jednou jsme připustili, že situace kolem Kurupiry je tak mimořádná a nevšední, že si při úvahách o tom, co ji vyvolalo, nebudeme klást žádné mantinely.
Není sporu, že vzhled rakahašiho, jak ho popisují Waticoteriové, nápadně připomíná model inteligentního dinosaura, zhotovený předním kanadským paleontologem Dalem Russellem, případně se do určité míry shoduje i s vžitou představou mimozemšťanů, jak o nich hovoří údajní svědci. Připustíme-li na první pohled fantastickou myšlenku, že by se mohlo opravdu jednat o vzpřímeně se pohybující bezocasé potomky dinosaurů s velkou mozkovnou, musíme také souhlasit s tím, že popisované chování rakahašiho odpovídá - v porovnání s hominidy - spíše opočlověku než inteligentní formě na vysokém stupni vývoje. K té musí samozřejmě každá živočišná skupina dojít dlouhým vývojem s mnoha mezistupni a postranními větvemi, žijícími paralelně s ní. Je otázkou, zda dinosauři vůbec kdy na cestu vedoucí k inteligentnímu tvoru vykročili. V poslední době se však i v tomto směru objevilo mnoho nových poznatků. Lidstvo nikdy nepochybovalo o tom, že je jedinou inteligentní formou života, která kdy vznikla na této planetě. Maďarský fyzik Gabor Bihari nastínil odvážnou hypotézu, přispívající k osvětlení příčin masového vymírání, které na konci druhohor postihlo Zemi. Většina vědců ji pro její neobvyklost zatím řadí na pomezí science-fiction. Kdo však ví jak dlouho? Nebyla by první, která se z této oblasti po určité době přesunula mezi prokázaná fakta. Zdá se, že jako jediná je v sobě schopna obsáhnout všechny zjištěné skutečnosti. Ostatně, co bude kdo po pětašedesáti milionech let vědět o nás?

Je to již skoro nošení dříví do lesa, ale vzhledem k zachování kontinuity vývoje představy o možné existenci inteligentních dinosaurů bude dobře, když se o Russellově modelu zmíníme.
Kanaďan Dále Russell, vedoucí paleontologického oddělení Národního muzea přírodních věd v Ottawě, patří mezi ty paleontology, kteří se domnívají, že dinosauři mohli inteligentní formu vytvořit, kdyby jim k tomu vývoj poskytl dost času. Stejného názoru byl například i známý americký vědec Carl Sagan, který jej vyslovil již v roce 1977. Dinosauři byli nejúspěšnější skupinou živočichů v historii Země, ovládli všechny ekologické roviny souše a dokázali odsunout rozvoj savců, vývojově stejně starých jako oni, o celých sto sedmdesát milionů let. Po celou tu dobu žili savci v jejich stínu. Mnoho forem, vytvořených s obrovským časovým náskokem dinosaury, savci později jen kopírovali, a to dokonce často méně dokonale. A nemusíme se přitom uchylovat jen ke srovnání způsobu letu ptáků s netopýry a kaloni. Proč by během těch mnoha desítek milionů let neměli být dinosauři schopni vytvořit i inteligentní formu?
Russella upoutal neobvykle velký obsah mozkovny lehce stavěného dravého dinosaura druhu Troodonformosus, žijícího před sedmdesáti šesti miliony let, a pokusil se domyslet, kam by mohl vývoj tohoto teropoda dospět, kdyby nebyl náhle přerušen katastrofou na konci svrchní křídy o jedenáct milionů let později. Mozek malých dravých dinosaurů konce křídy byl nejen relativně velký, ale především vykazoval prudkou tendenci dalšího růstu. Troodon byl značně univerzálním typem. Některé charakteristiky jeho kostry připomínaly podle Russella opice mnohem víc než svrchnokřídoví malí savci, předchůdci primátů. Týkalo se to jak chůze po dvou, tak i funkce vratiprstu, který bylo možno postavit proti ostatním, a tím vytvořit chápavou ruku, i obrovských vpřed mířících očí se vzájemně se překrývajícím zorným polem.
Na základě těchto i dalších skutečností posoudil Russell všechny pravděpodobné adaptace, jimiž by na cestě k inteligentní formě musel troodon projít, a zpracoval podrobnou studii, v níž odvodil vzhled takového tvora.
Rozdělil anatomii svého hypotetického inteligentního dinosaura do dvou základních komponent. První byla spojena s existencí rozvinutého mozku. Ať již k tomu dojde u savce, nebo dinosaura, určité průvodní jevy jsou totožné. Druhá je spojena se skutečností, že rekonstruovaný tvor má dinosauři původ, a je mu tedy vzhledem i tělesnými funkcemi poplatný. Jedním ze znaků výrazně vyvinutého mozku je to, že zbytek lebky se zdá menší. Hlava bude v poměru k tělu relativně velká. A velká hlava potřebuje podporu vertikálního krku, umístěného přímo pod ní. Vertikální postoj těla poskytuje nejlepší podmínky k energeticky úspornému nesení horní části těla, i když horizontální páteř dává dvounožcům lepší možnost k rychlému běhu. Po svém předchůdci troodonovi si Russellův model zachoval i obrovité oči, hlavu bez vnějších uší, tříprsté chápavé ruce a stejně tak tříprsté nohy. Jejich drápy se výrazně redukovaly. Vzhledem ke vzpřímenému postoji našlapoval celým chodidlem včetně paty. Ruce i nohy byly v poměru k tělu podobné jako u člověka. Tuto podobnost postavě lidské zdůvodnil Russell morfologickou konvergencí, která tvaruje živočicha do ideální podoby pro způsob života, který vede. Dochází tak k tomu, že se tvorové z různých skupin, žijící stejně, sobě až neuvěřitelně podobají.
Spolu s výtvarníkem Ronem Seguinem zhmotnil pak v roce 1981 svou představu v působivém modelu inteligentního dinosaura s vysoko klenutým čelem, mimořádně velkýma zářícíma očima, nízkým plochým nosem a ústy bez rtů, ještě trochu připomínajícími zašpičatělou tlamu. Poslední znak zdůvodňoval Russell tím, že se jedná o jednu z ranějších forem vývoje, odpovídající v lidské linii zhruba druhu Homo erectus. U pozdějších forem předpokládal další zploštění obličejové části a pokračující zvětšování mozkovny. Model hlavy této poslední, hypotetické fáze vývoje inteligentního dinosaura nikdy nevytvořil, ale v souhrnné studii, přístupné jen úzkému okruhu paleontologů, ji rovněž popsal. Podle tohoto popisu byl později pořízen i příslušný nákres.
Následně bylo tématu inteligentních dinosaurů věnováno i několik vědeckých konferencí, na nichž někteří paleontologové dokonce vyslovili názor, že dinosauři mohli inteligentní formu opravdu vytvořit, nám se však dosud nepodařilo její fosilizované pozůstatky objevit. Vždyť podle odhadu známe stěží jednu desetinu druhů neptačích dinosaurů. Několik stovek z několika tisíc. A z geologického hlediska může inteligentní forma vzniknout a opět zamknout ve velmi krátkém časovém úseku.

Možná však, že po vzpřímeně se pohybujících bezocasých dinosaurech, jejichž další vývoj mohl k inteligentní formě vést, přece jen něco zůstalo.
Prudká bouře, která se v roce 1908 přehnala nad říčkou Paluxy v Texasu, odkryla na skalnatém podkladě pod odplaveným sedimentem velmi podivné šlépěje. Táhly se v délce asi třicet metrů a zřetelně křižovaly stopy jiných dinosaurů. Na rozdíl od nich se však táhly jako šňůra zcela přímým směrem. Jejich původce kráčel dlouhým pevným krokem. Nejpozoruhodnější na nich však bylo, že se značně podobaly lidským tím, že byly ploskochodné. Ten, kdo je před desítkami milionů let vtiskl do tehdy bahnité půdy, došlapoval při chůzi celým chodidlem včetně paty. Někdy se tak pohybovali i draví dinosauři, když se plížili za kořistí. Takové stopy však měly chodidlovou část nepoměrně delší a byly mnohem blíž u sebe. U záhadných stop tomu bylo jinak. Chodidlová část byla velmi krátká a délka kroku dokazovala rychlou chůzi vzpřímeného tvora bez ocasu, neboť jinak by při vzpřímené poloze těla musela být nalezena jeho stopa. Základním rozdílem těchto šlépějí od otisku lidské nohy byl fakt, že byly pouze tříprsté. Jejich délka byla čtyřicet pět až padesát centimetrů. Ukazovaly na zcela neznámý druh dinosaura, kterého dosud paleontologové podle kosterních pozůstatků neznali. Geologickým průzkumem bylo zjištěno, že skalnatý podklad, na němž byly nalezeny, byl koncem spodní křídy před sto deseti miliony let pobřežím bahnité laguny. Přesně takové stopy by po sobě musel zanechat i vzpřímený inteligentní dinosaurus, odpovídající Russellově modelu. Pokud byl skutečně jejich původcem podobný tvor, vyvinula by se u dinosaurů bezocasá vzpřímená forma již čtyřicet pět milionů let před koncem druhohor, a měla by tedy neuvěřitelnou spoustu času k dalšímu zdokonalování. A je mimořádně zajímavé, že podobné šlépěje se objevují i ve svrchní křídě krátce před tajemnou katastrofou. Vzdálenost od konce prstů k patě je přitom mnohem menší, než tomu bylo u stop z konce spodní křídy, prsty jsou oblejší, širší a kratší, stopa je relativně širší. To vše potvrzuje další vývoj při uplatňování plně vertikálního postoje.
Existují však i další těžko vysvětlitelná svědectví. Již několikrát byl oznámen nález podivného artefaktu z geologických vrstev takového stáří, kdy podle našich dnešních znalostí rozhodně nemohl vzniknout. Většině z nich však chyběl nezpochybnitelný důkaz, některé byly zřejmým podvrhem. Následující nečekaný objev byl však učiněn přímo erudovanými vědci a byl v maximálně možné míře vědecky ověřen. V roce 1968 ohlásili Y. Druet a H. Salfati nález mnoha odlitků plochých kovových trubiček polovejčitého průřezu. Všechny měly hnědočervenou barvu a stejný tvar, lišily se však velikostí. Byly dlouhé tři až devět centimetrů a široké asi jeden až čtyři centimetry (jejich rozměry našim mírám v centimetrech přesně neodpovídaly). Pocházely ze svrchnokřídových vápencových vrstev u Saint-Jean de Livet nedaleko Caen ve Francii, starých šedesát pět milionů let. Druet se Salfatim prověřovali několik hypotéz, které by mohly vést k vysvětlení této neuvěřitelné časové anomálie, ale postupně museli jednu po druhé eliminovat. Nakonec prohlásili, že jediným možným vysvětlením jejich objevu je předpoklad, že na naší planetě žily před pětapadesáti miliony let inteligentní bytosti.
V současné době je populární teorie, že masové vymírání na konci svrchní křídy bylo způsobeno dopadem gigantického meteoritu či planetky o průměru okolo deseti kilometrů. Je zajímavé, že více než paleontologové ji šíří novináři a astronomové. Zřejmě se podařilo najít i místo, kde v inkriminované době ke střetu Země s nebeským tělesem došlo. Je jím již dávno zanesený podzemní kráter v oblasti Yucatanu, nazývaný Chicxulub, jehož větší část leží pod mořskou hladinou. Původně se vědci domnívali, že jeho průměr měřil asi sto osmdesát kilometrů, později někteří zvýšili tento odhad na tři sta kilometrů.
Rozhodně dramatický a působivý scénář. Ale bylo tomu opravdu tak? Stačilo podezírané nebeské těleso zapříčinit celosvětovou zkázu takových rozměrů? Odhad jeho velikosti byl učiněn zpětně. Nikdo ji nedokáže prokázat. Propočítalo se pouze, jak velké by musely meteorit či planetka být, aby katastrofu, která je jim přisuzována, dokázaly způsobit. Jak je však možné, že ona katastrofa, ať již šlo o cokoli, byla tak selektivní? Že si vybrala jen některé skupiny živočichů a jiné jí prošly celkem bez následků? Také rostliny postihla v mnohem menší míře.
Názory se různí. Většina paleontologů je přesvědčena, že k vymírání některých živočišných skupin na konci svrchní křídy docházelo postupně dávno před impak-tem a že toto vymírání doznívalo ještě dlouho po něm. Že v té době vinou změny životních podmínek, k níž mohly impakt i jiné příčiny svým

dílem přispět, došlo na Zemi k jedné z vln velkých obměn struktury její fauny, tak jako už několikrát předtím i několikrát potom. Na konci permu dokonce ještě v mnohem větší míře. V různých skupinách živočichů došlo k náhlému vzniku nebývalého počtu různých mutací, vedoucích ke vzniku nových druhů. Dnes obývají Zemi jiní dinosauři než tehdy, ale počet jejich druhů je pořád dvakrát vyšší než počet druhů savců. Mluvit o vyhynutí dinosaurů se mohlo ještě tak před dvaceti lety. Dnes je to už překonaná formulace, šířená jen setrvačností v myšlení těch, kteří nové poznatky paleontologie nesledují.

Teorie publikovaná v roce 1980 Louisem Alvarezem, jeho synem Walterem a jejich dvěma spolupracovníky není nová. Názor, že to byla srážka s planetkou, co na konci druhohor způsobilo masové vymírání, byl vysloven již v roce 1937. Inspiraci k ní poskytl nově objevený asteroid Hermes, který zkřížil dráhu Země a minul ji asi o osm set tisíc kilometrů (zhruba dvojnásobná vzdálenost Země-Měsíc). Hermes je planetkou velmi tajemnou. Krátce po svém objevení zmizel, takže nebylo možné ani řádně propočítat jeho dráhu. Nikdo netušil, kudy se toulá a kdy se zase Zemi přiblíží. Teprve začátkem října 2003 byl astronomy znovu objeven. Ti upřesnili jeho průměr na devět set metrů, zjistili, že ho doprovází ještě o něco menší souputník a že se k Zemi může přiblížit až na vzdálenost tři sta tisíc kilometrů. Jeho dráha, po níž oběhne za 2,1 roku, je však velmi silně ovlivňována gravitací Země, Venuše i dalšími vlivy, takže jeho budoucí chování nelze předvídat se stoprocentní jistotou.

V roce 1956 podpořil impaktní hypotézu dalšími úvahami a analogiemi M. W. de Laubenfels. Vyslovil domněnku, že srážka s planetkou musela mít podobné důsledky jako výbuch atomových bomb, svržených koncem druhé světové války, a vypracoval na základě toho i pravděpodobný scénář následků dopadu. Otec a syn Alvarezovi a jejich spolupracovníci vyšli ze zjištění, že hraniční vrstvy mezi druhohorami a třetihorami obsahují výrazně více iridia, než by za normálních okolností obsahovat měly. Jednou z možných příčin tohoto jevu (kromě zvýšené sopečné činnosti) je dopad velkého nebeského tělesa, neboť je známo, že v meteoritech je obsažen mnohem větší podíl iridia než v zemské kůře. Nález zvýšeného množství tohoto kovu v hraničních vrstvách považovali proto za fakt prokazující impaktní hypotézu, vyslovenou již dříve. Podle ní došlo po dopadu k prudké změně klimatu. Exploze uvolnila nesmírné množství energie, několik miliard tun drobného prachu zahltilo atmosféru a hořící části rozpadávajícího se gigantického meteoritu způsobily rozsáhlé lesní požáry, stejně jako obrovský rozžhavený mrak hornin přeměněných v páru, který přeletěl nad Zemí. Později oblaka již vychladlého prachu zabránila průniku slunečních paprsků. Nad planetou se na několik měsíců a snad i let rozhostilo přítmí a zavládla tzv. atomová zima (podobná té, která by nastala po sérii nukleárních explozí). Stopy po katastrofě, k níž došlo před pětašedesáti miliony let, se nacházejí v sedimentech oddělujících druhohory od třetihor na celém světě. Tmavá hraniční vrstva silná několik centimetrů nejenže obsahuje mnohem větší podíl iridia, než je běžné, ale na mnoha místech se v ní nacházejí i malé kapky sklovité horniny roztavené žárem, tzv. mikrotektity, a zrna křemene se strukturou deformovanou nebývale vysokým nárazovým tlakem, což oboje svědčí o silné explozi spojené s mimořádně vysokou teplotou. V prestižním britském časopise New Scientist vyšel v červenci 1999 článek „The Riddle of the Sands" (Záhada písčin). Jeho autor Giles Wright v něm zkoumá záhadu tzv. libyjského pouštního skla (Libyan desert glass - LDG). Bylo objeveno již v roce 1932 v neobydlené oblasti Libyjské pouště v jihozápadním cípu Egypta. Jde o velké žlutozelené úlomky neobyčejně čistého skla, skládajícího se z devadesáti osmi procent z křemíku. Wright došel k závěru, že jde o nejčistší křemičité sklo, které se kdy v přírodě vyskytlo. Na rozloze stovek kilometrů jsou ho roztroušeny tisíce tun. Některé kusy váží až dvacet šest kilogramů, většina úlomků je však menších. Přes svou čistotu obsahuje drobné bublinky a další přimíšeniny, jako například bílé chomáčky ohnivzdorných materiálů a víry inkoustové barvy, bohaté na iridium. Přítomnost iridia se zdá naznačovat, že sklo vzniklo dopadem gigantického meteoritu, který roztavil okolní písek. Wright však zdůrazňuje, že tato teorie nechává mnoho problémů nevyřešených. Nebyly objeveny sebemenší úlomky meteoritu ani stopy po kráteru. Sklo je také příliš čisté na to, aby pocházelo z náhodné kosmické kolize. A hlavně - tajemné skleněné úlomky se vyskytují ve dvou jasně oddělených oblastech, nikoli pouze v jedné. Jedna z nich je oválná (ve směru sever-jih měří sto třicet kilometrů, ve směru východ-západ padesát tři kilometrů) a sklo se nachází po celé její ploše, druhá je kruhová o

průměru dvacet jedna kilometrů. Tady se sklo vyskytuje jen při obvodu a široký střed kruhu je neobsahuje. Šlo tedy o dvě kosmická tělesa, která dopadla těsně vedle sebe? Nezní to příliš pravděpodobně. Dva různé typy nukleárních explozí, následujících krátce po sobě, by vše vysvětlily mnohem lépe. Včetně složek iridia. Vždyť když v Novém Mexiku proběhla první zkouška s americkou atomovou bombou, roztavil se i tam pouštní písek na zelené sklo. Dlouho bylo velkým problémem i určení stáří LDG. Bezesporu vzniklo již velmi dávno. Dříve se jeho vznik odhadoval na dobu asi před osmadvaceti až třiceti miliony let. Podle posledního datování, založeného na porovnání poměru dvou izotopů argonu, se však tento údaj zvýšil na šedesát čtyři a půl milionu let. Stejnou metodou se došlo ke shodnému stáří skelných polí neznámého původu na Haiti a v Montaně. Argonová metoda dokáže určit geologické stáří s přesností na sto tisíc let, zatímco dříve užívané radiometrické způsoby měly rozptyl několika milionů let.

Průzkum vrstev na hranici druhohor a třetihor prokázal též náhlý dramatický nárůst kysličníku uhličitého v atmosféře, jak o tom svědčí analýzy fosilizovaného listí, což vedle velkého množství sazí a zuhelnatělých zbytků vegetace ukazuje na rozsáhlé, celosvětově rozšířené požáry. Vrstvy sazí byly nalezeny v Severní Americe, v Evropě i na Novém Zélandu.

Impaktní teorie však není jediná, která se snaží vysvětlit příčinu masového vymírání na konci druhohor. Někteří vědci se zaměřují na fakta, která tato teorie nevysvětluje. Souhlasí, že k dopadu meteoritu či planetky v oblasti Yucatanu mohlo v inkriminované době dojít, odmítají však uznat, že měla celosvětový účinek. Poukazují na to, že již na několika místech (Severní a Jižní Amerika, Indie) bylo prokázáno přežití velkých neptačích dinosaurů hluboko do paleocénu (nejstarší období třetihor), a to i na šesti různých lokalitách v severní Montaně, ležící nepříliš daleko od předpokládaného yucatanského impaktu. Dále argumentují zjištěným výskytem rakoviny u kachnozobých dinosaurů v kritickém období, objevem náhlých anomálií v tloušťce skořápek dinosauřích vajec ze stejné doby, z nichž některé jsou nepřirozeně tenké a jiné naopak výrazně silnější, apod. K takovým náhlým mutacím dochází následkem ozáření. Zmínění vědci se domnívají, že masové vymírání živočichů koncem druhohor let bylo způsobeno jejich náhlým vystavením silnému záření, které poškodilo DNA a mělo za následek vznik rakovinotvorných a jiných zhoubných mutací buněk. Velká zvířata byla vzhledem ke svému tělesnému objemu zasažena nejkrutěji. Menší tvorové se mohli navíc schovat pod zemí. Hmyz, především brouci chránění silným chitinovým krunýřem i před stonásobně silnější radiací, než jaká je smrtelná pro obratlovce, nebyli postiženi prakticky vůbec nebo jen minimálně.

Astrofyzik David Schramm z Chicagské univerzity stojí v čele těch, kteří jsou přesvědčeni, že původcem tohoto smrtonosného záření byla exploze supernovy ve vzdálenosti maximálně třicet světelných let od Země. Jeho kolega Juan Collar z Univerzity Jižní Karoliny v Columbii preferuje v tomto směru kolaps neutronové hvězdy ve vzdálenosti do dvaceti světelných let, uvolňující nárazově obrovské množství neutrin. Ta sice za normálních okolností prostupují hmotou nepozorovaně a bez překážek, v nepředstavitelně silném nárazovém proudu však mohou podle Collara kolidovat s atomovými jádry živé tkáně, což nenapravitelně poškodí DNA a způsobí zhoubné mutace. Na Collara navazuje i Arnon Dar a jeho spolupracovníci z Kosmického výzkumného střediska v Haifě. Ti se domnívají, že masové vymírání bylo způsobeno silným kosmickým zářením vzniklým po srážce obou složek neutronové dvojhvězdy, jejíž vzdálenost od Země nebyla větší než tři tisíce světelných let. Tyto hypotézy však nejsou schopny vysvětlit zvýšený výskyt iridia v hraniční vrstvě, zjištěný již na více než sto místech na celém světě, ani další jevy, jimiž argumentuje impaktní hypotéza.

Zcela nečekaný objev přišel z hraničních vrstev mezi druhohorami a třetihorami u mexického pobřeží. Jednalo se o několik drobných částeček naprosto čistého iridia. Iridium se však v přírodě v čistém stavu nevyskytuje, a to ani v meteoritech či v hlubinách Země. Vždy jen ve slitině s jinými kovy. Jediným přijatelným vysvětlením nálezu je jeho umělý původ.

Dále se ukázalo, že je neudržitelné spojovat masové vymírání s jediným dopadem sebevětšího meteoritu či planetky. Vzorky roztavených částeček z hraničních vrstev, získané z rozličných lokalit, se často navzájem naprosto liší, takže nemohly být vyvrženy po explozi jediného vesmírného tělesa. Pocházejí prokazatelně z různých míst. Předpoklad, že ne jedna, ale několik obrovských planetek dopadlo současně či v krátkých intervalech na různých místech planety, nevyznívá příliš

pravděpodobně, i když bereme v úvahu možnost rozpadu mnohem většího kosmického tělesa krátce před srážkou nebo střet Země s celým rojem takových těles.
Scénář teorie impaktu, použitý pro náhlou změnu zemského klimatu po dopadu meteoritu, byl dobře znám už dříve. Byl vytvořen na základě událostí, které se ve 20. století skutečně staly. Jen charakter exploze byl odlišný. Jak již bylo řečeno, stejný efekt by způsobila série nukleárních výbuchů. Kdybychom se dnes zničili nukleární válkou, jiní inteligentní tvorové by po šedesáti pěti milionech let z nalezených stop možná usoudili, že se v naší době srazila se Zemí velká planetka, zodpovědná za vymření většiny živočišných druhů. Velkými nukleárními explozemi na několika místech lze vysvětlit i zvýšené množství iridia v inkriminované vrstvě, nálezy jeho chemicky naprosto čistých částeček, skleněné mikrotektity i větší kusy hornin proměněných ve sklo, zrnka křemene s deformovanou strukturou, odlišnost vzorků z různých lokalit, celosvětové rozsáhlé požáry a další. Hypotéza nukleární války dokáže navíc zahrnout i všechny argumenty mající souvislost se smrtonosným zářením, vznikem rakoviny i dalších zkázonosných mutací následkem poškození DNA. Je jedinou hypotézou, která dokáže vysvětlit všechna prokázaná fakta. A zahrnout i další. Ke konci křídy bylo charakteristickým jevem postupné snižování množství žijících druhů neptačích dinosaurů i počtu jejich jedinců, stejně jako jiných velkých živočichů. Těsně před katastrofou poklesl jejich počet nejvýrazněji. Není však rychlé vymírání živočišných druhů průvodním civilizačním jevem, který vinou člověka postihuje naši planetu v hrozivé, čím dál větší míře i dnes? Podle studie britských vědců z roku 2003 byla za posledních čtyřicet let vinou člověka vyhubena třetina živých organismů planety a tento proces pokračuje ve stále rychlejším tempu dál. Podle závěrů této studie může v dohledné době vyhynout šedesát pět až devadesát pět procent existujících druhů.
Je pravda, že to všechno zní spíše jako dobře vymyšlená science-fiction než jako vážně míněná vědecká hypotéza. Dobře, dokáže do sebe kompletně zahrnout všechna známá fakta. Ta však, byť jen částečně, vysvětlují i jiné hypotézy. Třeba tehdy došlo k sice málo pravděpodobné, ale přesto přijatelné kombinaci různých příčin. Lze však najít něco, čím by se dala hypotéza nukleární války před šedesáti pěti miliony let prokázat? Něco, co by jiným způsobem vysvětlit nešlo?
Abychom prokázali, že v kritické době opravdu došlo k sérii jaderných explozí, musíme v odpovídajících vrstvách najít výraznou anomálii nukleární povahy. Při jaderném výbuchu vzniká množství atypických radioaktivních atomů, které za normálních okolností na Zemi neexistují. Ty se v krátkém či delším časovém úseku štěpí na stabilní atomy běžných prvků. Ideální by bylo, kdybychom objevili takové, které po celých šedesát pět milionů let nepodlehly rozpadu. To se zatím nepovedlo. Klíčem k uzamčené bráně se však stal netečný (inertní) plyn xenon.
Došel k tomu, a to zcela náhodně, maďarský fyzik Gabor Bihari. Mladý, dnes třiatřicetiletý vědec, zabývající se analýzou vývoje zemské atmosféry. Potřebné informace získává tak, že měří množství izotopů různých plynů, obsažených ve fosiliích. Usiluje též o zdokonalení argonové datovací metody stáří minerálů ve fosilizovaných kostech. V hraničních vrstvách mezi druhohorami a třetihorami narazil na podivný jev, který si zprvu nedovedl nijak vysvětlit. Pak ho napadlo, že jediným řešením problému by byl předpoklad řetězce pradávných nukleárních explozí.
Za normálních okolností je malé množství xenonu obsaženo ve vzduchu, v usazeninách na souši i v mořských sedimentech. Vzhledem k tomu, že původně pochází ze vzduchu, má xenon obsažený v usazeninách totožný podíl izotopů (atomy xenonu o rozdílné hmotnosti, které se od sebe liší počtem neutronů) jako xenon vzdušný. Takže když vezmeme vzorek z půdy a izolujeme v něm xenon od ostatních plynů, zjistíme, že má identický obsah izotopů jako tentýž plyn ve vzduchu.
Při nukleární explozi vznikají radioaktivní izotopy atomů telluru a jodu, které se po určité době štěpí na izotopy xenonu (například radioaktivní jod-129 na xenon-129). Malá část z nich je však ještě před štěpením vstřebána do sedimentu. Po rozpadu na izotopy xenonu tam pak zůstávají koncentrovány, neboť se nemohou rozptýlit ve vzduchu. Vzhledem k tomu je podíl izotopů xenonu v takovém sedimentu vyšší než v atmosféře.
Přesně to odpovídalo situaci ve vrstvách na hranici druhohor a třetihor, zkoumaných Biharim. Při analýze izotopového složení xenonu v několika vrstvách z této doby se objevily výrazné odchylky od normálu, charakteristické pro nukleární exploze a mnohonásobně přesahující limit standardní

odchylky měření. Gabor Bihari publikoval svůj objev koncem roku 1997 a pokračoval pak v měření na dalších lokalitách. Získaná data všude potvrdila předchozí výsledky.
Je snad rakahaši přežívající primitivní formou inteligentních dinosaurů? Nebo třeba patří k těm, kterým se po celosvětové katastrofě podařilo uchytit na vrcholové plošině Kurupiry jako na poslední výspě na naší planetě a tam v izolaci postupně degenerovali? Nebo je to základna Dino sapiens v plné duševní kondici, kteří se před pětašedesáti miliony let uchýlili do vesmíru, jak se nás o tom snaží přesvědčit různé vědecko-fantastické romány, a na Zemi mají na nejnepřístupnějším místě jen jakousi trvalou stanici?
A co mimozemšťané? Může být rakahaši náznakem jejich přítomnosti na Kurupiře nebo v jejích podzemních chodbách a jeskyních? Tuto na první pohled nejkacířštější hypotézu nadhodil už v našich prvních diskusích Martin. Dalo by se o tom napsat hrozně moc, nechci však dělat konkurenci panu Dánikenovi. Tak to vezmu stručně. Poslední objevy prokázaly, že ve vesmíru existuje mnoho planet, že Země není vůbec výjimkou, jak se až donedávna soudilo. Z těch tisíců milionů planet musí být spousta podobná Zemi. S pokročilými formami života a vším, co s tím souvisí. Některé jsou mnohem starší a vývoj tam mohl dosáhnout stupně, jaký si nedovedeme ani představit. Nedávno se prokázalo, že život mohl nebo může existovat i na několika místech přímo v naší sluneční soustavě. Na Marsu, na Venuši, na Jupiterově měsíci Europa, na Saturnových měsících Titanu nebo Enceladu a kdoví kde ještě.
Podle informací získaných americkými sondami pokrývala povrch Marsu ještě relativně nedávno rozsáhlá mělká moře a tekly tam široké řeky. Dnes jsou těsně pod povrchem obrovské masy ledu tvořeného zmrzlou vodou. Podmínky nutné ke vzniku života tam rozhodně byly. Zcela nedávno tam docházelo zřejmě i k sopečné činnosti a zásoby žhavého magmatu leží nehluboko. K výrazným teplotním a atmosférickým změnám tam možná dochází cyklicky v pravidelných intervalech.
Mohl se tam vyspělý život uchýlit dočasně do podzemí vyhřívaného magmatem, kde by lokálně mohla existovat i voda v tekutém stavu?
Pravděpodobnost, že inteligentní život hostila Venuše, je dokonce ještě větší. Mnozí vědci dnes připouštějí, že v počáteční fázi své existence měla několik stovek milionů let rozlehlý oceán a příznivé klima i podmínky pro vznik života, podobné těm na Zemi. Rozbor tehdejší atmosféry Venuše naznačuje, že tam tekutá voda mohla existovat dvě až tři miliardy let. Ze studie amerického astronoma dr. Davida Grinspoona a jeho spolupracovníků vyplývá, že vývoj života na Venuši pravděpodobně probíhal rychleji než na Zemi. Mohl tedy do doby, než zanikl pod gigantickými erupcemi, které pokryly lávou celou planetu a zcela změnily její atmosféru, dospět ještě dál.
Samozřejmě že existence života na planetě ještě nemusí znamenat existenci života inteligentního. Na druhé straně všude tam, kde život existuje, má tendenci vytvářet stále dokonalejší formy a rychle se vyvíjí. Astronomové jsou dnes přesvědčeni, že díky prudkému rozvoji technologií zachytí do dvaceti let signály extrasolárních civilizací. Možná dokonce, že se jim už něco takového podařilo. V únoru 2003 zaregistroval obří teleskop v Arecibu na Portoriku rádiový signál nevysvětlitelný běžným způsobem. Podle vědeckého časopisu New Scientist ho mohla vyslat právě mimozemská civilizace. Nejméně dvakrát byly zachyceny zvláštní signály z každého ze dvou set úseků, na něž byla obloha při sledování rozdělena. Nakonec však všechny zmizely. Až na jeden, který dokonce zesílil. Právě tento signál, který byl zachycen již třikrát, zůstává záhadou a vyvolává naděje vědců.
Ať tak či onak, ve vesmíru bezesporu existuje velké množství civilizací na nejrůznějším stupni vývoje. Co když si tu jedna z nich již dávno zřídila pozorovací základnu? Na co nejodlehlejším místě, chráněném nepřístupným pralesem? Mimozemšťané se zde snažili svou přítomnost pochopitelně co nejpřísněji utajit, i když se Waikové žijící v okolí s některými abnormálními, nevysvětlitelnými a pro ně zřejmě hrůzostrašnými úkazy setkali. Tím už před dávnými časy vznikla legenda o strašlivém nejvyšším démonu pralesa Kurupirovi. Udržovala se však až donedávna jen mezi Waiky a mimozemšťanům nevadila. Prošly jim i mnohokrát evidované přelety UFO, směřující z této oblasti především nad USA. Teprve po vyhodnocení informací získaných akcí RADÁM, dokončenou roku 1974, které bylo mimořádně náročné a trvalo mnoho let, a po interpretaci snímků amerických družic z poslední doby, kdy se dosáhlo jejich až neuvěřitelné rozlišovací schopnosti, byla základna

mimozemšťanů odhalena. Je to jen bláznivá fantazie? To, co se děje nyní, nastíněnému scénáři svým rozsahem a neúprosností odpovídá.

Demo supremo do inferno verde

Všechny výše nastíněné scénáře dokazují, že naši skupinku zabývající se tajemstvím Kurupiry nikdo z nedostatku fantazie obviňovat nemůže. Když se nad tím zamyslím, dokázal bych o ní napsat nejméně pět prvotřídních a naprosto odlišných vědecko-fantastických románů. A snaživý čtenář jistě přijde s vlastními nápady. V této souvislosti bych rád zopakoval, co jsem již prohlásil několikrát. Může tam být cokoli, nejpravděpodobněji však něco, s čím nikdo nepočítá. Bude to však něco velmi zlověstného, od čeho by se měl každý člověk držet co nejdál.
Tím silněji mě Kurupira přitahuje, i když se mi v houstnoucí mlze neustále vzdaluje. Je dál, než byla kdykoli předtím. Je tajemnější, než byla v době, kdy jsem se o ni začal zajímat. A nejvyšší démon zeleného pekla se na mne z její vrcholové plošiny jen posměšně šklebí.

OBSAH

Část první
K hradbám Ztraceného světa..... 7
Brána zeleného pekla 10
Volání Ztraceného světa 17
Příběh z přístavní krčmy 25
Tábor čtyřiadvacet 33
Ve svatyni divočiny 40
Garimpeiros 51
Zátoka orchidejí..... 58
Waikové 68
Přístav zla 76
Hradby neznáma..... .86
Řeka mrtvých 93
Obléhání 103
Skalní sloup 108
Pralesní listonoši 118
Víly Kurupiry 124
Černý jaguár 131
Balvan vržený z nebe ..... .136
Sněm kostlivců 141
Urumuha..... 145
Těžká bývá cesta zpátky 148
Část druhá
Meseta hrůzy.....151
Setkání v hotelovém baru.....152
Jak se upsat ďáblu.....160
Kořistníci 166
Králové řeky 181
Zabíjej, nebo budeš zabit.....184
Mezi garimpeiros.....193
Opojná moc drahokamů 198
Fazenda smrti 203

Předpeklí.....206
Lasička.....217
Milá sedmi garimpeiros.....226
Ve stínu Kurupiry 234
Retewa 243
Wašoriwe, stoa a suwa 247
Pohřeb v banánové kaši.....255
Život s Waticoterii 260
Zlato démona džungle 271
Nefritový drak 279
Brigit.....289
Černí waiteriové 293
Přízraky z pravěku.....301
Pouť za zlatým světlem.....305
Hrozba z temnoty 311
Zajatci zelené mlhy 316
Poslední záhada 325
Část třetí
Zlověstné tajemství.....329
Tajemství tepuí 329
Legendární mapinguary.....335
Chlupatý obr z pralesa.....340
Překvapivé objevy 345
Mohli přežít dinosauři? 349
Úzkostlivě střežené tajemství 357
Ne Brazilci, ale Američané 363
Brána paralelních světů? 372
Inteligentní dinosauři? Nebo mimozemšťané? 376
Demo supremo do inferno verde.....386

Jaroslav Mareš
KURUPIRA
zlověstné tajemství
Ilustroval Vladimír Rimbala.
Fotografie autor. Přebal a vazbu s použitím autorových fotografií navrhla Natálie Šercová.
Grafická úprava Ivan Pachman.
Vydalo R + H, spol. s r. o., nakladatelství MOTTO,
Na Sypčině 12, 147 00 Praha 4, jako svou 412. publikaci.
Vydání první.
Praha 2005.
Odpovědná redaktorka Miluše Krejčová.
Sazba TYPA, spol. s r. o., Praha 10, Nad Primaskou 30.
Vytiskl FINIDR, a. s., Český Těšín.
49 Kč